

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို
လွယ်ကူစွာသိရှိနိုင်စေသော

သင်္ကြံပြန်ကြေးပိုင်း

သင်တန်းလေ့လာချက်များ

တတိယတွဲ

[သမုစည်းပိုင်း၊ ပစ္စည်းပိုင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း]

မခင်နွဲ့ဟန်ကြည်

မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို

လွယ်ကူစွာသိရှိနိုင်စေသော

သင်္ကြိုဟ်ကိုးပိုင်း

သင်တန်းလေ့လာချက်များ

တတိယတွဲ

[သပုစွည်းပိုင်း၊ ပုစွည်းပိုင်း၊ တမ္ပဋ္ဌာန်းပိုင်း]

မခင်နွဲ့ဟန်ကြည်

ပထမအကြိမ် - ၂၀၀၂ ခု
အုပ်ရေ - ၁၀၀၀

ထုတ်ဝေသူ

ဦးထွန်းမြအောင် (ယာယီမှတ်ပုံတင်အမှတ် ၅၄၉)
ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ သာသနာတော်ထွန်းကားပြန်ပွားရေး ဦးစီးဌာန၊
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ကမ္ဘာအေး၊ ရန်ကုန်။

ပုံနှိပ်သူ

ဒေါက်တာဒေါ်အေးအေးမြင့် (၀၃၉၉၉)၊ မြစ်မခအော့ဖဆက်
အမှတ် ၁၁၂၊ ၃၃ လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။

သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်းသင်တန်းလေ့လာချက်များ

တတိယတွဲ

မာတိကာ

စဉ်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	သမုစ္စည်းပိုင်း	
၁။	သမုစ္စယ- သမုစ္စည်း	၁
၂။	သမုစ္စည်းပိုင်း	၂
၃။	အကုသလသင်္ဂဟ	၃
၄။	အာသဝ (၄) ပါး	၄
၅။	ယိုထွက်ပုံ	၅
၆။	အာသဝလေးပါးသည် ဂေါတြဘူတိုင်အောင် စီးသွားပုံ	၉
၇။	အကုသိုလ်စိတ်နှင့် အာသဝတရားများ ဆက်စပ်၍ပြခြင်း	၁၀
၈။	အာသဝတရားများကို ပယ်သတ်နည်း	၁၁
၉။	ဩဃ (၄)ပါး	၁၃
၁၀။	ယော(၄) ပါး	၁၆
၁၁။	ဂန္ထ	၁၈
၁၂။	ရူပကာယကို ထုံးဖွဲ့ပုံ	၁၉
၁၃။	နာမကာမကို ထုံးဖွဲ့ပုံ	၂၀
၁၄။	သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ	၂၁
၁၅။	ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ	၂၃
၁၆။	ဥပါဒါန်	၂၄
၁၇။	ဒိဋ္ဌုပါဒါန်	၂၆
၁၈။	သီလဗ္ဗတုပါဒါန်	၂၇
၁၉။	အတ္တဝါဒုပါဒါန်	၃၀
၂၀။	နိဝရဏ (၆) ပါး	၃၂
၂၁။	ဗျာပါဒနိဝရဏ	၃၅
၂၂။	ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ	၃၆

(ခ) သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း သင်တန်းလေ့လာချက်များ

၂၃။	ထိနမိဒ္ဓ ဝင်လာသော် ပယ်ဖျောက်နည်း	၃၈
၂၄။	ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများ	၃၉
၂၅။	ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏ	၄၀
၂၆။	ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ	၄၁
၂၇။	အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ	၄၂
၂၈။	အကုသိုလ်စိတ်တွင် နိဝရဏများ ပါဝင်ပုံ	၄၃
၂၉။	ကာမရာဂအနုသယ	၄၄
၃၀။	ကာမရာဂအနုသယ ပျောက်ကင်းနိုင်သော အဆင့်	၄၆
၃၁။	ဘဝရာဂ အနုသယ	၄၇
၃၂။	မာနအနုသယ	၄၈
၃၃။	ဒိဋ္ဌိအနုသယ	၄၉
၃၄။	ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ	၅၀
၃၅။	သံယောဇဉ် (၁၀) ပါး	၅၁
၃၆။	ကာမရာဂသံယောဇဉ်	၅၃
၃၇။	ရူပရာဂသံယောဇဉ်	၅၄
၃၈။	မာနသံယောဇဉ်	၅၆
၃၉။	ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်	၅၇
၄၀။	သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်	၅၈
၄၁။	ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်	၅၉
၄၂။	အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်	၆၀
၄၃။	အဘိဓမ္မာနည်းသံယောဇဉ်(၁၀)	၆၁
၄၄။	ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် သံယောဇဉ်	၆၂
၄၅။	သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ပယ်သော သံယောဇဉ်များ	၆၃
၄၆။	အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်သော သံယောဇဉ်များ	၆၄
၄၇။	ကိလေသာ (၁၀) ပါး	၆၅
၄၈။	မိဿကသင်္ဂဟ	၇၀
၄၉။	ဟိတ် (၆)ပါး	၇၃
၅၀။	ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်များ	၇၄
၅၁။	ကုသိုလ်ဟိတ်	၇၅

၅၂။	အဗျာကတဟိတ်	၇၇
၅၃။	ကုသိုလ်ဟိတ်နှင့် အကုသိုလ်ဟိတ်	၇၈
၅၄။	ဈာန်	၇၉
၅၅။	ဝိတက်	၈၀
၅၆။	ဝိစာရ	၈၂
၅၇။	ပိတိ	၈၃
၅၈။	ဧကဂ္ဂတာ	၈၄
၅၉။	ဧကဂ္ဂတာနှင့် ဈာန်	၈၅
၆၀။	သောမနဿ	၈၆
၆၁။	ဈာန်၊ ပညာ၊ ဝိပဿနာ	၈၇
၆၂။	မဂ္ဂင်	၈၈
၆၃။	မဂ္ဂင် (၁၂) ပါး	၈၉
၆၄။	သမ္မာမဂ္ဂင်များ	၉၀
၆၅။	မိစ္ဆာမဂ္ဂင်များ	၉၁
၆၆။	ဣန္ဒြေ (၂၂) ပါး	၉၃
၆၇။	ခက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇီဝါ၊ ကာယဣန္ဒြေများ	
၆၈။	ဣတ္ထိဣန္ဒြေနှင့် ပုရိသဣန္ဒြေ	၉၄
၆၉။	ရုပ်ထဲမှ ဇီဝိတ	၉၅
၇၀။	နာမ်ထဲမှဇီဝိတ	၉၆
၇၁။	သုခဣန္ဒြေ ဒုက္ခဣန္ဒြေ	၉၇
၇၂။	သောမနဿဣန္ဒြေနှင့် ဒေါမနဿဣန္ဒြေ	၉၈
၇၃။	သဒ္ဓါဣန္ဒြေ	၁၀၀
၇၄။	ဝီရိယဣန္ဒြေ	၁၀၁
၇၅။	သမာဓိဣန္ဒြေ	၁၀၃
၇၆။	ပညာဣန္ဒြေ	၁၀၄
၇၇။	အနညာတညဿာမိဣန္ဒြေ၊ အညဣန္ဒြေ	၁၀၅
	အညာတာဝိဣန္ဒြေ	၁၀၆
၇၈။	ဗိုလ်(၉)ပါး	၁၀၇
၇၉။	ဝီရိယဗိုလ်	၁၀၉

(ဃ) သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း သင်တန်းလေ့လာချက်များ

၈၀။	သမာဓိဗိုလ်	၁၁၀
၈၁။	ပညာဗိုလ်	၁၁၁
၈၂။	ဩတ္တပ္ပဗိုလ်နှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်	၁၁၂
၈၃။	အဓိပတိ	၁၁၄
၈၄။	ဆန္ဒာဓိပတိကိုဆောင်ရွက်နိုင်သောဇောစိတ်(၅၂)ပါး	၁၁၆
၈၅။	ဝီရိယာဓိပတိ	၁၁၇
၈၆။	စိတ္တာဓိပတိ	၁၁၈
၈၇။	အဓိပတိလေးပါးကိုဆောင်ရွက်နိုင်သောစိတ်များ(ဇယား)	၁၂၀
၈၈။	အာဟာရ	၁၂၁
၈၉။	ဖဿအာဟာရ	၁၂၂
၉၀။	ဝိညာဏအာဟာရ	၁၂၃
၉၁။	မိဿကသင်္ဂဟတရားကိုယ်များ	၁၂၅
၉၂။	ဣန္ဒြေ(၂၂)ပါးတရားကိုယ်များ	၁၂၆
၉၃။	ဗိုလ်(၉)ပါးတရားကိုယ်များ	၁၂၇
၉၄။	ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ	၁၂၈
၉၅။	ဗောဓိပက္ခိယတရား(၃၇)ပါး	၁၂၉
၉၆။	ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်	၁၃၁
၉၇။	ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်	၁၃၃
၉၈။	စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်	၁၃၆
၉၉။	စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်(၁၂)ပါး	၁၃၇
၁၀၀။	ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်	၁၄၀
၁၀၁။	သတိပဋ္ဌာန်(၄)ပါးကို လေ့ကျင့်ခြင်း၏အကျိုးကျေးဇူးများ	၁၄၁
၁၀၂။	သမ္မပ္ပဓာန်	၁၄၂
၁၀၃။	ဣဒ္ဓိပါဒ်	၁၄၅
၁၀၄။	ဝီရိယဒ္ဓိပါဒ်	၁၄၆
၁၀၅။	ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်	၁၄၇
၁၀၆။	ဣန္ဒြေ	၁၄၉
၁၀၇။	ဣန္ဒြေ(၅)ပါး	၁၅၀
၁၀၈။	ဝီရိယဇြေ	၁၅၁

၁၀၉။	ပညိန္ဒြေ	၁၅၂
၁၁၀။	ဗိုလ်	၁၅၃
၁၁၁။	ဗိုလ်ငါးပါး	၁၅၆
၁၁၂။	ပုဗ္ဗမဂ်ခေါ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသောမဂ်ရေစဉ်	၁၅၇
၁၁၃။	ဗောဇ္ဈင်	၁၅၈
၁၁၄။	သတိသမ္မောဇ္ဈင်	၁၅၉
၁၁၅။	ဝီတိသမ္မောဇ္ဈင်	၁၆၀
၁၁၆။	သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်	၁၆၁
၁၁၇။	ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်	၁၆၂
၁၁၈။	မဂ္ဂင်	၁၆၃
၁၁၉။	မဂ္ဂင်(၈)ပါး	၁၆၄
၁၂၀။	သဗ္ဗသင်္ဂဟ	၁၆၆
၁၂၁။	စိတ်နှင့်စေတသိက်	၁၆၇
၁၂၂။	နာမ်တရားများ	၁၆၈
၁၂၃။	နိဗ္ဗာန်	၁၇၀
၁၂၄။	ခန္ဓာ(၅)ပါး	၁၇၁
၁၂၅။	ရူပက္ခန္ဓာ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် သဘောတရား	၁၇၂
၁၂၆။	ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် သဘောတရား	၁၇၆
၁၂၇။	ဝေဒနာကို အစုဟုပြောဆိုခြင်းအကြောင်း	၁၇၇
၁၂၈။	သညာက္ခန္ဓာ	၁၇၉
၁၂၉။	ပညာနှင့်သတိ	၁၈၀
၁၃၀။	သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	၁၈၁
၁၃၁။	ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	၁၈၃
၁၃၂။	ခန္ဓဝိမုတ်	၁၈၄
၁၃၃။	ဥပါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး	၁၈၅
၁၃၄။	အာယတန (၁၂) ပါး	၁၈၉
၁၃၅။	အတွင်းအာယတနနှင့် အပြင်အာယတနပေါင်းဆုံပုံ	၁၉၃
၁၃၆။	ဓာတ်	၁၉၄
၁၃၇။	ဓာတ် (၁၈) ပါး	၁၉၅

(စ) သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း သင်တန်းလေ့လာချက်များ

၁၃၈။	ဓာတ် (၁၈) ပါး၏ တရားကိုယ်များ	၁၉၆
၁၃၉။	အပေါ်ဓာတ်	၁၉၇
၁၄၀။	သစ္စာ လေးပါး	၁၉၈
၁၄၁။	သမုတိသစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာ	၁၉၉
၁၄၂။	ပရမတ္ထသစ္စာရိုးရိုး	၂၀၀
၁၄၃။	အရိယသစ္စာ	၂၀၁
၁၄၄။	သစ္စာလေးပါး	၂၀၃
၁၄၅။	အရိယသစ္စာ၏ တရားကိုယ်များ	၂၀၄
၁၄၆။	သစ္စာမုတ်	၂၀၅

ပစ္စည်းပိုင်း

၁၄၇။	ပစ္စည်းပိုင်း	၂၀၇
၁၄၈။	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း	၂၀၉
၁၄၉။	အင်္ဂါ (၁၂)ပါး	၂၁၁
၁၅၀။	ခြင်းရာ -၂၀၊ အစပ် ၃-ပါး၊ အလွှာ ၄-ပါး	၂၁၆
၁၅၁။	ဝဋ် ၃-ပါး	၂၁၇
၁၅၂။	ဝဋ်မြစ် (၂) ပါး	၂၂၀
၁၅၃။	အဝိဇ္ဇာ တဏှာဖြုတ်နည်း	၂၂၁
၁၅၄။	ဝဋ်ပြတ်ပုံနှင့် လည်ပုံ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ချုပ်ခြင်း	၂၂၂
၁၅၅။	ပဋ္ဌာန်းနည်း	၂၂၃
၁၅၆။	နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၆) ပစ္စည်း	၂၂၆
၁၅၇။	အာသေဝနပစ္စည်း	၂၂၉
၁၅၈။	သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း	၂၃၀
၁၅၉။	နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၅) ပစ္စည်း	၂၃၁
၁၆၀။	နာမ်သည် ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၁) ပစ္စည်း	၂၃၂
၁၆၁။	ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၁) ပစ္စည်း	၂၃၄
၁၆၂။	ပညတ် နာမ်ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း (၂) မျိုး	၂၃၆
၁၆၃။	ဥပနိဿယပစ္စည်း	၂၃၈

၁၆၄။	ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၄
၁၆၅။	သဒ္ဓါကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၅/၆
၁၆၆။	သုခကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၆
၁၆၇။	ဒုက္ခကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၇
၁၆၈။	ပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၈
၁၆၉။	အစားအစာကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၄၉/၅၀
၁၇၀။	ဥတုကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၅၀/၁
၁၇၁။	အိပ်ရာနေရာကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ	၂၅၁/၂
၁၇၂။	ကံကြောင့် ဝိပါက်၊ စိတ်၊ စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များအကြောင်း	၂၅၃
၁၇၃။	နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသည် နာမရုပ်နှစ်ပါးအား ကျေးဇူးပြုသော (၉) ပစ္စည်း	၂၅၆
၁၇၄။	ဆန္ဒက အုပ်ချုပ်ပုံ၊ ဆန္ဒကောင်း	၂၅၈
၁၇၅။	ဆန္ဒကို ပြုပြင်ပေးပုံ	၂၅၉
၁၇၆။	မဟာဘုတ်ရုပ် အချင်·ချင်း ကျေးဇူးပြုခြင်း	၂၆၁
၁၇၇။	အညမညပစ္စည်း	၂၆၂
၁၇၈။	နိဿယ ပစ္စည်း	၂၆၃
၁၇၉။	အာဟာရပစ္စည်း	၂၆၄
၁၈၀။	ဣန္ဒြိယ ပစ္စည်း	၂၆၅
၁၈၁။	ဝိပူသုတ္တပစ္စည်း	၂၆၇
၁၈၂။	အတ္ထိပစ္စည်း	၂၆၈
၁၈၃။	အဝိဂတပစ္စည်း	၂၇၀
၁၈၄။	အတ္တပညတ်အပြား	၂၇၁
၁၈၅။	သဒ္ဓပညတ် (၆) ပါး	၂၇၂
၁၈၆။	ပညတ်နှစ်ပါးကို သိပုံနှင့် နာမပညတ်ဖြစ်လာပုံ	၂၇၅

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

၁၈၇။	သမထကမ္မဋ္ဌာန်း	၂၇၇
၁၈၈။	ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း (၄၀) အကျဉ်း	၂၇၉
၁၈၉။	စရိုက် ၆-ပါး	၂၇၉

(ဇ) သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင် သင်တန်းလေ့လာချက်များ

၁၉၀။	ဘာဝနာ ၃-ပါး	၂၈၀
၁၉၁။	နိမိတ် ၃-ပါး	၂၈၁
၁၉၂။	ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး	၂၈၃
၁၉၃။	အသုဘ ၁၀-ပါး	၂၈၄
၁၉၄။	သီလာနုဿတိ	၂၈၆
၁၉၅။	ဝါရိတ္တသီလ၊ စာရိတ္တသီလ	၂၈၇
၁၉၆။	အပ္ပမညာ ၄-ပါး	၂၈၈
၁၉၇။	ဝထဝီဓာတ် ၂၀-ပါး	၂၉၀
၁၉၈။	အာပေါဓာတ် ၁၂-ပါး	၂၉၁
၁၉၉။	ဝါယောဓာတ် ၆-ပါး	၂၉၁
၂၀၀။	တေဇောဓာတ် ၄-ပါး	၂၉၂
၂၀၁။	အာရပ္ပ ၄-ပါး၊	၂၉၃
၂၀၂။	စရိုက် ၆-ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ကိုဝေဖန်ပုံ	၂၉၃
၂၀၃။	ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ပါး	၂၉၄
၂၀၄။	ဘာဝနာ ၃-ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ကို ဝေဖန်ပုံ	၂၉၇
၂၀၅။	ဈာန် ၅-ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ကို ဝေဖန်ပုံ	၂၉၇
၂၀၆။	နိမိတ် ၃-ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ကို ဝေဖန်ပုံ	၂၉၈
၂၀၇။	ဘာဝနာ ၃-ပါးနှင့် နိမိတ် ၃-ပါးတွဲစပ်ပုံ	၂၉၉
၂၀၈။	အရူပဈာန်ဖြစ်ပုံ	၃၀၁
၂၀၉။	အဘိညာဉ်၏အခြေ	၃၀၄
၂၁၀။	အဘိညာဉ် ၅-ပါး	၃၀၅
၂၁၁။	ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း	၃၀၅
၂၁၂။	ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး	၃၀၆
၂၁၃။	လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါး	၃၀၇
၂၁၄။	အနုပဿနာ ၃-ပါး	၃၀၉
၂၁၅။	ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး	၃၁၀
၂၁၆။	ဝိမောက္ခ ၃-ပါး	၃၁၂
၂၁၇။	ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါး	၃၁၃
၂၁၈။	ဝိသုဒ္ဓိဘေဒ	၃၁၄
၂၁၉။	စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	၃၁၅

မာတိကာ

၂၂၀။	ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ	၃၁၆
၂၂၁။	ကင်္ခါဝိတရဝိသုဒ္ဓိ	၃၁၇
၂၂၂။	မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၃၁၈
၂၂၃။	ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ၁၀-ပါး	၃၂၂
၂၂၄။	ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၃၃၀
၂၂၅။	ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၃၃၁
၂၂၆။	ကျင့်သုံးပုံ	၃၃၃
၂၂၇။	မဂ်ကိစ္စ ၄-ချက်	၃၃၅
၂၂၈။	ဖိုလ်စိတ်နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ခြင်းနှင့် သုံးကြိမ်ဖြစ်ခြင်း ခြားနားချက်	၃၃၆
၂၂၉။	ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြစ်ပုံ	၃၃၆
၂၃၀။	ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၅-ပါး	၃၃၆
၂၃၁။	ဝိမောက္ခဗေဒ	၃၃၇
၂၃၂။	နိဗ္ဗာန်	၃၄၁
၂၃၃။	သဉ္ဇပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်	၃၄၁
၂၃၄။	အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်	၃၄၂
၂၃၅။	နိဗ္ဗာန် ၃-ပါး	၃၄၃
၂၃၆။	ပုဂ္ဂလဆာဒ	၃၄၃
၂၃၇။	အရဟတ္တဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်	၃၄၄

သမုစ္စည်းပိုင်း

သမုစ္စယ > သမုစ္စည်း

သမုစ္စည်းဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိစကား သမုစ္စယမှ လာ၍ အဓိပ္ပာယ်မှာ စုပေါင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ သမုစ္စည်းပိုင်းသည် စိတ် (၁) ပါး၊ စေတသိက် (၅၂) ပါး၊ နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈) ပါး၊ နိဗ္ဗာန် (၁) ပါး၊ စုစုပေါင်း (၇၂) ပါး တို့ကို စုပေါင်း၍ ပြသော အပိုင်းဖြစ်ပါသည်။

စိတ် (၁) ပါး စိတ်သည် စေတသိက်နှင့် ယှဉ်၍ စိတ်အကျဉ်း (၈၉) ပါး၊ အကျယ် (၁၂၁) ပါးရှိသော်လည်း စိတ်၏ နဂိုသဘာဝ သည် အာရုံကို သိရုံမျှသာ သိသောကြောင့် သဘာဝ ချင်း၊ စွမ်းရည်ချင်း တူရကား ရောနှော၍ ရသဖြင့် စိတ်(၁) ပါး သာ ရှိသည်။

စိတ်သည် မိုးရေနှင့် တူပါသည်။ ရေကန်ထဲတွင် ရှိ သောရေ၊ အိုးထဲတွင် ရှိသော ရေ၊ ရေခွက်ထဲ တွင်ရှိသော မိုးရေတို့ကို စုပေါင်း၍ ရပါသည်။ မိုးရေ တမျိုးတည်းပင် ရပေမည်။ ထိုသို့ပင် စိတ်သည်လည်း သဘာဝချင်း တူသောကြောင့် ရောနှောသော် စိတ် (၁) မျိုးတည်း သာ ရပေမည်။

စေတသိက် (၅၂) ပါး ... စေတသိက်တို့၏ သဘာဝချင်းကား မတူသောကြောင့် ရောနှော၍ မရပါ။ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ လောဘ၊ ဒေါသစသည်ဖြင့် သူ့စွမ်း ရည်နှင့်သူ ကွဲပြားလျက် ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် စေတသိက်သည် (၅၂) ပါးပင် ရှိပါသည်။

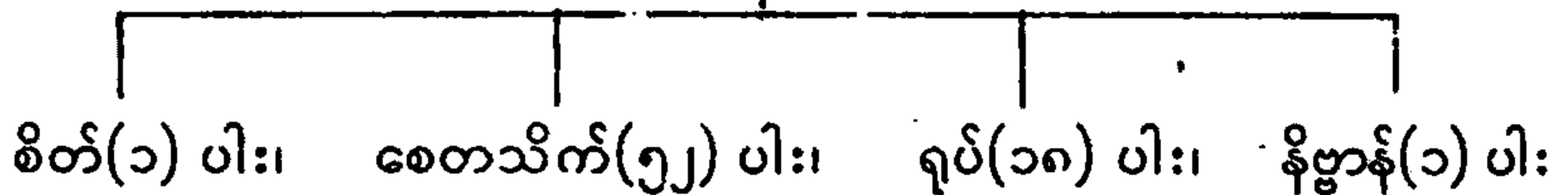
သဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း သင်တန်းလေ့လာချက်များ

ရုပ် (၁၈) ပါး ... ရုပ်သည် နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈) ပါး၊ အနိပ္ပန္နရုပ် (၁၀) ပါး၊ ပေါင်း (၂၈) ပါးရှိပါသည်။ သို့သော် တကယ်စု ပေါင်းသော် နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈) ပါးသာ ရှိပေသည်။ အနိပ္ပန္နရုပ် (၁၀) ပါးသည် တကယ် ရုပ်အစစ်များ မဟုတ်ကြပေ။ ရုပ်အစစ်ဖြစ်သော နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈) ပါး၏ အရိပ်မျှသာဖြစ်ပေသည်။ နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈) ပါးသာလျှင် နဂိုသဘာဝအားဖြင့် တည်ရှိနေသောကြောင့် စုပေါင်း ပြဆိုရာတွင် ပါဝင်သည်။

နိဗ္ဗာန် (၁) ပါး ... သမုစ္စည်းပိုင်းတွင် နိဗ္ဗာန်(၁) ပါးကိုလည်း ပြဆို သည်။

သမုစ္စည်းပိုင်း

(ပရမတ်တရားလေးပါး)

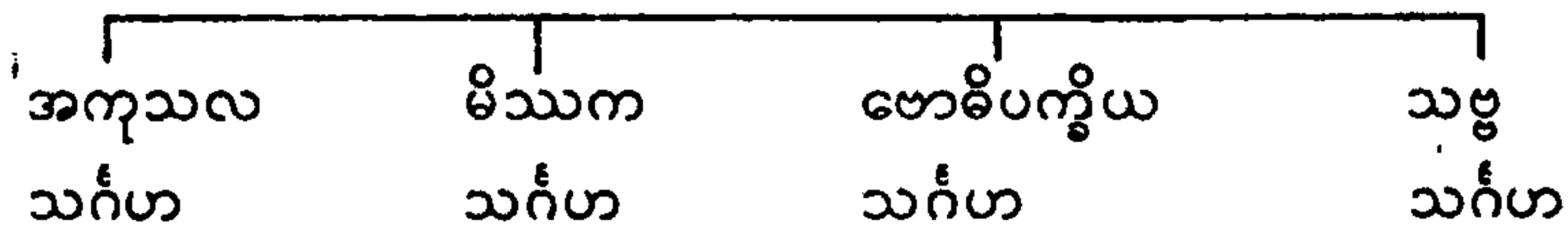
စင်စစ်အားဖြင့် တကယ်ရှိသော ပရမတ်တရားတို့ကို စုပေါင်းလိုက် သော် (၇၂) ပါးရှိသည်။ ထို(၇၂) ပါးသော ပရမတ်တရားတို့ကို သမုစ္စည်းပိုင်း တွင် စုပေါင်း၍ ပြပါသည်။

သမုစ္စည်းပိုင်း

- ၁။ အကုသလသင်္ဂဟ
- ၂။ မိဿကသင်္ဂဟ
- ၃။ ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ
- ၄။ - သဗ္ဗသင်္ဂဟ

သမုစွည်း

(၇၂) ပါး

သမုစွည်းပိုင်းတွင် ပရမတ်တရား (၇၂) ပါးတို့ကို စုပေါင်း၍ ပြရာ၌ အခန်းကြီး (၄) ခန်းခွဲ၍ ပြထားပါသည်။ အခန်းကြီး (၄) ခန်းမှာ-

- (၁) အကုသလ သင်္ဂဟ
- (၂) မိဿက သင်္ဂဟ
- (၃) ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ
- (၄) သဗ္ဗ သင်္ဂဟ တို့ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) အကုသလသင်္ဂဟ ... ပရမတ်တရား(၇၂) ပါးထဲမှ အကုသိုလ်နှင့် ဆိုင်ရာ တရားများကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း၊
- (၂) မိဿက သင်္ဂဟ ... (၇၂) ပါးထဲမှ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတ တရားများကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း၊
- (၃) ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ ... (၇၂) ပါးထဲမှ မဂ်ဉာဏ်၏ အစုဝင် အသင်းဝင် တရားများကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း၊
- (၄) သဗ္ဗသင်္ဂဟ ... (၇၂) ပါးထဲမှ အလုံးစုံသော တရားအပေါင်းကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း။

အကုသလသင်္ဂဟ

အကုသလသင်္ဂဟ .. အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးတတ်သော တရားတို့ကို စုပေါင်း၍ ပြသည့် အခန်းဖြစ်သည်။

အကုသိုလ်ဟူသည်မှာ ပါဠိစကား အကုသလမှ လာ၍ အပြစ်ရှိခြင်း၊ မကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ အပြစ်ဟူသည်မှာလည်း အမှန်ကိုသိသူက အပြစ်တင်စရာဖြစ်သည်ကို အပြစ်ဟုခေါ်သည်။ အမှန်ကို သိသူက အပြစ်တင်စရာဖြစ်သည့် လုပ်ငန်းအမှု ကိစ္စမှာလည်း မကောင်း

မူပင်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမကောင်းမှုကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် မကောင်းကျိုးကိုပင် ရရှိပေသည်။

အကုသလ သင်္ဂဟ အခန်းကြီးတွင် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေး တတ်သော အကုသိုလ်နှင့် ဆိုင်ရာသဘာဝတရားများကို စုပေါင်း၍ ပြရာ၌ အခန်းငယ် (၁၀) ခန်းခွဲ၍ ဖော်ပြပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ အာသဝ (၄) ပါး
- ၂။ ဩဃ (၄) ပါး
- ၃။ ယောဂ (၄) ပါး
- ၄။ ဂန္ထ (၄) ပါး
- ၅။ ဥပါဒါန် (၄) ပါး
- ၆။ နိဂရဏ (၆) ပါး
- ၇။ အနုသယ (၇) ပါး
- ၈။ သံယောဇဉ် (၁၀) ပါး (သုတ္တန်နည်း)
- ၉။ သံယောဇဉ် (၁၀) ပါး (အဘိဓမ္မာနည်း)
- ၁၀။ ကိလေသာ (၁၀) ပါး

အာသဝ (၄) ပါး

- ၁။ ကာမာသဝ
- ၂။ ဘဝါသဝ
- ၃။ ဒိဋ္ဌာသဝ
- ၄။ အဝိဇ္ဇာသဝ

အာသဝ

အာသဝ

အာ + သဝ

အာ = မှ
= တိုင်အောင်၊ ဘဝင်တိုင်အောင်၊ ဂေါတြဘူတိုင်အောင်။

သဝ = ယိုထွက်သည်။
= စီးသွားသည်။ အပေါ်သို့လည်းကောင်း၊ ဘေးသို့ လည်းကောင်း၊ အောက်သို့ လည်းကောင်း စီးသွားသည်။

အာသဝတရားသည် ဘုံအားဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ တိုင်အောင်၊ တရားအားဖြင့် ပုထုဇဉ်၏ အဆုံး၊ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သော ဂေါတြဘူ တိုင်အောင် စီးသွားသည်။

ယိုထွက်ပုံ

သင်္ဘောသီးကို လက်ဖြင့်ဆိတ်သော် အစေးဖြူများ ထွက်သည်။ တစောင်းပင်ကို ဓားဖြင့် ထိုးဆွသော် အစေးများ ယိုထွက်သည်။ အသားထဲမှ အနာကျိတ်ဖြစ်ပြီး အနာလုံးပေါက်ကာ ပြည်ယိုထွက်သည်။ အလိုလို ပေါက်သော အနာကလည်းပြည်၊ သွေး ယိုထွက်သည်။ လူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာမှ အသားကို ဓား၊ လှံနှင့် ထိုးပါက သွေးယိုထွက်၏။ ထိုသို့ ယိုထွက်သည်များကို လည်း အာသဝဟု ခေါ်နိုင်သည်။

အသီး၊ အပင်တို့မှ အစေးယိုထွက်ကာ၊ အနာမှ ပြည်ယိုထွက်၍ အသားမှ သွေးယိုထွက်သကဲ့သို့၊ လူတို့၏ စိတ်ထဲမှ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တရားများယိုထွက်သည်။ အသားသည် သူ့အလိုလိုနေသော် သွေးမထွက်နိုင်ပေ၊ တစုံတခုနှင့် ထိုးဆွမှ သွေးထွက်၏။ ထိုသို့ပင် စိတ်သည်လည်း အာရုံနှင့် တွေ့ထိမှ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟစသော အကုသိုလ်တရားများထွက်ကုန်သည်။

အဆင်းလှလှ၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ ကောင်းကောင်း၊ အတွေ့အထိ ကောင်းကောင်း ဂုဏ်ပကာသန ကောင်းကောင်းကောင်းကောင်းဟူသည့် အာရုံခြောက်မျိုး နှိုးဆွတိုင်း စိတ်ထဲမှ လောဘထွက်သည်။ စိတ်ထဲမှ လောဘ ယိုထွက်လာ သည်ကို အာသဝဟုခေါ်သည်။ သို့သော် စာပေကျမ်းဂန်တက်ကျမ်းသူ ပုဂ္ဂိုလ်များက ရုပ်နာမ်အစဉ်က လောဘ ယိုထွက်သည်ဟု လက်ခံ ယူဆ ကြသည်။

အသားကို တုတ်ချွန်၊ သံချွန်ဖြင့် မထိုးဆွလျှင် သွေးမထွက်ပေ။ ထို သို့ပင် စိတ်သည်လည်း အာရုံနှင့် မတွေ့ဆုံလျှင် စိတ်ထဲမှ လောဘမထွက်ပေ၊ အိပ်ပျော်နေစဉ် အာရုံနှင့်စိတ် မတွေ့ထိရသောကြောင့် လောဘ မထွက်ပေ။

အနာ ပြည်ထွက်ခြင်း၊ အသားမှ သွေးထွက်ခြင်းသည် မကောင်း၊ အသားကို ဓားသွားနိုင်သည်။ ထိုအတူပင် လောဘသည်လည်း စိတ်ထဲမှ ထွက်၍ လောဘထွက်သော သူ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ အကျိုးကျေးဇူး၊ အနိသင်၊

အကျင့်စာရိတ္တများကို ဖျက်ဆီးပစ်နိုင်ပါသည်။ တဦးနှင့် တစ်ဦးသတ်ကြ ဖြတ်ကြခြင်း၊ မဟုတ်မမှန် လိမ်လည် ပြောဆိုခြင်း၊ တိုက်ခိုက်ခိုးယူခြင်း စသည် တို့သည် လောဘကဖျက်ဆီးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူ၏ အကျင့်စာရိတ္တကို ပျက်ပြား သွားစေ၏။ ဂုဏ်သိက္ခာကို လျော့ညံ့စေပါသည်။ ဂဠုန်ဦးစောသည် တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရသည့် ဂုဏ်ပကာသန အာရုံဝင်လာသောကြောင့် သူ၏ စိတ်ထဲမှ လောဘထွက်လာသည်။ ခေါင်းဆောင်ကြီးများကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ် ခြင်းဖြင့် သူ၏ လောဘကသူ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ အကျင့်စာရိတ္တနှင့် အသက်ကိုပါ ဖျက်ဆီး ပစ်လိုက်ပါသည်။

အာသဝ (၄) ပါး

- ၁။ ကာမာသဝ ... တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ ကာမဂုဏ်ဘက် သို့ ယိုထွက်သောလောဘ ဖြစ်သည်။
- ၂။ ဘဝါသဝ ... တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ နောင်တမလွန် ဘဝတွင် နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်ဘက်သို့ ယိုထွက် သော လောဘဖြစ်သည်။
- ၃။ ဒိဋ္ဌာသဝ ... တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ ယခုအရေးရော၊ နောင်ရေးအတွက်ပါ၊ ဘက်မျိုးစုံသို့ ယိုထွက်သော ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။
- ၄။ အဝိဇ္ဇာသဝ ... တရားကိုယ်မှာ မောဟဖြစ်သည်။ အာရုံမျိုးစုံဘက် သို့ ယိုထွက်သော မောဟဖြစ်သည်။

တဏှာ၊ လောဘ၊ ရာဂသည် သဘောတရားအားဖြင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ တဏှာ၊ လောဘ၊ ရာဂ တို့သည် မြစ်ရေစီးကြောင်းသဖွယ် တနေရာမှ တနေရာသို့ အမြစ်ဆင်းနေသောကြောင့် တဏှာသောတ ဟူ၍ လည်း ခေါ်ဆိုပါသည်။ နဒီသောတဟု ခေါ်သော မြစ်ရေစီးကြောင်းသည် ရပ်တန့်နေသည်ဟူ၍ မရှိ၊ တနေရာမှ တနေရာသို့ အမြစ်လျက် ရှိပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် လောဘရေစီးကြောင်းသည်လည်း အမြစ်ဆင်းလျက် ရှိရာ လူတို့သည် ထိုလောဘ ရေစီးကြောင်းတွင် မျောပါနေကြသည်။

လူ၏စိတ်ထဲတွင် အငြိမ်နေသော မျိုးမဟုတ်ပေ၊ လှုပ်ရှား စီးသွား နေ၏။ အငြိမ်မနေသောကြောင့် လူသည် ထိုလောဘ ရေစီးကြောင်းတွင်

တရွေ့ရွေ့မျောပါလေတော့သည်။ မြစ်ရေစီးကြောင်းတွင် ရေအလျင်သည် အားပျော့ကာ နည်းနည်း စီးဆင်းသည်လည်းရှိ၍ အားပြင်းကာ ရှင်သန်စွာ စီးဆင်းသည်လည်း ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် လောဘ ရေစီးကြောင်းသည်လည်း စီးဆင်းမှုအား အနည်းအများ ရှိသည်။ ဥပမာ- သိန်းထိပေါက်၍ ဝမ်းသာလွန်းကာ သေဆုံးသွားခြင်း၊ မိမိ၏ လောင်းကစားမှုအောင်၍ ကခုန်သောကြောင့် သေဆုံးသွားခြင်း များသည်။ လောဘ ရေစီးကြောင်း ရှင်သန်သောကြောင့် ဖြစ်ရသည်။

ကုသဝတီ တိုင်းပြည်ကြီး၏ အရှင်သခင်ဖြစ်သော မင်းကုသသည် မဒ္ဒရာဇ်တိုင်း၊ ပြည်ငယ်ကလေး၏ ဘုရင့်သမီးတော်ဖြစ်သော ပဘာဝတီကို စွဲလမ်းရကား၊ မဒ္ဒရာဇ် တိုင်းငယ်ကလေးသို့ပင် သွားရောက်၍ အိုးလုပ်ဖျာရက် နေရသည်။ မင်းကုသကို လောဘ ရေစီးကြောင်းက သယ်ဆောင်သွားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သေဋ္ဌေးသမီး ပဋ္ဌာစာရီသည် မိဘဆွေမျိုးများနှင့် စည်းစိမ်ဂုဏ်သိက္ခာ တို့ကို ပစ်ပယ်ပြီး၊ ကိုဒါသနှင့် လယ်ကွင်းပြင် ဟင်းလင်းထဲတွင် အတူနေသည် မှာ လောဘ အာသဝ ရေစီးကြောင်းတွင် မျောပါနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗေဒါပင်များသည် တသွင်သွင် စီးဆင်းနေသည့် ချောင်းရေအလိုက် မျောပါနေသကဲ့သို့ လူအများသည်လည်း ပွဲလမ်းသဘင်၊ ရုပ်ရှင် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ များသို့ သွားလာနေကြသည်။ ထိုသူများ၏ လောဘရေစီးကြောင်းက အား သန်နေသောကြောင့် အသွားများကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗေဒါပင်သည် အနှစ်ရှိ သည်ဟု ထင်မှတ်ရသော်လည်း စင်စစ်ကား အနှစ်မရှိပေ။ ထိုသို့ပင် ပွဲလမ်း သဘင်၊ ရုပ်ရှင်ကြည့်ခြင်းသည် အပေါ်ယံက ကောင်းသည်ဟု ထင်ရသော် လည်း တကယ်စင်စစ်ကား အနှစ်မရှိ အကာအတိသာဖြစ်၏။ အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများသာ ဖြစ်သည်။

လူတို့၏ စိတ်ထဲမှ လောဘ ယိုထွက်ဖန်များသော် ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတရား များလည်း ယိုထွက်လာသည်။ လောဘနှင့် ဒိဋ္ဌိသည် အတူတူ ရောပါလာ၏။ ရုပ်ရှင်ကြည့်နိုင်မှ ဂုဏ်ရှိသည်၊ အဆင့်အတန်းမြင့်သည်ဟု ထင်မှတ်နေခြင်း သည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ ရုပ်ရှင်၊ ပွဲလမ်းသဘင်များကို ကြည့်သော် ဂုဏ်သိက္ခာ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ အကျင့်စာရိတ္တ ပျက်ပြားခြင်း၊ ဉာဏ်အမြော်အမြင် ရှိသူက

ကဲ့ရဲ့ခြင်း၊ ပညာဉာဏ် ရှင်သန်သော ပရိသတ်ထံသို့ မဝင်ဝံ့ခြင်းစသည့် အပြစ် တို့ကို မမြင်နိုင်တော့ပေ။ မောဟက ဖုံးလွှမ်းထားလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မောဟ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ လောဘတရားများ အားပြင်း ရှင်သန်စွာ ယိုထွက်စီးဆင်းသော် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသို့ သွားကြတော့သည်။

ပွဲလမ်းသဘင်၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသည် အကုသိုလ်လုပ်ငန်း များဖြစ်ကြောင်း၊ အကျိုးကျေးဇူး ပျက်ပြားနိုင်ကြောင်း၊ အပြစ်ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ကိုသိ၍ သွားသူတွင် ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ မပါပေ။ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ မပါဝင်သောကြောင့် ရေစီးကြောင်းသည် အားပျော့သွားပေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ကင်္ခါ ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအဖွင့်တွင် - ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနဗဒ္ဓါတေ၊ တဏှာ သောတေန ဝုယုရေ။ တဏှာသောတေန ဝုယုန္တာ၊ န တေ ဒုက္ခာ ပမုစ္စရေ- ဟူ၍ ပါရှိပါသည်။

အမြင်မှား နှောင်ကြီးဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရသော ကိုသတ္တဝါများသည် လောဘ ရေယဉ်ကြောမှာ မျောနေကြ၏။ လောဘ ရေယဉ်ကြောမှာ မျောနေကြသေးသမျှ၊ ထိုသတ္တဝါများသည် ဆင်းရဲအမျိုးမျိုးမှ မလွတ်နိုင်သေးပေ။

အမြင်မှား နှောင်ကြီးဖြင့် မည်ကဲ့သို့ နှောင်ဖွဲ့ထားသနည်းဆိုသော် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသို့ သွားရာ၌ “ ငါသွားသည် ” “ ငါကြည့်သည် ” ဟူ၍ ငါစွဲတပ်ကာ အမြင်မှားနေ၏။

မိမိ၏ နေအိမ်မှ ပွဲ၊ ရုပ်ရှင်သို့ မျောသွားသကဲ့သို့ အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်နေသူများသည် လူ့ဘဝမှ အပါယ်လေးဘုံသို့ မျောပါသွားနိုင်ပါသည်။ အပါယ်ဘဝများကို လိုချင်သော လောဘဟူ၍ကား မဟုတ်ပါ။ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်အခါက သင်္ကန်းကို စွဲမက်၍ သေသောကြောင့် သင်္ကန်းတွင် သန်းဖြစ်ရသော ရဟန်းသည် သန်းဖြစ်လိုသော လောဘ မရှိပေ။ သင်္ကန်းကို စွဲမက်သော လောဘသာရှိ၏။ ထိုလောဘ ရေစီးကြောင်းက အားသန်လွန်းသောကြောင့် ထိုလောဘကပင် သန်းဘဝသို့ ရောက်ရလေသည်။

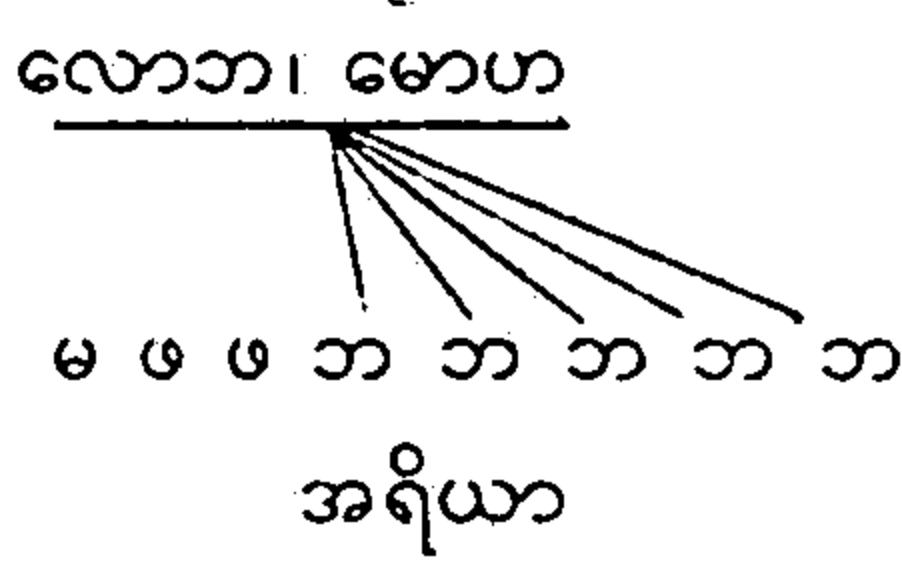
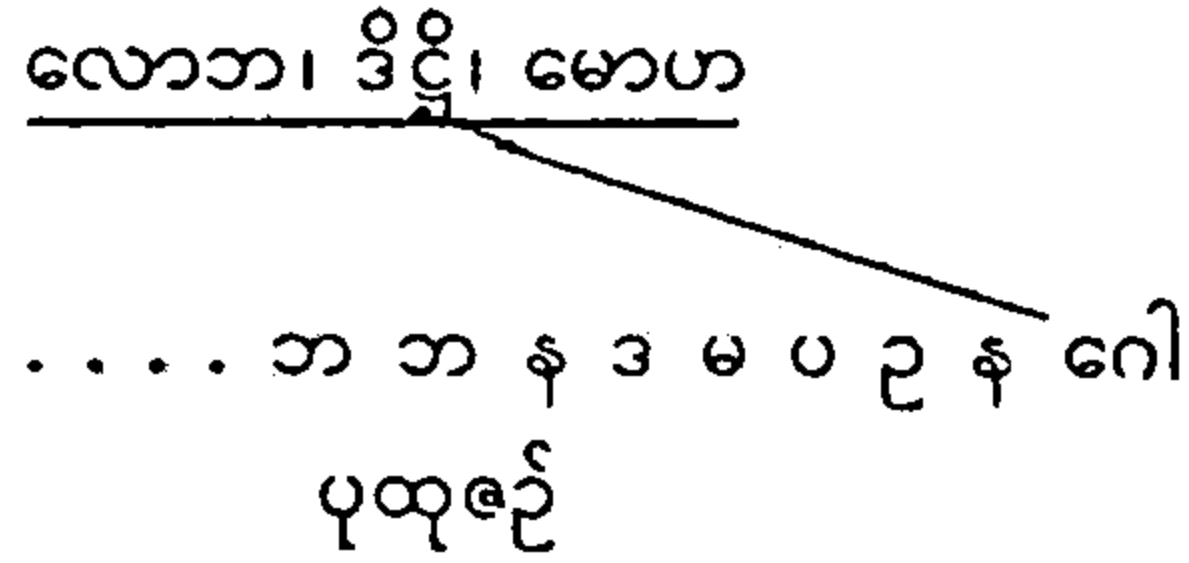
ဆရာတော်ကြီး တစ်ပါးသည် သီလ၊ သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း ငှက်ပျောပင်ကို နှစ်သက် စွဲလမ်းသောကြောင့် ပျံလွန်သောအခါ ထိုငှက်ပျော

ပင်၌ ပိုးကောင်ကြီး ဖြစ်ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ အားဖြင့် ပွဲလမ်းသဘင်၊ ပျော်ပွဲများ၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာများကို လိုလားတပ်မက်လွန်းသော် အပါယ်လေးဘုံသို့ ရောက်ပါသည်။

လယ်တီဆရာတော် ဘုရားက စတုသစ္စဒီပနီတွင် လောဘရေစီးကြောင်းကို တောင်ကျရေနှင့် ခိုင်းနှိုင်းပါသည်။ တောင်ကျရေသည် သစ်ရွက်သစ်ခက်များကို အောက်သို့ မျှောချသကဲ့သို့ လောဘက လူတို့ကို အပါယ်လေးဘုံသို့မျှောချပါသည်။

ရေသည် အမြင့်မှ အနိမ့်သို့ ဆင်း၏။ သတ္တဝါတို့သည်လည်း ရှိရင်းစွဲဘဝမှ အနိမ့်ဖြစ်သော အပါယ်လေးဘုံသို့ ဆင်းကြရမည်က များလေသည်။ သို့သော် ရေကို လေဖြင့် မှုတ်တင်သော် အထက်သို့ တက်နိုင်သကဲ့သို့ ကုသိုလ် လေဟုန်ဖြင့် မြှောက်တင်လိုက်ပါက အထက်နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်များသို့ ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။

အာသဝလေးပါးသည် ဂေါတြဘူတိုင်အောင် စီးသွားပုံ

မဂ်ဇောပါဝင်သော စိတ်အစဉ်တွင် ဂေါတြဘူအထိ အာသဝလေးပါး၏ ရင်းမြစ်တရားကိုယ်ဖြစ်သော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ သုံးပါးစလုံးစီးသွားသည်။ စိတ်အစဉ်သည် ဂေါတြဘူအထိ ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တွင်သာ ရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစိတ်ဖြစ်ပေါ်သည်အထိ အာသဝတရားများ ရှိသေးသည်။

သောတာပတ္တိမဂ် ရရှိပြီးသည့်နောက် အရိယာ ဖြစ်သွားသည်။ မဂ်စိတ် ကလေးဖြစ်သော အခိုက်အတန့်တွင်ပင် မဂ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟုခေါ်သည်။ သက်တမ်း သည်ကား ပြောဆိုရေတွက်၍ မရနိုင်အောင်ပင် တိုတောင်းလှသည်။ စိတ်တခုဏှမျှသာ ဖြစ်သည်။ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်နောက် ဖြစ်ပေါ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်စိတ်သည် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဖိုလ်စိတ် ရပြီးသောသူသည် မိမိလိုလားသော အချိန်တွင် ပြန်၍ ဖိုလ်ဝင်စားနိုင်သည်။

လက်ရှိဘဝတွင် လည်းကောင်း၊ နောင်ဘဝတွင်လည်းကောင်း၊ ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ် သာ ဖြစ်နေတော့သည်။

သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်ရခိုက်နှင့် ဖိုလ်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နေချိန်တွင် အာသဝတရား လေးပါးစလုံး မရှိပေ။ သို့သော် ဖိုလ်က ထပြီး နောက်ဖြစ်ပေါ် သော ဘဝင်စိတ်များတွင် လောဘ အာသဝနှင့် မောဟ အာသဝများပြန်၍ ရှိပြန်သည်။ ဤနေရာ၌ အာသဝတရားများ ရှိမရှိ ဆိုခြင်းသည် အနုသယ အနေနှင့် ကိန်းခြင်း၊ မကိန်းခြင်းကို လည်းကောင်း၊ အာရုံပြုနိုင်ခြင်း၊ မပြုနိုင် ခြင်းကို လည်းကောင်း ဖော်ပြလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်စိတ်နှင့် အာသဝတရားများ ဆက်စပ်၍ပြခြင်း

၁	၃	၅	၇	၉	
x	x	-	-	>	၁၁ ၁၂
					<u> </u> <u> </u>
၂	၄	၅	၈	၁၀	
x	x	-	-	>	

၁။	x	...	လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ	...	၃ - ပါး
၂။	x	...	လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ	...	၃ - ပါး
၃။	x	...	လောဘ၊ မောဟ	...	၂ - ပါး
၄။	x	...	လောဘ၊ မောဟ	...	၂ - ပါး
၅။	--	...	လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ	...	၃ - ပါး
၆။	--	...	လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ	...	၃ - ပါး
၇။	--	...	လောဘ၊ မောဟ	...	၂ - ပါး
၈။	—	...	လောဘ၊ မောဟ	...	၂ - ပါး
၉။	>	...	မောဟ	...	၁ - ပါး
၁၀။	>	...	မောဟ၊	...	၁ - ပါး
၁၁။	--	...	မောဟ၊	...	၁ - ပါး
၁၂။	--	...	မောဟ	...	၁ - ပါး

လောဘစိတ် (၈) ပါးတွင်ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သောစိတ် (၄) ပါး၌- လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ အာသဝတရား (၃) ပါးစလုံးပါသည်။ ဒိဋ္ဌိနှင့် မယှဉ်သောစိတ် (၄) ပါး၌ လောဘနှင့် မောဟသာ ပါဝင်သည်။

ဒေါသစိတ် (၂) ပါးတွင် မောဟ အာသဝတပါးတည်းသာ ပါဝင်၍ မောဟစိတ် (၂) ပါးတွင်လည်း မောဟ အာသဝတပါးတည်းသာ ပါဝင်သည်။

ထို့ကြောင့် လောဘ အားကြီးသူနှင့် ဒေါသ အားကြီးသူ နှစ်ဦးတွင် လောဘ အားကြီးသူက ပို၍ ကြောက်စရာ ကောင်းပါသည်။ လောဘစိတ်တွင် အာသဝတရား (၃) ပါးစလုံးပါ၍ ဒေါသစိတ်တွင် အာသဝတရား တပါးသာ ပါဝင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အာသဝတရား (၃) ပါးစလုံးပါဝင်သဖြင့် အလွန်ထူထပ် မိုက်မဲနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် လောဘသည် အဆိုးဝါးဆုံး ဖြစ်၍၊ ဒုက္ခမျိုးစုံကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ခြင်း အမှန် ဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယသစ္စာဟုခေါ်ပါသည်။

အာသဝတရားများကိုပယ်သတ်နည်း

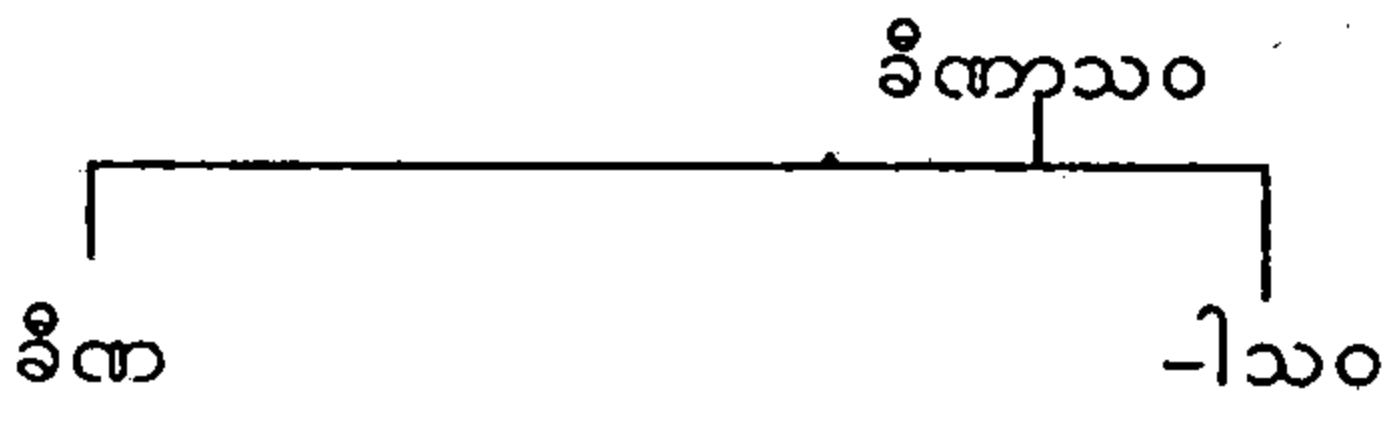
အနာရောဂါ တစ်ခုခုက အလွန်အမင်း သွေးယိုထွက်သော် အနာရှင် သတ္တဝါအား သေသည်အထိ ဘေးဥပဒ်ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အာသဝ တရားများနှင့် အလွန်အမင်း ပြည့်နှက်လျက်ရှိသော သတ္တဝါသည် လည်း ယခုဘဝတွင် လည်းကောင်း၊ နောင်ဘဝတွင် လည်းကောင်း အကျိုး ကျေးဇူးပျက်စီး ပေတော့သည်။ ဥပမာ- တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အလွန်စွဲလမ်း ချစ်ခင်ကြသော သူနှစ်ဦးသည် အကြောင်းကိစ္စမ ပြေပြစ်၍ ကွဲကွာကြသော်၊ မိမိတို့၏ လောဘစိတ်ကို မထိန်းသိမ်းနိုင်တော့ဘဲ၊ ထိုသူနှင့်မှ မတွေ့ဆုံရလျှင် သေသော် မှ ကောင်းမည်ဟု အမြင်မှား ထပ်ဝင်လာပြီး မိမိတို့ကိုယ်ကို သေကြောင်း ကြံစည်ကြသည်။

ထိုသူနှစ်ဦးသည် ယခုဘဝ၌ပင် သူတပါး၏ အပြစ်တင် ကဲ့ရဲ့မှုကို ခံရ၍ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဆိုးဆိုးဝါးဝါး သေရသည်။ နောင်ဘဝတွင်ကား အပါယ်လေးဘုံသို့ ရောက်ရပေမည်။ သတ္တဝါတို့သည် ယခုဘဝ၌ ဆိုးဆိုး ဝါးဝါး သေခြင်းကို လည်းကောင်း၊ နောင်ဘဝ၌ အပါယ်လေးဘုံသို့ လည်း ကောင်း၊ မရောက်လိုကြပေ။ သို့သော် အာသဝတရားများ ထူထပ်ပြည့်ကြပ် နေသည်နှင့်အမျှ အဖြစ်ဆိုးများသို့ ရောက်ကြရပေမည်။

မိမိကိုယ်ခန္ဓာပေါ်တွင် အနာရောဂါ၊ ဘေးဥပါဒ်အန္တရယ် ဖြစ်စေနိုင်သော သံချွန်များ၊ တုတ်၊ ဓားများကို ရှောင်ရှားနေ၍ ရသည်။ သို့သော် မိမိကိုယ်ပေါ်တွင် ရှိသော ပသာဒရုပ်များနှင့် လာတိုက်ထိ၍ ဝိညာဉ်စိတ်အသီးသီးကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော အာရုံများကိုကား ရှောင်ရှား၍မရပါ။ အာရုံများကို လက်ခံရရှိသော် လောဘ၊ မောဟ၊ ဒိဋ္ဌိအာသဝ တရားများ ပေါ်ထွက်လာပြန်သည်။

အာရုံများကို ရရှိသော်လည်း စိတ်ထဲက လောဘ၊ မောဟ၊ ဒိဋ္ဌိမထွက်စေရန်သာ အရေးကြီးသည်။ စိတ်ထဲမှ အာသဝတရားများ မထွက်စေရန် တားမြစ်နိုင်သော နည်းလမ်းကို ဗုဒ္ဓက ဖော်ထုတ်ပြထားပါသည်။ ထိုနည်းလည်းကား မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်း၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးပင်ဖြစ်သည်။ မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းအတိုင်း မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ကျင့်သုံး လျှင် လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ရေစီးကြောင်းတွင် မျောပါနိုင်မည် မဟုတ်တော့ပေ။

လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ အာသဝတရားများ ကုန်ခန်းပြီးသော သူများကို ခီဏာသဝ ဟုခေါ်သည်။

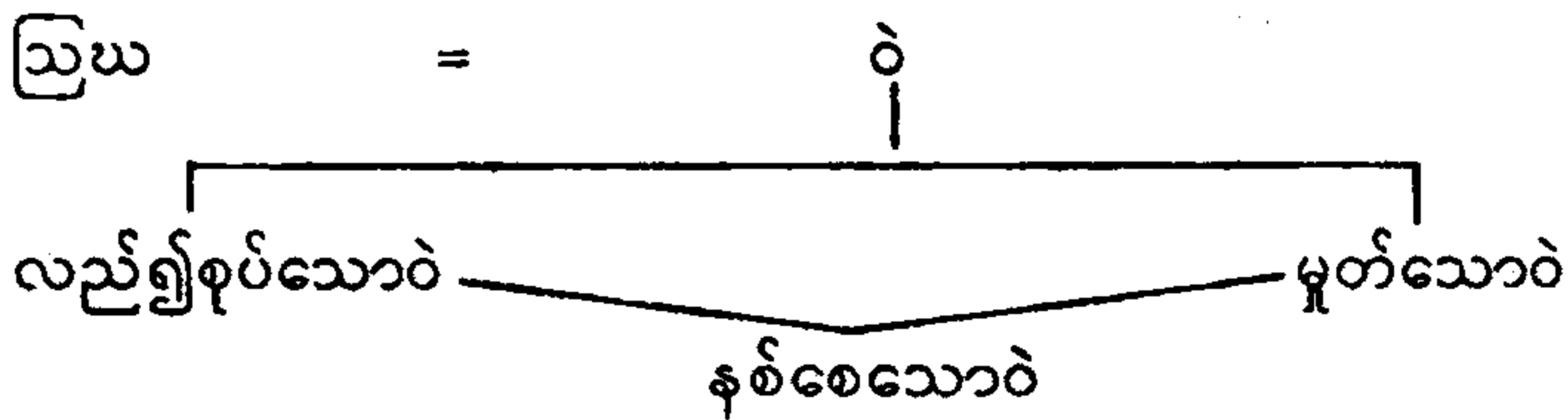
ကုန်ပြီ။ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟယိုထွက်ခြင်းကုန်ပြီ။

အရဟတ္တမဂ် ရပြီးသော ဘုရား ရဟန္တာများသာလျှင် ခီဏာသဝ ဖြစ်သည်။ ဘောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တရားများ အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းပြီး ဖြစ်ပါသည်။

ရာဇဂြိုဟ်ပြည် မဒ္ဒကုဇ္ဈိဥယျာဉ်တွင် တရားအားထုတ်နေသော ရဟန္တာဖြစ်သည့် ဘိက္ခုနီအား မာရ်နတ်က “လောက စည်းစိမ်ကို ခံစားရန် ဘဝအဆက်ဆက် ဖြစ်နေပါဦး” ဟု တိုက်တွန်းသောအခါ ဘိက္ခုနီက “ဘဝတခုဖြစ်လျှင် သေရမှုအမှန်ရှိ၏။ အမျိုးမျိုးသော ဒုက္ခများနှင့် တွေ့ကြုံနိုင်၏။ အချုပ်အနှောင် ခံရနိုင်၏။ လက်နက်များဖြင့် အသေဆိုး သေရနိုင်၏။ စိတ်ပူစရာ၊ စိတ်ညစ်စရာ အမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ကြုံနိုင်၏။ ဤအကြောင်းများကြောင့် ဘဝတခု ထပ်မံဖြစ်ရန် မလိုလားတော့ပါ” ဟု ငြင်းဆိုလိုက်သည်။

ထို့ကြောင့် အရဟတ္တမဂ် ရပြီးသူများသည် လောက၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တရားများ ယိုထွက်ခြင်း၊ စီးဆင်းခြင်း မရှိကြတော့ပေ။

ဩဃ (၄) ပါး

ပါဠိစကား ဩဃ၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ဝဲဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ပင်လယ် သမုဒ္ဒရာထဲတွင် လည်၍ စုပ်သောဝဲ၊ မှုတ်သောဝဲများရှိသည်။ ထိုဝဲများသည် လှေ၊ သင်္ဘော စသည်တို့ကို နှစ်မြုပ်စေနိုင်ပါသည်။ ပင်လယ်ပြင်ထဲမှ ဝဲများကို မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်၏။ သို့သော် သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ထဲမှ ဝဲကိုကား သာမန်မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပေ။ ပင်လယ်မြစ်ပြင်ထဲတွင် ရှိသော ဝဲသည် ဝဲအတွင်းသို့ ရောက်လာသော အရာများကို အောက်သို့ နှစ်မြုပ်ပစ်သကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ထဲတွင်ရှိသော ဝဲကလည်း ထိုသတ္တဝါများကို နိမ့်ကျသော အောက်ဘုံနေရာများသို့ နှစ်ချလိုက်ပါသည်။

သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ထဲတွင် ဩဃဟုခေါ်သော ဝဲကြီးလေးမျိုး ရှိ သည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမောဃ
- ၂။ ဘဝေါဃ
- ၃။ ဒိဋ္ဌောဃ
- ၄။ အဝိဇ္ဇောဃ- တို့ဖြစ်သည်။

ကာမောဃ ဟုခေါ်သော ကာမဂုဏ် အာရုံများကို လိုလားတပ်မက် သည့် ဝဲထဲတွင် တဝဲလည်လည် မိနေသူသည် မိမိလိုရာပန်းတိုင်သို့ မရောက် နိုင်တော့ဘဲ အောက်သို့ ကျဆင်းရပေမည်။ ဥပမာ- မိမိ၏ တာဝန်ဝတ္တရား များကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် ဝိသမလောဘလွန်ကဲ၍ လာဘ်စားမှုကြောင့် အလုပ်ပြုတ် သွားသောသူသည် ကာမောဃဟူသော လောဘာဝဲတွင် နှစ်မြုပ် သွားခြင်း ဖြစ်သည်။

“ယခုဘဝတွင် ဆင်းရဲ ဒုက္ခများကို တွေ့ကြုံရသည်။ မိမိလိုလားချက်များ မရရှိပေ။ နောင်ဘဝများတွင် ချမ်းသာသုခ ရရှိလိမ့်မည်” ဟူ၍ နောင်ဘဝများကိုသာ လိုလားသဖြင့် မိမိကိုယ်ကို သတ်သေကြသူများလည်း ရှိသည်။ ထိုသူများသည် ကာမောဃဝဲ၊ ဘဝေါဃဝဲတွင် ချာချာလည် နစ်မျောသည်။

ပင်လယ်ပြင်မှ ရေဝဲကို မြင်ရသော်လည်း သတ္တဝါတို့၏ ဝဲများကို မမြင်ရခြင်းမှာ အဝိဇ္ဇောဃဟု ခေါ်သော မောဟဝဲကြီးက ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကာမောဃဝဲနှင့် အဝိဇ္ဇောဃဝဲတို့ ယှဉ်တွဲသော် မှောင်ကြီးကျပြီး အမှန်ကို မမြင်ရတော့ပေ။

ဩဃလေးပါး၏ ပင်ကိုအရင်းအမြစ် တရားကိုယ်ကို ကောက်ယူသော်ကာမောဃ၊ ဘဝေါဃသည် လောဘစေတသိက်ဖြစ်၍၊ ဒိဋ္ဌောဃသည် ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇောဃသည်ကား မောဟစေတသိက်ဖြစ်သည်။

လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟဟူသော ဝဲကြီးများကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် သုံးဆယ့်တစ်တွင် ကျင်လည် နေကြရ၏။ ပင်လယ်ပြင်တွင် ရေပွက်ထသော် ရေများအပေါ်သို့ မြောက်တက်၏။ ၎င်းနောက် ပြန်ကျသည်။ ထိုသို့ပင် လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ အားနည်း၍ ဝဲမှ လွတ်ကင်းသည့် အလွန်တိုတောင်းသော အချိန်ကာလတွင် နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာပြည်စသည်ဖြင့် အထက်နေရာများသို့ ရောက်ရသည်။ သို့သော် “ ဗြဟ္မာပြည်မှာ ပြောင်ပြောင်ဝင်းဝင်း၊ ဝက်စားကျင်းမှာ တရွပ်ရွပ် ” ဟူသကဲ့သို့ နတ်များ၊ ဗြဟ္မာများသည်ပင် ကာမောဃ၊ ဘဝေါဃထဲတွင် လည်နေကြသည် ဖြစ်သောကြောင့် နောင်တဖန် အပါယ်လေးဘုံသို့ ကျဆင်း နစ်မြုပ်ရပေဦးမည်။

လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတရားများ၊ များများ ဖုံးလွှမ်းသူသည် ဩဃဝဲထဲတွင် များများ နစ်ပေမည်။ နည်းနည်းသာ ဖုံးလွှမ်းသူသည် နည်းနည်း နစ်ပေမည်။ မျက်မြင် တွေ့ကြုံနေရသော ခွေး၊ ကြက်၊ နွားစသည့် တိရစ္ဆာန်များသည် လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟကို များများလိုက်စား ကျင့်သုံးခဲ့သောကြောင့် နစ်မွန်းနေရသည်။ ထိုတိရစ္ဆာန်များသည် တချိန်ကလူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် သူတို့၏ အားစွမ်းသော လောဘက အောက်သို့ နှိမ်ချလိုက်သည်။ တချိန်က လောဘအားနည်းခဲ့သောကြောင့် ယခုအခါတွင် လူဖြစ်လာရသော သူတို့သည် ထပ်မံ၍ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ ထူပြောပါက

အပါယ်လေးဘုံတွင် နစ်မြုပ်ရပေမည်။ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ အားနည်းသော် ယခုဘဝတွင်ပင် ပညာ၊ ဥစ္စာ၊ စီးပွား အကျိုးတရားများ ရရှိနိုင်၍ တစ်ဘဝ ထက် တစ်ဘဝ မြင့်မားလာနိုင်ပါသည်။

ယခုဘဝတွင် အစမူလ အခြေခံသည် အတူတူပင် ဖြစ်သော်လည်း ဩဇာလေးပါးတွင် အနစ်နည်းသူက အဆင့်တန်း အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်နိုင်၏။ ဩဇာလေးပါးတွင် အနစ်များသူသည် အဆင့်တန်းနိမ့်ရာသို့ ရောက်ရှိစေနိုင် သည်။ ဥပမာ- ဘဝအခြေခံချင်း တူညီသော သူငယ်ချင်း နှစ်ယောက်သည် ကျောင်းနေကြရာ၌ တယောက်သည် ပညာကို အပတ်တကုတ်ကြိုးစား သင်ကြား၏။ တယောက်ကား ပညာသင်ရသည်ကို ပျင်းရိငြီးငွေ့ဖွယ်ကောင်း သည်။ ချမ်းချမ်းသာသာ မနေရ၊ ဆင်းရဲရသည်ဟူ၍ ကျောင်းမနေဘဲ အပျော် အပါးကိုသာ လိုက်စားနေသည်။

ကျောင်းတက်၍ ပညာသင်ကြားသော သူသည် အပျော်အပါးကို လို သော ကာမောဃဝဲကို ရှောင်ရှား၍ စာသင်ရသည်မှာ ပျင်းရိငြီးငွေ့ဖွယ်ရာ ကောင်းသည်။ အချည်းနှီးဖြစ်သည်ဟု ယူဆသော ဒိဋ္ဌောဃ၊ အဝိဇ္ဇောဃ ဝဲကြီးကိုလည်း ကျော်လွှား ဆန်တက် ခဲ့သူမှာ မြင့်မားသော အဆင့်အတန်း သို့ ရောက်ရှိပြီး ဝဲဩဇာများကို မရှောင်ရှား နိုင်ခဲ့သူမှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါး၍ နိမ့်ကျသော အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိရပေမည်။

လောဘ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တရားများကို များများလိုက်စားလေ၊ များများ နစ်မွန်းလေ ဖြစ်ပေမည်။ အနုမတဂ္ဂသံယုတ်တွင် မြင့်မားသော ဘုံနန်း ပြာသာဒ် အဆောင်များ၌ စံစားခဲ့သော နတ်များ၊ ဗြဟ္မာများပင်လျှင် ကာမောဃကို လိုက်စားဖန် များခဲ့သောကြောင့် သဲတီကောင်များ ဖြစ်ကြရ ကြောင်း တွေ့ရှိ ရသည်။

ယခုအခါတွင် ကျွဲကြီး၊ ဝက်ကြီး၊ ကျားကြီး စသည်ဖြင့် ကြောက်မက် ဖွယ်ရာ တိစ္ဆာန်များသည် တချိန်က လှပသော ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသည့် မင်းသမီးများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ လူ့ဘဝတွင် ဖြစ်သည့်အခိုက် ဦးမာဃ သည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သော်လည်း သုဇာတာ သည် ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ အလှအပ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကာမောဃ ဝဲထဲတွင် လည်နေ၏။ ထိုလောဘဝဲက နစ်မြုပ်လိုက်သော်ကြောင့် အဟိတ်တိရစ္ဆာန် ဗျိုင်း ဖြစ်ရသည်။

ပင်လယ်ပြင်ထဲမှ ရေဝဲသည် လမုရွက်စသည့် သစ်ရွက်သစ်ခြောက်များ၊ လှေငယ်များကို ရွေးချယ်နေခြင်း မရှိဘဲ မည်သည့်အရာမဆို ရေဝဲအတွင်းသို့ ရောက်လာလျှင် စုပ်ယူ၍ နစ်ချလိုက်၏။ ထိုကဲ့သို့ပင် ကာမောဃဝဲ၊ ဘဝေါဃဝဲ၊ ဒိဋ္ဌောဃဝဲ၊ အဝိဇ္ဇောဃဝဲ ကြီးတို့သည်လည်း မည်သည့်သတ္တဝါ မျိုးကိုမဆို နစ်မြုပ်ပစ်နိုင်သည်။

ရေဝဲသည် ရေထဲကပင် ထွက်ပေါ်လာသကဲ့သို့ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟဝဲတို့သည်လည်း မိမိတို့၏ စိတ်ထဲကပင် ထွက်လာသည်။ မိမိစိတ်ထဲမှ ထွက်လာသော ဝဲထဲတွင် မိမိပင်ပြန်၍ နစ်မွန်းသွားရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဝဲကြီးများကို ရှောင်ရန် ခဲယဉ်းလှပေသည်။

မိမိ၏ စိတ်ထဲမှ ထွက်၍ မိမိ၏ သန္တာန်၌ပင် လည်ပတ်နေသော ဝဲကြီးများကို မရှောင်ရှားဘဲ နေပါက အင်အား ကြီးမားသည်ထက် ကြီးလာမည်။ မိမိ၏ စိတ်ထဲသို့လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟများဝင်မလာစေရန် သတိပြုရပါမည်။ ကြံစည်စိတ်ကူးရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ပြောဆိုရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ပြုမူဆောင်ရွက်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတရားများကို ပညာဉာဏ်ဖြင့် ရှင်လင်းဖယ်ထုတ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ယောဂ (၄)ပါး

ယောဂ

ပါဠိစကား ယောဂသည် ယှဉ်တွဲခြင်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ လူ၏အသားပေါ်တွင် ဆေးမင်ရည် ထိုးထားသော် အသားနှင့် ဆေးရည် စွဲနေ၏။ ဖျက်ရန်ခဲယဉ်းသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် လူတို့သန္တာန်၌ စွဲမြဲသော ယောဂတရားများရှိသည်။ ယောဂတရား လေးပါးရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- (၁) ကာမယောဂ
- (၂) ဘဝယောဂ
- (၃) ဒိဋ္ဌိယောဂ
- (၄) အဝိဇ္ဇာယောဂ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ကာမယောဂ၊ ဘဝယောဂ၏ ပင်ရင်းတရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်၍၊ ဒိဋ္ဌိယောဂ၏တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာယောဂ၏ တရားကိုယ်မှာ မောဟဖြစ်သည်။ လောဘသည် ယိုစီးတတ်သည့် စွမ်းရည် ရှိသောကြောင့် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ယဲမှ စီးထွက်နိုင်သည်။ ဝဲလည်၍ အောက်သို့ နစ်နိုင်သော ဩဇာစွမ်းရည် ရှိသောကြောင့်လည်း သတ္တဝါတို့ကိုပင် ပြန်၍ နစ်မွန်းဆုံးရှုံးစေပြန်သည်။ တဖန်ယှဉ်ကပ်ထားနိုင်သည့် ယောဂစွမ်းရည် ရှိပြန်သောကြောင့် သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်နှင့် တခြားစီ မဖြစ်နိုင်စေရန် အမြဲယှဉ်တွဲထားပါသည်။ လောဘကဲ့သို့ပင် ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တို့သည်လည်း သတ္တဝါတို့နှင့် ယှဉ်ကပ်ပူးတွဲ နေပါသည်။

သတ္တဝါတို့သည်လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တရားများက အမြဲသဖြင့် ယှဉ်တွဲနေကြောင်း မသိကြပါ။ မောဟ ဟူသော အဝိဇ္ဇာအမှောင်ဓာတ်က ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအမှောင်ဓာတ်ကဖုံးလွှမ်းထားကြောင်းကိုလည်း မသိကြပေ။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်အား “သင်သေလိမ့်မည်” ဟုပြောဆိုသော် မခံချင်ဖြစ်၏။ စိတ်ဆိုး၏။ စင်စင်ကား မွေး၊ အို၊ နာ၊ သေခြင်း သဘောတရားများကို မမေ့စေရန် သတိပေးခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ မင်္ဂလာ တရားတော်၌လည်း အပ္ပမာဒေါစ ဓမ္မေသုဟူ၍ ဟောကြားထားပါသည်။

သတ္တဝါတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် မည်သည့်အခါတွင် သေမည်ကို မသိနိုင်ကြပေ၊ အမှန်တရားကို မသိနိုင်သောအခါ အာရုံမောဟကဖုံးလွှမ်းထားပါသည်။ မျက်စိကို တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသော် အရာဝတ္ထု ပစ္စည်းများကို မမြင်နိုင်သကဲ့သို့ လူတို့၏ ဉာဏ်မျက်စိကို မောဟဖုံးလျှင်လည်း အမှန်ကို မမြင်ရတော့ပေ။ မောဟက အမှန်ကို ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် မောဟကို ပယ်ရှားရန်မှာလည်း ခဲယဉ်းလှပေသည်။ မောဟသည် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်သန္တာန်နှင့် ခွဲခွာ၍ မရနိုင်လောက်အောင် ယှဉ်ကပ်နေပါသည်။

သတ္တဝါတို့သည် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို စွဲလမ်းကြ၏။ နှစ်သက်လိုလားကြ၏။ တခါတရံ အလွန်အကဲ လိုလားသော ဝိသမလောဘပင် ရှိလာကြ၏။ အပျော်အံ့ပါးကို လိုက်စားလိုကြ၏။ ထို့ကြောင့် လောဘ ရေစီးကြောင်းတွင် မျောပါသွားကြသည်။ သို့သော် ထိုလောဘကပင် ပြန်၍ အောက်သို့ ကျဆင်း

နစ်မြုပ်စေသည်။ မကောင်းသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို တွေ့ကြုံရသည်။ တခါတရံ၌ လောဘစိတ်သည် အကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ကြောင်း၊ အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်ကြောင်း စသည့် လောဘ၏ ဆိုးဝါးမှုကို သိ၍ လောဘကို ပယ်လိုသော်လည်း အလျဉ်းပယ်ရန်မှာ ခဲယဉ်းလှသည်။ လောဘသည် ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟကဲ့သို့ပင် သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ယှဉ်တွဲနေပါသည်။

ဒေါသ၊ မာနစသည့် အကုသိုလ် စေတသိက်များသည်လည်း သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ တွယ်ကပ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုတရားများသည် ပယ်ရှားဖျောက်ဖျက်ရန်လွယ်ကူပါသည်။ ယောဂစွမ်းရည် မရှိပေ။ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့တွင်ကား ယောဂစွမ်းရည် ရှိသောကြောင့် ရှောင်ရှားဖယ်ထုတ်ရန် ခဲယဉ်းလှပေသည်။

လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့သည် ဖျောက်ဖျက်ရန် ခဲယဉ်းသည်ဟု ဆိုသော်လည်း တဖြည်းဖြည်း လေ့ကျင့်၍ ပယ်ဖျက်ရပါသည်။ မဃဒေဝ မင်းကြီး၊ တေမိမင်းကြီးစသည့် ဘုရားအလောင်းတော်များသည် ယောဂတရားများကို ပယ်ခွါ၍ လူ့ဘောင်မှ ထွက်ခဲ့ကြသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ သာမန် ပုဂ္ဂိုလ်များသည်လည်း နေ့စဉ် ကြံစည်တွေးခေါ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ပြောဆိုရာတွင် လည်းကောင်း၊ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ပညာဉာဏ်သတိဖြင့် ဆင်ခြင်၍ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတည်းဟူသော ယောဂတရားများကို ပယ်ရှားနိုင်ရန် တစ်ဆင့်ထက် တစ်ဆင့် လေ့ကျင့်ပေးသင့်လှပေသည်။

ဂန္ထ

ပါဠိစကား ဂန္ထသည် ချည်နှောင်ခြင်း၊ တုပ်ခြင်း၊ ထုံးခြင်း၊ ဖွဲ့ခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

သတ္တဝါတို့၏ စိတ်သန္တာန်၌ လောဘကို လည်းကောင်း၊ ဒေါသကို လည်းကောင်း၊ ဒိဋ္ဌိကို လည်းကောင်း ထုံးဖွဲ့ချည်နှောင်ပေးနိုင်သော စွမ်းရည် ဖြစ်သည်။

ဂန္ထ (၄) ပါး

		တရားကိုယ်
၁။ အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ	...	လောဘ
၂။ ဗျာပါဒကာယဂန္ထ	...	ဒေါသ
၃။ သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ	...	ဒိဋ္ဌိ
၄။ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ ကာယဂန္ထ	...	ဒိဋ္ဌိ

အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ

- အဘိဇ္ဈာ = အဘိ + ဈာ
- အဘိ = အလွန်
- ဈာ = စူးစိုက်ခြင်း၊ ကြံစည်ခြင်း၊
= အလွန်စူးစိုက်ခြင်း၊ အလွန်ကြံစည်ခြင်း။
- ကာယဂန္ထ = ရူပကာယ၊ နာမကာယတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲမှ
မလွတ်ရအောင် ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့ခြင်း၊
- ရူပကာယ = ရုပ်အစု၊ အပေါင်း။

အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ အဘိဇ္ဈာ ဟူသော လောဘဓာတ် လွန်ကဲလာလျှင် မိမိလိုချင်သော ပစ္စည်းပေါ်တွင် အခြား ပစ္စည်း အာရုံများနှင့် မတူဘဲ အထူးစူးစိုက်လာ၏။ ထိုပစ္စည်းနှင့် လောဘဓိတ်ကို ထုံးဖွဲ့ထားလိုက်သည်။ “မယူပါနှင့်” ဟူ၍ မရတော့ပေ၊ မရရအောင် ယူဆောင်ပေတော့မည်။

ရူပကာယကိုထုံးဖွဲ့ပုံ

ပစ္စည်းတခုပေါ်တွင် အလွန်လိုချင် လာပါက ကိုယ်ကာယကြီးသည် ထိုပစ္စည်းပေါ်တွင် တဝဲလည်လည် ဖြစ်နေ၏။ စပါးကြီး မြွေသည် လူ၏ ခြေရာကို ထောက်၍ ညှို့ထားသော် လူသည် ထိုနေရာသို့ပင် ချာချာလည်ကာ ပြန်ရောက်နေသကဲ့သို့ ပစ္စည်းတခုကို လိုချင်သော လောဘက ဓိတ်နှစ်လုံးကို ထောက်ထားသော် ထိုပစ္စည်းထံသို့ပင် ပြန်ရောက်နေ၏။ လမ်းသွားခိုက်၊ အစားခိုက်၊ အလုပ်လုပ်ခိုက်တွင်လည်း လောဘဓိတ်သည် ထိုပစ္စည်းထံသို့ ပင်ရောက်နေသည်။ အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထက ထုံးဖွဲ့ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထုံးဖွဲ့ထားသော ကြိုးက အားပြင်းလာသော် ထိုပစ္စည်းကို လုယူ၏။ တိုက်ခိုက်ခိုးယူ၏။ ထိုကဲ့သို့ တိုက်ခိုက် လုယူသောကြောင့် အမှုဖြစ်လာသော် အမှုက လွတ်မြောက်ရန် ရှေ့နေရှေ့ရပ်များကို ၎င်းရမ်း၍ ဖြေ၏။ သို့သော် ဖြေဖြုတ်၍ မရနိုင်အောင် အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထက တင်းကြပ်စွာ ထုံးဖွဲ့ထားသော ကြောင့် အပြစ်မှ မလွတ်ကင်းနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် အဘိဇ္ဈာဟူသော လောဘသည် ရှေးဦးစွာ ကာယဂန္ထနှင့် ထုံးဖွဲ့၏။ ၎င်းနောက် အမှုအခင်းနှင့် ထုံးဖွဲ့ပြီးတဖန်ဆိုးဝါးသော အကျိုး အပြစ်နှင့် ထုံးဖွဲ့လိုက်ပါသည်။ အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထသည်သာလျှင် အရင်းပိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

နာမကာယကိုထုံးဖွဲ့ပုံ

အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထသည် ရူပကာယကို လည်းကောင်း၊ နာမကာယကို လည်းကောင်း ထုံးဖွဲ့သည်။ အကုသိုလ် ပထမလောဘစိတ်တွင် စေတသိက် (၁၉) ပါးနှင့် စိတ် (၁) ပါးရှိသည်။ (လောဘစိတ်နှင့် ယှဉ်သောစေတသိက် (၁၉) ပါးအကြောင်းကို စေတသိက်ပိုင်းတွင် ပြည့်စုံစွာ ဖော်ပြထားပါသည်။) ထိုစေတသိက် (၁၉) ပါးတွင် လောဘစေတသိက်က ကျန်သော စေတသိက် (၁၈)ပါးနှင့် စိတ်ကို ချည်နှောင်ထုံးဖွဲ့လိုက်ပါသည်။ နာမကာယဂန္ထဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထုံးအဖွဲ့မရှိ သော ကြောင့် များများမလုပ်နိုင်ကြပေ။ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းများတွင်ကား အထုံး အဖွဲ့ရှိ သောကြောင့် စွဲမြဲသည်ထက် စွဲမြဲစွာ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဗျာပါဒကာယဂန္ထ

- ဗျာပါဒ = သူတပါးကို ပျက်စီးစေလိုခြင်း၊
- ကာယဂန္ထ = ရူပကာယ၊ နာမကာယကို ထုံးဖွဲ့ခြင်း

ဗျာပါဒကာယဂန္ထ၏ တရားကိုယ်မှာ ဒေါသဖြစ်သည်။ သူတပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာအသက်ကို လည်းကောင်း ပျက်စီး စေလိုခြင်းသည် ဗျာပါဒဖြစ်၏။ ဒေါသက ဒေါသစိတ်နှင့် အမှုကိစ္စလုပ်ငန်း တို့ကို ထုံးဖွဲ့ထားသည်။ ထို့နောက်ဖြစ်ပေါ်သော အကျိုးတရားနှင့်လည် ချည်နှောင်ထားလိုက်သည်။ အလွယ်တကူနှင့် ဖြေ၍ မရပေ။

သုတေသနစာကြည့်တိုက်
 ဘာသာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
 စံနှုန်းရေးဆွဲရေးဦးစီးဌာန

သောင်းကျန်းသူများသည် သူတပါး၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာ၊ အသက်အိုးအိမ်
 ပျက်စီးစေရန်အတွက် တံတားဖျက်ကြ၏။ မိုင်းစုံထောင်ကြ၏။ မိုင်းစုံသည်
 ဗျာပါဒမဟုတ်ပေ။ သူတပါးကို ပျက်စီးစေလိုသော ဒေါသကိုသာ ဗျာပါဒ
 ဟုခေါ်သည်။ သူတပါးကို ပျက်စီးစေလိုသော ဒေါသစိတ်နှင့် အဖျက်လုပ်ငန်း
 ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထက ချည်နှောင်ထားပါသည်။

ဒေါသ၏ စွမ်းရည်မှာ ပူလောင်၏၊ ဖျက်ဆီးနိုင်၏။ ဒေါသ ဝင်လာ
 လျှင် ပျက်စီးပေတော့သည်။ ဒေါသသည် သူတပါးကိုသာလျှင် ပျက်စီးအောင်
 လုပ်ဆောင်ပေးသည် မဟုတ် မိမိကိုယ်ကိုလည်း ပျက်စီးဆုတ်ယုတ်စေနိုင်
 သည်။ ဒေါသ ဝင်လာလျှင် မိမိ၏စိတ်သည် အလျင်ပျက်ရ၏။ သူတပါးကို
 ဒေါသဖြစ်မိသူသည် မီးခဲကို ကိုင်လျက် လှမ်းပေါက်သည်နှင့် တူ၏။ မီးခဲကို
 ရှေးဦးစွာကိုင်သော မိမိလက်သည်သာ ပူလောင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် သူတပါး
 ကို စိတ်ဆိုးပါက မိမိစိတ်သည်သာလျှင် ရှေးဦးစွာ ပူပင်ရသည်။ စိတ်မချမ်းမြေ့
 ဖြစ်ရသည်။ မိမိ၏ ကောင်းမွန်သော စိတ်နေစိတ်ထားများ ပျက်စီးရသည်။

ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထသည် ဒေါသနှင့် ရူပကာယ၊ နာမကာယကို
 လည်းကောင်း၊ ကံဟုခေါ်သော အမှုကိစ္စဆောင်ရွက်ဖွယ်တို့ကို လည်းကောင်း
 ထုံးဖွဲ့ထားပြီးသော် ဝိပါက်ဟူသော အကျိုးတရားနှင့်လည်း ထုံးဖွဲ့ထားသည်။
 လူတို့သည် ခေါင်းကိုက်တတ်၏၊ ဝမ်းဗိုက်နာတတ်၏။ ထိုအကျိုးတရား
 များသည် အရင်းခံအားဖြင့် ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထကြောင့် ဖြစ်သည်။ တချိန်က
 ဒေါသဖြင့် ထုံးဖွဲ့ခဲ့သောကြောင့် အထုံးအဖွဲ့ မပြေပျောက်သေးဘဲ၊ ပြန်၍
 ပေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒေါသဖြင့် ထုံးဖွဲ့မှုနည်းသူသည် ကျန်းမာရွှင်လန်း၏။
 ဒေါသဖြင့် အထုံးအဖွဲ့များသူကား ကျန်းမာရေး ချို့တဲ့ရသည်။

သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ

- သီလ + ဝတ + ပရာမာသ
- သီလ = နွား၊ ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့
- ဝတ = နွား၊ ခွေးစသည်တို့၏ အကျင့်
- ပရာမာသ = မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်စွဲလမ်းခြင်း
 = အလေ့အကျင့် မှားယွင်းခြင်း။

သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ၏ ပင်ရင်းတရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်သည်။ အလေ့အကျင့်မှားကလည်း-

- ၁။ ရူပကာယ၊ နာမကာယကို လည်းကောင်း၊
- ၂။ အမှုကိစ္စဆောင်ရွက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊
- ၃။ အကျိုးတရားကို လည်းကောင်း၊ ထုံးဖွဲ့သည်။

မည်သည့် အမှုကိစ္စကိုမဆို လေ့ကျင့် ဆောင်ရွက်သော် သတိထား၍ ဆင်ခြင်ပါက သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ- ကစားသော အလေ့အကျင့်သည် ကောင်းသော ဆောင်ရွက်မှုဖြစ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ဖဲကစားခြင်း၊ လောင်းကစားခြင်းစသည့် မကောင်းသော၊ မှားယွင်းသော ကစားခြင်းမျိုးကို အလေ့အကျင့်ပြုမိသော် သီလဗ္ဗတပရာမာသ ဖြစ်၏။ အမြင်မှားဖြစ်သည်။ ထိုအလေ့အကျင့်မှားက စီးပွားဥစ္စာဆုတ်ယုတ် ခြင်း၊ အကျင့်စာရိတ္တ ပျက်ပြားခြင်း၊ ကျန်းမာရေး ချို့တဲ့ခြင်းစသည့် အကျိုး တရားများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

စာပေကျမ်းဂန်များ၌ ဘဝသံသရာက ထွက်မြောက်လို၍ ခြိုးခြံခြင်း အကျင့် ကျင့်မည်ဟူ၍ ပဉ္စာတပ (ငါးပါးသော အပူရှိန်) ကိုလက်ခံသည့် အကျင့် ကျင့်ခြင်းအကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည် သံသရာတွင်း ၌ ရာဂ၊ မောဟတရားများနှင့် ပြည့်နေကြောင်းသိရှိ၍၊ ရာဂ၊ မောဟတရား များ ပပျောက်စေရန် အပူခံကြသည်။ နေပူပြင်းချိန်တွင် လူနှင့် တလံခန့် အကွာ၌ အရှေ့အနောက် ဝဲယာမှာ မီးဖိုထား၍ အပူရှိန်ခံသည်။ မခံနိုင်လောက် အောင် အလွန်ပူလာသော အခါမှ ဂင်္ဂါမြစ်ထဲတွင် ရေချိုး၏။ ဤကဲ့သို့ ပြုကျင့် သော် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတရားများ ခန်းခြောက် ပျောက်ကင်းသွား နိုင်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုယူဆချက်မှာ အမြင်မှား ဒိဋ္ဌိဖြစ်ပေသည်။ ဗုဒ္ဓဒေသနာအရ ဓမ္မစကြာ နည်းအားဖြင့် အတ္တကိလမထာနုယောဂလမ်းဟု ခေါ်၍ လမ်းမှားဖြစ်ပါသည်။

ဒိဋ္ဌိက “ဤကဲ့သို့ အပူရှိန်ခံလျှင် သံသရာမှ ထွက်မြောက်နိုင်မည်” ဟုထင်မြင်ယူဆသော အထုံးကို လည်းကောင်း၊ အလေ့အကျင့်မှားကို ပြုကျင့် သောကြောင့် သံသရာတွင်းတွင် ကျင်လည်ရပြန်သောအထုံးကို လည်းကောင်း ထုံးဖွဲ့ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မည်သည့် ကိစ္စကိုမဆိုဆောင်ရွက်ရာတွင် အလေ့အကျင့် မှားမဖြစ်ပေါ်စေရန် ပညာဉာဏ်သတိဖြင့် ဆင်ခြင်သင့်ပေသည်။

ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ ကာယဂန္ထ

- ဣဒံ + သစ္စာ + ဘိနိဝေသ
- ဣဒံ = ဤငါ၏ အယူသာ
- သစ္စံ = အမှန်ဖြစ်သည်ဟု
- အဘိနိဝေသ = မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းမှု

ဤအရာသည် အမှန်ပင် ဖြစ်သည်ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ချက် မှားယွင်း နေခြင်း။

ဣဒံသစ္စာ ဘိနိဝေသ ကာယဂန္ထ၏ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ မိမိပြောသည်မှာ အမှန်ဖြစ်သည်။ သူတပါးပြောဆိုသည်မှာ အမှားဖြစ်သည် ဟူ၍ အကျိုးမဲ့ အလွန်အကျူး အငြင်းသန်သူများသည် ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ ကာယဂန္ထ၏ ထုံးဖွဲ့ချည်နှောင်ခြင်းကို ခံရသူများ ဖြစ်သည်။

သတ္တဝါတို့သည် ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲပုံ၊ အစိုးမရပုံကို လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်တွင် စုဝေးနေသော ၃၂ ကောဋ္ဌာသကို လည်းကောင်း မတွေ့မမြင်ဘဲ “ယောကျ်ား” မိန်းမ “လူပဲ၊ ငါပဲ၊ သူတပါးပဲ” ဟူ၍ ထင်မြင်ယူဆနေကြသည်။ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသ ကာယဂန္ထက ထုံးဖွဲ့ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁။ ငါသည် ယောကျ်ားစင်စစ်၊ မိန်းမစင်စစ် အမှန်ဖြစ်သည် ဟူ၍ စိတ်ထဲမှာ ပေါ်လာကတည်းက ရှေးဦးစွာ ပဋ္ဌမအထုံးကို လည်းကောင်း၊

၂။ မှားသည့် အယူအဆ ပေါ်သည့်အတိုင်း ဝတ်စားဆင်ယင်ခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း၊ သွားလာပြုမူခြင်း ဟူသော ဒုတိယအထုံးကို လည်းကောင်း၊

၃။ အပါယ်လေးဘုံသို့ ကျရောက်နိုင်ခြင်း၊ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ အတွင်းတွင် ကျင်လည်နေရခြင်း၊ ဘဝတိုင်း ဘဝတိုင်းတွင် မွေး၊ အို၊ နာ၊ သေ ရသည့် ဘေးကြီးနှင့် တွေ့ဆုံရခြင်းဟူသော ဝာတိယအထုံးကို လည်းကောင်း ထုံးဖွဲ့ထားပါသည်။

ကိုးကြောင့် သတ္တဝါတို့သည် အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ ဟူသော လောဘ၊
ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထ ဟူသော ဒေါသ၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထ၊ ဣဒံ-
သစ္စာသိနိဝေသ ကာယဂန္ထ ဟူသော ဒိဋ္ဌိတရားတို့က ထုံးဖွဲ့ချည်နှောင်
ထားသောကြောင့် သံသရာတွင်းတွင် ကျင်လည် နေကြရသည်။ ထိုအထုံး
အဖွဲ့များကို တတ်စွမ်း သမျှ ဖြေဖျောက်ရန် ကြိုးစားဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။

ဥပါဒါန်

ဥပါဒါန်ဟူသော ပါဠိစကား၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ မလွတ်ဘဲ ယူခြင်းဖြစ်
ပါသည်။ သဘောတရားမှာ စွဲလမ်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ အာရုံတခုခုကို တွေ့
လျှင် မလွတ်လိုဘဲ တွယ်ကပ်၍ စွဲလမ်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ မြွေသည် ဖားငယ်
ကို မျိုရန်ခဲနေစဉ် မိမိရရ ငုံ့ထွေးထား၏။ မြွေသည် ဖားလွတ်သွားမည်ကို
စိုးရိမ်၏။ ထိုကဲ့သို့ပင် သတ္တဝါတို့သည်လည်း မိမိတို့လိုလားသည့် အာရုံများ
လက်လွတ်သွားမည်ကို စိုးရိမ်၏။ အာရုံနှင့် စိတ်မကွဲကွာ သွားစေရန် ဥပါဒါန်
က တပ်ထားပါသည်။

ဥပါဒါန် လေးပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမုပါဒါန်
- ၂။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်
- ၃။ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်
- ၄။ အတ္တဝါဒုပါဒါန်

ကာမုပါဒါန်
ကာမ + ဥပါဒါန် =

- (၁) ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းခြင်း၊ ကာမဂုဏ်ကို ကပ်၍ယူခြင်း၊
ကာမဂုဏ်ကို မလွတ်ဘဲယူထားခြင်း၊ (ဝတ္ထုကာမ)
- (၂) ကာမဂုဏ်ဖြင့်တပ်၍ ယူခြင်း၊ (ကိလေသာကာမ)

ကာမုပါဒါန်တွင် ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းခြင်း၊ ကာမဂုဏ်ဖြင့် စွဲလမ်း
ခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းခြင်းသည် ဝတ္ထုကာမဖြစ်၍၊
အဆင်းကောင်း၊ အသံကောင်း၊ အနံ့ကောင်း၊ အရသာကောင်း၊ အတွေ့အထိ

ကောင်း ဟူသည့် အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားကို စွဲလမ်းခြင်း၊ လိုလား တပ်မက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကာမဂုဏ်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း ဟူသည်ကား ကိလေသာကာမဖြစ်၍၊ အာရုံငါးပါးကို စွဲ၍ ယူလိုသော စိတ်ထဲက လောဘ စေတသိက်ကို ခေါ်သည်။

ကာမုပါဒါန်၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ အဆင်းကောင်း တခုကို မြင်၍ အလွန်အမင်း လိုချင်လာသော် ကာမုပါဒါန် ဖြစ်သည်။ စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာကြီးသည် လည်းကောင်း၊ ထိုအဆင်းမှ မခွါနိုင်ဘဲ ရှိသည်။ ဥပါဒါန်တွင် ကပ်သော စွဲသော မလွတ်နိုင်သော သတ္တိပါသောကြောင့် မခွဲခွါနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဓမ္မပဒတွင် ယောသကသေဋ္ဌေးလောင်းဖြစ်သည့် နတ်သားအကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ နတ်သားဘဝသို့ မရောက်မီ ခွေးဖြစ်ခဲ့၏။ ခွေးဘဝတွင် ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါတပါးကို အလွန်ခင်တွယ်နေသည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည် အရပ်တပါးသို့ ပြောင်းရန် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ပျံကြွသော် ခွေးငယ်သည် မျက်စိအဆုံး ကြည့် ပြီး တမ်းတကာ သေဆုံးသွားသည်။

ခွေးငယ်တွင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၏ အပေါ်၌ ရိုးရိုး ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါ၊ အရှင်အဖြစ်ဖြင့် ချစ်ခင်စွဲလမ်းသော လောဘရှိသည်။ ခွေးဘဝမှ သေဆုံးသော် ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါကို ကြည်ညိုသော သဒ္ဓါတရားကြောင့် ယောသကနတ်သား ဖြစ်သည်။ ခွေးငယ်သည် အလွန်ပြင်းထန်သော ဥပါဒါန် စွဲသောကြောင့် အသက် သေဆုံးရသည်။

လူတို့သည် အခြားသော ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ အရာဝတ္ထုများထက် ငွေကြေး ကို ပိုမို၍ လိုလားကြခြင်းမှာ ငွေကြေးသည် အာရုံငါးပါး၏ အရင်း အမြစ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အဝတ်အထည်များကို ဆေးဆိုးရာတွင် ဆေးမှုန့် ဆေးရည်သည် အထည်၌ စွဲကပ်နေ၏။ ဆေးရည်က အထည်မှာ စွဲကပ်နေခြင်းကို သာမန် မျက်စိ၊ ပကတိမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပေ။ ပကတိမျက်စိသည် ရုပ်မျိုးကိုသာ မြင်နိုင်သည်။ လောဘ စေတသိက်မှာကား နာမ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပကတိ

မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်သော မျိုးမဟုတ်ပေ။ လောကလူသားတို့ မမြင်နိုင်သော်လည်း ဗုဒ္ဓက မြင်သောကြောင့် တွေ့မြင် တည်ရှိနေသော သဘာဝတရားတို့ကို ဖော်ထုတ်ပြသည်။

ဥပါဒါန်စိတ် ကပ်လာသောသူသည် ဆင်းရဲဒုက္ခကို တွေ့ကြုံရပေသည်။ ဥပါဒါန် ကပ်နေစဉ်တွင် ကပ်နေမှန်းမသိပေ၊ ခွါလိုက်မှ ဒုက္ခရောက်မှန်း သိလာတော့သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် မဟုတ်၊ သဘာဝအနေအား ဖြင့် နည်းနည်းကပ်လျှင် နည်းနည်းသာ ဒုက္ခရောက်၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် စွဲကပ်လျှင် များများဒုက္ခရောက်ပေမည်။

နိကာယ်တနေရာ၌ “ ဥပါဒါယမာနော ခေါ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓေါ မာရဿ အနုပါဒါယမာနော မုတ္တော ပါပိမတော ” ဟု တွေ့ရှိရသည်။

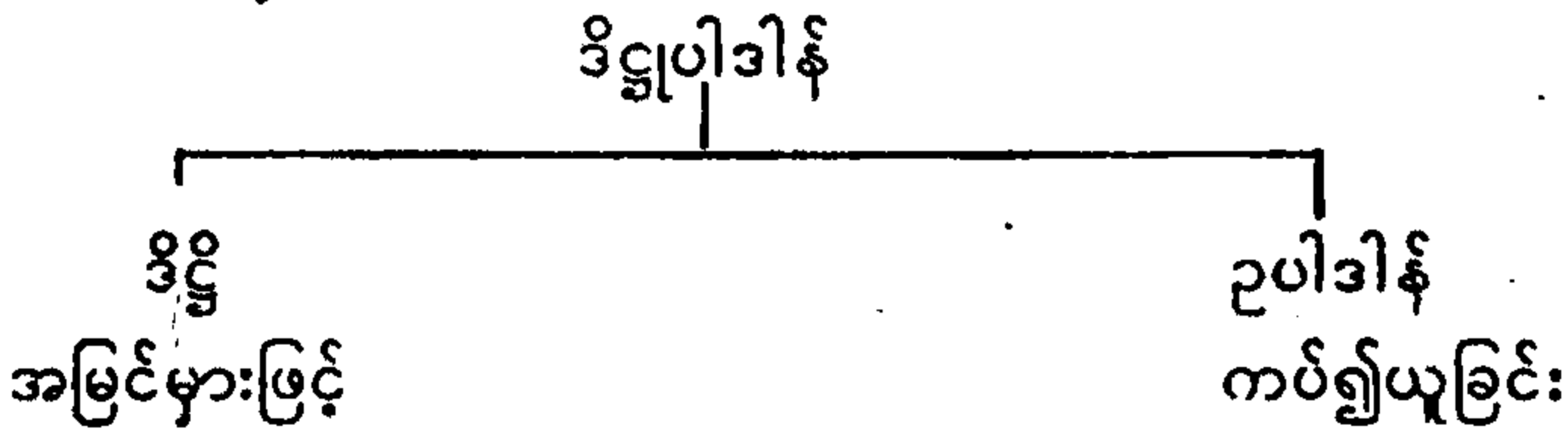
ဥပါဒါန် ရှိသေးလျှင် သေမင်း၏ ကြော့ကွင်းမှာ ဖွဲ့မိနေသေး၏။ စင်စစ်အားဖြင့် ဥပါဒါန်မရှိလျှင် သေမင်းယုတ်၏ ကြော့ကွင်းမှ လွတ်ပေမည်။

ငါးမျှားတံမှ အစာကို ငါးသည် အစာတွေ့ပြီဖြစ်၍ ဟပ်၏။ တံငါသည်ကလည်း ငါးကို မိပြီဖြစ်၍ ဆွဲတင်၏။ အဆင်းအသံစသည့် အာရုံများကို လူသတ္တဝါက မိမိ၏ အစာဖြစ်၍ လက်ခံ၏။ တံငါသည်နှင့် တူသော သေမင်းက ဆွဲယူ ခေါ်ဆောင်တော့သည်။ ဘဝတိုင်းတွင် ကျင်လည်နေရသည်။

ထို့ကြောင့် ဘဝတွင် မကျင်လည်လိုတော့သူများ၊ ဘဝမှ လွတ်မြောက်လိုသူများသည် အာရုံငါးပါး၌ မက်မောစွဲလမ်းခြင်းမရှိကြတော့ပေ။

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်

ဒိဋ္ဌိ + ဥပါဒါန် = အမြင်မှားကို မလွှတ်ဘဲယူခြင်း၊

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၏ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ လောဘတွင် ကပ်ငြိသော

သတ္တိပါလာ သကဲ့သို့ အမြင်မှားတွင်လည်း စေးသော၊ ကပ်ငြိသော သတ္တိ ပါရှိသည်။

လူဖြစ်သည်၊ ယောက်ျားဖြစ်သည်၊ မိန်းမဖြစ်သည်ဟူ၍ လည်း ကောင်း၊ ငါထင်ပေါ်သည်၊ ငါလှသည်။ ငါဆောင်ရွက်သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “ငါ” သူတပါး “ယောက်ျား၊ မိန်းမ” ဟူ၍ မရှိသည်ကိုပင် ရှိသည် ထင်မှတ် နေခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ အမြင်မှားဒိဋ္ဌိက အမှန်တရားများကို ဖုံးလွှမ်းထား သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင် ဆံပင်၊ အသား၊ အရေ စသည်ဖြင့် (၃၂) ပါးသော ကောဋ္ဌာသတရားတို့သာ တည်ရှိသည်။ ဆံပင် သည် လူမဟုတ်၊ အသားသည် ငါမဟုတ်၊ အရေသည် ယောက်ျား၊ မိန်းမ မဟုတ်ပေ။

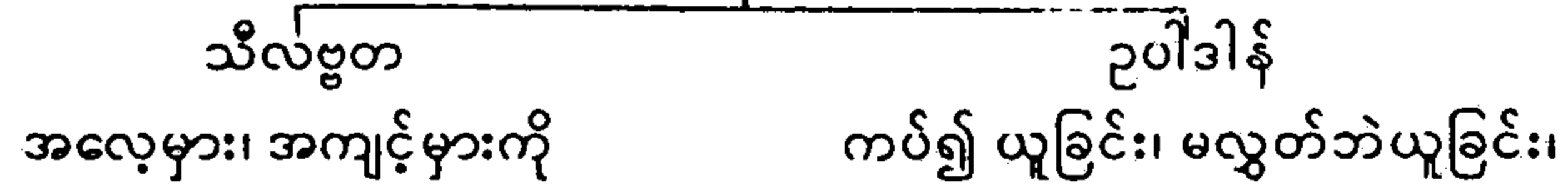
လူ့လောကရေးရာ၌လည်း အမှားကို အမှန်ထင်၊ အမှန်ကို အမှား ထင်၍ တဘက်သတ် အမြင်သန်နေပါက ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ဖြစ်သည်။ ဒိဋ္ဌုပါဒါန် စွဲမြဲနေသောသူသည် အလုပ်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြီးစီးအောင်မြင် နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

ထို့ကြောင့် လောကီရေးရာ၌ ဖြစ်စေ၊ လောကုတ္တရာရေးရာ၌ ဖြစ်စေ၊ အမှန်တရားကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်စေရန် ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ရပေသည်။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်

သီလဗ္ဗတ + ဥပါဒါန် = အလေ့မှားအကျင့်မှားကို ကပ်၍ ယူခြင်း၊ မလွတ်ဘဲယူခြင်း။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်

သီလဗ္ဗတုပါဒါန်တွင် အလေ့မှားကို စွဲလမ်းခြင်း၊ အကျင့်မှားကို စွဲလမ်းခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ အလေ့မှားဟူသည် အစဉ်အလာ မျိုးရိုး စဉ်ဆက်အလိုက် မှားယွင်းစွာ စွဲလမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အကျင့်မှားဟူသည် ကား အစဉ်အဆက်မဟုတ်မူ၍ ကိုယ်ကိုတိုင် မှားယွင်းစွာ ပြုကျင့်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ကပ်ကမ္ဘာ အသီးသီး၌ ဘုရားပွင့်နေစဉ် အချိန်အခါတိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓလမ်းစဉ်နှင့် ဆန်ကျင်သော လမ်းများ၊ အလေ့များတို့ကို စွဲလမ်းသည့် ပုဏ္ဏားများရှိသည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် ယင်းတို့၏ အထွက်အထိပ်ဖြစ်သော ဗြဟ္မာကြီးက လူတို့ကို ဖန်ဆင်းထားသည်ဟု တမျိုးသားလုံး ယူဆကြသည်။ ပုဏ္ဏားတို့၏ အယူအဆအရ ဗြဟ္မာမင်းကြီးသည် ပါးစပ်က ပုဏ္ဏားမျိုးကို ဖန်ဆင်းသည်။ ရင်ဘတ်က ဘုရင်ကိုလည်းကောင်း၊ ခူးဆစ်က ကုန်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခြေဖနောင့်က ရဟန်းကို လည်းကောင်း၊ ဖန်ဆင်းထားသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဗုဒ္ဓ၏ အနွယ်ရဟန်းတို့ကို ဇာတ်သဘောအားဖြင့် နိမ့်ကျစေရန် ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပုဏ္ဏားတို့သည် သူတို့၏မျိုးရိုး အောက်မကျစေရန် ယူဆထားကြရာ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြောင်းလဲခဲ့သော်လည်း မှားယွင်းသော စွဲလမ်းမှုသည် ကျန်ရှိနေဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် အစဉ်အလာ စကတည်းက အလေ့များဖြစ်ခဲ့ကြသည်။

ကဿပ ဘုရားလက်ထက်တော်တွင် ဂေါတမဘုရားအလောင်းတော်သည် ဇောတိပါလ ပုဏ္ဏားဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘုရားလောင်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဖြစ်သောကြောင့် ကဿပဘုရားကို မကြည်ညိုပေ။ ထိုဇောတိပါလ ပုဏ္ဏား၌ ယဋိကာရဟူသော ငယ်သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်ရှိသည်။ အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ယဋိကာရမှာ ဇောတိပါလ အောက်နိမ့်ကျသူ ဖြစ်၏။ ယဋိကာရသည် ကဿပဘုရား၏ တပည့်သားဖြစ်၍ သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ် ဟူသည့် မဂ်သုံးပါးကို ရရှိထားကာ မြတ်စွာဘုရားကို အလွန် ကြည်ညို၏။ ယဋိကာရသည် သူငယ်ချင်း ဇောတိပါလကို မြတ်စွာဘုရားထံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားရန် ဆန္ဒပြင်းပြလျက် ရှိသည်။

ပုဏ္ဏားတို့၏ အထွတ်မြတ်ဆုံး၊ အကောင်းဆုံး မင်္ဂလာဖြစ်သည့် သီသံနာတဟူသော ခေါင်းလျော်၊ ရေချိုးခြင်း မင်္ဂလာပြုပြီးချိန်တွင် ယဋိကာရသည် ဇောတိပါလပုဏ္ဏား၏ ဆံပင်ကို ဆွဲဖမ်းကာ၊ ကဿပ ဘုရားထံ ခေါ်ဆောင်သွားသည်။ ဇောတိပါလမှာ ဘုရားအလောင်းတော် ဖြစ်သည့် အလျောက် ဆင်ခြင်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံရာကား မိမိအောက်နိမ့်ကျသူက မိမိဆံပင်ကို ဆွဲသည်ကို စိတ်မဆိုးဘဲ “အော် သူ့ဘုရားဟာ ငါ၏

ဆံပင်ကို ဆွဲ၍ ခေါ်ရလောက်အောင် ထူးခြားပေလိမ့်မည်” ဟု တွေးကာ လိုက်လာခဲ့သည်။ ဇောတိပါလသည် ကဿပဘုရားကို မြင်လိုက် ကတည်းက ကြည်ညိုစိတ်ဖြစ်လေသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဇောတိပါလသည် ပါရမီဓာတ်ခံ ရှိသော်လည်း ရေကို မှော်ဖုံးသကဲ့သို့၊ လည်းကောင်း၊ နေကို တိမ်ဖုံးသကဲ့သို့၊ လည်းကောင်း၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်က ဖုံးနေသောကြောင့် အမှန်ကို မမြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗြဟ္မာကြီးက လူသတ္တဝါများကို ဖန်ဆင်း သည်ဟူ၍ အစဉ်အဆက် အလေ့များ မှားခဲ့သောကြောင့် လောက၏ အစစ်အမှန်တရားတို့ကို တကယ် သိသော ဗုဒ္ဓဘုရားအား မကြည်ညိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မြတ်စွာဘုရားက ဇောတိပါလကို တရားဟောကြားသော် ဇောတိ ပါလ၏ ပါရမီထုထယ်အဟုန် နိုးကြားလာသဖြင့် သင်္ကန်းဝတ်ကာ ရဟန်းပြု လေတော့သည်။

ထို့ကြောင့် ဇောတိပါလသည် ဘုရားလောင်းပင် ဖြစ်သော်လည်း အစဉ်အဆက်အားဖြင့် အလေ့မှားကို မလွတ်ဘဲ စွဲစွဲမြဲမြဲ ယူဆခဲ့သောကြောင့် အမှန်တရားများသည် မှေးမှိန်ခဲ့ရသည်။ (မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ၊ ၂၃၆။)

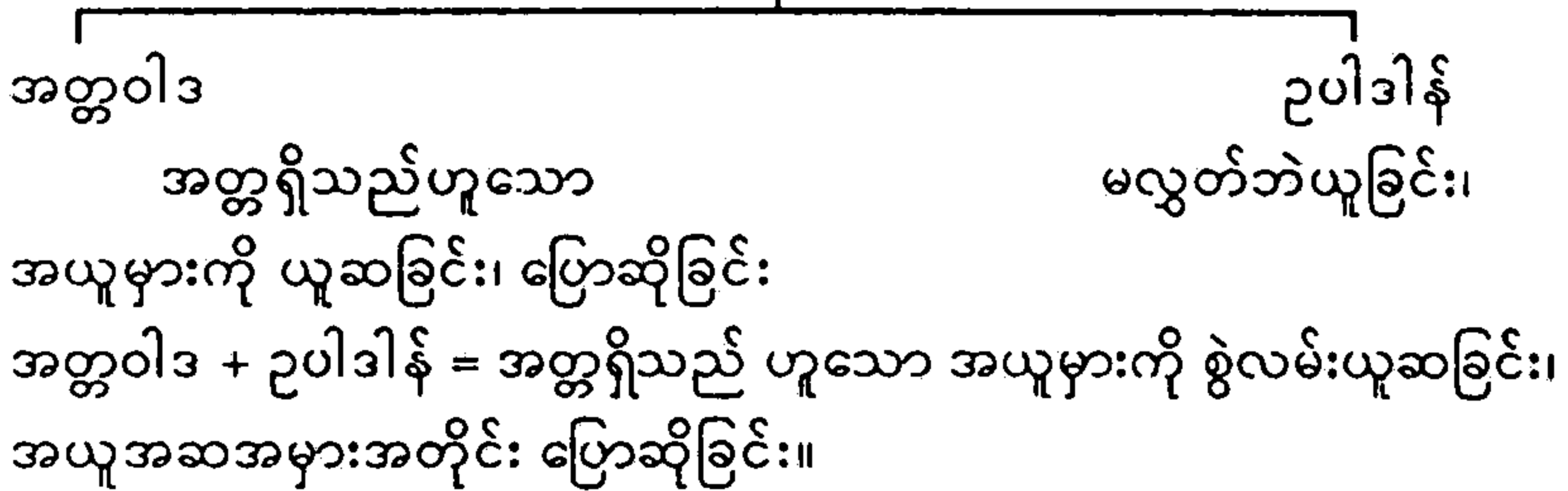
ဝတ-ဥပါဒါန်ဟုခေါ်သော အကျင့်မှားကို မလွတ်ဘဲ စွဲမြဲစွာ ယူဆခြင်းမျိုးသည် ပဉ္စာတပ အယူမှားကို ကျင့်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ခန္ဓာကို အပူငါးမျိုး ပေး၍ ပူလောင်လာသောအခါမှ ရေထဲသို့ ဆင်းလိုက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသာ အညစ်အကြေးများ ကင်းစင်သွားနိုင်မည်ဟူ၍ ယူဆခြင်းသည် အကျင့်မှားကို စွဲလမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

ပသေနဒီ ကောသလမင်းသည် ထမင်းတခါစားလျှင် ဆန်တစ်တံ ကုန်သည်ဟု ဆို၏။ ရင်မှ ချွေးတို့သည် မြစ်ရေစီးသကဲ့သို့ စီးဆင်း၏။ ဤကဲ့သို့ ပြုကျင့်ခြင်းမျိုးသည် အကျင့်မှားဖြစ်သည်။

ကျောင်းသား သူငယ်များသည် စာမေးပွဲ ဖြေဆိုခါနီးတွင် စိတ် ကြည်လင်စေရန်၊ ရုပ်ရှင်ကြည့်ခြင်းစသည့် ပျော်ပွဲများသို့ သွားလေ့ရှိ၏။ ဤကဲ့သို့ ယူဆခြင်းမျိုးမှာ မှားယွင်းသော အကျင့်ကို စွဲလမ်းသော ဝတဥပါဒါန် ဖြစ်သည်။ ပျော်ရွှင်ပွဲများသို့ သွားခြင်းဖြင့် စိတ်ဓာတ်လျော့ရဲပြီး ကိုယ်ခန္ဓာ လည်း ညစ်နွမ်းမောပန်းရသည်။ အကျိုးမရှိ၊ အပြစ်သာရှိသော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းမျှသာ ဖြစ်သည်။

အတ္တဝါဒပါဒါန်

အတ္တဝါဒပါဒါန်

အတ္တဝါဒပါဒါန်၏ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ အတ္တဟူသော “ကိုယ်” ရှိသည်ဟု ယူဆခြင်းသည် အရင်းပိုင်းဖြစ်၍၊ “ကိုယ်” ရှိသည်ဟု ပြောဆိုခြင်းသည် အဖျားပိုင်း ဖြစ်သည်။

အတ္တရှိသည်၊ မရှိသည်ဟူ၍ ယူဆချက်ကို မပြောနိုင်သည်လည်းရှိသည်။ မောဟက ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းတွင် အတ္တရှိသည်ဟူသော စွဲလမ်းမှု အတ္တဝါဒပါဒါန်သည် ရှိသည်။ မဂ်ဖိုလ်မရနိုင် သေးသမျှ ရှိနေသေး၏။ မဂ်ဖိုလ်နှင့် မဖျက်ဆီးသမျှ အတ္တဝါဒမျိုးစေ့သည် ပျက်စီးခြင်း မဖြစ်နိုင်သေးပေ။ မဂ်ဖိုလ်ရမှသာလျှင် အတ္တဝါဒသည် ပျောက် ပျက်သွားနိုင်ပါသည်။ အလောင်းတော် ဝေဿန္တရာမင်းကြီးတွင်ပင် “ ငါ့သား၊ ငါ့သမီး ” ဟု ၍ ငါ့စွဲရှိသေးသည်။

အတ္တနှင့် အနတ္တသည် ဆန့်ကျင့်ဘက် တရားများဖြစ်သည်။ အတ္တဟူသည် အစိုးရသူရှိသည်ဟူသော အယူမှားဖြစ်၍ အနတ္တဟူသည် အစိုးရသူမရှိဟူသော အမြင်မှန်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် အခြားသော ဘာသာများကွဲပြားနေခြင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာက အတ္တကို လက်မခံဘဲ၊ အစိုးရသူမရှိဟူသော အနတ္တကိုလက်ခံ၏။ အခြားသော ဘာသာများက အတ္တကို လက်ခံသည်။

အတ္တဝါဒပါဒါန်ကို စွဲမြဲသော သူသည် ခန္ဓငါးပါးတွင် လှည့်လည်၍ စွဲမြဲနေခြင်း ဖြစ်သည်။ မိမိကိုယ်တွင် အစိုးရသူရှိသည် မရှိသည်ကို စဉ်းစားသော် ရှိသည်ဟု ထင်မှတ်ရသည်။ ဥပမာ- စိတ်က လက်မြှောက်ချင်သည်ဟု ခိုင်းသော် ကိုယ်ခန္ဓာကြီး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော လက်က မြှောက်ရ၏။

သွားမည်ဟု စိတ်ကစေခိုင်းသော် ခြေထောက်က သွားရ၏။ စိတ်ခိုင်းသည်များ ကို ကိုယ်ခန္ဓာကြီးက လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေရသည်။

အရုပ်ကို လူကစီမံ၍ အုပ်ချုပ်ကာဆွဲက လှုပ်ရှားသဖြင့် အရုပ်သည် ကသည့် သဏ္ဍာန်ဖြစ်သွား၏။ လူနှင့် အရုပ်တွင် လူက အုပ်ချုပ်သူ အတ္တဖြစ်၍ အရုပ်က အုပ်ချုပ်ခံသူ ဖြစ်သည်။ အရုပ်ကြိုးဆွဲသူသည် စိတ်နှင့်တူ၏။ အရုပ်သည် လူ၏ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးနှင့် တူသည်။ လူ၏ ခန္ဓာကိုယ်ထဲတွင် ကြိုးများစွာ ရှိသည်။ စိတ်က ခန္ဓာကိုယ်၏ ကွေးကြိုး ဆန့်ကြိုးကို ဆွဲနေသော ကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးသည် ကပြ နေခြင်းဖြစ်သည်။ စိတ်က ကိုယ်ခန္ဓာကို အုပ်စိုးထား၏။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည် အုပ်စိုးသူ အတ္တဖြစ်သည်။

စိတ်သည် အတ္တဖြစ်သည်ဟူ၍ စွဲလမ်းနေသူသည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတွင် စွဲမြဲနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာငါးပါးပေါ်တွင် လှည့်လည်၍ အတ္တစွဲနေခြင်းကို လောကဓာတ်နည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ တရားအားထုတ်သည့်နည်းဖြင့် ဖြစ်စေ ဖျောက်ဖျက်ပစ်ရမည်။

လောကဓာတ်ဆရာများသည် အရာဝတ္ထုများကို စမ်းသပ်စစ်ဆေး ခြင်းဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာပေါ်တွင် အတ္တစွဲကို ဖြေဖျောက်နိုင်သည်။ တရားကျင့်သူ ယောဂီ တို့က မူကား၊ ဇာတိ (ဖြစ်ခြင်း) ၊ ဇရာ (အိုခြင်း)၊ ဗျာဓိ (နာခြင်း)၊ မရဏ (သေခြင်း)၊ ကို ရှု မှတ်ခြင်းဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ ပျောက်ပျက်သည်။

ကျန်သော ခန္ဓာလေးပါးကို မူကား တရားရှုမှတ်သော နည်းဖြင့်သာ ဖျောက်နိုင်သည်။

သတ္တဝါတို့သည် အိုခြင်း၊ နာခြင်းကို မလိုလားပေ။ ကိုယ်ခန္ဓာကြီး ထဲသို့ ဝင်မလာစေလိုပေ။ သို့သော် အနာရောဂါသည် စိတ်၏ အမိန့်ကို နားမထောင်ပေ။ ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကလည်း “ ငါ ” ၏ အမိန့်ကို နားမထောင် တော့ပေ။ ခေါင်းကိုက်လာခြင်း၊ ဝမ်းဗိုက် နာလာခြင်းစသည့် ရောဂါများ ဖြစ်လာသည်။ မဖြစ်ချင်သော်လည်း ဖြစ်လာရ၏။ ထိန်းအုပ် ချုပ်သူလည်း တားမြစ်၍ မရတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် အတ္တဟူသော အစိုးရသူသည် မရှိပေ။

ကိုယ်ခန္ဓာကြီး၏ ရုပ်ရေ ရူပကာယသည် ဘာဖြည်းဖြည်း ရင့်လာ၏။ အမြဲသဖြင့် ပျိုရွယ်နေလိုသည်ဟူ၍ ထိန်းထားသော်လည်း မရပေ။ ထို့ကြောင့်

အနတ္တသာလျှင် ဖြစ်ရသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏနှင့် ဆင်ခြင်ကြည့်သော် ရုပ်ခန္ဓာကြီးသည် အစိုးမရကြောင်း၊ အတ္တမရှိကြောင်း အနတ္တသာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

သညာက္ခန္ဓာ ပေါ်၌ အတ္တစွဲရှိသည်ကိုလည်း ဖျောက်ပစ်နိုင်သည်။ ဥပမာ- ငယ်စဉ်က စာပေများစွာကို သင်ကြား ကျက်မှတ်ခဲ့သည်။ စာပိုဒ် ပေါင်း၊ စာလုံးပေါင်း များစွာပါဝင်၏။ ထိုစာလုံး၊ စာပိုဒ်များကို မပျောက်ပျက် စေလိုပေ။ သို့သော် အားလုံး မေ့ပျောက်မသွားစေရန် ထိန်းချုပ်ထား၍မရပေ။ မေ့ပျောက်ကုန်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သညာကိုလည်း အစိုးမရနိုင်သောကြောင့် အတ္တမရှိပေ။

ဤသို့အားဖြင့် ဉာဏ်မျက်စိဖြင့် ဆင်ခြင်တွေးခေါ်၍ လည်း ကောင်း၊ တဆင့်တက်၍ တရားရှုမှတ် အားထုတ်၍ လည်းကောင်း၊ အတ္တကို ပယ်ဖျောက် ၍ အနတ္တကိုသာ ထင်မြင်စေရန် ကြည့်ရှုသင့်ပေသည်။

နိဝရဏ (၆)ပါး

နိဝရဏ ဟူသော ပါဠိစကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ၊ တားမြစ်ခြင်း၊ ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ပိတ်ပင် တားမြစ်တတ်သော သဘောတရားများ ဖြစ်ပါသည်။

ကျောက်သံပတ္တမြားသည် တောက်ပြောင်နိုင်သော သတ္တိထူး ရှိသော် လည်း အရာဝတ္ထု တစ်ခုခုဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားသော် တောက်ပြောင်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ ထိုကဲ့သို့ပင် စိတ်သည်လည်း ထွန်းတောက်နိုင်စွမ်း ရှိ၏။ သို့သော် ပိတ်ဖုံးတတ်သော နိဝရဏတရားများက ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် မတောက်ပ နိုင်တော့ပေ။

ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားသခင်က

“ပဘာဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ အာဂန္တု ကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ” ပါဟု ဟောကြားသည်။

“ရဟန်းတို့ ဤစိတ်သည် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် တောက်ပ၏။ ဧည့်သည် ဖြစ်သော အညစ်ဓာတ်ကလာ၍ ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် မတောက်ပနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။

သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေရန် ပိတ်ဖုံးတတ်သည့် နိဝရဏ
တရား (၆) ပါးရှိပါသည်။

၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏ
- ၂။ ဗျာပါဒ နိဝရဏ
- ၃။ ထိန မိဒ္ဓ နိဝရဏ
- ၄။ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ နိဝရဏ
- ၅။ ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ
- ၆။ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏ တို့ဖြစ်ပါသည်။

ကာမ + ဆန္ဒ + နိဝရဏ
 ကာမ = ကာမဂုဏ်
 ဆန္ဒ = လိုချင်ခြင်း
 နိဝရဏ = ပိတ်ဖုံးခြင်း
 ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ = ကာမဂုဏ်ကို လိုလားသော လောဘက ပိတ်ဖုံး

ထားခြင်း။

ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ ကာမဂုဏ်
တရားများကို လိုလားတပ်မက်သော လောဘသည် စိတ်၏ လန်းဆန်းမှုကို
ညစ်နွမ်းစေရန် ပိတ်ဖုံးစေနိုင်သော ဓာတ်သဘာဝ တခုပင် ဖြစ်သည်။ လောဘ
က စိတ်ကို ဖုံးလွှမ်းသော် စိတ်သည် တဆင့်ထက်တဆင့် ပွားများလာသော
အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကို ကြံစည် တွေးတောတော့သည်။

ကာမဂုဏ်တရား၌လည်း အဆင်းကောင်း၊ အသံကောင်း၊ အနံ့
ကောင်း၊ အရသာကောင်း၊ အတွေ့အထိကောင်းဟူသော အာရုံငါးပါးနှင့်
ပုံစံ၊ ဂုဏ်သိက္ခာကောင်းများပါဝင်သော ဓမ္မာရုံဟူ၍ အာရုံခြောက်ပါး
ပါဝင်သည်။

သတ္တဝါတစ်ဦးတစ်ယောက်တွင် ကာမဂုဏ်ခြောက်ပါးကို လိုလား
သော ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏတရားသည် အစဉ်အမြဲရှိနေ၏။ အဆင်းကောင်း၊
အနံ့ ကောင်းစသည်ကိုလည်း လိုလား၏။ မိမိ၏ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါ လှပမှုကို
လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာ မြင့်မားမှုကို လည်းကောင်း လိုလား၏။ နိဝရဏ

တရားများ က သတ္တဝါတို့အား အဆင်းနှင့် ဖြားယောင်း၍ ပိတ်ဖုံး၏။ အသံစသော အာရုံခြောက်ပါးနှင့် တလှည့်စီ ပိတ်ဖုံးသည်။ ပိတ်ဖုံးရာတွင် စိတ်ကိုသော် လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကိုသော် လည်းကောင်း၊ ပိတ်ဖုံးသောကြောင့် လောဘစိတ် ဖြစ်လာသည်။ ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကလည်း လောဘစိတ် ကြံစည်တွေးတောသည့်အတိုင်း အကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်သည်။

မိမိ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာများ၊ ဂုဏ်သိက္ခာများကို ထုတ်ဖော်ပြသလိုခြင်း၊ ဝါကြွား ပြောဆိုလိုခြင်းသည် ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏက ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဂုဏ်ပကာသနကို မက်မောနေချိန်တွင် ထိုသူ၏ ပညာဉာဏ် အသိတရား မရှိတော့ပေ။

လောဘ၏ အပြစ်ကို သိရှိနားလည်ထားသူသည် မှားယွင်းသော လုပ်ငန်းရပ်များကို များများ မဆောင်ရွက်တော့ပေ။ ကာမစ္ဆန္ဒကို ချိုးနှိမ်ထားသော သူသည် ပတ်ဝန်းကျင် အာရုံများက ဆွဲဆောင်သော်လည်း အလိုက်နည်းပေမည်။ နိဝရဏတရားက ဖုံးလွှမ်းမှု အားနည်းသောကြောင့် သတိဉာဏ်ပညာ ရှိလာသည်။

ထို့ကြောင့် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေနိုင်သော ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏတရားကို ဖယ်ရှားသင့်ပေသည်။ အာရုံခြောက်ပါးသည် သတ္တဝါတို့ ၏ ဒွါရခြောက်ပါးဘက်မှ အသီးသီး ဝင်လာထိခိုက်နိုင်ပါသည်။ အဆင်းသည် မျက်စိဘက်က ဝင်လာသော် စက္ခုဒွါရမှ ဆီး၍ ပယ်ခွါရမည်။ သို့သော် အဆင်းကို လည်းကောင်း၊ စက္ခုဒွါရခေါ် မျက်စိကို လည်းကောင်း၊ ပယ်ခွါရမည်မဟုတ်ပေ။ ကာမဂုဏ် တရားများကို ပယ်ခွါရန် မလိုသည့်အပြင် ပယ်၍ ရသော မျိုးလည်း မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်အားဖြင့် ဖုံးပိတ်လာသော ကာမရာဂကိုသာလျှင် ပယ်ခွါရပေမည်။

မျက်စိမှ ဝင်လာသော အဆင်းကို “ မြင်သည်၊ မြင်သည် ” ဟူ၍ မှတ်ပေးရမည်။ နားမှ အသံဝင်လာသည်ကို “ ကြားသည်၊ ကြားသည် ” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထိတွေ့သည်ကို “ ထိသည်၊ ထိသည် ” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စသည်ဖြင့် မြင်သည့်၊ ကြားသည့်၊ ထိတွေ့သည့်အတိုင်း ရှုမှတ်ယူရမည်။ ဤကဲ့သို့ ရှုမှတ်သော် ကာမရာဂ ပျောက်သွားနိုင်သည်သာမက အသိဉာဏ် အလင်းရောင်ပါ ဝင်လာနိုင်ပေသည်။

ကာမစ္ဆန္တ ---> လိုချင်ခြင်း ---> လောဘ ---> ကာမရာဂ
(ရှုမှတ်ပေးရမည်။)

မြင်သည်ကို မြင်သည်၊ ကြားသည်ကို ကြားသည် ဟု ရှုမှတ်တိုင်း ပညိမြေ့စေတသိက်ဝင်လာသည်။ ထိုပညိမြေ့စေတသိက်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်သည် ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သောကြောင့် လောကီ၊ လောကုတ္တရာအတွက် အကျိုးများစွာရရှိနိုင်ပေမည်။ မြင်သည်ကို မြင်သည်၊ ကြားသည်ကို ကြားသည် စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်းမရှိသော် ကာမဂုဏ်တရား ပေါ်တွင် လိုလားသော အကုသိုလ် လောဘစိတ် ဝင်လာနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် အကုသိုလ် လောဘစိတ် ဝင်မလာနိုင်စေရန် အချိန်ပြည့် မဟုတ်သော်လည်း ရံဖန်ရံခါ အခွင့်သင့်တိုင်း လေ့ကျင့် ရှုမှတ်သင့်ပေသည်။

ဗျာပါဒနိဝရဏ

- ဗျာပါဒ + နိဝရဏ
- ဗျာပါဒ = သူတပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပျက်စီးစေလိုခြင်း
- နိဝရဏ = ပိတ်ဖုံးခြင်း
- ဗျာပါဒနိဝရဏ = သူတပါး၏ (မိမိ၏) ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပျက်ဆီးစေလိုသော ဒေါသကပိတ်ဖုံးထားခြင်း။

ဗျာပါဒ နိဝရဏ၏တရားကိုယ်မှာ ဒေါသဖြစ်သည်။ ဒေါသဝင်လာလျှင် စိတ်သည် ညစ်နွမ်းသွားပြီး၊ တိုက်ဆိုင်ပတ်သက်နေသော အရာအားလုံးကို ပျက်ဆီးပစ်ပါသည်။ ဗျာပါဒနိဝရဏ ဝင်လာသော် ဒေါသစိတ် ဖြစ်ပေါ်၍၊ ဒေါသစိတ်အတိုင်း ပြောဆို ဆောင်ရွက်တော့သည်။ ဥပမာ - လူနှစ်ယောက်သည် တယောက်ယောက်၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ပျက်ပြားစေလို၍ ခိုက်ရန်ဖြစ်၏။ သို့သော် တစ်ယောက်တည်း သာလျှင် ပျက်စီးရမည် မဟုတ်ဘဲ နှစ်ဦး နှစ်ယောက်စလုံးပင် ပျက်စီးရပေမည်။ ထိုသူနှစ်ယောက်၏ ပစ္စည်းဥစ္စာသည် လည်းကောင်း၊ ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံရေးသည်လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာသည် လည်းကောင်း၊ ပျက်ပြားသွားနိုင်သည်။ သို့သော် ဗျာပါဒ နိဝရဏက ဖုံးအုပ်ထားသောကြောင့် အကျိုးကျေးဇူးများ ဆုတ်ယုတ်သွားနိုင်ကြောင်းကို မသိကြပေ။

ဗျာပါဒက ဖုံးအုပ်ထားစဉ်သာ ဒေါသ ဝင်လာပြီး၊ ဖုံးအုပ်ထားခြင်း မရှိသော် ဒေါသစိတ် ပျောက်သွားကာ စိတ်ကောင်း ဝင်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗျာပါဒ၏ ဖုံးလွှမ်းမှုကို မခံရစေရန် သတိပြုသင့်သည်။

ဒေါသ ဝင်မလာစေရန်၊ ကြိုတင်ကာကွယ်သော နည်း၊ ချက်ခြင်း ကာကွယ်နိုင်သော နည်း ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပါသည်။

ကြိုတင်ကာကွယ်သော နည်းမှာ မေတ္တာပွားများခြင်းဖြစ်ပါသည်။ “မိမိချစ်သူ၊ အလတ်လူ၊ ရန်သူနောက်ဆုံးထား။ မေတ္တာရေကြည်၊ သွန်းရမည်၊ မိန့်ပြီကျမ်းစကား” ဟူသော ဆောင်ပုဒ်အတိုင်း ရှေးဦးစွာ မိမိကိုယ်တိုင်ကို လည်းကောင်း၊ ချစ်သူကိုသော် လည်းကောင်း၊ ထိုနောက် မုန်းသူချစ်သူ မဟုတ်သော အလယ်အလတ်သူကို လည်းကောင်း၊ ထို့နောက် ရန်သူကို လည်းကောင်း မေတ္တာပွားများပေးရမည်။ မေတ္တာသည် အဒေါသဖြစ်၍ ဒေါသနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ဒေါသဝင်မလာစေရန် တားမြစ်ထား နိုင်သည်။

ချက်ချင်းကာကွယ်နိုင်သော နည်းမှာကား ရှုမှတ်ပေးသော နည်းပင် ဖြစ်သည်။ “သဒေါသံ ဝါ စိတ္တံ သဒေါသံ စိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ” ဟူသည့် အတိုင်း စိတ်ဆိုးသော စိတ်ကို စိတ်ဆိုးသော စိတ်ဟူ၍ သိရှိရမည်၊ ရှုမှတ်ရမည်။ ဒေါသတွင် တက်ကြွစိတ်ဆိုးသော ဒေါသ၊ ဆုတ်နစ် ဝမ်းနည်းသော ဒေါသဟူ ၍ နှစ်မျိုးရှိရာ မည်သည့် ဒေါသဖြစ်စေ ဝင်လာလျှင် ဒေါသစိတ် ဖြစ်ကြောင်း သိမှတ်ရမည်။ မီးကို ရေဖြင့် ဆက်ကာဆက်ကာငြိမ်းသတ်သော် ငြိမ်းသွားနိုင် သကဲ့သို့ မီးနှင့်တူသော ဒေါသကို ရေနှင့် တူသော တရားမှတ်ဖြင့် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ရှုမှတ်ပေးရပေမည်။

အထက်ပါနည်း နှစ်နည်းဖြင့် ဒေါသစိတ် ဝင်မလာစေရန် လည်း ကောင်း၊ မိမိ၏စိတ်ကို ဗျာပါဒ နိဝရဏတရားက မဖုံးလွှမ်းစေရန် လည်း ကောင်း၊ လေ့ကျင့်ထား သင့်ပေသည်။

ထိန မိဒ္ဓ နိဝရဏ

- ထိန = စိတ်ထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊
- မိဒ္ဓ = စေတသိက်တို့ ထိုင်းမှိုင်းခြင်း၊

ထိနသည် စိတ်ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို ဖြစ်စေ၍ ၊ မိဒ္ဒသည် စေတသိက် ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို ဖြစ်စေသည်။ ထိန မိဒ္ဒသည် တွဲဖက်လျက်ရှိရာ စိတ်ထိုင်းမှိုင်းလျှင် စေတသိက်လည်း ထိုင်းမှိုင်း၍ စေတသိက် ထိုင်းမှိုင်းလျှင် စိတ်လည်း ထိုင်းမှိုင်းသည်။ စိတ် စေတသိက်တို့သည် ရာသီဥတု မကြည်လင်မှုကြောင့် လည်းကောင်း၊ အစားအစာကြောင့်လည်းကောင်း၊ အခြားအကြောင်းများစွာ ကြောင့် လည်းကောင်း ထိုင်းမှိုင်းကြသည်။

ထိန မိဒ္ဒစေတသိက်သည် သသင်္ခါရိက လောဘစိတ်၊ သသင်္ခါရိက ဒေါသစိတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် ထိနမိဒ္ဒလာသော် လောဘ၊ ဒေါသ ဖြစ်လာသည်။ ထိန မိဒ္ဒတွင် ကောသဇ္ဇ ဟု ခေါ်သော ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းသည့် ဓာတ်ပါသောကြောင့် ကောင်းမွန်သော ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာ ကိစ္စတို့ကို မဆောင်ရွက်လိုပေ။ ပျင်းရိထိုင်းမှိုင်းသည် ဆိုရာ၌ လောဘကြောင့် ပျင်းရိခြင်း၊ ဒေါသကြောင့် ပျင်းရိခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ဥပမာ- ကျောင်းသား တစ်ယောက်သည် ဆရာသင်ပြသည်ကို နားမလည်သောကြောင့် ဆက်၍ မသင်လိုပေ၊ ပျင်းရိ၏။ ထိုကျောင်းသားသည် ဆရာကို လည်းကောင်း၊ မိမိကိုယ်ကို လည်းကောင်း စာနားမလည်၍ မကျေနပ်သော ဒေါသကြောင့် ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းလာခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် တခါတရံ၌ စာသင်နေသော် လည်း တခြားသွားစရာ၊ လာစရာကိစ္စ ရှိနေသေးလျှင် လည်းကောင်း၊ စား ကောင်းသောက်ဖွယ်တို့ကို မစားရသေးလျှင်လည်းကောင်း၊ စာကို ဆက်မသင် လိုဘဲ ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းနေသည်။ ထိုသို့သော ပျင်းရိခြင်း၊ ထိုင်းမှိုင်းခြင်းသည် လောဘကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထိနမိဒ္ဒ ဝင်လာသော် စိတ်၊ စေတသိက်တို့ထိုင်းမှိုင်းလာသောကြောင့် အသိဉာဏ်သည်လည်း ဖုံးပိတ်သွားသည်။ စာသင်ကြား၍လည်း ဉာဏ် မမြင်ပေ။ အလုပ်ကိစ္စများကိုလည်း ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်လိုစိတ် မရှိပေ။ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ပါကလည်း အမှားမှားအယွင်းယွင်းဖြစ်ရသည်။ စဉ်းစား၍ မရနိုင်ဟု ပြောဆိုနေကြခြင်းသည် ထိနမိဒ္ဒ နိဝရဏက ဖုံးလွှမ်းထားသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဘုရားရဟန္တာတို့တွင်ကား အကုသိုလ်စိတ်မရှိသောကြောင့် ထိန၊ မိဒ္ဒ မရှိပေ။ မြတ်စွာဘုရားသည် ပစ္စည်းဥစ္စာ ရတနာများကို အမြောက်အမြား

ရရှိသော်လည်း လောဘနှင့် တွဲသော ထိနမိဒ္ဓမရှိသောကြောင့် ပျင်းရိတွယ် ကပ်နေခြင်း မရှိပေ။ ဒေဝဒတ်၊ မာရ်နတ်စသည့် အဖျက်သမားများနှင့် တွေ့ရ သော်လည်း ဒေါသနှင့် တွဲသော ထိနမိဒ္ဓမရှိသောကြောင့် ထိုင်းမှိုင်းနောက် ဆုတ်နေခြင်း မရှိပေ။ မိမိလုပ်ဆောင်ဖွယ်ရာ ကိစ္စများကို တိကျမှန်ကန်စွာ ဆောင်ရွက်သည်။

ထိနမိဒ္ဓဝင်လာသော် မိမိ၏ အသိဉာဏ်သည် ပိတ်ဖုံးသွားရကား အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို မဆောင် ရွက်နိုင်တော့ပေ။ ထိနမိဒ္ဓသည် အကုသိုလ်စိတ် (၁၂) ပါးတွင် သသင်္ခါရိက စိတ် (၅) ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ ကုသိုလ်စိတ်များနှင့် မယှဉ်ပေ။ ထိနမိဒ္ဓ နိဝရဏ သည်စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကို ထိုင်းမှိုင်းစေရန် ဖုံးလွှမ်းသည့်အပြင် ကောင်းကျိုး ရရှိနိုင်ခြင်းကိုလည်း ဖုံးလွှမ်းထားသည်။ ကုသိုလ် လုပ်ငန်းကောင်းများကို မဆောင်ရွက်သောကြောင့် ကောင်းကျိုး တရားများကိုလည်း ရရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ လွှမ်းခြင်းမှ ကာကွယ်ရပေမည်။

ထိနမိဒ္ဓဝင်လာသော် ပယ်ဖျောက်နည်း

(၁) လာမည့်ဆေးကို တွေးတော ဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် ပယ်ဖျောက် ပေးရ မည်။ ဥပမာ- ကျောင်းသား တစ်ယောက်သည် စာကျက်နေစဉ် ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းလျက် စာမရသော် စာမေးပွဲတွင် ကျရှုံးနိုင်မည့် အဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ စာမေးပွဲကျ၍ အရှက်ရမည့်အဖြစ်ကို လည်းကောင်း တွေးတောပေးရမည်။ ထိုအခါမှ ပျင်းရိထိုင်းမှိုင်းခြင်း စိတ်ဓာတ်ပျောက်သွားပြီး စာကျက်နိုင်လာမည်။

အခြားလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နေသည့် သူများသည်လည်း လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် ပျင်းရိလာသော် လုပ်ငန်းမပြီးလျှင် သူတပါးတို့ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မည့် အကြောင်း၊ အကျိုးကျေးဇူး ဆုတ်ယုတ်သွားနိုင်သည့် အကြောင်းများကို တွေးတောဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ရှားဖျောက်ပစ် ရပေမည်။

(၂) မှောင်မိုက်သည့် ဘက်သို့ မလှည့်ဘဲ၊ အလင်းရောင်ရှိသည့် ဘက်သို့ သာ မျက်နှာမူပေးရမည်။

ဗဟိဒ္ဓရာသီဥတုသည် စိတ်၊ စေတသိက် ထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို များစွာ အကူအညီ ပေးလေသည်။ မိုးမှောင်ကျနေစဉ်တွင် စိတ်ဓာတ်သည် ညစ်နွမ်း ထိုင်းမှိုင်း ၏။ အမှောင်ထုရှိသော် ထိနမိဒ္ဓသည် ရောနှော၍ ဝင်လာလေသည်။ အခန်း ထဲ၌ စာကြည့်နေစဉ်၊ သို့မဟုတ် စာရေးနေစဉ် မှောင်လာသော် ဆက်မရေးချင်တော့ဘဲ ပျင်းရိလာ၏။ ထိုအခါ အပြင်သို့ ထွက်၍ အလင်းရောင်ထဲ တွင် လမ်းလျှောက်ပေးရမည်။

(၃) ထိနမိဒ္ဓဝင်လာသော် ပယ်ဖျောက်ရန် နည်းလမ်း အမြင့်ဆုံး အကောင်းဆုံးကား ရှုမှတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်စဉ် စိတ်ထိုင်းမှိုင်းလာသည်ကို ထိုင်းသည် ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပျင်းလာသည်ကို ပျင်းသည် ဟူ၍ လည်းကောင်း သတိ ထား၍ ရှုမှတ်ပေးရမည်။ ဤလုပ်ငန်းကို တနေ့တရက်မျှဖြင့် ပြုလုပ်၍ မရပေ။ ထိနမိဒ္ဓ ဝင်လာတိုင်း လေ့ကျင့် ရှုမှတ်ပေးရမည်။

ထိနမိဒ္ဓကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများ

(၁) စိတ်၊ စေတသိက် ထိုင်းမှိုင်းခြင်းမရှိဘဲ အလုပ်ကိစ္စ ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာ တို့ကို စိတ်ဝင်စားစွာ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သောကြောင့် ရှေးဦးစွာ လုပ်ငန်း ကိစ္စ ပြီးစီးအောင်မြင်ခြင်း ဟူသော အကျိုးကို ရရှိနိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းရပ် တစ်ခု ပြီးစီးသော် အခြားလုပ်ငန်း အသစ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်။

(၂) လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရာ၌လည်း သူတပါးက သတိပေး တိုက်တွန်းရသည် မရှိဘဲ၊ တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်လာသည့်ပြင်၊ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မည်ဆိုက ပြီးစီးသည် အထိ တည့်မတ်စွာ ဆောင်ရွက် ပေမည်။

(၃) ထိနမိဒ္ဓကို တားဆီးလာသော သူသည် ပျင်းရိ ထိုင်းမှိုင်းခြင်း မရှိသော ကြောင့် အလွန်အကြူး မအိပ်ချင်ပေ၊ အအိပ်နည်းလာသည်။ အအိပ်နည်း လာသောကြောင့် အနေအထိုင်မျှတကာ ပိုမို၍ အသက်ရှည် နေနိုင်ပါသည်။

ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကစ္စ နိဝရဏ

ဥဒ္ဒစ္စ = ပြန်လွင့်ခြင်း

ကုက္ကစ္စ = ပူပန်ခြင်း

ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကစ္စ နိဝရဏ = ပြန်လွင့်ခြင်း၊ ပူပန်ခြင်းတို့က ပိတ်ဖုံးထားခြင်း၊

ပြာပုံထဲသို့ ခဲတလုံးကို ပစ်ထည့်သော် ပြာမှုန်များသည် ဆားသို့ဖွာ၍ ထွက်သွားသကဲ့သို့ စိတ်သည်လည်း ပြန်လွင့်နေတတ်ပေသည်။ ဥပမာ- စာရေးမည်ဟု စိတ်ထားသော်လည်း စိတ်သည် စာရေးခြင်းတွင် တည်ငြိမ်မနေပေ၊ အခြားကိစ္စများသို့ ပြန်လွင့်သွားနေသည်။ ဥဒ္ဒစ္စ၏ စွမ်းရည်ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဥဒ္ဒစ္စ နိဝရဏ၏ ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းကို ခံရသော သူသည် အလုပ်ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသောကြောင့် အောင်မြင်မှု နည်းပါးသည်။ ဥပမာ - စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ဖတ်ရာတွင် မျက်စိကသာ စာအုပ်တွင် ရှိသော်လည်း စိတ်က တခြားသို့ ပြန်လွင့်နေသော် ထိုစာအုပ်၏ အကြောင်းကို နားလည်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ပြီးစီးသည်အထိ လည်း ဖတ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အချိန်ကို ဖြုန်းတီးသည်နှင့်သာ တူပေသည်။

ကုက္ကစ္စဟူသည့် ပူပန်ခြင်း ဖုံးလွှမ်းနေသူလည်း လုပ်ငန်းကိစ္စများကို အောင်မြင်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။ ဥပမာ - စာဖတ်နေစဉ်တွင် အခြားကိစ္စ ဆောင်ရွက်ရမည်ကို တွေးတောပူပန်နေ၏။ တွေးတောပူပန်ရုံ ဖြင့်လည်း ကိစ္စအောင်မြင်ပြီးစီး နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ စာဖတ်သည့် ကိစ္စလည်း မပြီးစီး၊ တခြားလုပ်ငန်းလည်း မအောင်မြင်သာ ဖြစ်ရသည်။

ထို့ကြောင့် မည်သည့်ကိစ္စမဆို ဆောင်ရွက်ရာတွင် တခြားသို့ စိတ်ပြန်လွင့်ခြင်း ပူပန်ခြင်း မရှိစေဘဲ၊ လက်ငင်း ဆောင်ရွက်နေသည့် ကိစ္စကို ပင် ပြီးစီး အောင်မြင်သည်အထိ တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်ရပေမည်။

ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ

ဝိစိကိစ္ဆာ = ယုံမှားခြင်း
မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊

နိဝရဏ = ပိတ်ဖုံးထားခြင်း၊

ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ = ယုံမှားခြင်း၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းက ပိတ်ဖုံးထားခြင်း၊

အလုပ်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်သင့်မလုပ်သင့်ကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ဇဝေဇဝါ ဖြစ်နေခြင်းသည် ဝိစိကိစ္ဆာ ဖုံးလွှမ်းထားသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ လုပ်ရကောင်းမည်လား၊ မလုပ်ဘဲနေရလျှင် ကောင်းမည်လား ဟူ၍ မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ရှိပါက အလုပ်ကိစ္စ ပြီးစီးမည် မဟုတ်သည့်ပြင် အချိန်ကုန်ရုံသာ ရှိပေမည်။ အလုပ်ကိစ္စ မပြီးသောကြောင့် သူတပါးတို့ ပြစ်တင်ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို ခံရပေမည်။ ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ၏ ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းကို ခံရသောသူသည် စိတ်အင်အား ထွန်းတောက်မှုကို မရနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် မိမိအား အကျိုးမဲ့ ဒုက္ခကို ပေးနိုင်သည့် ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကို ပယ်ဖျောက်ရန်၊ လုပ်ငန်းကိစ္စများကို တိကျပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မိမိတွင် လုံလောက်သော အသိဉာဏ်ထားရှိမည်။ မိမိတွင် ရှိပြီးသော အသိဉာဏ်ဖြင့် မိမိဘာသာ ရဲရင့်စွာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရမည်။ မိမိ၏ အသိဉာဏ်အား ထက်မြက်မှု နည်းသေးလျှင် လွဲမှားသွားမည်လည်း ရှိနိုင်သည်။ သို့သော် နောက်တစ်ကြိမ်၌ မှန်ကန်သော ဆုံးဖြတ်မှုကို ရနိုင်သည်။ ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောင်နိုင်သောလမ်း၊ ဆုံးရှုံးသောလမ်း ဟူ၍ လမ်းနှစ်လမ်း ရှိရာ မိမိ၏ အသိဉာဏ်ပေါ်တွင် မူတည်၍ ပြတ်သားစွာ ဆောင်ရွက်လျှင် အောင်မြင်သော လမ်းကို ရောက်နိုင်ပေသေးသည်။ မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ရှိပါက လုပ်ငန်းကိစ္စများ ပိုမိုရှုပ်ထွေး လာနိုင်ပါသည်။

မိမိကိုယ်တိုင်၏ အသိဉာဏ်သည် ထက်မြက်ခြင်း မရှိ၊ နုနယ်သေးသည်ဟု ယူဆလျှင် အားကိုးလောက်သော မိဘ ဆရာသမားများ၊ မိတ်ကောင်းဆွေကောင်းများကို မေးမြန်းတိုင်ပင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချရမည်။ ဤနည်းနှစ်နည်းဖြင့် ပိတ်ဖုံးလာသော ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကို တွန်းလှန်ပယ်ရှား၍ လုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။

အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ

- အဝိဇ္ဇာ = မသိခြင်း၊
- = အမှန်ကိုမသိခြင်း၊
- = သိသင့်သည်ကို မသိခြင်း၊
- မသိသင့်သည်ကို သိခြင်း၊
- နိဝရဏ = ပိတ်ဖုံးခြင်း၊
- အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ = အမှန်ကို မသိခြင်းက ဖုံး၍ ထားခြင်း၊

အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ၏ ပိတ်ဖုံးထားခြင်းကို ခံရသော သူများသည် သိသင့်သည့် အချက်အလက်များကို မသိဘဲ၊ မသိသင့်သည့် အချက်အလက်များကိုသာ သိနေသည်။ သို့သော် ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများပင် ဖြစ်စေ၊ ဉာဏအလုပ်သမား၊ ကာယအလုပ်သမားများပင် ဖြစ်စေ၊ မိမိတို့နှင့် သက်ဆိုင်နေသည့် အကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက်များ၊ သိသင့် သိထိုက်သည်များကို သိရှိထားသင့်ပေမည်။

သိသင့် သိထိုက်သည်ကို မသိဘဲ၊ မသိသင့်သည်များကို သိနေသော် အမှား တွေ့နိုင်ပေသည်။ အမှားတွေ့ခြင်းသည် အဖျားပိုင်းဖြစ်၍ ကြံစည် ပြောဆိုလုပ်ကိုင်ပုံ မှားယွင်းခြင်းသည် အလယ်ပိုင်းဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏက ဖုံးလွှမ်းထားခြင်းသည်ကား အရင်းပိုင်းဖြစ်ပေသည်။

အဝိဇ္ဇာသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် မောဟဖြစ်သည်။ စိတ်ကို မောဟစေတသိက်က ဖုံးလွှမ်းထားသော် ကျန်သော နိဝရဏ တရားများလည်း ပါဝင်လာနိုင်သည်။

နိဝရဏတရားသည် သရုပ်အားဖြင့် (၆) ပါး၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် (၈) ပါးရှိသည်။

သရုပ်		တရားကိုယ်
၁။ ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏ	..	၁။ လောဘ
၂။ ဗျာပါဒ နိဝရဏ	..	၂။ ဒေါသ
၃။ ထိနမိဒ္ဓ နိဝရဏ	..	၃။ ထိန
		၄။ မိဒ္ဓ

၄။ ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကုစ္စ နိဝရဏ	..	၅။ ဥဒ္ဒစ္စ
		၆။ ကုက္ကုစ္စ
၅။ ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ	..	၇။ ဝိစိကိစ္ဆာ
၆။ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ	..	၈။ မောဟ

အကုသိုလ်စိတ်တွင် နိဝရဏတရားများပါဝင်ပုံ

လောဘစိတ်

x x - - ..	ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဒစ္စနိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏ
x x - - ..	ကာမစ္ဆန္တနိဝရဏ၊ ထိနမိဒ္ဒနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဒစ္စ နိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ၊

ဒေါသစိတ်

>	..	ဗျာပါဒနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဒစ္စနိဝရဏ၊ ကုက္ကုစ္စ နိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ၊
>	..	ဗျာပါဒနိဝရဏ၊ ထိနမိဒ္ဒနိဝရဏ၊ ဥဒ္ဒစ္စ ကုက္ကုစ္စ နိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ၊

မောဟစိတ်

-	..	ဥဒ္ဒစ္စ နိဝရဏ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏ၊
-	..	ဥဒ္ဒစ္စ နိဝရဏ၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ၊

အနုသယ

အနု + သယ

=အစဉ်မပြတ် + ကိန်းဝပ်တတ်သောတရား

စိန်ရည်အိုး၊ ထန်းရည်ခါး အိုးများတွင်ရှိသော အလင်ထဲ၌ အချဉ်ဓာတ် သည် အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်၍ နေသကဲ့သို့၊ လည်းကောင်း၊ မီးခြစ်ဆံယမ်းထဲ တွင် မီးဓာတ်သည် အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်၍ နေသကဲ့သို့၊ လည်းကောင်း၊

သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ် အစဉ်ထဲတွင်လည်း အစဉ်ကိန်းဝပ်နေသော ဓာတ် သဘောတရားများ ရှိရာ၊ ယင်းတို့ကို အနုသယဟု ခေါ်သည်။

အနုသယ (၇) ပါးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမရာဂ အနုသယ
- ၂။ ဘဝရာဂ အနုသယ
- ၃။ ပဋိပု အနုသယ
- ၄။ မာန အနုသယ
- ၅။ ဒိဋ္ဌိ အနုသယ
- ၆။ ဝိစိကိစ္ဆာ အနုသယ
- ၇။ အဝိဇ္ဇာ အနုသယ - တို့ဖြစ်ပါသည်။

ကာမရာဂ အနုသယ*

ကာမ + ရာဂ + အနုသယ

- ကာမ = ကာမဂုဏ်
- ရာဂ = စွဲလမ်းခြင်း၊ တပ်မက်၊ ကပ်ငြိခြင်း၊
- အနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်သော တရား၊
- ကာမရာဂ အနုသယ = ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းသည့် အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်သော တရား

ကာမရာဂအနုသယ၏ တရားကိုယ်မှာ လောဘဖြစ်သည်။ အရာဝတ္ထု သို့မဟုတ် အာရုံတစ်ခုခုကို စွဲကပ်ငြိသော် ရာဂဖြစ်သည်။ ပြင်းပြင်းထန်ထန် စွဲကပ်သော် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ လိုချင်မှုသည် ခွါ၍ မရနိုင်လောက်အောင် ခိုင်ခံ့စွဲမြဲ နေသည်။

ရာဂ (၃) ပါးရှိရာ

- ၁။ အနုသယရာဂ = ကိန်းဝပ်နေသော ရာဂ
- ၂။ ပရိယုဋ္ဌာနရာဂ = ထကြွနိုးကြားနေသော ရာဂ
- ၃။ ဝိတိက္ကမရာဂ = လွန်ကျူးသော ရာဂ - ဟူ၍ဖြစ်သည်။

ဥပမာ တင်ပြသော် မီးခြစ်ဆံထဲတွင် မီး (၃) မျိုးရှိ၏။ မီးခြစ်ဆံတွင် မီးတောက်နိုင်သည့် မီးဓာတ် တည်ကိန်းနေခြင်းသည် အနုသယဖြစ်၍၊ မီးခြစ်ဆံနှင့် မီးခြစ်အိမ်ကို ခြစ်သော် မီးတောက်သည်မှာကား ပရိယုဋ္ဌာနဖြစ်သည်။ မီးစာတခုခုတွင် ထွန်းညှိ၍ မီးတောက် ဖြစ်သွားခြင်းသည် ဝိတိက္ကမဖြစ်သည်။

လူတယောက်၌ အစားအစာကောင်းများကို စားချင်သော စိတ်အစဉ် တည်ကိန်းနေခြင်းသည် အနုသယရာဂ ဖြစ်၍၊ စားချင်သော စိတ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ပရိယုဋ္ဌာနရာဂ ဖြစ်ပြီး၊ အစားအစာကောင်းများကို စားရွှိုက်ခြင်းသည် ဝိတိက္ကမရာဂ ဖြစ်သည်။

သူတပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို လှိုလားနှစ်သက်သဖြင့် ခိုးယူချင်သော စိတ်အစဉ် ကိန်းဝပ်နေခြင်းသည် အနုသယရာဂ ဖြစ်၍ ခိုးယူချင်သောစိတ် နိုးကြား ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် ပရိယုဋ္ဌာနရာဂဖြစ်သည်။ ထိုပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူသည်အထိ လွန်ကျူးလိုက်သော် ဝိတိက္ကမရာဂ ဖြစ်သည်။

ကာမဂုဏ် တရားများကို စွဲလမ်း တပ်မက်သော လောဘဓာတ် သဘာဝ ၌ အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သော အနုသယ စွမ်းရည်ရှိသည်။ လူတို့သည် ပွဲလမ်းသဘင် ကြည့်ရှုခြင်း၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသို့ သွားရောက်ခြင်း စသည့် ကာမဂုဏ်တရားများကို လိုက်စား၏။ တခါတရံတွင်လည်း ဒါနသီလ စသည့် ကုသိုလ်ပြု၏။ တရားအားထုတ်၏။ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်၍ တရားဘာဝနာ ရှုမှတ်အားထုတ်သောကြောင့် ကာမရာဂ လောဘတရားများ မရှိပြီဟူ၍ မယူဆနိုင်ပေ။ မီးခြစ်ဆံသည် မီးမတောက်သေးသော်လည်း မီးခြစ်ဆံထဲတွင် မီးတောက်နိုင်မည့် စွမ်းရည်သည် ကိန်းဝပ်နေသကဲ့သို့ ပင်ဖြစ်ပေသည်။

ကာမရာဂ လောဘတရားသည် အနုသယ အနေဖြင့် အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်လျက် ရှိသောကြောင့် ဥပုသ် စောင့်နေချိန်တွင်လည်း ကာမရာဂါနုသယ ရှိ၍ အိပ်ပျော်နေချိန်တွင်လည်း ကာမရာဂအနုသယ ရှိသည်။ သရက်သီးသည် အချိန်အခါ မကျရောက်သေးသော် သရက်ပင်သည် သရက်သီးသီးခြင်း မရှိသော်လည်း၊ တပင်းလုံးတွင် အသီးသီးနိုင်သည့် အနုသယဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသောကြောင့် အချိန်တန်သောအခါ သရက်သီးသီးလာသည်။ ထိုသို့ပင် ကာမရာဂ အနုသယဓာတ် ကိန်းဝပ်နေသော သတ္တဝါတို့သည်လည်း အကြောင်း

ညီညွတ်သော် ကားသုခလ္လိကာနုယောဂဟု ခေါ်သော လောဘလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြတော့ သည်။ အလွန်အထူး စွဲလမ်းသည်လည်း ရှိရကား ဥပါဒါန်တရားများပင် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဥပါဒါန်သည် လောဘလုပ်ငန်း များကို ဆောင်ရွက်သည့်အခိုက်သာ ပေါ်သည်။ ထို့နောက် ပျောက်သွားသည်။ အနုသယကား အစဉ်ရှိနေသည်။

ကုသိုလ်လုပ်ငန်းတွင်ကား အစဉ်ကိန်းဝပ်နေသော အနုသယဓာတ် မရှိပေ။ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထကြွနိုးကြားခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်သည်အထိ ကြိုးစား ဆောင်ရွက်ခြင်းများကိုသော်လည်း၊ ကုသိုလ် စိတ်သည် အစဉ်ကိန်းနေနိုင်သော အထုံ၊ အလင်မျိုး မဟုတ်ပေ။ ကုသိုလ်သည် ရွံ့ကို ရေဖြင့် ဖျော်၍ အထည်အဝတ်ကို ဆိုးသော်လည်း မစွဲ သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်သည်ကား ဆေးကို ရေဖြင့် ဖျော်၍ အထည်အဝတ် ကို ဆိုးသော် စွဲသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

လူ့ရေးရာ ကိစ္စများကို မသိသေးသော အလွန်ငယ်ရွယ်သည့် ကလေး တစ်ယောက်သည်ပင်လျှင် နို့စို့ရမည့် အကြောင်းကို မသင်ကြားရပေ။ စာသင် ကြားရမည်ကိုကား ဂရုစိုက် ထိန်းကျောင်းပေးရသည်။ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းတွင် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကိုသာ ဆောင်ရွက်လိုသည်က များသည်။

ကာမရာဂအနုသယ ပျောက်ကင်းနိုင်သော အဆင့်

သရက်ပင်ကို အသီးမသီးနိုင်စေရန် ဓာတ်တမျိုး ထည့်သွင်းလိုက်ပါက သရက်သီး သီးရန် စွမ်းရည် မရှိတော့သောအပင် ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပင် လူတစ်ယောက်၏ ရုပ်နာမ်ထဲသို့လည်း အနာဂါမိမိမိမိတည်း ဟူသော စွမ်းအားမဝင်သေးသမျှ ကာမရာဂ အနုသယဓာတ်သည် ပျောက်ကွယ်သွားခြင်း မရှိသေးပေ။ မည်သို့ပင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုသော်လည်း အနုသယဓာတ် သည် အစဉ် တည်နေပေမည်။ ကာမရာဂ အနုသယဓာတ်ကို သောတာပတ္တိ မဂ်၊ သကဒါ ဂါမိမိမိ ရေစင်ဖြင့် ဆေးကြောသော်လည်း မရနိုင်သေးပေ။ အနာဂါမိမိမိ ရေစင်ဖြင့် ဆေးကြောမှသာ ထိုအညစ်အကြေးဓာတ်သည် ကင်းစင် ပျောက်ပျက် သွားနိုင်ပေသည်။

ကာမရာဂ အနုသယဓာတ်သည် သံသရာများစွာက တည်ကိန်းစွဲကပ် လာသောကြောင့် ပြိုပျက်ရန် ခဲယဉ်းလှသည်။ ဖြိုဖျက်နည်းကို ဗုဒ္ဓဘုရားသာ လျှင် တွေ့ရှိခဲ့၍ ဖော်ပြထားပေသည်။ အနာဂါမ် မဖြစ်ကြသေးသော အရိယာ တို့သည် လည်းကောင်း၊ ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ဘဝပေါင်း များစွာက အခြားသော အခြားသော အတတ်ပညာများကို တတ်မြောက်ခဲ့ကြ သော်လည်း ကာမရာဂ အနုသယကို ဖြိုဖျက်နိုင်သည့် အတတ်ကိုကား သင်ကြား တတ်မြောက်ခဲ့ခြင်း မရှိကြသေးပေ။

ထို့ကြောင့် ကာမရာဂ အနုသယကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သော မြတ်စွာ ဘုရား၏ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ စနစ်ကို လက်ခံကျင့်သုံးပြီး မြတ်စွာဘုရား၏ နည်း အတိုင်း မဂ္ဂင်လမ်းကို လေ့လာလိုက်စား အားထုတ်သော် ကာမရာဂ အနုသယ ဓာတ်သည် ကင်းစင် ပပျောက် သွားနိုင်ပါသည်။

ဘဝရာဂအနုသယ

ဘဝ + ရာဂ + အနုသယ

- ဘဝ = ဈာန်၊ ဈာန်၏အကျိုး (သင်္ဂြိုဟ်)
- = ဗြဟ္မာ့ဘုံ (သင်္ဂြိုဟ်)
- = ဘဝသစ် (အခြားကျမ်း)
- ရာဂ = စွဲလမ်းခြင်း၊
- အနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သော တရား၊
- ဘဝရာဂအနုသယ = ဈာန်၊ ဈာန်၏အကျိုးကို စွဲလမ်းသည့် အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သောတရား။

သင်္ဂြိုဟ်အလိုအားဖြင့် ဈာန်၊ ဈာန်၏ အကျိုးကို အစဉ်သဖြင့် လိုလား တပ်မက် စွဲလမ်းနေခြင်းသည် ဘဝရာဂအနုသယ ဖြစ်သည်။ အခြားကျမ်းများ အရသော်ကား နောင်ဖြစ်မည့် ဘဝများကို စွဲလမ်း တပ်မက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ဆဲဘဝ၌ ဆင်းရဲဒုက္ခများကို တွေ့ကြုံရသဖြင့် “ ယခုလက်ရှိ ဘဝ၌ မနေလိုတော့ပြီ၊ နောင်ဘဝမှ ပျော်ရွှင်စွာ ခံစားတော့မည်။ ” ဟု ယူဆခြင်းသည် ဘဝရာဂ အနုသယ ဖြစ်သည်။

ပုထုဇဉ် သတ္တဝါတိုင်းတွင် ဘဝရာဂ အနုသယသည် အစဉ်တည်ကိန်းလျက် ရှိသည်။ ဗာရေးနေစဉ် လည်းကောင်း၊ အိပ်ပျော်နေစဉ် လည်းကောင်း ဇာည်ရှိသည်။ သို့သော် ထင်ပေါ်သော ဒေါသ မဟုတ်ပေ။ ဒေါသတွင်လည်း-

၁။ အနုသယဒေါသ

၂။ ပရိယုဋ္ဌာနဒေါသ

၃။ ဝိကိက္ကမဒေါသ-

ဟူ၍ (၃) မျိုးရှိသည်။

အစဉ်ကိန်းနေသော ဒေါသသည် အနုသယ ဒေါသဖြစ်၍ နိုးကြားသော ဒေါသသည် ပရိယုဋ္ဌာန ဒေါသဖြစ်သည်။ ဥပမာ- သူတပါးကို မုန်းတီး၍ သတ်လိုသောအခါ၊ ခိုက်ရန် ဖြစ်ပွားလိုသောအခါတွင် ဒေါသစိတ်သည် ထကြွ နိုးကြားလာသည်။ ဒေါသစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အတိုင်း သတ်လိုက်ခြင်း၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်းသည် လွန်ကျူးသော ဝိတိက္ကမဒေါသ ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

မာနအနုသယ

မာန + အနုသယ

မာန = ထောင်လွှားခြင်း၊

= တတ်ကြွခြင်း၊

= ကြွားချင်ခြင်း၊

အနုသယ = အစဉ်မပြတ်ကိန်းဝပ်တတ်သော တရား၊

မာနအနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်နေသည့် ထောင်လွှား တတ်ကြွသော တရား၊

မာနတရားသည်လည်း ပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌အစဉ်တည်ကိန်းနေသော သဘောတရား တခုဖြစ်သည်။

လူတို့သည် မိမိ၏ ဂုဏ်သိက္ခာ အဆင့်အတန်းကို လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ မြင့်မားမှုကို လည်းကောင်း၊ ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါ ပြေပြစ်မှုကို လည်းကောင်း၊ ဆွေမျိုး မိတ်သင်္ဂဟ အပေါင်းအသင်းကို လည်းကောင်း၊ အမှီပြု၍ ထောင်လွှား တက်ကြွကြ၏၊ ကြွားဝါကြ၏၊ ထိုသို့သော မာနတရားသည်

လူတိုင်းတွင် ရှိသည်။ မာန မရှိဘူးဟူ၍ ပြောဆို နေကြသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် အနုသယအနေဖြင့် ရှိပေသည်။ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး ဂုဏ်တုဂုဏ်ပြိုင်ဆောင်ရွက် နေကြသည်။

လူတို့သည် တစ်ဦးဦးက မိမိကို နှိမ်ချ၍ ပြောဆိုလျှင် လည်းကောင်း၊ အမှန်သိသူက အပြစ်တင် ပြောဆိုလျှင် လည်းကောင်း မခံချင်ပေ။ အချို့မှာ လည်း ကောင်းမွန်သည့် နေရာတွင်သာ နေလိုကြသည်။ မာနတရား ထူထည်ကြီးမားသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ မာနသည် အကုသိုလ် စေတသိက် (၁၄) ပါးထဲတွင် ပါဝင်သောကြောင့် အပြစ်ဖြစ်နိုင်၍ မကောင်းပေ။ သို့သော် မကောင်းသည့် ထိုမာနတရားကိုပင် လူ့လောကအတွင်းတွင် ကောင်းသည့် ဘက်၌ အသုံးချနိုင်ပေသည်။ မာနတွင် မှီဝဲအပ်သော သေဝိတဗ္ဗမာန၊ မမှီဝဲအပ်သော အသေဝိတဗ္ဗမာနဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ မာနကို အကြောင်းပြု၍ ကုသိုလ်ရေး၊ ပညာရေး တိုးတတ်လာမည်ဆိုလျှင် ထိုမာနကို အသုံးချနိုင်သည်။ ဥပမာ- “သူ့ထက်ငါ ပညာတတ်အောင်၊ လုပ်ငန်း ပြီးစီးအောင်၊ တရားရအောင် လုပ်မည်” ဟူသော မာနစသည်များကိုကား အသုံးပြုသင့်သည်။ “သူတစ်ခွန်း ဆဲလျှင် ငါ ဆယ်ခွန်းဆဲမည်၊ သူလိမ်လျှင် ငါကောက်မည်” ဆိုသည့် မာနမျိုးကိုကား အသုံးမပြုသင့်ပေ။

မာနတရားကို ပယ်သည့်သူကား အရဟတ္တမဂ် ရပြီးသူ ရဟန္တာပင် ဖြစ်သည်။ “ သောတာပန်မှာ ဒိဋ္ဌိငါ၊ ပယ်ကာရှိသေးတာ ” “ တဏှာမာန၊ ငါနှစ်ဝ၊ ဖယ်က ရဟန္တာ ” ဟူသည့်အတိုင်း တဏှာကြောင့်လည်း ငါဟုပြော၏။ ငါ့ပစ္စည်း၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့မိဘ၊ ငါ့ချစ်ခင်သူဟူ၍ ငါ့စွဲရှိကြသည်။ ဒိဋ္ဌိကြောင့်လည်း ငါ မာနကြောင့်လည်း ငါဟု ပြောဆိုသည်။ သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရပြီးသူ သောတာ ပန်သည် ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ဖျောက်ပြီး ဖြစ်သော်လည်း တဏှာနှင့် မာနရှိသေးသည်။ ရဟန္တာသည်သာလျှင် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မာနသုံးပါးစလုံးကို ပယ်ဖျောက်သည်။

- ဒိဋ္ဌိအနုသယ
- ဒိဋ္ဌိ + အနုသယ
- ဒိဋ္ဌိ = အမြင်မှား၊
- အနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သော တရား၊
- ဒိဋ္ဌိအနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်နေတတ်သော အမြင်မှား၊

ဒိဋ္ဌိအနုသယ အနေဖြင့် လူတိုင်းတွင် တည်ကိန်းနေသည်။ ပရိယုဋ္ဌာန ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိတိက္ကမဒိဋ္ဌိအနေဖြင့်ကား အချိန်တိုင်းတွင် မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေ။ ဥပမာ- စာရေးနေစဉ်၊ စာသင်နေစဉ်တွင် ပရိယုဋ္ဌာနဒိဋ္ဌိ၊ ဝိတိက္ကမဒိဋ္ဌိမရှိပေ။ အနုသယ ဒိဋ္ဌိကား ရှိနေသည်။

လူတစ်ယောက်သည် လက်ရှိဘဝတွင် ဆင်းရဲဒုက္ခ ဖြစ်နေရသည်။ ဤဘဝမှ လွတ်မြောက်၍ နောင်ဘဝတွင် ချမ်းသာစွာ နေရမည်ဟု အမြင်မှားစိတ် ဝင်လာခြင်းသည် ပရိယုဋ္ဌာနဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ ဤဘဝမှ လွတ်မြောက်စေရန်အတွက် မိမိကိုယ်ကို သတ်သေခြင်းသည်ကား ဝိတိက္ကမဒိဋ္ဌိ ဖြစ်သည်။

စစ်ပွဲများတွင် မိမိဘက်တော်သားများ ထိခိုက်ကျိုးပဲ့၍ သယ်ဆောင်မယူနိုင်သော် သတ်ပစ်ခဲ့ကြသည်လည်း ရှိသည်။ ချင်းပြည်ဘက်တွင် အဖေ၊ အမေ၊ အဘိုး၊ အဘွားများ အိုမင်းမစွမ်း ရှိလာသော် အမှည့်ချွေသည်ဆို၍ သတ်ပစ်ကြ၏။ ထိုသို့ သတ်ပစ်ခြင်းသည် ဝိတိက္ကမဒိဋ္ဌိဖြစ်၍ အမှည့်ချွေချင်သည်။ ချွေသင့်သည်ဟု စိတ်ရှိနေခြင်းသည် ပရိယုဋ္ဌာနဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။ အနုသယဒိဋ္ဌိကား ၎င်းတို့၏ စိတ်ထဲတွင် အစဉ်ရှိနေသည်။

ဝိစိကိစ္ဆာ အနုသယ

- ဝိစိကိစ္ဆာ + အနုသယ
- ဝိစိကိစ္ဆာ = ယုံမှားခြင်း။
- = မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း
- အနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သော တရား၊
- ဝိစိကိစ္ဆာအနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်နေသည့် မဆုံးဖြတ်နိုင်သော တရား။

ဝိစိကိစ္ဆာတွင်လည်း၊ အနုသယဝိစိကိစ္ဆာ၊ ပရိယုဋ္ဌာန ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဝိတိက္ကမ ဝိစိကိစ္ဆာဟူ၍ သုံးဆင့်ပင် ရှိသည်။ လူတိုင်းလူတိုင်းတွင် အနုသယ ဝိစိကိစ္ဆာသည် တည်ရှိနေ၏။ သေပြီးလျှင် ပြီးပြီဟု ထင်မှတ်ခြင်း၊ သေပြီးနောက် ဘဝရှိသေးသည်ဟု ထင်မှတ်ခြင်း နှစ်မျိုးကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ယုံမှားနေခြင်းသည် စိတ်ထဲက ပေါ်လာသော် ပရိယုဋ္ဌာနဝိစိကိစ္ဆာ ဖြစ်သည်။ နှုတ်ကပင် ထုတ်ဖော်၍ ပြောဆိုသော် ဝိတိက္ကမဝိစိကိစ္ဆာ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာနုသယ

အဝိဇ္ဇာ + အနုသယ

- အဝိဇ္ဇာ = အမှန်ကို မသိခြင်း၊
- = အမှားကို သိခြင်း၊
- = ဖုံးလွှမ်းနေခြင်း၊
- အနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်တတ်သော တရား၊
- အဝိဇ္ဇာနုသယ = အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်နေသည့် ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာဟုရား

အမှန်ကို မသိနိုင်စေရန်၊ ဖုံးလွှမ်းတတ်သည့် အဝိဇ္ဇာ တရားသည်လည်း သတ္တဝါတို့၏ ဗိတ်သန္တာန်၌ အစဉ်မပြတ် ကိန်းဝပ်နေပေသည်။ အဝိဇ္ဇာ အနုသယ ရှိသောကြောင့် မွေး၊ အို၊ နာ၊ သေဟူသော ဒုက္ခများနှင့် ရင်ဆိုင်ရကာ သံသရာအတွင်း၌ ကျင်လည်နေရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သံယောဇဉ် (၁၀) ပါး
သုတ္တန်နည်းသံယောဇဉ်

- သုတ္တန် .. တံမျဉ်းကြိုး
- မျဉ်းချသော ကြိုး
- အိမ်ဆောက်ရာ၌ လည်းကောင်း၊ သစ်ခွဲရာ၌ လည်းကောင်း၊ စာရေးရာ၌ လည်းကောင်း၊ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ရှိစေရန် မျဉ်းကြောင်းချသောကြိုး၊

သုတ္တန်ဟူသည်မှာ တံမျဉ်းကြိုးဟု အဓိပ္ပာယ် ရပါသည်။ အိမ်ဆောက်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ သစ်ခွဲရာ၌ ဖြစ်စေ၊ စာရေးရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ဖြောင့်ဖြောင့်တန်းတန်း ရှိစေရန် တံမျဉ်းကြိုးကို အသုံးပြုရသည်။ ထိုသို့ပင် သတ္တဝါတို့သည် လောကီရေးရာ၌ ကောင်းသော ပန်းတိုင်သို့ ချီတတ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာ ရေးရာ ဈာန်တရား၊ မဂ်တရား၊ ဖိုလ်တရား၊ နိဗ္ဗာန်ဘုရားကို ရစေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ဖြောင့်တန်းစွာ သွားစေရန် သုတ္တန်မျဉ်းကြိုးကို အသုံးပြုရပေမည်။

အဘိဓမ္မာသည်ကား တံမျဉ်းကြိုးကဲ့သို့ မဟုတ်ပေ။ မျဉ်းကြိုးတွင် အသုံးပြုသည့် အခြေခံများ ဖြစ်သော မင်၊ ကြိုး၊ ဖျော်ရည်စသည်တို့ကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာဟူသော အခြေခံများမရှိလျှင် သုတ္တန်ဟူသော ကြိုးမဖြင့် ပေ။ အဘိဓမ္မာသည် သုတ္တန်၏ အသေးစိတ် အစိတ်အပိုင်း သဘာဝတရားများ ဖြစ်သည်။

သံယောဇဉ်

သံ + ယောဇန

သံ = ပြင်းစွာ၊ ခိုင်ခံ့စွာ

ယောဇန > ယောဇဉ် = ချည်နှောင်သော ကြိုး

သံယောဇဉ် ဟူသည်မှာ ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားသော ကြိုးဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်။ ထိုကြိုးဖြင့် ချည်နှောင်တုပ်ဖွဲ့ခြင်းကို ခံရသော သူသည် သံသရာတွင် မလွတ်နိုင်သေးဘဲ ဘုံ (၃) ပါးတွင် ကျင်လည်နေရသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လျှင်-

သံယောဇဉ်ကြိုး၊ ဆယ်မျိုးခိုင်ခိုင်
တုပ်ထားချုပ်ထား၊ လှုပ်ရှားမနိုင်၊
ကာမထောင်တွင်း၊ နှောင်သွင်းပိုင်ပိုင်၊
မှတ်ကရော၊ ဓာတ်သော့ သံချည်တိုင်-

ဟူ၍ ပညာရှိများ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

သုတ္တန်နည်းသံယောဇဉ် (၁၀) ပါး

သုတ္တန်နည်းဖြင့် သံယောဇဉ် (၁၀) ပါးရှိသည်။

ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမရာဂ သံယောဇဉ်
- ၂။ ရူပရာဂ သံယောဇဉ်
- ၃။ အရူပရာဂ သံယောဇဉ်
- ၄။ ပဋိဃ သံယောဇဉ်
- ၅။ မာန သံယောဇဉ်
- ၆။ ဒိဋ္ဌိ သံယောဇဉ်

- ၇။ သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်
- ၈။ ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ်
- ၉။ ဥဒ္ဓစ္စ သံယောဇဉ်
- ၁၀။ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇဉ် တို့ဖြစ်သည်။

ကာမရာဂသံယောဇဉ်

ကာမ + ရာဂ + သံယောဇဉ်

- ကာမ = ကာမဂုဏ်ကို
- ရာဂ = စွဲလမ်းခြင်း
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊
- ကာမရာဂသံယောဇဉ် = ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းသော လောဘက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း။

အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာမှလွဲ၍ ကျန်သော သက်ရှိသတ္တဝါ အားလုံးမှာ ကာမရာဂ သံယောဇဉ် ကြီးရှိကြသည်။ ဤကြီးသည် အကုသိုလ် စိတ်ထဲမှ လောဘစိတ်များတွင် တည်နေသည်။ အရာဝတ္ထုများကို ထုံးဖွဲ့ ချည်နှောင်နိုင် သည့် သာမန်ကြီးကို မျက်စိဖြင့် မြင်တွေ့နိုင်သော်လည်း လောဘကြီးကိုကား သာမန်မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပေ။ သို့သော် လောဘသည် အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့ သော ဓာတ်သဘာဝအားဖြစ်ရကား စွမ်းရည် ထက်မြက်လှသည်။

ကြီးဖြင့် အရာဝတ္ထုတစ်ခုကို ချည်ရာတွင် ကြီးစတစ်စကို လက်ထဲမှာ ထားပြီး၊ တစ်စကို အရာဝတ္ထုတွင် ချည်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် စိတ်ထဲမှာ ရှိသော လောဘ ကြီးကလည်း တစ်ဖက်က ကာမဂုဏ် အာရုံငါးပါးကို သင့်တော်ရာ ကြိုရာတွင် ချည်နှောင်၍ တဘက်က စိတ်မှာ ချည်ထားသည်။

လူတစ်ယောက်သည် အဆိပ်ခပ်ထားသော အစားအစာ ကောင်း ကောင်း တစ်ခုခုကို မြင်သော် အလွန်အမင်း စားလိုက်၏။ အဆိပ်ခပ်ထားသည် ကို မသိပေ။ ထိုသူ၏ လောဘကြီး တစ်စသည် စိတ်ကို ချည်ထား၍ အခြားတစ်စသည် ရသာရုံမှာ ချည်ထားသည်။ စိတ်နှင့် အရသာရုံကို လောဘ ကြီးက ပြင်းစွာချည်ထားသော် မရုန်းထွက်နိုင်တော့ဘဲ အဆိပ်ခပ်ထားသော အစားအစာကို စားမိသည်။ ထိုအခါတွင် ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ်ဟု ခေါ်သော

ဝိပါက အကျိုးဆက် ပေါ်လာသည်။ ပြင်းထန် ပူလောင်သော ဝေဒနာကို ခံစား၍ သေရသည်။ အကုသိုလ် လောဘ စိတ်ကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ရုပ်ရှင်ဇာတ်ပွဲကို ကြည့်လိုသော လောဘ စေတသိက်က စိတ်ဖြင့် မင်းသား၊ မင်းသမီးကို ချည်ထားသည်။ ရူပါရုံ အဆင်းကောင်း၊ သဒ္ဒါရုံ အသံကောင်းကို မြင်လိုကြားလိုသည်။ လောဘ၏ ချည်နှောင်မှုကြောင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများမှ မရန်းထွက်နိုင်ဘဲ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သော် အကုသလ ဝိပါက်ကိုလည်း ခံယူရပေမည်။ ရုပ်ရှင် ဇာတ်ပွဲများကို ကြည့်သော ကြောင့် ကျန်းမာရေး ချို့တဲ့ခြင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်း ဆုံးပါးခြင်း၊ အမှန်သိသူက ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်း စသည့် အပြစ်များကို ရင်ဆိုင်ရပေမည်။ ပျော်ပွဲသဘင်ကို ကြည့်ရှုစဉ်က အချိန်ကို ကောင်းစွာ ခံစားရသော်လည်း ဝိပါက်အကျိုးကိုကား ရက်ပိုင်း၊ လပိုင်း၊ နှစ်ပိုင်း ထိအောင်ပင် ကြာရှည်စွာ ခံစားရပေမည်။

ထို့ကြောင့် ဆိုးဝါးသည့် ခံစားချက်များမရှိစေရန်စိတ်နှင့် ကာမဂုဏ် အာရုံတရားများကို ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ပေးသည့် လောဘကြိုးကို ပယ် ဖျောက်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းသင့်ပေသည်။

ရူပရာဂသံယောဇဉ်

- ရူပ + ရာဂ + သံယောဇဉ်
- ရူပ = ရူပဈာန်နှင့် ရူပဘုံ
- ရာဂ = စွဲလမ်းခြင်း
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း
- ရူပရာဂသံယောဇဉ် = ရူပဈာန်နှင့် ရူပဘုံကို စွဲလမ်းသော လောဘက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း

အရူပရာဂသံယောဇဉ်

- အရူပ + ရာဂ + သံယောဇဉ်
- အရူပ = အရူပဈာန်နှင့် အရူပဘုံ
- ရာဂ = စွဲလမ်းခြင်း
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာချည်နှောင်ခြင်း
- အရူပရာဂသံယောဇဉ် = အရူပဈာန်နှင့် အရူပဘုံကို စွဲလမ်းသော လောဘက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း

ကာမဂုဏ် တရားများသည် သာယာဖွယ်က နည်းပါး၍ စိတ်ညစ်စရာ၊ ဆင်းရဲစရာသာ များသည်ဟူသော ဗုဒ္ဓ၏ တရားကို သဘောပေါက်၍ လည်းကောင်း၊ ကာမဂုဏ်တရားများကို ကာလကြာမြင့်စွာ ခံစားရ၍ လည်းကောင်း၊ ငြီးငွေ့လာသော် ဈာန်တရားများကို နှစ်သက်လာနိုင်သည်။

ကာမဂုဏ် တရား၏ အပြစ်များကို မြင်ပြီး တောထွက်သော်၊ ကာမဂုဏ် တရားများကို လွတ်လိုက်သောကြောင့် ကာမရာဂ သံယောဇဉ် ကြီးသည် ၎င်းသွားသည်။ တောထဲတွင် ဈာန်ရအောင် ကျင့်မည်ဟူ၍ စိတ်ပေါ်လာသော် ရူပရာဂ သံယောဇဉ်ကြီးသည် နိုးကြားလာတော့သည်။ သမယဘာဝနာများ ပွားများ၍ ရူပဈာန်တရားများ ရှိပြီးနောက် ကြာသော် ငြီးငွေ့လာပြန်သည်။ အရူပဈာန်ကို ရအောင်လုပ်မည်ဟူ၍ စိတ်ပေါ်လာအောင် ရူပရာဂ သံယောဇဉ် ကြီး၎င်းသွားပြီး၊ အရူပရာဂသံယောဇဉ်ကြီး ပေါ်လာသည်။

အရူပရာဂ သံယောဇဉ် ပေါ်လာ၍ ရူပရာဂ သံယောဇဉ် ၎င်းသွားသော် လည်း နှစ်မျိုးစလုံးကို ပြန်၍ ဝင်စားနိုင်သည်။ အရူပဈာန်ကို တချိန်၊ ရူပဈာန်ကို တချိန်အားဖြင့် တချိန်စီ ဝင်စားနိုင်သည်။ အရူပဈာန် ဝင်စားသော် အရူပရာဂ သံယောဇဉ် ဝင်လာ၍ ရူပဈာန်ဝင်စားသော် ရူပရာဂ သံယောဇဉ် ဝင်လာသည်။ ကာမရာဂ သံယောဇဉ်ကား လုံးဝမလာတော့ပေ။ ဈာန်တရားရပြီးသောသူတို့တွင် ကာမရာဂ သံယောဇဉ် ဝင်လာသော် ဈာန်လျှောသွားနိုင်သည်။

ရာဂနှောင်ကြီး (၃) ကြီးသည် တချိန်တည်း တခါတည်းတွင် တပြိုင်နက် မပေါ်နိုင်ပေ။ တစ်ကြီး ပေါ်နေစဉ်တွင် အခြားနှစ်ကြီးသည် ၎င်းနေ၏။ ကာမရာဂနှင့် ကာမဂုဏ် တရားများကို စွဲလမ်းသော စိတ်များရှိနေလျှင် ဈာန်မရနိုင်ပေ။ အနွေးထည်နှင့် ယပ်တောင်သည် လူ၏ အသုံးအဆောင်များ ဖြစ်သော်လည်း အေးသည်၊ ပူသည့်အချိန် တချိန်တည်း၌ ပြိုင်သုံး၍ မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့၊ ကာမဂုဏ်တရားနှင့် ဈာန်တရားသည်လည်း လူတို့ နှစ်သက်စရာ ဖြစ်သော်လည်း တပြိုင်တည်းသုံး၍ မရပေ။ ကာမဂုဏ် တရားများ ဖြစ်ပေါ်နေစဉ် ဈာန်မရနိုင်ပေ။

ကာမရာဂ သံယောဇဉ်၊ ရူပရာဂ သံယောဇဉ်၊ အရူပရာဂ သံယောဇဉ် တို့သည် တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘဖြစ်သော်လည်း ကာမရာဂ သံယောဇဉ် သည် အောက်သို့ ဆွဲချနိုင်၏။ ရူပရာဂ သံယောဇဉ်နှင့် အရူပရာဂ သံယောဇဉ်

များကား အထက်သို့ ဆွဲသည်။ ကာမဂုဏ် တရားများကို များများလိုက်စားသူ သည် နိမ့်ကျ သွားနိုင်၏။ ဖြစ်ဆဲ ဘဝ၌ပင်လျှင် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ဂုဏ် သိက္ခာ စသည်တို့သည် ကျဆင်းသွားနိုင်သည်။ နောင်တမလွန် အချိန်၌ ကား နိမ့်ကျသည်ထက် နိမ့်ကျသွားနိုင်သည်။ ဈာန်တရားများကို လေ့လာသူ ကား ဖြစ်ဆဲဘဝ၌လည်းကောင်း၊ နောင်တမလွန်၌လည်းကောင်း အရည် အချင်း မြင့်တက် လာနိုင်ပေသည်။

ပဋိပသံယောဇဉ်

- ပဋိပ + သံယောဇဉ်
- ပဋိပ = ကြမ်းတမ်းခြင်း
- = ဒေါသ
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း။
- ပဋိပသံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားသော ဒေါသကြီး။

ပဋိပ သံယောဇဉ်ဟူသော ဒေါသကြီးက ခိုင်စွာချည်နှောင်ထားသော ကြောင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရန်ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာစောင်းကြ၍ တစ်ပြည်နှင့် တစ်ပြည် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဒေါသကြီးတင်းလေ ပို၍ ပြင်းထန် စွာ လိုက်ခိုက်ကြလေ ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် မောင်ဖြူက မောင်ညိုကို ဒေါသထွက် စိတ်ဆိုးသော် ဒေါသကြီးတဘက်သည် မောင်ညိုကို ချည်၍ တစ်ဘက်စသည်ကား ကာယကံရှင်၏ စိတ်ကို ချည်ထားသည်။ မောင်ဖြူနှင့် မောင်ညိုတို့ တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် ရန်ဖြစ်ကြသော် ဒေါသစိတ်၏ အကျိုးဆက် ဝိပါက်များပေါ်လာပေမည်။ မောင်ဖြူ၏ ဒေါသကြီးသည် မကောင်းသော ခံစားမှုများကိုလည်း ချည်ထားလိုက်ပြန်ပါသည်။

မာနသံယောဇဉ်

- မာန + သံယောဇဉ်
- မာန = ထောင်လွှားခြင်း
- = တက်ကြွခြင်း။
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း။
- မာနသံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားသော မာနကြီး။

မာနသံယောဇဉ် ကြိုး၏ ချည်နှောင်ထားခြင်းကို ခံရသော သူသည် ထောင်လွှား တက်ကြွလှို၏။ သူတပါးထက် ပိုသာကဲလွန်လှို၏။ မာနတွင် မှီဝဲအပ်သော သေဝိတဗ္ဗမာန၊ မမှီဝဲအပ်သော အသေဝိတဗ္ဗမာနဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိရာ၊ သေဝိတဗ္ဗမာနသည် “ ဤစာမရလျှင် မနေ၊ ဈာန်မရလျှင် မနေ ” ဟူသော မာနမျိုးဖြစ်သည်။

ထိုသို့မဟုတ်မူ၍ ပစ္စည်းဥစ္စာ ကြွယ်ဝပေါများ၍ လည်းကောင်း၊ အဆင်းအင်္ဂါ လှပ၍ လည်းကောင်း ထောင်လွှား တက်ကြွခြင်း များသည် မမှီဝဲအပ်သော အသေဝိတဗ္ဗမာန ဖြစ်သည်။ မမှီဝဲအပ်သော မာနကို မှီဝဲသော် “တက်ကြွားကြွကြွ၊ မြင့်လွန်းကလည်း လျောကျနောက်ဆုံးရှိချေ၏” ဟူသကဲ့သို့ လျောကျ ပျက်သုဉ်းရမည်သာ ဖြစ်လေသည်။

မာနသည် ကိစ္စကောင်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာ စေသော အဆီးအတား တစ်ခုပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ဘုရားရှင်က-

မာနေန ဥဏ္ဏတာ လောကာ၊

မာနေန နိစတံ ဂတာ။

ဧကံဂံတံ ပပဇ္ဇေသု

ဇဟေယျာထ ဓဇူပမံ - ဟူ၍ ဟောကြားပါသည်။

မာနကြောင့် လောကကြီးတွင် လူများသည် မော်ကြွားချင်ကြသည်။

မာနကြောင့် အနိမ့်ပိုင်းသို့ ကျဆင်းသွားကြသည်။ ထိုမာနသည်

ခရီးဖင့် ကြန့်ကြာသော အကြောင်းများထဲတွင် တစ်ခု အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်နေ၏။

တံခွန်၊ အလံနှင့်တူသော မာနကို စွန့်ပစ်ရစ်ကြ- ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်

ဒိဋ္ဌိ

သံယောဇဉ်

ဒိဋ္ဌိ

= အမြင်မှား

သံယောဇဉ်

= ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊

ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်

= အမြင်မှားက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း။

ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်ကြီး၏ ချည်နှောင်ထားခြင်းကို ခံရသောသူသည် အမြင်မှားကို လက်ခံယုံကြည်မိပေမည်။ ဒိဋ္ဌိကြီး ခိုင်မြဲလေ အမြင်မှား စွဲမြဲလေ ဖြစ်သည်။ နောင်ဘဝ မရှိဘူးဟူ၍ တယူသန် စွဲမြဲထားသူများသည် ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်ကြီး၏ ပြင်းထန် ကြပ်တည်းစွာ ချုပ်နှောင်ထားခြင်းကို ခံနေကြရသည်။

သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်

- သီလဗ္ဗတပရာမာသ = သံယောဇဉ်
- သီလဗ္ဗတပရာမာသ = အလေ့မှား အကျင့်မှား၊
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊
- သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ် = အလေ့မှား အကျင့်မှားက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊

ကာမဂုဏ် အာရုံများကို ဝလင်စွာ စားသောက်သုံးဆောင်သော် ကြာလျှင်၊ ကာမဂုဏ် တရားများကို ခံစားရခြင်းကို ငြီးငွေ့သွားနိုင်သည်။ ကုန်ခန်း ပျောက် သွားနိုင်သည်ဟု ကာမဂုဏ်တရားများကို အစွမ်းကုန် လိုက်စားခြင်းသည် အလေ့မှား ဖြစ်သည်။ ဓမ္မစကြာနည်းအားဖြင့်ကာမသုခလ္လိကာနယောဂလမ်း ဖြစ်သည်။

ကာမဂုဏ် တရားများလျော့နည်း သွားစေရန်၊ ခန်းခြောက် သွားစေရန် ပဉ္စာတပဟူသည့် အပူငါးမျိုးကို ခံယူကျင့်သော အကျင့်၊ နွား၊ ခွေးတို့ကဲ့သို့ ကျင့်သော အကျင့်များသည်လည်း အလေ့မှား၊ အကျင့်မှားဖြစ်သည်။ အချို့မှာ အဆင်းအာရုံကို မခံယူနိုင်စေရန် မျက်စိကို ထိုးဖောက်၏။ အသံအာရုံကို မခံယူနိုင်စေရန် နားကို ဆို့ပိတ်ထားသည်။ ထို အကျင့်မှားတို့မှာ မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းဆဲသော အတ္တကိလမထာနယောဂလမ်းပင် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့သော အလေ့မှား အကျင့်မှားဖြစ်သည့် သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်က ချည်နှောင်ထားခြင်းကို ခံရသောသူသည် အလယ်အလတ် ရှုကြည့်ဆင်ခြင်သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းကို တွေ့ရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ရှစ်ပါးသော သမ္မာမဂ္ဂင် လမ်းကိုလည်း သိမြင်နိုင်မည် မဟုတ်ဘဲ သံသရာတွင်းတွင် လည်ပတ် နေရဦးမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်

- ဝိစိကိစ္ဆာ + သံယောဇဉ်
- ဝိစိကိစ္ဆာ = ယုံမှားခြင်း၊
- = မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊
- ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ် = ယုံမှားခြင်း၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ
ကခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း။

ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ်သည် အကြောင်းကိစ္စ တခုခုကို မှားသည်၊ မှန်သည်၊ ဆောင်ရွက်သင့်သည်၊ ဆောင်ရွက်ရန်မသင့် စသည်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း မရှိဘဲ ယုံမှားသံသယ ဖြစ်စေရန် စိတ်နှင့်အာရုံကို ချည်နှောင်ထားပါသည်။ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ သို့လော၊ သို့လော ဖြစ်နေခြင်းသည် ကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြီးစီးအောင်မြင်မှု မရနိုင်ပေ။ နှောင့်နှေး ကြန့်ကြာ ရပေသည်။

ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်

- ဥဒ္ဓစ္စ + သံယောဇဉ်
- ဥဒ္ဓစ္စ = ပြန်လွှင့်ခြင်း၊
- သံယောဇဉ် = ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ခြင်း၊
- ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ် = ပြန်လွှင့်ခြင်း ဥဒ္ဓစ္စက ခိုင်ခံ့စွာ ချည်နှောင်ထားခြင်း။

ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်ကြီး၏ ချည်နှောင်ခြင်းကို ခံရသော သူသည်လည်း လုပ်ငန်း ကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောင်မြင်ပြီးစီးမှု မရနိုင်ပေ။ ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်စဉ် စိတ်သည် ထိုကိစ္စပေါ်၌ တည်မနေဘဲ အခြားသို့ ရောက်ရှိနေလျှင် အချိန်ကြန့်ကြာ၍ ပြီးစီးခြင်း နှောင့်နှေးရမည်။ ပြီးစီးပါကလည်း ရသင့်ရထိုက်သော အကျိုးထိရောက်မှု မရနိုင်ပေ။

အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်

- အဝိဇ္ဇာ = သံယောဇဉ်
- အဝိဇ္ဇာ = မသိခြင်း၊
- = အမှန်ကို မသိခြင်း၊
- = အမှားကို သိခြင်း၊
- = ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊

ပုထုဇဉ် သတ္တဝါများကို အများဆုံး၊ အတင်းကြပ်ဆုံး ချည်နှောင်ထားသော သံယောဇဉ်ကြီးသည်ကား အဝိဇ္ဇာပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- “နောင်ဘဝ မရှိ” ဟူသော အယူအဆမှားကို မှန်သည်ဟု ထင်မြင်စေရန် လည်းကောင်း၊ လူ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ သတ္တဝါတို့ တကယ်မရှိသည်ကို တကယ်စင်စစ် ရှိသည်ဟု ထင်မြင်စေရန် လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာက ဖုံးလွှမ်းထားပါသည်။

သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးတွင်-

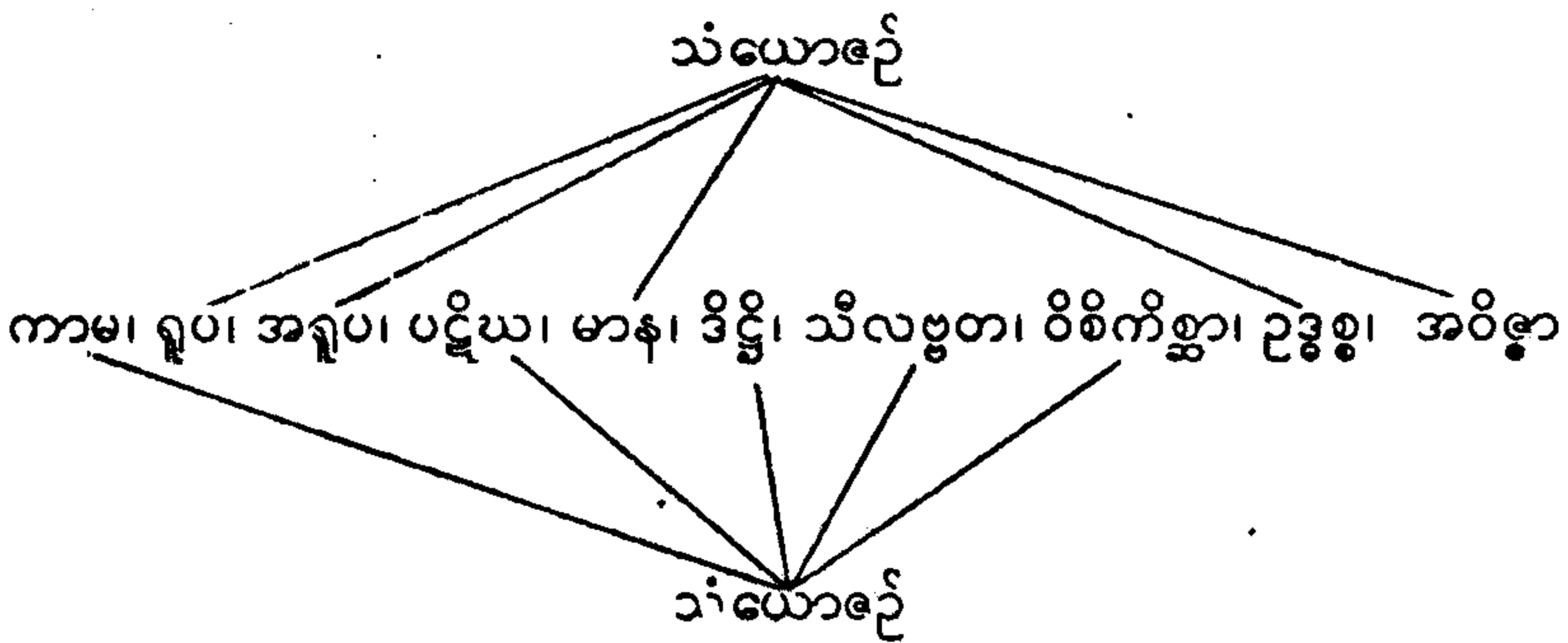
- (၁) ရူပရာဂသံယောဇဉ်
- (၂) အရူပရာဂသံယောဇဉ်
- (၃) မာနသံယောဇဉ်
- (၄) ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်
- (၅) အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်-

သည် (ဥဒ္ဓဘာဂိယ သံယောဇဉ်) အထက် သံယောဇဉ်ကြီးများ ဖြစ်သည်။

- (၁) ကာမရောဂသံယောဇဉ်
- (၂) ပဋိပသံယောဇဉ်
- (၃) သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်
- (၅) ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ်-

သည် (အဓောဘာဂိယ သံယောဇဉ်) အောက် သံယောဇဉ် ကြီးများဖြစ်သည်။

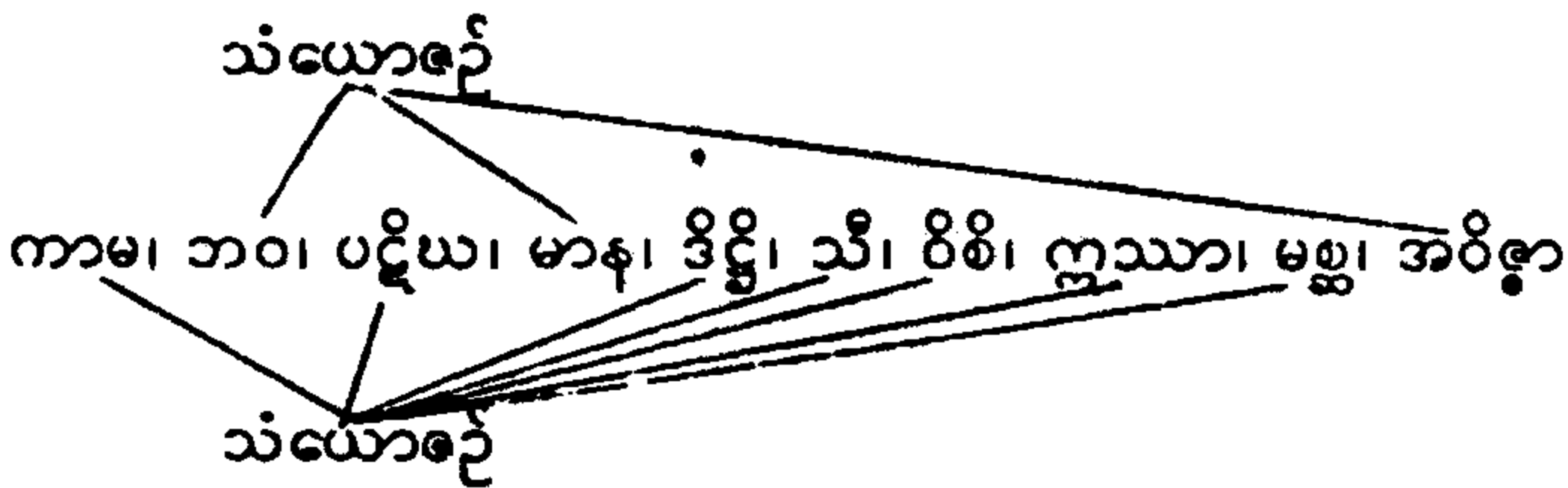
ထိုကြီး(၅)ချောင်းသည် အောက်ဘဝများ (ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ်) သို့ ရောက်စေရန် ဆွဲချနိုင်သည်။

အကုသလ သင်္ဂဟ
 အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် (၁၀)ပါး

အဘိဓမ္မာ နည်းအားဖြင့် သံယောဇဉ်(၁၀)ပါး ရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်၊
- ၂။ ဘဝရာဂသံယောဇဉ်၊
- ၃။ ပဋိဃသံယောဇဉ်၊
- ၄။ မာနသံယောဇဉ်၊
- ၅။ ဒိဋ္ဌိ သံယောဇဉ်၊
- ၆။ သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ သံယောဇဉ်၊
- ၇။ ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ်၊
- ၈။ ဣဿာသံယောဇဉ်၊
- ၉။ မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်၊
- ၁၀။ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇဉ် - တို့ဖြစ်သည်။

အဘိဓမ္မာနည်းအရ အထက်ကြိုး သုံးချောင်းရှိ၍ အောက်ကြိုး (၇)ချောင်းရှိသည်။ ဘဝရာဂ သံယောဇဉ်၊ မာနသံယောဇဉ်၊ ဒိဋ္ဌိ သံယောဇဉ်၊

သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ်၊ ဣဿာ သံယောဇဉ်၊ မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ် တို့သည် အောက်ကြိုးများဖြစ်ကြသည်။

သုတ္တန်နည်းအရ သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးကို အထက်ကြိုး အောက်ကြိုး များ ခွဲခြား၍ အဋ္ဌကထာများတွင် ဖော်ပြသော်လည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်းအရ သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးကိုကား အထက်ကြိုး အောက်ကြိုး ခွဲ၍ မဖော်ပြပေ။

သုတ္တန်နည်း သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးနှင့် အဘိဓမ္မာနည်း သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးတို့ ကွဲပြားခြင်းမှာ သုတ္တန်နည်းတွင် ပါဝင်သော ရူပ ရာဂသံယောဇဉ်၊ အရူပ ရာဂသံယောဇဉ်၊ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်တို့သည် အဘိဓမ္မာနည်းတွင် မပါဘဲ၊ ဘဝရာဂ သံယောဇဉ်၊ ဣဿာသံယောဇဉ်၊ မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်တို့ ပါဝင် ကြသည်။

ဣဿာသံယောဇဉ်နှင့် မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်တို့မှာ အောက်ကြိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယသည် ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ ဟူသော ဒေါစတုက် လေးပါးတွင် ဒေါသနှင့် ယှဉ်တွဲသောကြောင့် ဒေါသ ဟူသော ပဋိပသ သံယောဇဉ်သည် အောက်ကြိုး ဖြစ်သကဲ့သို့ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်များသည်လည်း အောက်ကြိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုကြိုးများသည် ဆင်းရဲသော အပါယ်လေးဘုံသို့ ဆွဲချနိုင်သည်။ သိကြားမင်း၏ ကျင့်ဝတ်များ ထဲ၌ပင်လျှင် နှမြောခြင်း၊ ဝန်တိုခြင်း ဟုခေါ်သော မစ္ဆရိယတရားကို လက် မခံရပေ။ သူတစ်ပါး ထွန်းကား ကောင်းစားသည်ကို မနာလိုသောသူတွင် ဣဿာ ရှိ၏။ မိမိပိုင်ဆိုင်သည်များကို နှမြော ဝန်တိုနေသူတွင် မစ္ဆရိယရှိ၏။ ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယ ထားရှိသောသူသည် လက်ရှိဘဝ၌ပင်လျှင် တက်လမ်းသို့ မရောက်ရှိနိုင်ဘဲ အောက်အနိမ့်သို့သာ ကျဆင်းရပေမည်။

ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် သံယောဇဉ်

ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တွင် သုတ္တန်နည်းအရ ဖြစ်စေ၊ အဘိဓမ္မာနည်းအရ ဖြစ်စေ သံယောဇဉ် (၁၀) ပါးစလုံး ရှိသည်။

သောတာပန်သည် သုတ္တန်နည်းအရ သံယောဇဉ် (၃)ပါးကိုပယ်၍ (၇)ပါးရှိသေးသည်။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ သံယောဇဉ် (၅)ပါးကိုပယ်၍

(၅)ပါးရှိသေးသည်။ “ ဒိ၊ ဝိ၊ သိ၊ ဣ၊ မစ္ဆရိ၊ မရှိမြတ်သောတာ ” ဟူ၍ စာပေများတွင် တွေ့ရသည်။

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်သော သံယောဇဉ်များ

သုတ္တန်နည်း

အဘိဓမ္မာနည်း

၁။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်	၁။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်
၂။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်	၂။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်
၃။ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်	၃။ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
	၄။ ဣဿာသံယောဇဉ်
	၅။ မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တွင်ရှိသေးသော သံယောဇဉ်များ

သုတ္တန်နည်း

အဘိဓမ္မာနည်း

၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်	၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်
၂။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်	၂။ ဘဝရာဂသံယောဇဉ်
၃။ အရူပရာဂသံယောဇဉ်	၃။ ပဋိဃသံယောဇဉ်
၄။ ပဋိဃသံယောဇဉ်	၄။ မာနသံယောဇဉ်
၅။ မာနသံယောဇဉ်	၅။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်
၆။ ဥဒ္ဒစ္စသံယောဇဉ်	
၇။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်	

သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သုတ္တန်နည်းအရ သံယောဇဉ် (၃)ပါးကို ပယ်၍ (၇)ပါးရှိသေးသည်။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ သံယောဇဉ် (၅)ပါးကို ပယ်၍ (၅)ပါးရှိသေးသည်။ သောတာပန်နှင့် သကဒါဂါမ်သည် ပယ်သည့် သံယောဇဉ်၊ ရှိသေးသည့်သံယောဇဉ် ဦးရေချင်း တူသော်လည်း သကဒါဂါမ် တွင်ရှိသေးသည့် သံယောဇဉ်များသည် သောတာပန်တွင် ရှိသေးသည့် သံယောဇဉ်များထက် စွမ်းရည်အင်အား နည်းပါးလာသည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တွင် သုတ္တန်နည်းအရ သံယောဇဉ် (၅)ပါးကို ပယ်၍၊ (၅)ပါး ရှိသေးသည်။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ သံယောဇဉ် (၇)ပါးကို ပယ်၍ (၃)ပါး ရှိသေးသည်။

သဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း သင်တန်းလေ့လာချက်များ

အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်သော သံယောဇဉ်များ

သုတ္တန်နည်း

အဘိဓမ္မာနည်း

၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်	၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်
၂။ ပဋိဃသံယောဇဉ်	၂။ ပဋိဃသံယောဇဉ်
၃။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်	၃။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်
၄။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်	၄။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်
၅။ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်	၅။ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်
	၆။ ဣဿာသံယောဇဉ်
	၇။ မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်

အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တွင်ရှိသေးသော သံယောဇဉ်များ

သုတ္တန်နည်း

အဘိဓမ္မာနည်း

၁။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်	၁။ ဘဝရာဂသံယောဇဉ်
၂။ အရူပရာဂသံယောဇဉ်	၂။ မာနသံယောဇဉ်
၃။ မာနသံယောဇဉ်	၃။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်
၄။ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်	
၅။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်	

ရဟန္တာသည် သုတ္တန်နည်းအရ ဖြစ်စေ၊ အဘိဓမ္မာနည်းအရ ဖြစ်စေ၊ သံယောဇဉ် (၁၀)ပါးစလုံးကို ပယ်ပြီး ဖြစ်သည်။

သံယောဇဉ် (၁၀)ပါး၏ တရားကိုယ်များ

သုတ္တန်နည်း

၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ်	-- လောဘ
၂။ ရူပရာဂသံယောဇဉ်	-- လောဘ
၃။ အရူပရာဂသံယောဇဉ်	-- လောဘ
၄။ ပဋိဃသံယောဇဉ်	-- ဒေါသ
၅။ မာနသံယောဇဉ်	-- မာန
၆။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်	-- ဒိဋ္ဌိ

- ၇။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ် .. ဒိဋ္ဌိ
- ၈။ ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ် .. ဝိစိကိစ္ဆာ
- ၉။ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ် .. ဥဒ္ဓစ္စ
- ၁၀။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ် .. မောဟ

အဘိဓမ္မာနည်း

- ၁။ ကာမရာဂသံယောဇဉ် .. လောဘ
- ၂။ ရူပရာဂသံယောဇဉ် .. လောဘ
- ၃။ အရူပရာဂသံယောဇဉ် .. လောဘ
- ၄။ ပဋိဃသံယောဇဉ် .. ဒေါသ
- ၅။ မာနသံယောဇဉ် .. မာန
- ၆။ ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ် .. ဒိဋ္ဌိ
- ၇။ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ် .. ဒိဋ္ဌိ
- ၈။ ဝိစိကိစ္ဆာ သံယောဇဉ် .. ဝိစိကိစ္ဆာ
- ၉။ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ် .. ဥဒ္ဓစ္စ
- ၁၀။ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ် .. မောဟ

ကိလေသာ (၁၀)ပါး

- ၁။ လောဘ
- ၂။ ဒေါသ
- ၃။ မောဟ
- ၄။ မာန
- ၅။ ဒိဋ္ဌိ
- ၆။ ဝိစိကိစ္ဆာ
- ၇။ ထိန
- ၈။ ဥဒ္ဓစ္စ
- ၉။ အဟိရိက
- ၁၀။ အနောတ္တပ္ပ

- ကိလေသာ = ပူပန်စေတတ်သော၊
- = နှိပ်စက်တတ်သော၊
- = နွမ်းနယ်စေတတ်သော၊
- = ခြောက်သွေ့စေတတ်သော၊

ကိလေသာ တရားများသည် သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ကာယကို လည်းကောင်း၊ စိတ်သန္တာန်ကို လည်းကောင်း ပူပန်စေတတ်၊ နွမ်းနယ်စေတတ်၏။ စိတ်ထဲသို့ ကိလေသာ တရားများ ဝင်လာသော် ထိုသူ၏ စိတ်သည် ကြည်လင် ရွှင်ပြခြင်း မရှိတော့ဘဲ ခြောက်သွေ့လာ၏။ ကိလေသာ တရားများက သတ္တဝါများကို ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တွေ့အောင် နှိပ်စက်နိုင်ပါသည်။

ကိလေသာ (၁၀) ပါးရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- ၁။ လောဘ
- ၂။ ဒေါသ
- ၃။ မောဟ
- ၄။ မာန
- ၅။ ဒိဋ္ဌိ
- ၆။ ဝိစိကိစ္ဆာ
- ၇။ ထိန
- ၈။ ဥဒ္ဓစ္စ
- ၉။ အဟိရိက
- ၁၀။ အနောတ္တပ္ပ

အစားကောင်း စားလိုခြင်း၊ အဝတ်ကောင်း ဝတ်လိုခြင်း စသည့် ပစ္စည်း ဥစ္စာများကို တပ်မက်လိုလားသော လောဘဝင်လာသော် စကားအပြောအဆို၊ အနေအထိုင် ပြုမူချက်များသည် ကြည်ကြည်သာသာ မရှိတော့ဘဲ ခြောက်သွေ့လာ၏။ ထိုပစ္စည်းဥစ္စာကို မရရအောင် ရှာဖွေရ၏။ မရမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ပူပန်ရသည်။ ထို့ကြောင့် လောဘသည် ကာယကံရှင်၏ စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကို လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲပင်ပန်းစေရန် နှိပ်စက်ပါသည်။

ဒေါသဝင်လာလျှင် ပူပင်ရပါသည်။ ဒေါသသည် ကြမ်းတမ်းသော အပူ
ဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် ပိုမို၍ ထင်ရှားပါသည်။ ဆုတ်နစ်သော၊ ဝမ်းနည်းသော
ဒေါသသည် လည်းကောင်း၊ တက်ကြွသော၊ စိတ်ဆိုးသောဒေါသသည် လည်း
ကောင်း၊ သတ္တဝါတို့ကို ပင်ပန်း နွမ်းနယ် စေပါသည်။ ဒေါသသည် အချွန်
နှစ်ဘက်ရှိသော လက်နက်ဆိုးနှင့် တူသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကို စိတ်ဆိုး
သော ဒေါသ၏ အချွန်ဘက်သည် ထိုသူကို စူး၍ ကျန်တစ်ဘက်သည် မိမိဘက်
သို့ ပင် စူးပေမည်။

ဒေါသ ဝင်လာသော သူ၏ မျက်နှာမှာ ချိုသာ ကြည်လင်ခြင်း မရှိဘဲ
နီရဲ မှုန်မှိုင်းနေ၏။ ခက်ထန် မာကျောနေသည်။ ဒေါသ ကိလေသာက
ထိုသူအား နှိပ်စက်နေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဒေါသ ကင်းသောအခါ အရောင်
အဆင်းသည် စိုပြေ နေသည်။

ထို့ကြောင့်ပင် ဒေဝတာ သံယုတ်တွင် မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့် ရဟန်း
များသည် သစ်ပင်အောက်၌ အသီးသီး တရားအားထုတ်နေသော်၊ ယင်းတို့၏
ကိုယ်ရောင် အသားအရေသည် လန်းဆန်း စိုပြည်နေကြောင်း နတ်သားများက
တွေ့ရှိလျှင် မြတ်စွာဘုရားထံသို့ သွား၍ ရဟန်းတို့၏ အသားရောင် စိုပြည်
ရခြင်း၏ကြောင်းကို မေးလျှောက်ကြသည်။

မြတ်စွာဘုရားက “ တပည့် ရဟန်းများသည် လွန်ခဲ့သော ရှေးဟောင်း
နှောင်းဖြစ်များကို တွေးတော ပူပန်ခြင်း မရှိ၊ နောင်လာမည့် အရေးကိစ္စများကို
လည်း ပူပန်ခြင်းမရှိ ပစ္စုပ္ပန်တွင်ပင် ရှုမှတ်ပြီး နေကြသည်။ ကိလေသာ
တရားများ မရှိဘဲ အေးချမ်းစွာ တရားရှုမှတ် နေသောကြောင့် ကိုယ်လက်အင်္ဂါ
တို့သည် သန့်ရှင်းကြည်လင်နေကြသည် ” ဟူ၍ မိန့်တော်မူသည်။

မောဟကိလေသာ တရားကလည်း သတ္တဝါတို့ကို ပူပန်စေတတ်၊
နှိပ်စက် တတ်ပါသည်။ အမှားအမှန်ကို မဝေခွဲနိုင်အောင် မောဟတရားက
ဖုံးလွှမ်း ထားသော် သတ္တဝါတို့သည် အမှားများကို အမှန်ထင်၍
ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင် နေကြသည်။ “ သူတပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ငါ့မိ၊
ငါ့ဘ၊ ငါ့ကိုယ် ” စသည် တို့သည် တကယ်စင်စစ်မရှိသော်လည်း မောဟတရား
က ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် တကယ်စင်စစ် ရှိ၏ဟု ထင်မှတ်ကာ ” ငါ့မိဘ၊
ငါ့ဆွေမျိုး တိုးတက် ကောင်းစားရန်၊ ငါ့ကောင်းစားရန်၊ ငါ့စည်းစိမ်ဥစ္စာ

ကြွယ်ဝရန်၊ ငါဂုဏ်အဆင့် အတန်း မြင့်မားနိုင်ရန် စသည်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ဖွယ် ကိစ္စများကို ပင်ပန်းတကြီး ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်နေကြရသည်။

လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တရားများကဲ့သို့ပင် တက်ကြွ ထောင်လွှားလို သော မာန၊ အမြင်မှား ဒိဋ္ဌိ၊ ယုံမှားသော မဆုံးဖြတ်နိုင်သော ဝိစိကိစ္ဆာ၊ စိတ်ထိုင်းမှိုင်းခြင်း ထိနာ၊ ပြန်လွင့်ခြင်း ဥဒ္ဓစ္စ တရားတို့သည်လည်း သတ္တဝါ တို့ကို ပူပန်စေတတ်၊ နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာ တရားများ ဖြစ်လေသည်။

အဟိရိကသည် မရှက်ခြင်းဖြစ်၍ အနေတ္တပ္ပသည် သူတစ်ပါး ကဲ့ရဲ့မည်ကို မကြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကုသိုလ် စေတသိက်နှစ်ပါးသည် ကိလေသာ တရားများပင် ဖြစ်၍ သတ္တဝါတို့ကို နွမ်းနယ် ခြောက်သွေ့စေပါသည်။

မကောင်းမှုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရမည်ကို မရှက်၊ သူတစ်ပါးကဲ့ရဲ့ပြစ်တင် မှားမည်ကိုလည်း မကြောက်ဘဲ၊ မိမိလုပ်ချင်ရာကို လုပ်မည်ဟူ၍ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သော်၊ ဆောင်ရွက်စဉ်က မသိပေ၊ မိမိကိုယ်ကိုပင် အစွမ်း အစရှိသူ၊ အမှန်ကို ဆောင်ရွက်နေသူ၊ လူတော်လူကောင်းဟူ၍ ထင်မှတ်နေ၏။ သို့သော် အဟိရိက၊ အနေတ္တပ္ပတို့သည် ပူပန်စေတတ်သည့် ကိလေသာမျိုး ဖြစ်သော ကြောင့် တဖြည်းဖြည်း မိမိကိုယ်ကို ပူပန် နွမ်းနယ် လာစေသည်။ မကောင်းမှုကို ဆောင်ရွက် သောကြောင့် အမှန်သိသူ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာညှိုးနွမ်း ခြင်း၊ မိတ်ကောင်းဆွေကောင်း ပျက်ပြားခြင်း စသည့် မကောင်းသော အကျိုး တရားများကိုသာ ရရှိနိုင်ပေသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း အကုသိုလ်များတွင် အမျိုးအမည် အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သရုပ်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အလုပ်တာဝန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ (၅၃) ပါးရှိသည်။ ပင်ရင်းသဘာဝ (တရားကိုယ်) အားဖြင့် (၁၄) ပါးရှိသည်။

သရုပ် (၅၃) ပါး

- အာသဝ .. ၄ - ပါး
- ဩဃ .. ၄ - ပါး
- ယောဂ .. ၄ - ပါး
- ဂန္ထ .. ၄ - ပါး

ဥပါဒါန်	..	၄ - ပါး
နိဝရဏ	..	၆ - ပါး
အနုသယ	..	၇ - ပါး
သံယောဇဉ်	..	၁၀ - ပါး
ကိလေသာ	..	၁၀ - ပါး

သရုပ် ၅၃ - ပါးဖြစ်သည်။

တရားကိုယ် (၁၄) ပါး

မောဟ	..	၁ - ပါး
အဟိရိက	..	၁ - ပါး
အနောတ္တပ္ပ	..	၁ - ပါး
ဥဒ္ဓစ္စ	..	၁ - ပါး
လောဘ	..	၁ - ပါး
ဒိဋ္ဌိ	..	၁ - ပါး
မာန	..	၁ - ပါး
ဒေါသ	..	၁ - ပါး
ဣဿာ	..	၁ - ပါး
မစ္ဆရိယ	..	၁ - ပါး
ကုက္ကစ္စ	..	၁ - ပါး
ထိန	..	၁ - ပါး
မိဒ္ဓ	..	၁ - ပါး
ဝိစိကိစ္ဆာ	..	၁ - ပါး

တရားကိုယ် ၁၄ - ပါးဖြစ်ပါသည်။

ပုံစံအားဖြင့်ပြရသော် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

အကုသိုလ်များ	မောဟ	အဟိရိက	ပိတိဇာဓိ	ဥဒ္ဓစ္စ	လောဘ	ဒိဋ္ဌိ	မာန	ဒေါသ	ဣဿာ	မစ္ဆရိယ	ကုဏ္ဍိဇ	ထန	မိဒ္ဓ	ပိတိကိစ္ဆာ	တရားကိုယ် ၁၄
အာသဝ	၄														၃
ဩဃ	၄														၃
ယောဂ	၄														၃
ဂန္ထ	၄														၃
ဥပါဒါန်	၄														၂
နိဝရဏ	၆														၈
အနုသယ	၇														၆
သံယောဇဉ်၁၀															သုတ္တန်၇ အဘိ ၆
ကိလေသာ၁၀															၁၀

သရုပ် ၅၃

မိဿကသင်္ဂဟ

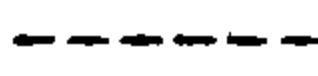
- မိဿက --- ရောနှောခြင်း၊
ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတများကို
ရောနှောခြင်း
- သင်္ဂဟ --- စုပေါင်းခြင်း
အကျဉ်းပြခြင်း
- မိဿကသင်္ဂဟ --- ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတများကို
ရောနှော၍ အကျဉ်းချုပ် ပြသောအပိုင်း။

မိဿကသင်္ဂဟတွင် ကုသိုလ်ထဲမှာ ပါဝင်သော တရားများ၊
အကုသိုလ်ထဲမှာ ပါဝင်သော တရားများ၊ အဗျာကတထဲမှာ ပါဝင်သော
တရားများကို စုပေါင်း၍ ပြထားသည်။

မိဿကသင်္ဂဟတွင် ပါဝင်သော အခန်းများမှာ-

- ၁။ ဟိတ် ၆ -ပါး
- ၂။ ဈာန် ၇ -ပါး
- ၃။ မဂ္ဂင် ၁၂ -ပါး
- ၄။ ဣန္ဒြေ ၂၂ -ပါး
- ၅။ ဗိုလ် ၉ -ပါး
- ၆။ အဓိပတိ ၄ -ပါး
- ၇။ အာဟာရ ၄ -ပါး တို့ဖြစ်သည်။

ထိုအခန်းတိုင်းတွင် ကုသိုလ်ထဲ၌ ပါဝင်သော တရားများ၊ အကုသိုလ်
ထဲ၌ ပါဝင်သော တရားများ၊ အဗျာကတထဲ၌ ပါဝင်သော တရားများကို စုပေါင်း
၍ ပြသည်။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတစိတ်များ .

x x - - >

- - အကုသိုလ်စိတ်များ၊

x x - - >

- - - - v - -

- - - - ^ - x - အဗျာကတစိတ်များ

- - x

x x - - }

ကုသိုလ်စိတ်များ

x x - - }

အဗျာကတစိတ်များ

x x - - }

x x - - }

အဗျာကတစိတ်များ

x x - - }

x x - - }

x x - - }

x x - - }

x x x x x x x x

ကုသိုလ်စိတ်

အဗျာကတစိတ်

x x x

x x x

x x x

x x x

ကုသိုလ်စိတ်

အဗျာကတစိတ်

အဗျာကတစိတ်

ယု၊ ငါး၊ ငါး

ငါး၊ ငါး၊ ငါး

ငါး၊ ငါး၊ ငါး

စိတ်လုံးရေ

၁။ ကုသိုလ်စိတ် - - - ၂၁

၂။ အကုသိုလ်စိတ် - - - ၁၂

၃။ အဗျာကတစိတ် - - - ၅၆

မိဿကသင်္ဂဟ
ဟိတ်

ယောတုဟိတ် = အကြောင်းရင်း၊
= အမြစ်၊ အရင်း၊

ဟိတ်သည် ပါဠိစကား ယောတုမှ လာ၍ အမြစ်အရင်း၊ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သည်။

သစ်ပင်၏ အမြစ်တို့သည် သစ်ပင်ကို ခိုင်မြဲစေရန်၊ စည်ကားစေရန် ဆောင်ရွက် ပေးပါသည်။ ဆံပင်မှ အမြစ်သည်လည်း ဆံပင်ကို ခိုင်မြဲစေ ပါသည်။ ရှည်လာစေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အမြစ်များ သည်လည်း စိတ်၊ စေတသိက်တို့ကို ရှင်သန် ခိုင်မြဲစေပါသည်။ သစ်ပင်၏ အမြစ်၊ ဆံပင်၏ အမြစ်များကို သာမန်မျက်စိနှင့် မြင်နိုင်သော်လည်း စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အမြစ်များကိုကား သာမန်မျက်စိနှင့် မမြင်နိုင်ပေ။ အလွန် နူးညံ့လှပေသည်။ ဉာဏ်မျက်စိနှင့်သာ မြင်နိုင်သည်။

အမြစ်များ စည်ကားလာလျှင် အပင်၊ အရွက်၊ အကိုင်း၊ အခက်များ စည်ကားလာပြီး အသီး သီးလာသည်အထိ အားသန်လာသည်။ သစ်ပင်များမှ သီးလာသော အသီးများတွင် အချို့သော အသီးများသည် လူကို အကျိုးပြု စေနိုင်၏။ အချို့သော အသီးများသည်ကား လူကိုဘေးဥပါဒ် ဖြစ်စေ နိုင်သည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် စိတ်၊ စေတသိက်များ၏ အမြစ်များတွင်လည်း အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော အကုသိုလ် အမြစ်များနှင့် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်း ကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကုသိုလ်အမြစ်များ ရှိသည်။ အကုသိုလ် အမြစ်စည်ပင်၍ သီးလာသော အသီးသည် အကုသိုလ်အကျိုးကိုသာ ပေး၍ ကုသိုလ်အမြစ် စည်ပင်၍ သီးလာသော အသီးသည် ကုသိုလ်အကျိုးကိုသာ ပေးပေသည်။

ဟိတ် (၆) ပါး

- ၁။ ဇောဘဟိတ်
- ၂။ ဒေါသဟိတ်
- ၃။ မောဟဟိတ်

၄။ အလောဘဟိတ်

၅။ အဒေါသဟိတ်

၆။ အမောဟဟိတ်

လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်များသည် အကုသိုလ်ဟိတ်များ ဖြစ်၍ အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ်များသည် ကုသိုလ်ဟိတ်၊ အဗျာကတဟိတ်များဖြစ်သည်။

ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်များ

လောဘဟိတ် --- ၈

ဒေါသဟိတ် --- ၂

မောဟဟိတ် --- ၁၂

အလောဘဟိတ် --- ၅၉ - ၉၁

အဒေါသဟိတ် --- ၅၉ - ၉၁

အမောဟဟိတ် --- ၄၇ - ၇၉

ဟိတ် (၆) ပါး၏ နောက်မှ ဂဏန်းများသည် ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်အရေအတွက်ကို ပြသည့် ဂဏန်းများ ဖြစ်သည်။

အကုသိုလ်ဟိတ်

လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်များသည် အကုသိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သည်။ လောဘဟိတ်သည် လောဘမူစိတ် (၈) ပါးနှင့်ယှဉ်၍ ဒေါသဟိတ်သည် ဒေါသမူစိတ် (၂) ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ မောဟဟိတ်သည်ကား အကုသိုလ်စိတ် (၁၂) ပါးစလုံးနှင့် ယှဉ်သည်။ ထိုဟိတ် (၃) ပါးသည် စင်စစ် မကောင်းသော၊ အပြစ်ရှိသော၊ အမြစ်များ ဖြစ်သောကြောင့် အကုသိုလ်ဟိတ် ဟုခေါ်သည်။

စိတ်သည် မူရင်းအားဖြင့် (၁) ပါးတည်းသာ ဖြစ်၏။ လောဘဟိတ်နှင့် တွဲလျှင် လောဘစိတ်ဖြစ်၍ ဒေါသဟိတ်နှင့် တွဲလျှင် ဒေါသစိတ်ဖြစ်သည်။ မောဟဟိတ်နှင့် တွဲလျှင် မောဟစိတ်သာဖြစ်ရသည်။ ရေသည် ရေရောင် တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။ ဆေးနီနှင့်ရောသော် ရေနီဖြစ်၍ ဆေးဝါနှင့်ရောသော်

ရေဝါဖြစ်သည်။ ဆေးပြာနှင့် ရောသော် ရေပြာဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် စိတ်သည် ရေနှင့်တူပါသည်။ ဆေးနီ၊ ဆေးဝါ၊ ဆေးပြာများသည် ဟိတ်နှင့် တူပါသည်။ ဟိတ်သည် စိတ်ကို အရောင်ဆိုးပေး၏။ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့မှာ ဟိတ်ကြောင့် သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကောင်းသော အမြစ်၊ မကောင်းသော အမြစ်ဟူ၍ ခွဲခြားသိမြင်ရန် လိုအပ်ပေသည်။

လောဘဟိတ် ရှင်သန် စည်ကားလာသော သူတစ်ယောက်သည် မိမိလိုချင် တပ်မက်သော ပစ္စည်းကို မရမနေ ယူလို၏။ ကောင်းသောနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသောနည်းဖြင့် ဖြစ်စေ ရယူရန် ကြိုးစားသည်။ ထိုကဲ့သို့ မကောင်းသော နည်းဖြင့် ယူသော် အပြစ်ရှိမည်။ မကောင်းကျိုး ဖြစ်လာနိုင်သည်ကို မမြင်မသိတော့ပေ။ မောဟဟိတ်က တွဲဖက်ပါဝင်လာပါသည်။

ထို့ကြောင့် သုတ္တန်ပိဋကတွင်-

လောဘော အတ္ထံ န ဇာနာတိ။
လောဘော ဓမ္မံ နပဿတိ၊
အန္တကာရံ တဒါ ဟောတိ၊
တံ နရော နာဝ ဗုဇ္ဈတိ-

ဟူ၍ ပါရှိလေသည်။

လောဘသည် အကျိုးကို မသိ၊
လောဘသည် အကြောင်းကို မမြင်၊
လောဘဝင်လာသောအခါ အမှောင်ဓာတ်ပါသည်။
ထိုအမှောင်ဓာတ် ပါလာကြောင်းကို ကာယကံရှင်က မသိပေ။

ဒေါသသည်လည်း အကျိုးကို မသိ၊ အကြောင်းကိုမမြင်ပေ။ ဒေါသဝင်လာသော် အမှောင်ဓာတ် ပါလာ၏။ အမှောင်ဓာတ် ပါလာကြောင်းကိုလည်း ကာယကံရှင်က မသိပေ။ တစ်ဦးတစ်ယောက်က မိမိအား ကဲ့ရဲ့လာသော်၊ မကောင်းကြောင်း ပြောဆိုလာသော် စိတ်ဆိုး၏။ ထိုဒေါသဟိတ် ခိုင်မြဲလာသော် မိမိကို မကောင်းပြောသူအား ရန်ပြုလို၏၊ ရိုက်ပုတ်ညှဉ်းဆဲ လိုသည်။ အမှန်ကို မမြင်ပေ။

ဒေါသဟိတ် အရင်းခံ၍ တစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် သတ်ပုတ်ကြခြင်း၊ အမျက်စောင် မာန်ထားခြင်းဖြင့် အရေးကိစ္စများသည် ပြေရှင်းသွားနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အကုသိုလ်ဟိတ် အရင်းခံသောကြောင့် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကိုသာ ရရှိပေသည်။

ပြင်းထန်စူးရှသော အနုမြူလက်နက်၊ ဗုံးလက်နက်များသည် စင်စစ်အားဖြင့် ကြောက်စရာမဟုတ်ပေ။ ဒေါသဟိတ် အရင်းခံသော စိတ်သည်သာ ကြောက်စရာကောင်းသည်။ ဒေါသစိတ်ဖြင့် ထိုလက်နက်များကို အသုံးပြုသော်လူတို့များစွာ ဒုက္ခရောက်နိုင်ပေသည်။

ကုသိုလ်ဟိတ်

အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ဟိတ်တို့သည် ကုသိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်၍ ကုသိုလ်စိတ်တို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သောကြောင့် ကုသိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ကောင်းသော အမြစ်များ ဖြစ်ကြသည်။

အလောဘဟိတ် ရှင်သန်သောသူသည် ပေးကမ်းလှူဒါန်းလိုသော စိတ်ရှိသည်။ မိမိထက် ဂုဏ်အားဖြင့် ကြီးသောသူ၊ အသက်အရွယ်အားဖြင့် ကြီးသောသူ၊ မိမိနှင့် ရွယ်တူတန်းတူ ဖြစ်သောသူ၊ မိမိထက် ငယ်ရွယ်သော သူတို့အား ပေးကမ်းစွန့်ကြဲရာတွင် စိတ်အား ထက်သန်စွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလောဘဟိတ် ရှင်သန်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အဒေါသဟိတ်သည် မေတ္တာဓာတ်ပင် ဖြစ်သည်။ သူတပါးအား ကိုယ်ဖိရင်ဖိ စိတ်ထက်သန်စွာ ကူညီအားပေးခြင်းသည် အဒေါသဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အဒေါသ မြစ်ကြောင့် ကူညီသူသည် စိတ်ကြည်လင်၍ ရွှင်လန်း နေသည်။ စိတ်ကြည်လင် ရွှင်လန်းသောကြောင့် ကိုယ်အနေအထား မျက်နှာပုံပန်းမှာလည်း ကြည်လင်ရွှင်ပြ နေပေသည်။ အဒေါသမြစ် သန်စွမ်းစေရန် လေ့ကျင့်ပေးရပေမည်။ သူတပါးအား ကူညီမှုရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ အသေးအဖွဲ့မျှသာ ဖြစ်သော်လည်း အလေ့အကျင့် ရရှိစေရန် တတ်နိုင်သည့် နေရာ၌ ကူညီ ပေးရပေမည်။

အမောဟဟိတ် ရှင်သန်သောသူသည် အမှန်ကို ပိုင်းခြားဝေဖန် သိမြင်နိုင်ပေမည်။ မောဟဟိတ်သည် အဝိဇ္ဇာ၊ အမှောင်ဓာတ် ဖြစ်သည်။

အမောဟဟိတ်သည်ကား အလင်းဓာတ်ဖြစ်သည်။ အမောဟဟိတ်ကြောင့် အမှန်ကို မြင်သောသူသည် စိတ်ဓာတ်သန်စွမ်း နေပေမည်။ ကိစ္စအရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်သော် အမြင်မှန် ရရှိထားသောကြောင့် မှန်ကန်စွာ အောင်မြင်နိုင် သည်။ ဥပမာ- လူငယ်တစ်ယောက်သည် ခေါင်းဆောင်ကောင်း တစ်ယောက် ဖြစ်လို၏။ ခေါင်းဆောင်ကောင်း တစ်ယောက်ဖြစ်ရန် ပညာရေး၌ လည်း ကောင်း၊ ကျန်းမာရေး၌ လည်းကောင်း၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၌ လည်း ကောင်း မည်သို့၊ မည်ပုံ ကြိုးစား ထမ်းဆောင်ရမည်ဟူ၍ အမှန်ကို သိထား သည်။ ထိုကဲ့သို့ အမှန်ကို သိထားသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သော် ခေါင်းဆောင် ကောင်း တစ်ယောက် ဖြစ်လာပေသည်။ ထိုသူသည် ခေါင်းဆောင်ကောင်း တစ်ယောက် ဖြစ်လာနိုင်ရေးအတွက် အမြင်မှန် ရရှိထားသောကြောင့် အောင် မြင်ထွန်းကား ခြင်းဖြစ်သည်။

အဗျာကတဟိတ်

- အ + ဗျာကတ
- အ = မ
- ဗျာကတ = ပြောဆိုခြင်း
- အဗျာကတ = မပြောဆိုခြင်း။

အဗျာကတသည် ကောင်းကျိုးပေးသည် ဟူ၍လည်း မပြောခြင်း၊ မကောင်းကျိုးပေးသည် ဟူ၍လည်း မပြောခြင်း ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်တရား လည်းမဟုတ်၊ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းလည်း မဟုတ်သော တရားတို့ကို အဗျာကတ ဟု ခေါ်သည်။

အကုသလဝိပါက် (၇) ပါး၊ ကုသလဝိပါက် (၈) ပါး၊ အဟိတ်ကြိယာ (၃) ပါးဟူသော အဟိတ်စိတ် (၁၈) ပါးသည် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကု သိုလ်လည်းမဟုတ် သောကြောင့် အဗျာကတဖြစ်သည်။

သောဘဏစိတ်များ၌လည်း မဟာဝိပါက်စိတ် (၈) ပါး၊ မဟာကြိယာ စိတ် (၈) ပါး၊ ရူပဝိပါက်စိတ် (၅) ပါး၊ ရူပကြိယာစိတ် (၅) ပါး၊ အရူပဝိပါက် စိတ် (၄) ပါး၊ အရူပကြိယာစိတ် (၅) ပါးနှင့် လောကုတ္တရာဖိုလ်စိတ် အကျဉ်း (၄)ပါး၊ အကျယ် (၂၀) သည် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်သောကြောင့် အဗျာကတဖြစ်သည်။

စိတ် (၈၉) ပါးထဲတွင် အဗျာကတသည် (၅၆) ပါးဖြစ်သည်။

အဗျာကတ တရားများ၊

၁။ ဝိပါက်စိတ် --- ၃၆ ပါး

၂။ ကြိယာစိတ် --- ၂၀ ပါး

၃။ ရုပ် --- ၂၈ ပါး

၄။ နိဗ္ဗာန် --- ၁ ပါး

ကုသိုလ်စိတ်များနှင့် ယှဉ်သော အမြစ်သည် ကုသိုလ်ဟိတ် ဖြစ်သကဲ့သို့ အဗျာကတ စိတ်များနှင့် ယှဉ်သော အမြစ်သည်လည်း အဗျာကတဟိတ် ဖြစ်သည်။ အဗျာကတတွင် ဟိတ် (၃) ပါးရှိသည်။ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟတို့ပင် ဖြစ်၏။ ဤ အဗျာကတဟိတ် (၃) ပါးသည် စင်စစ်အားဖြင့် ကောင်းကျိုးပေးမည့် ကုသိုလ်အမြစ်များလည်း မဟုတ်၊ မကောင်းကျိုးပေးမည့် အကုသိုလ်အမြစ်များလည်း မဟုတ်ပေ။

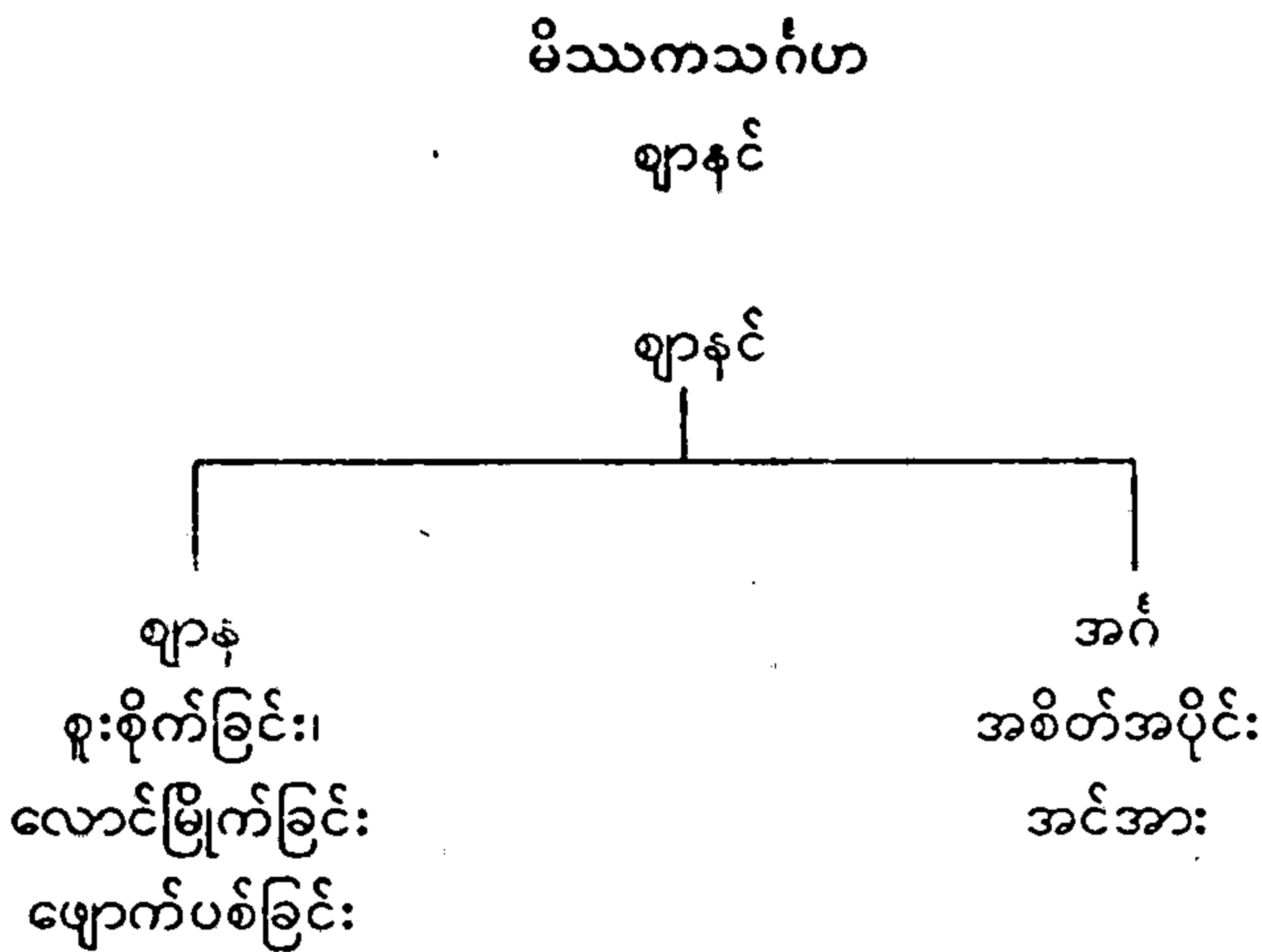
ကုသိုလ်ဟိတ်နှင့် အကုသိုလ်ဟိတ်
(အမြစ်ကောင်းနှင့် အမြစ်ဆိုး)

ဟိတ် (၆) ပါးတွင် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကုသိုလ်ဟိတ် (အမြစ်ကောင်း) (၃) ပါးနှင့် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော အကုသိုလ်ဟိတ် (အမြစ်ဆိုး) (၃)ပါး ပါဝင်သည်။ အမြစ်ဆိုးနှင့် အမြစ်ကောင်းများ အင်အားချင်း ပြိုင်ရာတွင် သဘာဝအလျောက် အမြစ်ကောင်းက အမြဲနိုင်ရမည်။ တခါတရံ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် အမြစ်ဆိုးက နိုင်သော်လည်း ကြာရှည်မခံပါ။ အမြစ်ဆိုးသည် အနှစ်မရှိ၊ အကာအတိဖြစ်၍ ကျိုးလွယ်သည်။ အမြစ်ကောင်းသည် အနှစ်ရှိ၍ ပိုင်ခံ့၏။ မကျိုးလွယ်နိုင်ပေ။

အမြစ်ဆိုး(၃) ချောင်းသည် ပဟာတဗ္ဗဟူသည့် အပယ်ခံဖြစ်သည်။ အမြစ်ကောင်း(၃) ချောင်းသည်ကား ပဟာယကဟူသည့် ပယ်တတ်သူ ဖြစ်သည်။ အမြစ်ကောင်း ဝင်လာသော် အမြစ်ဆိုးတို့ ပျောက်သွားရသည်။ အမြစ်ကောင်းက အမြစ်ဆိုးများကို ပယ်ဖျောက်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အမြစ်ကောင်း ရှင်သန်စေရန် မွေးမြူပေးရမည်။ အလောဘ အမြစ် ရှင်သန်သောသူသည် စိတ်ကြည်ခြင်း၊ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်နိုင်ခြင်း၊ သည်းခံ

နိုင်ခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိနိုင်၍ အဒေါသ အမြစ်ရှင်သန်
 သောသူသည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၌ ပြေပြစ်ခြင်း၊ ရပ်ဆင်အင်္ဂါ ကြည်လင်
 ခြင်း၊ ရောဂါကင်းခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း စသည့် အကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိနိုင်
 သည်။ ထို့ကြောင့် အလောဘ အမြစ် သန်စွမ်းစေရန် ပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်းကို
 တတ်စွမ်းသမျှ ဆောင်ရွက်၍ အဒေါသ အမြစ်သန်စွမ်းစေရန် သူတစ်ပါးအား
 မေတ္တာစိတ်ထားကာ ကူညီယိုင်းပင်းခြင်းဖြင့် လေ့ကျင့်ပေးရပေမည်။

ဈာနင်သည် ပါဠိစကား ဈာန + အင်္ဂ မှ လာ၍ ‘ဈာန’ ဟူသည်
 စူးစိုက်ခြင်း၊ လောင်မြိုက်ခြင်း၊ ဖျောက်ပစ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ‘အင်္ဂ’
 ဟူသည် အစိတ်အပိုင်း အင်အားဖြစ်သည်။ ဈာနင်ဆိုသည်မှာ-
 ၁။ အာရုံပေါ်မှာ စူးစိုက်နိုင်ခြင်း၏ အင်အား၊
 ၂။ ဆန့်ကျင်ဘက်များကို လောင်မြိုက်ခြင်း၏ အင်အား၊
 ၃။ ဆန့်ကျင့်ဘက်များကို ဖျောက်ပစ်နိုင်ခြင်း၏ အင်အား-
 ဖြစ်ပါသည်။

ဈာန်အင်အားရှိလျှင် အာရုံပေါ်မှာ စူးစိုက်နိုင်၏၊ ဈာန်အင်အား
 မရှိလျှင် အာရုံပေါ်မှာ မစူးစိုက်နိုင်ပေ။ ဈာန်အင်အားသည် ဆန့်ကျင်ဘက်
 တရားများကို လောင်မြိုက်စေနိုင်၏၊ ဖျောက်ပစ်စေနိုင်သည်။

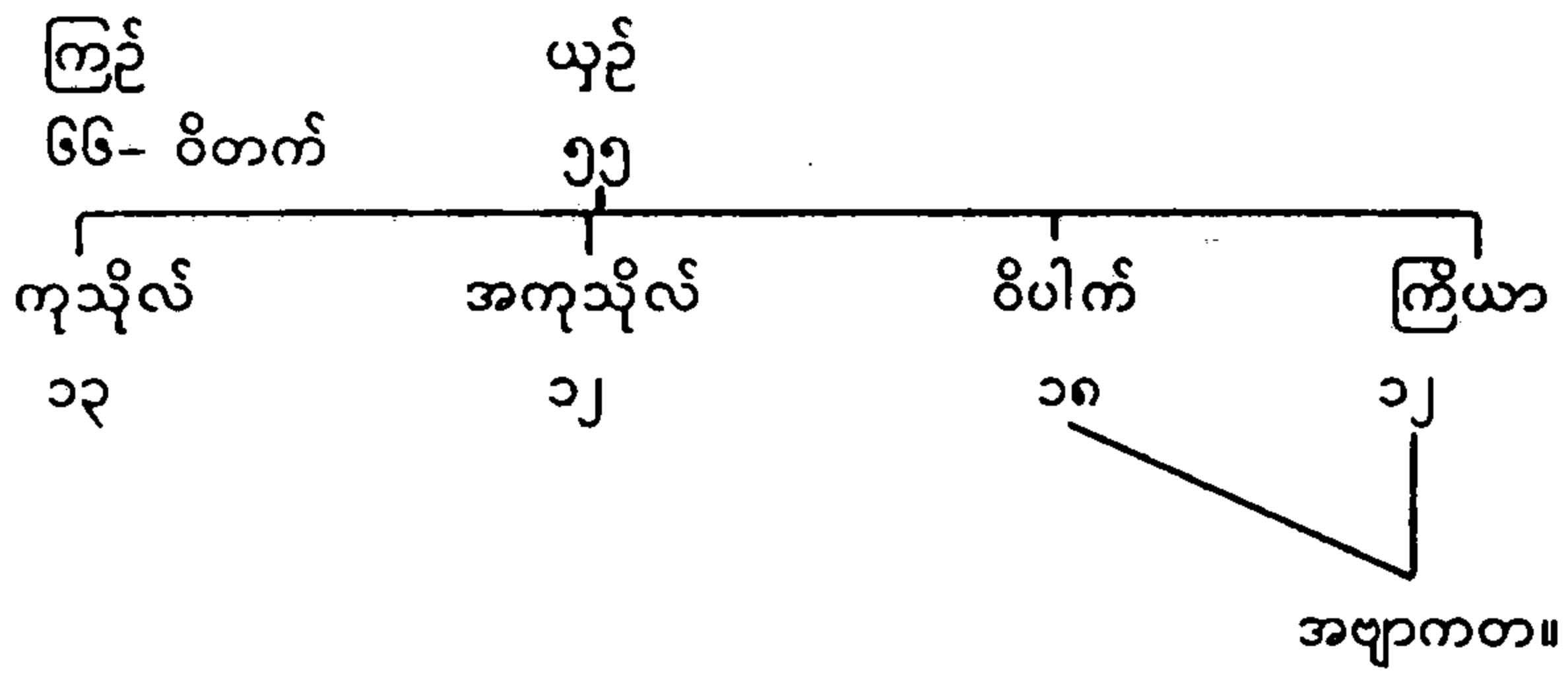
ဈာန် (၇) ပါး

- ၁။ ဝိတက် = ကြံစည်ခြင်း၊
- ၂။ ဝိစာရ = သုံးသပ်ခြင်း၊
- ၃။ ပီတိ = နှစ်သက်ခြင်း၊
- ၄။ ဧကဂ္ဂတာ = တည်ငြိမ်ခြင်း၊
- ၅။ သောမနဿ = ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊
- ၆။ ဒေါမနဿ = နှလုံးမသာယာခြင်း၊
- ၇။ ဥပေက္ခာ = လျစ်လျူရှုခြင်း၊

ဝိတက်

ဝိတက်သည် ကြံစည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကြံစည်ခြင်း ဝိတက်သည် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ငေးမောနေခြင်း၊ မှိုင်တွေနေခြင်းကို ဖျောက်ပစ်နိုင်ပါသည်။ လောင်မြိုက် ပစ်နိုင်ပါသည်။ လျော့ရဲစွာ ပျော့ခွေနေသော ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကို ထူထူထောင်ထောင် ဖြစ်သွားရန် အင်အားရှိသည်။ မကောင်းသည့် အကုသိုလ် စိတ်ကူး ဝင်လာလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ကောင်းသည့် ကုသိုလ် စိတ်ကူး ဝင်လာလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ငေးမှိုင်မှုများသည် ပျောက်သွားမှ လူသည် တက်တက်ကြွကြွရှိလာ၏။

ငေးမှိုင်မှုများကို အကုသိုလ်ဝိတက်၊ ကုသိုလ်ဝိတက်နှင့် အဗျာကတ ဝိတက်က ပျောက်သွားစေရန် ဖျောက်ပစ်နိုင်သည်။

အညသမာန်း စေတသိက်ထဲတွင် ဝိတက်စေတသိက်သည် စိတ် (၅၅) ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ ကုသိုလ်စိတ် (၁၃) ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် (၁၂) ပါး၊ ဝိပါက်

စိတ် (၁၈) ပါး၊ ကြိယာစိတ် (၁၂) ပါးဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုးပေးသည့် အကြံ အစည်သည် (၁၃) ပါးရှိသည်။ ကုသိုလ်ဝိတက်ဖြစ်၏။ မကောင်းကျိုးပေးသည့် အကြံအစည်သည် (၁၂) ပါးရှိသည်။ အကုသိုလ်ဝိတက်ဖြစ်ပါသည်။ ကောင်း ကျိုးလည်း မပေး၊ မကောင်းကျိုးလည်း မပေးသည့် အကြံအစည်သည် (၃၀) ရှိသည်။ အဗျာကတဝိတက်ဖြစ်သည်။

ဌာနတစ်နေရာရာတွင် သို့မဟုတ် ကိစ္စတစ်ခုခုတွင် အကျိုးရှိစေရန် အတွက် စာရေးမည်ဟု စိတ်ကူးကြံစည်ခြင်းသည် ကောင်းသည့် ဝိတက်ဖြစ် သည်။ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် မှားယွင်းသော စာ၊ ညစ်ညမ်းသော စာကို ရေးမည်ဟု စိတ်ကူးကြံစည်ခြင်းသည် မကောင်းသည့် ဝိတက်ဖြစ်ပါသည်။ စာကျက်မည်၊ လုပ်ငန်းတစ်ခုကိုလည်း ဆောင်မြင်တိုးတတ် စေရန် ကောင်းသောနည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်မည်။ ကျန်းမာရေး လိုက်စားမည်။ သူတစ်ပါးကို ကူညီဖေးမမည် စသည်ဖြင့် ကြံစည်စိတ်ကူးခြင်း များသည် ကုသိုလ်ဝိတက်များ ဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုးပင် ရရှိပေမည်။

ပွဲကြည့်မည်၊ ရုပ်ရှင်ကြည့်မည်၊ သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို မည်ကဲ့သို့ ရအောင်ယူမည်မည် ကဲ့သို့ လိမ်လည်ပြောဆိုမည် စသည့် ဒုစရိုက်လုပ်ငန်းများ ကို ဆောင်ရွက်ရန် ကြံစည်ခြင်းမျိုးကား အကုသိုလ်ဝိတက် ဖြစ်သည်။ မကောင်းကျိုးကို ရရှိပေမည်။

အဗျာကတဟူသည် မပြောဆိုခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ မည်ကဲ့သို့ မပြောဆိုသနည်းဟူမူ အပြစ်ရှိ၍ ကောင်းကျိုးမပေးဟူ၍ အကုသိုလ်ကိုလည်း မပြော၊ အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးပေးမည်ဟူ၍ ကုသိုလ်ကိုလည်း မပြောပေ။ အဗျာကတသည် ကောင်းကျိုးမကောင်းကျိုးနှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်မှ တစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဝိပါက်စိတ်၊ ကြိယာစိတ်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ရဟန္တာတစ်ပါး၏ ကာယကံမူ၊ ဝစီကံမူ၊ မနောကံမူ ဟူသမျှသည် ကောင်းကျိုးယူရန်လည်း မဟုတ်၊ မကောင်းကျိုး ရရန်လည်း မဟုတ်ပေ၊ ပြောကာမျှပင် ဖြစ်သည်။ အဗျာကတဖြစ်သည်။

ပုထုဇဉ် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်လည်း အဗျာကတရှိသည်။ လူတို့၌ ကြိယာ စိတ်ရှိသော်လည်း အဟိတ်ကြိယာ ဖြစ်သည်။ ပုထုဇဉ်တို့၏ အဗျာကတဝိတက် သည် ဇောမဟုတ်သောကြောင့် မထိရောက်ပေ၊ ပျော့ညံ့သည်။

ဇောလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သော မဟာကြိယာ စိတ်များသည်သာ လျှင် ထိရောက်ပါသည်။ ရဟန္တာတစ်ပါး တရားဟောသော် ဝိုင်းဝန်း၍ ပူဇော်ကြခြင်းကို သုံးဆောင်ခံစားရ၏။ ပုထုဇဉ် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက် တရားဟောသော်လည်း ပူဇော်မှုကို ခံရသည်။ ကုသိုလ်ရ၏။ ပုထုဇဉ် တရားဟောခြင်းသည် မဟာကုသိုလ်ဖြစ်၍ ရဟန္တာတရားဟောခြင်းသည် မဟာကြိယာဖြစ်သည်။ ပုထုဇဉ်သည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ အကျိုး၊ အပရာပရိယဝေဒနီယ အကျိုး၊ ဥပပဇ္ဇပေဒနီယ အကျိုးကို ရရှိနိုင်သည်။ ရဟန္တာသည်ကား အပရာပရိယ ဝေဒနီယ အကျိုး၊ ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ အကျိုးကိုသာ ရရှိသည်။ ရဟန္တာသည် ပူဇော်ချီးမြှောက်ခံရခြင်းမှာ ထိုအကျိုး နှစ်ပါးကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယအကျိုးကြောင့် မဟုတ်ပေ။

ပုထုဇဉ်တို့၌ ကုသိုလ်ဝိတက်သည် ကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေ၍ အကုသိုလ်ဝိတက်သည် မကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေသည်။ အဗျာကတဝိတက်သည်ကား ကောင်းကျိုး၊ မကောင်းကျိုးကို မပေးနိုင်ပေ။

ထို့ကြောင့် ငေးမှိုင် တွေဝေနေလျှင် တနည်းအားဖြင့် ပျင်းရိနေလျှင်၊ အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကုသိုလ် ဝိတက်ဝင်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ တတ်အားသမျှ ကောင်းသည့် အကြံအစည် စိတ်ကူးများကို သာ ကြံစည်ရပေမည်။

ဝိစာရ

ဝိစာရသည် သုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆန်ကျင်ဘက်များကို ရှို့မြှိုက်ဖျောက်ပစ်နိုင်သော အင်အားတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်၏။ ကျောင်းသား တစ်ယောက်သည် စာမေးပွဲ ဖြေခါနီးတွင် စာမေးပွဲကို ကောင်းမွန်စွာ ဖြေနိုင်ရန်၊ ရုပ်ရှင်ကြည့်လိုသော စိတ်များ၊ ရန်ဖြစ်လိုသော စိတ်များ ဖြေဖျောက်ရန် အရေးကြီး၏။ ထို့ကြောင့် မလိုလားအပ်သည်များ ပြေပျောက် သွားစေရန်၊ ကျက်ပြီးသား စာများကို ပြန်လည် သုံးသပ်ရမည်။ ထိုသို့ ပြန်လည် သုံးသပ်သော် ရုပ်ရှင်ကြည့်လိုသော လောဘစိတ်များ၊ ရန်ဖြစ်လိုသော ဒေါသစိတ်များသည် ပျောက်ကွယ် သွားလေသည်။

အကုသိုလ် ဝိစာရသည်လည်း ဆန်ကျင်ဘက်များကို ဖြေဖျောက်ပစ်နိုင်ပါသည်။ ရုပ်ရှင်ကြည့်ပြီးသော သူတစ်ယောက်သည် ရုပ်ရှင်အကြောင်းကို

ပင် ပြန်၍ သုံးသပ်နေ၏။ ပျော်ရွှင်နေ၏။ သို့သော် ထိုအချိန်၌ သူ့တွင် တိုးတတ်သော လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်လိုသော စိတ်၊ အသိဉာဏ်ပညာနှင့် ယှဉ် သောစိတ်တို့သည် ပျောက်ကွယ်နေပေသည်။ အကုသိုလ်ဝိစာရ ဆန်ကျင်ဘက် များကို ရှိမြှိုက်ဖြေဖျောက်လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အညသမာန်: စေတသိက်တွင် ဝိစာရစေတသိက်သည် စိတ်(၆၆) ပါးနှင့်ယှဉ်သည်။ ကုသိုလ်စိတ် (၁၈) ပါး၊ အကုသိုလ်စိတ် (၁၂) ပါး၊ ဝိပါက် စိတ် (၂၃) ပါး၊ ကြိယာစိတ် (၁၃) ပါးဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်ဝိစာရ၊ အကုသိုလ်ဝိစာရ ရှိရာတွင် ထွန်းကားတိုးတတ်စေရန် ပြုလုပ်ပြီးသော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ဆန်ကျင် ဘက်ဖြစ်သော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကို ဖယ်ရှားရပေမည်။

ပီတိ

ပီတိသည် နှစ်သက်ခြင်း၊ ပျော်ရွှင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပီတိသည်လည်း ဆန်ကျင်ဘက်များကို ဖျောက်ပစ်နိုင်သော အင်အား တစ်ပါးဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့ သော ကာလတွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ပျော်စရာများ၊ ယခုပစ္စုပ္ပန် ကာလတွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ပျော်စရာများ၊ နောင်ကာလတွင် ဖြစ်ပျက်မည့် ပျော်စရာများကို တွေးတောပေးပါက ပီတိဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ဝင်လာပေမည်။

ပီတိသည် အညသမာန်: စေတသိက်ထဲတွင် ပါဝင်သော ပီတိစေတ သိက်ပင်ဖြစ်သည်။ စိတ် (၅၁) ပါးနှင့် ယှဉ်၍ စိတ် (၇၀) ကို ကြည့်သည်။ ယှဉ်သောစိတ် (၅၁) ပါးမှာ၊ ကာမသောမနဿစိတ် (၁၈) ပါး၊ ပထမ၊ ဒုတိယ၊ တတိယ ဈာန်စိတ် (၃၃) ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ပီတိသည် သောမနဿ အကုသိုလ်စိတ် (၄) ပါးနှင့်လည်း ယှဉ်သော ကြောင့် ပျော်စရာကို ကွေးတောရာတွင် အကုသိုလ်ပီတိ ဝင်လာနိုင်သည်။ ရုပ်ရှင်ကြည့်ခဲ့ရသည်၊ ကြည့်ရသည်၊ ကြည့်ရတော့မည်ကို ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ အစားအသောက်ကောင်းကောင်း စားရသည်ကို ပျော်ရွှင်ခြင်းစသည့် ပျော်ရွှင်ခြင်းများသည် အကုသိုလ် ပျော်ရွှင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆန်ကျင် ဘက် အကုသိုလ်များ ပျောက်သွားစေရန်၊ အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သည့် ကောင်းသော ပီတိဖြင့်အစားထိုးရမည်။

ဓမ္မပဒတွင် “ ပုညံ မေ ကတန္တိ မောဒတိ- ငါသည် ကောင်းမှုကို ပြုခဲ့ဖူး ပြီဟူ၍ ဝမ်းမြောက်၏ ” ဟု ပါသည်။ မိမိပြုခဲ့ဖူးသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုပ်ငန်းကိုလည်းကောင်း၊ ပြုဆဲဖြစ်သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုပ်ငန်းကို လည်းကောင်း၊ ပြုမည်ဖြစ်သော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို လည်းကောင်း၊ နှစ်သက် ဝမ်းမြောက် နေရပေမည်။

ဘုရားရဟန္တာတို့သည်လည်း တရားဖောခြင်း၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်း စသည်တို့ဖြင့် ပျော်ရွှင်ကြ၏။ မဟာကြိယာပီတိ ဖြစ်ပါသည်။

ပြုခဲ့ဖူးသော ကောင်းမှုလုပ်ငန်းကို ဝမ်းမြောက်ရမည်ဟု ဆိုရာ၌ မိမိ၏ မှန်ကန်သော အောင်မြင်မှုကို နှစ်သက် ကျေနပ်နေခြင်းလည်း ပါဝင် ပါသည်။ လက်တွေ့အားဖြင့် ပြီးခဲ့သော မှန်ကန်စွာ ရရှိသည့် အောင်မြင်မှုကို တွေးတော၍ ပျော်ရွှင်ရမည်။ ကံနှင့်ကံ၏ အကျိုးကို ထင်မြင်၍ ပျော်ရွှင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- စာကြိုးစား၍ စာမေးပွဲအောင်သည်ကို ဝမ်းမြောက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အပြစ်ကင်းစင်ပါသည်။

ယခင်က မိမိ၏ ထူးခြားသော မှန်ကန်သည့် အောင်မြင်မှုကို တွေးလေး ရမည်။ ရှေ့အနာဂတ်ကာလတွင်လည်း ဤကဲ့သို့ ကြိုးစားလျှင် အောင်မြင်မှု ရရှိနိုင်မည်ဟု ထင်မြင်လာသောကြောင့် စိတ်နိုးကြား လန်းဆန်းလာပေမည်။ ပြီးခဲ့သော အချိန်ပိုင်းက အောင်မြင်မှုကို တွေးတော ပေးခြင်းသည်ကား အ ကောင်းဆုံးနှင့် အခိုင်ခံ့ဆုံးဖြစ်သည်။ ကောင်းသော ပီတိကို သေချာစွာ ရနိုင်ပါသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် တက်၍ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ် အချိန်တွင် မှန်ကန် သော အောင်မြင်မှု ရရှိနိုင်မည့် အကြောင်းများကို တွေးတောပေးရမည်။ စိတ် ထက်သန် နိုးကြားလာသောကြောင့်လည်း အောင်မြင်မှုကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

ကဂ္ဂတာ

ကဂ္ဂတာသည် တည်ငြိမ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဈာအင်္ဂါတစ်ပါးပင် ဖြစ်၍ အာရုံပေါ်တွင် စူးစိုက်နိုင်သော အင်အားနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်များကို လောင်မြိုက် ပျောက်ပစ်နိုင်သော စွမ်းရည်ရှိသည်။ ဥပမာ- လူတစ်ယောက်သည် ထမင်းဆာ နေသော်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သော စာကို ဖတ်ရသော် စာတွင် ထမင်း ဆာနေသော မိခင်စိတ်သည် ရံဖန်ရံခါ ပျောက်ကွယ်သွားသည်။ အာရုံတစ်ခုတွင် စိတ်တည်ငြိမ်နေသော် တစ်ခြားအာရုံများ ဝင်မလာစေရန် ပယ်ပျောက်လိုက် ပါသည်။

မိဿကသင်္ဂဟ တွင် ပါဝင်သော ဧကဂ္ဂတာသည် ကာမသောဘဏ တွင် လည်းကောင်း၊ ဈာန်တွင် လည်းကောင်း ပါဝင်၏။ ကာမသောဘဏ ဘက်တွင် တခါတရံမှသာ ပါ၏။ ဈာန်ဘက်တွင်ကား ဧကဂ္ဂတာသည် အား ကောင်းလှသည်။

ဧကဂ္ဂတာသည် မကောင်းသည့် အာရုံဘက်တွင်လည်း စိတ်တည် ငြိမ်နေနိုင်၏။ ကောင်းသည့် အာရုံဘက်တွင်လည်း တည်ငြိမ်နေနိုင်သည်။ ကောင်းသည့်အာရုံတွင် စိတ်ဝင်စားနေခိုက် အခြား မကောင်းသည့် အာရုံများ ဝင်မလာနိုင်ပေ။ ထိုသို့ပင် မကောင်းသည့် အာရုံ၌ စိတ်ဝင်စားနေခိုက်၊ ကောင်း သည့် အာရုံများ ဝင်မလာနိုင်ပေ။ တဘက်ကို စိတ်ဝင်စားနေလျှင် တစ်ဘက်မှ အာရုံများကို ဖျောက်ပစ်၏။ စာထဲတွင် အလွန် စိတ်ဝင်စားနေသော သူကို ခေါ်၍ မကြားနိုင်ပေ။ ထိုသူသည် အခြားအာရုံများကို မမြင်နိုင်၊ မကြား နိုင်တော့ပေ။

ထို့ကြောင့် အကျိုးရှိမည့် အာရုံဘက်တွင် စိတ်ဝင်စားမှုများစွာ ရှိစေရန် လေ့ကျင့်ပေးရမည်။ သို့မှသာလျှင် အကျိုးမရှိသည့် အာရုံများ ပျောက်ကွယ်သွား နိုင်ပေသည်။

ဧကဂ္ဂတာနှင့် ဈာန်

ဧကဂ္ဂတာသည် အငြိမ်ကြီး၊ အငြိမ်အလတ်၊ အငြိမ်ကလေး အားလုံး နှင့် ဆိုင်၏။ ဈာန်ဟူသည်ကား အငြိမ်ကြီး၊ အငြိမ်အလတ်နှင့် သာဆိုင်၏။ အငြိမ်ကလေးနှင့် မဆိုင်ပေ။

ဧကဂ္ဂတာသည် အငြိမ်ကြီးဖြစ်သော မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ် များ၌ လည်းကောင်း၊ အငြိမ်အလတ်ဖြစ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်ကြိယာ စိတ်များ၌ လည်းကောင်း၊ အငြိမ်အသေးစား ဒွေးပဉ္စဝိညာဉ် (၁၀) ပါး၌ လည်းကောင်း ပါဝင်သည်။

ဈာန်သည် အငြိမ်အကြီးစားဖြစ်သော မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ စိတ်များ နှင့် အငြိမ်အလတ်ဖြစ်သော ကာမကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ် များ၌သာ ပါဝင်သည်။ အငြိမ်အသေးစားဖြစ်သော ဒွေးပဉ္စဝိညာဉ် (၁၀) ပါး၌ ပါဝင်ခြင်းမရှိပေ။

သောမနဿ

သောမနဿသည် ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် လည်း ဆန့်ကျင်ဘက်များကို ပယ်ဖျောက် ထုတ်ပစ်၏။ ပီတိနှင့် သောမနဿ သည် တွဲနေပါ၏။ နှစ်သက်သော ပီတိ ဈာန်အင်္ဂါလာလျှင် ဝမ်းမြောက်သော၊ သောမနဿဈာန် အင်္ဂါလည်း ယှဉ်တွဲပါလာသည်။ ထိုသို့ပင် သောမနဿ ဈာန်အင်္ဂါလာသော် ပီတိဈာန်အင်္ဂါ ပါလာသည်။

နေ့စဉ်တွေ့ကြုံခဲ့ရသော တွေ့ကြုံနေရသော အဖြစ်အပျက်များတွင် ကျေနပ်စရာလည်း ပါဝင်၏။ မကျေနပ်စရာများလည်း ပါဝင်သည်။ ကျေနပ် စရာများကိုသာလျှင် ပြန်တွေးပေးရမည်။ သောမနဿ ဈာန်အင်္ဂါ ဝင်လာသော် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စိတ်ဆင်းရဲစရာများ၊ စိတ်ပျက်စရာများကို ဖျောက် ဖျက်ပစ်ပေမည်။

ထို့ကြောင့် ကျေနပ်အားရ ဝမ်းမြောက်စရာ များကို သာလျှင် ပြန်လည်တွေးတော သုံးသပ်ပေးရမည်။ အကျိုးပေးနိုင်မည့် အားရဖွယ် စကား များကို သူငယ်ချင်းကောင်းများ၊ ဆရာကောင်းများနှင့် တိုင်ပင်ပြောဆိုရပေမည်။ မင်္ဂလာတရားတော်၌ “ ကာလေန ဓမ္မသာကစ္ဆာ ” ဟု ပါရှိသည်။ သင့်လျော်ရာအခါတိုင်း တရားစကားများကို ဆွေးနွေးပြောဆိုရမည် ဖြစ်၏။

ဝမ်းမြောက် ကျေနပ်စရာ အဖြစ်အပျက် အကြောင်းအရာများကို တွေး တော စဉ်းစားရာ၌လည်း အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးစေနိုင်သော ကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သည့် သောမနဿသာ ဖြစ်ရမည်။ အကုသိုလ်သောမနဿ ကို စဉ်းစားဝမ်းမြောက်မိသော် ထပ်မံ၍ အပြစ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ဒေါမနဿ

ဒေါမနဿသည် နှလုံးမသာယာခြင်း ဖြစ်သည်။ နှလုံးမသာယာခြင်း၊ စိတ်မချမ်းသာခြင်းဟူသော ဒေါမနဿသည် ကျန်သော ဆန့်ကျင်ဘက် စိတ်များကို ပယ်ဖျောက်စေနိုင်သောကြောင့် ဈာန်အင်္ဂါတစ်ပါးပင် ဖြစ်ပေ သည်။ ဒေါမနဿသည် အကုသိုလ်ဒေါသစိတ် နှစ်ပါးနှင့်သာ ယှဉ်သော ကြောင့် အကုသိုလ်ဘက်တွင်သာ ရှိ၏။

တက်ကြွသော ဒေါသ၊ သို့မဟုတ် ဝမ်းနည်းပူဆွေးသည့် ဆုတ်နစ်
သော ဒေါသရှိနေသော သူသည် ကောင်းသော အပြုအမူများကို မဆောင်ရွက်
နိုင်တော့ပေ။ ဒေါမနဿ ဈာန်အင်္ဂါက ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် ကောင်းသော
အပြုအမူများကို လောင်မြိုက် ဖယ်ရှားပစ်လိုက်ပါသည်။ ဒေါမနဿ ဈာန်
အင်္ဂါသည် အဖျက်သမား သက်သက် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဈာန်အင်္ဂါ ဝင်မလာ
စေရန် လေ့ကျင့်ရပေမည်။

ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာသည် လျစ်လျူရှုခြင်း၊ အလယ်အလတ်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
ဆန့်ကျင်ဘက်များကို ဖယ်ရှားပစ်၍ အာရုံတစ်ခုခုပေါ်တွင် စူးစိုက်နေနိုင်သော
အင်အားရှိသောကြောင့် ဈာန်အင်္ဂါတစ်ပါးပင်ဖြစ်သည်။

ဈာန်၊ ပညာ၊ ဝိပဿနာ

ဈာန်လုပ်ငန်းတွင် ပညာမပါပေ၊ ပညာသည် အင်အားထက်မြက်
သော်လည်း အမျိုးမျိုးကိုသာသိ၏။ အာရုံတစ်ခုတည်းကိုသာ စူးစိုက်ခြင်း
မဟုတ်ပေ။ ဈာန်သည်ကား အာရုံတစ်ခုတည်းကိုသာ စူးစိုက်ခြင်းဖြစ်၏။
လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီးက “ စိုက်စိုက်စူးစူး အထူး မြဲမြံ၊ ရှုအားသန်၊
ဈာန်ဟုခေါ်သတတ် ” ဟု မိန့်တော်မူပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာရုံတစ်ခုတည်း
ပေါ်တွင်သာ စူးစိုက်သော ဈာန်လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင် သော အုပ်စုတွင် ပညာ
မပါဝင်ပါ။

ဈာန်နှင့် ဝိပဿနာ လုပ်ငန်းသည်လည်း ခြားနားသည်။ ဈာန်သည်
အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်တွင်သာ စူးစိုက်နေသော်လည်း ဝိပဿနာသည်ကား
အမျိုးမျိုးကို ရှုမှတ်ပါသည်။

မဂ္ဂင်

မဂ္ဂ + အင်္ဂ

မဂ္ဂ = လမ်း

အင်္ဂ = အစိတ်အပိုင်း

အင်အား

အင်အားစု

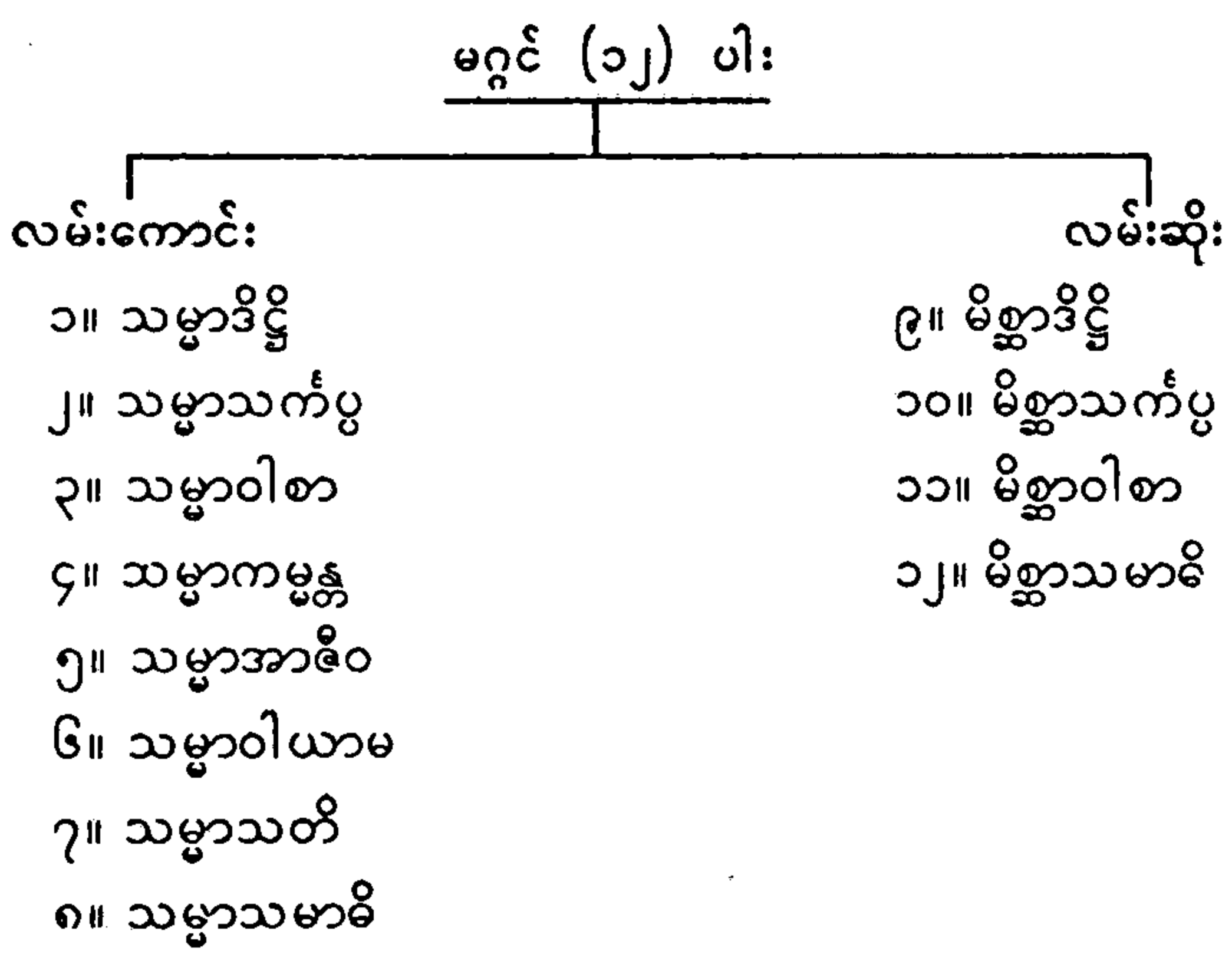
မဂ္ဂင်သည် ပါဠိစကား မဂ္ဂင်္ဂမုလာ၍ မဂ္ဂ-သည် လမ်းဖြစ်သည်။ အင်္ဂ-ဟူသည် အစိတ်အပိုင်း၊ အင်အားစုဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင်သည် လမ်း၏ အင်အားစုဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။

လူတို့ခရီးကူးသန်း သွားလာနေကြသော လမ်းကိုလည်း မဂ္ဂဟူ၍ ခေါ်နိုင်သည်။ မြေကြီး၊ ကျောက်တုံး၊ သံ၊ ကတ္တရာစေး စသည်တို့သည် လမ်း၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်သည်။ လူတို့တွင်လည်း လူ၏ အစိတ်အပိုင်း၊ အင်အားစုများ ရှိသည်။ လူတို့သည် လိုရာပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိစေရန်၊ ထွန်းကားစေရန် လူ၏ အစိတ်အပိုင်း၊ အင်္ဂါရပ်များကို အားဖြည့်ပေးရမည်။ အားပျော့သွားပါက လိုရာပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိရန်မှာ ခဲယဉ်းသည်။ လိုရာပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိစေရန် အတွင်းအင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း အင်အားစုများ၊ အပြင်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း အင်အားစုများကို အားဖြည့်ရမည်။ အတွင်းအင်အားစုဖြစ်သော (၃၂) ကောဋ္ဌာသများကို ဂရုပြု လေးစားရမည်။ အပြင်အင်အားစုဖြစ်သော ပြုမူဆက်ဆံ ပြောဆိုနေထိုင်မှုကိုလည်း ဂရုစိုက်ရမည်။

လူတို့ခရီးသွားရာလမ်း၌ အထက်မြန်မာပြည်သို့ သွားရာလမ်း၊ အောက်မြန်မာပြည်သို့ သွားရာလမ်း၊ နယ်စပ်သို့ သွားရာလမ်း စသည်ဖြင့် လမ်းအမျိုးမျိုး ရှိသကဲ့သို့ ဘဝလမ်းတွင်လည်း ယခုဘဝအတွက်ကောင်းသည့် နေရာသို့ သွားရာလမ်း၊ နောင်ဘဝအတွက် ကောင်းသည့် နေရာသို့ သွားရာလမ်း၊ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာလမ်း၊ ယခုဘဝနှင့် နောင်ဘဝတွင် မကောင်းသည့် နေရာသို့ ရောက်ရှိရာလမ်းဟူ၍ ရှိပါသည်။ ထိုလမ်းများသည်ကား သမ္မာမဂ္ဂင်နှင့် မိစ္ဆာမဂ္ဂင်ပင်ဖြစ်သည်။

လူသွားလမ်းများ၌ လမ်းကောင်းကို လျှောက်မိရန် မြေကြီး၊ ကျောက် တုံး၊ ကတ္တရာစေး စသည့်လမ်းအင်္ဂါများကို ဂရုစိုက်ရသကဲ့သို့ ဘဝလမ်းတွင် လည်း လမ်း၏အင်္ဂါရပ်များကို လေးစားရမည်။ ဂရုစိုက်ရပေမည်။ ဘဝလမ်း ကို ခင်းရာတွင် သူတစ်ပါးက ခင်းပေး၍ မရပေ၊ မိမိကိုယ်တိုင်ခင်း၍ မိမိ လျှောက်ရမည်။ သမ္မာမဂ္ဂင်ခေါ်လမ်းကောင်းကို ခင်းရန်အစိတ်အပိုင်း (၈) မျိုးရှိ၍ မိစ္ဆာမဂ္ဂင်ခေါ် လမ်းဆိုးခင်းရန် အစိတ်အပိုင်းသည်ကား (၄) မျိုးရှိသည်။ လမ်းခင်းနည်းများကို မြတ်ဗုဒ္ဓက ပြောပြခဲ့၍ လမ်းကောင်း လမ်းဆိုးကိုလည်း ခွဲခြားပြသခဲ့သည်။ လမ်းကောင်းကို ခင်း၍ လျှောက်သူသည် ပန်းတိုင်ကောင်း သို့ရောက်ပေမည်။ လမ်းဆိုးကို ခင်း၍ လျှောက်သူသည်ကား ပန်းတိုင်ဆိုးသို့ပင် ရောက်ပေမည်။

သမုစွည်းပိုင်း မိဿကသင်္ဂဟတွင် မဂ္ဂင် (၁၂) ပါးစလုံးကိုပင် ဖော်ပြပါသည်။ လမ်းကောင်းနှင့် လမ်းဆိုးကို ရော၍ ပြပါသည်။

သမ္မာမဂ္ဂင်များ

- သမ္မာဒိဋ္ဌိ = မှန်သောအမြင်၊
 ကောင်းသောအမြင်
- သမ္မာသင်္ကပ္ပ = မှန်သောအကြံအစည်
 ကောင်းသောအကြံအစည်
- သမ္မာဝါစာ = မှန်သောစကား
 ကောင်းသောစကား
- သမ္မာကမ္မန္တ = မှန်သောအလုပ်
 မကောင်းသောအလုပ်ကိုရှောင်ခြင်း
 = ကောင်းသောအလုပ်
- သမ္မာအာဇီဝ = မှန်သောအသက်မွေးခြင်း
 ကောင်းသောအသက်မွေးခြင်း
- သမ္မာဝါယာမ = မှန်သောလုံ့လ
 ကောင်းသောလုံ့လ
- သမ္မာသတိ = မှန်သောမမေ့ခြင်း
 ကောင်းသောမမေ့ခြင်း
- သမ္မာသမာဓိ = မှန်သောတည်ငြိမ်ခြင်း
 ကောင်းသောတည်ငြိမ်ခြင်း

သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် များစွာအရေးကြီးပေသည်။ အမြင်မှန် ရှိသောသူသည် တက်လမ်းသို့ ရောက်နိုင်ပေသည်။ အမြင်မှန်ရှိသည် ဆိုရာ၌ မည်သည့်နေရာတွင် မဆိုအကျိုးဝင်သည်။ ဥပမာ- ရုံးကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဤကဲ့သို့ ပြုလုပ်လျှင်အကျိုးရမည်၊ မည်သို့သောနည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်သင့်သည်၊ မည်သူ့ထံမှ အကူအညီယူရမည်စသည်ဖြင့် မှန်ကန်သည့် အချက်များကိုပင် လက်ခံ၍ ဆောင်ရွက်လျှင် အောင်မြင်ရပေမည်။

ကလေးသူငယ်များကို ကျောင်းထားပေးခြင်းသည် သမ္မဒိဋ္ဌိကိုသွင်းပေးသည်နှင့် တူသည်။ သမ္မဒိဋ္ဌိကို အခြေခံ ခင်းပေးသည်နှင့် တူပါသည်။ ထိုကလေးများ အခြေခံ ခင်းပေးထားသော လမ်းပေါ်၌ စာကြိုးစား၍ သင်ခြင်း၊ မိတ်ဆွေကောင်းရှာဖွေခြင်း၊ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းစေရန် ထိန်းသိမ်း ပြုပြင်ခြင်း စသည့် အမြင်မှန်မှုကို လက်ခံကျင့်သုံးပါက ထိုကလေးများသည် လူတော်လူကောင်းကလေးများ ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ လမ်းကိုကား မိမိဘာသာ အပြီးအစီး ခင်း၍ လျှောက်ရပေမည်။

သမ္မာမဂ္ဂင် (၈) ပါးကို လေ့ကျင့် အားဖြည့်ပေးသူသည် ယခုဘဝတွင်ပင် ထွန်းကား တိုးတတ်နိုင်သည်။ နောင်တမလွန်ဘဝအတွက် လည်း မြင့်မားတိုးတတ်လာပေမည်။

မိစ္ဆာမဂ္ဂင်များ

- မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ = မှားသောအမြင်
မကောင်းသောအမြင်
- မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ = မှားသောအကြံအစည်
မကောင်းသောအကြံအစည်
- မိစ္ဆာဝါယမ = မှားသောလုံ့လ
မကောင်းသောလုံ့လ
- မိစ္ဆာသမာဓိ = မှားသောတည်ငြိမ်ခြင်း
မကောင်းသောတည်ငြိမ်ခြင်း

ဒိဋ္ဌိမရှိလျှင် ကျန်သုံးမျိုးသည် ဖြစ်မလာနိုင်ပေ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် အကျိုးမရှိဘဲ အသက်သေစေသည်အထိ စွမ်းဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ- လူတစ်ယောက်သည် ဘဝတစ်လျှောက်တွင် တွေ့ကြုံလာသည့် အခက်အခဲများကို ရင်မဆိုင်ဝံ့တော့ဘဲ မိမိကိုယ်ကို အမျိုးမျိုး သေကြောင်းကြံကာ နောက်ဆုံးတွင် မိမိ၏ ကြံစည်မှုသည် အောင်မြင်၍ သေဆုံးသွားရသည်။

ထိုသူသည် မိမိသေလျှင် အရေးကိစ္စ အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရမည် မဟုတ်တော့ပေ။ နောက်ဘဝတွင်လည်း ထိုသို့သော အခက်အခဲများ မလာ တော့ပေဟု မှားသောအမြင်ကို လက်ခံမိသည်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသူ၏ စိတ်ထဲ၌ မိစ္ဆာအမြင်မှား ကိန်းဝပ်လာသော် သေကြောင်း ကြံလာတော့၏။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဖြစ်သည်။ အခြားကိစ္စများကိုပင် မတွေးတော့ဘဲ သေလိုမှုပေါ်တွင် သာ စိတ်စွဲလာ၏။ မိစ္ဆာသမာဓိဖြစ်သည်။ ထို့နောက် အမျိုးမျိုး သေကြောင်း ကြံတော့သည်။ မိစ္ဆာဝါယာမဖြစ်သည်။

ငါပဲ၊ ယောက်ျားပဲ၊ မိန်းမပဲ၊ သတ္တဝါပဲ ဟူ၍ ထင်မြင်နေခြင်း သည် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ငါအခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ ငါသေလိုသည်ဟု “ငါ” ကိုပင် တပ်တပ်စွဲကာ ထင်မြင်နေသော သူတို့သည် မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာဝါယာမ၊ မိစ္ဆာသမာဓိကို ဆောင်ရွက်ကြပေတော့မည်။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိလမ်းကို ခင်း၍ လျှောက်မိ သောသူသည် ယခုဘဝတွင် လည်းကောင်း၊ နောင်ဘဝတွင် လည်းကောင်း နိမ့်သည်ထက်နိမ့်၍ ကျရပေမည်။

ငယ်စဉ်က သူငယ်ချင်းဖြစ်ခဲ့သော သူနှစ်ယောက်တွင် တစ်ယောက် ကား ပညာတတ်၍ ချမ်းသာကြွယ်ဝနေပြီး တစ်ယောက်သည် ကား ပညာမတတ်ဘဲ ဆင်းရဲချို့တဲ့စွာ နေရ၏။ အထက်တန်းသို့ ရောက်ရှိနေသူသည် လမ်းကောင်းကို ခင်း၍ လျှောက်ခဲ့သူဖြစ်ပြီး၊ အခြေမလှ ဆင်းရဲရသောသူသည် မိစ္ဆာမဂ္ဂင်လမ်းဆိုး ကို ခင်း၍ လျှောက်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မဂ္ဂင်သည် သာသနာပ၊ သာသနာတွင်းမှာ ရှိ၏။ ယခုဘဝကောင်း စားရုံးအတွက် သာသနာပမှာလည်း ရှိ၏။ နောင်ဘဝ ကောင်းစားရေးအတွက် သာသနာပ၊ သာသနာတွင်းမှာရှိသည်။ နိဗ္ဗာန်ရောက်ရန် လမ်းသည်ကား သာသနာတွင်း၌သာ ပေါ်သည်။ မြတ်ဗုဒ္ဓက လမ်းဖောက်နည်းကို ဖော်ထုတ်ပေး ပါသည်။ သာသနာပကာလ၌ သံသရာတွင်းမှ လွတ်ထွက်နိုင်သော လမ်းကို မပြနိုင်ပါ။ သာသနာတွင်း ကြုံကြိုက်သော အချိန်ကာလတွင် နိဗ္ဗာန်အကျိုးကို ရရှိစေရန် သမ္မာမဂ္ဂင် လမ်းကောင်းကို မိမိတို့ဘာသာ ခင်း၍ လျှောက်သင့်လှပေ သည်။

မိဿကသင်္ဂဟ

ဣန္ဒြေ

ဣန္ဒြိယ > ဣန္ဒြေ = အစိုးရခြင်း၊
 အစိုးရသူ
 = အုပ်ချုပ်ခြင်း၊
 အုပ်ချုပ်သူ

ဣန္ဒြေသည် ပါဠိစကား ဣန္ဒြိယမှလာ၍ အစိုးရခြင်း၊ အစိုးရသူ၊
 အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

ဣန္ဒြေ (၂၂) ပါး

ရပ်

နာမ်

- ၁။ စက္ခု ဣန္ဒြေ
- ၂။ သောတ ဣန္ဒြေ
- ၃။ ဃာန ဣန္ဒြေ
- ၄။ ဇိဝါ ဣန္ဒြေ
- ၅။ ကာယ ဣန္ဒြေ
- ၆။ ဣတ္ထိ ဣန္ဒြေ
- ၇။ ပုရိသ ဣန္ဒြေ
- ၈။ ဇီဝိတ ဣန္ဒြေ
(တပိုင်း)

- ၈။ ဇီဝိတ ဣန္ဒြေ (တပိုင်း)
- ၉။ မနဣန္ဒြေ
- ၁၀။ သုခ ဣန္ဒြေ
- ၁၁။ ဒုက္ခ ဣန္ဒြေ
- ၁၂။ သောမနဿ ဣန္ဒြေ ဝေဒနာ
- ၁၃။ ဒေါမနဿ ဣန္ဒြေ ဣန္ဒြေ(၅)ပ်
- ၁၄။ ဥပေက္ခာ ဣန္ဒြေ :ရှာ၊
- ၁၅။ သဒ္ဓါ ဣန္ဒြေ ဣန္ဒြေက
- ၁၆။ ဝီရိယ ဣန္ဒြေ ဖြစ်နေ
- ၁၇။ သတိ ဣန္ဒြေ
- ၁၈။ သမာဓိ ဣန္ဒြေ
- ၁၉။ ပညာ ဣန္ဒြေ

လောကုတ္တရာဣန္ဒြေ

- [၂၀။ အနညာတညဿာနိယထံတွင်လည်း
- ၂၁။ အည ဣန္ဒြေ
- ၂၂။ အညာတာဝိ ဣန္ဒြေ

စက္ခု၊ သောတ၊ ယာန၊ ဇိဝါ၊ ကာယ ဣန္ဒြေများ။

အုပ်ချုပ်သူရှိလျှင် အုပ်ချုပ်ခြင်း ခံသူလည်း ရှိပေမည်။ ဥပမာ- အရက်ပြန်ကို ပုလင်းထဲတွင် ထည့်ထားသော် ပုလင်းသည် အရက်ပြန်ကို အုပ်ချုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ပုလင်းသည် အုပ်ချုပ်သူဖြစ်၍ အရက်ပြန်သည် အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသူ ဖြစ်သည်။

စက္ခုကို အကြမ်းအားဖြင့် မျက်လုံးဟု ခေါ်၏။ အနုစိတ်အားဖြင့် စက္ခုပသာဒ ဖြစ်သည်။ စက္ခုပသာဒဟု ခေါ်သော ရုပ်ဓါတ်က အကုသလ ဝိပါက်စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်နှင့် ကုသလဝိပါက် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် နှစ်ပါးကို အုပ်ချုပ် ထားသည်။ စက္ခုပသာဒသည် စက္ခုဣန္ဒြေပင် ဖြစ်ပါသည်။ စက္ခု ပသာဒသည် အုပ်ချုပ်သူဖြစ်၍ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် အုပ်ချုပ်ခံသူ ဖြစ်ပါသည်။

အရက်ပြန်ကို ပုလင်းထဲတွင် မထည့်ဘဲ ပုဂံပြားတွင် ထည့်ပါက ခြောက်ခန်းသွားပေမည်။ တဖြည်းဖြည်း ပျောက်ကွယ် သွားပေမည်။ အုပ်ချုပ် ထားမည့် ပုလင်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်မည့်သူ မရှိလျှင် ခြောက်ခန်း ပျောက်ကွယ်သွားသကဲ့သို့ စက္ခုပသာဒခေါ် စက္ခုဣန္ဒြေ မရှိလျှင် လည်း စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် ပျောက်ကွယ်သွားပေမည်။

အရက်ပြန်ကို ပုလင်းထဲတွင် ထည့်ထားသော်လည်း ပုလင်းသည် မှု့လုံခြုံလျှင် အရက်ပြန်သည် အနည်းငယ် ခြောက်ခန်းသွားနိုင်သည်။ ထိုသို့ စက္ခုပသာဒ အားနည်းလျှင်လည်း စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် အားနည်းလာမည်။

စားရုံးဒ၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် မြင်ခြင်း (ဒဿန) အလုပ်ကို လုပ်၏။ သာသနာပာဒ အားနည်းသော် မှု့နံဝါးဝါးသာ မြင်နိုင်တော့သည်။ ထို့ကြောင့် သာသနာတွင် သူများသည် မျက်စိကို ထိန်းချုပ်ထားသော စက္ခုဣန္ဒြေ အား ပါသည်။ သာသနာကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။

မပြနိုင်ပါ။ သာသနာမှန်သောသူသည် မျက်စိ အားကောင်းစေရန် သိပ္ပံနည်း အရ ရရှိစေရန် သမ္မာမည်။ ဝိဇ္ဇာနည်းအရသော်ကား သမာဓိစခန်းသို့ ရောက်အောင် သည်။ ပပမည်။

စက္ခုပသာဒခေါ်သော စက္ခုဣန္ဒြေသည် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ကို အုပ်ချုပ် သကဲ့သို့၊ ဓာတုပသာဒသည်လည်း သောတဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါးကိုအုပ်ချုပ် သည်။ ဃာနပသာဒသည် ဃာနဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါးကို၊ ဇိဝှိပသာဒသည် ဇိဝှိဝိညာဉ်စိတ် (၂)ပါးကို၊ ကာယပသာဒသည် ကာယဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါး ကို အသီးသီး အုပ်ချုပ်ကြသည်။

ဣတ္ထိဣန္ဒြေနှင့် ပုရိသဣန္ဒြေ

ဣတ္ထိဣန္ဒြေသည် ဣတ္ထိဘာဝပင်ဖြစ်၍ ပုရိသဣန္ဒြေသည် ပုရိသ ဘာဝပင်ဖြစ်သည်။ ဈေး၊ သွေးသည် တကိုယ်လုံးတွင် တည်ရှိသကဲ့သို့၊ ဣတ္ထိ ဘာဝ၊ ပုရိသဘာဝသည် သက်ဆိုင်ရာ မိန်းမ ယောက်ျားတွင် တကိုယ်လုံး၌ တည်ရှိ၏။ ဣတ္ထိဘာဝ၊ ပုရိသဘာဝသည် လူမဟုတ်၊ သတ္တဝါ မဟုတ်ပေ၊ ရုပ်သာဖြစ်သည်။

ဣတ္ထိဘာဝ၊ ပုရိသဘာဝတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ မိန်းမ၊ ယောက်ျားကို အုပ်ချုပ်သောကြောင့် ဣတ္ထိဣန္ဒြေ၊ ပုရိသဣန္ဒြေဖြစ်သည်။ ဣတ္ထိဣန္ဒြေနှင့် ပုရိသဣန္ဒြေသည် ပုံစံ၊ အမူအရာနှင့် ပြင်ဆင်မှုတို့ကို အုပ်ချုပ်သည်။ ထို ဣန္ဒြေများ အားကောင်းလျှင် သူတို့၏ အုပ်ချုပ်ခံ ရသူများလည်းအား ကောင်း ပေမည်။ ပုံစံ၊ အမူအရာ၊ ပြင်ဆင်မှုတို့သည် ပြတ်သား တိကျရမည်။ ပီပီ သသ ရှိရပေမည်။

သက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်သူ ဣန္ဒြေ အားပျော့ညံ့သော် အုပ်ချုပ်မှု လုပ် ငန်းကို တိတိကျကျ ပြတ်သားစွာ မဆောင်ရွက်နိုင်သောကြောင့် ယောက်ျားရှာ၊ မိန်းမရှာများ ဖြစ်ကြရသည်။ ယောက်ျားဖြစ်သော်လည်း ပုရိသဣန္ဒြေက အားနည်းသော် ပုံစံ၊ အမူအရာ၊ ပြင်ဆင်မှုတို့မှာ မိန်းမဟန်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေ ပေမည်။

ဇီဝိတဣန္ဒြေ

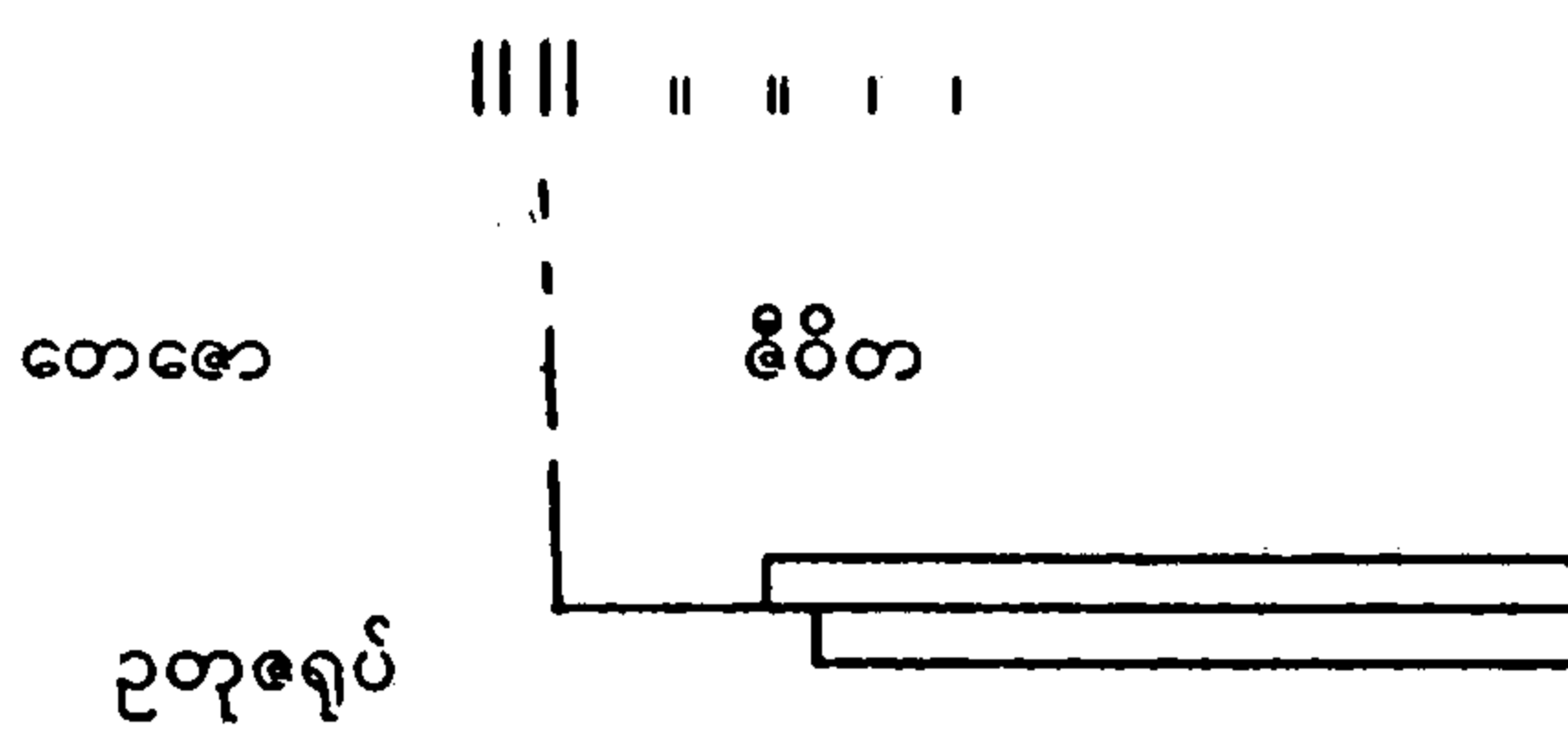
ဇီဝိတ ဣန္ဒြေသည် ရုပ်ထဲတွင်လည်း ပါဝင်၍ နာမ်ထဲတွင်လည်း ပါဝင်သည်။

ရုပ်ထဲမှာဇီဝိတ

ဇီဝိတရုပ်သည် ကမ္မဇရုပ်များနှင့်အတူ ရောပြီး တကိုယ်လုံးတွင် အတွင်းအပြင် နှံ့အောင်နေ၏။ မျက်စိထဲတွင် ဇီဝိတရုပ် ရှိသလားဟူက ရှိပေမည်။ အဝိနိဗ္ဗာနရုပ် (၈) ပါး၊ ဇီဝိတရုပ် (၁) ပါး၊ စက္ခုပသာဒရုပ် (၁) ပါးတို့ ပါသော စက္ခုဒသက ကလာပ်ထဲတွင် ဇီဝိတရုပ်ပါဝင်သည်။ နှလုံးထဲတွင်လည်း ဝတ္ထုဒသက ကလာပ်နှင့် ရော၍ ပါဝင်သည်။ တကိုယ်လုံး တွင်ကား ကာယဒသက ကလာပ်နှင့် ရော၍ ပါဝင်သည်။

အစာအိမ်ထဲတွင် ဒသကကလာပ် မရှိသော်လည်း ဇီဝိတနဝက ကလာပ် ရှိသည်။ အစာအိမ်ထဲတွင် စက္ခုဒသက၊ သောတဒသက၊ ဃာနဒသက၊ ဇိဝါဒသက၊ ကာယဒသကမရှိပေ။ ဝမ်းမီးခေါ်သည့် ပါစက တေဇောဟူ သော ဇီဝိတနဝက ကလာပ်သာလျှင် ရှိသည်။

ဇီဝိတနဝက ကလာပ်သည် ဣန္ဒြေအဖြစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ပေးရသည်။ အုပ်ချုပ်ခံ သမားများကား တိုက်ရိုက်အားဖြင့် အတူနေသော ကမ္မဇရုပ်များ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့မှတစ်ဆင့် ဥတုဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ဇီဝိတရုပ်က ကမ္မဇကလာပ်များကို အုပ်ချုပ်ရာ အုပ်ချုပ်ခံထဲတွင် တေဇောပါ၏။ တေဇောက တဖန် ဥတုဇရုပ်များကို ပေါက်ဖွားပေးခြင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်ပြန်သည်။

ဇီဝိတရုပ်က အုပ်ချုပ်ထားကြောင်း ဤကဲ့သို့ တွေးဆယူနိုင်၏။ ဥပမာ- လက်ခုံထဲတွင် ဇီဝိတရုပ်ရှိ၏။ အတူနေသော ကာယဒသက ကလာပ် များကို အုပ်ချုပ်ထားသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဥတုဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်ထား၏။ ဇီဝိတရုပ်ပျက်သော် ကာယဒသက ကလာပ်ကို မအုပ်ချုပ်နိုင်တော့ပေ။

ထိုမှတဆင့် ဥတုဇကလာပ်များကိုလည်း မအုပ်ချုပ်နိုင်တော့ပေ။ ထိုအခါ ထိုနေရာတွင် အသားဆွေးလာ၏။ သိပ္ပံနည်းအရ ကင်ဆာဟု ခေါ်သည်။ ဇီဝိတရုပ် အားကောင်းသော် အသားမပုပ်ဆွေးနိုင်ပေ။ အူထဲအသားထဲတွင် ဇီဝိတရုပ်အား မကောင်းသော် ထိုနေရာတွင် ကွက်၍ ဆွေးပုပ်သွားနိုင်သည်။

ဇီဝိတရုပ်သည် ကမ္မဇရုပ် ကလာပ်ထဲတွင်ပါ၏။ ကံကြောင့်ဖြစ်ရ သည်။ ထို့ကြောင့် ကံကောင်းလျှင် အသားဆွေးရောဂါသည် ပျောက်ကင်းနိုင် သည်။ ဇီဝိတရုပ် အားကောင်းစေရန် လေ့ကျင့်ပေးရမည်။ စိတ်ထားကောင်း မြတ်၍ ဓမ္မတ္တာစိတ် မွေးမြူပေးရမည်။ တတ်စွမ်းသမျှ တရားအားထုတ်ရမည်။

နာမ်ထဲမှဇီဝိတ

နာမ်ပိုင်းတွင် ပါဝင်သော ဇီဝိတိန္ဒြေသည်ကား သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် (၇)ပါးထဲတွင် ပါဝင်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဇီဝိတရုပ်သည် ကမ္မဇရုပ်များ၊ ထိုမှတဆင့် ဥတုဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သကဲ့သို့ ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်း ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ ထိုမှတဆင့် စိတ္တဇရုပ်များ စသည်ကို အုပ်ချုပ်သည်။

မဟာကုသိုလ်စိတ်တွင် ပဉ္စမစိတ်ဖြစ်သော သောမနဿ၊ အသင်္ခါ- ရိက၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်၊ မဟာကုသိုလ်စိတ်တွင် စေတသိက် (၃၈)ပါးရှိသည်။ ထိုစေတသိက် (၃၈)ပါးတွင် ပါဝင်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်သည် ကျန်သော စိတ်(၃၇)ပါးကို အုပ်ချုပ်သည်။ ထိုမှတဆင့် စိတ်ကပေါက်ဖွားသော စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်ပြန်သည်။ စိတ္တဇရုပ် အားကောင်းသော် ဇီဝိတရုပ် အားကောင်းလာနိုင်သဖြင့် ကျန်းမာရွှင်လန်းပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ အား ကောင်းစေရန် လေ့ကျင့်ပေးရပေမည်။

မနုဏ္ဏန္ဒြေ

မည်သည့် အုပ်ချုပ်သူမဆို သူနှင့် တွဲဖက်နေသူများကိုသာလျှင် အုပ်ချုပ်နိုင် သည်။ အစိုးရသည် မိမိနှင့် ဆက်သွယ်နေသော မိမိတိုင်းနိုင်ငံကို သာလျှင် အုပ်ချုပ်ရသည်။ ရုံးတရုံးတွင် အုပ်ချုပ်သူသည်လည်း မိမိရုံးသူရုံးသား

များကိုသာ အုပ်ချုပ်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် မနုဏ္ဏန္တေဟုခေါ်သော စိတ် အစိုးရ သည်လည်း သူနှင့်တွဲဖက်၍ သြဇာခံ ဖြစ်နေသော သူများကိုသာ အုပ်ချုပ် နိုင်သည်။

စိတ်အစိုးရသည် တိုက်ရိုက်အားဖြင့် စိတ်နှင့်အမြဲမကွာ တစ်သား တည်း တွဲနေသော စေတသိက် (၅၂) ပါးကို အချိန်ပြည့် အုပ်ချုပ်သည်။ ထို့နောက် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။ ထို့နောက် စိတ္တဇရုပ်နှင့် အတူတွဲဖက်ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်များ ကိုလည်း အုပ်ချုပ်သည်။

စိတ်၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသော စေတသိက်များ၊ ရုပ်များသည် စိတ်က အမိန့်ပေးသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ကြရ၏။ ဥပမာ- လက်ကွေးခြင်း လက်ဆန့်ခြင်းသည် စိတ်က စေခိုင်းသောကြောင့် ပြုလုပ်ရသည်။ လက်ကွေး စေရန် စိတ်က စီမံလိုက်၏။ လက်ဆန့်စေရန် စိတ်က အမိန့်ပေးလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံနေရသည်။ လက်ကွေးခြင်း လက်ဆန့်ခြင်းထဲတွင် ကမ္မဇ ကလာပ်စည်းထဲမှ ကာယဒသက ကလာပ်နှင့် ဘာဝဒသက ကလာပ်နှစ်စည်းပါဝင်၍ စိတ္တဇကလာပ်၊ ဥတုဇကလာပ်၊ အာဟာရဇ ကလာပ်စည်းများ ပါဝင်သည်။ သွားလာလှုပ်ရှားခြင်း၊ စာရေးခြင်း စသည့် အပြုအမူများသည် မနုဏ္ဏန္တေ၏ အမိန့်အရ ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အစိုးရသည်-

- (၁) တိုက်ရိုက်အားဖြင့် စေတသိက်ကို အုပ်ချုပ်သည်၊
- (၂) စိတ္တဇရုပ်ကို အုပ်ချုပ်သည်၊
- (၃) စိတ္တဇရုပ်နှင့် တွဲဖက်ဖြစ်သော ကျန်ကမ္မဇရုပ်များ၊ ဥတုဇရုပ် များ၊ အာဟာရဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်၊
- (၄) အပြင်ဗဟိဒ္ဓရုပ်များကိုလည်း ဓာတ်ထိခိုက်စေသောအားဖြင့် အုပ်ချုပ်သေးသည်။

သုခဏ္ဏန္တေနှင့် ဒုက္ခဏ္ဍန္တေ

သုခဏ္ဏန္တေသည် ချမ်းသာခြင်း အစိုးရဖြစ်သည်။ ဝေဒနာအားဖြင့် သုခဝေဒနာသာ ဖြစ်၏။ သုခဝေဒနာသည် ကုသလဝိပါက် ကာယဝိညာဉ်

စိတ်တွင်ပါသည်။ ထိုစိတ်သည် စေတသိက် (၇) ပါးနှင့်ယှဉ်သည်။ သုခဝေဒနာသည် ယှဉ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ဒုက္ခဏုန္တေသံသညလည်း ဒုက္ခဝေဒနာပင် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် အကုသလဝိပါက် ကာယဝိညာဉ် စိတ်တွင်ပါဝင်သည်။ ဒုက္ခဏုန္တေသံသည ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ကုသလဝိပါက် သုခကာယဝိညာဉ်စိတ်၊ အကုသလဝိပါက် ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ်တို့သည် ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်ပေ။ သို့သော် သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာက ကိုယ်ကာယကြီးကို ပြောင်းလဲစေ၏။ သုခဝေဒနာ ဝင်လာသော် ကိုယ်ကာယသည် ကျန်းမာ၏၊ ရွှင်လန်း၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ ဝင်လာသော် ခြောက်သွေ့ ညှိုးနွမ်း၏။ ကိုယ်ခန္ဓာကြီး လန်းဆန်းစေရန်၊ ခြောက်သွေ့ညှိုးနွမ်းစေရန် သုခဏုန္တေသံသည၊ ဒုက္ခဏုန္တေသံသညက ဖန်တီးလိုက်ပါသည်။

ကာယဝိညာဉ် စိတ်သည် ကာယပသာဒပေါ်တွင် မှီနေ၏။ တကိုယ်လုံးတွင် ပြန့်နှံ့တည်ကိန်းသည်။ ကုသလဝိပါက် သုခကာယ ဝိညာဉ်စိတ်ဖြစ်သော် ထိုစိတ်တည်နေသော ကာယဝတ္ထုခေါ် ကာယပသာဒသည်လည်း လန်းဆန်းနေပေမည်။ ကာယဝိညာဉ်စိတ်သည် အကုသလဝိပါက် ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ်ဖြစ်သော် ထိုစိတ်တည်ရာ ကာယဝတ္ထုသည်လည်း ညှိုးနွမ်းပေမည်။ ဥပမာ- စားပွဲပေါ်တွင် အပူပြင်းသော ရေခွေးအိုး၊ သို့မဟုတ် ရေခဲတုံးကို တင်ထား၍ ခဏမျှကြာသော် ဖယ်လိုက်လျှင် ထိုနေရာများ၌ အပူငွေ့၊ အအေးငွေ့များ ကျန်ခဲ့ပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ သုခကာယဝိညာဉ်စိတ်၊ ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ်တို့၏ ဓာတ်သဘာဝ အင်အားသည်လည်း ကာယဝတ္ထုပေါ်တွင် တည်ရှိနေပေမည်။

ထို့ကြောင့် သုခဏုန္တေသံသည ဒုက္ခဏုန္တေသံသည-

တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ကာယဝိညာဉ်စိတ် နှစ်ပါးကို အုပ်ချုပ်သည်။ တဆင့်အားဖြင့် သူတို့၏ မှီရာကာယဝတ္ထုခေါ် ကာယပသာဒကို လန်းဆန်းစေ၏၊ ညှိုးနွမ်းစေ၏။ ကာယပသာဒနှင့် တွဲဖက်နေသောခန္ဓာကိုယ်တခုလုံးကို အုပ်ချုပ်သည်။ ကျန်းမာ၍ လန်းဆန်းကြည်လင်သူကို သုခဏုန္တေသံသညက အုပ်ချုပ်၍ မကျန်းမာ၍ ညှိုးနွမ်းသူကို ဒုက္ခဏုန္တေသံသညက အုပ်ချုပ်ပါသည်။

သောမနဿဏုန္ဒြေနှင့် ဒေါမနဿဏုန္ဒြေ

သောမနဿဏုန္ဒြေနှင့် ဒေါမနဿဏုန္ဒြေသည် ဝေဒနာဏုန္ဒြေနှစ်ပါး ဖြစ်သည်။ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာပင်ဖြစ်သည်။ ထို ဏုန္ဒြေနှစ်ပါးသည်-

- (၁) တိုက်ရိုက်အားဖြင့် တွဲဖက်နေသော စိတ်စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- (၂) ထိုမှတစ်ဆင့် စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- (၃) စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်စပ်၍ ကျန်သော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ် များကိုလည်း အုပ်ချုပ်သည်။

သောမနဿဏုန္ဒြေက အုပ်ချုပ်သော် ရယ်ပြုံးကြ၏၊ ပျော်ရွှင်ကြ၏၊ ကိုယ်ဟန် အနေအထားမှာလည်း ရွှင်ရွှင်ပျပျ တက်တက်ကြွကြွ ရှိသည်။ ဒေါမနဿအစိုးရ ဝင်လာသော်ကား ငိုကြွေးပူဆွေးကြသည်၊ တခါတရံ ဒေါမနဿသည် အသက် မရှုနိုင်လောက်အောင် တက်သည်အထိ ငိုကြွေးရန် ပင် အမိန့်ပေးလိုက်သည်။

ဥပေက္ခာ ဏုန္ဒြေ

ဥပေက္ခာဏုန္ဒြေသည်လည်း ဝေဒနာဏုန္ဒြေ တပါးပင် ဖြစ်သည်။ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဖြစ်၏။ ဥပေက္ခာဏုန္ဒြေသည်-

- (၁) တွဲဖက်ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- (၂) စိတ္တဇရုပ်များကိုလည်း အုပ်ချုပ်သည်။
- (၃) ထိုမှတစ်ဆင့် စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်များကိုလည်း အုပ်ချုပ်သည်။

ဏုန္ဒြေသိက္ခာနှင့် မှန်မှန်တည်တည် နေသောသူသည် ဥပေက္ခာဏုန္ဒြေ ကအုပ်ချုပ်ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဝိသာခါသည် ခရီးသွားနေရင်း မိုးရွာလာသော်လည်း ပြေးပြေးလွှားလွှား မလျှောက်ပေ၊ ခြေမှန်မှန်ဖြင့် တည်တည်တံ့တံ့သာ ခိုနားရာသို့ လျှောက်လာ၏။ ဝိသာခါအား ဥပေက္ခာ ဏုန္ဒြေက အုပ်ချုပ်ထားသည်။

နာမ်ဣန္ဒြေတွင် သုခဣန္ဒြေ၊ ဒုက္ခဣန္ဒြေ၊ သောမနဿဣန္ဒြေ၊ ဒေါမနဿဣန္ဒြေ၊ ဥပေက္ခာဣန္ဒြေတို့သည်ဝေဒနာဣန္ဒြေ (၅)ပါးဖြစ်သည်။ ထိုဝေဒနာဣန္ဒြေ (၅) ပါးသည် သက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ခံသူတို့အား တဦးစီနှင့် တခါတရံ အုပ်ချုပ်ကြသည်။ တပြိုင်တည်း တချိန်တည်းတွင် ဝေဒနာ (၅) ပါးစလုံးက မအုပ်ချုပ်ပေ။ ဣန္ဒြေ (၁) ပါးတည်းကလည်း တသမတ်တည်း အချိန်မရွေး အုပ်ချုပ်ခြင်း မရှိပေ။ ပြောက်ကြားသာလျှင် အုပ်ချုပ်သည်။

ဥပမာ- လူတယောက်သည် ကျန်းမာ လန်းဆန်းနေစဉ် သုခဣန္ဒြေက အုပ်စိုးထားသည်။ မကျန်းမာဘဲ ညှိုးနွမ်းနေသည်ရှိ၏။ ဒုက္ခဣန္ဒြေက အုပ်စိုးထားသည်။ တခါတရံ ပျော်ရွှင်မှုနှင့် တွေ့၍ ရယ်ပြုံး၏။ တခါတရံ ဝမ်းနည်း ပူဆွေးမှုနှင့် တွေ့၍ ငိုသည်။ ထိုအခါ သောမနဿဣန္ဒြေ၊ ဒေါမနဿဣန္ဒြေက အုပ်ချုပ်ထားသည်။ ဥပေက္ခာဣန္ဒြေက အုပ်ချုပ်ထားသော် မပြုံးမငိုဘဲ မှန်မှန်သာ ဖြစ်နေရသည်။

သဒ္ဓါဣန္ဒြေ

သဒ္ဓါဟူသော အစိုးရဝင်လာလျှင် ကြည်လင်လာ၏။ သဒ္ဓါဟူသည် မှာ ယုံကြည်ခြင်းဖြစ်၏။ ထိုအစိုးရသည် တခါတရံမှ လာသည်။ ယုံကြည်မှု ဝင်လာလျှင် အသက်ပင် အသေခံသည်အထိ ဆောင်ရွက်ပေမည်။ သသပဏ္ဍိတဇာတ်တွင် ဘုရားလောင်း ယုန်မင်းသည် သီလစင်ကြယ်၍ ဒါနကျိုးဆက် ဖြိုးဖြိုးတက်လျှင် မဂ်ဖိုလ်ဉာဏ်ကြီး ပွင့်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်သောကြောင့် မိမိ၏ ဒါနပါရမီ ပြည့်စေရန် အလှူခံ ပုဏ္ဏားအား ခန္ဓာကိုယ်ကို လှူလို၍ မီးပုံတွင်းသို့ပင် သက်ဆင်းခဲ့ပေသည်။

အာဠဝိပြည်၏ တံခါးအနီးတွင်ရှိသော ညောင်ပင်မှာ နေသည့် အာဠဝကဘီလူးသည် ဂေါတမဘုရားအား “ ကိံသုဓဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌံ ဤကမ္ဘာပေါ်၌ သတ္တဝါ၏ အကောင်းဆုံးသောစီးပွားဥစ္စာသည် အဘယ်နည်း” ဟု မေးသည်။ ထိုအခါမြတ်စွာဘုရားက “ သဒ္ဓါဓ ဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌံ ဤ ကမ္ဘာပေါ်၌ သတ္တဝါ၏ အကောင်းဆုံးသော စီးပွားဥစ္စာသည် ယုံကြည်ခြင်း ဖြစ်၏ ”ဟု ဖြေဆိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါသည်ဥစ္စာသိုက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ကျောင်းသားတယောက်သည် စာမေးပွဲအောင်မြင်စေရန် ဖြေဆိုရာတွင် ယုံကြည်မှုရှိရမည်။ မေးခွန်းပေါ်တွင် အဖြေကို ယုံကြည်မှုရှိမှ ကောင်းစွာ ဖြေဆိုနိုင်ပေမည်။ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်သော ကိစ္စအဝဝသည် သက်ဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ဆေးစွမ်းသည်၊ ထက်မြက်သည်ဟု ပြောသော်လည်း ယုံကြည်စွာ စားကြည့်မှ အစွမ်းထက်မြက်မှန်း သိသာပါသည်။ ထိုသို့ပင် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်များကိုလည်း ယုံကြည်မှသာ လိုက်နာ ကျင့်သုံးနိုင်မည်။ ဥပမာ- ဂါထာ တပုဒ်သည် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းစေသည် ဟု ပြောဆိုသော်လည်း ယုံယုံကြည်ကြည်ဖြင့် ရွက်ဆိုမှသာလျှင် အကျိုးသက် ရောက်နိုင်သည်။

အလုပ်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ရာတွင် ယုံကြည်ချက် အမှန်ကိုသာလျှင် လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ယုံကြည်မှုသည် များစွာ အရေးကြီးပါသည်။ အခန်းတိုင်း အခန်းတိုင်း နေရာတိုင်း နေရာတိုင်းတွင် ယုံကြည်မှုရှိမှ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

သဒ္ဒါသည် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် (၁၉) ပါးထဲတွင် ပါဝင်၍ သောဘဏစိတ်အကျဉ်း (၅၉)၊ အကျယ် (၉၁) နှင့်ယှဉ်သည်။ ကောင်းသည့် ဘက်တွင်သာ ပါဝင်သည်။

အမှားကို ယုံကြည်ခြင်းသည် သဒ္ဒါမဟုတ်တော့ပေ၊ ဒိဋ္ဌိဖြစ်သွားသည်။ ဒိဋ္ဌိနှင့် သဒ္ဒါကို ရုတ်တရက် ခွဲခြားရန်မလွယ်ကူပေ။ အကျိုးသက် ရောက်မှသာ သိနိုင်သည်။ ရွှေနှင့် ကြေးကို မှတ်ကျောက်ပေါ်တွင် တင်၍ ကြည့်မှသာ သိနိုင်သကဲ့သို့ ယုံကြည်ချက်အမှား အမှန်ကိုလည်း စိစစ်ချက်ဖြင့် စိစစ်ပြီးမှသာ သိနိုင်သည်။ သဒ္ဒါအတုသည် ဒိဋ္ဌိဖြစ်သကဲ့သို့ ပညာအတုသည် လည်း ဒိဋ္ဌိဖြစ်သည်။

သဒ္ဒါ ဣန္ဒြေသည်-

- ၁။ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ် သည်။
- ၂။ စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- ၃။ တဆင့်အားဖြင့် စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်သွယ်လာသော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇ ရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ထို့ကြောင့် ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ သဒ္ဓါဣန္ဒြေဟူသော ယုံကြည်ခြင်း အစိုးရဝင်လာသော လုပ်ငန်းရပ်များသည် ပြတ်သား၏။ တိကျ ၏။ အနေအထိုင် အပြောအဆိုလည်း သေသပ်၏။ ကြည်ကြည် လင်လင်ရှိ၏။

ဝီရိယဣန္ဒြေ

ဝီရိယသည် ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကြိုးစားခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဝီရိယဣန္ဒြေဝင်လာသော် ထိုကိစ္စကို ပြီးစီးသည် အထိ အားကြိုးမာန်တက် ဆောင်ရွက်၏။ ဝီရိယအစိုးရသည် တခါတရံမှ ဝင်လာနိုင်သည်။ ကောင်းသည့်ဘက်နှင့် မကောင်းသည့်ဘက် နှစ်ဘက်စလုံးမှ ပင် ဝင်လာနိုင်သည်။ သူတပါးတို့အား ကူညီခြင်း၊ ယိုင်းပင်းစောင်မခြင်းကို ထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကောင်းသည့်ဘက်မှ ဖြစ်၏။ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားခြင်း၊ ခိုးဝှက်လုယူ သတ်ဖြတ်ရန် ကြိုးစားခြင်းသည်ကား မကောင်းသည့် ဘက်မှ ဖြစ်သည်။

ဝီရိယသည် အညသမာန်းစေတသိက်ထဲတွင် ပါဝင်သော ဝီရိယ စေတသိက်ဖြစ်သည်။ စိတ် (၇၃) ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ ဝီရိယဣန္ဒြေ ဝင်လာသော်-
၁။ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
၂။ ထိုမှတဆင့် စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
၃။ စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်သွယ်လာသော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇ ရုပ်၊ အာဟာရ ဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဝီရိယအစိုးရ အုပ်ချုပ်ခြင်း ခံရသော သူသည် မရပ်မနား ကြိုးစား ဆောင်ရွက်၏။ ကိုယ်ဟန် အနေအထားမှာ တက်တက်ကြွကြွရှိသည်။

သတိဣန္ဒြေ

သတိသည် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် (၁၉) ပါးထဲတွင် ပါဝင်သော သတိစေတသိက်ဖြစ်သည်။ သတိစေတသိက်သည် သောဘဏ စိတ် အကျဉ်း (၅၉) ပါး၊ အကျယ် (၉၁) ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။

သတိဣန္ဒြေသည်-

၁။ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

၂။ ထိုနောက်စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

၃။ တဆင့်ခံအားဖြင့် ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

သတိဣန္ဒြေသည် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုပ်ကိုင်ရာ၌ ပြီးစီးအောင်မြင်သည်အထိ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် မမေ့အောင် ထိန်းချုပ်ပေးထားသည်။ သတိဣန္ဒြေ အုပ်ချုပ်ထားသော သူသည်အမှားအယွင်းကို မဆောင်ရွက်ပေ။ သတိသည် ကောင်းသည့်ဘက်တွင်သာ ပါဝင်သည်။

သမာဓိဣန္ဒြေ

သမာဓိသည် တည်ကြည်ခြင်း၊ စူးစိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ထိုကိစ္စအောင်မြင်သည်အထိ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မည်ဟူ၍ စိတ်ကို တည်ငြိမ်စေရန် သမာဓိဣန္ဒြေက ထိန်းသိမ်းပေးသည်။

သမာဓိဣန္ဒြေ၏ အစိုးရခြင်းကို ခံရသောသူသည် အလုပ်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ မရေမရာ မရှိပေ။ တခုပြီးတခု ဆောင်ရွက်၏။ လုပ်ငန်းကို မှန်မှန်နှင့် တိတိကျကျ ဆောင်ရွက်သည်။

သမာဓိဣန္ဒြေသည် သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏစေတသိက် (၇) ပါးထဲတွင် ပါဝင်သော ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်ပင်ဖြစ်သည်။ စိတ်သည် အလွန်လျှင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်နေသော်လည်း တည်ငြိမ်မှုရှိသေးသည်။ စိတ်အစဉ်သည် တခုသော အာရုံတွင် ထပ်ကာထပ်ကာ တည်ငြိမ်လာသော် သမာဓိ အားကောင်းလာ၏။ စိတ်အားရှိလာသည်။ အားရှိသော စိတ်ဖြင့်ဆောင်ရွက်သော အမှုကိစ္စတို့သည် ပြီးစီး အောင်မြင်နိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် သမာဓိဣန္ဒြေသည်-

၁။ ထိုတိုက်ရိုက်အားဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

၂။ ထိုနောက်စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

၃။ ထိုမှတဆင့် စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်သွယ်လာသော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ပညာဏုဋ္ဌေ

ပညာသည် နားလည်မှုအသိဉာဏ်၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်သော အသိဉာဏ် ပင်ဖြစ်သည်။ စေတသိက်အားဖြင့် ပညိဋ္ဌေစေတသိက်ပင် ဖြစ်သည်။ စိတ် (၄၇) ပါးနှင့် ယှဉ်၏။

ပညာဏုဋ္ဌေသည်-

- ၁။ တိုက်ရိုက်အားဖြင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- ၂။ ထိုမှတစ်ဆင့် စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။
- ၃။ စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်သွယ်လာသော ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

အာဠဝကဘီလူးက မြတ်စွာဘုရားအား “ ကထံ ဇီဝိံ ဇီဝိတမာဟု သေဋ္ဌံ အဘယ်ကဲ့သို့သော အသက်မွေးခြင်းကို အကောင်းဆုံးသော အသက်မွေးခြင်းဟူ၍ ပြောဆိုကြပါသလဲ ” ဟု မေးရာ၊ မြတ်စွာဘုရားက “ ပညာဇီဝိံ ဇီဝိတမာဟု သေဋ္ဌံ ပညာဖြင့် အသက်မွေးခြင်းကို အကောင်းဆုံးသော အသက်မွေးခြင်းဟု ဆိုကြသည်ဟု ဖြေဆိုပါသည်။

ပညာဖြင့် အသက်မွေးသည် ဆိုရာ၌ သူ့နေရာနှင့်သူ တိုင်းရမည်၊ စစ်တိုက်သူတွင် စစ်သင်ကြားမှုပညာ ရှိပေမည်။

စာရေးသားရာ၌ ဖယ်စဉ်က ပညာကို ကောင်းစွာတတ်မြောက်ထားသူ သည် ကောင်းမွန်စွာ ရေးသားနိုင်မည်။ စကားလုံးကောင်းများကို ရွေးထုတ်၍ ရေးသားနိုင်မည်။ ပညာဏုဋ္ဌေကပင် ရေးခိုင်းခြင်းဖြစ်သည်။ တချို့သော သူများမှာ ငယ်စဉ်က ပညာကောင်းစွာ မသင်ထားသောကြောင့် စာလုံးလှခြင်း၊ လက်ရေး ညီညာခြင်းရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အကျိုးအကြောင်း ဆက်စပ်၍ ကောင်းစွာရေးနိုင်ပေ။ ပညာဏုဋ္ဌေ နုနယ်သေးသောကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ- ကလေး သူငယ်များသည် ပညာဉာဏ်နုနယ်သေးရကား စာပေကို ကောင်းစွာရေး တတ်ကြသေးပေ။

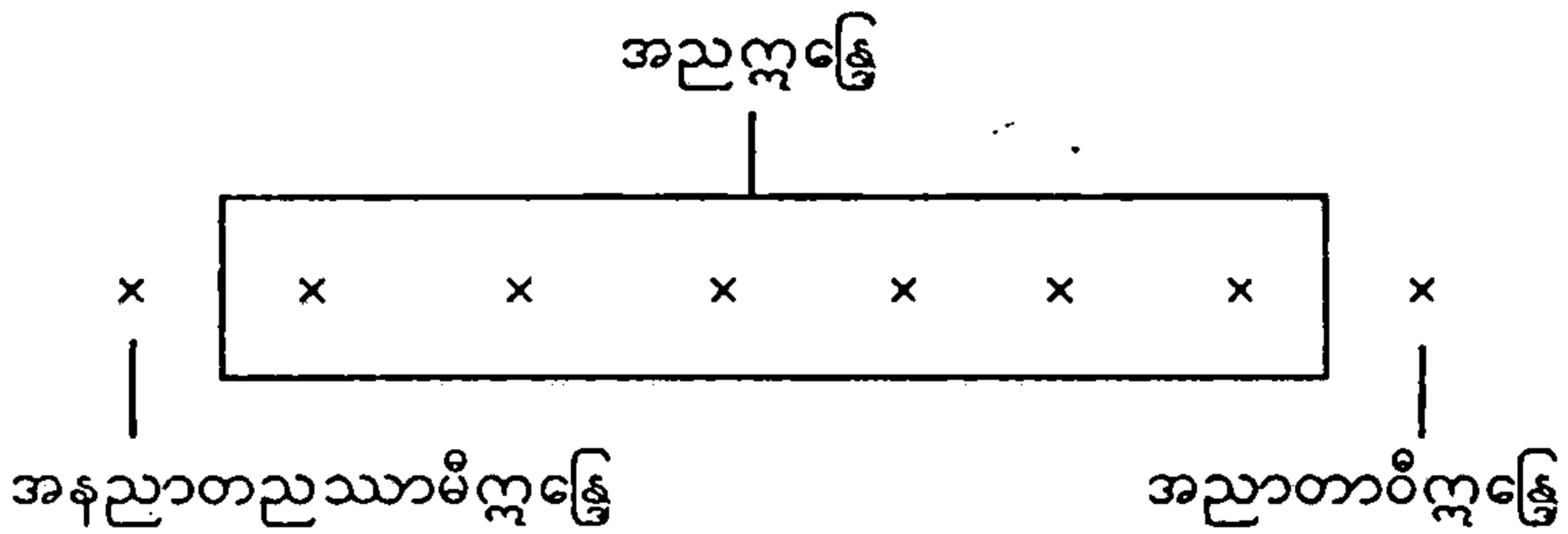
ထို့ကြောင့် ပညာဏုဋ္ဌေ ခိုင်ခံ့စေရန် ဗဟုသုတကို ရှာဖွေမှတ်သားရ ပေမည်။

“အနညာတညဿာမိ ဣန္ဒြေ၊ အညဏ္ဍန္ဒြေ၊ အညာတာဝိဏ္ဍန္ဒြေ”

ထိုဣန္ဒြေ (၃) ပါးသည်ကား လောကုတ္တရာ ဣန္ဒြေ (၃) ပါးပင် ဖြစ်သည်။ အနညာတညဿာမိဣန္ဒြေသည် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်ရရှိက် တွင်သာ ရှိသည်။

အညဏ္ဍန္ဒြေသည် အထက်မဂ်(၃) ပါး၊ အောက်ဖိုလ်(၃)ပါး ရရှိက် တွင်သာ ရှိသည်။

အညာတာဝိဏ္ဍန္ဒြေသည်ကား အရဟတ္တဖိုလ် ရရှိက်တွင်သာ ရှိသည်။

ထိုလောကုတ္တရာဣန္ဒြေ (၃) ပါးကို နှုတ်သော် ကျန် ဣန္ဒြေ (၁၉) ပါးသည် လောကီစိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်များကို အစိုးရ အုပ်ချုပ်ပါသည်။ လူတစ်ဦးဦးတွင်ကား အစိုးရသူ (၁၈) ပါးရှိပါသည်။ ယောက်ျားဟူလျှင် ဣတ္ထိ ဣန္ဒြေမပါဝင်ဘဲ မိန်းမဟူလျှင် ပုရိသဣန္ဒြေမပါဝင်ပါ။ ထိုဣန္ဒြေ (၁၈) ပါးသည် သတ္တဝါတို့အား တလှည့်စီ အုပ်ချုပ်လျက်ရှိပါသည်။

ဗိုလ်

ဗလ > ဗိုလ် = အင်အား

ဗိုလ်သည် ပါဠိစကား ဗလမှ လာ၍ “အင်အား” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

လောကထဲတွင် အလွန်ကြီးကျယ်သော အင်အားကြီး (၉) မျိုးရှိသည်။ ထိုအင်အားကြီး (၉) မျိုးထဲတွင် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော

ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အင်အားကြီးများလည်း ပါဝင်၍ အပြစ်ရှိ
၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်
အင်အားကြီးများလည်း ပါဝင်သည်။

ဗိုလ် (၉) ပါး

၁။ သဒ္ဓါဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊
၂။ ဝီရိယဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
၃။ သတိဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊
၄။ သမာဓိဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
၅။ ပညာဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊
၆။ ဟိရိဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊
၇။ ဩတ္တပ္ပဗိုလ်	...	ကုသိုလ်၊
၇။ အဟိရိကဗိုလ်	...	အကုသိုလ်
၉။ အနောတ္တပ္ပဗိုလ်	...	အကုသိုလ်

သဒ္ဓါဗိုလ်၊ သတိဗိုလ်၊ ပညာဗိုလ်၊ ဟိရိဗိုလ်၊ ဩတ္တပ္ပဗိုလ်များသည်
ကုသိုလ်အင်အား သက်သက်ဖြစ်၍ အဟိရိကဗိုလ်၊ အနောတ္တပ္ပဗိုလ်များသည်
အကုသိုလ် အင်အားကြီးများ သက်သက်ဖြစ်သည်။ ဝီရိယဗိုလ်၊ သမာဓိဗိုလ်
များသည်ကား ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်
လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ပါဝင်သော အင်အားကြီးများ
ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ဗိုလ်များသည် အင်အားကြီးသကဲ့သို့ အကုသိုလ်ဗိုလ်များ
သည်လည်း အင်အားကြီးသည်။

သဒ္ဓါဗိုလ်

သဒ္ဓါဗိုလ် = ယုံကြည်ခြင်းအင်အား၊

ယုံကြည်ခြင်း အင်အားသည် ဓာတ်သဘာဝ တခုမျှသာ ဖြစ်သည်။
အကောင်အထည် မရှိပေ။ အလွန် သေးငယ်သော ပရမာဏုမြူသည်ပင်လျှင်
အကောင်အထည် ရှိနိုင်သေးသည်။ သဒ္ဓါဟူသော ယုံကြည်မှု အင်အားသည်
အရာဝတ္ထုအနေဖြင့် အကောင်အထည် မရှိသော်လည်း အင်အားကြီးမား လှပေ

သည်။ သတ္တဝါများကို မြင့်မားသော အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်စေရန် မြင့်တင်ပေးရာတွင် အကူအညီပြုသော အင်အားကြီးတရပ် ဖြစ်သည်။ ချမ်းသာသုခရရှိ၍ အဆင့်အတန်း မြင့်နေသူ မှန်သမျှသည် ထိုဓာတ်အင်အားကြီးကို အသုံးပြုခဲ့သောကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အသက်ရှူခြင်း၏ အသုံးဝင်ပုံကို သင်ရိုးကျကျ သင်ထားသောသူသည် လေကောင်းလေသန့်၏ အရေးကြီးပုံ၊ အသက်ရှူခြင်း၏ အရေးပါ အရာရောက်ပုံကို သိမြင်ပေမည်။ သတ္တဝါမှန်သမျှသည် အသက်ရှူနေကြသော်လည်း အသက်ရှူခြင်း၏ အရေးကြီးပုံကို အမှတ်မဲ့ နေမိသူများသည်လည်း ရှိပေမည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် လူ့လောကကြီးတွင်လည်း ချမ်းသာသုခကို ရရှိခံစားရသော သူများသည် သဒ္ဓါဗိုလ်ကြောင့် ဖြစ်သည်ကိုသိရှိ နားလည်သူများလည်း ရှိပေမည်။ အမှတ်မဲ့ မသိသူများလည်း ရှိပေမည်။ လူ့လောကတွင် လေရှူရှိုက်မှုသည် လူတို့အသက်ရှင်နေနိုင်ရေး အတွက် အရေးပါ အရာရောက်သကဲ့သို့ အဆင့်အတန်း တိုးတက် မြင့်မားရေးတွင်လည်း သဒ္ဓါဗိုလ်ယုံကြည်မှု အင်အားသည် အရေးကြီးလှပေသည်။ လူ့လောကကြီးတွင်မက နတ်ဗြဟ္မာတို့တွင်လည်း သဒ္ဓါကြောင့်ပင် အထက်တန်းသို့ ရောက်နေရခြင်း ဖြစ်သည်။ ချမ်းသာသုခကို ရကြသည်။ သဒ္ဓါဗိုလ်သည် ကုသိုလ်အင်အားကြီးတပါး ဖြစ်ပါသည်။

ရပ်ရွာထဲတွင် မည်သူမည်ဝါသည် သဒ္ဓါတရားရှိကြောင်း၊ သဒ္ဓါတရားကို လူတိုင်း ထားရှိသင့်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ပြောဆိုနေကြရာတွင် သဒ္ဓါကို ပေးကမ်းချင်သောစိတ်၊ နှမြောတွန့်တို့ ဝန်တိုခြင်း ကင်းသော စိတ်အနေဖြင့် ယူဆကြသည်။

စင်စစ်ကား သဒ္ဓါဟူသည် ယုံကြည်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အင်္ဂလိပ်စာပေကို တတ်မြောက်ရန် လိုလား၏။ အင်္ဂလိပ်စာပေနှင့် ပတ်သက်သော စာအုပ်စာတမ်းများကို လေ့လာဖက်ရှုမှတ်သားခြင်းစသည့် အချက်များသည် အင်္ဂလိပ်စာပေ တတ်မြောက်လာစေနိုင်သော အထောက်အကူများ ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ပါက ထိုအချက်များကို

ဆောင်ရွက်ပေမည်။ မိမိ၏ ယုံကြည်ချက်အတိုင်း ကျက်မှတ်သင်ကြား
လေ့လာ ဆောင်ရွက်သော် အင်္ဂလိပ်စာပေကို တတ်မြောက်လာမည်။

စီးပွားရေးတွင် လည်းကောင်း၊ ပညာရေးတွင် လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်
ရေးတွင် လည်းကောင်း အဆင့်အတန်း မြင့်မားခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသူများ
သည် “ ဤလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျှင် ဤသို့အဆင့်အတန်းမြင့်များမည့်
အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိနိုင်သည် ” ဟု ယုံကြည်သောကြောင့် ထိုလုပ်ငန်းများကို
ထိထိမိမိ ဆောင်ရွက်သောကြောင့် မိမိလိုလားသော အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိပေ
သည်။ သဒ္ဒါဗိုလ်ဟူသော ယုံကြည်မှု အင်အားကြောင့် အဆင့်အတန်း မြင့်မား
သည်ကို ကား သိချင်မှ သိပေမည်။

ဝီရိယဗိုလ်

ဝီရိယဗိုလ် ... ထောက်ပံ့ခြင်းဟူသော အင်အား

ဝီရိယဗိုလ်သည် ကုသိုလ်လုပ်ငန်းတွင် လည်းကောင်း၊ အကုသိုလ်
လုပ်ငန်းတွင် လည်းကောင်း၊ ထောက်ပံ့ပေးသော အင်အားကြီး ဖြစ်ပါသည်။
ပညာအရာ၌ ထူးချွန်ရမည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ထားရှိသူသည် မတတ်
မနေ လေ့လာသင်ကြား မှတ်သားသော် ထူးချွန်စွာ တတ်မြောက် ပေမည်။
ကုသိုလ်လုပ်ငန်းတွင် ဝီရိယဗိုလ်က ထောက်ပံ့ပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။
သူတစ်ပါးတို့ထက် ဝီရိယ အင်အားကြီးသော် သူတစ်ပါးတို့ထက် တတ်မြောက်
နိုင်ပေသည်။

ဤဗိုလ်အခန်း၌ ဝီရိယကို သဘောတရားအားဖြင့် ခန္တီဟုလည်း
ယူဆနိုင်ပါသည်။ လူတို့သည် အဆင့်အတန်း မြင့်မားစေရန် ကုသိုလ်လုပ်ငန်း
ဖြင့် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ကြရာ၌ အနည်းငယ်မျှ အဆင့်အတန်းမြင့်လာသော်
တခြားသူများက ချီးမွမ်း မြှောက်ပင့်ကြသည်လည်း ရှိပေမည်။ မလိုမုန်းထား
ခြိမ်းခြောက် ရန်ပွားကြသူများလည်း ရှိပေမည်။ မြှောက်ပင့်ကြ၊ ခြိမ်းခြောက်
ကြသည်များကို ခန္တီသဘောတရားဖြင့် သည်းခံ၍ ကြံ့ကြံ့ခိုင်သောစွဲ ဝီရိယဖြင့်
ဆက်လက် ဆောင်ရွက်သွားပါက အထက်တန်းသို့ ရောက်ရှိနိုင်ပါသည်။

ဝီရိယဗိုလ်သည် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းတွင် ထောက်ပံ့ပေးရာ၌ ဥပမာ-
သူတပါး အသက်သတ်ခြင်း၊ သူတပါး ဥစ္စာခိုးယူခြင်း၊ မုသားပြောခြင်း၊
သူတပါးကို မကောင်းပြောခြင်းစသည့် မနောက်၊ ဝစီကံ၊ ကာယကံ ဒုစရိုက်မှု
တို့ကို မဖြစ်မနေ၊ ပြုလုပ်ဖြစ်အောင် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

သတိဗိုလ်

သတိဗိုလ် ... မမေ့ခြင်းဟူသော အင်အား၊

မမေ့ခြင်းသည် ကုသိုလ်အင်အား တပါးဖြစ်၏။ သတ္တဝါတို့အား
အဆင့်အတန်း မြင့်မားလာစေရန် ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကူအညီပေးသည်။

သတိသည် ပိုသည်ဟူ၍ မရှိပေ။ ကိစ္စအရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်
သတိဗိုလ်ဟူသော မမေ့ခြင်းအင်အားကို လက်ကိုင်ထားရမည်။ ကိစ္စတစ်ခုကို
ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိယုံကြည်ထားသော အချက်အလက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို
မမေ့ရပေ။ မိမိ၏ ယုံကြည်ချက် လုပ်ငန်းစဉ်များကို မမေ့ဘဲ လုံ့လဝီရိယဖြင့်
ကြိုးစားဆောင်ရွက်ပါက အောင်မြင်နိုင်ပေသည်။

သမာဓိဗိုလ်

သမာဓိဗိုလ် ... တည်ငြိမ်ခြင်းဟူသော အင်အား၊

သမာဓိဗိုလ်သည် ကုသိုလ်လုပ်ငန်း၊ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်
ကူညီပါသည်။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိုကိစ္စ
များ၌ စိတ်ဝင်စား၍ သွက်သွက်လက်လက် ဖြတ်ဖြတ်လတ်လတ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်
ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပမာ- မှန်ကန်သောနည်းဖြင့် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား၍ နေထိုင်
စားသောက်သူသည် မည်ကဲ့သို့ တရားသဖြင့် ရောင်းမည်၊ ဝယ်မည်။ အခြား
ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် မည်သို့ ဆက်ဆံမည် စသည်တို့ကို စိတ်ပါဝင်စားစွာ ကြံစည်
ပြုလုပ်နေခြင်းသည် သမာဓိအင်အား ဝင်လာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အကုသိုလ်လုပ်ငန်း၌လည်း ဥပမာ- သူတပါးအသက်ကို သတ်မည် ဟု ကြံရွယ်သောသူသည် လူဆိုးလူမိုက်များကို ပေါင်းသင်း၍ ထိုသူအား မည်သို့ရန်စရမည်၊ မည်ကဲ့သို့ သတ်ဖြတ်ရမည်များကို မအိပ်မနေ ကြံစည် နေပေမည်။ ထိုသူသည် လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းခြင်း မရှိဘဲ မိမိလုပ်ငန်းတွင် စိတ်ဝင်စားကာ သွက်သွက်လက်လက် ရှိမည်။ ထိုသူ၌ သမာဓိအင်အား ဝင်နေ ပါသည်။

ပညာဗိုလ်

နေရာဌာနအလိုက် ရရှိနိုင်သော ဗဟုသုတကို ဆည်းပူး စုဆောင်း ရမည်။ နည်းသည် များသည်ဟူ၍ အမှတ်မထားဘဲ ရှာဖွေရမည်။ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝလာသော် ပညာဗိုလ် အားကောင်း လာပါသည်။ ပညာသည် ခွဲခြားသိမြင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကိစ္စတခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော အကုသိုလ်လုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းဖြစ်သည်ကို ပညာဖြင့်သာ ခွဲခြားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပညာသည် အမှန်ကိုသာ တနည်းအားဖြင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကိုသာ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ပညာဗိုလ် အား ကောင်းစေရန် မွေးမြူပေးရပေမည်။

ဟိရိဗိုလ်နှင့် အဟိရိကဗိုလ်

ဟိရိသည် မကောင်းသော အကုသိုလ် အမှုကိစ္စများ ပြုလုပ်ရမည်ကို ရှက်ခြင်းဖြစ်၏။ အဟိရိကသည် မကောင်းသော အကုသိုလ် အမှုကိစ္စများ ပြုလုပ်ရမည်ကို မရှက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဟိရိဗိုလ် အားကောင်းသော သူသည် မကောင်းမှုများကို ပြုလုပ်မည်မဟုတ်ပေ။ အဟိရိကဗိုလ် အားကောင်းသော သူသည်ကား မကောင်းမှုများကို လှိုက်လှိုက်လဲ့လဲ့ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ပေမည်။

အဟိရိကဗိုလ်သည် သတ္တဝါများကို ဖျက်ဆီးပစ်သည့် နေရာ၌ အင်အားကြီးမားသော လက်နက်ဆိုးကြီး တခုဖြစ်သည်။ ထိုလက်နက်ဆိုးကြီး ထိမှန်သောသူသည် သေသည်ထိအောင် ပျက်စီးသွားရသည်။ လူတစ်ဦး ကစ်ယောက်သည် ကာယကံ ဒုစရိုက်မှ၊ ဝစီကံဒုစရိုက်မှ၊ မနောကံဒုစရိုက်မှ

စသည့် မကောင်းသော အမှုကိစ္စများကို “ ငါလုပ်ကိုင်ရဲသည်၊ ငါပြုရဲသည် ငါဆိုရဲသည် ” ဟူ၍ မရှက်သော ဓာတ်အားရှိ၏။ ထိုဓာတ်အားကို အသုံးချမိသော် ထိုသူသည် သေသည်ထိ ပျက်စီးရပေမည်။ တမလွန်ဘဝထိအောင်ပင် ပျက်စီးနိုင်သည်။ ခွေးဝင်စားများသည် အဆိုးဝါးဆုံးဘဝတွင် ခံစားနေရကြောင်း မျက်မြင်သိနိုင်၏။ ၎င်းတို့သည် အနေအထိုင်၊ အစားအသောက် ဆင်းရဲကြရ၏။ ဤဆိုးဝါးလှသော ဘဝကို မည်သူမျှ မရောက်လိုကြပေ။ သို့သော် ယခင်ဘဝများက အင်အားကြီးခဲ့သော အဟိရိကဗိုလ်က တွန်းပို့လိုက်သောကြောင့် ရောက်လာခဲ့ရသည်။ အဟိရိကဗိုလ်က ယှဉ်တွဲခေါ်လာသောကြောင့် ဆိုးဝါးသော ဘဝသို့ ရောက်လာရသည်။

ဘုရားရဟန္တာ အမြင်ဖြင့် ကြည့်သော်ကား ခွေးဝင်စား ဘဝသည် အဆင်းရဲဆုံး မဟုတ်သေးပေ။ ခွေးဝင်စားသည် လေကို အားပါးတရ ရှူရှိုက်နိုင်သေး၏။ ငရဲသည်ကား အဆင်းရဲဆုံးပင် ဖြစ်သည်။ ချမ်းသာမှုကို အနည်းငယ်ကလေးမျှပင် ရှာဖွေ၍ မရပေ။ ချမ်းသာသူခကို ဖျက်ဆီး၍ အလွန်ဆင်းရဲသော ငရဲသို့ ရောက်စေခဲ့သော အကြောင်းသည်ကား တချိန်က ပြုမိမှားခဲ့သည့် အင်အားကြီးသော အဟိရိကဗိုလ်က တွန်းပို့ခဲ့ခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

ဩတ္တပ္ပဗိုလ်နှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်

မကောင်းမှု ပြုရမည်ကို ကြောက်ခြင်းသည် ဩတ္တပ္ပဖြစ်သည်။ မကောင်းမှု ပြုရမည်ကို မကြောက်ခြင်းသည် အနောတ္တပ္ပဖြစ်သည်။ အနောတ္တပ္ပဗိုလ် အားကောင်းလာသော် မကောင်းမှု လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပေတော့မည်။ ဩတ္တပ္ပသည် မကောင်းမှုကို လုပ်သော် သူတပါးတို့ ကဲ့ရဲ့ကြလိမ့်မည်ဟူ၍ ကြောက်၏။ ပြုလုပ်ရမှာကိုလည်း ကြောက်သည်။

ရုံးတစ်ရုံးတွင် အလုပ်လုပ်သော သူတစ်ယောက်သည် တခါတရံ အလုပ် မလုပ်လိုဘဲ ပျင်းရိနေပေမည်။ ထိုသို့ပျင်းရိနေသော်လည်း အလုပ် မလုပ်ဘဲ နေသည်ဟူ၍ ဘေးပတ်ဝန်းကျင်က အပြစ်တင်မည်ကို ကဲ့ရဲ့မည်ကို

ကြောက်ရွံ့၍ ဝီရိယဗိုလ်အားကို သုံးကာ အလုပ်လုပ်သည်။ ထိုသူ၌
ဩတ္တပ္ပဗိုလ် ဝင်လာသောကြောင့် ပျင်းရိသော်လည်း အလုပ်လုပ်ခြင်း
ဖြစ်သည်။

ဩတ္တပ္ပဗိုလ် အားကောင်းလာသူသည် အလုပ်လုပ်ရာတွင် ဖျတ်ဖျတ်
လတ်လတ်နှင့် ထကြွမှုရှိ၏။ ဗဟုသုတ များစွာ ရပေမည်။ သူတပါးတို့
လေးစား ကြည်ညိုလာပေမည်။ ဂုဏ်သိက္ခာလည်း တိုးတက်မြင့်မားလာ
ပေမည်။ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟကောင်းများလည်း ပေါများလာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်
ဩတ္တပ္ပဗိုလ်ကို အခြေခံ၍ လူ့လောကတွင် ထွန်းကား တိုးတတ်လာနိုင်
ပေသည်။

အလွန်ဆိုးသွမ်း မိုက်မဲသောသူ၊ ယုတ်မာသောသူသည် အဟိရိက
ဗိုလ် နှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအားနှစ်ပါး ရှိသူသည်
ဝီရိယဗိုလ် နှင့် သမာဓိဗိုလ်ဝင်လာသော် ဆက်လက်၍ မကောင်းသည့်
လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ပေတော့မည်။ ဝီရိယနှင့် သမာဓိမဝင်ရအောင် ပြုလုပ်
ရန်မှာ ခက်ခဲ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးဦးစွာ အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်များ
ဝင်မလာစေရန် ပြုကြရမည်။

ဒေဝဓမ္မဇာတ်တွင် သူရိယမင်းသားက ဟိရိနှင့် ဩတ္တပ္ပရှိလျှင်
နတ်ပြည်သို့ ရောက်နိုင်၏ ဟု ဟောပြောပါသည်။ ဟိရိနှင့် ဩတ္တပ္ပဗိုလ်များ
သည် လူနတ်ဗြဟ္မာ ဘုံဌာနများသို့ ရောက်စေရန် ပို့ပေးနိုင်၏။ အဟိရိကနှင့်
အနောတ္တပ္ပဗိုလ်များသည် အဆင်းရဲဆုံးသော ငရဲသို့ ရောက်စေရန် ပို့နိုင်သည်။

သက်ရှိလောကတွင် အကောင်းအဆိုးကို ပြုပြင်သော အင်အား အမျိုး
မျိုးရှိရာ ဤဗိုလ် (၉)ပါးသည်ကား အရင်းအကျဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ အင်အား
ကောင်းများကို ကျင့်ပေးလျှင် လူ့အဖိုးတန်တစ်ယောက် ဖြစ်လာနိုင်
သောကြောင့်ဗိုလ် (၉) ပါးထဲမှ ကုသိုလ်ဗိုလ်များကို တတ်အားသမျှ လေ့ကျင့်
ဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။

အဓိပတိ

အဓိပတိ (၄)ပါး

အဓိပတိ

အဓိ = အကြီးဆုံး

ပတိ = အရှင်၊ အုပ်ချုပ်သူ

အဓိပတိ = အကြီးဆုံးသော အုပ်ချုပ်သူ။

အဓိပတိ (၄)ပါး

(၁) ဆန္ဒာဓိပတိ

(၂) ဝိရိယာဓိပတိ

(၃) စိတ္တာဓိပတိ

(၄) ဝိမံသာဓိပတိ

ဆန္ဒာဓိပတိ

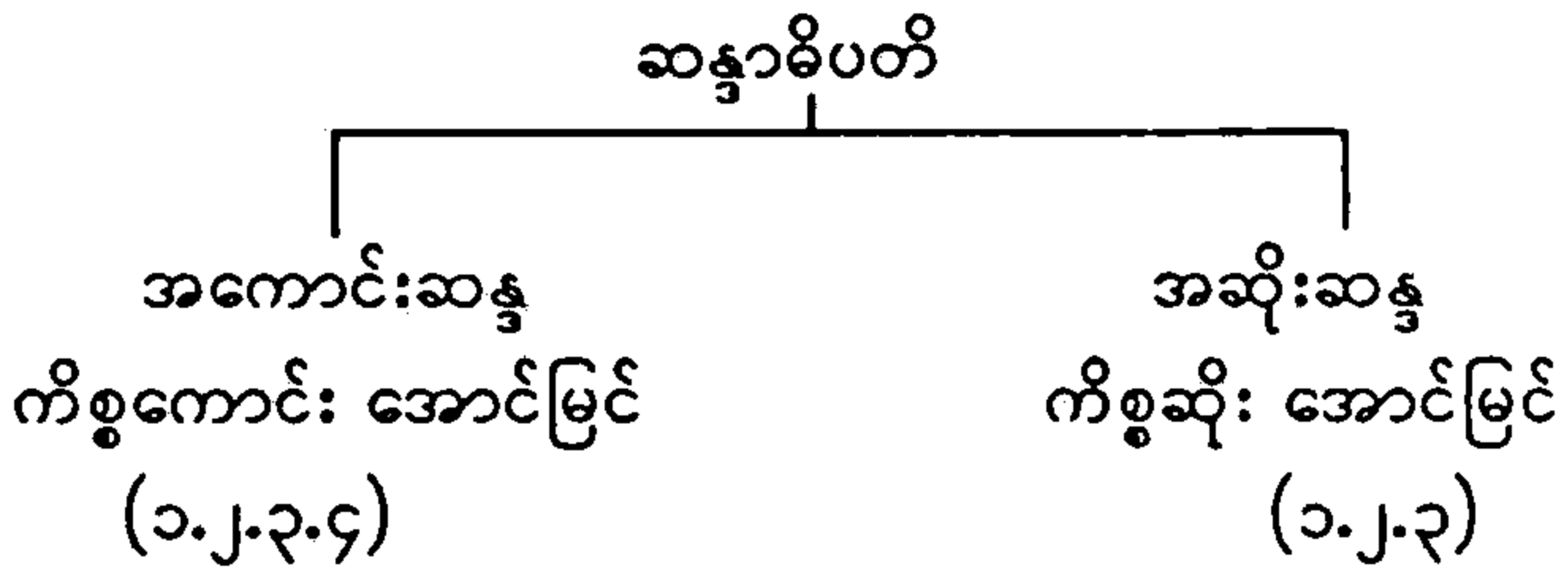
ဆန္ဒ + အဓိပတိ

ဆန္ဒ = လိုလားချက်

အဓိပတိ = အကြီးဆုံးသော အုပ်ချုပ်သူ

ဆန္ဒာဓိပတိ = လိုလားချက်သည် အကြီးဆုံးသော အုပ်ချုပ်သူ ဖြစ်သည်။

လူတစ်ယောက်သည် အရာဝတ္ထု တစ်ခုကို လိုချင်၏။ ထိုအရာကို လိုချင်သော အကြီးဆုံးသော လိုလားချက် (ဆန္ဒာဓိပတိ) ကထိုသူကိုပင် အုပ်စိုးထားသည်။

ဆန္ဒာဓိပတိတွင် အကောင်းဆန္ဒနှင့် အဆိုးဆန္ဒဟူ၍ ရှိပါသည်။ အကောင်းဆန္ဒ ရှိသူသည် ကောင်းမွန်သည့် လုပ်ငန်းကိစ္စတွင် အောင်မြင်၍ အဆိုးဆန္ဒ ရှိသူသည် လုပ်ငန်းကိစ္စဆိုးတွင် အောင်မြင်နိုင်ပါသည်။

ဥပမာ- လူတစ်ယောက်သည် အဘိဓမ္မာကို ကျွမ်းကျင်စွာ တတ်သိ နားလည်လိုသော လိုလားချက် ပြင်းပြနေသည်။ ထိုသူ၏ ကိုယ်ထဲတွင် ဆန္ဒာဓိပတိက အုပ်ချုပ်ထားသည်။ ထိုသူတွင် ကောင်းမွန်သည့် ဆန္ဒရှိနေ သဖြင့် ထိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်မြောက်အောင်မြင်စေရန် ချင့်ချိန် မြော်မြင်နိုင်သော ဝိမံသာဓိပတိ၊ ကြိုးစားလိုသော၊ စိတ်၏အားထက်သန်သော စိတ္တာဓိပတိ၊ လုံ့လပြု ဆောင်ရွက်လိုသော ဝီရိယာဓိပတိတို့ကလည်း ထောက်ပံ့ ကူညီကြ ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ထိုသူ၏ ကောင်းမွန်သော ကိစ္စကြီးသည် အောင်မြင်သွား တော့သည်။ အဘိဓမ္မာကို တတ်သိနားလည် လာသည်။

အခြားတစ်ယောက်သည်ကား သူတစ်ပါး၏ပစ္စည်းဥစ္စာကို မက်မက် မော့မော့ လိုချင်၏။ ထိုသူ၏ ပြင်းပြသော ခိုးရန်ဆန္ဒက ထိုသူကိုပင် အုပ်ချုပ် ထားတော့သည်။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်သူ၏ အမိန့်အတိုင်း ကိစ္စဆိုးကြီးကို ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်ဝင်စားလာ၏။ လုံ့လဝီရိယ အားထုတ်လာ၏။ ထိုသူ၏ ကိစ္စလုပ်ငန်းဖြစ်သော ခိုးခြင်းသည် ဖြစ်မြောက် အောင်မြင်သွားတော့သည်။

အဓိပတိ(၄)ပါးတွင် အကောင်းနှင့်အဆိုး၌ ခွဲခြားပြပါက အကောင်း ဘက်တွင် အဓိပတိ (၄)ပါးစလုံးရှိ၍ အဆိုးဘက်တွင် ဝိမံသာဓိပတိ မပါဝင် သော အဓိပတိ (၃)ပါးသာ ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ် အဆိုးဘက်က သာ အားနည်းနေပါသည်။ အားနည်းသော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများ ကို ပညာဉာဏ်ဖြင့် ယှဉ်သည့် ဝိမံသာဓိပတိတွင်ပါဝင်သော အားများသည့်

အဓိပတိ (၄)ပါးဖြင့် နှိမ်၍ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကိုသာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် သင့်ပေသည်။

ဆန္ဒသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဆန္ဒစေတသိက် တစ်ပါးသာ ရှိသည်။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သောအားဖြင့် (၆၉)ပါး ရှိပါသည်။ အင်္ကျီပိတ် တစ်မျိုးတစ်စား တည်းကို လူ(၆၉) ယောက်က စိတ်ကြိုက် ပုံစံအမျိုးမျိုး ဝတ်ကြသကဲ့သို့ ဆန္ဒသည် စေတသိက်အားဖြင့် (၁)ဖြစ်သော်လည်း စိတ်နှင့်ယှဉ်တွဲ၍ (၆၉)မျိုး အလုပ်လုပ်သည်။ ဆန္ဒစေတသိက်သည် အဟိတ်စိတ် (၁၈)ပါးနှင့် မောဟစိတ် (၂)ပါးကို ကြည့်၍ ကျန်စိတ် (၆၉)ပါးနှင့်ယှဉ်သည်။

ဆန္ဒာဓိပတိကို ဆောင်ရွက်နိုင်သော ဇောစိတ်(၅၂)ပါး

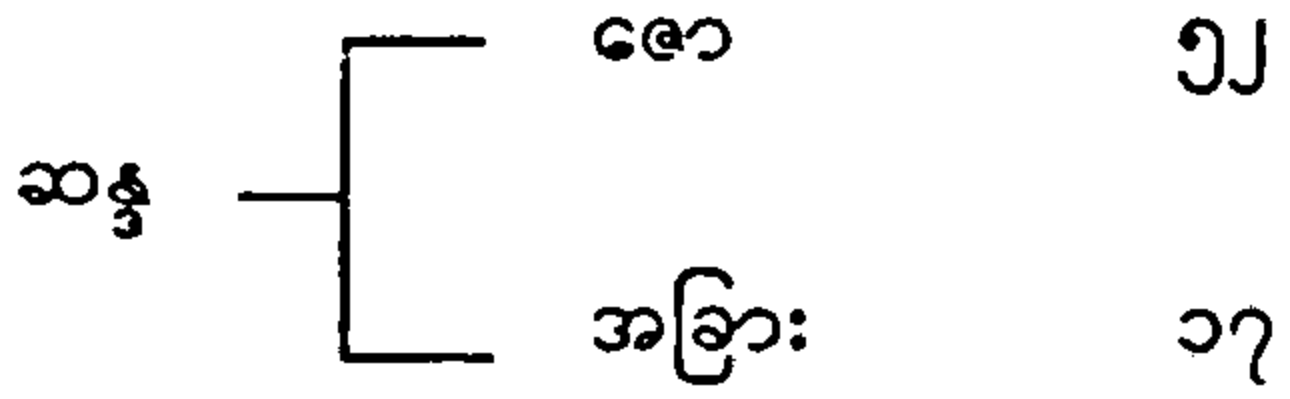
စိတ်အကျဉ်း (၈၉)ပါး၊ အကျယ်(၁၂၁)ပါးတို့တွင် ဇောစိတ်သည် ပြင်း၏။ ဇောစိတ်မဟုတ်သော အခြားကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည့်စိတ်များ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ဘဝင်၊ စုတိကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည့် စိတ်များသည် ပျော့ကြ သည်။ သန်စွမ်းသော အားမရှိပေ။

သတ္တဝါများသည် အလုပ်လုပ်နေသော အချိန်၊ အိပ်မပျော်သေးသော အချိန်နှင့် အိပ်ယာမှန်းသော အချိန်များတွင် အားအင်သန်စွမ်းနေ၏။ အိပ်ပျော် နေသောအခါ၌ အားပျော့နေ၏။ ရုပ်ဓာတ်၏ ခြားနားမှုမရှိပေ။ စိတ်ဓာတ်သာ လျှင်ခြားနားပါသည်။ အလုပ်လုပ်နေသော အချိန်၊ အိပ်မပျော်သေးသော အချိန်တွင် ဇောစိတ်ရှိသည်။ အိပ်ပျော်သော အခါ၌ ဘဝင်စိတ်သာ ရှိသည်။ ဘဝင်စိတ်သည် တောင့်တင်း ခိုင်မာမှု မရှိ၊ မသေရုံ ထိန်းထားခြင်း မျှသာ ဖြစ်၍ ဓာတ်ပျော့သည်။

စိတ် (၈၉)ပါးသည် သူ့ကိစ္စနှင့်သူ အလုပ်လုပ်၏။ သဘာဝအလုပ် သမားများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ ရုံးတစ်ရုံးတွင် အရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ လည်း ရှိ၏။ တံခါးစောင့်လည်း ရှိ၏။ တံခါးစောင့်၏ အလုပ်သည် ထက် သန်မှုမရှိပေ၊ တံခါးစောင့်ရန်သာ ဖြစ်သည်။ အခြား အလုပ်သမားများကား ထက်ထက် သန်သန် အလုပ်လုပ်ကြရသည်။ တံခါးစောင့်သည် ဘဝင်စိတ်နှင့် တူသည်။ အခြား အလုပ်သမားများတွင် ဌာနမှူးများသည်ကား ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သော စိတ်များနှင့် တူသည်။ တံခါးစောင့်၏ လုပ်ငန်းသည်

ထက်သန်မှု မရှိဟူ၍ တံခါးစောင့်ကို ပယ်ဖျက်၍လည်း မရပေ၊ ထိုကဲ့သို့ပင် ဘဝင်စိတ်သည် လည်း ပယ်ဖျက်၍မရပေ၊ ဘဝင်သည် ခန္ဓာကိုယ်ကိုစောင့်ရှောက်ထား၏။

ထို့ကြောင့် ဆန္ဒစေတသိက်နှင့် ယှဉ်သောစိတ် (၆၉)ပါးစလုံးသည် ဆန္ဒာဓိပတိကို မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။ ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သောစိတ်များ ထဲမှ ဆန္ဒသာလျှင် ဆန္ဒာဓိပတိကို ဆောင်ရွက်နိုင်၏။ ဇောစိတ်များထဲတွင် လည်း ဒွိဟိတ်ဇော၊ တိဟိတ်ဇောမှာရှိသော တရားသာလျှင် အဓိပတိထိုက်သည်။ ကျန်ဇောများသည် အဓိပတိမထိုက်နိုင်ပေ။

ဆန္ဒသည် စိတ်နှင့်ယှဉ်၍ အလုပ်ကိစ္စ (၆၉)ပါးကို ဆောင်ရွက်သော်လည်း ဇောနှင့်ယှဉ်သော၊ ဇောကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သော စိတ် (၅၂)ပါးသာလျှင် ဆန္ဒာဓိပတိကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အခြားသောစိတ် (၁၇)ပါးသည် ဆန္ဒာ ဓိပတိလုပ်ငန်းကို မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။

၂။ ဝီရိယာဓိပတိ

ဝီရိယ + အဓိပတိ

ဝီရိယ = ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကြိုးစားခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်း

ဝီရိယာဓိပတိ = ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကြိုးစားခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်းသည် အုပ်ချုပ်သူဖြစ်၏၊ အကြီးအကဲ ဖြစ်၏။

အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရန် ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်လာပါက ထိုအလုပ်ကိစ္စ အောင်မြင်ပြီးသည်အထိ လုံ့လဥဿာဟဖြင့် ကြိုးစား ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝီရိယာဓိပတိက ကောင်းသော လုပ်ငန်းကို ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကို ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဖြစ်စေ ပြီးစီး ထမြောက်စေရန် ထောက်ပံ့ပေးသည်။

ဝီရိယသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဝီရိယစေတသိက်ဖြစ်၍ စိတ်နှင့်ယှဉ်ပြီး လုပ်ငန်း (၇၃)မျိုးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ဝီရိယစေတသိက်သည်

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် (၁၀)ပါး၊ မနောဓာတ် (၃)ပါး၊ သန္တိရဏစိတ် (၃)ပါးကို ကြည့်၍ ကျန်သောစိတ်(၇၃)ပါးနှင့်ယှဉ်သည်။

ဝီရိယစေတသိက် ယှဉ်သော ဇောစိတ်များသည်ကား (၅၂)ပါးရှိ သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဇောစိတ် (၅၂)ပါးသာလျှင် ဝီရိယာဓိပတိလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက် ၍ ကျန်စိတ် (၂၁)ပါးသည် မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။

၃။ စိတ္တာဓိပတိ

စိတ္တ + အဓိပတိ

စိတ္တ = စိတ်

အဓိပတိ = အကြီးအကဲ၊ အုပ်ချုပ်သူ

စိတ္တာဓိပတိ = စိတ်သည် အကြီးအကဲ အုပ်ချုပ်သူ ဖြစ်သည်။

အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုပ်ငန်းပြီးစီးစေရန် စိတ် ဝင်စားမှုလည်း လိုအပ်ပေသည်။ စိတ်ဝင်စားမှု ရှိပါက ထိုလုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက် သော ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာ အချက်အလက်များကို ရှာကြံ ဖော်ထုတ်နိုင်ပေမည်။ စိတ္တာဓိပတိသည် ကောင်းသော လုပ်ငန်းတွင် လည်းကောင်း၊ ဆိုးသော လုပ်ငန်းတွင် လည်းကောင်း ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

စိတ်သည် သဘောတရားအားဖြင့် (၁)ပါးသာ ရှိ၏။ လုပ်ငန်း အားဖြင့် အကျဉ်း (၈၉) ပါး၊ အကျယ် (၁၂၁)ပါး ရှိသည်။ စိတ် (၈၉)ပါးတွင် ဇောစိတ်ကို ဆောင်ရွက်သောစိတ် (၅၂)ပါးသာလျှင် စိတ္တာဓိပတိလုပ်ငန်းကို ဆောင် ရွက်နိုင်သည်။ ကျန်စိတ် (၃၇)ပါးသည်ကား မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။

၄။ ဝိမံသာဓိပတိ

ဝိမံသ + အဓိပတိ

ဝိမံသ = စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း၊ ပညာနှင့်ယှဉ်ခြင်း

အဓိပတိ = အကြီးအကဲ၊ အုပ်ချုပ်သူ

ဝိမံသာဓိပတိ = ပညာဖြင့် စူးစမ်း ဆင်ခြင်ခြင်း၊ အကြီးအကဲ၊ အုပ်ချုပ် သူ ဖြစ်၏။

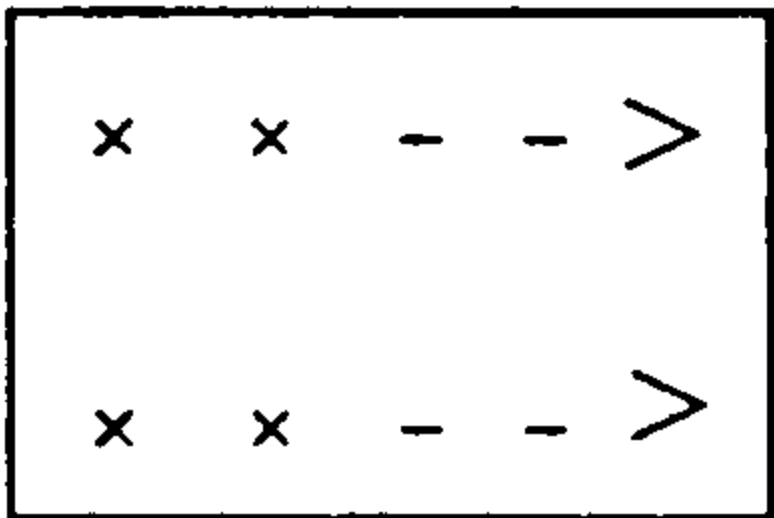
ပညာဖြင့် ဆင်ခြင် နှိုင်းဆခြင်း၊ စူးစမ်း ဝေဖန်ခြင်းသည် နေရာတိုင်းတွင် အရေးကြီးသည်။ မကောင်းသော ဆိုးညစ်သည့် ဆန္ဒရှိသူသည် ထိုဆန္ဒအတိုင်း လုပ်ငန်းဆိုးကြီးကို ဆောင်ရွက်သည့်အခါ၌ ဝိမံသာဓိပတိ မပါပေ။ ထို့ကြောင့် ဝိမံသာဓိပတိသည် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သော ကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ရာတွင်သာ ပါဝင်သည်။

ဝိမံသာဓိပတိသည် ပညိန္ဒြေစေတသိက် ကြီးစိုးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် စေတသိက်အားဖြင့် (၁)ပါးသာ ဖြစ်သော်လည်း စိတ်နှင့်ယှဉ်၍ လုပ်ငန်း (၄၇)မျိုးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် (၁၂)ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်(၂၇)ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ်(၈)ပါးနှင့်ယှဉ်သည်။ ထိုစိတ် (၄၇)ပါးထဲတွင် ဇောကိစ္စကိုဆောင်ရွက်သောစိတ် (၃၄)ပါးသာလျှင် ဝိမံသာဓိပတိ လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည်။ ကျန်စိတ် (၁၃)ပါးသည်ကား မဆောင်ရွက်နိုင်ပေ။

အဓိပတိသည် အချိန်တိုင်း၌ မရှိပေ။ အလွန်ပြင်းပြစွာ လိုချင်၊ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ချင်သော အထူးထက်သန်သည့် အခိုက်အတန့်တွင်သာ အဓိပတိ ပေါ်လာသည်။

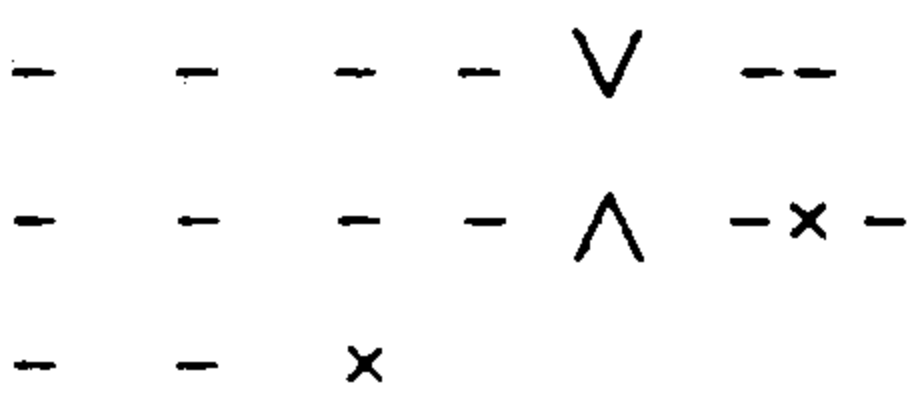
ဥပမာ- ကျောင်းသားတစ်ယောက်သည် သင်္ချာဘာသာရပ်တွင် တော်ချင်သည်။ အတန်းထဲတွင် ပထမရရမည်၊ ထူးချွန်ရမည်ဟု စိတ်၌ လိုချင် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ဆန္ဒာဓိပတိဖြစ်၏။ မည်ကဲ့သို့ ထူးချွန်လာအောင်၊ တော်လာအောင် ပြုလုပ်ရမည်နည်း ဟူ၍ စူးစမ်း ဆင်ခြင်ခြင်းသည် ဝိမံသာဓိပတိဖြစ်၏။ အစဉ်သဖြင့် သင်္ချာဘာသာရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ အစားအစာစားရန် မေ့လျော့သည်အထိ လေ့လာနေမိခြင်း၊ တွက်ချက် လေ့ကျင့်နေခြင်း၊ မသိ နားမလည်သည်များကို တတ်သိနားလည်သူအား မေးမြန်းခြင်းစသည်ဖြင့် ကြိုးစား ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဝီရိယာဓိပတိဖြစ်၏။ ဝီရိယာဓိပတိ ဝင်နေချိန်တွင် ဆန္ဒာဓိပတိ မရှိတော့ပေ။ သင်္ချာပုစ္ဆာများကို တွက်ချက် လေ့ကျင့်ပေးနေချိန်၌ စိတ် စူးစိုက်နေခြင်းသည် စိတ္တာဓိပတိ ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ အခြားသော အဓိပတိများ ဝင်မလာပေ။ အဓိပတိ (၄) ပါးသည် တချိန်တည်း၌ တပြိုင်နက်တည်း ဝင်မလာပေ။ တလှည့်စီသာ ဝင်နေပါသည်။

“ အဓိပတိ (၄)ပါးကို ဆောင်ရွက်နိုင်သော စိတ်များ ”

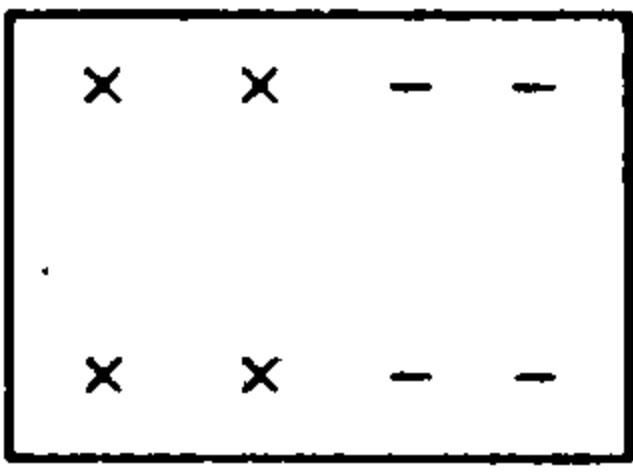

-- @

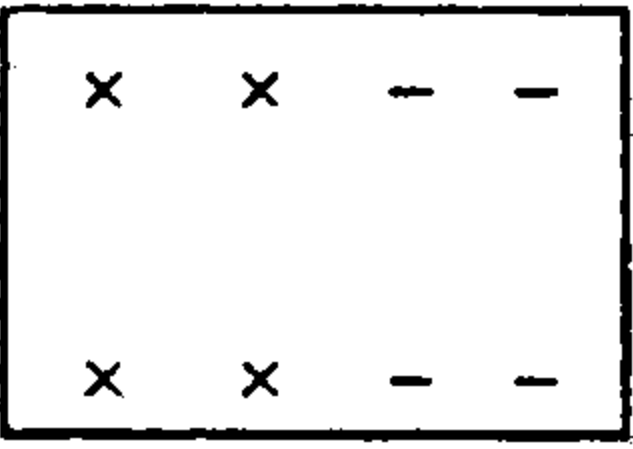
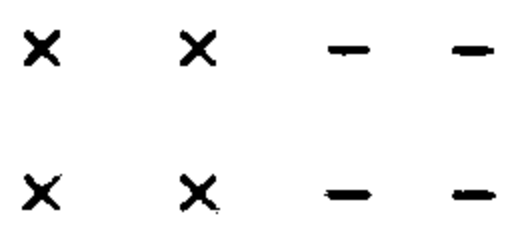
ဒွိဟိတ်ဇော၊ တိဟိတ်ဇောမှာရှိသော

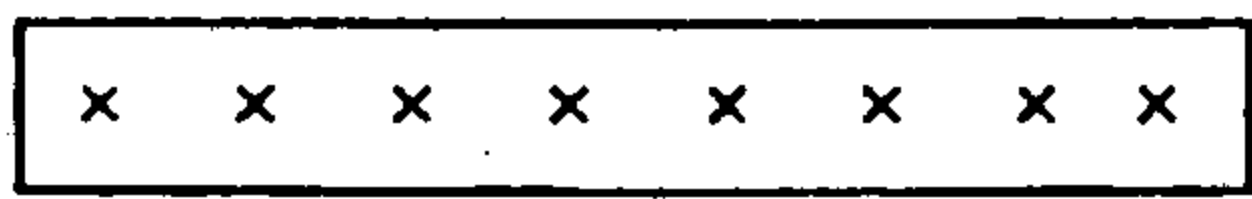
တရားသာ အဓိပတိထိုက်သည်။

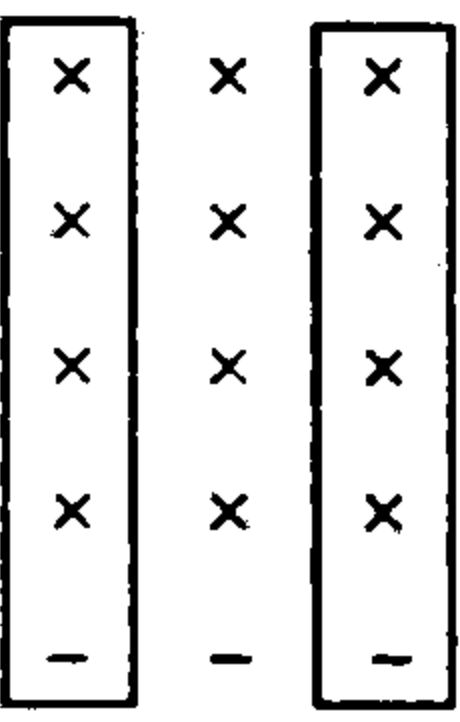
@

@

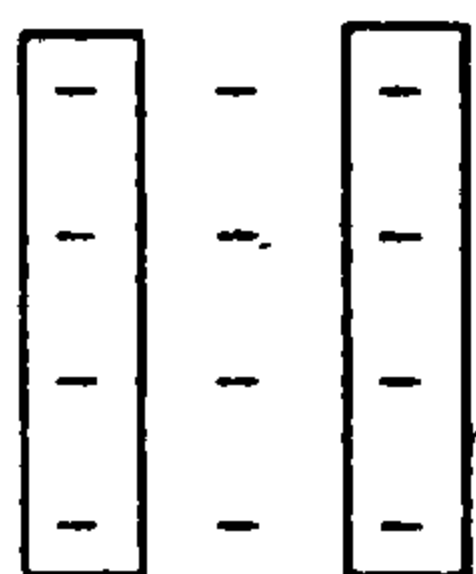

@

@

@

@

@

အာဟာရ

အာဟာရ . . . ဟူသည် ဆောင်ခြင်း။
 ရွက်ဆောင်ခြင်း၊
 ဖြစ်ပေါ်အောင်၊ ခိုင်ခံ့အောင်
 ရွက်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အကောင်အထည် ပေါ်လာ
 စေရန် ခိုင်ခံ့စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်သော သဘောတရား လေးပါးရှိပါသည်။

အာဟာရ (၄)ပါး

- ၁။ ကဗဠိကာရ အာဟာရ
- ၂။ ဖဿ အာဟာရ
- ၃။ မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရ
- ၄။ ဝိညာဏ အာဟာရ

၁။ ကဗဠိကာရ အာဟာရ

ကဗဠိကာရ ... ထမင်းလုတ်
 အာဟာရ ... ဩဇာဓာတ်ဆီ
 ကဗဠိကာရ အာဟာရ . ထမင်းလုတ်တွင်ပါဝင်သော၊ ဩဇာဓာတ်ဆီ

လူတစ်ယောက် ဆန်အိတ်ကို ထမ်းမနိုင်ခြင်းသည် ထိုသူ၏ ကာယ
 အားကြောင့်ဟု အကြမ်းအားဖြင့် ပြောနိုင်သည်။ အရင်းကျကျဆိုရသော် အစား
 အစာ စားရသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပေသည်။ သို့သော် အစားအစာ
 သည်လည်း ဆန်အိတ်ကို ထမ်းနိုင်ခြင်း၏ အရင်းပိုင်း အင်အား မဟုတ်သေး
 ပေ။ ဇီးသီး သံပုရာသီး စသည့် အစားအစာများသည် ကာယအားကို မဖြည့်
 စွမ်းနိုင်ပေ။ အရင်းအကျဆုံးသည်ကား အစားအစာထဲတွင် ပါဝင်သော ဩဇာ
 ဓာတ်သည်သာအား ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆန်အိတ်ကို ထမ်းနိုင်ခြင်းသည်
 ဩဇာဓာတ်ဆီကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

ကဗဠိကာရ အာဟာရဟုဆိုသည့် ထမင်းလုတ်တွင် ပါသော ဩဇာ
ဓာတ်ဆီသည် ရုပ်ကိုတိုးပွားစေ၍ ခွန်အားရှိစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။
ကဗဠိကာရ အာဟာရသည် ရုပ်အားဖြစ်ပါသည်။

၂။ ဖဿ အာဟာရ

ဖဿ . . . တွေ့ထိခြင်း။
အာဟာရ . . . ဖြစ်ပေါ်စေရန်၊ ခိုင်ခံ့စေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
ဖဿအာဟာရ . . . အာရုံနှင့်စိတ်ကို တွေ့ထိစေရန်၊ ဆက်သွယ်
ဆက်စပ်ပေးသော အင်အား။

ဖဿ အာဟာရက အာရုံနှင့်စိတ်ကို တွေ့ထိစေရန် ဆက်စပ်ပေးသော်
စိတ်က အာရုံကို သိလာသည်။ အာရုံ၏ အရသာသည်လည်း ပေါ်လာသည်။
ဖဿ အာဟာရသည်လည်း နာမ်အားဖြစ်သည်။

ဖဿအာဟာရသည် စိတ်ညစ်စရာကိစ္စများ၊ ပျော်စရာ၊ ဝမ်းသာစရာ
ကိစ္စများကို စိတ်နှင့်ဆက်စပ်ပေးလိုက်၏။ ထိုအခါ စိတ်သည် စိတ်ညစ်စရာ
ကိစ္စများ၊ ပျော်စရာ၊ ဝမ်းသာစရာ ကိစ္စများကို သတိရလာသည်။ ဥပမာ-
လူတစ်ယောက်သည် ငယ်ငယ်က ကစားမြူးထူး ပျော်ပါးသည်ကို သတိရ၏။
ပြုံးမိသည်။ ဖဿအာဟာရက ငယ်စဉ်က အဖြစ်အပျက်နှင့် စိတ်ကို ဆက်စပ်
ပေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က သူ့ငယ်ချင်းနှင့် ရန်ဖြစ်သည်ကို ပြန်၍
သတိရသော် ရင်ပူလာ၏၊ ဒေါသဖြစ်လာ၏။ ဖဿအာဟာရက ဆောင်ရွက်
လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၃။ မနောသဇ္ဇေတနာ အာဟာရ

မနော . . . စိတ်
သဇ္ဇေတနာ . . . စေ့ဆော်မှု
မနောသဇ္ဇေတနာအာဟာရ... စိတ်ထဲတွင်ပါဝင်သော စေ့ဆော်ခြင်း
၏ ဆောင်ရွက်မှု။

မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရသည် လုပ်ငန်းနှစ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပဌမလုပ်ငန်းသည်ကား မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရသည် တွဲဖက်ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ်များကို နိုးကြားစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။

အကြမ်းဖြင်းအားဖြင့် စာရေးရာတွင် လက်ကရေးသည် တဆင့်တက်၍ စိတ်ကရေးသည် ဟု ယူဆပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် အရင်းအကျဆုံး စာရေးသမားသည်ကား မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရ ဖြစ်ပါသည်။ သူ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကြောင့် စာရေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကုသိုလ် လုပ်ငန်း၌လည်း စိတ်က သူတစ်ပါး၏ အသက်ကို သတ်ဖြတ်စေရန် စေ့ဆော်ပေးလိုက်၏။ စိတ်မှ တဆင့်ခိုင်းစေ၍ လက်က ကိုယ်ထိလက်ရောက် သတ်ဖြတ်လိုက်သည်။

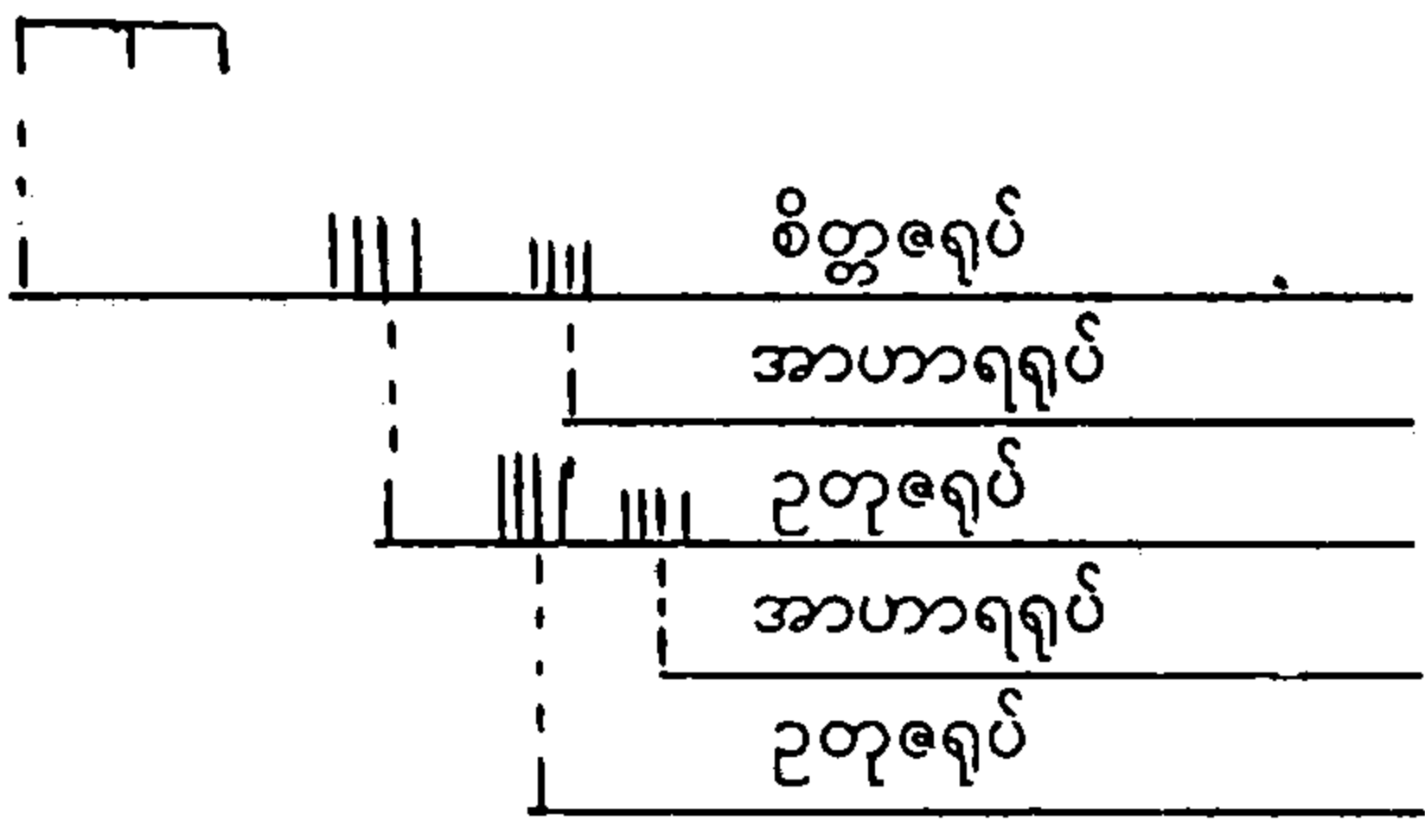
မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရ၏ ဒုတိယ လုပ်ငန်းသည်ကား ကောင်းသောအကျိုး၊ မကောင်းသော အကျိုးရစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးပါသည်။ မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရက နှိုးဆော်ပေးသောကြောင့် ကောင်းသောလုပ်ငန်းကို လုပ်ဆောင်သော် ကောင်းသောအကျိုးကို ရရှိပေမည်။ မကောင်းသောလုပ်ငန်းကို လုပ်ဆောင်သော် မကောင်းကျိုးကိုသာ ရရှိပေမည်။ အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုးကို ဖြစ်စေသော အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခဲ့သော်လည်း ကောင်းကျိုးလာသည်လည်း ရှိ၏။ သို့သော် ကြာရှည် မခံပေ။ မကောင်းကျိုးသာလျှင် လာပေမည်။

၄။ ဝိညာဏ အာဟာရ

ဝိညာဏ ... စိတ်
အာဟာရ ... ရွက်ဆောင်ခြင်း။

စိတ်သည်လည်း ဆောင်ရွက်သူ တစ်ဦးဖြစ်၏။ စိတ်သည်တွဲဖက်ဖြစ်သော စေတသိက်များနှင့် ရုပ်တို့ကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေး၏။ ဝိညာဉ်စိတ်၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကြောင့် စေတသိက်နှင့် ရုပ်တို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဝိညာဉ်၏ဆောင်ရွက်ချက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်များမှာ

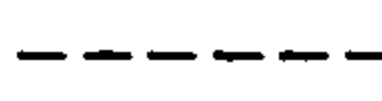
ရှေးဦးစွာ စိတ္တဇရုပ်များ ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ကမ္မဇရုပ်များဖြစ်၏။ ထို့နောက် စိတ္တဇရုပ်မှ ဆင်းသက်လာသော ဥတုဇရုပ်များလည်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ စိတ္တဇရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်များမှတစ်ဆင့် အာဟာရဇရုပ်များလည်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

စိတ္တဇ ကလာပ်စည်းတွင် ရုပ်ရှစ်မျိုး ပါဝင်သည်။ ၎င်းထဲမှ တေဇောနှင့် ဩဇာသည် ရုပ်သစ်များကို ပေါက်ဖွားနိုင်သည်။ တေဇောက ဥတုဇရုပ် ပေါက်ဖွား၍ ဩဇာရုပ်က အာဟာရဇရုပ်ပေါက်ဖွားသည်။

အသားဖြူသည်၊ မဲသည်၊ အရပ်ပုသည်၊ အရပ်ရှည်သည်၊ ဆံပင် ကောင်းသည် စသည်တို့သည် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်။ မနောသဉ္ဇေတနာ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဝိညာဉ်အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ပြောနိုင်သည်။ ကံကောင်းလျှင် ကမ္မဇရုပ်ကောင်း၍ ကမ္မဇရုပ်မှ ဥတုဇရုပ်များလည်း ကောင်းလာသည်။ ဥတုဇရုပ် ကောင်းသော် ဆံပင်ကောင်းလာသည်။

မြေဩဇာကောင်းလျှင် အသီးကောင်း၏၊ မြေဩဇာအမျိုးမျိုး ခြားနားသကဲ့သို့ ကံလည်းခြားနား၏။ ဝိညာဉ်၏စွမ်းရည်ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သတ္တဝါတို့ ပုံသဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုး ဖြစ်ကြရပါသည်။

မိဿကသင်္ဂဟတရားကိုယ်များ

(ပင်ရင်းသဘာဝများ)

ဟိတ် (၆)ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ လောဘဟိတ်	...	လောဘစေတသိက်၊
၂။ ဒေါသဟိတ်	...	ဒေါသစေတသိက်၊
၃။ မောဟဟိတ်	...	မောဟစေတသိက်၊
၄။ အလောဘဟိတ်	...	အလောဘစေတသိက်၊
၅။ အဒေါသဟိတ်	...	အဒေါသစေတသိက်၊
၆။ အမောဟဟိတ်	...	ပညိန္ဒြေစေတသိက်၊

ဈာနင်(၇)ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ ဝိတက်	...	ဝိတက်စေတသိက်၊
၂။ ဝိစာရ	...	ဝိစာရ စေတသိက်၊
၃။ ပီတိ	...	ပီတိ စေတသိက်၊
၄။ ဧကဂ္ဂတာ	...	ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၊
၅။ သောမနဿ	...	ဝေဒနာ စေတသိက်၊
၆။ ဒေါမနဿ	...	
၇။ ဥပေက္ခာ	...	

မဂ္ဂင် (၁၂) ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိ	...	ပညိန္ဒြေစေတသိက်၊
၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ	...	ဝိတက် စေတသိက်၊
၃။ သမ္မာဝါစာ	...	သမ္မဝါစာ

၄။ သမ္မာကမ္မန္တ	...	သမ္မာကမ္မန္တ ဝိရတိစေတသိက် (၃)ပါး
၅။ သမ္မာအာဇီဝ	...	သမ္မာအာဇီဝ
၆။ သမ္မာဝါယာမ	...	ဝိရိယ စေတသိက်၊
၇။ သမ္မာသတိ	...	သတိ စေတသိက်၊
၈။ သမ္မာသမာဓိ	...	ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၊
၉။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	...	ဒိဋ္ဌိစေတသိက်၊
၁၀။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ	...	ဝိတက် စေတသိက်၊
၁၁။ မိစ္ဆာဝါယာမ	...	ဝိရိယ စေတသိက်၊
၁၂။ မိစ္ဆာ သမာဓိ	...	ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၊

မဂ္ဂင် (၁၂)ပါး အလိုက်တရားကိုယ် ကောက်ရာတွင် ပညိ၍ ဝိရတိ သတိစေတသိက်များသည် အကောင်းဘက် သက်သက်ချည်းသာ ပါဝင်သည်။ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက်သည် အဆိုးဘက် သက်သက်ချည်းသာ ပါဝင်သည်။ ဝိတက် စေတသိက်၊ ဝိရိယ စေတသိက်၊ ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်တို့သည်ကား အကောင်း အဆိုးနှစ်ဘက်လုံးတွင် ပါဝင်သည်။

ဣန္ဒြေ (၂၂)ပါး

တရားကိုယ်များ၊

၁။ စက္ခုဣန္ဒြေ	...	စက္ခု ပသာဒရုပ်၊
၂။ သောတဣန္ဒြေ	...	သောတ ပသာဒရုပ်၊
၃။ ဃာနဣန္ဒြေ	...	ဃာန ပသာဒရုပ်၊
၄။ ဇိဝှါဣန္ဒြေ	...	ဇိဝှါ ပသာဒရုပ်၊
၅။ ကာယဣန္ဒြေ	...	ကာယ ပသာဒရုပ်၊
၆။ ဣတ္ထိဣန္ဒြေ	...	ဣတ္ထိ ဘာဝရုပ်၊
၇။ ပုရိသဣန္ဒြေ	...	ပုဗ္ဗာဝရုပ်၊
၈။ ဇီဝိတဣန္ဒြေ	...	[ဇီဝိတရုပ် ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်၊
၉။ မနဣန္ဒြေ	...	စိတ်
၁၀။ သုခဣန္ဒြေ	...	၇

၁၁။ ဒုက္ခဏ္ဍိယ	...	} ဝေဒနာစေတသိက်
၁၂။ သောမနဿဏ္ဍိယ	...	
၁၃။ ဒေါမနဿဏ္ဍိယ	...	
၁၄။ ဥပေက္ခာဏ္ဍိယ	...	
၁၅။ သဒ္ဓါဏ္ဍိယ	...	သဒ္ဓါစေတသိက်
၁၆။ ဝီရိယဏ္ဍိယ	...	ဝီရိယစေတသိက်
၁၇။ သတိဏ္ဍိယ	...	သတိစေတသိက်
၁၈။ သမာဓိဏ္ဍိယ	...	ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်
၁၉။ ပညာဏ္ဍိယ	...	} ပညိန္ဒြေစေတသိက်
၂၀။ အနာညာ တညဿာမိဏ္ဍိယ	...	
၂၁။ အညဏ္ဍိယ	...	
၂၂။ အညာတာဝိဏ္ဍိယ	...	

အထက်ပါ ဣန္ဒြေ (၂၂)ပါးတွင် ဇီဝိတဏ္ဍိယသည် ရုပ်ပိုင်းတွင်လည်း ပါဝင်၍ နာမ်ပိုင်းတွင်လည်းပါဝင်သည်။ ဇီဝိတဏ္ဍိယသည် ရုပ်ပိုင်းတွင် ဇီဝိတရုပ်ဖြစ်၍ နာမ်ပိုင်းတွင် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်ဖြစ်ပါသည်။

ဗိုလ် (၉)ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ သဒ္ဓါဗိုလ်	...	သဒ္ဓါ စေတသိက်၊
၂။ ဝီရိယဗိုလ်	...	ဝီရိယ စေတသိက်၊
၃။ သတိဗိုလ်	...	သတိ စေတသိက်၊
၄။ သမာဓိဗိုလ်	...	ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၊
၅။ ပညာဗိုလ်	...	ပညိန္ဒြေ စေတသိက်၊
၆။ ဟိရီဗိုလ်	...	ဟိရီ စေတသိက်၊
၇။ သြတ္တပ္ပဗိုလ်	...	သြတ္တပ္ပ စေတသိက်၊
၈။ အဟိရိကဗိုလ်	...	အဟိရိက စေတသိက်၊
၉။ အနောတ္တပ္ပ	...	အနောတ္တပ္ပ စေတသိက်၊

အဓိပတိ (၄)ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ ဆန္ဒာအဓိပတိ	...	ဆန္ဒ စေတသိက်၊
၂။ ဝီရိယာအဓိပတိ	...	ဝီရိယ စေတသိက်၊
၃။ စိတ္တာဓိပတိ	...	စိတ်၊
၄။ ဝိမံသာဓိပတိ	...	ပညိန္ဒြေ စေတသိက်၊

အာဟာရ (၄)ပါး		တရားကိုယ်များ၊
၁။ ကဗဠိကာရ အာဟာရ	...	ဩဇာရုပ် သို့မဟုတ်အာဟာရရုပ်၊
၂။ ဖဿ အာဟာရ	...	ဖဿ စေတသိက်၊
၃။ မနောသဉ္ဇေတနာအာဟာရ	...	စေတနာ စေတသိက်၊
၄။ ဝိညာဏ အာဟာရ	...	စိတ်၊

အထက်တွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မိဿကသင်္ဂဟတွင် ဟိတ် (၆)ပါး၊ ဈာန် (၇)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၁၂)ပါး၊ ဣန္ဒြေ (၂၂)ပါး၊ ဗိုလ် (၉)ပါး၊ အဓိပတိ (၄)ပါး၊ အာဟာရ (၄)ပါးတို့နှင့် အသီးသီးသက်ဆိုင်ရာ တရားကိုယ်များကို ကောက်ယူနိုင်ပါသည်။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ

- ဗောဓိ = မဂ်ဉာဏ်
- = ပွင့်လင်းသော ဉာဏ်၊
- ပက္ခိယ = ဘက်သား
- = အသင်းသား
- = တောင်ပံ
- = အင်အားစု
- ဗောဓိပက္ခိယ = အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းစေရန် အခြေခံအင်အားစု၊

ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးသည် အသိဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းအောင် လုပ်ပေးနိုင်သော သဘောတရားများ ဖြစ်သည်။ ထိုတရား(၃၇)ပါးကို နည်း

နည်း လေ့ကျင့်လျှင် အသိဉာဏ် နည်းနည်းသာ ပွင့်မည်။ များများလေ့ကျင့်ပေးလျှင် များများပွင့်လင်းနိုင်သည်။

ပွင့်လင်းသောဉာဏ်၏ အင်အားစုဖြစ်သည့် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးသည် ပွင့်လင်းသော ဉာဏ်ကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် အတိုင်း၊ အသိဉာဏ် ပြည့်ပြည့်ဝဝ ဖြစ်လာစေရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာ အင်အားများကို အသုံးချရပေမည်။

ပန်းပင်တစ်ပင်ကို စိုက်ပျိုးရာတွင် ပန်းပွင့်လာသည်အထိ ကြီးပွားတိုးတက်စေရန် အခြေခံအင်အားစုဖြစ်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိပေသည်။ “ပုပ္ဖပက္ခိယ” ဟူ၍ပင် ခေါ်နိုင်ပါသည်။ ပန်းပင်စိုက်ပျိုးရာတွင် မြေဩဇာကောင်းသော မြေကွက်၊ မျိုးစေ့၊ ရေ၊ မြေဆွေး စသည်ဖြင့် အင်အားစုများ လိုအပ်သည်။ ထိုသို့သော အင်အားစုများနှင့် ပြည့်စုံလျှင် ရှင်သန်သော အပင်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာနိုင်ပါသည်။ အပင် ဖြစ်လာပြီးသည့်နောက် ထပ်မံ၍ မြေဆွေးထည့်ခြင်း၊ မြေဆွပေးခြင်း စသည်ဖြင့် လုပ်ချက်များ ပြည့်စုံသော် လှပတင့်တယ် ဝေဆာစွာ အပွင့် ပွင့်လာနိုင်တော့သည်။

ပန်းပင်မှ လှပတင့်တယ်သော အပွင့်များ ပွင့်လာစေရန် အခြေခံအင်အားစု လုပ်ငန်းစဉ်များကို လိုအပ်သကဲ့သို့ လူပုဂ္ဂိုလ်တွင်လည်း အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းလာစေရန် သက်ဆိုင်ရာ အင်အားများ လိုအပ်ပါသည်။

မိမိကိုယ်ခန္ဓာထဲတွင် အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းနေသည်ကို တခြားသူများက မသိနိုင်ပေ။ သိရန် ခဲယဉ်းပါသည်။ ကိုင်တွယ်၍ သိနိုင်သော အကောင်အထည်လည်း မရှိပေ။ သဘောတရားမျှသာ ဖြစ်သည်။ အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းစေသည့် အင်အားစုများကို မိမိကိုယ်တိုင်သာလျှင် လေ့ကျင့်ပေးနိုင်သည်။ အခြားသူက မိမိအတွက် ကျင့်သုံး၍ မရပေ။ အင်အားပြည့်လာ၍ အသိဉာဏ် ပွင့်လာသော အခါ၌လည်း တခြားသူက အသုံးချ၍ မရပေ။

အများအားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကိုသာလျှင် ဗောဓိဟု ယူဆထားကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ခေတ်အလျောက် မျက်မှောက်ကာလတွင် လည်း

“ဗောဓိ” ဟူသော စကားကို သုံးနိုင်ပါသည်။ လှေခါးဆင့်များတွင် အထက်ဆုံးမှ လှေခါးဆင့်ကိုလည်း လှေခါးထစ်ဟုခေါ်၍ အောက်ဆုံးမှ အလယ်မှ လှေခါးဆင့်များကိုလည်း လှေခါးထစ်ပင်ခေါ်ပါသည်။ အနိမ့်အမြင့် သာ ကွာခြားပါသည်။ ထိုသို့ပင် “ဗောဓိ” ဟူသော စကားကို သုံးနှုန်းရာ၌ သဘောတရားခြင်း နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပါသည်။ အနိမ့်အမြင့်သာ ကွာခြားပါသည်။

ဆရာဖြစ်ရန် ရည်ရွယ်ပြီး စာပေပညာကို သင်ကြား၍ ဆရာဖြစ်လာခြင်းကို ဗောဓိဟု ခေါ်နိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာကား ထိုသူ၌ ဆရာဖြစ်ရန် ပွင့်လင်းသော အသိဉာဏ်ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူသည် ဆရာဖြစ်နိုင်လောက်သည့် အရည်အချင်း၊ ပွင့်လင်းသော အသိဉာဏ်ရှိစေရန် ငယ်စဉ်က အသိဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းစေသည့် အင်အားစုများကို လေ့လာမှတ်သားကျင့်သုံးခဲ့ပေသည်။

ဗောဓိပက္ခိယ တရား (၃၇) ပါး

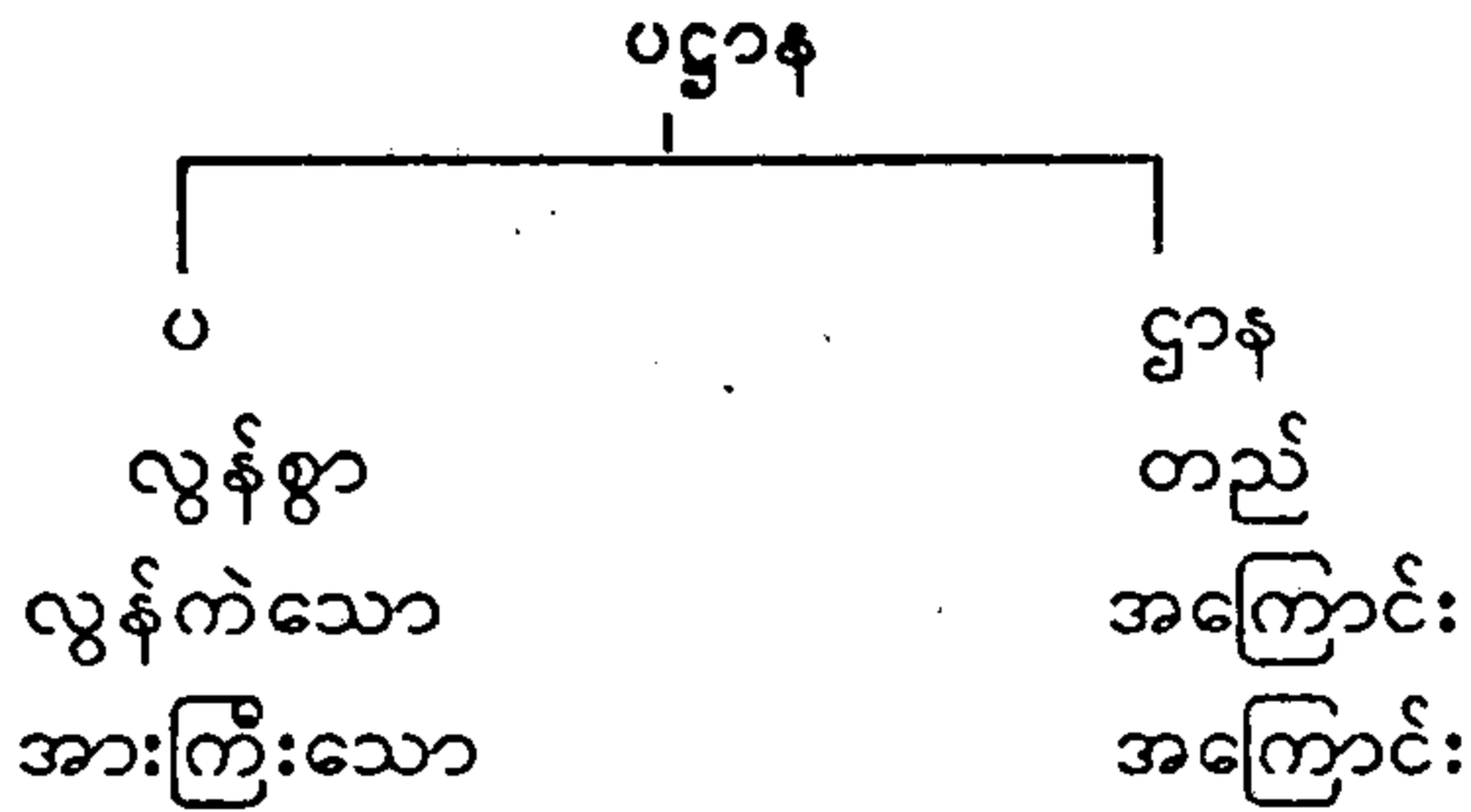
- (၁) သတိပဋ္ဌာန် - ၄ ပါး
- (၂) သမ္မပ္ပဓာန် - ၄ ပါး
- (၃) ဣဒ္ဓိပါဒ် - ၄ ပါး
- (၄) ဣန္ဒြေ - ၅ ပါး
- (၅) ဗိုလ် - ၅ ပါး
- (၆) ဗောဇ္ဈင် - ၇ ပါး
- (၇) မဂ္ဂင် - ၈ ပါး

သတိပဋ္ဌာန်

သတိ = မမေ့လျော့ခြင်း၊
 ပဋ္ဌာန = ပဋ္ဌာန် = အကြောင်းအရင်း၊
 သတိပဋ္ဌာန် = မမေ့ခြင်းသည် ဉာဏ်ပွင့်ခြင်း၏ အကြောင်းအရင်း ဖြစ်၏။

တနည်း = မမေ့ခြင်း၏ အကြောင်းအရင်းသည် ဉာဏ်ပွင့်ခြင်း၏ အင်အားဖြစ်၏။

မမေ့ခြင်းသည် ဉာဏ်ပွင့်ခြင်း၏အင်အား (၃၇)ပါးတွင် အကြောင်းတရပ် ဖြစ်ပါသည်။ တရားကိုယ်ကား သတိဖြစ် သည်။

သတိပဋ္ဌာန - ၄ ပါး

- (၁) ကာယာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊
- (၂) ဝေဒနာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊
- (၃) စိတ္တာ နု ပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊
- (၄) ဓမ္မာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၊

(၁) ကာယာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

ကာယ + အနု + ပဿနာ + သတိ + ပဋ္ဌာန

ကာယ = ကိုယ်

အနု = အစဉ်၊ ထပ်ခါထပ်ခါ

ပဿနာ = ရှုမှတ်ခြင်း၊

သတိ = မမေ့ခြင်း၊

ပဋ္ဌာန = အကြောင်းအရင်း၊

လွန်ကဲသော ထောက်တည်ရာ၊

အားကြီးသော ထောက်တည်ရာ၊

ကာယာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် = ကိုယ်ပေါ်မှာ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာအဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကို မမေ့ခြင်း သည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။

ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၏ တရားကိုယ်သည် သတိဖြစ်သည်။ အသိဉာဏ် အင်အားကြီးသော ထောက်တည်ရာဖြစ်သည်။

သတိသည် သောဘဏသာဓာရဏစေတသိက် (၁၉)ပါးထဲတွင် ပါဝင်သည်။ စေတသိက်အားဖြင့် သတိစေတသိက် တစ်ခုတည်းဖြစ်၏။ စိတ်အကျဉ်း (၅၉)၊ အကျယ် (၉၁) နှင့်ယှဉ်သည်။

ကိုယ်ပေါ်မှာ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ အဖန်တလဲလဲ ရှုမှတ် သည် ဟုဆိုရာ၌ ကိုယ်ဟူသည် တကိုယ်လုံးကို ဆိုလိုသည်။ ခေါင်းပိုင်းသည် လည်း ကိုယ်နှင့်ဆိုင်၏။ လက်ကွေးခြင်း၊ လက်ဆန့်ခြင်း စသည်လည်း ကိုယ်နှင့် ဆိုင်၏။ ကိုယ်နှင့်ပတ်သက်၍ အားလုံးပါသည်။

တကိုယ်လုံးအပေါ်၌ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ရာတွင် အကြမ်း အားဖြင့် (၁၄)မျိုး ခွဲခြားထားပါသည်။

ကာယအနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် (၁၄)ပါး

- (၁) အာနာပါန = ထွက်လေဝင်လေကို ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၂) အသုဘ = (၃၂) ကောဋ္ဌာသကို ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၃) ဣရိယာပထ = ဣရိယာပုထ် (ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား၊ လျောင်း) ကိုရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၄) သမ္ပဉေ = တိတိကျကျ အမျိုးမျိုး သိနေခြင်းကို ရှုမှတ်ခြင်း၊
- (၅) ဓာတုမနသိကာရ = ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဓာတ် လေးပါးကို နှလုံးသွင်း ရှုမှတ်ခြင်း။

တကိုယ်လုံးကို “တင်းတယ်၊ တင်းတယ်” ဟု မှတ်ပေးခြင်း၊ (ပထဝီ)၊ မျက်လုံးစသည့် ကိုယ်ခန္ဓာ အစိတ်အပိုင်းများ ပူသည်ကို “ပူတယ် ပူတယ်”၊ အေးသည်၊ ချမ်းသည်ကို “အေးတယ်၊ အေးတယ်” ဟု မှတ်ပေးခြင်း (တေဇော)။

တကိုယ်လုံးငြိမ်နေလျှင် “ငြိမ်တယ်၊ ငြိမ်တယ်”၊ လှုပ်ရှားနေလျှင် “လှုပ်တယ်၊ လှုပ်တယ်” ဟု မှတ်ပေးခြင်း၊ (ဝါယော)။

ချွေး၊ သွေးကိုမှတ်ခြင်းသည် အကြမ်းအားဖြင့် အာပေါဓာတ်ကို မှတ်သည်ဟု ယူဆထားသည်။

(၆) - (၁၄)

သေပြီးစ အလောင်းမှ အရိုးဆွေးသည်အထိ၊ (၉)ဆင့်ကို ပမာနှိုင်း၍ မိမိကိုယ်တွင်းမှာ ပြန်၍ ရှုမှတ်ခြင်း။

အားလုံးကို ခြုံသော် ကိုယ်ကာယတစ်ခုလုံးကို ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ဖြစ်ဆဲကိုသာ ရှုမှတ်ပေးရမည်။ ဤသို့ ရှုမှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ဉာဏ်အားကောင်းလာသည်။ တကိုယ်လုံးကို ရှုမှတ်ခြင်းသည် ဉာဏ်ပွင့်လင်းစေရန်အတွက် အင်အားကြီးသော ထောက်တည်ရာ တခုပင်ဖြစ်ပါသည်။

၂- ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

- ဝေဒနာ + အနု + ပဿနာ + သတိ + ပဋ္ဌာန
- ဝေဒနာ = ခံစားခြင်း၊
- အနု = အစဉ်၊ ထပ်ကာထပ်ကာ
- ပဿနာ = ရှုမှတ်ခြင်း၊
- သတိ = မမေ့ခြင်း၊
- ပဋ္ဌာန = အကြောင်းအရင်း၊
- = လွန်ကဲသော ထောက်တည်ရာ၊

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = ခံစားခြင်းကို အစဉ်မပြတ် ထပ်ခါထပ်ခါ ရှုမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကို မမေ့ခြင်းသည်။ အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အကြောင်းအရင်းတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ တရားကိုယ် ကား သတိပင်ဖြစ်သည်။

ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် (၉) ပါး

- ၁။ ချမ်းသာသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၂။ ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၃။ အလယ်အလတ် ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၄။ ကာမဂုဏ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ချမ်းသာသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၅။ ကာမဂုဏ်နှင့်ပတ်သက်သည့် ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၆။ ကာမဂုဏ်နှင့်ပတ်သက်သည့် အလယ်အလတ် ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၇။ ကာမဂုဏ်နှင့်လွတ်ကင်းသည့် ချမ်းသာသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၈။ ကာမဂုဏ်နှင့်လွတ်ကင်းသည့် ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၉။ ကာမဂုဏ်နှင့်လွတ်ကင်းသည့် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ခံစားခြင်းကို ထပ်ကာ ထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊

ပျော်ရွှင်သော အခါ၌ ပျော်ရွှင်သည်ကို မှတ်ပေးရမည်။ စာရေးနေစဉ် နှစ်သက် ကျေနပ်၏။ ၎င်းကိုရှုမှတ်ရမည်။ စိတ်ပျော်ရွှင်နေချိန်၌ “ပျော်သည် ပျော်သည်” ဟု မှတ်ရမည်။ ထိုသို့ ရှုမှတ်သော် သတိအားကောင်း လာနိုင်သည်။ ကျန်းမာခြင်းအား၊ စိတ်လန်းဆန်းသော အင်အားကောင်းလာနိုင်သည်။

တစ်စုံတရာကိစ္စနှင့် တွေ့ကြုံ၍ စိတ်ညစ်လာလျှင်လည်း “စိတ်ညစ်သည်” ဟု ပင် မှတ်ပေးရမည်။

ပျော်သည်လည်းမဟုတ်၊ စိတ်ညစ်သည်လည်း မဟုတ်ဘဲ၊ အလယ်အလတ် ခံစားနေရသည်ကိုလည်း ရှုမှတ်ပေးရမည်။

ပျော်ရွှင်ခြင်းကို “ပျော်သည်” ဟုရှုမှတ်ပေး၍ မမေ့သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စိတ်ညစ်ခြင်း၊ အလယ်အလတ် ခံစားရခြင်းကိုလည်း “စိတ်ညစ်

သည်”။ “အလယ်အလတ်ခံစားနေသည်” ဟု ရှုမှတ်ပေး၍ မမေ့သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ တခြားကိစ္စများတွင်လည်း မမေ့တော့ပေ။ ရှုမှတ် အားကောင်း သလောက် သတိအားကောင်း လာနိုင်သည်။ ဓားကို ကျောက်ခဲ ပေါ်တွင်တင်၍ သွေးသော်၊ ထက်မြက်လာသကဲ့သို့ စိတ်ကိုလည်း ဝေဒနာပေါ်တွင် တင်၍ သွေးသော် ရှုမှတ်ပေးသောစိတ်အား ထက်လာနိုင်ပါသည်။ မမေ့နိုင်တော့ပေ၊ သတိ အားကောင်းလာနိုင်ပါသည်။

ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ချမ်းသာသော ခံစားခြင်း၊ ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်း၊ အလယ်အလတ် ခံစားခြင်းရှိပါသည်။ ဥပမာ - မိတ်ဆွေသင်္ဂဟများနှင့် အစားဝိုင်းဖွဲ့စားကြသော် ပျော်ရွှင်၏။ စား၍ အရသာ ရှိ၏။ ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်အားဖြင့် ချိုသည်ကို စားသော် “ချိုသည်” ဆိမ့်သည်ကို စားသော် “ဆိမ့်သည်” စသည်ဖြင့် မှတ်ရမည်။ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟ များကိုလည်းကောင်း၊ အစားအစာကို လည်းကောင်း၊ မှတ်ရမည်မဟုတ်ပေ။

ဆင်းရဲသော ခံစားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မကောင်းသော အနံ့ဆိုးများ နံခြင်း၊ စူးရှချဉ်ခါးသော အရသာများကို စားရခြင်း၊ ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သော အတွေ့အထိများ၊ ထိတွေ့ရခြင်း စသည်များကို ခံစားရသော အခါ၌လည်း ခံစားရသည့်အတိုင်း ရှုမှတ်ပေးရမည်။

ကာမဂုဏ်မှ လွတ်ကင်းသော ချမ်းသာသည့်၊ ဆင်းရဲသည့်၊ အလယ် အလတ်ဖြစ်သည့်၊ ခံစားခြင်းများကို အမှတ်ရင့်ကျက်သူ ယောဂီများမှာ တွေ့ရှိ ခံစားနိုင်သည်။ ၎င်းတို့၏ ဉာဏ်မှာ ရင့်သန်နေပေသည်။

ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို လေ့ကျင့်ရာတွင် တဆင့်ထက် တဆင့် တိုးမြှင့်ပြီး လေ့ကျင့် ရှုမှတ်သင့်ပေသည်။ မှတ်အားကောင်းသော သူများသည် မဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

သာမာဝတီမိဖုရားသည် မီးရှို့ခံစားရစဉ် ပြင်းပြစွာ ပူလောင်ခြင်း ဝေဒနာကို အစဉ်မမြတ် ဆက်ကာဆက်ကာ ရှုမှတ်ပေးသောကြောင့် ရပြီးသား သောတာပတ္တိမဂ်မှ နှစ်မဂ်တက်သွားသည်။ သကဒါဂါမိမဂ်နှင့် အနာဂါမိမဂ် ကို ရရှိပါသည်။

ကျားစားခံရစဉ်တွင်ပင် ရဟန္တာဖြစ်သွားသော ရဟန်းတစ်ပါးလည်း ရှိပါသည်။ တောင်ခြောက်တစ်ခုတွင် တရားအားထုတ်နေသော ရဟန်းခြောက်ကျိပ်တို့သည် တစ်နေ့တစ်နေ့တွင် ကျားလာစား၍ ရဟန်းများ လျော့သွားသည်ကို ကျားစားမှန်း မသိကြပေ။ ထို့နောက် ကျားလာကိုက်လျှင် လာကိုက်ကြောင်း အသိပေးကြစတမ်းဟု ကတိထားကြသည်။ တနေ့၌ ရဟန်းတစ်ပါးကို ကျားလာဆွဲ၏။ ထိုရဟန်းသည်လည်း ကျားကိုက်မည်ကို ဂရုမပြုသော်လည်း၊ ကတိအတိုင်း ကျားကိုက်ကြောင်း အသံပြုရာရဟန်းတို့ကလည်း လိုက်၍ မောင်းကြ၏။ ကျားသည် ရဟန်းကိုချီကာ ချောက်တစ်ခုကို ခုန်ပြေး၏။ ရဟန်းတို့လည်း ချောက်ကို မကျော်နိုင်ရကား တစ်ဘက်မှ နေ၍ “ဝေဒနာ နုပဿနာ သတိ ပဋ္ဌာန်သာလျှင် အားကိုးစရာဖြစ်သည်” ဟု သတိပေးကြ၏။ ကျားသည် ရဟန်းကို ကိုက်စားတော့၏။ ရဟန်းသည်လည်း “ဝေဒနာ နုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်” ကို အပြင်းအထန် ရှုမှတ်ရာ၊ ကျားစား၍ ခြေမျက်စေ့နားထိ ကုန်သော် သောတာပတ္တိမဂ် ရ၏။ ခြေသလုံးနားသို့ ရောက်သော် သကဒါဂါမိမဂ် ရ၏။ ပေါင်နားသို့ ရောက်သော် အနာဂါမိမဂ် ရ၏။ မသေမီတွင် အရဟတ္တ မဂ်ရပြီး အာသဝေါတရားများ ကုန်ပြီဖြစ်ကြောင်း ရဟန်းများကိုပင် ပြောကြား ခဲ့လေသည်။

ဝေဒနာနုပဿ နာသတိပဋ္ဌာန်ကို မည်သည့်အချိန်တွင် လေ့ကျင့်ရမည်နည်းဆိုသော် အချိန်အားဖြင့် ကန်သတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ အချိန်တိုင်း အချိန်တိုင်းတွင် လုပ်နိုင်ပါသည်။ လူတိုင်း လူတိုင်းတွင် ပျော်ရွှင်ချိန်၊ ဆင်းရဲချိန်၊ ဥပေက္ခာပြုချိန်ဟူ၍ သာရှိပါသည်။ ပျော်ရွှင်ချိန်တွင် “ပျော်ရွှင်သည်” ဟူ၍၊ ဆင်းရဲချိန်တွင် ဆင်းရဲသည်ဟူ၍၊ ဥပေက္ခာပြုချိန်တွင် အလယ်အလတ် ခံစားနေသည်ဟူ၍ မှတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို လေ့ကျင့်ပေးရာရောက်ပါသည်။

- ၃။ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်
- စိတ္တ + အနု + ပဿနာ + သတိ + ပဋ္ဌာန
- စိတ္တ = စိတ်ကို
- အနု = အစဉ်၊ ထပ်ကာထပ်ကာ

ပဿနာ = ရှုမှတ်ခြင်း

သတိ = မမေ့ခြင်း၊

ပဋ္ဌာန = အကြောင်းရင်း

စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = စိတ်ကိုအစဉ်မပြတ်၊ ထပ်ကာ ထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကို မမေ့ခြင်းသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန် အတွက် အကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ တရားကိုယ်ကား သတိပင်ဖြစ်သည်။

စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် (၁၂) ပါး

- ၁။ (သရာဂ) - စွဲလမ်းသော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုခြင်း၊
- ၂။ ဝိတရာဂ - မစွဲလမ်းသော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုခြင်း၊
- ၃။ သဒေါသ - ဝမ်းနည်း စိတ်ညစ် ဒေါသဖြစ် စိတ်ကို ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၄။ ဝိတဒေါသ - ဝမ်းမနည်း၊ စိတ်မညစ်၊ ဒေါသမဖြစ်သော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၅။ သမောဟ - မဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ ပြန်လွင့်သော အနေနှင့် တွေဝေ သော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၆။ ဝိတမောဟ - ဆုံးဖြတ်နိုင်သော၊ မပြန်လွင့်သော အနေနှင့်မတွေဝေ သောစိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၇။ သံခိတ္တ - အာရုံနယ် ကျဉ်းကျဉ်းပေါ်တွင် သိနေသော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၈။ ဝိက္ခိတ္တ - အာရုံနယ် ကျယ်ကျယ်ပေါ်တွင် သိနေသော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၉။ သမာဟိတ - တည်ငြိမ်သောစိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်း၊
- ၁၀။ အသမာဟိတ - မတည်ငြိမ်သော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၁၁။ သဥတ္တရ - ကျော်လွန်ရန်ရှိသေးသော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊
- ၁၂။ အနုတ္တရ - ကျော်လွန်ရန်မရှိတော့သော စိတ်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုခြင်း၊

စိတ္တာနုပဿနာသည်ကား စိတ်ကို အစဉ်သဖြင့် ရှုမှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်၏။ စိတ်တခု ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အတိုင်း ရှုမှတ်ပေးရမည်။ လူသာမန်တို့အတွက် (၁) မှ (၆) အထိ လေ့ကျင့်ပေးရမည်။ ကျန်အချက်များကိုကား အမှတ်ရင့်ကျက် နေသူများသာ လေ့ကျင့်နိုင်သည်။ မုန့်စားချင်လျှင်၊ လှပခန့်ညားသော အဝတ်ဝတ်ချင်လျှင် သရာဂ ဖြစ်၏။ မုန့်စားချင်သည်၊ အဝတ်ဝတ်ချင်သည်ဟု ရှုမှတ်ရမည်။

စိတ်သည် မြန်၏။ ပြေးနေ၏။ လျင်မြန်သော၊ ပြေးနေသော စိတ်ကို စိတ်နှင့်ပင် လိုက်ဖမ်းရမည်။ မုန့်စားချင်၍ မုန့်ထံသို့ ရောက်နေသော စိတ်ကို နောက်စိတ်က လိုက်ဖမ်းရမည်။ ရှုမှတ် ပေးရမည်။

ဓမ္မပဒ တရားတော်တွင် “ ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လ ဟုနော၊ ယတ္ထကာမ နိပါတိ နော။ စိတ္တဿ ဒမထောသာဓု၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟံ ” ဟုပါရှိပါသည်။

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ	...	ဖမ်းခက်သော
လဟုနော	...	မြန်သော
ယတ္ထကာမ	...	ကျချင်ရာကျသော
နိပါတိနော	...	ရောက်ချင်ရာရောက်သော
စိတ္တဿ	...	စိတ်ကို
ဒမထော	...	ဆုံးမခြင်းသည်၊ ရှုမှတ်ခြင်းသည်
သာဓု	...	ကောင်းလေစွ
စိတ္တံ	...	စိတ်သည်
ဒန္တံ	...	ယဉ်ကျေးသောအခါ
သုခါဝဟံ	...	ချမ်းသာကို ဆောင်ပေးနိုင်၏။

အဖမ်းခက်သော၊ မြန်သော၊ ကျချင်ရာ ကျသော၊ ရောက်ချင်ရာ ရောက်သော စိတ်ကို ရှုမှတ်ခြင်းသည် ကောင်း၏။ ယဉ်ကျေးသော စိတ်သည် ချမ်းသာကို ဆောင်ပေးနိုင်၏။

စင်စစ်အားဖြင့် စိတ်သည် ပြေးနေ၏၊ ရောက်ချင်ရာ ရောက်နေ၏၊ မယဉ်ကျေးပေ။ ထိုစိတ်သည် မိခင်နွားရိုင်းမကြီး၏ ဝမ်းတွင် သန္ဓေယူခဲ့ပြီး နွားရိုင်းမကြီး၏ နို့ကိုသောက်ခဲ့သော နွားရိုင်းကြီးနှင့် တူ၏။ ထိုနွားရိုင်းကြီး

သည် အရိုင်းထုံနေ၏။ သခင်တို့က နေစေချင်သော နေရာတွင် မနေပေ။ သွားချင်ရာ သွား၊ စားချင်ရာ လျှောက်စားနေ၏။ ရွာသူရွာသားတို့က လိုက်ဖမ်းသော်လည်း မမိနိုင်ပေ။ တနေ့သော် ကြိုးကွင်းဖြင့် ဖမ်းသည်တွင် မိသွား၏။ တိုင်မှာ ချည်ထားရာ နွားရိုင်းကြီးသည် ခွန်အားရှိသမျှ ရုန်းကန်၏။ ခိုင်ခံ့သော တိုင်တွင် ခိုင်မာသောကြိုးဖြင့် ချည်ထားသောကြောင့် မလွတ်ပေ။ ကြာသော် နွားရိုင်းကြီးသည် မောလာပြီ စိတ်လျော့လိုက်၏။ တိုင်နားတွင်ပင် ခွေခွေကလေး အိပ်သွားတော့သည်။

လူများက နွားရိုင်းကြီးကို အစာရေစာ ချောမော့ကျွေးပြီး ယဉ်ကျေးစေရန် ပြုစု၏။ နွားရိုင်းကြီးသည် တဖြည်းဖြည်း လူတို့နှင့် ယဉ်ပါးလာပြီး သိလာသည်။ နွား ရိုင်းကြီး အနည်းငယ် ယဉ်လာသော် လူတို့က ပုခုံးပေါ်တွင် ထမ်းပိုးတင်ပေးရာ ပထမတွင် ရုန်းကန်သေးသော်လည်း ကြာသော် ယဉ်ကျေးသွားပြီး ငြိမ်သက်စွာပင် အလုပ် လုပ်ကိုင်ပေးတော့သည်။ လူတို့အတွက် အကျိုးများစွာ ရရှိပါသည်။

စိတ်သည် နွားရိုင်းကြီးနှင့် တူ၏။ နွားရိုင်းကြီးထက်ပင် စိတ်က ဆိုးပါသေးသည်။ စိတ်သည် အပြေးများသော် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးပါ ပါလာ၏။ အပြစ်ရှိသော မကောင်းကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကို ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပြုလုပ်လာတော့သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ကို ဆုံးမရန် လိုလာပါသည်။ နွားရိုင်းကြီးကို ကြိုးကွင်းဖြင့် ဖမ်း၍ မိနိုင်သော်လည်း စိတ်ကိုကား ကြိုးကွင်းဖြင့် ဖမ်း၍မမိပါ။ စိတ်ကို စိတ်ဖြင့်သာပြန်၍ ဖမ်းနိုင်ပါသည်။

လူတို့သည် ချမ်းသာမှုကို လိုချင်ကြသည်။ အခြားသူက ပေး၍ ရသော ချမ်းသာခြင်းသည် မတည်မြဲနိုင်ပေ။ ကြာရှည်စွာ မခံစားရပေ။ ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ ချမ်းသာကို ပေးနိုင်ခြင်းသည်ကား ယဉ်ကျေးသော စိတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ယဉ်ကျေးသော စိတ်ကသာ ချမ်းသာမှု စင်စစ်ကို ပေးစွမ်း နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ယဉ်ကျေး လာစေရန် မိမိစိတ်ကိုပင် မိမိ စိတ်ဖြင့် ပြန်၍ ရှုမှတ် ပေးရမည်။ စိတ္တာနုပဿနာကို လေ့ကျင့် ပေးရသည်။ စိတ်ကို ရှုမှတ်သော် ယခင်ကလောက် မရိုင်းတော့ပေ။ ယဉ်ကျေးလာသည်။ ယဉ်ကျေးလာသော် ယခင်ကလောက် မဆင်းရဲတော့ပေ။ ချမ်းသာလာပေမည်။ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၏ စွမ်းရည်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်

ဓမ္မ + အနု + ပဿနာ + သတိ + ပဋ္ဌာန

ဓမ္မ = သဘောတရားများ

အနု = အစဉ်၊ ထပ်ကာထပ်ကာ

ပဿနာ = ရှုမှတ်ခြင်း

သတိ = မမေ့ခြင်း

ပဋ္ဌာန = အကြောင်းရင်း၊ လွန်ကဲသော ထောက်တည်ရာ၊

ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် = သဘောတရားများကို အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းကို မမေ့ခြင်းသည် အသိဉာဏ် ပွင်းလင်းရန်အတွက် အကြောင်းရင်း တစ်ခုဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်ကား သတိ ဖြစ်သည်။

ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် (၅) ပါး

၁။ ခန္ဓပဗ္ဗ = ခန္ဓသဘောတရားများကို ထပ်ကာထပ်ကာရှုမှတ်ခြင်း၊

၂။ အာယတနပဗ္ဗ = အာယတနများကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်း၊

၃။ နိဝရဏပဗ္ဗ = နိဝရဏများကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်း၊

၄။ ဗောဇ္ဈင်္ဂပဗ္ဗ = ဗောဇ္ဈင်များကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်း၊

၅။ သစ္စပဗ္ဗ = သစ္စာများကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ခြင်း၊

ခန္ဓာသဘောတရားများကို ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ်ရာ၌ ရူပက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာတို့ကို ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်၏။

အသက်ကို မှန်မှန်ရှု၍ ကိုယ်ကို တောင့်မထား၊ လျော့မထားဘဲ နဂိုနေအတိုင်း ငြိမ်သက်စွာ နေပြီး၊ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းကို ရှုမှတ်ပေးရမည်။ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းတွင်ရှိသော အသား၊ အသွေး၊ အကြောများသည် ငြိမ်သက်ခြင်း မရှိဘဲ လှုပ်လှုပ်ရှားရှား၊ ရိပ်တိတ်တိတ်၊ ရှိမ်းတိန်းတိန်း ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်သည် မငြိမ်သက်ဘဲ လှုပ်ရှားပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်နေသည်ဟု ဆိုသည်။

ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခုလုံးတွင် အသားအသွေးတို့သည် သိမ့်သိမ့်ရွှရွှာဖြင့် ငြိမ်မနေသကဲ့သို့ သက်မဲ့များတွင်လည်း ငြိမ်မနေဘဲ လှုပ်လှုပ်ရှားရှား ဖြစ်နေသည်။

တစ်မိနစ်၊ နှစ်မိနစ်မျှပင်လျှင် ငြိမ်သက်စွာ နေပြီး တကိုယ်လုံးကို ရှုမှတ်ရမည်။ ဤကဲ့သို့ လေ့ကျင့်သော် သတိကောင်းလာသည်။ အမောအပန်း ပြေပါသည်။

သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါးကို လေ့ကျင့်ခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများ

- ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ = သန့်ရှင်းရမည်။
- ၂။ သောက ပရိဒေဝ သမတိက္ကမ = စိုးရိမ်ငိုကြွေးခြင်းကို ကျော်လွန်ရမည်။
- ၃။ ဒုက္ခဒေါမနဿအတ္ထင်္ဂမ = ကိုယ်ပင်ပန်း၊ စိတ်ပင်ပန်း ပျောက်ရမည်။
- ၄။ ဉာယဿအဓိဂမာယ = ရင့်ကျက်သောဉာဏ်ကို ရနိုင်သည်။
- ၅။ နိဗ္ဗာနဿ သစ္စိကိရိယာယ = နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်သည်။

သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါးတွင် တတ်နိုင်သရွေ့ တစ်ပါးပါးကို လေ့ကျင့် ရှုမှတ်ပေးပါက ရှေးဦးစွာ စိတ်သန့်ရှင်းလာပေမည်။ စိတ်သန့်ရှင်းသော် ကိုယ်ကာယ အပြုအမူများလည်း သန့်ရှင်းလာပေမည်။ ရိုင်းပြသော၊ မယဉ်ကျေးသော နှုတ်အမူအရာ၊ ကိုယ်အမူအရာများကို မပြုလုပ်တော့ပေ။ စိတ်ထား သန့်ရှင်း နူးညံ့သလောက် ကိုယ်အမူအရာလည်း နူးညံ့သိမ်မွေ့လာပေမည်။

အနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် တစ်ပါးပါးကို ဆက်မှတ်ပေးပါက စိတ်ထဲတွင်ရှိသော ဝမ်းနည်းပူဆွေးခြင်း၊ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်းများ ပျောက်ကင်းသွားနိုင်ပါသည်။ ကိုယ်ပင်ပန်း၊ စိတ်ပင်ပန်းခြင်း လျော့နည်းလာပြီး လွတ်ကင်းနိုင်ပါသည်။

မိမိကိုလာ၍ မကောင်းပြောသော်၊ ဆဲဆိုသော် ကြံကြံ ခံနေရမည်။ ဆိုလိုသည်မှာကား အနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါးမှ တစ်ပါးပါးကို ရှုမှတ်ပေးနေရမည်။ တစ်ကိုယ်လုံးကို လည်းကောင်း၊ ခံစားနေရသည်ကို လည်း

ကောင်း၊ စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ သဘောတရားများကို လည်းကောင်း၊ ထပ်ခါ ထပ်ခါ ရှုမှတ်ပေးရမည်။

သံယုတ္တနိကာယ၊ ကောသလသံယုတ်တွင်-

ဇယံ ဝေရံ ပသဝတံ၊
ဒုက္ခံ သေတိ ပရာဇိတော။
ဥပသန္တော သုခံ သေတိ၊
ဟိတွာ ဇယပရာဇယံ-

ဟူ၍ပါရှိသည်။ အနိုင်ယူခြင်းသည် ရန်ကိုပွားစေ၏။ ရုံးသူသည် ဆင်းရဲစွာ နေရ၏။

အနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် တစ်ပါးပါးကို ရှုမှတ်၍ ငြိမ်ငြိမ်နေသူသည် ချမ်းသာစွာနေရ၏။ အနိုင်နှင့် အရုံးကို ပယ်စွန့်ရမည်။ အနိုင်နှင့် အရုံးကို ပယ်စွန့်၍ ငြိမ်ငြိမ်နေသူသည် ချမ်းသာစွာနေရမည် ဟု ဆိုလိုပါသည်။

သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါးကို အစဉ်မပြတ် လေ့ကျင့်ရှုမှတ်သော်၊ ရင့်ကျက်သော ဉာဏ်ကို ရရှိနိုင်ပြီး၊ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်သည်အထိ တဆင့် ထက်တဆင့် တိုးမြှင့်နိုင်ပါသည်။

သမ္မပ္ပဓာန်

ရိုးရိုးသတိကို သတိပဋ္ဌာန်မခေါ်ဘဲ လွန်ကဲသော သတိကိုမှ သတိပဋ္ဌာန်ခေါ်သကဲ့သို့ သမ္မပ္ပဓာန်အရာ၌လည်း ရိုးရိုးဝီရိယကို သမ္မပ္ပဓာန် မခေါ်မူ၍ လွန်ကဲသော ဝီရိယကိုမှ သမ္မပ္ပဓာန် ခေါ်သည်။ လွန်ကဲသော သတိထားလျှင် အသိဉာဏ် တိုးတက်ပွင့်လင်းနိုင်သကဲ့သို့ ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟတွင် ပါဝင်သည့် လွန်ကဲသော ဝီရိယသည်လည်း အသိဉာဏ်ကို တိုးတက်ပွင့်လင်းစေပါသည်။ အသိဉာဏ် တိုးတက်ပွင့်လင်းစေရန်အတွက် ဝီရိယကို လေ့ကျင့်ရာတွင် သမ္မပ္ပဓာန်လေးပါးသည် အရင်းပိုင်းဖြစ်၏။ သမ္မပ္ပဓာန်လေးပါးကို ဆောင်ရွက်လေ့ကျင့်လျှင် အဖျားပိုင်းမှ အလုပ်ကိစ္စများလည်း အောင်မြင်ပြီး သားဖြစ်နိုင်သည်။

သမ္ပပ္ပဓာန် (၄) ပါး

- ၁။ ဖြစ်ပြီးသော မကောင်းမှုကို ပပျောက်ရန် အားထုတ်ခြင်း၊
- ၂။ မဖြစ်သေးသော မကောင်းမှုကို မဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်း၊
- ၃။ မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှုကို ဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်း၊
- ၄။ ဖြစ်ပြီးသော ကောင်းမှုကို တိုးပွားစေရန် အားထုတ်ခြင်း၊

သမ္ပပ္ပဓာန် (၄) ပါးသည် မဂ္ဂင်အားဖြင့် သမ္မာဝါယာမပင် ဖြစ်သည်။ သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါးတွင် သတိတစ်ခုတည်း၏ စွမ်းရည်လေးချက်ကို ဖော်ပြ၍ သမ္ပပ္ပဓာန် (၄) ပါးတွင် ဝီရိယတစ်ခုတည်း၏ စွမ်းရည် (၄)ချက်ကိုဖော်ပြသည်။

ဝီရိယသည် အပူဓာတ်ဖြစ်၏။ အာတာပိဟု ခေါ်သည်။ သို့သော် ဒေါသအပူဓာတ်နှင့် မတူပေ။ ဒေါသအပူဓာတ်သည် အကုသိုလ်ဖြစ်၍ အဆိုးဘက်သို့ ရောက်စေနိုင်ပါသည်။ သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါးမှ ဝီရိယအပူဓာတ်သည်ကား ကောင်းကျိုးကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ကျောင်းသားများသည် စာမေးပွဲ အောင်မြင်စေရန် လုံ့လဝီရိယ စိုက်ထုတ်ကာ အပူတပြင်း စာကျက်ကြ၏။ ၎င်းတို့သည် စာမေးပွဲ ရှုံးနိမ့်သော် ကျရောက်မည်ဖြစ်သော ဘေးဒုက္ခ မကောင်းမှုများကို မြင်၍ ထိုမကောင်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်မလာစေရန် အားထုတ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ စာမေးပွဲအောင်မြင်သော်ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို မြော်တွေး၍ ထိုအကျိုးကျေးဇူးများ ရရှိစေရန် အားထုတ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ စာမေးပွဲအောင်မြင်၍ အသိဉာဏ် တိုးတက်လာစေရန် ကြိုးစားနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဧကောဓမ္မော = တစ်ခုတည်းသောတရား၊

နေရာတိုင်းတွင် ဧကောဓမ္မော (တစ်ခုတည်းသောတရား) သည်ရှိ၏။ ရဟန်းသံဃာတို့ စောင့်ထိန်းရမည်ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်သည် (၂၂၇) ပါး ရှိသော်လည်း ဧကောဓမ္မောအဖြစ် စိတ်ကို ထိန်းရမည်ပင်ဖြစ်သည်ဟု မြတ်စွာဘုရားက ဟောကြားပါသည်။

သမ္ပပ္ပဓာန်လေးပါးကိုလည်း ဧကောဓမ္မောထဲတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ တံတိယအချက်ဖြစ်သည့် “ မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှုကို ဖြစ်စေရန်

အားထုတ်ခြင်း” သည် ဧကော ဓမ္မောဖြစ်၏။ ထိုအချက် တချက်တည်းဖြင့်ပင် အခြားသော အချက်များလည်း အကျုံးဝင်သွားပါသည်။

မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှုကို ဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပြီး သော မကောင်းမှုသည်လည်း တဖြည်းဖြည်း ပပျောက်သွားနိုင်၏။ ကောင်းမှုကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသောကြောင့် မဖြစ်သေးသော မကောင်းမှုလည်း မလာတော့ပေ။ ဖြစ်ပြီးသော ကောင်းမှုများသည်လည်း တဖြည်းဖြည်း တိုးပွားလာနိုင်ပါသည်။

အင်္ဂုလိမာလသည် လူတစ်ထောင်သတ်၍ ပူဇော်ရမည်ဟု ဆရာ၏ စေခိုင်းချက်အရ တောလမ်းခရီးမှ စောင့်၍ လူတို့ကို သတ်ခြင်း၊ ညအခါ တောရွာများသို့ ဝင်၍ သတ်ဖြတ်ခြင်း စသည်ဖြင့် လူပေါင်းများစွာကို သတ်ဖြတ်သည့် မကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ခဲ့မိ၏။ ထို့နောက် မြတ်စွာဘုရား နှင့်တွေ့၍ ကျောင်းတော်သို့ ရောက်သော် တရား အားထုတ်၏။ အင်္ဂုလိမာလ သည် တရားအားထုတ်ခြင်းဟူသော အလုပ်တစ်ခုကို လုပ်ခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပြီးသော မကောင်းမှုသည် တဖြည်းဖြည်း ပပျောက်၏။ မဖြစ်သေးသော မကောင်းမှု လည်း မဖြစ်တော့ပေ။ မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှုသည် ဖြစ်လာ၏။ ဖြစ်ပြီး သော ကုသိုလ်ကောင်းမှု သည်လည်း တိုးပွားလာပါသည်။ တရားအားထုတ် ခြင်းသည်ကား ဧကောဓမ္မောဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် သမ္ပပ္ပဓာန်တရားလေးပါးသည် သဘောတရားအားဖြင့် ဧကောဓမ္မောဖြစ်၏။ မဖြစ်သေးသော ကောင်းမှုကို ဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခြင်း သည် မူရင်းဖြစ်ပါသည်။ တစ်ခုတည်းသော တရားဖြစ်သည်။

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ
ဣဒ္ဓိပါဒ်

ဣဒ္ဓိ + ပါဒ

ဣဒ္ဓိ = ပြီးစီးခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း

ပါဒ = လုံလောက်သော အခြေခံ

ဣဒ္ဓိပါဒ် = ပြီးစီးအောင်မြင်ခြင်း၏ လုံလောက်သော အခြေခံဖြစ် သည်။ ထိုအခြေခံများသည် အသိဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းအောင် လုပ်ပေး နိုင်သော သဘောတရားများဖြစ်သည်။

ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါး

၁။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်

၂။ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်

၃။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်

၄။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးသည် ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ်၊ ပညာတို့၏ စွမ်းရည် ပင်ဖြစ်သည်။

၁။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်

ဆန္ဒ + ဣဒ္ဓိ + ပါဒ

ဆန္ဒ = လိုချင်ကာမျှ

ဣဒ္ဓိ = ပြီးစီးခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း

ပါဒ = အခြေခံ

ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် = လိုချင်ခြင်းသည် ပြီးစီး အောင်မြင်ခြင်း၏ လုံလောက် သော အခြေခံဖြစ်၏။ အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုကိုဆောင်ရွက်

လုပ်ကိုင် မည်ဆိုက လိုလိုလားလား ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ချင်မှု ရှိရမည်။ ဆန္ဒထွားကျိုင်းစေရန် ဖန်တီးရမည်။

ဥပမာ- ဗုဒ္ဓစာပေကို တတ်သိနားလည်လိုသည့် ဆန္ဒရှိပါက တတ်ကျွမ်းသိမြင်သည့် ဆရာကြီးများ ရေးသားသော စာအုပ်စာတမ်းများကို ဖတ်ရှုရမည်။ နားလည်သူများနှင့် ဆွေးနွေး လေ့လာရမည်။ ထိုအခါ မိမိ၏ ဆန္ဒသည်လည်း တဖြည်းဖြည်း ထွားကျိုင်း အားသန်လာပေမည်။ ဆန္ဒကြီးထွား ရင့်သန်သည်နှင့်အမျှ မိမိဆောင်ရွက်လိုသော ကိစ္စသည်လည်း ပြီးစီးအောင်မြင်လာပါသည်။ တရားကိုယ်ကား ဆန္ဒဖြစ်သည်။

၂။ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်

- ဝိရိယ + ဣဒ္ဓိ + ပါဒ
- ဝိရိယ = ထောက်ပံ့ခြင်း၊
- = ကြိုးစားခြင်း
- = ဇွဲရှိခြင်း
- ဣဒ္ဓိ = ပြီးစီးခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း၊
- ပါဒ = လုံလောက်သောအခြေခံ
- ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ် = ကြိုးစားခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း၊ ဇွဲရှိခြင်း၊ ထောက်ပံ့ခြင်းသည် ပြီးစီးအောင်မြင်ခြင်း၏ လုံလောက်သော အခြေခံ ဖြစ်သည်။

ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆန္ဒပြင်းပြနေရုံနှင့် မအောင်မြင်နိုင်သေးပေ။ ထိုဆန္ဒကို အကောင်အထည် ပေါ်လာစေရန်၊ အောင်မြင်စေရန် ဝိရိယက ကူညီပေးရသည်။ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်၏ တရားကိုယ်ကား ဝိရိယဖြစ်သည်။ ဝိရိယဓာတ်သည် ပူ၏။ စွမ်းရည်ပြင်း၏။ ပျင်းရိသော၊ လျော့ချင်သော စိတ်ကို အားတင်းပေး၏၊ ထောက်ပံ့ပေး၏။

၃။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်

- စိတ္တ + ဣဒ္ဓိ + ပါဒ
- စိတ္တ = စိတ်၊ စိတ်ဝင်စားခြင်း
- = စိတ်နိုးကြားခြင်း
- ဣဒ္ဓိ = ပြီးစီးခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း

ပါဒ = လုံလောက်သောအခြေခံ၊

စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ် = စိတ်ဝင်စားခြင်းသည် ပြီးစီးအောင်မြင် ခြင်း၏ လုံလောက်သော အခြေခံဖြစ် သည်။ တရားကိုယ် ကား စိတ်ပင် ဖြစ်သည်။

ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆန္ဒလည်းရှိသည်။ ဝီရိယ၏ ထောက်ပံ့ ကူညီမှုလည်းရှိသည်။ သို့သော် စိတ်မဝင်စားပါက ကိစ္စကို လွယ်လွယ်ကူကူနှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

၄။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်

ဝိမံသာ + ဣဒ္ဓိ + ပါဒ

ဝိမံသာ = စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း

ဣဒ္ဓိ = ပြီးစီးခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း

ပါဒ = လုံလောက်သောအခြေခံ၊

ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် = စုံစမ်း စစ်ဆေးခြင်း၊ ပညာဖြင့် ဆင်ခြင် နှိုင်းဆ ခြင်းသည် ပြီးစီး အောင်မြင်ခြင်း၏ လုံလောက် သော အခြေခံ ဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်ကား ပညိန္ဒြေ စေတသိက်ဖြစ်၏။

ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါးစလုံး လိုအပ်သည်။ ထိုလေးခုကို သင့်တော်ရာ လိုအပ်ရာ နေရာတွင် ထည့်သွင်း အသုံးပြုရမည်။

ဥပမာ- တိုးတက်ကြီးပွားလိုသည့် လူတစ်ဦးသည် ပြင်းပြသော ဆန္ဒရှိ၏။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပြင်းပြသော အားကြီးသော ဆန္ဒ ကြောင့် ကြီးပွားတိုးတက်ရန် နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေတော့မည်။ လုပ်ငန်းများ ကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်တော့မည်။ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ် ဖြစ်သည်။ မိမိ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်တော့မည့် ကိစ္စများတွင်လည်း စိတ်အား ထက်သန်နေပေမည်။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ် ဖြစ်သည်။ ပြင်းပြသော ဆန္ဒ၊ မရမနေ လုပ်ကိုင်မည် ဟု ထောက်ပံ့ ကြိုးစားသော ဝီရိယ၊ ထက်သန်သော စိတ်တို့သာ ကြီးထွား ရင့်ကျက်နေ

သော်လည်း ဝိမံသမပါ၍ မဖြစ်ပေ။ မိမိ လိုလားသော ဆန္ဒသည် အမှန်ဖြစ်သည်။ အမှားဖြစ်သည်ကို ပညာဖြင့် စူးစမ်းချင့်ချိန်ရမည်။ ထို့အပြင် မိမိ လုပ်ဆောင်မည့် လုပ်ငန်းရပ်များသည် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ် ဖြစ်သည်ကိုလည်း ထောက်ဆ ဝေဖန်ရမည်။ ကြီးပွား တိုးတတ်ရန် လုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ တခဏမျှ မြင့်မားမှုကိုသာ မြင်၍၊ အပြစ်ရှိပြီး မကောင်းကျိုးကို ပေးနိုင်သည့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းရပ်များကို လုပ်ကိုင်မိမည်။ အပြစ်ကင်းပြီး ကောင်းကျိုးကို အစဉ်ပေးစွမ်းနိုင်သည့် တရားသဖြင့် ကြီးပွားမှုကို ပေးနိုင်သော လုပ်ငန်းရပ်များကိုလည်း လုပ်ကိုင်မိမည်။ မှားသော လုပ်ငန်းကို မဆောင်ရွက်ဘဲ မှန်ကန်သော လုပ်ငန်းကိုသာ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်မိစေရန် ပညာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင် တွေးတောရမည်။ ဝိမံသိဒ္ဓိ ပါဒ်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါးစလုံးသည် သူ့နေရာနှင့်သူ လိုအပ်လှပါသည်။ ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါးကို ညီမျှစွာ လက်ခံ ဆောင်ရွက်ပါက မည်သူမဆို အောင်မြင်ခြင်းကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

- ၁။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် - ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
- ၂။ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ် - ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
- ၃။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ် - ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
- ၄။ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် - ကုသိုလ်။

ဆန္ဒသည် အညသမာန်း စေတသိက်ထဲတွင် ပါဝင်၍ အဟိတ်စိတ် (၁၈) ပါးနှင့် မောဟမူစိတ် (၂) ပါးမှ အပ ကျန်စိတ် (၉၆) ပါးနှင့် ပါသည်။ ဆန္ဒသည် အကုသိုလ် စိတ်များနှင့်လည်း ယှဉ်သောကြောင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများတွင်လည်း ပါဝင်နိုင်သည်။

ဝိရိယသည်လည်း အညသမာန်း စေတသိက်ထဲတွင် ပါဝင်၍ ဒွေးပဉ္စ ဝိညာဉ်စိတ် (၁၀) ပါး၊ မနောဓာတ် (၃) ပါး။ သန္တိရဏစိတ် (၃) ပါးမှ အပ ကျန် စိတ် (၇၃) ပါးနှင့် ယှဉ်ပါသည်။ အကုသိုလ် စိတ်များနှင့်လည်း ယှဉ်သောကြောင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း ပါဝင်နိုင်သည်။

စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်တွင် စိတ်သည် အကုသိုလ်စိတ်၊ ကုသိုလ်စိတ် ရှိသောကြောင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းတွင် စိတ်ဝင်စားသည်လည်း ရှိပေမည်၊ ကုသိုလ် လုပ်ငန်းတွင် စိတ်မဝင်စားသည်လည်း ရှိပေမည်။

ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်တွင်ကား ပညာဖြင့် စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းသည် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းနှင့် မသက်ဆိုင်ပေ၊ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်။ ပညိန္ဒြေ စေတသိက်သည် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမသောဘဏစိတ် (၁၂) ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ် စိတ် (၂၇) ပါး၊ လောကုတ္တရာစိတ် (၈) ပါး၊ ပေါင်း စိတ်အကျဉ်း (၄၇) ပါး နှင့် ယှဉ်ပါသည်။ အကုသိုလ်စိတ်များနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မပါဝင်ပေ။ ကုသိုလ်စိတ်များတွင် မောဟ ပါနေသည်။ မောဟနှင့် ပညိန္ဒြေသည် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ မောဟ သည် အမှန်ကို မသိခြင်း၊ ဖုံးလွှမ်းခြင်း ဖြစ်၍ ပညာသည် ခွဲခြား၍ အမှန်ကို သိမြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟတွင် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းစေနိုင်သော အင်အား စု များကို ဖော်ပြရကား ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါးသည်လည်း ကုသိုလ်ဘက်ကသာ ဖြစ်သည်။ ဣဒ္ဓိပါဒ် (၄) ပါးတွင် သဘောတရားအားဖြင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်း များလည်း ပါဝင်နိုင်သော်လည်း ကုသိုလ်ဘက်ကသာ ကောက်ယူရမည်၊ ဝိမံသာ ဣဒ္ဓိပါဒ်က ချုပ်ကိုင်ထားသည်။

ဣန္ဒြေ

- ဣန္ဒြိယ = ဣန္ဒြေ = အစိုးရခြင်း၊
- = အုပ်ချုပ်ခြင်း၊
- = သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင်သည့် တိုင်
- အောင် အုပ်ချုပ်ထိန်းသိမ်း၍ ပေးနိုင်သော
- သဘာဝ၊

“ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သည် ဒဿနကိစ္စဟူသော မြင်ခြင်းအလုပ်ကို လုပ် ၏။ မြင်ခြင်းအလုပ်ကို လုပ်ရာတွင် စက္ခုဣန္ဒြေဟူသော မျက်စိ အကြည်ဓာတ် က အုပ်ချုပ်ပေးမှသာ လုပ်နိုင်၏။ အဖြူ၊ အပြာ စသည်ဖြင့် မြင်နိုင်သည်။ စက္ခုဣန္ဒြေက အုပ်ချုပ်မပေးသော် အဆင်းရူပါရုံကို မမြင်နိုင်ပေ။

ထိုကဲ့သို့ပင် ဣန္ဒြေ (၅)ပါးသည်လည်း သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင် သည့်တိုင်အောင် အုပ်ချုပ် ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်သည်။

ဣန္ဒြေ (၅) ပါး

- ၁။ သဒ္ဓိန္ဒြေ
 သဒ္ဓါ + ဣန္ဒြေ
 = ယုံကြည်ခြင်း + အုပ်ချုပ်ခြင်း
- ၂။ ဝီရိယိန္ဒြေ
 ဝီရိယ + ဣန္ဒြေ
 = ထောက်ပံ့ခြင်း + အုပ်ချုပ်ခြင်း
- ၃။ သတိန္ဒြေ
 သတိ + ဣန္ဒြေ
 = မမေ့ခြင်း + အုပ်ချုပ်ခြင်း
- ၄။ သမာဓိန္ဒြေ
 သမာဓိ + ဣန္ဒြေ
 = တည်ငြိမ်ခြင်း + အုပ်ချုပ်ခြင်း
- ၅။ ပညိန္ဒြေ
 ပညာ + ဣန္ဒြေ
 = ခွဲခြားသိခြင်း + အုပ်ချုပ်ခြင်း

သဒ္ဓိန္ဒြေ

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်တွင် ခိုင်မာသော ယုံကြည်ချက်တစ်ခု ရှိရမည်။ ယုံကြည်ချက်များ များရှိလျှင် အောင်မြင်မှု များပြီး၊ ယုံကြည်ချက်နည်းနည်းသာ ရှိလျှင် အောင်မြင်မှု နည်းပေမည်။ ယုံကြည်ချက် မရှိလျှင်ကား မအောင်မြင်နိုင် ပေ။

ဥပမာ- ဤလုပ်ငန်းကို လုပ်လျှင် အောင်မြင်မည်၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ဖူလုံမည်ဟု ယုံကြည်ချက် ထားပါက ထိုလုပ်ငန်းကို အောင်မြင်သည်အထိ ဆောင်ရွက်ပေမည်။ တစ်ခုခုကို ဇောက်ချ၍ ဆောင်ရွက်

လုပ်ကိုင်ရမည်။ ဥပမာ - မြေဖြူတောင့် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးမှုသည် စားဝတ်နေရေးအတွက် ဖူလုံမည်၊ ပြည့်စုံနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ချက် ထားပါက မြေဖြူတောင့်လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ငန်း ဆောင်တာများကို ကြိုးစား ပမ်းစား ဆောင်ရွက် ပေတော့မည်၊ ထိုအခါ လုပ်ငန်းရပ်သည် အောင်မြင် လာနိုင်ပေသည်။

စစ်တိုက်ရာ၌လည်း စစ်အောင်နိုင်စေရန် မည်ကဲ့သို့ စစ်တပ်ကို ဖြန့် ထားရမည်၊ မည်ကဲ့သို့ ချီတက်မည် စသည်ဖြင့် နားလည် ယုံကြည်ထားပါက မိမိ၏ ဆောင်ရွက်မှုသည် အောင်မြင်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိပေမည်။

ထို့ကြောင့် ကိစ္စတစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်တိုင်း ယုံကြည်ချက် ထားရှိ ရမည်။ ယုံကြည်မှု မရှိသေးသော် ရှိလာစေရန်၊ ထိုကိစ္စကို လေ့လာရမည်၊ စူးစမ်းဆင်ခြင်ရမည်။ ယုံကြည်ချက် အားကောင်းလေလေ၊ အောင်မြင်မှု အားကောင်းလေ ဖြစ်ပါသည်။ သဒ္ဒါဟူသော ယုံကြည်ချက် ထားရှိခြင်းက သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင်သည့်တိုင်အောင် အုပ်ချုပ်ထိန်းသိမ်း ပေးနိုင်ပါ သည်။

ဝီရိယိန္ဒြေ

သုတ္တန်ဒေသနာက ဝီရိယကို ကြိုးစားခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုသည်။ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာက ထောက်ပံ့ခြင်းဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ထောက်ပံ့ ခြင်းဟူသည်မှာ ကိစ္စတစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ နောက်ဆုတ်မည် စိုးသော ကြောင့် ကူခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - စာတစ်မျက်နှာ ရေးမည်ဟု စိတ်က ရည်ရွယ်ထားသော်လည်း စာတမျက်နှာမပြည့်မီ စိတ်လျော့လာ၏၊ ပျင်းရိ လာ၏။ ထိုအခြေအနေကို ဝီရိယက နောက်မဆုတ်အောင်၊ စာတမျက်နှာ ရေးဖြစ်အောင် ကူပေး၏။ ဝီရိယသည် ပျင်းရိခြင်း၊ ဆုတ်နစ်ခြင်းကို မြင့်အောင် မြင့်သော လုပ်ငန်းတွင် ကူညီသည်။

ဝီရိယသည် သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင်သည့်တိုင်အောင် အုပ်ချုပ် ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်သည်။ စစ်တိုက်ရာတွင် နောက်က စစ်ကူတပ်သည် ရှေ့ တပ်ကို အားရှိအောင်၊ ထောက်ပံ့ ကူညီပေးသကဲ့သို့ ဝီရိယသည်လည်း ကိစ္စ တစ်ခုကို ပြီးဆုံးအောင်မြင်စေသည်အထိ အကူပေးသည်။

သတိဖြေ

မမေ့လျော့ခြင်း (သတိ)သည်လည်း သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင် သည့် တိုင်အောင် အုပ်ချုပ် ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်သော သဘာဝတရားပင် ဖြစ်သည်။ ကိစ္စတစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မေ့လျော့ပေါ့တန်မှု မရှိရပေ။ မမေ့မလျော့ အောင်လည်း ထိန်းသိမ်းပေးရမည်။

သမာဓိဖြေ

တည်ငြိမ်ခြင်း (သမာဓိ)သည်လည်း သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင် သည့် တိုင်အောင် အုပ်ချုပ် ထိန်းသိမ်းပေးနိုင်သော သဘာဝတရားပင် ဖြစ်သည်။ ကိစ္စတစ်ခုခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိုကိစ္စပေါ်၌ တည်ငြိမ်နေရမည်။ ကိစ္စတစ်ခုမှ အခြားတစ်ခုသို့ ပြောင်းလွဲခြင်း မရှိရပေ။ တစ်ခုပြီးမှသာ တစ်ခုသို့ ပြောင်း၍ ထိုကိစ္စပေါ်တွင် တည်ငြိမ်နေရမည်။

ပညိဖြေ

ပညာဟူသည် ပ + ညာ ဟု နှစ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ခွဲခြားသိခြင်း ဟု အဓိပ္ပါယ် ရသည်။ ခွဲခြားသိခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ အောင်မြင်သည့်တိုင်အောင် အုပ်ချုပ်ထိန်းသိမ်းပေးနိုင် သည်။

ပညာကလက်ရှိ အသိဉာဏ်ထက် ကြီးသော အသိဉာဏ် လာစေနိုင် ရန် အုပ်ချုပ်ပေးသည်။ ကြီးသော အသိဉာဏ် လာနိုင်စေရန် အခြေခံ အသိဉာဏ်လည်း ရှိရပေမည်။ “တတ်စရှိလျှင် တတ်ချင်ချင်” ဟူသကဲ့သို့ အခြေခံ အသိဉာဏ်ရှိမှ ထို ထက်ကြီးသော အသိဉာဏ် လာနိုင်၏။ ဤဣန္ဒြေ ငါးပါးကို လူ့လောကအတွင်း လူတို့ တိုးတက် လာနိုင်စေရန် အသုံးပြုနိုင်၏။

ဥပမာ - ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးအားဖြင့် ဣန္ဒြေငါးပါး အားမရှိ သောသူနှင့် မပေါင်းသင်းရပေ။ တစ်ခုခု ယုံကြည်ချက် ရှိသောသူနှင့် ပေါင်းဖော်ရမည်။ စိတ်ဝင်စားစွာ လုပ်ကိုင်နေသောသူနှင့် ပေါင်းရမည်။ ထိုသူကို အတုခိုးရမည်။ လုပ်ငန်းရပ်ခြင်း ကွဲပြားနေသော်လည်း “ဤအလုပ် လုပ်လျှင် အောင်မြင်နိုင်မည်” ဟူသော ရှေ့ဦးယုံကြည်ချက်ချင်းက တူနေ၏။

ယုံကြည်ချက် လက်ကိုင်ရှိသူနှင့် ပေါင်းဖော်သော် မိမိတွင်ရှိသော ယုံကြည်ချက်သည် တိုးတက် ခိုင်မာလာမည်၊ ယုံကြည်ချက် လက်ကိုင်မရှိသူနှင့် ပေါင်းပါက မိမိ၏ ယုံကြည်ချက်သည်လည်း လျော့ပါးသွားပေမည်။

ဤသို့ ယုံကြည်ချက် မရှိသူများနှင့် မပေါင်းဖော်အပ်ကြောင်းကို မင်္ဂလသုတ်တွင် အသေဝနာ စ ဗာလာနံ-ဟု ဟောကြားထားပါသည်။ ဗာလဟူသည်မှာ တည့်တည့် အဓိပ္ပါယ်ပြန်လျှင် အသိဉာဏ်အင်အား မရှိသူဟု အဓိပ္ပါယ် ရသည်။ ဣန္ဒြေ ငါးပါးအားနည်းသော သူသည် အားမရှိသော လူဗာလပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားက ဣန္ဒြေ ငါးပါးအားနည်းသော သူများနှင့် မပေါင်း ဖော်ရဟု ဟောကြားခဲ့ပါသည်။

ဗိုလ်

- ဗလ > ဗိုလ် = အင်အား၊ ခွန်အား
- = အားကြီးခြင်း၊ ခွန်အားကြီးခြင်း၊
- ဗလ = ဆန့်ကျင်ဘက် တရားများကြောင့် ယိမ်းယိုင် တုံ့လှုပ် ခြင်း မရှိသော သဘောတရား။

မိဿက သင်္ဂဟတွင် ဗိုလ် (၉)ပါးရှိပါသည်။ မကောင်းမှုမှ ရှက်ခြင်း ဟူသော ဟိရိသည် ကောင်းသည့်ဘက်တွင် ဗိုလ်ဖြစ်၏။ မကောင်းမှုမှ မရှက်ခြင်း ဟူသော အဟိရိကသည် မကောင်းသည့်ဘက်တွင် ဗိုလ်ဖြစ်၏။ မကောင်းမှုမှ ကြောက်ခြင်းဟူသော ဩတ္တပ္ပသည် ကောင်းသည့်ဘက်တွင် ဗိုလ်ဖြစ်၏။ မကောင်းမှုမှ မကြောက်ခြင်းဟူသော အနောတ္တပ္ပသည် မကောင်းသည့်ဘက်တွင် ဗိုလ်ဖြစ်၏။

ကောင်းသော ဟိရိဝင်လာလျှင် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မကောင်းသည့် အဟိရိကကို နှိမ်နင်း ဖယ်ရှားပစ်ပါသည်။ မကောင်းသော အမှုကို မပြုလုပ်ချင်၊ မပြောဆိုချင်၊ မတွေးချင်တော့ပေ။ မကောင်းသော အမှုကိစ္စကို တွေးရမှာကိုပင် ရှက်လာ၏။ မနောဒုစရိုက်ကို မဆောင်ရွက်သောကြောင့် ဝစီဒုစရိုက်၊ ကာယ ဒုစရိုက်လည်း မရောက်လာတော့ပေ။ ဒုစရိုက်များ ပျောက်သွားသည်။ ကောင်းသော ဟိရိဗိုလ်သည် မကောင်းသော ဒုစရိုက်ဟ

သည့် သူပုန်ဗိုလ်ကို နှိမ်နင်းပစ်လိုက်ပါသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ဟိရီအင်အား ဝင်လာသော် မကောင်းသောကံများ ဝင်မလာတော့သဖြင့် ဟိရီအား ဒုစရိုက် များကို ပယ်ဖျောက်သည့် နေရာတွင် သုံးနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဟိရီဗိုလ် အစရှိသော ကောင်းသည့် ဗိုလ်များသည် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် မကောင်း သော တရားများကို နှိမ်နင်းပစ်နိုင်ပါသည်။

မကောင်းသည့်အဟိရီက ဗိုလ်ကလည်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် ကောင်းသော တရားများကို နှိမ်နင်းပစ်နိုင်ပါသည်။ အဟိရီကဗိုလ် ဝင်လာ သော် မကောင်းမှုပြုရန် မရှက်နိုင်တော့သောကြောင့် ကောင်းသော စိတ်များ ပျောက်လွင့်သွားတော့ သည်။

ဗိုလ်သည် ဆန့်ကျင်ဘက် တရားများကို နှိမ်နင်းပြီးနောက် သက်ဆိုင် ရာကိစ္စများကို မြှင့်တင်ပေးသည်။ ဥပမာ - ရွာတစ်ရွာ၌ သူပုန်များဆူပူ သောင်းကျန်းလျက် ရှိ၏။ အစိုးရက ထိုသူပုန်များကို သွားရောက်နှိမ်နင်းပြီး ဆက်လက်၍ ရွာအတွက် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးကို စီမံဆောင် ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့အတူပင် ဗိုလ်သည်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက်များကို နှိမ်နင်း ပယ်ရှားပစ်ပြီး မိမိဘက်ကို တိုးတက် မြှင့်မားစေရန် မြှင့်တင်၏။ ကောင်းသည့် ဗိုလ်သည် မကောင်းသည့် ဆန့်ကျင်ဘက်များကို နှိမ်နင်းပစ်ပြီး ဆက်လက်၍ ကောင်းသည့်ဘက်ကို မြှောက်တင်မြှင့်ပေး၏။ မကောင်းသည့်ဗိုလ်ကလည်း ကောင်းသည့် ဆန့်ကျင်ဘက်များကို နှိမ်နင်းပစ်ပြီး မကောင်းသည့်ဘက်ကိုပင် မြှောက်မြှင့်ပေးသည်။

မကောင်းသည့် အဟိရီကနှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်တို့သည် ဆန့်ကျင် ဘက်ဖြစ်သော ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပကို နှိမ်နင်းပစ်ပြီး မကောင်းသည့် ဘက်ကိုသာ မြှောင့်ပင့်ပေးကြောင်း ပဋ္ဌာစာရီ၏ အဖြစ်အပျက်ကို ထောက်ထား၍လည်း ထင်ရှားစွာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။ အဟိရီကသည် မရှက်ခြင်းဖြစ်၍ အနောတ္တပ္ပ သည် မကြောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပဋ္ဌာစာရီသည် မိမိအိမ်တွင် ခိုင်းစေထားသော သူနှင့် အကြောင်းပါ၍ လိုက်သည်။ ပဋ္ဌာစာရီတွင် အဟိရီက နှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်များက အင်အားကြီး သွားသောကြောင့် မကောင်းသည့်အပြုအမူများကို ပြုလုပ်မိသည်။ ကြွယ်ဝချမ်း

သာသော ဂုဏ်သရေရှိ သေဋ္ဌေးသမီးတစ်ဦးက အခိုင်းအစေနှင့် ယူခြင်းကို မရှက်တော့ပေ။ ဘေးက မိဘမောင်ဘွား ဆွေမျိုးသားချင်းများက ကဲ့ရဲ့ကြ မည်ကိုလည်း မကြောက်တော့ပေ။ အခိုင်းအစေနောက်သို့ လိုက်၍ လယ်ကွင်း ထဲတွင် ကူလီလုပ်စား၏။ ပဋ္ဌာစာရီတွင် ပထမအကြိမ် အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ် ဝင်လာပြီး ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် ကောင်းသောတရားများကို ပယ်ထုတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပဗိုလ်များသည် မကောင်းသည့် အဖြစ် အပျက်က အခြေအနေများကိုပင် ဆက်လက် ဖြစ်ပွားစေဦးမည်။ မြင့်မား တိုးတက် စေဦးမည်။

ပဋ္ဌာစာရီသည် ခင်ပွန်းနှင့် သားနှစ်ယောက်တို့ သေဆုံးကြသည်ကို ရင်ဆိုင် မြင်တွေ့ရပြီး၊ ငယ်သူငယ်ချင်းထံမှ မိဘတို့ ပျက်စီး သေကြေကြောင်း ကြားရသော် သတိလစ်ပြီး လဲကျကာ နဂိုစိတ်မရှိတော့ဘဲ စိတ်ဖောက်ပြား သွား၏။ ပဋ္ဌာစာရီတွင် ကြီးကျယ်သော အဟိရိကဗိုလ်၊ အနောတ္တပ္ပဗိုလ် များသည် ဒုတိယအကြိမ် ဝင်လာတော့သည်။ အဝတ်အစားများကို ဆွဲချွတ်ခွာ ပစ်၏။ အရှက်အကြောက် မရှိတော့ဘဲ ကယောင်ကတမ်း ပြေးလွှားသွားလာ သည်။ ဂုဏ်သရေရှိသော သေဋ္ဌေးသမီးတစ်ယောက် အနေနှင့် မရှက်တော့ ပေ။ ပြစ်တင်ကြမည်ကိုလည်း မကြောက်တော့ပေ။ မရှက်ခြင်း၊ မကြောက် ခြင်း ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ရှက်ခြင်း၊ ကြောက်ခြင်းကို နှိမ်နင်းပစ်လိုက်သည်။

ပဋ္ဌာစာရီ၏ နောက်ပိုင်း အဖြစ်အပျက်တွင် ကောင်းသည့်ဟိရိနှင့် ဩတ္တပ္ပက ဆန့်ကျင်ဖြစ်သော အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပကို နှိမ်နင်းပစ်ပေ တော့မည်။ ပဋ္ဌာစာရီသည် ဘုရားရှင် တရားဟောသည့် နေရာသို့ ရောက်သွား သောအခါ မြတ်စွာဘုရား၏ အေးချမ်းသာယာသော တရားသံကို ကြားရသော် သတိပြန်ဝင်လာ သည်။ ရှက်သော ဟိရိဗိုလ်၊ ကြောက်သော ဩတ္တပ္ပဗိုလ် ဝင်လာ၏။ မရှက်သော အဟိရိကဗိုလ်၊ မကြောက်သော အနောတ္တပ္ပဗိုလ် များသည် ကွယ်ပျောက် သွားသည်။ အဝတ် ဝတ်လာသည်။ ကောင်းသည့် ဘက်က ဗိုလ်များအားကြီး လာသောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားထံတွင် ဘိက္ခုနီမ ဝတ်ပါရစေဟု ခွင့်ပန်၏။ မြတ်စွာဘုရားက ခွင့်ပြုတော်မူသည်။

“ ပဋ္ဌာစာရီ ” ဟူသောအမည်ကပင် တရုပ်ရှုပ်နှင့် ဆတ်ကော့ လတ်ကော့ အမူအရာရှိသော အမျိုးသမီးဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ပဋ္ဌာစာရီသည် တရုပ်ရှုပ်နှင့် ဆတ်ကော့လတ်ကော့ လုပ်ခဲ့သောဒဏ်ချက်ကို ကိုယ်တွေ့ သိခဲ့ရ၍ သတိသံဆဂ ရကာ ဝိနည်းကျင့်ဝတ်တို့ကို အထူးလေ့လာ ကျွမ်းကျင်သည့် အပြင် တချက်မျှပင် မတိမ်းစေရန် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းနိုင်သောကြောင့် မြတ်စွာဘုရားက ဝိနည်းအရာတွင် ဇတဒဂ် (အသာဆုံး) ဘွဲ့ထူးဖြင့် ချီးကျူးတော်မူသည်။ ကောင်းသည့် ဟိရီနှင့် ဩတ္တပ္ပက ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အဟိရိကနှင့် အနောတ္တပ္ပကို နှိမ်နင်းပစ်ပြီး ကောင်းသည့်ဘက်ကို မြှင့်တင်ပေးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဗိုလ်ငါးပါး

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟတွင် ဗိုလ်ငါးပါးပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

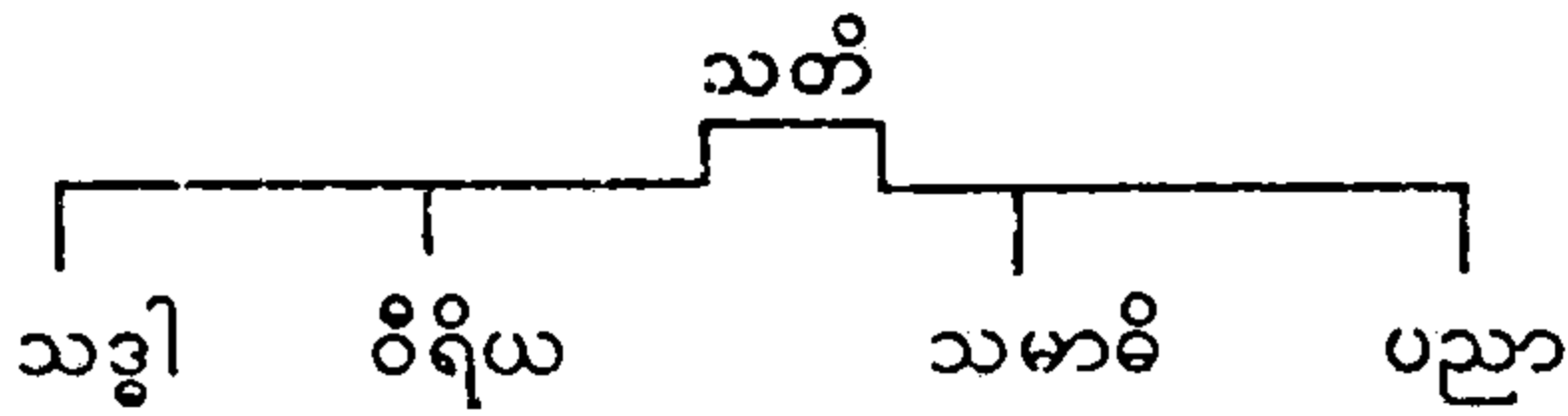
- ၁။ သဒ္ဓါဗိုလ်
- ၂။ ဝီရိယဗိုလ်
- ၃။ သတိဗိုလ်
- ၄။ သမာဓိဗိုလ်
- ၅။ ပညာဗိုလ်

မဂ်ဗိုလ် ရခါနီးတွင် ဗိုလ် ငါးပါးသည် အားကောင်းလာ၏။ ရဟန္တာ ဖြစ်လာသော် ဗိုလ်ငါးပါးသည် အားအကောင်းဆုံး ဖြစ်လာသည်။

ဗောဓိပက္ခိယတွင် ပါဝင်သော ဗိုလ်ငါးပါးသည် တဘက်သတ် အကောင်းဆုံးသော အားများဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းသော အသိဉာဏ်ကို ပေးနိုင်သည်။ ထိုအားများ ဝင်လာသော် မဂ်ဗိုလ်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ပါသည်။

အလျား ၇ -ပေ၊ အနံ ၄ -ပေရှိသော စားပွဲပမာဏမျှ ကြီးသည့် ရေခွက်ကြီးထဲတွင် ရေထည့်၍ လူငါးယောက်ကို မ၊ရွှေ့စေသော် လူငါးယောက်သည် ညီညီမျှမျှ မရန် လို၏။ တစ်ယောက်ယောက်က မြင့်မ၊ လိုက်သော် ရေများ ဖိတ်ကျ နိုင်သည်။

ထိုသို့ပင် ဗိုလ်ငါးပါးနှင့် မင်္ဂလေးပါးဟူသော အမြိုက် ရေစင်ခွက်ကို သယ်ဆောင်ယူ၍ သောက်ချိုးသုံးဆောင်ရမည်။ အမြိုက် ရေစင်ခွက်ကို သယ်ဆောင်ရာတွင် ဗိုလ်ငါးပါး ညီမျှစေရန် အရေးကြီးပါသည်။ မညီမျှသော် ရေဖိတ်သွားနိုင်သည်။ သဒ္ဓါဗိုလ်က အလွန်မြင့်သွားလျှင် တဘက်သို့ တိမ်းစောင်း မှောက်သွားနိုင်သည်။ ဝီရိယဗိုလ်သည် အလွန်မြင့်နေသော် တဘက်သို့ စောင်းသွားနိုင်သည်။

သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ၊ ပညာ ဗိုလ်များသည် လွန်၍ လွန်၍ သွားတတ်သည်။ သတိသည်ကား လွန်သည်ဟူ၍ မရှိပေ။ သတိကို ဗိုလ်ငါးပါးတွင် အလယ်က ထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

ပုဗ္ဗဘာဂမင်္ဂါဒေါသော ဝိပဿနာဉာဏ်တည်းဟူသော မင်္ဂရေစင်

ပုဗ္ဗဘာဂမင်္ဂါ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မင်္ဂရေစင်သည် သဘောတရားချင်း အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

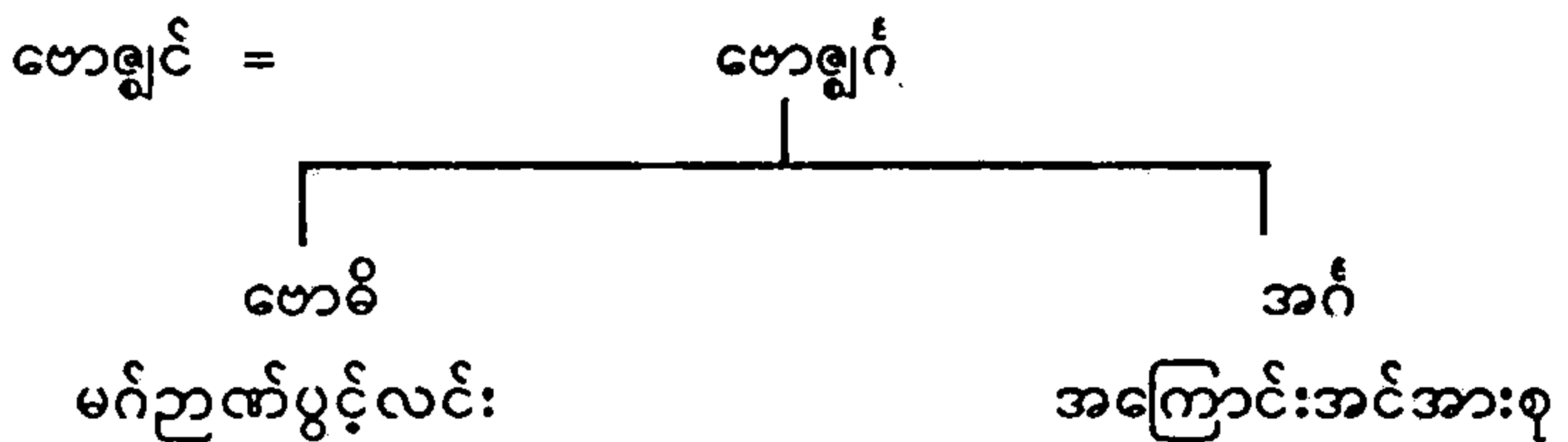
- ပုဗ္ဗ = ရှေ့
- ဘာဂ = အဖို့
- မင်္ဂ = မင်္ဂလေးပါး၏

မင်္ဂလေးပါး၏ ရှေ့အဖို့တွင်ဖြစ်သော မင်္ဂကလေးများကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဟု ခေါ်၏။ သောတာပတ္တိမင်္ဂ၊ သကဒါဂါမိမင်္ဂ၊ အနာဂါမိမင်္ဂ၊ အရဟတ္တမင်္ဂ ဟူသော မင်္ဂလေးပါးကို တည့်တည့်ယူ၍ မရပေ။ လိုချင်သော ရှေ့မင်္ဂကလေးများကို စုဆောင်း၍ ပြည့်ဝတော့မှ ထိုမင်္ဂလေးပါးကို ရနိုင်သည်။ ဥပမာ - အိုင်အေ၊ ဘီအေ အဆင့်အတန်းကို တည့်တည့်ယူ၍ မရပေ။ ရှေ့ပိုင်း ပညာရပ်များကို စုဆောင်းရသေးသည်၊ သင်ကြား မှတ်သား ရသေးသည်။

ပုဗ္ဗဘာဂ မင်္ဂများများ ရစေရန် ဗိုလ် ငါးပါးကို အသုံးပြုရမည်။ ဗိုလ်ငါးပါးဖြင့် ပုဗ္ဗဘာဂ မင်္ဂရေစင်ကို သယ်ဆောင်ယူရမည်။ ဗိုလ်တစ်ပါးကများ

သော် စောင်းသွားပြီး မှောက်သွားနိုင်၏။ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားပင်လျှင် ဥရုဝေလတောတွင် ခြောက်နှစ်ကြာအောင် ဒုက္ကရစရိယာ ကျင့်သည်မှာ ဝီရိယ ဗိုလ် အားကြီးနေ၏။ ဝီရိယဗိုလ် လွန်ကဲ အားကောင်းနေသောကြောင့် သဗ္ဗညုတဉာဏ် မရရှိပေ။ ဗိုလ်ငါးပါးကို ညှိပြီး ကျင့်သောအခါမှ ဘုရား ဖြစ်တော့သည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်အား မညီသမျှ အသုံးမဝင်ပေ။ အားညီအောင် ပြုပြင်ပေးရပါမည်။

ဗောဇ္ဈင်

ဗောဇ္ဈင် = မဂ်ဉာဏ်ပွင့်လင်းရန် အကြောင်းအင်အားစု၊
 (တနည်း) မဂ်ဉာဏ်ပွင့်လင်းခြင်း၏အကြောင်း အင်အားစု။

ရှင်မဟာကဿပ နေမကောင်းသောအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ကြွ သွားပြီး၊ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး အကြောင်းကို ဟောကြားပြပါသည်။ ရှင်မဟာ- ကဿပသည် ရိုသေစွာ နာကြားပါသည်။ ထို့နောက် နေကောင်း သွားပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် ရှင်မောဂ္ဂလန် နေမကောင်းသော အခါ၌လည်း မြတ်စွာ ဘုရားသည် ကြွသွားပြီး ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးအကြောင်းကို ရိုသေစွာ နာကြားရပြီး နောက် နေကောင်းသွားပါသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၏ အနောက်ဘက်ဂူတစ်ခုတွင် သီတင်း သုံးနေစဉ် မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်ဖျား၏။ မြတ်စွာဘုရားရှင်က အရှင်စုန္ဒကိုယ်တော်ကို ခေါ်၍ ဗောဇ္ဈင်တရားကို ဟောခိုင်း၏။ အရှင်စုန္ဒက မြတ်စွာဘုရားအား ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါးကို ရွတ်ဆိုရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ဝီရိယက နာကြားသော်၊ အဖျားကု၏ နေကောင်းသားသည်။

နေမကောင်းသောသူသည် ပရိတ်ကြီးတွင် ပါဝင်သော ဗောဇ္ဈင်သုတ်၊ ကဿပ ဗောဇ္ဈင်သုတ်၊ မောဂ္ဂလန်ဗောဇ္ဈင်သုတ်ကို ယုံကြည်စွာဖြင့် ရိုသေစွာ ဖြင့်နာကြားပါက စိတ္တဇရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်များ ကောင်းလာပြီး နေကောင်းသွားနိုင်ပါသည်။

ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါး

- ၁။ သတိသမ္ပောဇ္ဈင် .. သတိ စေတသိက်၊
- ၂။ ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင် .. ပညိန္ဒြေ စေတသိက်၊
- ၃။ ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင် .. ဝီရိယ စေတသိက်၊
- ၄။ ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင် .. ပီတိ စေတသိက်၊
- ၅။ ပဿဒ္ဓိသမ္ပောဇ္ဈင် .. ပဿဒ္ဓိ စေတသိက်၊
- ၆။ သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင် .. ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်၊
- ၇။ ဥပေက္ခာသမ္ပောဇ္ဈင် .. တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်။

သတိသမ္ပောဇ္ဈင်

- သတိ = မမေ့ခြင်း၊
- သံ = စင်စစ်၊ ဧကန်၊ အမှန်
- ဗောဇ္ဈင် = မဂ်ဉာဏ် ပွင့်လင်းခြင်း၏ အကြောင်း အင်အား တစ်ရပ်၊
- သတိသမ္ပောဇ္ဈင် = မမေ့ခြင်းသည် စင်စစ်အမှန် မဂ်ဉာဏ် ပွင့်လင်းခြင်း ၏ အကြောင်းအင်အားတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဓမ္မဝိစယ သမ္ပောဇ္ဈင်

- ဓမ္မ = သဘောတရားများ
- ဝိစယ = စိစစ်ဝေဖန်ခြင်း၊
- ဓမ္မဝိစယ သမ္ပောဇ္ဈင် = သဘောတရားများကို စိစစ်ဝေဖန်ခြင်းသည် အမှန်စင်စစ် မဂ်ဉာဏ်ပွင့်ခြင်း၏ အကြောင်း အင်အား တစ်ရပ်ဖြစ်၏။

လောကဓာတ်ပညာအရ ဓာတ်သဘောတရားများကို စိစစ်ခွဲခြားခြင်း သည် ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်နိုင်သလား၊ အကြမ်းအားဖြင့် ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ သဘောတရားများကို စိစစ်ဝေဖန်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် မဂ်ဉာဏ်ဘက်သို့ ကူးသွားမှ သမ္မောဇ္ဈင် ဖြစ်နိုင်သည်။ ဓမ္မဝိစယကို အခြေခံ ထားပြီး လောကီဘက်သို့ သွားလျှင်လည်း ရ၏။ သဘောတရားများကို စိစစ် ခွဲခြား၍ လောကီကိစ္စ အသီးသီးကို ဆောင်ရွက်သော် အောင်မြင်မှု ရရှိပေမည်။ သဘောတရားများကို စိစစ်ဝေဖန်၍ လောကုတ္တရာကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပါက မဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

သဘောတရားများတွင် မည်သည့် သဘောတရားဟူ၍ သတ်မှတ် ထားခြင်း မရှိပေ။ မည်သည့် သဘောတရားများကိုမဆို စိစစ်ရမည်၊ ဝေဖန် ရမည်။

ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်

ဝီရိယ = ထောက်ပံ့ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း၊ ကြိုးစားခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်း၊

ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင် = ထောက်ပံ့ခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်းသည် အမှန် စင်စစ် မဂ်ဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းစေခြင်း၏ အကြောင်းအင်အား တစ်ရပ်ဖြစ်၏။

ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်

ပီတိ = ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း၊ ပျော်ရွှင် ခြင်း၊ ကျေနပ်ခြင်း၊

ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင် = ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် အမှန်စင်စစ် မဂ်ဉာဏ် ကို ပွင့်လင်းစေခြင်း၏ အကြောင်းအင်အား တစ်ရပ် ဖြစ်၏။

ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်

ပဿဒ္ဓိ = အေးချမ်းခြင်း၊

ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင် = စိတ်အေးချမ်းခြင်းသည် အမှန်စင်စစ် မဂ်ဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းစေခြင်း၏ အကြောင်း အင်အား တစ်ရပ်ဖြစ်၏။

ကိစ္စအသီးသီးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် စိတ်ကို အေးချမ်းမှု ရရှိစေရန် ဦးစွာ လုပ်ထားရမည်။ ဥပမာ - တနေ့တာလုပ်ငန်းများ၊ များစွာရှိသည့်အနက် စာရေးခြင်းကို ဦးစွာရေးသားပြီး စာရေးသားရန် ကိစ္စအတွက် စိတ်အေးချမ်းသာမှု ရရှိစေမည်။ စာရေးသားခြင်းကိစ္စ မဟုတ်သော်လည်း အခြားရှိသည့် အလုပ်ကို ပြီးစီးအောင် ပြုလုပ်ရမည်။ စာဖတ်စရာရှိလျှင် ပြီးအောင်ဖတ်ရမည်။ ထိုကိစ္စအတွက် စိတ်အေးသွားမည်။ ထိုအခါမှ အခြားကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်။ ဤသို့အားဖြင့် အလုပ်ကိစ္စများစွာသည် အောင်မြင်ပြီးဆုံးပေမည်။

သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်

သမာဓိ = တည်ငြိမ်ခြင်း၊

သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင် = စိတ် တည်ငြိမ်ခြင်းသည် အမှန်စင်စစ် မဂ်ဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းစေခြင်း၏ အကြောင်း အင်အား တစ်ရပ်ဖြစ်၏။

အလုပ်ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် စိတ်သည် တည်ငြိမ်ရမည်။ စိတ်တည်ငြိမ်မှသာလျှင် လုပ်ငန်းကို ပြီးဆုံးအောင်မြင်သည်အထိ ဆောင်ရွက်နိုင်ပေမည်။ အလုပ်ကိစ္စတွင် စိတ်တည်ငြိမ်နေပါက သို့မဟုတ် စိတ်ဝင်စားနေပါက ထိုအလုပ်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်သည့် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းလာပြီး အောင်မြင်ပြီးဆုံးစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် မဂ်ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း စိတ်တည်ငြိမ်နေပါက မဂ်ဉာဏ် ပွင့်လင်းလာနိုင်ပါသည်။

ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်

ဥပေက္ခာ = လျစ်လျူရှုခြင်း၊ အလယ်အလတ်ရှုခြင်း၊
 ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင် = အလယ်အလတ် ရှုခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း
 သည် မဂ်ဉာဏ်ကို ပွင့်လင်းစေခြင်း၏
 အကြောင်းအင်အား တစ်ရပ်ဖြစ်၏။

လူပုဂ္ဂိုလ်ပေါ်တွင် လည်းကောင်း၊ ကိစ္စတစ်ရပ်ပေါ်တွင် လည်း
 ကောင်း၊ ဝမ်းသာဝမ်းနည်း မရှိရပေ။ အလယ်အလတ် ရှုရမည်။ ဥပေက္ခာ
 သမ္မောဇ္ဈင် သည် စေတသိက်အားဖြင့် တဩမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ဖြစ်၏။
 ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးတွင် အကောင်းဆုံးနှင့် နောက်ဆုံးဗောဇ္ဈင် ဖြစ်သည်။

- ၁။ သတိသမ္မောဇ္ဈင် - အထိန်း
- ၂။ ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်
- ၃။ ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင် အချ
- ၄။ ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်
- ၅။ ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်
- ၆။ သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင် အဖိ
- ၇။ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်

သတိသမ္မောဇ္ဈင်သည် အထိန်းဗောဇ္ဈင် ဖြစ်သည်။ ဓမ္မဝိစယ
 သမ္မောဇ္ဈင်၊ ဝီရိယ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်ကား အချ ဗောဇ္ဈင်များ
 ဖြစ်သည်။ ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်ကား
 အဖိ ဗောဇ္ဈင်များဖြစ်သည်။

စိတ်သည် ပျင်းရိထိုင်းမှိုင်းနေလျှင် အချသမ္မောဇ္ဈင်ကို စိတ်တွင်
 မွေးမြူပေးရမည်။ စိတ်သည် တက်ကြွလွန်းအားကြီးနေပါက အဖိသမ္မောဇ္ဈင်
 များကို မွေးမြူပေးရမည်။ သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကား “ ငါ့စိတ်သည် တတ်ကြွ
 နေသည်၊ ပျင်းရိနေသည် ” ဟူ၍ စိတ်ကို ထိန်းပေးသည်။ စိတ်ကို ထိန်းပေး
 သော သတိသမ္မောဇ္ဈင်ကို အားကောင်းလာစေရန် မွေးမြူပေးရပေမည်။

မဂ္ဂင်

မဂ္ဂဟူသည် လမ်းပင်ဖြစ်၏။ လမ်းတွင် မိစ္ဆာမဂ္ဂဟူသည့် လမ်းဆိုးနှင့်၊ သမ္မာမဂ္ဂဟူသည့် လမ်းကောင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ မိစ္ဆာလမ်းပေါ်မှ လျှောက်သွားသူသည် ပန်းတိုင်ဆိုးသို့ ရောက်ပေမည်။ သမ္မာလမ်းကောင်းပေါ်မှ လျှောက်၍ သွားသူသည် ပန်းတိုင်ကောင်းသို့ ရောက်ပေမည်။

ဥတေနမင်း၏ မိဖုရား မာဂဏ္ဍိသည် သုံးလူထွတ်ထား မြတ်စွာဘုရားကို ရန်ငြိုးဖွဲ့သော လမ်းဆိုးမှ လျှောက်လာခဲ့သောကြောင့် အသေဆိုးဖြင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ အသားကို လှီးဖြတ်၍ ကြော်ချက်ခံရခြင်းဖြင့် သေဆုံးခဲ့ရသည်။

တချိန်က သာမာဝတီသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတပါး သမာပတ်ဝင်စားနေသည်ကို သေသည်ထင်မှတ်၍ ဖျောက်ဖျက်ပစ်မည်ဟု စေတနာဖြင့် မီးရှို့ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ထိုသို့သော လမ်းဆိုးခင်းခဲ၍ ထိုလမ်းဆိုးပေါ်တွင် လျှောက်ခဲ့မိသောကြောင့် ဥတေနမင်း၏ မိဖုရားကြီးဘဝတွင်မာဂဏ္ဍိ၏အကြံအစည်ဖြင့် မိဖုရားငါးရာနှင့်တကွ မီးလောင်တိုက်သွင်းကာ အသတ်ခံကြရသည်။

သာမာဝတီသည် မီးလောင်တိုက်သွင်းခံရ၍ သေမည့်ဆဲဆဲတွင် မိဖုရားငါးရာတို့အား မီးရှို့သော အာဏာသားတို့နှင့် မာဂဏ္ဍိကို စိတ်မဆိုးရန်၊ တရားရှုမှတ်ရန် နည်းပေးဆုံးမသည်။ ကိုယ်တိုင်လည်း တရားရှုမှတ်ရာ မီးမလောင်မီပင် သာမာဝတီ မိဖုရားနှင့်တကွ မိဖုရားငါးရာသည် သောတာပန်ဖြစ်သွား၏။ မီးလောင်ကျွမ်းသောအခါ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်ဖြစ်၍ ဗြဟ္မာ့ဘုံသို့ ရောက်သွားသည်။ ဤသို့အားဖြင့် မီးလောင်ခံရမည့် ဆဲဆဲတွင်ပင် လမ်းကောင်းခင်း၍ ထိုလမ်းကောင်းပေါ်တွင် လျှောက်ခဲ့သောကြောင့် ပန်းတိုင်ကောင်းသို့ ရောက်ခဲ့ကြရသည်။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟတွင် ပါဝင်သော မဂ္ဂင် (၈)ပါးသည်ကား သမ္မာမဂ္ဂင် လမ်းကောင်းများဖြစ်သည်။

မဂ္ဂင် (၈) ပါး

၁။	သမ္မာဒိဋ္ဌိ	..	ပညိန္ဒြေ စေတသိက်
၂။	သမာသင်္ကပ္ပ	..	ဝိတက်စေတသိက်
၃။	သမ္မာဝါစာ	}	ဝိရတိ -၃-
၄။	သမ္မာကမ္မန္တ		
၅။	သမ္မာအာဇီဝ		
၆။	သမ္မာဝါယာမ	..	ဝီရိယ စေတသိက်
၇။	သမ္မာသတိ		
၈။	သမ္မာသမာဓိ	..	ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်

(၁) သမ္မာဒိဋ္ဌိ

ကောင်းသော၊ မှန်သောအမြင် လမ်းကြောင်းတစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အင်အားစုတွင် တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် စေတသိက်အားဖြင့် ပညိန္ဒြေ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၂) သမ္မာသင်္ကပ္ပ

ကောင်းသော၊ မှန်သော အကြံအစည် အတွေးအခေါ် လမ်းကြောင်း တစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဝိတက်စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၃) သမ္မာဝါစာ

ကောင်းသော၊ မှန်သောစကားလမ်းကြောင်းတစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာဝါစာသည် စေတသိက် အားဖြင့် ဝိရတိ (၃) ထဲတွင်ပါဝင်သော သမ္မာဝါစာ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၄) သမ္မာကမ္မန္တ

ကောင်းသော၊ မှန်သော အပြုအမူ လမ်းကြောင်း တစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာကမ္မန္တသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဝီရိယ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၅) သမ္မာအာဇီဝ

ကောင်းသော၊ မှန်သော အသက်မွေးမှု လမ်းကြောင်းတစ်ခုသည် အသိဉာဏ်ပွင့်လင်းရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာအာဇီဝ

သည် စေတသိက်အားဖြင့် ဝိရတီ (၃)ထဲတွင် ပါဝင်သော သမ္မာအာဇီဝ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၆) သမ္မာဝါယာမ

ကောင်းသော၊ မှန်သော လုံ့လပြုခြင်း၊ အားထုတ်ခြင်း လမ်းကြောင်း တစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းစေရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာဝါယာမသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဝီရိယ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၇) သမ္မာသတိ

ကောင်းသော၊ မှန်သော မမေ့ခြင်း လမ်းကြောင်းတစ်ခုသည် အသိ ဉာဏ် ပွင့်လင်းစေရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာသတိ သည် စေတသိက်အားဖြင့် သတိ စေတသိက် ဖြစ်သည်။

(၈) သမ္မာသမာဓိ

ကောင်းသော၊ မှန်သော တည်ကြည်ခြင်း လမ်းကြောင်းတစ်ခုသည် အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းစေရန်အတွက် အင်အားစု တစ်ခုဖြစ်သည်။ သမ္မာ သမာဓိသည် စေတသိက်အားဖြင့် ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်ဖြစ်သည်။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟတွင် အခန်းကြီး (၇)ခန်းနှင့် လုပ်ရမည့် လုပ်ငန်း အမျိုးအမည် (၃၇)ပါးရှိသည်။

၁။	သတိပဋ္ဌာန်	..	၄	-	ပါး
၂။	သမ္မပ္ပဓာန်	..	၄	-	ပါး
၃။	ဣဒ္ဓိပါဒ်	..	၄	-	ပါး
၄။	ဣန္ဒြေ	..	၅	-	ပါး
၅။	ဗိုလ်	..	၅	-	ပါး
၆။	ဗောဇ္ဈင်	..	၇	-	ပါး
၇။	မဂ္ဂင်	..	၈	-	ပါး

တရားကိုယ်အားဖြင့် (၁၄)ပါးရှိသည်။ သတိ၊ ဝီရိယ၊ ဆန္ဒ၊ စိတ်၊ ပညာ၊ သဒ္ဓါ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ တတြာမဇ္ဈတ္တတာ၊ ဝိတက်၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝတို့ဖြစ်သည်။ ထို (၁၄)ပါးက လုပ်ငန်း (၃၇)မျိုးကို ခွဲဝေ၍ လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ

	သတိ	ဝီရိယ	ဆန္ဒ	စိတ်	ပညာ	သဒ္ဓါ	ဧကဂ္ဂတာ	ပီတိ	ပဿဒ္ဓိ	တတြာမဇ္ဈ	ဝိတက်	သမ္မာဝါစာ	သ/ကမ္မန္တ	သ/အာဇီဝ
သတိပဋ္ဌာန် -၄	၂၂													
သမ္မပ္ပဓာန် -၄		၂၂												
က္ခန္ဓိပါဒ် -၄		၂	၂	၂	၂									
က္ခန္ဓေ -၅	၂	၂			၂	၂	၂							
မိုလ် -၅	၂	၂			၂	၂	၂							
ဗောဇ္ဈင် -၇	၂	၂			၂	၂	၂	၂	၂	၂				
မဂ္ဂင် -၈	၂	၂			၂	၂	၂				၂	၂	၂	၂
၃၇	၈	၉	၁	၁	၅	၂	၄	၁	၁	၁	၁	၁	၁	၁

သဗ္ဗသင်္ဂဟ

- ၁။ ခန္ဓာ ၅ ပါး၊
- ၂။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅ ပါး၊
- ၃။ အာယတန ၁၂ ပါး၊
- ၄။ ဓာတ် ၁၈ ပါး၊
- ၅။ သစ္စာ ၄ ပါး၊
- သဗ္ဗ + သင်္ဂဟ
- သဗ္ဗ = အလုံးစုံ၊ အားလုံး၊
- သင်္ဂဟ = စုပေါင်းခြင်း၊ စုပုံခြင်း၊

သဗ္ဗသင်္ဂဟ = အားလုံးကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း၊
 = အားလုံးသော ပရမတ္ထတရားများကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း၊

သဗ္ဗသင်္ဂဟ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ အားလုံးသော ပရမတ္ထတရားများကို စုပေါင်း၍ ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပရမတ္ထတရားများမှာ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ ဖြစ်သည်။

စိတ်နှင့် စေတသိက်

စိတ်နှင့်စေတသိက်သည် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသည်။ စေတသိက်သည် စိတ်ထဲတွင်ပင်ရှိ၍ စိတ်ကို ခြယ်လှယ်၏။ စိတ် စိတ်ချင်း သဘာဝသည်ကား တူပေသည်။ တိရစ္ဆာန်၏ကိုယ်ထဲမှ စိတ်၊ လူ၏ကိုယ်ထဲမှ စိတ်၊ ဘုရားရဟန္တာ၏ကိုယ်ထဲမှ စိတ်များကို ရွေးထုတ်သော် စိတ် စိတ်ချင်းကား တူနေပေမည်။ မိုးရေထဲက ရေ၊ ဟင်းရေထဲက ရေ၊ ရှောက်သီးထဲက ရေ ကိုထုတ်သော် ရေ ရေချင်း ဓာတ်သဘာဝသည် တူသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

မိုးရေထဲက ရေ၊ ဟင်းရည်ထဲက ရေ၊ ရှောက်သီးထဲက ရေသည်၊ ရေသဘာဝချင်း တူညီသော်လည်း ထိုရေတွင် ပါလာသော တွဲဘက်ဓာတ်များကား မတူကြပေ။ မိုးရေထဲက ရေတွင် မိုးဓာတ်ပါ၏။ ဟင်းရည်ထဲက ရေတွင် ဟင်းရည်ဓာတ် ပါ၏။ ရှောက်သီးထဲက ရေတွင် အချဉ်ဓာတ် ပါ၏။ စပျစ်သီးအရည်တွင် စပျစ်သီးဓာတ် ပါနေ၏။ ထိုနည်းတူစွာ တိရစ္ဆာန်၏စိတ်၊ လူ၏စိတ်၊ ဘုရားရဟန္တာ၏ စိတ်များသည် စိတ်သဘာဝချင်း တူသော်လည်း ထိုစိတ်ထဲတွင် တွဲဖက်ပါလာသော ယှဉ်ဘက် ဓာတ်များသည်ကား ကွာခြားလှပေသည်။ ထိုဓာတ်များသည် စေတသိက်များ ဖြစ်သည်။ စေတသိက်ဟူသည် စိတ်ထဲတွင် ပါဝင်နေသော ဓာတ်များ ဖြစ်၏။ ရေထဲတွင် သက်ဆိုင်ရာ ဓာတ်အမျိုးမျိုး ပါဝင်နေသကဲ့သို့ စိတ်ထဲတွင်လည်း စေတသိက်ဓာတ်များ ပါဝင်နေသည်။

ရေတွင် ရေပျော့၊ ရေသွက်နှင့် ရေမာ၊ ရေစေးရှိသကဲ့သို့ စိတ်တွင်လည်း စေတသိက် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ စေတသိက်ဆိုးများ၊ စေတသိက်ကောင်းများ ကွဲပြားနေသည်။

ထို့ကြောင့်စိတ် စိတ်ချင်းမှာ သဘောတရားချင်း၊ စွမ်းရည်ချင်း တူသောကြောင့် စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသာ ရှိသည်။ စေတသိက်သည်ကား တစ်ခုနှင့် တစ်ခု သဘောတရားချင်း၊ စွမ်းရည်ချင်း မတူသောကြောင့် စေတသိက် (၅၂)ပါးရှိသည်။

စိတ် (၁)ပါး၊ စေတသိက် (၅၂)ပါးကို နာမ် တေပညာသ (နာမ်တရား (၅၃) ပါး ဟုခေါ်သည်။

နာမ်တရားများ

- နာမ > နာမ် = (၁) အမည်၊
- = အမည်ပေးခြင်း၊
- (၂) ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊

နာမ်သည် ပါဠိစကား နာမ မှလာ၍ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ အမည်ပေးခြင်း ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းသည် တကယ်ရှိသော ပရမတ်ဖြစ်၍ အမည်သည် တကယ်မရှိသော ပညတ် ဖြစ်သည်။ တကယ်ရှိသော ပရမတ် ဖြစ်သည့် နာမ်တရားများသည် စိတ် (၁)ပါး + စေတသိက် (၅၂)ပါး၊ ပေါင်း (၅၃)ပါးဖြစ်သည်။

သက်ရှိသတ္တဝါများနှင့် သက်မဲ့ အရာဝတ္ထုများသည် နာမ်ရှိခြင်းနှင့် နာမ်မရှိခြင်း ကွာခြားပါသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါများတွင် ပြောင်းရွှေ့နေနိုင်သော နာမ်သဘာဝ ရှိသောကြောင့် သတ္တဝါများသည် ပြောင်းရွှေ့လှုပ်ရှားနိုင်၏။ သက်မဲ့အရာဝတ္ထုများတွင်ကား ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော နာမ်သဘာဝ မရှိသောကြောင့် မပြောင်းရွှေ့နိုင်ကြပေ။ ဥပမာ - လူတစ်ယောက်နှင့် စားပွဲတစ်လုံးတွင် လူသည် မိမိဘာသာ ပြောင်းရွှေ့နိုင်၏၊ သွားလာလှုပ် ရှားနိုင်၏။ လူ၌ ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော နာမ်သဘာဝ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စားပွဲတွင် ကား ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော နာမ်သဘာဝ မရှိသောကြောင့် သူ့ဘာသာသူ မပြောင်းရွှေ့ နိုင်ပေ။

ကောင်းကင်တွင် ပျံရွေ့နေသော ဂြိုဟ်တုများ၊ ဒုံးပျံများသည် လူများက စံနစ်တကျ စီမံ၍ လွှတ်လိုက်သောကြောင့် ရွေ့လျားနေခြင်း ဖြစ်သည်။

၎င်းတို့၌ ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော နာမ်သဘာဝ မရှိသောကြောင့် မိမိတို့ ဘာသာ မရွှေ့လျားနိုင်ပေ။

သစ်ပင်များသည် လေတိုက်၍ ယိမ်းယိုင်၏။ တခါတရံ အသံမြည်၏။ သို့သော် လူတို့ကဲ့သို့ စကားလုံး ကွဲအောင် မမြည်နိုင်ပေ။ ဥတုကြောင့်သာ လှုပ်ရှားကြရသည်။ နေ၊ လ၊ ကမ္ဘာတို့သည်လည်း လှည့်လည် ရွှေ့လျားနေ ကြသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် တစ်ဘက်မှ အခြားတစ်ဘက်သို့ လည်း ကောင်း၊ ပြောင်းပြန်သော် လည်းကောင်း၊ အမျိုးမျိုး မလှုပ်ရှားနိုင်ပေ။ ရာသီ ဥတုက ပြုပြင်သည့်အလျောက် တသမတ်တည်း ရွှေ့လျား နေကြရသည်။ မိမိဘာသာ ရွှေ့လျားသည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းတို့ကို နာမ်ဟု မခေါ် ထိုက်ပေ။ နာမ်သည်ကား မျိုးစုံအောင် ရွှေ့လျားနိုင်၏။

ရာသီဥတုကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ လျှပ်စစ် ဓာတ်အားကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ သံလိုက်ကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ စသည်များကို နာမ်ဟု မခေါ်ပေ။ မျိုးစုံအောင် ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော ဓာတ်သဘာဝကိုသာလျှင် နာမ်ဟု ခေါ်သည်။

နာမ်ဟူသည်မှာ သာမန်မျက်စိဖြင့် ရှာကြည့်၍ မြင်နိုင်သော မျိုး မဟုတ်သောကြောင့် နာမ်ကို မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်ပေ။ ဥပမာ-အနံ့ကို မျက်စိ ဖြင့် မြင်၍ မရပေ။ နှာခေါင်းဖြင့်သာ တွေ့ထိ ခံစားနိုင်သည်။ ထိုအနံ့ တည် ရာ ဌာန အိမ်ကိုသာလျှင် မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်သည်။ ပိတောက်ပန်း မွှေးသည် ဟုဆိုရာ၌ ပိတောက်နံ့ကို နှာခေါင်းဖြင့် ဖမ်းယူရရှိနိုင်၍ အနံ့တည်ရာ ပိတောက်ပန်းကိုကား မျက်စိဖြင့် မြင်နိုင်ပါသည်။

နာမ်ဟူသည်ကား မျက်စိဖြင့်၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်ကာယ နှင့် တွေ့ထိ၍ သိနိုင်သော မျိုးမဟုတ်ပေ။ အနံ့သည် မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်သော် လည်း အမှန်ရှိသကဲ့သို့၊ နာမ်သည်လည်း မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဖြင့် တွေ့ထိ ခံစား၍ မရသော်လည်း အမှန်စင်စစ် ရှိသည်။ အသိ ဉာဏ်ပညာ၊ အတွေးအခေါ်ဖြင့်မှသာ သိရှိ နိုင်သည်။

ရုပ်

ရုပ်တွင် နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါး၊ အနိပ္ပန္နရုပ် (၁၀)ပါး၊ ပေါင်းရုပ် (၂၈)ပါး ရှိရာ နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါးသည် တကယ်ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်များ ဖြစ်၏။ အနိပ္ပန္န ရုပ်များသည်ကား နိပ္ပန္နရုပ်၏ အခိုက်အတန့်တွင်သာ ဖြစ်ပေါ်လာ သည်။ နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါးသည် ပရမတ္ထ တရားများထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ (ရုပ်အကြောင်းအကျယ်ကို ရုပ်ပိုင်းတွင် ဖော်ပြထားပါသည်)

နိဗ္ဗာန်

နိဗ္ဗာန်သည် ပရမတ္ထ တရားများထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ နိဗ္ဗာန်သည် နာမ်ဖြစ်၏။ ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော ဓာတ်သဘာဝရှိသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါ များ၏ဘဝတွင် အစဖြစ်သော မွေးဖွားခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်းနှင့် အဆုံးဖြစ် သော သေခြင်းသည် ရှိ၏။ သံသရာထဲတွင် တစ်ဘဝပြီး တစ်ဘဝ မွေးခြင်း နှင့် သေခြင်းတွင် ချာချာလည်၍ နေကြရသည်။ ထိုကဲ့သို့ မွေးခြင်းနှင့် သေခြင်း တွင် အဖန်တလဲလဲ အထပ်ထပ်အခါခါ နေရခြင်းကို နိဗ္ဗာန်က ပြောင်းရွှေ့ လိုက်သည်။ သတ္တဝါများကို မွေးခြင်းနှင့်သေခြင်းမှ မမွေးခြင်းနှင့် မသေခြင်း သို့ ပြောင်းရွှေ့လိုက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် ပြောင်းရွှေ့နိုင်သော နာမ်သဘာဝ ဖြစ်ပေသည်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာတွင် နာမ်တရားတို့ သည် ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာနှင့် အသင်္ခတဟူသော နိဗ္ဗာန်တို့ပင် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် နာမ်အစုတွင် စိတ်(၁)ပါး၊ စေတသိက်(၅၂)ပါး၊ နိဗ္ဗာန်(၁) ပါး ပါဝင်၍ ရုပ်အစုတွင် နိပ္ပန္နရုပ်(၁၈)ပါး ပါဝင်သည်။

စိတ်(၁)ပါး၊ စေတသိက် (၅၂)ပါး၊ ရုပ် (၁၈)ပါးသည် ဖြစ်ပြီး ပျက်နေ၏။ လောကီတရားများ ဖြစ်၍ ပျက်ခြင်း သဘောတရားရှိသည်။ နိဗ္ဗာန် (၁)သည်ကား မဖြစ်ပျက်ပေ၊ လောကုတ္တရာ တရားဖြစ်၍ ဖြစ်ပျက်ခြင်း သဘောတရား မရှိပေ။

သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ဖြစ်ပျက်ခြင်း သဘောရှိသော လောကီနယ် အတွင်း၌သာ ပါဝင်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ပရမတ် မရှိပေ။ သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်၌ နိဗ္ဗာန်(၁)နှင့်၊ မသက်ဆိုင်သော ဘာဝရုပ်(၁)ခု နုတ်၍ ကျန်သော (၇၀)ရှိနိုင်သည်။ သတ္တဝါတိုင်း၌ အများဆုံးအမျိုးပေါင်း (၇၀)ရှိနိုင်သည်။

သဗ္ဗသင်္ဂဟတွင် -

စိတ်	..	၁
စေတသိက်	..	၅၂
နိဗ္ဗာန်	..	၁
ရုပ်	..	၁၈

ပေါင်း= ၇၂ မျိုးကို ပြဆိုပါသည်။

သဗ္ဗသင်္ဂဟတွင်ပါဝင်သောအခန်းများမှာ -

- (၁) ခန္ဓာ (၅) ပါး၊
- (၂) ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ(၅) ပါး၊
- (၃) အာယတန (၁၂) ပါး၊
- (၄) ဓာတ် (၁၈) ပါး၊
- (၅) သစ္စာ (၄) ပါးတို့ဖြစ်ပါသည်။

အထက်ပါ သက်ဆိုင်ရာ အခန်းများတွင် အားလုံးသော ပရမတ္ထ တရားများ ဖြစ်သည်။ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို စုပေါင်း၍ ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ခန္ဓာ (၅) ပါး

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ
- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

- ၃။ သိညာက္ခန္ဓာ
- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

ခန္ဓာ၏အဓိပ္ပာယ်

ခန္ဓာ = အစု

ခန္ဓာသည် အစုဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ သဘောသဘာဝအားဖြင့် အမှန်ရှိနေသော၊ အနုစိတ် သဘာဝလေးများ၏အစု၊ ပရမတ္ထသဘောတရားများ၏ အစုကို ခန္ဓာဟု ခေါ်သည်။ သက်ရှိသက်မဲ့ သတ္တဝါများ၊ အရာဝတ္ထုများ၊ အစိုင်း အခဲများ စုသည်ကို မခေါ်ပေ။”

ခန္ဓာ (၅)ပါးရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ -

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ
- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
- ၃။ သညာက္ခန္ဓာ
- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တို့ဖြစ်သည်။

ရူပက္ခန္ဓာ၏အဓိပ္ပာယ်နှင့် သဘောတရား

ရူပ + ခန္ဓာ

ရူပ = ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောတရား၊

ခန္ဓာ = အစု

ရူပက္ခန္ဓာဆိုသည်မှာ ရုပ်တို့၏ အစုအပေါင်းကို ဆိုလိုသည်။ “ရုပ်” ဟူသည်မှာ ပါဠိစကား “ရူပ” မှ ဆင်းသက်လာသော ပါဠိပျက် အသုံးအနှုန်း ပင်ဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ- ဖောက်ပြန်တတ်သော၊ ပြောင်းလဲလှုပ်ရှားတတ်သော၊ မငြိမ်သက်သော သဘောတရားဖြစ်သည်။

ရုပ်များကို ဝိပဿနာ နည်းအရသော် လည်းကောင်း၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်လာသော လောကဓာတ်ပညာ သိပ္ပံနည်းအရသော် လည်းကောင်း၊

(ဒေါက်တာ မူလာ၏ အဆနှစ်သန်းချဲ့သော မှန်ဘီလူးကို ရည်ညွှန်းပါသည်) စစ်ဆေးကြည့်ရှုသော် သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထု အားလုံးသည်၊ တဖြတ်ဖြတ် လှုပ်ရှား ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်နေကြောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ သာမန်မျက်စိ ဖြင့်ကား မမြင်နိုင်၊ မတွေ့ရှိနိုင်ပေ။ ထိုသို့ လှုပ်ရှားပြောင်းလဲနေသော သဘော တရားများသည် တခုတည်းမနေဘဲ စုပေါင်း၍ နေပါသည်။ လှုပ်ရှားပြောင်းလဲ ဖောက်ပြန်နေသော ရုပ်သဘောတရား အစုကို ရူပက္ခန္ဓာဟု ခေါ်သည်။

မည်သည့် ရုပ်ဓာတ်မဆို တစ်ခုတည်း မနေဘဲ စုပေါင်း နေသည်။ ရုပ် (၂၈)ပါး ရှိရာတွင် နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါး ပါဝင်၍ အနိပ္ပန္နရုပ် (၁၀)ပါး ပါဝင်သည်။ ထို(၂၈)ပါးထဲက ရုပ်များသည်။ တစ်ခုတည်းက တမျိုးတည်း သီးသန့် မနေပါ။ အနည်းဆုံး (၈)ခု စုနေသည်။ ထိုရုပ် (၈)ခု စုနေသည်ကို ခွဲခွါ၍ မရသော၊ အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ်ဟု လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကလာပရုပ် ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ရူပက္ခန္ဓာဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ပါသည်။

ဥပမာ ပြုရသော်၊ တစ်စုံတရာအနံ့ကို နှာခေါင်းက နံသည်၊ သိသည် ဟု ဆိုကြသည်။ ဂန္ဓာရုံဟူသော အနံ့သည် နှာခေါင်းအတွင်းသို့ တစ်ခုတည်း သာ ဝင်လာသည် မဟုတ်ပေ။ ကျန်သောရုပ် (၇)ခုသည်လည်း ဂန္ဓာရုံနှင့် ရော၍ ပါဝင်လာသည်။ အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ် (၈)ခုတွင် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ သြဇာရုပ်တို့ပါဝင်ရကား ထိုရုပ် (၈)ခုသည် တစ်ခုတည်း နှာခေါင်းတွင်းသို့ ဝင်လာသည်။

ဂန္ဓ၏ စွမ်းရည်သည် နှာခေါင်းကို အနံ့ဖြင့် ထိရုံသာ ထိနိုင်၏။ နှာခေါင်းတွင်း၌ ပူပြင်း စူးရှသွားစေရန် မတတ်နိုင်ပေ။ ဥပမာ - ဇဝက်သာကို ရှူသော် နှာခေါင်းအတွင်း၌ ပူပြင်း စူးရှသွား၏။ ဇဝက်သာ အနံ့ သက်သက် က နှာခေါင်းကို ပူပြင်းသွားစေသည် မဟုတ်ပေ။ ဇဝက်သာအနံ့၌ တေဇော ဓာတ် ပါလာသည်၊ တေဇောဓာတ်သည် အနံ့နှင့်ရော၍ ပါလာသောကြောင့် နှာခေါင်းကို ပူပြင်း စူးရှသွားစေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဂန္ဓရုပ်တွင် တေဇောပင်မက ကျန်သောရုပ် (၆) ခုလည်းပါဝင်သည်။ အနံ့နှင့်ပါလာသော တေဇောသည် နှာခေါင်းကို မိမိဘာသာ မလောင်နိုင် ပေ။ နောက်က တွန်းပို့သော ဝါယောဓာတ်ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဂန္ဓထောက်

တည်ရာ၊ တေဇောဓာတ် ထောက်တည်ရာ၊ ဝါယောဓာတ် ထောက်တည်ရာ ပထဝီဓာတ်လည်း ပါဝင်နေပါသည်။ ဂန္ဓ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ပထဝီဓာတ် တို့ကို အာပေါဓာတ်က စုစည်းဖွဲ့ထား ပေးပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဇေတုသာ ရှုဘူးကို နှာခေါင်းဖြင့် ရှုရာတွင် ဂန္ဓ၊ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဓာတ် ပါဝင်ပါသည်။ ကျန်သောရုပ် (၃) ခုလည်း ပါဝင်ကြပါသည်။

ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒ တွေ့ထိသော် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ အဆင်းကို မျက်စိနှင့် မြင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အရောင်အဆင်းကို မြင်ရာ တွင် တောက်ပြောင်သော အရောင်များကို မြင်ရသော် မျက်စိကျိန်းလာ၏။ ဥပမာ - နေရောင်ခြည် ပြင်းပြင်းကို လည်းကောင်း၊ အနီရင့်ရောင်၊ အဝါ ရောင် စသည်များကို လည်းကောင်း၊ ကြည့်သော် ကြာရှည် မကြည့်နိုင်ပေ။ မျက်စိ ကျိန်းစပ်လာသည်။ အကြောင်းမှာကား အရောင်အဆင်းနှင့် ယှဉ်တွဲ ပါလာသော တေဇောဓာတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်။ တေဇောသည် ထက်မြက်၏။ စူးရှ၏။

တေဇောဓာတ်သည် အရောင်အဆင်းတိုင်းတွင် ပါ၏။ သို့သော် အခြေအနေချင်း၊ အားအနည်း အများခြင်း မတူပေ။ အနီရောင်တွင် ပါသော တေဇောဓာတ်အားသည် အစိမ်းရောင်တွင်ပါသော တေဇောဓာတ်အားထက် ပိုများသည်။ တဖန် နေရောင်ခြည်တွင်ပါသော တေဇောဓာတ်အားသည် အနီ ရောင် တွင်ပါသော တေဇောဓာတ်အားထက် ပိုများသောကြောင့် နေရောင် ခြည်ကို ကြာရှည် မကြည့်ရှုနိုင်ပေ။

သဒ္ဓါရုံနှင့် သောတပသာဒ တွေ့ထိ၍ သောတဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ် သည်။ အသံကို နားဖြင့်ကြားသည်ဟု ဆိုကြပါသည်။ အသံတွင်လည်း တေဇောဓာတ် ပါဝင်ပါသည်။ အသံတိုင်းတွင် တေဇောဓာတ်ရှိရာ အားအနည်း အများသာ ကွာခြားပါသည်။ ကျယ်လောင်စွာ အော်ဟစ်သော အသံ၊ မြေကြီး တုန်ဟီးသော အသံ၊ ဗုန်းပေါက်ကွဲသော အသံ စသည်များတွင် တေဇောဓာတ် ပြင်းစွာပါသောကြောင့် ထိုအသံများကို ကြားရသော်၊ နားထဲသို့ စူးဝင်သွားပြီး နားအူသွားသည်အထိ ခံစားရပေသည်။

ဂန္ဓာရုံနှင့် ယာနပသာဒတွေ့ထိ၍ ယာနဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည် အနံ့ကို နှာခေါင်းဖြင့် နံသည်။ မွှေးသည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။ အနံ့တွင်လည်း တေဇောဓာတ် ပါဝင်နေပါသည်။ ဇေတဝိသာ ရှုဘူးကို ပြင်းစွာ ရှုမိသော်၊ နှာခေါင်းထဲမှ သွေးများ ထွက်လာနိုင်သည်။ တေဇောဓာတ် ပြင်းစွာ စူးရှသော ကြောင့် ဖြစ်၏။ တေဇောဓာတ်နှင့်အတူ ဝါယောဓာတ်၊ ပထဝီဓာတ်၊ အာပေါဓာတ်တို့သည်လည်း ပါဝင်သည်။

ရသာရုံနှင့်ဇိဝှါပသာဒ တွေ့ထိရာ ဇိဝှါဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အစားအစာကို လျှာပေါ်တွင် တင်၍စားသည်။ စား၍ ကောင်းသည်၊ ချဉ်သည်၊ ခါးသည်၊ စပ်သည် စသည်ဖြင့် ပြောဆိုကြသည်။ အရသာများတွင် အချို့သော အရသာများသည် သင့်တော်ရုံ ဖြစ်၏။ အချို့သည်ကား စူးရှပြင်းထန်၏။ တေဇောဓာတ် လွန်ကဲသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံနှင့် ကာယပသာဒ တွေ့ထိသော် ကာယဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ အတွေ့အထိ ခံစားမှုတွင်လည်း တေဇောဓာတ်ပါဝင်ကြောင်း သိရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ - မီးခဲတစ်ခဲနှင့် စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ကိုင်ကြည့်ရာတွင် မီးခဲသည် အလွန်ပူကြောင်း သိရှိရသည်။ မီးခဲနှင့်စာအုပ်တွင်ပါသော တေဇောဓာတ်ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သော် မီးခဲတွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်သည် စာအုပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ်ထက် ပိုမို၍ ပြင်းထန်လွန်ကဲသည်။ စာအုပ်တွင် တေဇောဓာတ်ပါသော်လည်း အားနည်းလေသည်။ မီးခဲနှင့် စာအုပ်တွင် တေဇောဓာတ် ပါသကဲ့သို့ တေဇောဓာတ်ကို တွန်းကန်လှုပ်ရှားပေးသော ဝါယောဓာတ်သည်လည်းကောင်း၊ တေဇောဓာတ်ဝါယောဓာတ်တို့၏ ထောက်တည်ရာ ပထဝီဓာတ်သည် လည်းကောင်း၊ တေဇောဓာတ်၊ ဝါယောဓာတ်၊ ပထဝီဓာတ်တို့ကို ဖွဲ့စည်းသော အာပေါဓာတ်သည် လည်းကောင်း ပါဝင်သည်။

အဋ္ဌကလာပ်တွင် ပါဝင်သော တေဇောသည် အားအနည်းအများ၊ အထက် အနံ့ကွားခြားသည်။ ဥပမာ- သံသံချင်းတွင် သဘာဝချင်းတူသော်လည်း ထက်သောသံနှင့် မထက်သောသံဟူ၍ကွဲပြားပါသည်။ ထိုသို့ပင် တေဇောဓာတ်တွင်လည်း အားနည်းသော၊ နံ့သော တေဇောနှင့်အားများသော၊ ထက်သော တေဇောဓာတ်ဟူ၍ ကွဲပြားသည်။

မည်သည့်နေရာတွင်မဆို တေဇောဓာတ်ပါလျှင် လည်းကောင်း၊ အခြား ရုပ်ဓာတ်တစ်ခုခု ပါလာလျှင် လည်းကောင်း၊ အနည်းဆုံး ရုပ်ကလာပ် (၈) မျိုး၊ အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ်သည် စုပေါင်း ပါဝင်နေသည်။

ရူပက္ခန္ဓာရုပ်အစုသည် အနည်းဆုံး အဝိနိဗ္ဗာဂရုပ် (၈) မျိုးစုနေသည် ကိုပင် ပြောဆိုသည်။ ထို(၈) မျိုးစုများကို များစွာထပ်မံ၍ ပေါင်းစုလိုက်သော အခါ သဘာဝရုပ်အစုမှ အစိုင်အခဲ ရုပ်အစု ဖြစ်လာနိုင်သည်။ တဖန် ထိုအစိုင် အခဲရုပ်စုများကို ထပ်ခါထပ်ခါ ပေါင်းစုလိုက်ပြန်သောအခါ၊ အရာဝတ္ထု အထည်ခြပ်စုကြီးများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ၎င်းရုပ်စုကြီးများကို သက်ရှိသတ္တဝါ ၏ ကိုယ်ခန္ဓာရုပ်စုဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သက်မဲ့အရာဝတ္ထု၊ စားပွဲ၊ ကုလားထိုင်၊ သစ်ပင်၊ တောတောင်အစရှိသော အထည်ခြပ်ရုပ်စုဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်သည်။

ထို့ကြောင့် မည်မျှပင် ကြီးမားသော သက်ရှိသတ္တဝါ၊ သက်မဲ့အရာ ဝတ္ထု ဖြစ်စေကာမူ၊ အနည်းဆုံးအားဖြင့် သဘာဝရုပ် (၈) ခုအစုမှ တစတစ စုပေါင်း ၍ ကြီးထွားကာ အထည်ခြပ်ကြီးများ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သဘောတရား

- ဝေဒနာ + ခန္ဓာ
- ဝေဒနာ = ခံစားခြင်း
- ခန္ဓာ = အစု

သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင် ခံစားရခြင်းသည် အစုကြီး၊ အပုံကြီးဖြစ်သည်ဟု ထင်မှတ်ကြရသည်။ စင်စစ်ကား ဝေဒနာသည် ဝေဒနာစေတသိက် တခုတည်းသာ ဖြစ်၏။ သို့သော် ဝေဒနာ၏ ဖြစ်စဉ် ဖြစ်ရပ်သည် စိတ်ကဲ့သို့ပင် အလွန်လျှင်မြန်၏ သွက်လက်၏။ ဥပမာ- ယားယံသည်ဟု ဆိုရာ၌ ဤမှာ ထိုမှာ တစ်ကိုယ်လုံးမှာ ယားသကဲ့သို့

ထင်ရ၏။ ပူအိုက်သည့် နေရာကိုရှာသော် နေရာ အနံ့အပြားကို တွေ့ရ၏။
တပြင်ကြီး ဖြစ်နေသည်ဟု ထင်ရသည်။ သို့ရာတွင် တနေရာပြီးမှ တနေရာ
ယား၏။ အိုက်၏။

တကိုယ်လုံး နာကျင်ကိုက်ခဲသည်ဟု ဆိုရာ၌လည်း တစ်နေရာပြီးမှ
တစ်နေရာတွင်သာ နာကျင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မျက်စိနေရာက၊ နားနေရာက၊
နှာခေါင်းနေရာက စသည်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် ခံစားရသည်ဟု ထင်သည်။
ကုလားထိုင်ပေါ်တွင် ထိုင်၍ ရုပ်ရှင်ကြည့်ရာတွင် မျက်စိက ရုပ်ရှင်ကား
အဆင်းကို မြင်နေခိုက် နားက သီချင်းဆိုသံ၊ စကားပြောသံကို မကြားရပေ၊
ကုလားထိုင်နှင့် ကိုယ်ကာယတို့ ထိတွေ့နေသည်ကို မသိပေ၊ ထိုသို့ပင် နားက
သီချင်းဆိုသံ၊ စကားပြောသံ ကြားနေခိုက် မျက်စိက၊ အဆင်းကို မမြင်ပေ၊
နှာခေါင်းက အနံ့ကို မရ၊ ကိုယ်ကာယက အတွေ့အထိကို မသိပေ။ တစ်ခုပြီး
တစ်ခု၊ တနေရာပြီးမှ တနေရာက သိသည်။ သို့ရာတွင် ဖြစ်ပျက်ခံစားရသည်
မှာ အလွန်လျင်မြန်သောကြောင့် တချိန်တည်းတွင် အစုလိုက်၊ အပြုံလိုက်ဖြစ်
သည်ဟု ထင်ရသည်။

ဝေဒနာကို အစုဟုပြောဆိုခြင်းအကြောင်း

ဝေဒနာသည် ဝေဒနာစေတသိက် တစ်ခုတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း၊
ဝေဒနာကွနွာ - ဝေဒနာအစုဟူ၍ သုံးထားသည်။ ဝေဒနာ၌ အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ
ဗဟိဒ္ဓ ဝေဒနာဟူ၍ ရှိသည်။ ဥပမာ- မောင်ဘ၊ မောင်လှ၊ မောင်စ တို့ရှိရာတွင်
မောင်ဘ ဘက်မှကြည့်လျှင် မောင်ဘခံစားမှုတို့သည် အဇ္ဈတ္တ ဝေဒနာ ဖြစ်၍
မောင်လှ၊ မောင်စတို့ဘက်မှ ခံစားမှုများသည် ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ ဖြစ်သည်။
မောင်လှဘက်မှ ကြည့်လျှင် မောင်လှ၏ခံစားမှုများသည် အဇ္ဈတ္တဝေဒနာဖြစ်၍
မောင်ဘ၊ မောင်စတို့၏ ခံစားမှုများသည် ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
လူတိုင်းလူတိုင်း၌ အတွင်းခံစားမှု (မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သောခံစားမှု) နှင့်
အပြင်ခံစားမှု (သူတပါးနှင့် သက်ဆိုင်သော ခံစားမှု) ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ထို့ကြောင့် ဝေဒနာကို အတွင်းအပြင်အားဖြင့် ကြည့်သော်၊ မျိုးအားဖြင့် (၁)မျိုးသာ ဖြစ်သော်လည်း လူတို့၏ခံစားခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်တို့၏ ခံစားခြင်း စသည်ဖြင့် ဝေဒနာများစွာ ရှိသည်။ များပြားလှသော သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ခံစားခြင်းကို လိုက်၍ ဝေဒနာအစု (ဝေဒနာက္ခန္ဓာ) ဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

လူတစ်ယောက်၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင် ပိုးကောင်များစွာရှိသည်။ ပိုးကောင်တစ်မျိုးတွင်လည်း ပိုးကောင်ရေများစွာ ရှိပေသည်။ ထိုပိုးကောင်များတွင်လည်း ခံစားမှုများရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာသည် အစုလိုက်ဖြစ်နေသည်။

ယခင် (အတိတ်)၊ ယခု(ပစ္စုပ္ပန်)၊ နောင် (အနာဂတ်)ဟူ၍ ကာလ (၃)ပါးနှင့် ကြည့်လျှင်လည်း ခံစားမှုကို အစုဟုခေါ်နိုင်သည်။ လူတစ်ယောက်သည် တစ်ခါက ခေါင်းကိုက်ခဲ့ဖူး၏။ ယခင်ကလည်း ခေါင်းကိုက်ခဲ့သည်ကို ယခု ကိုက်နေသကဲ့သို့ပင် ပြန်၍ ထင်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌လည်း တစ်ခါတရံ ခေါင်းကိုက်ခြင်း ဝေဒနာကို ခံစားရ၏။ နောင်အခါ၌ ခေါင်းကိုက်ဦးမည် ဟုထင်မှတ်၍လည်း ကြောက်လန့်နေသေးသည်။ ထိုကဲ့သို့ လူတစ်ယောက်၏ ခံစားမှုကို အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်ကာလအားဖြင့် ခြုံကြည့်လျှင် ဝေဒနာသည် အစုကြီး အပြုံကြီးသဖွယ် တွေ့ရသည်။

မိုးရေသည် အမျိုးအစားအားဖြင့် (၁)ခုတည်း၊ တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သော်လည်း မိုးပေါက်အားဖြင့် အမြောက်အမြား ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် ဝေဒနာသည်လည်း သဘောအားဖြင့် ဝေဒနာစေတသိက် (၁)ပါးပင်ဖြစ်သော်လည်း အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ၊ အတွင်း အပြင်အားဖြင့် ကြည့်လျှင်သော်လည်း ကောင်း၊ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ် ကာလသုံးပါးအားဖြင့် ကြည့်လျှင် သော်လည်းကောင်း၊ အစုလိုက် အပြုံလိုက် တွေ့ရသောကြောင့် ပေါင်းခြံ၍ ဝေဒနာအစု (ဝေဒနာက္ခန္ဓာ) ဟုခေါ်လေသည်။

သညာက္ခန္ဓာ

- သညာ + ခန္ဓာ
- သညာ = မှတ်သားခြင်း၊
- = မှတ်သားမှု၊
- ခန္ဓာ = အစု
- သညာက္ခန္ဓာ = မှတ်သားမှုအစု၊

သက်ရှိ သတ္တဝါတို့သည် မွေးဖွားလာသည်မှ စ၍ သေသည်အထိ တစ်ဘဝဖြစ်စဉ် ကာလအတွင်းတွင် သညာဟူသော မှတ်သားမှုများကို အမြောက်အမြား လက်ခံ မှတ်သားကြရသည်။ ကလေးသူငယ် အရွယ်၊ လူလတ်ပိုင်း အရွယ်၊ လူကြီးပိုင်း အရွယ်တို့တွင် တွေ့ကြုံရသော ကိစ္စများနှင့် ပက်သက်၍ အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများ၊ အခေါ်အဝေါ်များ၊ စကား အသုံးအနှုန်းများကို မှတ်သားရသည်။ ထိုသို့ မှတ်သားခြင်းသည် သညာ ဖြစ်သည်။ စာတစ်ပိုဒ် ရွတ်ရာတွင်ပင် စာလုံးရေကို တစ်လုံးပြီးတစ်လုံးမှတ်သားရသည်။ ဥပမာ- “သမဂ္ဂါနံ တပေါ သုခေါ” ဟုဆိုရာ၌ “သ” ကိုမှတ်မိသော သညာက တစ်ခု၊ “မဂ္ဂ” ကိုမှတ်မိသော သညာက တစ်ခု၊ “ဂ” ကိုမှတ်မိသော သညာက တစ်ခု စသည်ဖြင့် စာလုံးရေအလိုက် သညာရှိသည်။ စာလုံးများသည်နှင့်အမျှ သညာလည်းများစွာရှိသည်။ စာလုံးများသည် မြင်ခိုက်တွင်သာရှိ၍ မြင်ပြီးနောက် စိတ်ထဲတွင် မရှိတော့ပေ။ သညာ အမှတ်အသားသာလျှင် ရှိနေတော့သည်။

သညာသည် သဘောအားဖြင့် သညာစေတသိက် (၁) ပါးသာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မိမိနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အမှတ်အသား အဇ္ဈတ္တသညာ၊ သူတစ်ပါး၏ အမှတ်အသား၊ ဗဟိဒ္ဓ သညာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ထံ၌ပင် အတိတ်သညာ၊ ပစ္စုပ္ပန်သညာ၊ အနာဂတ်သညာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခဏပစ္စုပ္ပန်တွင်ပင် ဆက်ကာ ဆက်ကာ မှတ်သားနေခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ သညာသည် အစုလိုက်အပြုံလိုက် ရှိနေသောကြောင့် သညာက္ခန္ဓာ၊ သညာအစုဟုခေါ်သည်။

မြက်ပင်ကလေးများသည် မိုးတွင်းအခါ၌ အစီအရီ အပင်ပေါက် လာကြသည်။ မိုးကုန်သွားသော် သေသွားကြ၏။ သို့သော် နောင်နှစ် မိုးတွင်း အခါ၌ မြက်ပင်ကလေးများသည် ရှင်သန်စွာ အပင်ပေါက်လာကြ ပြန်သည်။ သေသွားသော မြက်ပင်က မျိုးစေ့ ထားခဲ့သောကြောင့် လပေါင်းများစွာ၊ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာသော်လည်း မိုးတွင်းအခါတွင် ထူထပ်စွာ ပေါက်လာ ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် သညာသည်လည်း တစ်ခုပြီးမှ တစ်ခု ဖြစ်ပေါ် လာသော်လည်း ကုန်သွားသော၊ ကွယ်သွားသော သညာက နောက်တွင် ထပ်မံ ပေါ်ပေါက်ရန် သညာမျိုးစေ့ ချသွားသည်။ သညာအဟောင်း ပျောက်သွား၍၊ သညာအသစ် ပေါ်ပေါက်လာပြန်သည်။ သညာသည် တချိန်တွင် တစ်မျိုးသာဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့အားဖြင့် သညာသည် အဟောင်း ပျောက်၍ အသစ် ပေါ်ပေါက်လာသော်၊ အစုကြီးဟု ထင်ရသဖြင့် သညာကွဲနွာ ဟုဆိုသည်။

သညာနှင့် သတိ

သတိသည် အရေးပါ အရာရောက်သကဲ့သို့ သညာသည်လည်း အရေးပါ အရာရောက်သည်။ မှတ်မိခြင်း မှန်သမျှတွင် သညာပါဝင် သော်လည်း မှတ်မိခြင်း ဟူသမျှ၌ သတိ မပါဝင်ပေ။ သတိစေတသိက်သည် သောဘဏ သာဓာရဏ စေတသိက် (၁၉)ပါးထဲတွင် ပါဝင်၍၊ သောဘဏ စိတ်အကျဉ်း (၅၉)ပါး၊ အကျယ် (၉၁)ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကောင်းမွန်သည့်အရာ၊ ကိစ္စတို့ကို မှတ်မိခြင်း၌သာ သတိပါဝင်သည်။ ဆိုးသည့် အကြောင်းအရာ ကိစ္စတို့ကို မှတ်မိခြင်းတွင် သတိမပါပေ။ သညာ စေတသိက်သည်ကား သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက် (၇)ပါးတွင် ပါဝင်၍ စိတ်အကျဉ်း (၈၉)ပါး၊ အကျယ် (၁၂၁)ပါးနှင့် ယှဉ်သည်။ သညာ စေတသိက် သည် အကုသိုလ်စိတ်နှင့် လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်စိတ်နှင့် လည်းကောင်း ယှဉ်သောကြောင့်၊ အဆိုး ကိစ္စများကို မှတ်မိခြင်းတွင်လည်း သညာပါ၏။ အကောင်းကိစ္စများကို မှတ်မိခြင်းတွင်လည်း သညာပါသည်။

လွမ်းဆွတ်သည်၊ အောက်မေ့သည်ဟု ဆိုရာ၌ အဘိဓမ္မာ သဘော အရ သေချာစွာ စိစစ်သော် သတိမဟုတ်ပေ၊ သညာသာ ဖြစ်သည်။ သတိ သည် သန့်စင် သော ဓာတ်အားဖြစ်သည်။ သတိတွင် အအေးဓာတ်သာ ပါ၏။

အပူဓာတ် မပါဝင်ပေ။ စိတ်မကောင်းသော မမေ့ခြင်းတွင် သညာသာ ပါသည်။
ကောင်းသည်ကို ဖြစ်စေ မကောင်းသည်ကို ဖြစ်စေ၊ မမေ့ခြင်း အားလုံးတွင်
ကား သညာပါသည်။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

သင်္ခါရ + ခန္ဓာ

သင်္ခါရ = ပြုလုပ်ခြင်း၊

[ဝေဒနာနှင့် သညာစေတသိက် မပါသော
စေတသိက် (၅၀)]

ခန္ဓာ = အစု

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ = ပြုလုပ်တတ်သော သဘောတရားအစု၊

သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပင်ရင်းသဘာဝ (တရားကိုယ်) အားဖြင့် ဝေဒနာ
စေတသိက်နှင့် သညာ စေတသိက်မပါသော စေတသိက်(၅၀) ပင် ဖြစ်သည်။
ဝေဒနာစေတသိက်နှင့် သညာစေတသိက်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သသညာက္ခန္ဓာ
ဟူ၍ သီးခြား ခွဲခြားထားသည်။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာတွင် စေတသိက် (၅၀)ကို အလုပ်သမားအုပ်စုဟူ၍ပင်
ခေါ်နိုင်သည်။ လုပ်ငန်းရပ် အသီးသီးကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ကြသော အလုပ်
သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအလုပ်သမား အုပ်စုတွင် အဖွဲ့ငယ် (၃)ဖွဲ့ ပါဝင်
၏။ အကုသိုလ် စေတသိက်များက တစ်ဖွဲ့၊ အညသမာန် စေတသိက်များ
က တစ်ဖွဲ့၊ သောဘဏ စေတသိက်များက တစ်ဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်
စေတသိက်အဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော စေတသိက်များသည် အဖျက်လုပ်ငန်းကို
ဆောင်ရွက်မည့် အလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ- လူတစ်ယောက်
သည် သူတပါး၏ ပစ္စည်းကို လိုချင်၍ ခိုးယူ၏။ လက်ဖြင့် ခိုးသည်ဖြစ်သော်
လည်း လက်က အကြောင်းအရင်း မဟုတ်သေးပေ။ အဖျားပိုင်းမျှသာ ဖြစ်
သည်။ စိတ်က လိုချင်သောကြောင့် ခိုးသည်ဟုဆိုရာ၌ စိတ်သည်လည်း
အကြောင်း အရင်းခံ မဟုတ်သေးပေ၊ အလယ်ပိုင်းသာ ဖြစ်သေးသည်။
စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲပါလာသော လောဘစိတ်ကြောင့်သာ ခိုးယူ၏။ အကုသိုလ်
စိတ္တဇရုပ်ကို စေတသိက် အဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော လောဘစေတသိက်သည်

စိတ်ကို၊ စိတ်ကမှ စိတ္တဇရုပ်ကိုစိတ္တဇရုပ်မှ လက်ကို အဆင့်ဆင့် ခိုင်းသောကြောင့် လက်က ခိုးယူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လောဘစေတသိက်သည် ခိုးယူခြင်း ဟူသည့်အဖျက် လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သော အလုပ်သမားပင် ဖြစ်ပေသည်။ လောဘစေတသိက် အလုပ်သမားကို ဖယ်ရှားထားပါက၊ ခိုးယူခြင်းလုပ်ငန်း သည် ဖြစ်ပေါ်လာမည် မဟုတ်ပေ။

လူတစ်ယောက်သည် အခြားတစ်ယောက်ကို တုတ်နှင့်ရိုက်၏။ အဘိဓမ္မာမူအရ သေချာစွာ စိစစ်သော် တုတ်သည် လည်းကောင်း၊ လက်သည်လည်းကောင်း၊ စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ရိုက်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည့် အလုပ်သမားများ မဟုတ်ကြပေ။ ဒေါသ စေတသိက်သည်သာလျှင် ရိုက်ခြင်းဟူသည့် အဖျက်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သော အလုပ်သမား ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ပင် ကျန်သော အကုသိုလ် စေတသိက်များသည်လည်း မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာ အဖျက်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်သည့် အလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။

အညသမာန်း စေတသိက်အဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော စေတသိက်များသည် ကား အဖျက်လုပ်ငန်းနှင့် နီးစပ်လျှင် အဖျက်သမားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ကြ၏။ အပြုလုပ်ငန်းနှင့် နီးစပ်လျှင် အပြုသမားများအဖြစ် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ကုသိုလ်စေတသိက်အဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော စေတသိက်များသည်ကား အပြုလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည့် အလုပ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ- လူတစ်ယောက်ကို ကိစ္စတစ်ခုခုတွင် ကူညီလိုက်၏။ လက်က ၊ စိတ်က ကူညီသည် ဆိုသော်လည်း အရင်းပိုင်း မဟုတ်သေးပေ။ စင်စစ်ကား အဒေါသဟူသည့် စေတသိက်က ဆောင်ရွက်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဒေါသ စေတသိက်က စိတ်ကို စိတ်က စိတ္တဇရုပ်များကို စိတ္တဇရုပ်များက လက်ကို အဆင့်ဆင့် ခိုင်းသောကြောင့် လက်က ကူညီခြင်း ဖြစ်သည်။

သူတစ်ပါးအား ပေးကမ်းသည်ဟု ဆိုရာ၌လည်း အရင်းကျဆုံး ဆောင်ရွက်သူကား အလောဘစေတသိက်ဖြစ်သည်။ အလောဘစေတသိက်သည်သာလျှင် အပြုလုပ်ငန်းဖြစ်သည့် ပေးကမ်းခြင်းကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်

သော အလုပ်သမား ဖြစ်သည်။ ကျန်သော သောဘဏစေတသိက် များသည် လည်း အပြုလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည့် အလုပ်သမား ဖြစ်ကြသည်။

ဝေဒနာစေတသိက်နှင့် သညာစေတသိက်တို့သည် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဟူသော ပြုလုပ်တတ်သည့် သဘောတရား အစုထဲတွင် မပါဝင်သော်လည်း အဆိုး လုပ်ငန်းကို လုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ အကောင်းလုပ်ငန်းကို လုပ်သည် ဖြစ်စေ၊ လုပ်ငန်းကိစ္စများကို ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ရာတွင်ကား ပါဝင်သည်။

ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက် ပြုလုပ်ရာတွင် မူရင်းအခြေခံအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သေချာတိကျစွာ ပါ၏။ သို့သော် ကျန်သော ခန္ဓာများ သည်လည်း အထောက်အကူအားဖြင့် ပါဝင်ကူညီရသည်။ ဥပမာ- တရားမဝင် တော့သည့်ကျပ် (၅၀) တန်၊ ကျပ် (၁၀၀) တန်ငွေစက္ကူများကို အပ်နှံရာတွင် ဌာနအလိုက် လက်ခံသောသူသည် တယောက်တည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း ဘေးလူများက သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက် ကူညီရသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာက မူတည်လုပ်ကိုင် သော် ကျန်သော ခန္ဓာများကလည်း ပါဝင် ကူညီရသည်။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

- ဝိညာဏ + ခန္ဓာ
- ဝိညာဏ = အသိစိတ်
- ခန္ဓာ = အစု
- ဝိညာဏက္ခန္ဓာ = အသိစိတ်အစု

အသိစိတ်သည် တရားကိုယ်အားဖြင့် စိတ် (၁) ပါးတည်းသာ ဖြစ် သည်။ သို့သော် အဇ္ဈတ္တကိစ္စအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ် ကာလသုံးပါးအားဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ စိတ်များစွာ ရှိနိုင်သော ကြောင့် စိတ်အစုဟု ခေါ်သည်။ သတ္တဝါ တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ၏ စိတ်များကို ပေါင်းသော် အစုလိုက်၊ အပြုလိုက် ဖြစ်လာသည်။

သတ္တဝါ တစ်ဦးတည်း၌ပင် ပစ္စုပ္ပန်သုံးပါးတွင် အဓွန့်ပစ္စုပ္ပန်၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ ခဏပစ္စုပ္ပန်၌ ဆက်ခါ ဆက်ခါ ဖြစ်နေသော စိတ်ဟူ၍ စိတ်များစွာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အသိစိတ်အစုကို (ဝိညာဏက္ခန္ဓာ) ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပါသည်။

ခန္ဓာဝိမုတ်

ခန္ဓာ + ဝိမုတ်

ခန္ဓာ = အစု

ဝိမုတ် = လွတ်ခြင်း

ခန္ဓာဝိမုတ် = အစုမှလွတ်မြောက်နေသော သဘောတရား

ခန္ဓာမှ လွတ်မြောက်နေသော သဘောတရားသည်ကား နိဗ္ဗာန်သာ လျှင် ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် အစဉ်အမြဲအားဖြင့် (၁) ပါးသာ ဖြစ်သည်။ အစု မဖြစ်ပေ။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓအားဖြင့် ကြည့်လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ အတိတ် အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလအားဖြင့် ကြည့်လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ အစု မရှိပေ။ (၁) ပါးတည်းသာ ရှိသည်။

ဗဟိဒ္ဓနိဗ္ဗာန်၊ အဇ္ဈတ္တနိဗ္ဗာန်ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ အတိတ်နိဗ္ဗာန်၊ ပစ္စုပ္ပန်နိဗ္ဗာန်၊ အနာဂတ်နိဗ္ဗာန်ဟူ၍လည်း မရှိပေ။ နိဗ္ဗာန်သည် ကာလမှ လွတ်သောကြောင့် ကာလဝိမုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အစုမရှိဘဲ၊ (၁) ပါး တည်းသာဖြစ်၍ အစုမှ လွတ်သောကြောင့် ခန္ဓာဝိမုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်သည်။ နိဗ္ဗာန်သည် အစုမှ လွတ်သကဲ့သို့ ကာလမှလည်း လွတ်၏။

နိဗ္ဗာန်သည် အစုမှ လွတ်ခြင်း၊ ကာလမှ လွတ်ခြင်း၊ အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်သနည်းဆိုသော် အစုနှင့် ကာလထဲတွင် ပါဝင်နေသော အထက်ပါ ခန္ဓာ (၅) ပါးတို့ မဖြစ်ပေါ်ဘဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းမျှကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်သော ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် အစုနှင့်ကာလမှ လွတ်ရသည်။

အစုထဲတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ခန္ဓာ (၅) ပါးတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်လျှင် ခန္ဓာအစုထဲတွင် နိဗ္ဗာန် မပါပေ။ ထို့အတူ ကာလထဲတွင်

ပါဝင်သော ခန္ဓာ (၅) ပါးတို့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို နိဗ္ဗာန်ဟုခေါ်လျှင် နိဗ္ဗာန်သည် ကာလထဲတွင် မပါဝင်ပေ။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည် ခန္ဓာဝိမုတ်၊ ကာလဝိမုတ် ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

- ဥပါဒါန် + ခန္ဓာ
- ဥပါဒါန် = စွဲလမ်းခြင်း၊
- ခန္ဓာ = အစု
- ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော အစု၊

စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော အစု (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ) သည် ၊ (၅)ပါး ရှိသည်။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါး

- ၁။ ရူပ ပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ၂။ ဝေဒန ပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ၃။ သညျ ပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ၄။ သင်္ခါရ ပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ၅။ ဝိညာဏ ပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ရူပ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

ရူပဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်းခံရသောရုပ်အစု၊ [ရှေးကျမ်း စာစောင်များတွင် “ ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာရုံပြုခြင်း ခံရသောရုပ်အစု” ဟု ဖော်ပြလေ့ ရှိသည်။]

- ဝေဒနာ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ
- ဝေဒန ပါဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော ဝေဒနာအစု၊
- သညာ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ
- သညျပါဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော သညာအစု၊

သင်္ခါရ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော သင်္ခါရအစု၊

ဝိညာဏ + ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ

ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ = စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော ဝိညာဉ်အစု၊

ဥပါဒါန်ဟူသည် ကပ်၍ ယူခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းသော ကာမုပါဒါန်၊ အမြင်မှားကို စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ အလေ့မှား၊ အကျင့်မှားကို စွဲလမ်းသော သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တရှိသည်ဟူသော အယူမှားကို စွဲလမ်းသော အတ္တဝါဒုပါဒါန်ဟူ၍ ဥပါဒါန်လေးမျိုး ရှိသည်။ (ဥပါဒါန် လေးမျိုးအကြောင်း အကျယ်ကို သမုစ္စည်းပိုင်း၊ အကုသလသင်္ဂဟတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။) ထိုဥပါဒါန်လေးပါးနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော စိတ်ကို ဥပါဒါန်စိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုစွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်စိတ်တည်ကိန်းသော သူကို စွဲလမ်းသော သူဟု ခေါ်သည်။ ဥပါဒါန်စိတ်ကို ဖယ်ရှားလိုက်လျှင် စွဲလမ်းသောသူဟူ၍ မရှိတော့ပါ။

ဥပါဒါန်လေးပါး တွဲ ဥပါဒါန်စိတ် တည် ဥပါဒါန်စိတ်
တည်ကိန်းသောသူ၊
စွဲလမ်းသူ၊

စွဲလမ်းခြင်းရှိလျှင် စွဲလမ်းသူ၊ စွဲလမ်းခြင်း ခံရသူလည်း ရှိပေမည်။ စွဲလမ်းသူသည် ဥပါဒါန်စိတ် ဖြစ်၍ စွဲလမ်းခြင်း ခံရသူသည်ကား ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါး ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်စိတ်က ရုပ်အစု (ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ)၊ ဝေဒနာအစု (ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ)၊ သညာအစု (သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ)၊ သင်္ခါရအစု (သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ)၊ ဝိညာဉ်အစု (ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ) တို့ကို စွဲလမ်းသည်။

မိမိသာရမင်း၏ မိဖုရားကြီး ခေမာသည် သူ၏ ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါ လှပမှုကို အလွန်မက်မော တွယ်တာ၏။ ခေမာ မိဖုရားကြီး၏ မိမိအဆင်း ရုပ်အလှကို မက်မောစွဲလမ်းသော စိတ်သည် ဥပါဒါန်စိတ် ဖြစ်သည်။ ခေမာ မိဖုရားကြီး၏ လှပသော ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါသည်ကား စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရသော ရုပ်အစု (ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာ) ပင်ဖြစ်သည်။

လူတို့သည် စည်းစိမ်ရှိရှိ ခံစားရခြင်း၊ ပျော်ရွှင်စွာ ခံစားရခြင်း၊ ကျန်းမာစွာ ခံစားရခြင်း စသည့် ချမ်းသာသော ခံစားမှုများကို ကျေနပ်နှစ်သက်ကြ၏။ စွဲလမ်း ကြသည်။ ကောင်းမွန် သာယာသော ခံစားမှုများကို လက်မ လွတ်လိုကြပေ။ အစဉ်အမြဲ လိုလားကြသည်။ ဥပါဒါန်စိတ် ဖြစ်၏။ မိမိတို့၏ ဥပါဒါန်စိတ်က စွဲလမ်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝေဒနာသည် စွဲလမ်းခြင်းကို ခံစားနေရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာသည်လည်း စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရသော အစု (ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ) ဖြစ်သည်။

သညာဟူသော မှတ်သားမှု အစုသည်လည်း စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရသော အစု (သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ) ပင် ဖြစ်သည်။ ကောင်းမွန်သော၊ လိုလားနှစ်သက်သော မှတ်သားမှုများကို မပျောက်သွားစေချင်ပေ၊ မမေ့စေချင်ပေ၊ အဖန်တလဲလဲ ထပ်ကာထပ်ကာ မှတ်မိနေစေရန်ပင် စွဲလမ်းနေ၏။ မိမိ ခင်မင်သောသူကို သတိရ မှတ်မိနေသည်မှာ သညာဖြစ်သည်။ ထိုသညာ ပျောက်ကွယ်သွားမည်ကိုပင် စိုးရိမ်သည်အထိ စွဲလမ်းနေသည်။

သင်္ခါရကို အကြမ်းအားဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်းဟု ပြောဆိုနိုင်သည်။ သေချာစွာ စိစစ်ကြည့်သော် ပြုလုပ်တတ်သော သဘောတရားအစု (သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) တွင် စေတသိက် (၅၀) ပါဝင်သည်။ ထိုစေတသိက်(၅၀)သည်လည်း ဥပါဒါန်စိတ်၏ စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရသော အစု (သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ) ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကို မကျေမချမ်းဖြစ်၏၊ စိတ်ဆိုး၏။ မိမိ၏ ဒေါသကို စွဲလမ်းနေရကား စိတ်ဆိုးမှုသည် မပြေပျောက်နိုင်အောင် ရှိသည်။ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ပြောချင်ဆိုချင် မာန်မဲရိုက်ပုတ်ချင်ပေသည်။

မာန်မာန ကြီးထွားသူသည်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် မာနစေတသိက်ကို စွဲလမ်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။ မာနကို ဖယ်ရှားပစ်ပါဟူ၍လည်း မပယ်နိုင်ပေ။ ဖြေပျောက်၍ မရနိုင်အောင်ပင် စွဲလမ်းနေသည်။

စိတ်သည် အာရုံများကို သိနေ၏။ အာရုံကို သိသောစိတ် ပျောက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်၏။ မိမိစိတ်ကို မိမိမမေ့နိုင်အောင်ပင် စွဲလမ်းနေသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်သည်လည်း စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရသောအစု (ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ) ဖြစ်သည်။

စွဲလမ်းခြင်း မရှိစေရန် ဥပါဒါန်စိတ်ကို ဖယ်ရှားရမည်။ ကျန်သော စိတ်သည် စွဲလမ်းသောစိတ် မဟုတ်တော့ပေ။ ပုထုဇဉ်တို့တွင် စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်စိတ် ရှိသည်။ စွဲလမ်းသော စိတ်မရှိသော သူသည်ကား ရဟန္တာဖြစ် သည်။ ရဟန္တာတွင် ကိုယ်ခန္ဓာရှိ၏၊ အာရုံကို သိနိုင်သော စိတ်ရှိ၏။ သို့သော် စွဲလမ်းသော စိတ်မရှိပေ။ စွဲလမ်းခြင်း၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်သော ဥပါဒါန် လေးပါးကို ပယ်ထားသည်။

ကြေး၊ သံစသည်တို့တွင် မိမိကိုယ်တိုင်က ညစ်နွမ်းစေနိုင်သော၊ ချေးတက်နိုင်သော အားရှိသည်။ ရွှေတွင် ထိုကဲ့သို့ ချေးတက်နိုင်သော အားမရှိပေ။ ထိုကဲ့သို့ပင် ပုထုဇဉ်၏ ကိုယ်ထဲတွင်လည်း စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန် အားရှိသည်။ ရဟန္တာ၏ ကိုယ်ထဲတွင်ကား စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်အား မရှိ တော့ပေ။

ရွှေတွင် ပင်ကိုယ်က မိမိအထဲမှ ထွက်သော ချေး မရှိနိုင်သော်လည်း တခြား က လာ၍ ပေကျံနိုင်သောချေး ရှိသေးသကဲ့သို့ ရဟန္တာတွင်လည်း ကိုယ်တိုင်က စွဲလမ်းမှု မရှိသော်လည်း တခြားကလာ၍ စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန် ကား ရှိသေးသည်။ ဥပမာ- ရှင်မဟာကစ္စည်း အမည်ရှိသော ရဟန္တာသည် မောင်မစ္စက၏ စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရ၍၊ မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်တိုင်ပင်လျှင် ပုဏ္ဏားမ မာဂဏ္ဍီ၏ စွဲလမ်းခြင်းကို ခံရပါသည်။

ခန္ဓာ (၅) ပါးနှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါး

ခန္ဓာ (၅) ပါးတွင် စွဲလမ်းခံရသည် ဖြစ်စေ၊ မခံရသည် ဖြစ်စေ၊ လောကီ၊ လောကုတ္တရာ အားလုံးပါသည်။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါးတွင်ကား စွဲလမ်းခံရသော ခန္ဓာများသာ ပါဝင်သောကြောင့် လောကီသာ ပါသည်။ လောကုတ္တရာနှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်နှင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူ၍ ဉာဏ် (၂) မျိုးရှိရာ၊ အတွေးအခေါ်နှင့် ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ရင့်သန်စေရန် ခန္ဓာ (၅) ပါးကို တွေးခေါ် ဆင်ခြင်ပေးရမည်။ ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်စေရန် အတွက် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါးကို ရှုမှတ်ရမည်။ ရုပ်ကို စွဲလမ်းသူသည်

ရုပ်ကို၊ ဝေဒနာကို စွဲလမ်းသူသည် ဝေဒနာကို၊ သညာကို စွဲလမ်းသူသည် သညာကို၊ စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်ပေးရမည်။ ထို့ကြောင့် သဘာဝဉာဏ်ကို တိုးပွားစေရန် ခန္ဓာ(၅) ပါးကို ဟောကြားရ၍၊ ဝိပဿနာ တရားအားထုတ်ရန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅) ပါးကို ဟောကြားရသည်။

ဥပါဒါန် ပယ်သောနည်း

ကြေးသံတို့မှ ချေးများကို ဖယ်ရှား တိုက်ချွတ်ပစ်ရန် နည်းများ ရှိသကဲ့သို့၊ ပုထုဇဉ်တို့၏ ကိုယ်မှ ချေးများဖြစ်သော ဥပါဒါန်များကိုလည်း မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားပြသသော နည်းဖြင့် တိုက်ချွတ် ဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်၌ သီရိမာ အမည်ရှိသော ပြည့်တန်ဆာ အမျိုးသမီး တစ်ယောက်သည် ရုပ်အဆင်းအင်္ဂါ အလွန် ချောမောလှပါသည်။ တနေ့၌ ဆွမ်းခံသွားသော ရဟန်းတပါးသည် ထိုအမျိုးသမီးကို မြင်၍ အလွန်နှစ်သက်စွဲလမ်းရကား ဆွမ်းပင် မစားတော့ပေ။ ထိုအကြောင်းကို သိသော မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်းကို ခြွေချွတ်ဟောကြားရန် အချိန်စောင့်စားနေရာ၊ သီရိမာ သေသောအခါ၌ မြတ်စွာဘုရားက ခေါ်၍ပြ၏။ ရဟန်းသည် အလွန်ကြောက်ရွံ့သွားပြီ ခန္ဓာကြီး၏ မမြဲပုံ၊ ပျက်စီးတတ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ထောက်ဆသိမြင်၍ ရဟန္တာ ဖြစ်သွားတော့သည်။

ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်ပျောက်ရန် ပယ်သောနည်းမှာ စွဲလမ်းခြင်း ခံရသော ခန္ဓာ (၅) ပါးတို့၏ အပေါ်၌ မမြဲပုံ၊ ဆင်းရဲပုံ၊ အစိုးမရပုံများကို ပြတ်သားစွာ မြင်ရန် ရှုကြည့် မှတ်သော နည်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

အာယတန (၁၂) ပါး

- အာယတန = ပေါင်းဆုံခြင်း၊
- = ချဲ့ထွင်ခြင်း၊

ပေါင်းဆုံခြင်းသည် ချဲ့ထွင် ကျယ်ပြန့်စေသည်။ မည်သည့်ကိစ္စမဆို နှစ်မျိုးပေါင်းဆုံသော် ကျယ်ပြန့်လာ၏။ အရာဝတ္ထုပင်ဖြစ်စေ၊ လူလူချင်း

ဖြစ်စေ၊ ကိစ္စချင်းပင် ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုး နှစ်ဦး ပေါင်းဆုံသော် ကိစ္စ ကျယ်ပြန့်လာသည်။ ဥပမာ- ပေတံနှင့်စားပွဲ ထိလျှင် အသံမြည် မမြည်စေရန် ဖြည်းညင်းစွာ ချသော်လည်း ထိခြင်းကိစ္စ ပေါ်လာသည့် မျက်နှာပြင်တွင်လည်း ပေတံက နေရာယူထားလိုက်သဖြင့် နေရာမလှပေ။

မြေကြီးနှင့်မိုးရေ ပေါင်းဆုံသော် ရွံ့ဖြစ်လာ၏။ မြေကြီးထဲမှ မြက်မျိုးစေ့များ၊ သစ်ပင်မျိုးစေ့များ ရှင်သန်ပြီး ပေါက်လာသည်။ မိုးရေကို တောင့်တကြသော ပိုးမွှား တိရစ္ဆာန်ငယ်များ ပျော်မြူးကြသည်စသဖြင့် ကိစ္စရပ်များ ကျယ်ပြန့်လာသည်။

လူလူချင်း နှစ်ယောက်ပေါင်းဆုံမိရာ၌ ချစ်ခင်သူချင်း ဖြစ်စေ၊ မုန်းသူချင်း ဖြစ်စေ၊ ချစ်ခင်သူနှင့် မုန်းသူချင်း ဖြစ်စေ ပေါင်းဆုံလျှင် ကိစ္စများပေါများ ကျယ်ပြန့်လာ၏။ မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တွင် သုဘာထေရီနှင့် အရက်မူးသမားတွေဆုံသော် ကိစ္စရပ်များ ကျယ်ပွားလာ၏။ သုဘာထေရီတွင် လက်ငင်း မျက်လုံးကန်းရ၏။ အရက်မူးသမားတွင်ကား၊ နောင်ဘဝများအတွက် အကုသိုလ် ကိစ္စကြွေးများ တင်သွားသည်။ (ဇီဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်၌ သီတင်းသုံးသော သုဘာထေရီအကြောင်း အကျယ်ကို ထေရီဂါထာတွင် ဖတ်ရှုပါ။)

စာမေးပွဲ အောင်စာရင်းထွက်သော် တချို့ကား အောင်စာရင်းကို မျက်စိဖြင့်မြင်၏။ တချို့ကား နားဖြင့်ကြား၏။ စာမေးပွဲ အောင်စာရင်းကို နားဖြင့် သို့မဟုတ် မျက်စိဖြင့် ဆုံမိသော် စာအောင်သူတို့မှာ ဝမ်းမြောက်ကြပြီး၊ ကျန်းသုတို့မှာ ဝမ်းနည်းကြရသည်။

ထို့ကြောင့် သဘာဝအားဖြင့် မည်သည့် ကိစ္စမဆို ပေါင်းဆုံမိသော် ချဲ့ထွင် ကျယ်ပြန့်လာတတ်သည်။ ကိစ္စတစ်ခုနှင့် တစ်ခုကား မပေါင်းဆုံ၍ မရပေ။ အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် ပေါင်းဆုံမိရသည်။ ထိုသို့ ပေါင်းဆုံမိသော်လည်း မချဲ့ထွင် မကျယ်ပြန့်လာစေရန် လေ့ကျင့်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ လေ့ကျင့်ဆောင်ရွက်ရာ၌ နည်းလမ်း သုံးမျိုးရှိသည်။

မျက်စိနှင့်အဆင်း ပေါင်းဆုံသော် မြင်လာ၏။ ထိုအဆင်းကို လိုချင်သော လောဘရှိလာ၏။ မျက်စိနှင့်အဆင်း မတွေ့ဆုံသော် လောဘ မဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း ယူဆ၍ မျက်စိနှင့်အဆင်း မတွေ့ဆုံမိရန် ကြိုးစား၏။ မျက်စိကို ပိတ်ထား၏။ နားနှင့်အသံတို့ မတွေ့ဆုံမိစေရန်လည်း နားကို ဆိုပိတ်ထားသည်။ ထိုနည်းကား နည်းတနည်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းသည် မိမိကိုယ်ကို ညှဉ်းပန်းခြင်းဖြင့် အစွန်းရောက်နေသည်။ ဓမ္မစကြာနည်းအရ အတ္တကိလမထာနုဇောဂ လမ်းဖြစ်သည်။

ဆာလောင်သော သူသည် အစားအစာကို လွန်စွာ စားလျှင် အားရတင်းတိမ်သွားသကဲ့သို့ လောဘကိုလည်း စိတ်ရှိတိုင်း အားရပါးရ လိုက်စားသော် လောဘ ကုန်ခန်းသွားနိုင်သည်ဟု ယူဆ၍ ကာမဂုဏ် တရားများကို လက်ခံသော နည်းလမ်းတမျိုးလည်း ရှိသည်။ ထိုနည်းသည် လျှော့လွန်း၍ အစွန်းတဘက်သို့ ရောက်နေသည်။ ကာမသုခလ္လိကာနုဇောဂ လမ်းဖြစ်သည်။

မြတ်စွာဘုရား၏ လမ်းကား ယထာဘူတကျသော မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အလယ်လမ်း ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပေါ်သည့် သဘာဝအတိုင်းကို သိမြင်နေရမည်။ မျက်စိနှင့် အဆင်းတွေ့ဆုံ၍ မြင်သည် ဆိုရာ၌ မြင်စရာရှိ၍ မြင်သည်။ ကြားစရာရှိ၍ ကြားသည် စသည်ဖြင့် သိနေရမည်။ အနုပိတ်လိုက်၍ မြင်သည်၊ ကြားသည်၊ နံသည် စသည်တို့ကို သိမှတ်နေရမည်။ မြင်သည်ကို မြင်သည်။ ကြားသည်ကို ကြားသည်။ နံသည်ကို နံသည်ဟူ၍ သိမှတ်နေသော် တဆင့်တက်၍ လောဘ၊ ဒေါသစိတ်များ မလာနိုင်တော့ပေ။ လောဘ၊ ဒေါသများ လျော့နည်းလာသော် ၎င်းတို့ကို အရင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခများလည်း မလာတော့ပေ။ ဤကဲ့သို့ ရှုမှတ်သော် မျက်စိနှင့် အဆင်း ပေါင်းဆုံသော်လည်း ချဲ့ထွင်ကျယ်ပြန့်လာခြင်း မရှိတော့ပေ။

ရိုးရိုး သာမန်လူများသည် ဂိစ္စတခုနှင့်တခု ပေါင်းဆုံသော် မျက်ခြင်း ကျယ်ပြန့်သွား၏။ မဇ္ဈိမပဋိပဒါ လမ်းအတိုင်း မြင်သည်ကို မြင်သည်၊ ကြားသည်ကို ကြားသည် စသဖြင့် တရားရှုမှတ်သူသည်ကား ဂိစ္စတခုနှင့်တခု ပေါင်းဆုံသော်လည်း ကျယ်ပြန့်မှု နည်းပါးလာသည်။ တမင်တဖိုလ်များသာ

သော် ပိုမို၍ လျော့နည်းလာတော့သည်။ ရဟန္တာများသည် မစွဲမပဋိပဒါ လမ်းဆုံးသို့ ရောက်နေကြသည်။ ကိစ္စရပ်များ ပေါင်းဆုံမိသော်လည်း ကျယ်ပြန့်ချဲ့ထွင်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ လောဘ၊ ဒေါသများ မရှိတော့ပေ။

အာယတန (၁၂) ပါး

- ၁။ စက္ခု အာယတန
- ၂။ သောတာယတန
- ၃။ ဃာနာယတန
- ၄။ ဇိဝှါယတန
- ၅။ ကာယာယတန
- ၆။ မနာယတန
- ၇။ ရူပါယတန
- ၈။ သဒ္ဓါယတန
- ၉။ ဂန္ဓာယတန
- ၁၀။ ရသာယတန
- ၁၁။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန
- ၁၂။ ဓမ္မာယတန

စက္ခု အာယတန၊ သောတ အာယတန၊ ဃာန အာယတန၊ ဇိဝှာ အာယတန၊ ကာယ အာယတန၊ မန အာယတနဟူသော အာယတန (၆)ပါး သည်ကား အတွင်းဘက်က နေသည်။ ရူပ အာယတန၊ သဒ္ဓ အာယတန၊ ဂန္ဓ အာယတန၊ ရသာ အာယတန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ အာယတန၊ ဓမ္မ အာယတန၊ ဟူသည့် အာယတန (၆) ပါးသည်ကား အပြင်ဘက်က နေသည်။ အတွင်း အာယတန ဖြစ်သော စက္ခုနှင့် အပြင် အာယတနဖြစ်သော ရူပတို့ ပေါင်းဆုံ၍ ချဲ့ထွင် ကျယ်ပြန့်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အတွင်းသော အာယတနနှင့် အပြင်သဒ္ဓ အာယတန၊ အတွင်းဃာန အာယတနနှင့် အပြင်ဂန္ဓ အာယတန၊ အတွင်း ဇိဝှါ အာယတနနှင့် အပြင်ရသာ အာယတန၊ အတွင်းကာယ အာယတနနှင့် အပြင်ဖောဋ္ဌဗ္ဗ အာယတန၊ အတွင်းမန အာယတနနှင့် အပြင်ဓမ္မ အာယတနတို့ ပေါင်းဆုံ၍ ချဲ့ထွင်ကြသည်။

အပြင်အာယတနများတွင် ရူပ၊ သဒ္ဒ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ (၅) ခုမှ ကြွင်းကျန်သော တရားများကို အတွင်းမန အာယတနနှင့်လည်း တွဲနိုင်သည်။

ဥပမာ- မောင်မဲဟူ၍ ကျောက်သင်ပုန်းပေါ်တွင် ရေးသော် ကျောက် သင်ပုန်းပေါ်က မြေဖြူဖြင့် ရေးသားထားမှုကိုသာ မြင်ရသည်။ ကာယကံရှင် မောင်မဲကို မမြင်ရပေ။ မောင်မဲကို စိတ်ထဲကသာ သိလိုက်သည်။ ကျောက်သင် ပုန်းပေါ်က မြေဖြူဖြင့် ရေးထားခြင်းကို မျက်စိဟုခေါ်သော စက္ခု အာယတန နှင့် ပေါင်းဆုံမိ၍ စိတ်ထဲက သိသော မောင်မဲကို မူကား မနအာယတနနှင့် ပေါင်းဆုံမိ လိုက်သည်။ ထို့အတူပင် မဖြူဟု နှုတ်က ပြောရာ၌ နှုတ်မှထွက် သော မဖြူဟူသည့် အသံသည် သောတ အာယတနနှင့် ပေါင်းဆုံ၏။ မဖြူကိုမူကား မန အာယတနနှင့် ပေါင်းဆုံမိ၍ သိသည်။

မန အာယတနကို ဉာဏ်စဉ်နသေးသော ယောဂီများက နှလုံးရုပ် (ဟဒယရုပ်) ဟု တွေ့တတ်သည်။ အဘိဓမ္မာနည်းအရ အလွန်ရင့်ကျက်သော ဉာဏ်ကြီးရှင်များသည်ကား စိတ်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆလာသည်။ လျက်ဆား ပုလင်းထဲမှ လျက်ဆားကို ကြည့်၍ လျက်ဆားဟု ပြောသူနှင့် တကယ်စား ကြည့်၍ လျက်ဆားဟု ပြောသူကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပုလင်းထဲမှ အရာသည် လျက်ဆား မဟုတ်ဟုသာ မပြောနိုင်ပါ။ ထိုသို့ပင် မန အာယတနကို နှလုံးရုပ် ဖြစ်သည်၊ စိတ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ပြောခြင်းမှာ နှစ်မျိုးစလုံးပင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အမြင်အတွေ့ တမျိုးစီသာ ဖြစ်ပါသည်။

အတွင်းအာယတနနှင့် အပြင်အာယတန ပေါင်းဆုံပုံ

အတွင်း		အပြင်
၁။ စက္ခုအာယတန	-----	ရူပအာယတန
၂။ သောတအာယတန	-----	သဒ္ဒအာယတန
၃။ ဃာနအာယတန	-----	ဂန္ဓအာယတန
၄။ ဇိဝှါအာယတန	-----	ရသအာယတန
၅။ ကာယအာယတန	-----	ဖောဋ္ဌဗ္ဗအာယတန
၆။ မနအာယတန	-----	ဓမ္မအာယတန

တရားကိုယ်များ (ပင်ရင်းသဘာဝများ)

အတွင်း

- ၁။ စက္ခုအာယတန၏ တရားကိုယ်သည် စက္ခုပသာဒရုပ် (၁)ပါးဖြစ်သည်။
- ၂။ သောတအာယတန၏ ။ သောတပသာဒရုပ်(၁)ပါးဖြစ်သည်။
- ၃။ ဃာနအာယတန၏ ။ ဃာနပသာဒရုပ်(၁)ပါးဖြစ်သည်။
- ၄။ ဇိဝှါအာယတန၏ ။ ဇိဝှါပသာဒရုပ် (၁) ပါးဖြစ်သည်။
- ၅။ ကာယအာယတန၏ ။ ကာယပသာဒရုပ် (၁) ဖြစ်သည်။
- ၆။ မနအာယတန၏ ။ စိတ် (၁) ပါးဖြစ်သည်။

အပြင်

- ၁။ ရူပအာယတန၏ တရားကိုယ်ကား အဆင်း(၁) ပါးဖြစ်သည်။
- ၂။ သဒ္ဓအာယတန ။ အသံ (၁) ။
- ၃။ ဂန္ဓအာယတန ။ အနံ့ (၁) ။
- ၄။ ရသအာယတန ။ အရသာ(၁) ။
- ၅။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗအာယတန ။ အတွေ့ (၃) ။
(ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော)
- ၆။ ဓမ္မအာယတန ။ စေတသိက် (၅၂) ပါး
သုခမရုပ် (၁၆) ပါး
နိဗ္ဗာန် (၁) ပါး
(၆၉) ပါးဖြစ်သည်။

ဓာတ်

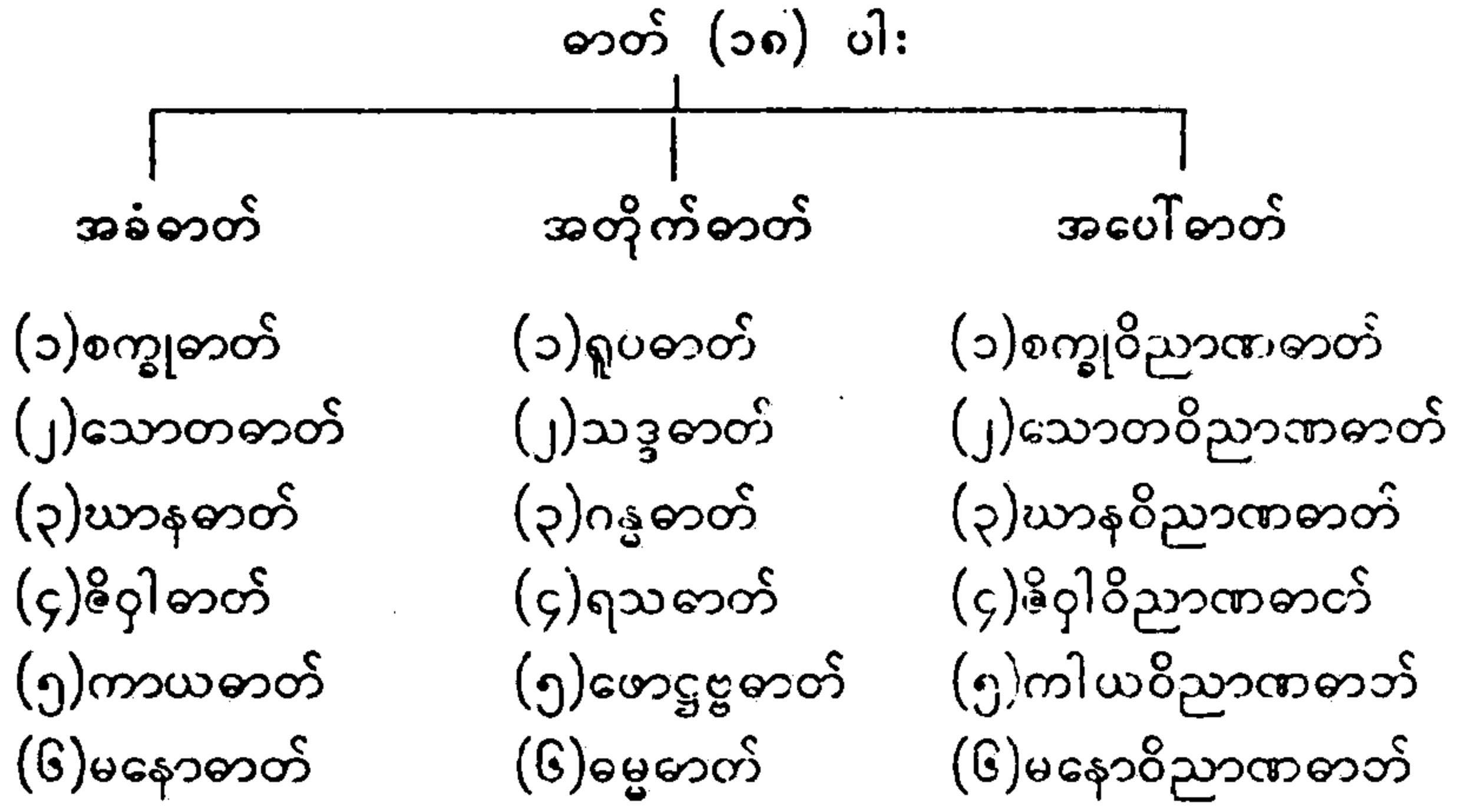
ဓာတ် = မူလသဘာဝ

မိမိ၏သဘောကို ဆောင်တတ်သောကြောင့် ဓာတ်ခေါ်သည် ဟုဆိုသဖြင့်၊ ဓာတ်ဟူသည်မှာ ပင်ကိုယ်၊ မူရင်း၊ မူလသဘာဝပင် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ရှောက်သီးထဲတွင် အချဉ်ဓာတ်ရှိ၏။ ထိုအချဉ်ဓာတ် သဘာဝကို

ရှောက်သီးထဲတွင် မည်သူကမျှ ထည့်ပေးထားသည် မဟုတ်ပေ။ သူ့ပင်ကိုယ် သဘာဝအလျောက် ရှိနေသည်။ ငရုတ်သီးထဲ တွင်လည်း အစပ်ဓာတ် ရှိသည်။ သူ့သဘာဝအလျောက် ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။

လူတို့တွင်လည်း သူ့ပင်ကိုယ်သဘာဝနှင့်သူ၊ သူ့ဓာတ်နှင့်သူ ရှိသည်။ ကြံစည် တွေးခေါ်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ ပြောဆို လုပ်ကိုင်ရာ၌ ဖြစ်စေ၊ သူ့သဘာဝနှင့် သူ ကြံစည် ပြောဆိုလုပ်ကိုင်ကြသည်။

အဘိဓမ္မာနည်းအရ မူလသဘာဝ ဓာတ်ကြီး (၁၈) ပါးရှိသည်။

အခံဓာတ်ကို အတိုက်ဓာတ်က လာတိုက်သော် အပေါ်ဓာတ်က ပေါ်လာ၏။ ဥပမာ- စားပွဲကို တုတ်နှင့် ခေါက်သော် အသိ ပေါ်လာသည်။ စားပွဲသည် အခံပစ္စည်းဖြစ်၍ တုတ်သည် အတိုက်ပစ္စည်း ဖြစ်သည်။ အသိ သည်ကားဖြစ်ပေါ်လာသော အပေါ်ဓာတ် ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် စက္ခုဟူသော အခံဓာတ်ကို ရူပဓာတ်ဟူသော အတိုက် ဓာတ်က လာ၍ တိုက်သော် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်ဟူသော အပေါ်ဓာတ်ပေါ်လာ သည်။ အကြမ်းအားဖြင့် သဘာဝမျက်စိနှင့် အဆင်း တွေ့၍ မြင်သည့်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ငါကြည့်၍ ငါမြင်သည်၊ သူကြည့်၍ သူမြင်သည် ဟူ၍ မရှိပေ။ အခံဓာတ်၊ အတိုက်ဓာတ်၊ အပေါ်ဓာတ် သုံးမျိုး သာရှိ၏။

ရူပဓာတ်က စက္ခုဓာတ်ကို ထိသော် စက္ခုဝိညာဏဓာတ် ဖြစ်ပေါ် သကဲ့သို့ သဒ္ဓဓာတ်က သောတဓာတ်ကို ထိသော် သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်က ယာနဓာတ်ကို ထိသော် ယာနဝိညာဏဓာတ်၊ ရသဓာတ်က ဇိဝှါဓာတ်ကို ထိသော် ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်က ကာယဓာတ်ကို ထိသော် ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်က မနောဓာတ်ကို ထိသော် မနော ဝိညာဏဓာတ် ဟူ၍ အသီးသီး ဖြစ်ပေါ် လာပါသည်။

ဓာတ် (၁၈) ပါး၏တရားကိုယ်များ
(ပင်ရင်းသဘာဝများ)

အင်္ဂါတော်

(၁) စက္ခုဓာတ်၏	တရားကိုယ်မှာ	စက္ခုပသာဒရုပ်ဖြစ်သည်။
(၂) သောတဓာတ်၏	။	သောတပသာဒရုပ်။
(၃) ယာနဓာတ်၏	။	ယာနပသာဒရုပ်။
(၄) ဇိဝှါဓာတ်၏	တရားကိုယ်မှာ	ဇိဝှါပသာဒရုပ်ဖြစ်သည်။
(၅) ကာယဓာတ်၏	။	ကာယပသာဒရုပ်။
(၆) မနောဓာတ်၏	။	သမ္ပဋိစ္ဆန်းစိတ် (၂) ပါးနှင့် ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း စိတ် (၁) ပါး၊ ပေါင်း (၃) ပါးဖြစ်သည်။

အတိုက်ဓာတ်

(၁) ရူပဓာတ်၏	တရားကိုယ်မှာ	ရူပါရုံဖြစ်သည်။
(၂) သဒ္ဓဓာတ်	။	သဒ္ဓါရုံ။
(၃) ဂန္ဓဓာတ်	။	ဂန္ဓာရုံ။
(၄) ရသဓာတ်	။	ရသာရုံ။
(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်	။	ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟူသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ(၃)ပါးဖြစ်သည်။
(၆) ဓမ္မဓာတ်၏	။	စေတသိက် (၅၂) ပါး၊ သုခုမရုပ် (၁၆) ပါး၊ နိဗ္ဗာန် (၁) ပါး၊ ပေါင်း (၆၉) ပါး ဖြစ်သည်။

အပေါ်ဓာတ်

- (၁) စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၏ တရားကိုယ်မှာ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါးဖြစ်သည်။
- (၂) သောတဝိညာဏဓာတ် ။ သောတဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါး ။
- (၃) ဃာနဝိညာဏဓာတ် ။ ဃာနဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါး ။
- (၄) ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ် ။ ဇိဝှါဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါး ။
- (၅) ကာယဝိညာဏဓာတ် ။ ကာယဝိညာဉ်စိတ် (၂) ပါး ။
- (၆) မနောဝိညာဏဓာတ် ။ ဒွေးပဉ္စဝိညာဉ်စိတ် (၁၀) ပါးနှင့်မနော
ဓာတ်(၃)ပါးကြည့်သော ကျန်စိတ်
(၇၆)ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ငါ၊ သူ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမဟူ၍ သီးခြားမရှိကြောင်း ဓာတ် (၁၈) ပါးနှင့် စစ်ဆေး ကြည့်ရှုနိုင်သည်။ ဓာတ် (၁၈) ပါးကို အနုစိတ်မှတ်သား၍ ထင်ရှားစွာ သိမြင်သောသူသည် အကျိုးများစွာ ရရှိနိုင်ပေသည်။ “ဤစာအုပ်ကို ငါမြင်သည်” ဟု ဆိုရာ၌ စင်စစ်အားဖြင့် စာအုပ်မှ အရောင်အဆင်း ရူပဓာတ် သည် စက္ခုဓာတ်ကို ထိလိုက်သောအခါ စက္ခုဝိညာဉ် ဓာတ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ပင် ဖြစ်သည်။

ဓာတ် (၁၈) ပါးကို မသိဘဲ ငါမြင်သည်၊ ငါကြားသည်၊ ငါတွေ့ထိ သည် ဟူ၍သာ ငါစွဲပြင်းထန်နေပါက၊ တဆင့်တက်၍ ငါနှစ်သက်သည်၊ ငါလို ချင်သည်၊ ငါစိတ်ဆိုးသည်၊ ငါမုန်းသည်၊ စသည်ဖြင့် ရာဂအား၊ မောဟ အား၊ ဒေါသအားတို့သည် တဟုန်တည်း ပြင်းထန်လာနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ အကုသိုလ် များပြင်းထန်လာသော် ကုသိုလ်အားများသည် တဖြည်းဖြည်း ယုတ်လျော့သွား ပေတော့မည်။ ထိုအခါ သူ၏ ကြံစည်၊ ပြောဆို၊ ဆောင်ရွက်မှု များသည် ထိုသူအတွက် လည်းကောင်း၊ တပါးသူအတွက်သော် လည်းကောင်း အကျိုးကျေးဇူးရနိုင် တော့မည် မဟုတ်ပေ။ နောင်ဘဝများ၌လည်း နစ်မွန်းသည် ထက် နစ်မွန်းသွား နိုင်ပေသည်။

ဓာတ် (၁၈) ပါးကို သိနေသောသူကား တဖြည်းဖြည်း ငါစွဲ လျော့နည်း လာသည်။ ငါစွဲစွဲလာသော် လောဘ၊ ဒေါသ၊ ရာဂ၊ မာန စသည်တို့လည်း လျော့ပါးလာသည်။ ထိုအကုသိုလ်များ လျော့ပါးလာသော် ကုသိုလ်တရားများ

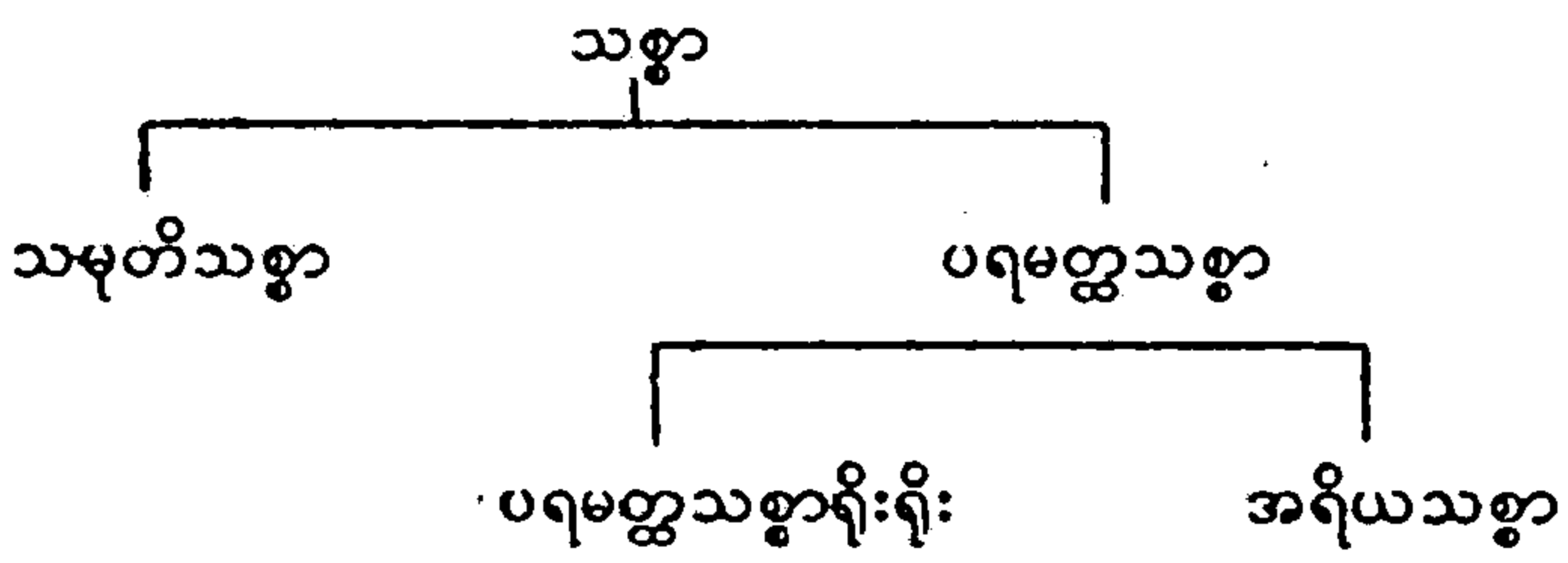
ဖြစ်သည့် သဒ္ဒါ၊ သီလ၊ ပညာ၊ ဘာဝနာစသည့်အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းမွန်သော အင်အားများ တိုးတက်လာသည်။ ကုသိုလ်အင်အားများ တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ကြံစည်၊ ပြောဆို၊ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ကောင်းမွန်လာသည်။ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှု ကံတရားများ ကောင်းမွန်လာသောကြောင့် လောကထဲတွင် ကောင်းကျိုးများကို ပြည့်ပြည့်ဝဝခံစားနိုင်ပေတော့မည်။ ယခုဘဝ၊ နောင်ဘဝ စသည်ဖြင့်ဘဝတိုင်းတွင် အကျိုးခံစားနိုင်လာသည်။ လောကထဲတွင် ပျော်ရွှင်စွာခံစားမှုများကို ငြီးငွေ့လာသောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ အကောင်းခံစားရသည်ကိုပင် ဒုက္ခဟုထင်မြင်လာလျှင်လည်းကောင်း၊ လောက ထဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်မည့် လမ်းကိုလည်း ရှာယူနိုင်လာမည်။

ထိုကြောင့် လောကီ၊ လောကုတ္တရာအတွက် ကောင်းကျိုးများရရှိစေရန် မူလ သဘာဝဓာတ် (၁၈) ပါးကို သိသာထင်မြင်အောင် ရှုမှတ်သင့်ပေသည်။

သစ္စာလေးပါး

- ၁။ ဒုက္ခအရိယ သစ္စာ
- ၂။ ဒုက္ခသမုဒယ အရိယ သစ္စာ
- ၃။ ဒုက္ခနိရောဓ အရိယ သစ္စာ
- ၄။ ဒုက္ခနိရောဓ ဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ၊

သစ္စာဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိစကား သစ္စမှ လာ၍ မှန်ကန်ခြင်း၊ အမှန်တရားဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

သမုတိသစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာ

သမုတိသစ္စာ .. ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော အမှန်တရား၊ သမုတိသစ္စာသည် ပညတ်မျှသာဖြစ် သည်။

ပရမတ္ထသစ္စာ .. မဖောက်မပြန် တိကျမှန်ကန်၍၊ ထင်ရှားရှိနေသော အမှန်တရား၊ ပရမတ္ထသစ္စာသည် စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ သဘောကို မိမိတို့ ဆောင်၍ တိကျမှန်ကန်စွာ ဖြစ်နေသော အမှန်တရား များဖြစ်သည်။

သမုတိသစ္စာဟူသည် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထား သော အမှန်တရားသည် တကယ်စိစစ်သောဉာဏ်ဖြင့် ရှာ၍ ကြည့်သော် ပျောက်ကွယ်သွား၏။ ပရမတ္ထသစ္စာ ဟူသော မဖောက်မပြန် တိကျမှန်ကန်၍ ထင်ရှားရှိနေသည့် အမှန်တရားသည်ကား တကယ်စိစစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် ရှာ၍ ကြည့်နိုင်လေ၊ ပို၍ ပြတ်သားစွာ တွေ့ရလေ ဖြစ်သည်။ သမုတိသစ္စာကို လွယ်ကူစွာ ကြည့်၍ သိနိုင်၏။ သို့သော် ခက်ခက်ခဲခဲ ဝေဖန်ဆင်ခြင် ကြည့် သော် သမုတိသစ္စာကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ပရမတ္ထသစ္စာသည်ကား လွယ်လွယ် ဖြင့် ကြည့်၍မရပေ၊ သေချာစွာ စိစစ်ကြည့်မှသာ ပေါ်လွင်ထင်ရှား နိုင်ပေသည်။

သမုတိသစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာသည် နေရာတိုင်းတွင် ရှိသည်၊ သူ့နေရာနှင့်သူ ဖြစ်၏။ ဥပမာ- စာရွက်ပေါ်မှ စာလုံးများသည် သမုတိသစ္စာ ဖြစ်သည်၊ စာလုံးများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော မင်္ဂလာများသည်သာလျှင် ပရမတ္ထ သစ္စာဖြစ်သည်။

ပရမတ္ထနည်းဖြင့် ကြည့်သော် သမုတိသစ္စာ မရှိကြောင်း သိရသော် လည်း၊ သမုတိသစ္စာကို ရှိသေရမည်၊ လေးစားရမည်၊ ဂရုပြုရပေမည်။ ဘုရား၊ ရဟန္တာ၊ မိဘ၊ ဆရာသမား၊ သူငယ်ချင်း၊ မိတ်ဆွေ၊ သူခိုး၊ မီး စသည်တို့သည် သမုတိသစ္စာနယ် အရသာ ရှိပေသည်။ ပရမတ္ထနည်းအရ သေချာစွာ စိစစ် သော်ကား မရှိပေ၊ သို့သော် သမုတိသစ္စာများ ဖြစ်သော မိဘ၊ ဆရာ၊ မိတ်ဆွေ များကို လေးစားရမည်၊ အသိအမှတ် ပြုရမည်ဖြစ်သည်။ သူခိုး၊ ဓားပြ၊ မီး

စသည့် ရန်သူများကိုလည်း ဂရုစိုက်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့် လောကီသား ဖြစ်လာ၍၊ ရပ်ရွာမြို့နယ်များတွင် နေထိုင်ရသော အခါ၌ သမုတိသစ္စာကို ပယ်ဖျောက် ချန်လှပ်ထား၍ မဖြစ်ပေ။ သမုတိသစ္စာကိုပင် ပြတ်သားဆောင် ကြည့်ရှုရပေမည်။ သမုတိသစ္စာပေါ်တွင် ရပ်တည်၍ ပြောဆိုပြုမှု ဆောင်ရွက် ရမည်။ လောကထဲတွင် သစ္စာဆိုသည် မှန်သမျှ သမုတိသစ္စာပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရားလောင်း ငုံးမင်း၊ အင်္ဂုလိမာလ စသည်တို့သည် သမုတိသစ္စာ ဆိုခဲ့ကြသည်။

ဝိပဿနာ လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်လိုလျှင်ကား၊ သမုတိသစ္စာကို ရှုကြည့်ခြင်းဖြင့် မရတော့ပေ။ ပရမတ္ထ သစ္စာပေါ်တွင်သာ ရပ်တည်၍ ဆောင် ရွက်ရမည်။ သမုတိသစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာသည် သူ့နေရာနှင့်သူ အရေးကြီး ပါသည်။ သမုတိသစ္စာကို အချိုးကျကျ ကျင့်သုံးလျှင် လောကထဲ တွင် အဆင့် အတန်း တိုးတက် မြင့်မားနိုင်သည်။ သို့သော် လောကုတ္တရာ နယ်ပယ်ထဲသို့ ကား မရောက်နိုင်ပေ။ လောကုတ္တရာ လုပ်ငန်းအတွက် ပရမတ္ထသစ္စာကိုပင် အသုံးပြုရပေမည်။ မီးရထားကို ရေထဲတွင် မောင်း၍ မရ၊ လှေကို ကုန်းပေါ်တွင် မောင်း၍ (သို့မဟုတ်) လှော်၍ မရဘဲ၊ မီးရထားကို သံလမ်းပေါ်တွင်သာ၊ လှေကို ရေထဲတွင်သာ မောင်း၊ လှော်၍ ရနိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။

မီးရထားနှင့် လှေသည် နေရာပြောင်းလဲ၍ ခုတ်မောင်းသော် မရနိုင် သော်လည်း၊ သူ့နေရာနှင့်သူတွင်ကား အသုံးဝင်၏။ သမုတိသစ္စာကို လောကီ တက်လမ်း အတွက် လည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထသစ္စာကို လောကုတ္တရာ တက် လမ်းအတွက် လည်းကောင်း သူ့နေရာနှင့်သူ အလှည့်ကျ လေ့ကျင့်ပေးလျှင် ဘဝအဆက်ဆက်တွင် တိုးတက် ၍ ဘုံစဉ်စံ အရိယာအဖြစ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ပေမည်။ တဆင့်ထက် တဆင့် မြင့်တက်သွားနိုင်ပါသည်။

ပရမတ္ထသစ္စာရိုးရိုး

ပရမတ္ထသစ္စာရိုးရိုး နေရာက ကြည့်လျှင် စိတ်က အာရုံကို သိတတ် ဖြင်းသည် အမှန်ဖြစ်၏။ စိတ်က အာရုံကို သိရာ၌ ကုသိုလ်စိတ်က ကောင်းသည်။ အကုသိုလ်စိတ်က မကောင်းဟူ၍ ခွဲခြား သိသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင်

ဖဿသည် ထိခြင်းအမှန်ဖြစ်၏။ ဝေဒနာသည် ခံစားခြင်း အမှန်၊ ရုပ်သည် ဖောက်ပြန် ခြင်းအမှန် ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် အေးငြိမ်းခြင်း အမှန်ဖြစ်၏။ စသည်ဖြင့် ပရမတ္ထ သစ္စာရိုးရိုးက အမှန်တရားများကို ဖော်ထုတ်သည်။

အရိယသစ္စာ

ပရမတ္ထသစ္စာကိုပင် အရိယသစ္စာ နယ်ကကြည့်သောအခါ စိတ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ရုပ်တို့သည် မမြဲသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ အစိုးရသော ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲသော ဒုက္ခသစ္စာ တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်သွား သည်။ စိတ်တွင်လည်း အကုသိုလ်စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်စိတ် သည် လည်းကောင်း၊ မမြဲသောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ သာလျှင်ဖြစ်သည်။

သမုတိသစ္စာသည် သာမန်ရိုးရိုး ကြည့်လျှင် ရှိကြောင်း သိနိုင်သည်။ စိစစ်ကြည့်သော်ကား မခံနိုင်တော့ပေ။ သမုတိသစ္စာကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ပရမတ္ထသစ္စာသည် စိစစ်ကြည့်သော် ရှိကြောင်းသိရသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာ ဖြင့်တရား အားထုတ်ကြည့်သော်ကား မခံနိုင်တော့ပေ။ အရိယသစ္စာသည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တရားအားထုတ် ကြည့်လေ၊ မှန်ကန်လေ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး မှန်ခြင်းဖြစ်သည်။

အရိယသစ္စာဟူသည်မှာ မပြောင်းလဲသော မှန်ခြင်း၊ ဖြူစင်သန့်ရှင်း သော ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ရွေ့လျားခြင်း မရှိသော မှန်ကန်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တရားအားထုတ်၍ ကြည့်သော် အရိယ သစ္စာကို တွေ့မြင်သိရှိနိုင်ပါသည်။ မဂ်ဖိုလ် ရသူသည်ကား ရှင်းလင်းပြတ်သား စွာ မြင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အရိယသစ္စာသည်သာလျှင် ကြည့်ရှုနိုင်လေ၊ ပို၍ မြင်နိုင်လေ ဖြစ်သော အမှန်တရားစင်စစ် ဖြစ်ပါသည်။

သစ္စာလေးပါးကို သင်ကြား၍ သိနားလည်သော် မည်ကဲ့သို့ အသုံးကျ နိုင်ကြောင်း သစ္စာလေးပါးသည် လောကီ၊ လောကုတ္တရာအတွက် အသုံး ချနိုင်သော အချက်များဖြစ်သည်။ လောကထဲတွင်ပင် သမုတိသစ္စာကို လေးစား ဂရုပြုရမည်။ သမုတိသစ္စာကို လေးစားနိုင်သည်နှင့်အမျှ တိုးတက်လာပေမည်။

လေးစားသည် ဆိုရာ၌လည်း-

- (၁) သူ့ကိစ္စ၊ ကိုယ့်ကိစ္စ၊ ပြတ်သားအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- (၂) သူ့စည်းနှင့်သူ၊ ကိုယ့်စည်းနှင့်ကိုယ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။
- (၃) သူ့အချိန်နှင့်သူ ကိစ္စပြတ်သားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း

များသည် သမုတိသစ္စာကို လေးစားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သမုတိသစ္စာကို မလေးစားလျှင် လောကထဲတွင် ဆုတ်ယုတ်နစ်မွန်း နိုင်ပါသည်။ ပျက်စီးသွားနိုင်ပါသည်။

သမုတိသစ္စာကို လေးစား၍ လောကထဲတွင် တစတစ ကြီးပွား တိုးတက်လာသူသည်ကား ပရမတ္ထသစ္စာကို တွေ့ရန် အခြေခံ လုံလောက် ပါသည်။

သိပ္ပံပညာသည် တိတိကျကျ အမှန်တရားကိုရှာ၏။ အဘိဓမ္မာက လည်း ပရမတ္ထအမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်သည်။ သို့သော် ကွာခြားသည်မှာ ကား သိပ္ပံပညာက ရုပ်ဓာတ်၊ စိတ်ပညာ၊ တွေးခေါ်ဆင်ခြင်ခြင်း ပညာစသည့် ပညာ ရပ်များကို တွေ့ရှိသည်။ ထိုပညာရပ်များသည် လောကထဲတွင် တိုးတက်စေရန် အတွက်၊ အသုံးချရန် ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏ပရမတ္ထနည်းသည်ကား လောကထဲမှ ထွက်ရန်ဖြစ်သည်။ သိပ္ပံပညာ၊ ဗုဒ္ဓ၏လောကထဲမှ ထွက်ရန် နည်းလမ်းတို့ကို လေ့လာလိုက်စား လိုသူများသည် သမုတိသစ္စာကိုပင် အခြေခံ ရပေမည်။ သမုတိသစ္စာကို မလေးစားသော သူသည်သိပ္ပံပညာကိုသော် လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓ၏ ပရမတ္ထသစ္စာနည်းကိုသော် လည်းကောင်း မလိုက်စား နိုင်တော့ပေ။

ရိုးရိုးပရမတ္ထသစ္စာသို့ ရောက်ရှိပြီးသောသူသည် အကြောင်းညီညွတ် သောအခါ အရိယသစ္စာကို တွေ့ကြုံ ခံစားနိုင်ပေသည်။ အရိယသစ္စာကို တွေ့ ကြုံခံစားရသည် ဆိုရာ၌ မဂ်တရား၊ ဖိုလ်တရားရ၍ နိဗ္ဗန်သို့ မျက်မှောက်ပြုနိုင် ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အခြေခံစီးပွားရေး လုံလောက်ပြီးနောက် လောကဓာတ်ပညာကို အပြည့်အဝ လိုက်စားထားသော သူများသည် ဝိပဿနာဘက်သို့ လှည့်၍

စိတ် ဝင်စားလိုက်လျှင် လွယ်လင့်တကူနှင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗန်ဟူသော အရိယသစ္စာကို ရရှိ ခံစားနိုင်ပေမည်။

တိတ္ထိတက္ကဒွန်းတို့သည် သမုတိသစ္စာနယ်ပယ်တွင်သာ အဆင့်ဆင့် တက်လာကြ၏။ လောကထဲ အတွက်သာလျှင် ကျင့်ဆောင် နေခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ပရမတ္ထသစ္စာကို ရှာကြံ သိမြင်သည့်ဘက်မှ တဦးတယောက်နှင့် တွေ့ဆုံသော်၊ ၎င်းတို့သည် ပရမတ္ထသစ္စာတွင် အရိယသစ္စာကိုပါ မြင်သွားကြသည်။

ရှင်သာရိပုတ္တရာ အလောင်းနှင့် ရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် အလောင်းတို့သည် ဘဝများစွာက သမုတိသစ္စာကို လေးစား ဂရုပြုခဲ့သည့်အတွက် ဗြာဟ္မဏ-မဟာသာလ (ပုဏ္ဏားသေဋ္ဌေး)မျိုး၌ ဖြစ်ကြ၏။ လောကစည်းစိမ် ဟူသမျှကို ထိပ်တန်းကခံ စားကြရသည်။ သမုတိသစ္စာကို အခြေခံယူ၍ ပရမတ္ထသစ္စာကို တွေ့ကြုံသော ကြောင့်တောထွက်၍ ရဟန်းပြုကြ၏။ သိဇ္ဇည်းကို ဆရာအဖြစ် ကိုးကွယ် ကြသည်။ တောထွက်၍ ရဟန်းပြုကြသော် ၎င်းတို့သည် ပရမတ္ထသစ္စာရိုးရိုးကို တစိတ်တဒေသအားဖြင့် တွေ့ရှိနေကြသည်။ ရိုးရိုးပရမတ္ထသစ္စာ အခြေခံရှိသောကြောင့် ရှင်အဿဇိ မထေရ်နှင့် တွေ့ဆုံသော် အရိယသစ္စာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိမြင်သွားတော့သည်။ နိဗ္ဗာန်ကို မျှော်မှန်းနိုင်သည့် မဂ်တရားကို ရရှိကြသည်။

ထို့ကြောင့် လှေခါးဆင့်များတွင် အောက်ဆုံးအဆင့်မှ တထစ်ပြီး တထစ် အထက်သို့ တက်သွားသော် အပေါ်ဆုံး၊ အမြင့်ဆုံး နေရာသို့ ရောက်နိုင် သကဲ့သို့၊ သမုတိသစ္စာသည် အောက်ဆုံး ဖြစ်သော်လည်း အခြေခံဖြစ်သည်။ သမုတိသစ္စာကို အခြေခံ၍ အဆင့်ဆင့် တက်လှမ်းသော် အရိယသစ္စာသို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ပါသည်။

သစ္စာလေးပါး

- ၁။ ဒုက္ခအရိယသစ္စာ
- ၂။ ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စာ၊
- ၃။ ဒုက္ခနိရောဓအရိယသစ္စာ၊
- ၄။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါအရိယသစ္စာ၊

ထိုသစ္စာလေးပါးသည် သမုတိသစ္စာလည်း မဟုတ်၊ ပရမတ္ထသစ္စာလေးပါးလည်း မဟုတ်ပေ။ အရိယသစ္စာ၏ သစ္စာ လေးပါးသာဖြစ်သည်။

အရိယသစ္စာ၏ သရုပ်

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာ ... ဆင်းရဲခြင်းအမှန်၊
- ၂။ သမုဒယသစ္စာ ... ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းရင်းအမှန်၊
- ၃။ နိရောဓသစ္စာ ... ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းခြင်း အမှန်၊
- ၄။ မဂ္ဂသစ္စာ ... ဆင်းရဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်အောင် သွားသော လမ်းစဉ်အမှန်၊

အရိယသစ္စာ၏ တရားကိုယ်များ

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာ ... လောကီစိတ်(၈၁)ပါး၊ လောဘကြည်သော စေတသိက် (၅၁) ပါး၊ ရုပ် (၂၈) ပါးတို့သည် ဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်သည်။
- ၂။ သမုဒယသစ္စာ ... လောဘစေတသိက်သည် သမုဒယသစ္စာဖြစ်သည်။ (သတ္တဝါ တဦးဦး၏ အတွေ့အကြုံ၊ ဆင်းရဲခြင်းကိုလောဘ သဘာဝဓာတ်တခုတည်းကသာလျှင် မွေးဖွားပေးခြင်း ဖြစ်သည်။)
- ၃။ နိရောဓသစ္စာ ... နိဗ္ဗန်သည် နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည်။
- ၄။ မဂ္ဂသစ္စာ ... မဂ်စိတ်(၄) ပါး၌ ရှိသော၊ မဂ္ဂင် (၈) ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာဖြစ်သည်။

သစ္စဝိမုတ်

မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှ ကြွင်းသောမဂ်စိတ် (၄)ပါးနှင့် စေတသိက်များ၊
ဖိုလ်စိတ် (၄)ပါးနှင့် စေတသိက်များသည် သစ္စာ (၄) ပါးတွင် မပါဝင်ဘဲ
လွတ်နေသော သစ္စဝိမုတ်များဖြစ်သည်။

မဂ်စိတ်များ	ဖိုလ်စိတ်များ		
x x x x	x x x x	၃၆
x x x x	x x x x	၃၅
x x x x	x x x x	၃၄
x x x x	x x x x	၃၃
- - - -	- - - -	၃၃

မဂ်စိတ် (၄) ပါးကို သဘောတူ ပေါင်း၍ရသော စိတ် (၁)ပါးနှင့်
မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှ ကြွင်းသော စေတသိက် (၃၆ - ၈) - ၂၈၊ ပေါင်း (၂၆) သည်
လည်းကောင်း၊ ဖိုလ်စိတ် (၄) ပါးကို သဘောတူ ပေါင်း၍ရသော စိတ်
(၁)ပါးနှင့် စေတသိက် (၃၆)ပါး၊ ပေါင်း (၃၇)ပါးသည် လည်းကောင်း၊
သစ္စဝိမုတ်များ ဖြစ်ကြသည်။

မဂ်စိတ်၊		ဖိုလ်စိတ်	
x x x x	၃၆	x x x x ၃၆
	၈		

	၂၈		
၁ + ၂၈		၁ + ၃၆	

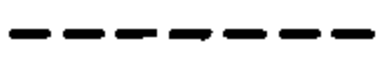
သစ္စဝိမုတ်တွင် ပါဝင်သောစိတ်၊ စေတသိက်များသည် အလွန်အေး
ချမ်းသော စိတ်စေတသိက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဆင်းရဲခြင်း အမှန်မဟုတ်
သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာ နယ်ပယ်ထဲတွင် မပါဝင်ကြပေ။ ထိုစိတ်၊ စေတသိက်
များသည် ဆင်းရဲခြင်းကို ပေါက်ဖွားပေးသည် မဟုတ်၊ ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်ပေ

သော အကြောင်းရင်း အမှန်မဟုတ်သောကြောင့်လည်း သမုဒယ သစ္စာနယ် ပယ်ထဲတွင် မပါဝင်ပေ။ လောကုတ္တရာမဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်၊ စေတသိက် များသည် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားသည်လည်း မဟုတ်၊ စိတ်အစဉ်များ ဖြစ် နေပေသေးသည်။ အကြွင်းမဲ့ ဆင်းရဲချုပ်ငြိမ်းခြင်း မရှိသောကြောင့် နိရောဓ နယ်ပယ်ထဲတွင်လည်း မပါဝင်ပေ။ လောကုတ္တရာ မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ် စိတ်များသည် ဆင်းရဲခြင်း ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရန် ကျင့်စဉ်လမ်း အမှန်မဟုတ် သောကြောင့်လည်း မဂ္ဂသစ္စာ နယ်ပယ်ထဲတွင် မပါဝင်ပေ။

သစ္စဝိမုတ်ဖြစ်သော စိတ်၊ စေတသိက်များသည် သစ္စာလေးပါးနယ် ပယ်ထဲတွင် မပါဝင်သောကြောင့် အသုံးမဝင် ဟူ၍ကား မဆိုနိုင်ပါ။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေနိုင်သော မဂ္ဂလမ်းတွင် အနားယူစခန်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ- ရွာထဲ သို့သွားနိုင်သော လမ်း၏ဘေးတွင် အနားယူစခန်းများ ရှိပါသည်။ ထိုစခန်း များသည် ရွာသို့ ရောက်စေနိုင်သောလမ်း မဟုတ်ပါ။ ထိုစခန်းများတွင် ရပ်နား ၍ ရွာဝင်လမ်းမှ သွားရပါမည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် အနားယူစခန်းနှင့် တူသော လောကုတ္တရာ မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်များကို စွဲလမ်းတွယ်တာ၍ မနေသင့်ပါ။ ခဏမျှသာ ခံစားရပါမည်။ သကဒါဂါမိဖိုလ်၊ အနာဂါမိဖိုလ် စသည်ဖြင့် ဖိုလ်ဝင်စားသည်မှာ သစ္စဝိမုတ် ကို ဝင်စား သည်မှာ သစ္စဝိမုတ်ကို ဝင်စားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပင်ပန်းပြေစေရန် ခေတ္တမျှသာ ရပ်နားပြီး၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ရှိရန် မဂ္ဂလမ်းပေါ်တွင် ဆက်လက်၍ လျှောက်ပေးရပါမည်။

သမုစည်းပိုင်း
ပြီးပါပြီ။

ပစ္စည်းပိုင်

ပစ္စယ > ပစ္စည်း = ထောက်ပံ့သော၊

ကူညီသော၊

ဖြစ်စေသော- အကြောင်းတရား၊

“ပစ္စည်း” ဟူသည် ပါဠိစကား ပစ္စယ-မှ ဆင်းသက်လာ၍ ထောက်ပံ့သော၊ ကူညီသော၊ ဖြစ်စေသော အကြောင်းတရားဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

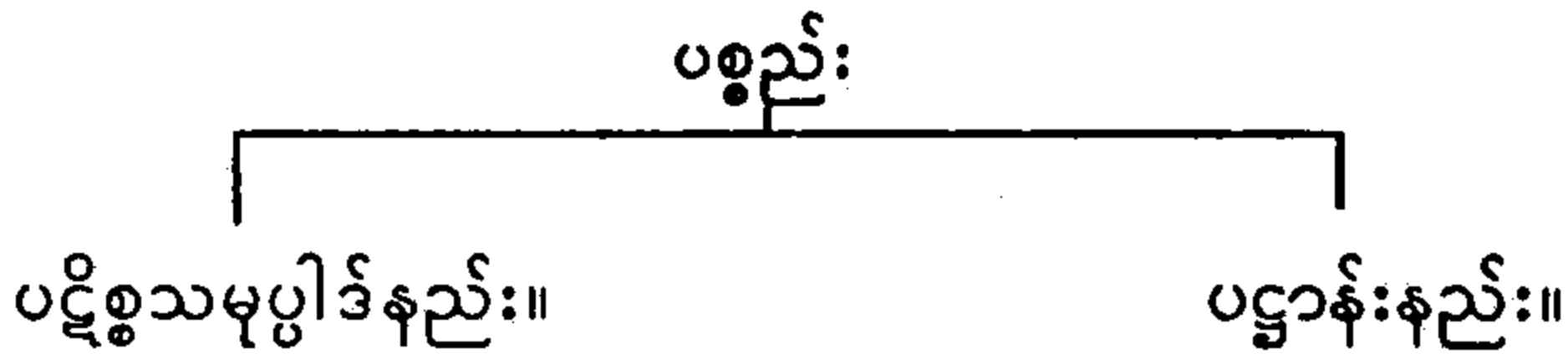
လူ့လောကတွင်လည်း ပစ္စည်းဟူသော ဝေါဟာရကို အများအပြား သုံးနှုန်းနေကြောင်း တွေ့ရှိပေသည်။ ကိစ္စတခုခုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြီးစီးအောင်မြင်စေရန် ကူညီပေးသောကြောင့် ပစ္စည်းဟု ခေါ်သည်။ အဝတ်အထည်များသည် ရာသီဥတု အပူအအေးဒဏ်ကို ခံနိုင်စေရန် အကူအညီပေးသည်။ ခဲတံ၊ ဖေါင်တိန်၊ မြေဖြူခဲတို့သည် စာရေးရန် ကူညီသဖြင့် အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။ ခေါင်းကိုက် ပျောက်ဆေး၊ လျက်ဆား၊ ပရပ်ဆီ-စသည့် ဆေးများသည် ရောဂါအမျိုးမျိုးကို ပျောက်ကင်းစေရန် ကူညီထောက်ပံ့သောကြောင့် ဆေးပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ လူတို့အတွက် ထောက်ပံ့ကူညီပေးသော အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများကို အမြောက်အမြား တွေ့ရှိရသည်။

ပစ္စည်းတွင် သက်မဲ့ အရာဝတ္ထု ပစ္စည်းများသာမက သက်ရှိပစ္စည်းများလည်း ရှိလေသည်။ ကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်ရာတွင် သက်ရှိသတ္တဝါများသည် တဦးနှင့်တဦး ကူညီထောက်ပံ့မှု ရှိလေသည်။ ဥပမာ- လယ်ထွန်ရာ၌ နွား၊ ကျွဲများသည် လူတို့ကို ကူညီနေသော သက်ရှိပစ္စည်းများဖြစ်သည်။ လူအချင်းချင်း ဆက်ဆံရာတွင်လည်း တဦးအပေါ်တဦးက ပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် ကူညီပေးသည်လည်း ရှိသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ အဘိဓမ္မာပိဋက၌ ပါဝင်သော ပစ္စည်းသည် ကား- လူတို့၏ အသုံးအဆောင်များ ဖြစ်သော သက်ရှိ ပစ္စည်း၊ သက်မဲ့ ပစ္စည်း များကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် စွယ်စုံကျော်ထင်၌ “ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း၊ ဆွမ်းပစ္စည်း၊ ပစ္စည်း ဘယ်သို့ ထူးသနည်း” ဟူ၍ အမေးပြု

ထားလေသည်။ ဆွမ်းပစ္စည်းဟူသည် ရဟန်းတော်များ တရားအားထုတ် နိုင်ရုံ ထောက်ပံ့သော အကြောင်းတရား ဖြစ်၍၊ ပဋ္ဌာန်းပစ္စည်း ဟူသည်မှာ- ပရမတ္ထ တရားများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။

ပစ္စည်းပိုင်းတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူ၍ နည်းနှစ်မျိုး ရှိသည်။

နည်းနှစ်မျိုး၏ အထူး

ပစ္စည်းပိုင်းတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပဋ္ဌာန်းနည်းဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းသည် ထိုအကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်လေ့ ဖြစ်ထရှိသော အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်သော အခြင်းအရာမျှကို အမှတ် အသားပြု၍ ပြသောနည်း ဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတွင် အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။ သင်္ခါရ ကြောင့် ဝိညာဉ်ဖြစ်၏။ ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် အကြမ်း ဖြင်းသာ ဖော်ပြထားသည်။ အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်လာသော သင်္ခါရတွင်ပင် အသေးစိတ် ခွဲခြား၍ ပြောစရာများစွာ ရှိသော်လည်း အကျယ်ချဲ့၍ မပြောဘဲ တခုပေါ်တခု မှီ၍ ဖြစ်လာသည်ဟူ၍ အကြမ်းဖြင်းသာ ပြောထားသည်။

ပဋ္ဌာန်းနည်း ဟူသည်ကား အသေးစိတ်နှင့်တကွ ပစ္စည်း၏ စွမ်းရည် သတ္တိရှိပုံကို ထိရောက်စွာ ဖော်ပြသော နည်းဖြစ်သည်။ ပဋ္ဌာန်းနည်းတွင် အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပုံကို အသေးစိတ်၊ အနုစိတ်၊ အကျယ်ချဲ့၍ ဖော်ပြထားသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း ... အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပုံကို ၊ အကြမ်း ဖြင်းပြသော နည်း၊

ပဋ္ဌာန်းနည်း ... အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပုံကို အသေးစိတ် ပြသောနည်း။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

အကြောင်းကို အစွဲပြု၍ အကျိုးဖြစ်ပုံ

အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဉ်ဖြစ်၏။
ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်ဖြစ်၏။ နာမ်ရုပ်ကြောင့် အာယတန(၆)ပါးဖြစ်၏။
အာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။ ဖဿကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်၏။ ဝေဒနာ
ကြောင့် တဏှာဖြစ်၏။ တဏှာကြောင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ကြောင့်
ဘဝဖြစ်၏။ ဘဝကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏။ ဇာတိကြောင့် ဇရာ၊ မရဏသည်
လည်းကောင်း၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသ-တို့သည်
လည်းကောင်း ဖြစ်ကြ၏။

ဤကဲ့သို့အားဖြင့် ချမ်းသာမဖက် ဆင်းရဲသက်သက်သော အစုကြီး
သည် ဖြစ်၏။ ထိုအစုကြီး၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၌ သိမှတ်ဖွယ်ရာ အချက်ကြီး (၇) ချက် ရှိသည်။
၎င်းတို့မှာ-

- ၁။ ကာလ (၃) ပါး
- ၂။ အင်္ဂါ (၁၂) ပါး
- ၃။ ခြင်းရာ (၂၀)
- ၄။ အစပ် (၃) ပါး
- ၅။ အလွှာ (၄) ပါး
- ၆။ ဝဋ် (၃) ပါး
- ၇။ ဝဋ်မြစ် (၂) ပါးတို့ဖြစ်သည်။

- ကာလ (၃) ပါး
- ၁။ အတိတ်
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်
- ၃။ အနာဂတ်

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ထိုင်၍ ကိစ္စတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် ထိုသူ၏ ကိုယ်ထဲ၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်အားကြီး (၁၂) ပါး ရှိနေသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်အားကြီး (၁၂) ပါးသည် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ် ဟူ၍ ကာလ (၃) ပါးအားဖြင့် တည်နေသည်။

အမှန်တရားကို မသိခြင်း အဝိဇ္ဇာအားနှင့်၊ ကိုယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ စိတ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်း သင်္ခါရ အား (၂) မျိုးသည် အတိတ် အနေအားဖြင့် ရှိနေသည်။

ဘဝအသစ် ဖြစ်ခြင်း ဇာတိ အား၊ အိုခြင်း သေခြင်း ဇရာမရဏ အား၊ ထိုအား (၂) မျိုးသည် အနာဂတ် အနေအားဖြင့် ရှိနေသည်။

သာမန်သိသော ဝိညာဉ် အား၊ အထူးသိခြင်းနှင့် ဖောက်ပြန်တတ်သော နာမ်ရုပ် အား၊ ချဲ့ထွင်ခါတ် (၆) မျိုးဖြစ်သော သဠာယတန အား၊ တွေ့ထိသော ဖဿ အား၊ ခံစားသော ဝေဒနာ အား၊ ကပ်ငြိသောတဏှာ အား၊ စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်အား၊ ဖြစ်စေသော သို့မဟုတ် ဖြစ်သော ဘဝ အား၊ ထိုအားပေါင်း (၈) မျိုးတို့သည် ပစ္စုပ္ပန် အနေအားဖြင့် ရှိနေသည်။

လူ့ဘဝတွင် အသက်ရှင်လာ၍ ကိစ္စအမျိုးမျိုးကို ဆောင်ရွက်နေသော လူတစ်ယောက်ကို ဝေဖန်ကြည့်သော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရား လည်ပတ်နေကြောင်းကိုသာ တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ ယခုလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်နေသော လူတစ်ယောက်သည် ယခင်က အမှန်တရားကို မသိခဲ့သောကြောင့် လောကထဲတွင် ကောင်းလိမ့်မည်ဟု ထင်ပြီး ကိုယ်ဖြင့်လည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ဖူး၏၊ နှုတ်ဖြင့်လည်း ပြောဆိုခဲ့ဖူး၏၊ စိတ်ဖြင့်လည်း တွေးတော ကြံစည်ခဲ့ဖူးသည်။ ဤအချက်များကြောင့်သာ ယခု လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်နေသော လူတစ်ယောက် ဖြစ်နေသည်။

ထို့ကြောင့် လူတစ်ယောက် ဖြစ်လာရခြင်းမှာ အခြားအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်လာသည် မဟုတ်၊ အမှန်ကို မသိခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ၊ အမှန်ကို

မသိ၍ ကြံစည်ပြောဆို ဆောင်ရွက်ခဲ့မိသော သင်္ခါရကြောင့်သာ လူတစ်ယောက် ဖြစ်လာရသည်။ မိခင် ဖခင်တို့မှာ လူတစ်ယောက် ဖြစ်လာခြင်း၌ အကူအညီမျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ မိုးရေနှင့် မြေကြီးသည် မြက်ပင် ပေါက်ရန် ကူညီခြင်းသာ ဖြစ်၍ မျိုးစေ့သည်သာလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ လူတစ်ယောက် ဖြစ်လာရန် ထူထောင်ပေးသော မျိုးစေ့သည်လည်း အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရသာ ဖြစ်လေ သည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရသည် အတိတ်အနေဖြင့် ရှိနေသည်။

ယခုအခါ လူတစ်ယောက်ဖြစ်၍ လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်နေသော ကြောင့်၊ နောင်သောအခါ ဘဝတစ်ခုဖြစ်၍ အိုခြင်းသေခြင်း ရှိရပေမည်။ ဇာတိနှင့် ဇရာမရဏသည် အနာဂတ်အနေဖြင့် ရှိနေသည်။

ယခု လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေခိုက်မှာလည်း ဓာတ်သဘာဝများကို စိစစ်၍ ကြည့်သောအခါ အသိအရင်းခံထား၍ လှုပ်ရှားမှု အမျိုးမျိုး၊ တွေ့ကြုံမှု အမျိုးမျိုး၊ ခံစားမှု၊ ကပ်ငြိမှု၊ စွဲလမ်းမှုအမျိုးမျိုး၊ အလိုရှိရာ အကျိုးတစ်ခုခုကို ဖြစ်ပေါ်စေရန် လုပ်ဆောင်နေခြင်း အကြောင်း (ကမ္မဘဝ)နှင့်၊ လုပ်ဆောင်ပြီး အချက်အလက်များကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုး (ဥပပတ္တိဘဝ) အမျိုးမျိုးကိုသာ တွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ တို့သည် ပစ္စုပ္ပန် အနေအထားဖြင့် ရှိနေခြင်းသည်။

ဖြစ်

အင်္ဂါ (၁၂)ပါး

- (၁) အဝိဇ္ဇာ = အမှန်တရားကို မသိခြင်း၊
- (၂) သင်္ခါရ = စိတ်၊ နှုတ်၊ ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊
- (၃) ဝိညာဏ = သာမန်သိသော ဝိညာဉ်၊
- (၄) နာမရူပ = အထူးသိခြင်းနာမ်နှင့် ဖောက်ပြန်သောရုပ်၊
- (၅) သဠာယတန = ချဲ့ထွင်တတ်သော အာယတန (၆) ပါး၊
- (၆) ဖဿ = တွေ့ထိခြင်း၊
- (၇) ဝေဒနာ = ခံစားခြင်း၊

- (၈) တဏှာ = ကပ်ငြိခြင်း၊
- (၉) ဥပါဒါန် = စွဲလမ်းခြင်း၊
- (၁၀) ဘဝ = ဖြစ်စေခြင်း ကမ္မဘဝနှင့် ဖြစ်ခြင်းဥပပတ္တိဘဝ၊
- (၁၁) ဇာတိ = ဘဝအသစ်ဖြစ်ခြင်း၊
- (၁၂) ဇရာမရဏ = အိုခြင်း သေခြင်း၊

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်ပုံကို ပြစဉ်က (၁၇) ချက် ရှိခဲ့သော်လည်း အင်္ဂါရပ်ကိုပြသောအခါ (၁၂) ပါးသာ ရှိလေသည်။

- (၁) သောက = စိုးရိမ်ခြင်း၊
- (၂) ပရိဒေဝ = ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း၊
- (၃) ဒုက္ခ = ဆင်းရဲခြင်း၊
- (၄) ဒေါမနဿ = နှလုံးမသာယာခြင်း၊
- (၅) ဥပါယာသ = ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း

ထိုအချက် (၅) ချက်သည် အင်္ဂါရပ်ထဲတွင် မပါဝင်ပေ။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်-

သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသသည် ဇာတိကြောင့် ဖြစ်သော်လည်း ဇရာမရဏကဲ့သို့ ကျိန်းမသေသောကြောင့် အင်္ဂါရပ်ထဲတွင် မပါဝင်ပေ။

ဇာတိကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုး (၆) ပါးတွင် ဇရာ မရဏဆိုသော အကျိုးတမျိုးမှာ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ ဘုံဌာနတိုင်း၌ အမြဲတမ်း ဖြစ်နိုင်၍ အင်္ဂါပြရာတွင် ပါဝင်ရသည်။ သောကစသော အကျိုး (၅) ပါးမှာ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းလည်း မဖြစ်နိုင်၊ ဘုံဌာနတိုင်း၌လည်း မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အင်္ဂါပြရာတွင် မပါဝင်ပေ။

ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် သောကစသော အကျိုး (၅) ပါးသည် အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာ၌ မရှိတော့ပေ။ ဘုံဌာနအားဖြင့် ဗြဟ္မာဘုံ (၂၀) ၌ မရှိပေ။ ဇာတိကြောင့်ဖြစ်သော ဇရာမရဏအကျိုးကို ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ ဘုံဌာနတိုင်း၌ ကျိန်းသေ ရှိနိုင်သောကြောင့် မုချအကျိုး ဟုခေါ်သည်။ သောကစသော အကျိုး (၅) ပါးကား ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၊ ဘုံဌာနတိုင်း၌ ကျိန်းသေ မရှိနိုင်သောကြောင့် နိဿန္တအကျိုး ဟုခေါ်သည်။

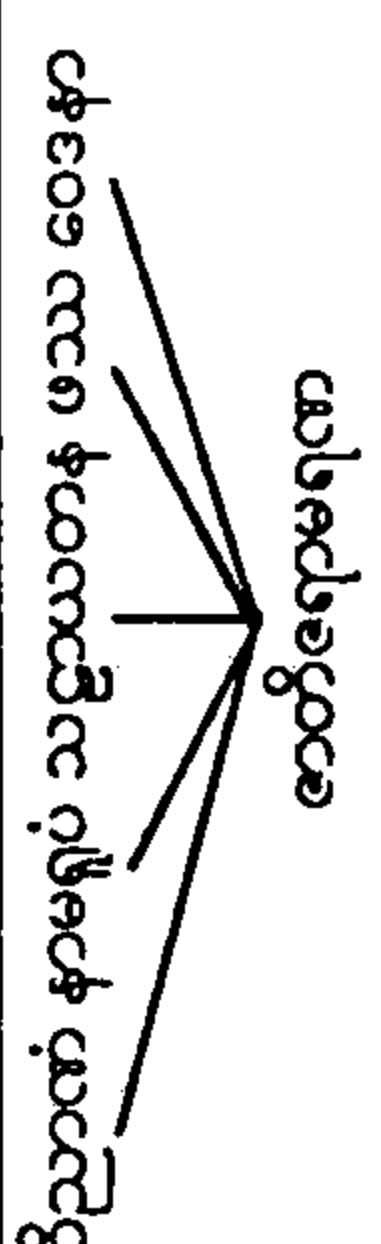
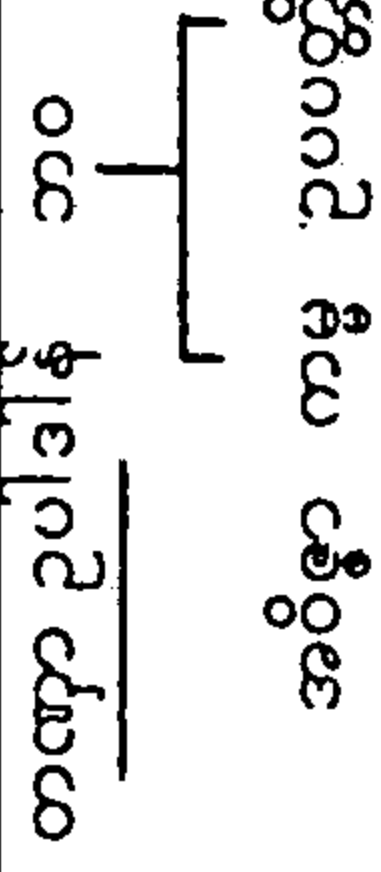
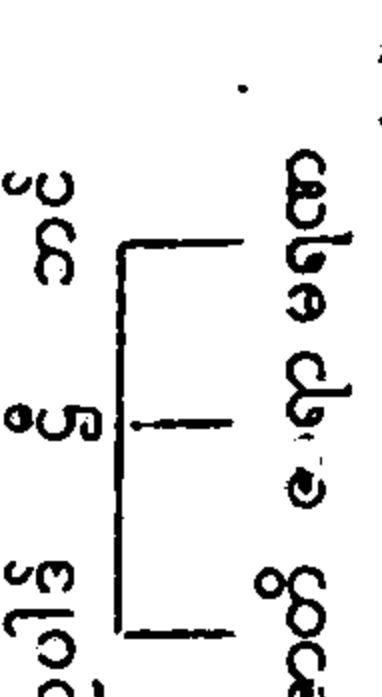

အင်္ဂါပြရာတွင် မုချအကျိုးကိုသာ ထည့်သွင်းလျှင် နိဿန္တ အကျိုးကို မထည့်သွင်းဘဲ ထားပါသည်။

ဥပမာ- အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသေလျှင် ဇာတိဟူသော ဘဝတခု ဖြစ်ရပေဦးမည်။ ယင်းဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏဆိုသော ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း သည် ကျိန်းသေ ဖြစ်ရပေမည်။ သောက၊ ပရိဒေဝစသော အကျိုးများ မဖြစ်ပေ။

ဤသို့အားဖြင့် မုချအကျိုးမှာ ကျိန်းသေ၍ နိဿန္တအကျိုးမှာ ကျိန်းသေခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သောကစသည့် နိဿန္တအကျိုး (၅)ပါး သည် အင်္ဂါတွင် မပါဝင်သောကြောင့် အင်္ဂါ (၁၂) ပါးသာရှိသည်။

အင်္ဂါ (၁၂)ပါး

အတိတ်	ပစ္စုပ္ပန်	တရား ဥပါဒါန် ဘဝ	အနာဂတ်
အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ			ဇာတိ ရောမရဏ
ဘဏှာ ကမ္မဘဝ ဥပါဒါန် (၅)			ဝိညာဏ်၊ နာမ၊ သဠာ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ (၅)
(၅) အကြောင်း	အစပ် အကျိုး	(၅) အကြောင်း	(၅) အကျိုး

မှတ်ချက်။ ။ အတိတ်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကမ္မဘဝတခု စီပေါင်း၍ (၅)ပါး ရှိသည်။ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်တွင် ဝိညာဏ်၊ နာမရူပ၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဇာတိ၊ ရောမရဏတို့ ရောပေါင်း၍ (၅)ပါးရှိသည်။

ဇယားကွက်ကို ထောက်ဆ၍ သတ္တဝါတို့လှုပ်ရှားပြုမူနေကြသည်ကို ခွဲခြား လေ့လာနိုင်သည်။ လူတစ်ယောက်သည် ဓားမြတိုက်၍ အပြစ် ရရှိသည်ကို လည်းကောင်း၊ ကျောင်းသားတစ်ယောက်သည် စာပေကြိုးစား သင်ကြား၍ ပညာတတ်တစ်ယောက် ဖြစ်လာသည်ကို လည်းကောင်း၊ အမျိုးမျိုးသော လုပ်ငန်းများနှင့် အကျိုးတရားများကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် ဟပ်စပ်နိုင်ပေသည်။

ဥပမာ- ကလေးတစ်ယောက်သည် ပုလင်းတခုကို မြှောက်ကစား သော် ပုလင်းကျကွဲ၍ ခြေထောက်တွင် ပုလင်းကွဲများ စူးဝင်သောကြောင့် ငို၏။ ကလေးသည် ပုလင်းကို မြှောက်ကစားခြင်းမှာ အကြောင်းဖြစ်၍ ငိုခြင်းမှာ အကျိုးဖြစ်သည်။ ကလေးသည် ပုလင်းကို မြှောက်ကစားသော် ကျကွဲ၍ စူးမည်ကို မသိပေ။ ထိုသို့ အမှန်ကို မသိခြင်းမှာ အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်။ ကစားချင်သည်မှာ တဏှာဖြစ်၍ ပို၍ကစားချင်လာသည်မှာ ဥပါဒါန် ဖြစ်သည်။ ပြင်းစွာ ကစားချင်လာသောကြောင့် ပုလင်းကို မြှောက်ကစား လိုက်သည်မှာ သင်္ခါရဖြစ်သည်။ ပုလင်းကို ပစ်ချလိုက်သည်အထိ အောင်မြင်စွာ ကစားလိုက်ခြင်းသည်ကား ကမ္မဘဝဖြစ်သည်။ (သာမန် ဆောင်ရွက်ခြင်း သည် သင်္ခါရဖြစ်၍ ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကမ္မဘဝ ဖြစ်သည်။)

ပုလင်းကျကွဲသွား၍ ကလေးကို စူးရှသော် ရှသည့်နေရာက ဒုက္ခ ကာယဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ်နှင့် တွဲဖက်၍ စေတသိက်များ ပါဝင်လာသည်။ ထိုနောက် ပတ်ဝန်းကျင်က ရုပ်များလည်း တွဲဖက်လာတော့သည်။ နာမ်ရုပ်များ တွဲဖက်ပေါ်လာပြီးနောက် ကာယ ပသာဒများလည်း နိုးကြား လှုပ်ရှားလာသည်။ ကာယအာယတနလည်း ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ကာယပသာဒ နိုးကြားလာသည်နှင့်အမျှ အတွေ့ အထိဟူသော ဖဿသည် လည်းကောင်း၊ နာခြင်းကို ခံစားရသည့် ဝေဒနာ သည် လည်းကောင်း၊ ပေါ်လာသည်။

ခြင်းရာ ၂၀ ၊ အစပ် ၃-ပါး၊ အလွှာ ၄-ပါး၊

ခြင်းရာ (၂၀)

- ၁။ အတိတ်အကြောင်း ၅ - ပါး
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ၅ - ပါး
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅ - ပါး
- ၄။ အနာဂတ်အကျိုး ၅ - ပါး

အစပ် (၃) ပါး

- ၁။ အတိတ်အကြောင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးကြား အစပ် (၁) ပါး၊
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းကြား အစပ် (၁) ပါး၊
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းနှင့် အနာဂတ်အကျိုးကြားအစပ် (၁) ပါး

အလွှာ (၄) ပါး

- ၁။ အတိတ် (၁) လွှာ
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန် (၂) လွှာ
- ၃။ အနာဂတ် (၁) လွှာ

အဝိဇ္ဇာနှင့် သင်္ခါရကို ယူသဖြင့် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝတို့ကို လည်း ယူပြီး ဖြစ်နေကြသည်။

ထိုအတူ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝတို့ကို ယူသဖြင့်လည်း အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရကို ယူပြီး ဖြစ်နေကြသည်။

ဇာတိ၊ ဇရာမရဏကို ယူခြင်းဖြင့်လည်း ဝိညာဏ အစရှိသော ဖလပဉ္စက အကျိုး(၅) ခုကို ယူပြီး ဖြစ်သွားသည်။

အတိတ်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကမ္မဘဝဟူ၍ အကြောင်း (၅) မျိုးရှိသည်။ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝိညာဉ်၊ နာမရူပ၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူ၍ အကျိုး (၅) ပါးရှိသည်။ ပစ္စုပ္ပန်တွင် တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ အဝိဇ္ဇာ၊ ဘဝ၊ သင်္ခါရဟူ၍ အကြောင်း (၅) မျိုးရှိသည်။ အနာဂတ်တွင်

ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ၊ ဝိညာဉ်၊ နာမရူပ၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူ၍ အကျိုး (၅) ပါးရှိသည်။ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏတို့သည် ဝိညာဉ်၊ နာမရူပ စသည်တို့၏ ဥပါဒ်အခိုက်၊ ဌိအခိုက်၊ ဘင်အခိုက်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဇာတိစသည်တို့နှင့် ဝိညာဉ်စသည်တို့ရောပေါင်းသော အခါ အကျိုး(၅) ပါးသာ ထွက်ပေါ်သည်။ (၇) ပါးထွက်ပေါ်ခြင်း မရှိပေ။

ဝဋ် (၃) ပါး

၁။ ကိလေသဝဋ်

၂။ ကမ္မဝဋ်

၃။ ဝိပါကဝဋ်

ကိလေသဝဋ် ... -----

၁။ အဝိဇ္ဇာ

၂။ တဏှာ

၃။ ဥပါဒါန်

ကမ္မဝဋ် ... -----

၄။ ကမ္မဘဝဟုဆိုအပ်သော ဘဝတစိတ်

တဒေသ

၅။ သင်္ခါရ

ဝိပါကဝဋ် ... -----

၄။ ဥပပတ္တိဘဝ ဟုဆိုအပ်သော ဘဝ

တစိတ်တဒေသ၊

၆။ ဝိညာဉ်

၇။ နာမရူပ

၈။ သဠာယတန

၉။ ဖဿ

၁၀။ ဝေဒနာ

၁၁။ ဇာတိ

၁၂။ ဇရာမရဏ

ဝဋ် ဝဋ် = လုံးသည်၊ လည်သည်။

ဝဋ်ဟူသော ဝေါဟာရသည်ပါဠိစကား ဝဋ်မှ လာ၍လုံးသည်။ လည်သည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ကလေးငယ်များ ကစားသော

ဂေါ်လီလုံးသည် လည်ချင်သလို လည်နေသည်။ တဘက်ဘက်တွင် အဖြူ
ရောင်ဆိုးထားသော် ထိုအဖြူရောင်သည် အထက်အောက်ဘေးဘက်တွင်
နေချင်သလို နေပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင်လည်း ကိလေသ
ဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်ဟူ၍ အရောင်သုံးမျိုးကို ဆိုးထားသည်။ ထိုအရောင်
သုံးမျိုး ဝဋ် (၃) ပါးသည် အပေါ်သို့ ရောက်လိုက်၊ အောက်သို့ ရောက်လိုက်၊
ဘေးစောင်းသို့ ရောက်လိုက်နှင့် ရောက်ချင်သလို ရောက်နေပေမည်၊
လည်ပတ်နေမည်။

ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်

ကိလေသာဟူသည်မှာ ညစ်နွမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ စိတ်ထဲတွင် ကိလေသာ
မရှိသည့် အခိုက်၌ စိတ်သည် သန့်ရှင်း ကြည်လင်နေ၏။ ကိလေသာဓာတ်
ဝင်လာသော် စိတ်သည် ညစ်နွမ်းသွားတော့သည်။ အမှားအမှန်ကို ခွဲခြား
မသိသော အဝိဇ္ဇာ၊ ကပ်ငြိသော တဏှာ၊ စွဲလမ်းသော ဥပါဒါန်တို့ကြောင့်
စိတ်သည် ညစ်နွမ်းနေရသည်။

ကိလေသာဝဋ်တွင် ကျရောက်လည်ကတည်းက ကမ္မဝဋ်ကိုလည်း
ပြုပေတော့မည်။ ပြုလုပ် ဆောင်ရွက်လိုက်သော သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝသည်
ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သည်။

လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်သော အကျိုးတရား
သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ဝိပါကဝဋ်ထဲတွင် တဝဲလည်လည် ဖြစ်ပေ
ဦးမည်။

ဥပမာ- အရက်သောက်လျှင် အကျိုးကျေးဇူး ဆုတ်ယုတ်မည်ဟု
မသိခြင်းသည် အမြင်မှန်ကို မသိသော အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်။ အရက်သောက်ချင်
သည်မှာကား တဏှာဖြစ်သည်။ အရက်ကို မသောက်ရလျှင် မနေနိုင်အောင်
စွဲလမ်းသည်မှာကား ဥပါဒါန်ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်သည်
ကိလေသဝဋ်ထဲတွင် ပါဝင်ကြသည်။

အရက်ကို သောက်လိုက်သည်မှာကား သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ ဖြစ်
သည်။ ကမ္မဝဋ်ထဲတွင် ပါဝင်သည်။ အရက်ကို သောက်ပြီးသည့်နောက်

အရက်မူးသည့် အရသာကို ခံစားရပြီး အမျိုးမျိုး ဖောက်ပြန်မှုများသည်ကား
ဝိညာဉ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် ဝိပါက ဝဋ်ဖြစ်သည်။

အရက်သောက်လျှင် အကျိုးယုတ်မည်ကို မသိကတည်းက ထိုသူ
သည် ဝဋ် (၃) ပါးတွင်လည်ပေတော့မည်။ သောက်ချင်သည့် ကိလေသဝဋ်၊
သောက်လိုက်သည့် ကမ္မဝဋ်၊ မူးပြီးနောက် အကျိုးယုတ်သည့် ဝိပါကဝဋ်တွင်
လည်ရတော့သည်။

ကောင်းမွန်သည့် လုပ်ငန်းဘက်တွင်လည်း ဝဋ် (၃) ပါးအနေဖြင့်
လည်ရသည်။ ဥပမာ- စာပေတတ်မြောက်ချင်ခြင်းသည် ကိလေသဝဋ်
တွင်း၌ ဖြစ်ရ၍ စာသင်ခြင်းသည် ကမ္မဝဋ်တွင်းတွင် ဖြစ်ရသည်။ စာသင်၍
စာပေတတ်မြောက် လာခြင်းသည်ကား ဝိပါကဝဋ် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင်
ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုပ်ချင်ခြင်းသည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍ ကုသိုလ်လုပ်ခြင်း
သည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်လုပ်၍ အကျိုးကျေးဇူး ရသည်ကား
ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်သည်။

ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ ကုသိုလ်အကျိုးများသည်
လည်း ပျက်စီးရပေဦးမည်ဟု အကျိုးကို မမျှော်တော့ဘဲ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို
ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သံသရာထဲမှ ထွက်နိုင်သော လမ်းဖြစ်သည်။

နတ်ဖြစ်ချင်ခြင်းသည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍ နတ်ဖြစ်စေနိုင်သော
အလှူပေးခြင်း စသည့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု လုပ်ခြင်းသည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သည်။
နတ်ဖြစ်သွားသည်ကား ဝိပါကဝဋ် ဖြစ်သည်။

နတ်ဖြစ်ချင်သော သူသည် နတ်အဖြစ်နှင့် ဆိုးဝါးစွာ သေရမည်ကို
မသိပေ။ မောဟက ဖုံးလွှမ်းနေသည်။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်သည်။ နတ်ဖြစ်ချင်ခြင်း
သည် တဏှာဖြစ်၏။ နတ်ဖြစ်ရန် စွဲလမ်းခြင်းသည်ကား ဥပါဒါန်ဖြစ်သည်။
နတ်ဖြစ်စေရန်အတွက် ကုသိုလ်ကောင်းမှုလုပ်၏။ နတ်ဖြစ်၏။ ဤကဲ့သို့
အားဖြင့် ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်ဟူသော ဝဋ် (၃) ပါးတွင်
လည်ပတ်နေရသည်။

ဝဋ်မြစ် (၂) ပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာ

၂။ တဏှာ

အဝိဇ္ဇာ၏ စွမ်းရည်၊ တဏှာ၏ စွမ်းရည်များကို ထောက်ဆ၍ နှစ်ပါးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ အမြစ်များသည် ဝဋ်၏ အမြစ်များ၊ ဝဋ်၏ အရင်းခံများ ဖြစ်လေသည်။

ကမ္ဘာ၏ အနေအထား၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်အသီးသီးကို သိရှိနိုင်ရန် ကမ္ဘာလုံးပုံစံကို ဖန်တီးပြုလုပ်ထားသည်။ ကမ္ဘာလုံးပုံစံတွင် ကမ္ဘာလုံးကို ပြုတ်မကျနိုင်အောင်၊ လည်နိုင်အောင် အထက်အောက် နှစ်နေရာ တွယ်ချိတ်ထားသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် သတ္တဝါတို့သည်လည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်မှ ပြုတ်မကျစေရန် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာဟူသော သဘာဝ အမြစ်နှစ်ပါးက ဝင်ရိုးသဖွယ် တွယ်ချိတ်ထားလေသည်။

ကမ္ဘာလုံးတွင် အထက်အောက် နှစ်ဘက်ညှပ်၍ တွယ်ချိတ်ထားသမျှ ထိုကမ္ဘာလုံးသည် တည်တံ့နိုင်၊ လည်နိုင်ပေမည်။ တဘက်ဘက်က ဖြုတ်လိုက် လျှင်ကား မတည်တံ့နိုင်တော့ဘဲ ပြုတ်ကျသွားနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာဟူသော ဝဋ်မြစ်နှစ်ပါး မကုန်မခြင်း ထိုသတ္တဝါသည် ဘဝသံသရာဟုခေါ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ဝိုင်းတွင် လည်နေပေမည်။ ထွက်၍ မရနိုင်ပေ။ သို့သော် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ အမြစ်နှစ်ပါးတွင် နီးစပ်ရာ တဘက်ဘက်ကို ဖြုတ်သော် နှစ်ဘက်စလုံး ပြုတ်သွားနိုင်သည်။ အဝိဇ္ဇာ တပါးတည်းဖြင့်လည်း ဘဝသံသရာတွင် လည်၍ မရပေ။ တဏှာ တပါးတည်းဖြင့်လည်း လည်၍ မရပေ။ အဝိဇ္ဇာပြုတ်သော် တဏှာလည်း ပြုတ်သွားနိုင်သည်။

ငါးသည် ငါးများတံကို ဟပ်၏။ ခွေးသည် အဆိပ်ပါသော အမဲတုံးကို ဟပ်၏။ သို့သော် သေမည်မှန်း မသိကြပေ။ ထိုသို့ မသိခြင်းသည် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်သည်။ ငါးသည် ငါးများတံမှ အစာကို စားလို၏။ ခွေးသည် အမဲတုံးကို စားလို၏။ စားချင်ခြင်းသည် တဏှာဖြစ်၏။ စားလိုက်သော် ပူလောင်ပြင်းပြ ဆွေ့ဆွေ့ခုန် ခံစားရ၏။ ဖဿအကျိုး၊ ဝေဒနာအကျိုး

စသည်များကို ရရှိတော့သည်။ နောက်ဆုံး သေသွားရပြီး ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ၊ အသူရကာယ် ဟူသော အပါယ်လေးဘုံတွင် ဘဝတဖန် ဖြစ်ရပေဦးမည်။

လူတို့ အပါအဝင် မည်သည့်သတ္တဝါမဆို အာရုံ (၆) ပါး၏ အပြစ်ကို မမြင်သော အဝိဇ္ဇာနှင့် အာရုံ (၆) ပါးကို စွဲမက်သော တဏှာဟူသည့် အမြစ်နှစ်ပါး အရင်းခံသော် အကျိုးရ၊ ဘဝတဖန်ထပ်၍ ထပ်၍ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာမြစ် စွမ်းသန်လေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အလည်များလေ ဖြစ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ဝိုင်းမှ လွတ်ထွက်လိုလျှင်ကား အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာမြစ်ကို ပယ်ဖြုတ်ရပေမည်။

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာဖြုတ်နည်း

ညီတော် မင်းနန်ကို မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားသော တရားသည် တဏှာဖြုတ်နည်း ဖြစ်သည်။ နည်းသည်ကား တင်ပလင်ခွေထိုင်၍ (၃၂) ကောဋ္ဌာသကို မြင်အောင်ရှုမှတ် စီးဖြန်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ရှင်အဿဇိမထေရ်က ရှင်သာရိပုတ္တရာကို ပေးသော “ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပ ဘဝါ တေသံ ဟေတုံ တထာဂတော အာဟ” ဟူသည့် တရားသည်လည်း အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာကို ဖြုတ်နိုင်၏။ တဏှာဖြုတ်သော် အဝိဇ္ဇာလည်းပြုတ်၍၊ အဝိဇ္ဇာဖြုတ်သော် တဏှာလည်း ပြုတ်လေသည်။

တရားကျောင်းတွင် တရားအားထုတ်ခြင်းသည်ကား အဝိဇ္ဇာကို ဖြုတ်သောနည်းဖြစ်သည်။ တရားကို ရှုမှတ်သိခြင်း မရှိက ကိုယ်ထဲမှာရှိသည့် ရုပ်နာမ်ကို မသိသော အဝိဇ္ဇာရှိသည်။ ထိုမသိသော အဝိဇ္ဇာကို တရားရှုမှတ်၍ ဖြုတ်ရာ မှတ်ပါများသော် အဝိဇ္ဇာ ပြုတ်သွားနိုင်သည်။ ခဏမျှသိလျှင် အဝိဇ္ဇာသည် ခဏမျှပြုတ်၍ ကြာရှည်စွာ သိသော် ကြာရှည်စွာ ပြုတ်နိုင်သည်။

အဝိဇ္ဇာကို ဖြုတ်ချင်လျှင် တဏှာကို လျော့ပေးရမည်။ ဥပမာ-ယခင်က ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသို့ အသွားများသည်ကို လျော့ပေးရမည်။ ဥပုသ်စောင့်ရမည်၊ ညစာ မစားရပေ။ ဤသို့ တဏှာကို အနည်းငယ်

လျှော့လျှော့ပေးသော် အဝိဇ္ဇာသည်လည်း အားပျော့လာပေမည်။ တဏှာကို အားဖြည့်ပေးထားလျှင် အဝိဇ္ဇာကိုလည်း ဖြုတ်၍ မရပေ။ တဘက်မှ တဏှာကို လျော့၍ တဘက်မှ တရားကျောင်းတွင် ရုပ်နာမ်ကို ရှုမှတ်ပေးသော် တဏှာရော၊ အဝိဇ္ဇာပါ ပြုတ်သွားနိုင်သည်။

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ အားကောင်းနေသော် အသိဉာဏ်ပညာသည် နှေးမှိန်နေရသည်။ အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ ပြုတ်သွားလျှင်ကား ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အသိဉာဏ်ပညာ အလင်းရောင်သည် ထွန်းတောက်လာနိုင်ပေသည်။

ဝဋ်ပြတ်ပုံနှင့်လည်ပုံ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ချုပ်ခြင်း

အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ အမြစ်ကြီးနှစ်ပါး ချုပ်ဆုံးမှသာလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ကြီးသည်လည်း ချုပ်ဆုံးပေသည်။

ထေရီများ၊ ထေရီများ၊ ဘုရားရဟန္တာများတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အကြောင်း မျိုးမရှိတော့ပေ။ အကျိုး မျိုးကား ရှိနေသေးသည်။ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ထဲတွင် အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာ အမြစ်နှစ်ပါး ပျောက်ကွယ်နေသောကြောင့် အမြစ်နှစ်ပါးပါသော အကြောင်း မျိုးနှစ်ပါး မရှိတော့ပေ။ သို့သော် အကျိုးမျိုး ဖြစ်သည့် ဝိညာဉ်၊ နာမ စသည်တို့ကား ရှိနေသေးသည်။

ရိုးရိုးသံဃာနှင့် ရဟန္တာကို သာမန်အားဖြင့် ကြည့်သော် တူညီသည် ဟု ထင်မှတ်ရသည်။ သို့သော်သေချာစွာ စိစစ်ကြည့်ပါက ရဟန္တာတွင် အကြောင်း မျိုးမရှိတော့ပေ။ အကျိုး မျိုးကား ရှိနေသေးသည်။ ရိုးရိုးသံဃာနှင့် ရဟန္တာတို့သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား လည်ပတ်နေခြင်း ကား မတူပေ။ အကျိုး မျိုး ရှိနေခြင်းဟူသောကြောင့် သာမန်အားဖြင့် တူသည်ဟု ပြောနိုင်သည်။ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော မိန်းမောခြင်း၊ တွေဝေခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်းက အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်ထားသောကြောင့် အာသဝေါတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဥပမာ- နေပူထဲသို့ သွားနေရသူသည် အရိပ်ကိုရှာ၏။ မကျန်းမာ နေမကောင်းသူသည် ကျန်းမာနေကောင်းလို၏။ ပင်ပန်းမှုကို တွေ့သော်

သက်သာရာရမှု တခုခုကို လိုလား မျှော်မှန်းသည်။ လောဘအာသဝစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။ ထမင်းငတ်သူသည် ထမင်းကို လိုလားသည်။ လောဘစသည့် အာသဝတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။ ထို့ကြောင့် လောဘစိတ်သည် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်မှုထဲက ဖြစ်လာ၏။ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်မှု သည်လည်း ဇရာမရဏဟု ခေါ်သော ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ အားဖြင့် ဇရာမရဏရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းနွမ်းနယ် ခြင်းနှင့် တွေ့ကြုံရသော သူသည် သက်သာမှုကို မျှော်မှန်းတောင့်တသော လောဘအာသဝများ ပေါ်ထွက်လာသည်။ အာသဝတရားများ ပေါ်လာ သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာလည်း ပေါ်ထွက်လာပြန်သည်။

အဝိဇ္ဇာသည် မည်သည့်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း၊

အဝိဇ္ဇာသည် အာသဝကြောင့် ဖြစ်သည်၊

အာသဝသည် မည်သည့်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း၊

အာသဝသည် မိန်းမောခြင်း၊ တွေဝေခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သည်။

မိန်းမောခြင်း၊ တွေဝေခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်းသည် မည်သည့်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း။

မိန်းမောခြင်း၊ တွေဝေခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်းသည် ရင့်ခြင်းပျက်ခြင်း (ဇရာမရဏ) ကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်း၊ အစမထင်သော၊ ဘုံ (၃) ပါး၌ ဖြစ်သော၊ မပြတ်အောင်လည်သော၊ ဝဋ်ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရားသည် ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

ပဋ္ဌာန်းနည်း

၁။ ဟေတုပစ္စယော

ဟေတု = အမြစ်

ပစ္စယော = ကျေးဇူးပြုသည်။

= အမြစ်ကကျေးဇူးပြုသည်။

၂။ အာရမ္မဏပစ္စယော

အာရမ္မဏ = အာရုံ

= အာရုံက ကျေးဇူးပြုသည်။

၃။ အဓိပတိပစ္စယော

အဓိပတိ = အကြီးဆုံး

= အကြီးအနေနှင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၄။ အနန္တရ ပစ္စယော

အနန္တရ = အခြားမဲ့၊ ကြားမရှိ

= အခြားမဲ့၊ ကြားမရှိသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၅။ သမနန္တရ ပစ္စယော

သမနန္တရ = ကောင်းစွာအခြားမဲ့

= ကောင်းစွာအခြားမဲ့ ကြားမရှိသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၆။ သဟဇာတပစ္စယော

သဟဇာတ = အတူဖြစ်

= အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဘက်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၇။ အညမညပစ္စယော

အညမည = အချင်းချင်းအပြန်ပြန်အလှန်လှန်

= အချင်းချင်းအပြန်အလှန်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၈။ နိဿယပစ္စယော

နိဿယ = အမှီခံ

= အမှီခံအဖြစ်နှင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၉။ ဥပနိဿယပစ္စယော

ဥပနိဿယ = အားကြီးသောအမှီခံ

= အားကြီးသော အမှီခံအဖြစ်နှင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၀။ ပုရေဇာတပစ္စယော

ပုရေဇာတ = အရင်ဖြစ်

= အရင်ဖြစ်ပြီး ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၁။ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော

ပစ္ဆာဇာတ = နောက်ဖြစ်

= နောက်ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၂။ အာသေဝနပစ္စယော

အာသေဝန = လျင်မြန်သော အဟုန်အရှိန်

= လျင်မြန်သော အဟုန်အရှိန်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၃။ ကမ္မပစ္စယော

ကမ္မ = အလုပ်

= အလုပ်အားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၄။ ဝိပါက ပစ္စယော

ဝိပါက = အကျိုး

= အကျိုးအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၅။ အာဟာရပစ္စယော

အာဟာရ = ထောက်ပံ့ခြင်း

= ထောက်ပံ့ကူညီသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၆။ ဣန္ဒြိယပစ္စယော

ဣန္ဒြိယ = အုပ်ချုပ်

= အုပ်ချုပ်သောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၇။ ဈာနပစ္စယော

ဈာန = စူးစိုက်ခြင်း

= စူးစိုက်သောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၈။ မဂ္ဂပစ္စယော

မဂ္ဂ = လမ်း
= ယှဉ်ဘက်အားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၁၉။ သမ္ပယုတ္တပစ္စယော

သမ္ပယုတ္တ = ယှဉ်ဘက်
= ယှဉ်ဘက်အားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၂၀။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော

ဝိပ္ပယုတ္တ = မယှဉ်
= မယှဉ်သောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၂၁။ အတ္ထိပစ္စယော

အတ္ထိ = ရှိခြင်း
= ရှိနေသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၂၂။ နတ္ထိပစ္စယော

နတ္ထိ = မရှိ
= မရှိသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၂၃။ ဝိဂတပစ္စယော

ဝိဂတ = ကင်းကွာ
= ကင်းကွာသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

၂၄။ အဝိဂတပစ္စယော

အဝိဂတ = မကင်းကွာ
= မကင်းကွာသောအားဖြင့်ကျေးဇူးပြုသည်။

နာမ်သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော(၆)ပစ္စည်း

အခြားမဲ့ချုပ်ပြီးသော စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့သည် မိမိကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ကြသော စိတ် စေတသိက်တရားတို့ကို အနန္တရပစ္စည်း၊ သမနန္တရပစ္စည်း၊ နတ္ထိပစ္စည်း၊ ဝိဂတပစ္စည်း၏၊ အစွမ်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ရှေးကဖြစ်နှင့်သော ဇောတို့သည် နောက်မှဖြစ်သော ဇောတို့ကို အာသေဝနပစ္စည်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အတူဖြစ်ကြသော စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ အစွမ်း

အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဤသို့ နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းသည် (၆) မျိုး ဖြစ်သည်။

နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၆) ပစ္စည်းမှာ-

၁။ အနန္တရပစ္စည်း

၂။ သမနန္တရပစ္စည်း

၃။ နတ္ထိပစ္စည်း

၄။ ဝိဂတပစ္စည်း

၅။ အာသေဝနပစ္စည်း

၆။ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းတို့ဖြစ်သည်။

နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုပုံ (၆)ပစ္စည်း

တိ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ၊ ဇ ရံ ရံ ဘ

ဝိထိစိတ်အစဉ်၌ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည်မှာ အလိုလို ပေါ်ပေါက်လာသည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတစ်ခုရှိသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာတွင် သဘာဝတစ်ခုသည် သူ့အလိုလို ပေါ်ပေါက်လာသည် ဟူ၍ မရှိပေ။ အကြောင်းတစ်ခု (သို့မဟုတ်) တစ်ခုထက်ပိုသော အကြောင်းများကြောင့် ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ဆိုသော် စက္ခုဝိညာဉ် စိတ်တစ်ခုသည် မည်သည့် အကြောင်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ ထိုစိတ်၏ ရှေ့တွင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်ရှိသည်။ ထိုစိတ်တွင် စွမ်းရည် (၄) ချက်ရှိ၏။ ထိုစွမ်းရည် (၄) ချက်နှင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ကို ပေါ်ပေါက် လာအောင် ဆောင်ရွက်လိုက်သည်။

စွမ်းရည် (၄) ချက်သည်ကား---

၁။ အနန္တရစွမ်းရည်

၂။ သမနန္တရစွမ်းရည်

၃။ နတ္ထိစွမ်းရည်

၄။ ဝိဂတစွမ်းရည်တို့ဖြစ်သည်။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၌ ထိုစွမ်းရည်

လေးပါး စလုံးနှင့် ပြည့်စုံရမည်။

အနန္တရပစ္စည်းသည် စိတ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီးသည့်နောက်၊ ကြားမရှိဘဲ အခြား စိတ်တစ်ခု ဆက်တိုက်လာစေနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ အနန္တရစွမ်းရည်ကြောင့် စိတ်တစ်ခုပြီးသည့် နောက်ကြားလပ်မရှိဘဲ နောက် စိတ်တစ်ခုသည် ဆက်လာ၏။ ဤနေရာ၌လည်း ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် နောက် တွင် နောက်စိတ်တစ်ခုသည် ဆက်လိုက်လာရသည်။

အနန္တရစွမ်းရည်က နောက်စိတ်တစ်ခုကို ဆက်လာစေရာ တဒါရုံ (သို့မဟုတ်) ဘဝင်စိတ် လာနိုင်၏။ သို့သော် သမနန္တရပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်က ရှိနေပေသေးသည်။ သမနန္တရပစ္စည်းက မည်သည့်စိတ်သာ လာရမည်ဟူ၍ ရွေးချယ်ပေးသော စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်နောက် တခြားစိတ်များ လာခွင့်မရှိဘဲ သမနန္တရပစ္စည်းက ရွေးချယ်ပေးသော စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်သာလျှင် လာခွင့်ရှိသည်။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ရှိနေသေးလျှင် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ခွင့် မရတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် မရှိနိုင်သောစွမ်းရည်ရှိရပေဦးမည်။ နတ္ထိပစ္စည်းက ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် မရှိနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် မရှိမှ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ စိတ်နှစ်ခုသည် တပြိုင်နက် မဖြစ်နိုင်ပေ။

ဝိဂတပစ္စည်း က ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်မရှိအောင် လုပ်ပေးနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ နောက်စိတ်တခု ဝင်လာနိုင်စေရန် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဖယ်ပေးလိုက်သည်။

ထို့ကြောင့် အချုပ်အားဖြင့်ဆိုသော်-

- ၁။ အနန္တရစွမ်းရည်သည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနောက်တွင် စိတ်တခုလာနိုင်သည်ဟု ခေါ်သော စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။
- ၂။ သမနန္တရစွမ်းရည်သည် မည်သည့်စိတ်သာ လာရမည်ဟု ရွေးခေါ်နိုင်သော စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။
- ၃။ နတ္ထိစွမ်းရည်သည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် မရှိနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။
- ၄။ ဝိဂတစွမ်းရည်သည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ကို ဖယ်ရှားနိုင်သော စွမ်းရည်ဖြစ်သည်။

ထိုစွမ်းရည်(၄)ရပ်ဖြင့် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ကို ပေါ်ပေါက်စေသည်။

အာသေဝနပစ္စည်း

အာသေဝန = အဖန်တလဲလဲမှီဝဲထုံခြင်း၊ (ရှေးဘာသာပြန်)
= အဟုန်အရှိန် ကောင်းအောင်ပေးခြင်း၊

အာသေဝနပစ္စည်း = အဟုန်အရှိန်ကောင်းအောင်လုပ်ပေးနိုင်သော ပစ္စည်းဖြစ်သည်။

ရှေ့၌ဖြစ်သော ဇောတို့သည် နောက်မှဖြစ်သော ဇောတို့အား အာသေဝန စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ရှေ့ဇောမှ နောက်ဇောကို အဟုန်အရှိန် ကောင်းအောင် လုပ်ပေးနိုင်၏။ သို့သော် နောက်ဇောက ရှေ့ဇောကို အဟုန်အရှိန် ကောင်းအောင် မပေးနိုင်ပေ။ အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် ရှေ့ဇောတိုင်းက နောက်ဇောတိုင်းကို အဟုန်အရှိန် ကောင်းအောင် လုပ်ပေးနိုင်သည်။

တီ န ဒ ပ စ သံ ဏ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရံ ရံ ဘ

ပြေးရာတွင် ပဌမအစ၌ ပြေးအားမရှိသေးပေ၊ ထိုမှနောက်ခြေလှမ်း များ၌ကား ပိုမိုအားကောင်းလာ၏။ ရှေ့ခြေလှမ်းများက နောက်ခြေလှမ်းများ ကို တဆင့်ထက်တဆင့် အားကောင်းလာစေရန် အားဖြည့်ပေးသည်။ အဟုန်အရှိန်ပြင်းလာသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် ဇောထဲတွင်လည်း အဟုန်အရှိန် ပါ၏။ ရှေ့ဇောက နောက်ဇောကို တဆင့်ထက်တဆင့် အဟုန်အရှိန် အားကောင်းစေရန် လုပ်ပေးနိုင်သည်။

မဟာဂ္ဂုတ်ဇော၊ ဈာန်ဇောများသည် အားအလွန်ကောင်းပေသည်။ ရှေ့ဇောက နောက်ဇောများကို အဟုန်ပြင်းထန်အောင် အားဖြည့်ပေးရာတွင် လည်း ထက်မြက်လှသည်။ ဇောသည် ကန့်သတ်ချက်မရှိ ဆက်ခါဆက်ခါ ကျနိုင်၏။ တခါတရံ တနာရီလုံးလုံး စသဖြင့် ဇောကျနိုင်သည်။

အာသေဝန စွမ်းရည်သည် ဇောဇောချင်း အဟုန်ပြင်းအောင် လုပ် ပေးနိုင်သော်လည်း တဒါရုံစသည်များကိုကား အဟုန်အရှိန် ကောင်းအောင်

မပြုလုပ်နိုင်ပေ။ ဇောများတွင် ပဌမဇောသည် အားဖြည့်ပေးခြင်းကို မခံရပေ။ နောက်ဆုံးဇောသည်လည်း အားဖြည့်ပေးရခြင်း မရှိပေ။ အလယ်ဇော (၅)ပါး သည်ကားအားဖြည့်ပေးခြင်းကိုလည်းခံရ၏။ အားဖြည့်ပေးရသည်လည်း ရှိသည်။

သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း

အတူဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တရားများသည် အချင်းချင်းယှဉ်တွဲနိုင်သော သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း စွမ်းရည်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

ဥပမာ- စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်တွင် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်တပါး၊ စေတသိက် (၇)ပါးပါဝင်သည်။ စိတ်ကစေတသိက်(၇)ပါးကို လည်းကောင်း၊ စေတသိက် (၇)ပါးက စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။ စိတ်(၁)ပါး၊ စေတသိက်(၇)ပါး ပေါင်း (၈)ပါးရှိရာ (၁)ပါးပါးက ကျန်တွဲဖက်(၇)ပါးကို ကျေးဇူးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

တဦး၏ စွမ်းရည်က တဦးကို ကူးစက်နိုင်သဖြင့် ဝေဒနာ၏ စွမ်းရည်သည်လည်း ကျန် (၇) ပါးကို ကူးစက်နိုင်သည်။ အချို့ အချဉ်အငန် အစပ်ကို ရောနှော၍ မွေသော် အရသာသည် တမျိုးနှင့်တမျိုး ကူးစက်ရောသကဲ့သို့ စိတ်နှင့်စေတသိက်တို့သည်လည်း သမ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်အားဖြင့် အချင်းချင်း အတူယှဉ်တွဲပေသည်။

စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်ကဲ့သို့ပင် အခြားသော စိတ်များ ဥပမာ- ဒေါသစိတ်တွင်လည်း ဒေါသစိတ် (၁) ပါးနှင့် စေတသိက် (၂၀) ပါး ပါဝင်ရာ တပါးပါးက ကျန် (၂၀) ကို သမ္ပယုတ္တပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

လူတစ်ယောက် စိတ်ညစ်ရာတွင် စိတ်ညစ်သော ဒေါသက ပြင်းထန်နေသဖြင့် လွမ်းမိုးထားသည်။ ဖဿ၊ ဝေဒနာစသည်များ ပါဝင်သော်လည်း ဒေါသ အားကောင်းနေ၍ လွမ်းမိုးထားသောကြောင့် မပါဝင်ဟု ထင်ရသည်။ တဦးကိုတဦး ကူးစက်သည်ဟု ဆိုရာ၌လည်း သဘာဝထက်မြက်သည်က လွမ်းခြံသွားသည်။ တခုဓာတ်အားပြင်းလျှင် တခုက ငုပ်သွားသည်။ သို့သော် မပါဝင်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ အားအပျော့အပြင်း၊ အနည်းအများသာ ကွာခြားသည်။

တီ န ၃ ပ စ သံ ဣ ဝု ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ ရံ ရံ ဘ
၄+၁=၅ ၅+၁=၆

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်တွင် --

- (၁) အနန္တရ ပစ္စည်း
- (၂) သမနန္တရ ပစ္စည်း
- (၃) နတ္ထိ ပစ္စည်း
- (၄) ဝိဂတ ပစ္စည်း
- (၅) သမ္ပယုတ္တ ပစ္စည်းဟူသော စွမ်းရည် (၅) မျိုးရှိသည်။

နောက်ဆုံးဇောမှ တပါးကျန်ဇောများတွင်--

- (၁) အနန္တရ ပစ္စည်း
- (၂) သမနန္တရ ပစ္စည်း
- (၃) နတ္ထိ ပစ္စည်း
- (၄) ဝိဂတ ပစ္စည်း
- (၅) အာသေဝန ပစ္စည်း
- (၆) သမ္ပယုတ္တ ပစ္စည်းဟူ၍ စွမ်းရည် (၆) မျိုးရှိသည်။

နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အားကျေးဇူးပြုသော (၅) ပစ္စည်း

- (၁) ဟေတုပစ္စည်း
- (၂) ဈာနပစ္စည်း
- (၃) မဂ္ဂပစ္စည်း
- (၄) ကမ္မပစ္စည်း
- (၅) ဝိပါကပစ္စည်း

ဟိတ်တရား၊ ဈာန်တရားနှင့် မဂ္ဂင်တရားတို့သည် အတူဖြစ်ကြသော နာမ်ရုပ်တို့အား ဟေတုပစ္စည်း၊ ဈာနပစ္စည်းနှင့် မဂ္ဂင်ပစ္စည်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

လောဘဟိတ်၊ ဒေါသဟိတ်၊ မောဟဟိတ်၊ အလောဘဟိတ်၊ အဒေါသဟိတ်၊ အမောဟဟိတ်ဟူ၍ အဟိတ်တရား (၆) ပါးရှိရာ ထို အဟိတ်တရား (၆) ပါးသည် ဟေတုပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်ဖြင့် နာမ်ရုပ် နှစ်ပါးကို ကျေးဇူးပြုသည်။

ဈာန်တရား (၇) ပါးရှိရာတွင် သောမနဿနှင့် ဒေါမနဿကို ပေါင်း၍ ဝေဒနာတခုတည်း ယူနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ ဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်တရားငါးပါးသည် ဈာနပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်ဖြင့် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးကို ကျေးဇူးပြုသည်။

မဂ္ဂင် (၁၂) ပါးတွင် ကောင်းသောမဂ္ဂင် (၈) ပါးနှင့် မကောင်းသော မဂ္ဂင် (၄) ပါး ပါဝင်သည်။ မကောင်းသောမဂ္ဂင် (၄)ပါးတွင် တရားကိုယ် အားဖြင့် တူရာမဂ္ဂင်များကို ငွေ့ထုတ်သော် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင် (၁) ပါးသာကျန် သည်။ ထို့ကြောင့် တရားကိုယ်အားဖြင့် ကောင်းသောမဂ္ဂင် (၈) ပါးနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင် (၁) ပါးဟူသည့် မဂ္ဂင်တရား (၉) ပါးသည် မဂ္ဂင်ပစ္စည်း စွမ်းရည် ဖြင့် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးကို ကျေးဇူးပြုသည်။

အတူဖြစ်သော စေတနာသည် အတူဖြစ်သော နာမ်ရုပ်တို့ကို လည်း ကောင်း၊ အလျင်ဖြစ်နှင့်သော စေတနာသည် ကံကြောင့်ဖြစ်သော နာမ်ရုပ် တို့ကို လည်းကောင်း၊ ကမ္မပစ္စည်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ဝိပါက်စိက်၊ စေတသိက်များဖြစ်သော ဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာတို့သည် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ စိတ္တဇရုပ်တို့အား လည်းကောင်း၊ ဝိပါက ပစ္စည်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

နာမ်သည် ရုပ်အားကျေးဇူးပြုသော (၁) ပစ္စည်း

နာမ်သက်သက်က ရုပ်သက်သက်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း(၁) ပါးမှာ ပစ္စာဇာတပစ္စည်း ဖြစ်သည်။ နောက်မှဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်များ သည် အလျင်ဖြစ်နှင့်သော ဤကိုယ်အား ပစ္စာဇာတ စွမ်းရည်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ တမျိုးတည်းသာလျှင် နာမ်သည် ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။

ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်၊ ဥတုကြောင့်
ဖြစ်သော ရုပ်၊ အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်တို့ စုနေသော အစုကို ကိုယ်
ဟုခေါ်သည်။ ထိုရုပ်များအားလုံး ကမ္မဇရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်၊ အာဟာရဇ
ရုပ်များကို စိတ်၊ စေတသိက်များက ပစ္စာဇာတ စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

ဤနေရာ၌ ကျေးဇူးပြုခြင်းကို ခံရမည့် ရုပ်အစုက အလျင်ဖြစ်နှင့်၍
ကျေးဇူးပြုမည့် စိတ် စေတသိက်က နောက်မှဖြစ်သည်။ နောက်မှဖြစ်သော
စိတ်စေတသိက်များက အလျင်ဖြစ်နှင့်သော ရုပ်အစုအား ကျေးဇူးပြုပေး
သည်။

ရုပ်ဖြစ်သော စာရေးမည့် လက်သည် အလျင်ရှိနှင့်၏။ စာရေးလို
သည့် စိတ်သည် နောက်မှ ပေါ်လာ၏။ စာရေးမည့် စိတ်က လက်ကို တရွေ့ရွေ့
ခိုင်းလိုက်သဖြင့် စာရေးတော့သည်။ အလျင်ရှိပြီးသားကိုယ်နှင့် ပတ်သက်
သမျှ ရုပ်အားလုံးကို နောက်မှဖြစ်သော စိတ်က ဆောင်ရွက်လိုသော ကိစ္စများ
ဆောင်ရွက်ဖြစ်အောင် ကျေးဇူးပြုလိုက်သည်။

ထို့ကြောင့် နောက်နောက်လာသော စိတ်များက ရှိပြီးသား
ကိုယ်ကြီးကို အသုံးချသွား၏။ ရှိပြီးသားဖြစ်သော ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း
များကို မကောင်းသည့်စိတ်က အသုံးချသွားသော်၊ ကိုယ်ကြီးသည် မကောင်း
သည့် ကိုယ်ကြီး ဖြစ်သွားသည်။ ကောင်းသည့်စိတ်က အသုံးချသွားသော်
ကောင်းသည့်ကိုယ် ဖြစ်သွားသည်။ ကောင်းသည့်စိတ်၊ မကောင်းသည့်
စိတ်သည် ကိုယ်ထဲသို့ ဝင်လာပြီးနောက် ထွက်သွားသည်။ ဆက်လက်
တည်မနေပေ။ လောဘ၊ ဒေါသစိတ်များ ဝင်လာသော် ကိုယ်ကြီးသည်
နစ်မွန်းသွားနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မကောင်းသည့် စိတ်များကို အလာမခံရပေ။
ကောင်းသည့် စိတ်များကိုသာ လက်ခံသင့်သည်။ ထိုအခါမှသာ ကိုယ်ခန္ဓာ
ကြီးသည် သန့်ရှင်းစင်ကြယ် ကောင်းမွန်လာနိုင်သည်။

အလျင်ရှိနှင့်သော ပါးစပ်ကို နောက်မှလာသည့် ကောင်းသော
စိတ်က စကားပြောခိုင်းသော် ကောင်းသော၊ သန့်ရှင်းသော၊ ပြေပြစ်သော
စကားကို ပြောဆိုပေမည်။ မကောင်းသော စိတ်က စကားပြောစေသော်
ရန်ရှင်းကြမ်းတမ်းသော စကားကို ပြောဆိုပေမည်။

ထို့ကြောင့် မကောင်းသော၊ နေရာမကျသော စိတ်များမလာ နိုင်စေရန် သတိက ထိန်းချုပ်ပေးရမည်။ သတိထား၍ ကောင်းသော အကြံ အစည်၊ အပြောအဆို၊ အပြုအမူများကိုသာ ကြံစည်ပြောဆို ပြုမူဆောင်ရွက်ရပေမည်။

ရုပ်သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော(၁)ပစ္စည်း

ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော (၁) ပစ္စည်းသည် ပုရေဇာတပစ္စည်းဖြစ်သည်။

စက္ခုဝတ္ထု၊ သောတဝတ္ထု၊ ယာနဝတ္ထု၊ ဇိဝှါဝတ္ထု၊ ကာယဝတ္ထု၊ ဟဒယဝတ္ထု ဟူသော (၆) ပါးသော ဝတ္ထုများသည် ပဝတ္တိအခါ၌ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ယာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်၊ ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်ဟု ခေါ်သည့် (၇) ပါးသော ဝိညာဏဓာတ်တို့အား လည်းကောင်း၊ ငါးပါးသော အာရုံများ သည် ဝိညာဉ် (၅) ပါး ပါဝင်သော စိတ်အစဉ်၌ လည်းကောင်း၊ ရှေ့ဖြစ်၍ ကျေးဇူးပြုနိုင်သော ပုရေဇာတပစ္စည်း အစွမ်းအားဖြင့် ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းသည် တမျိုးတည်းသာ ရှိသည်။

ဤနေရာ၌ ကျေးဇူးပြုမည့် ရုပ်များသည် အလျင်ဖြစ်နေ၍၊ ကျေးဇူးအပြုခံရမည့် နာမ်ကား နောက်မှဖြစ်သည်။ (၆) ပါးသော ဝတ္ထုများ သည် ကျေးဇူးပြုမည် ဖြစ်သဖြင့် အလျင်ရှိနှင့်သည်။ (၇) ပါးသော ဝိညာဏဓာတ်သည် ကျေးဇူးပြုခံမည် ဖြစ်သောကြောင့် နောက်မှဖြစ်လာသည်။

အမိဝမ်းမှ မွေးဖွားလာသော် စက္ခုဝတ္ထု၊ သောတဝတ္ထုစသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်နေသော်လည်း ဝိညာဉ်စိတ်သည်ကား မပေါ်သေးပေ။ မွေးဖွားလာကတည်း မျက်စိ၊ နား မပါသူသည် မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်မပေါ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ကျေးဇူးပြုမည့် မျက်စိ၊ နား စသည်သည် အရင်ဖြစ်နေ၍ မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်သည် နောက်မှဖြစ်ပေါ်လာသည်။

လူတစ်ယောက် အိပ်ပျော်နေစဉ်တွင် ဝတ္ထု (၆) ပါးသည် ရှိနှင့်သည်။ သို့သော် ဝိညာဉ်စိတ်သည် မရှိပေ။ အိပ်ရာမှ နိုးကြားလာသော်

ဝတ္ထု (၆) ပါးရှိနှင့်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏဓာတ် (၇) ပါးသည် လည်း ပေါ်လာရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိညာဏဓာတ် (၇) ပါးသည် သူ့ အလိုလို မပေါ်လာနိုင်ပေ။ အလျင်ရှိနှင့်ပြီးသော ဝတ္ထု (၆) ပါးကြောင့်သာ ပေါ်လာရသည်။

အဆင်း၊ အသံစသည့် အာရုံ (၅) ပါးက ဝိညာဉ် (၅) ပါး ပါဝင် သော စိတ်အစဉ်ကို ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ အဆင်းမရှိဘဲ အဆင်းကို မြင်သော မြင်စိတ် မရှိပေ။ အသံမရှိဘဲ အသံကိုကြားသော ကြားစိတ် မရှိပေ။ အရင်ဖြစ်နှင့်သော အာရုံငါးပါးက လာ၍ ထိတွေ့သော် အာရုံ (၅) ပါးကို သိနေသော မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်၊ နံစိတ်စသည့် အသိစိတ်များ ပေါ်လာ ရသည်။ အကယ်၍ အာရုံ (၅) ပါးသာလျှင် ရှိမနေနှင့်သော် ထိုအာရုံများကို သိသော စိတ်များလည်း ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ရုပ်သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းသည် အလျင်ဖြစ်သော စွမ်းရည်ရှိသည့် ပုရေဓာတုပစ္စည်းဖြစ်သည်။

မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်စသည့် အသိစိတ်များ ပေါ်နိုင်ရန် ဝတ္ထု (၆) ပါး၊ အာရုံ (၅) ပါးကို ရှိထားနှင့်ရမည်။ ဝတ္ထုရော အာရုံပါနှစ်မျိုး ရှိရပေ မည်။ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ပေါ်စေရန် စက္ခုဝတ္ထုလည်း ရှိ၍ ရူပါရုံလည်း ရှိရမည်။ စက္ခုဝတ္ထုမရှိလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ရူပါရုံ မရှိလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် မပေါ်နိုင်တော့ပေ။

ထို့ကြောင့် ဝတ္ထုရှိထားနှင့်စေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဝတ္ထုရှိစေရန် ကံ၊ ဉာဏ်၊ ဝီရိယ ရှိရမည်။ ပဌမအဆင့်အတွက် အတိတ်ကံထား၍ ဒုတိယ အဆင့်အတွက် ပစ္စုပ္ပန်အနေဖြင့် ဉာဏ်၊ ဝီရိယထားရမည်။ အတိတ်ကံကောင်း ကောင်းလည်း ပါပြီးသားဖြစ်ရမည်။ အတိတ်ကံကောင်းသကဲ့သို့ ပစ္စုပ္ပန်ကံ ကိုလည်း ကောင်းအောင် စောင့်ရှောက်ရမည်။ ပစ္စုပ္ပန်ကံကို ဉာဏ်နှင့်ဝီရိယ ယှဉ်၍ ဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။ အာရုံကောင်းကောင်း ဖြစ်စေရန်ကား ပစ္စုပ္ပန်ကံအနေဖြင့် ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်သော် ရရှိနိုင်သည်။

ဝတ္ထု (၆) ပါးအားကောင်းစေရန် အတိတ်ကံ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကံကိုလည်း ကောင်းစွာ ပြုပြင်ထားမည်။ အာရုံ (၆) ပါး အားကောင်းစေရန် ပစ္စုပ္ပန်ကံကို

ကောင်းစွာ ပြုပြင်ထားမည်ဆိုလျှင် လောကထဲတွင် ပျော်ရွှင်ချမ်းသာစွာ နေထိုင်နိုင်ပေမည်။

ပြီးခဲ့သည့် အတိတ်ကံကိုကား ပြုပြင်၍ မရတော့ပေ။ ပစ္စုပ္ပန်ကံ ကိုသာ ကောင်းသည်ထက် ကောင်းအောင် ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ်ကာလ တလျှောက်တွင် အနေအထိုင် ကောင်းစားလို သူများသည် ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင်ပင် ကောင်းမွန်စွာ ဆောင်ရွက်လုပ် ကိုင်ရပေမည်။

ပညတ်နာမ်ရုပ်သည် နာမ်အားကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း (၂)မျိုး

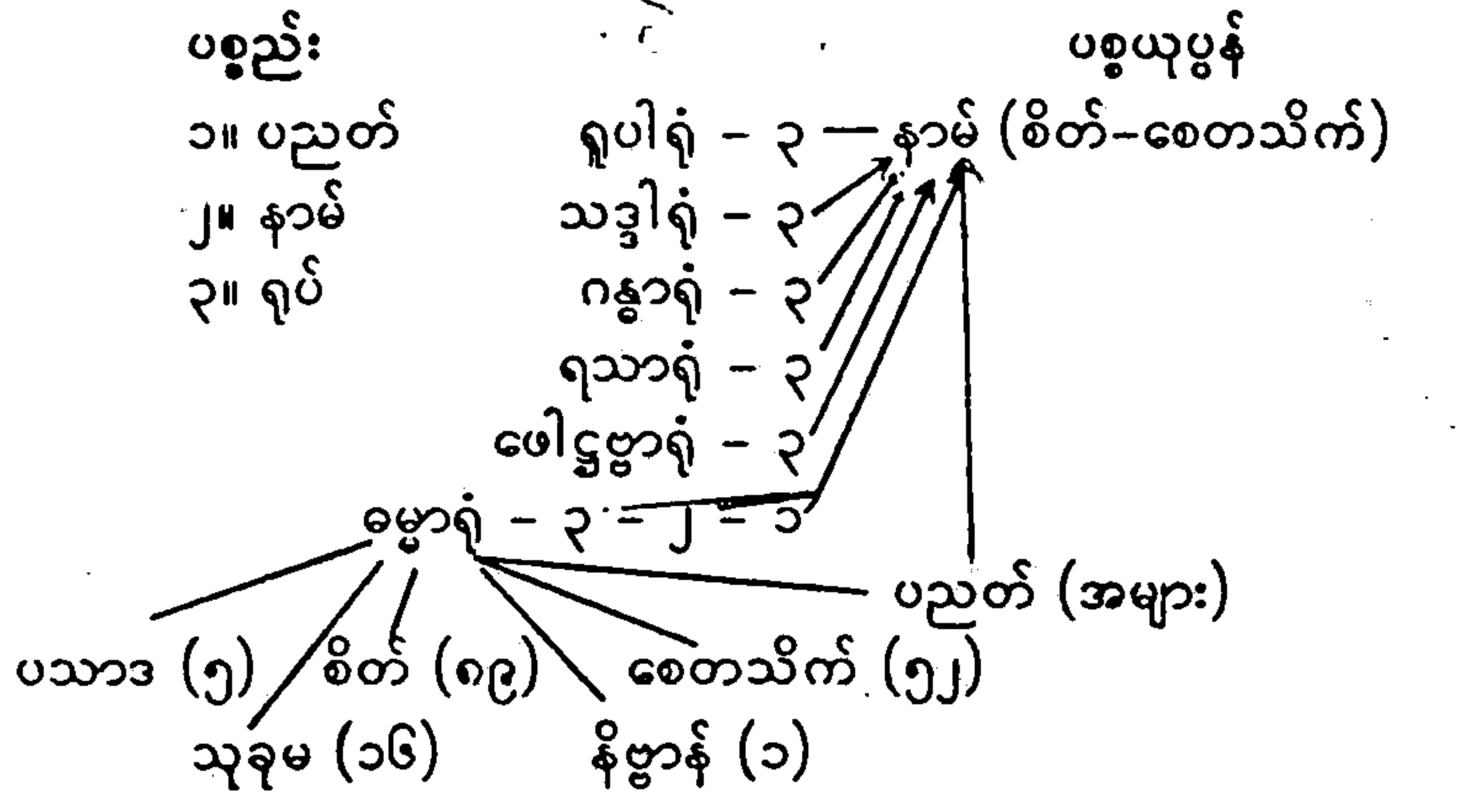
- ၁။ အာရမ္မဏပစ္စည်း
- ၂။ ဥပနိဿယပစ္စည်း

အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယ ပစ္စည်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော ပစ္စည်းတို့သည် ပညတ် နာမ်ရုပ်တို့က နာမ်အား ကျေးဇူးပြုပေးကြသည်။

ကျေးဇူးပြုသည်ကို ပစ္စည်းဟုခေါ်၍ ကျေးဇူးပြုခံသည်ကို ပစ္စယုပ္ပန် ဟု ခေါ်သည် ဖြစ်ရာ ပညတ်နာမ်ရုပ်တို့သည် ပစ္စည်းဖြစ်ပြီး နာမ်သည် ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သည်။ ပစ္စယုပ္ပန်ဖြစ်သော နာမ်၌ စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ ပါဝင်ကြသည်။

အာရမ္မဏပစ္စည်း (ပညတ်၊ နာမ်၊ ရုပ်)

အာရမ္မဏပစ္စည်းနှင့် ဥပနိဿယပစ္စည်းတွင် အာရမ္မဏပစ္စည်း၌ ရူပါရုံစသည် အစွမ်းအားဖြင့် (၆) မျိုး ကွဲပြားသွားသည်။

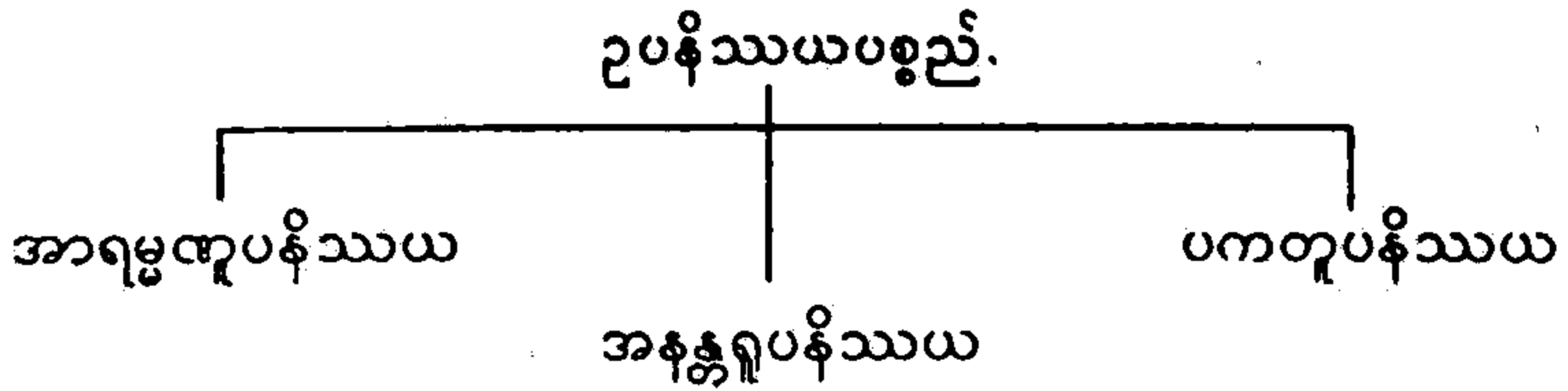

အာရမ္မဏ ပစ္စည်းထဲတွင် ပညတ်၊ နာမ် ရုပ်တို့ ပါဝင်သည်။ ထို ပညတ်၊ နာမ်၊ ရုပ်တို့ကိုအာရုံ (၆) ပါးနှင့် ညှိနှိုင်းလျှင် ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံထဲတွင် ပါဝင်သော ပသာဒရုပ် (၅) ပါး၊ သုခုမရုပ် (၁၆) ပါး သည် ရုပ်ထဲတွင် ပါဝင်သည်။ ဓမ္မာရုံထဲမှ စိတ် (၈၉) ပါး၊ စေတသိက် (၅၂) ပါး၊ နိဗ္ဗာန် (၁) ပါးသည် နာမ်ထဲမှာ ပါဝင်သည်။ ဓမ္မာရုံထဲမှ ပညတ်သည် ကား ပညတ်ထဲတွင် ပါဝင်သည်။ ပညတ်ထဲတွင် (၁) နာမည်ပညတ်၊ (၂) အမူအရာပညတ်၊ (၃) ပုံစံပညတ်၊ (၄) ရှေ့နောက် အစဉ်ပညတ် တို့ပါဝင် သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ရူပါရုံမှ ဓမ္မာရုံအထိအာရုံ (၆) ပါး၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပညတ်၊ နာမ်၊ ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြု ပေးသည်။

စေတသိက်သည် စိတ်ထဲတွင် ရောပါနေသောကြောင့် နာမ်သည် စိတ်နှင့်စေတသိက် ဖြစ်သည်။ စိတ်ကောင်းကောင်း ပေါ်ပေါက်စေလိုလျှင် စိတ်ကောင်းကို ဖော်ပေးနိုင်သည့် အဆင်း ကောင်းကောင်း၊ အသံ ကောင်း ကောင်း စသည်ကို ထားရှိရမည်။ အဆင်း(ရူပါရုံ) သည် စိတ်ကို ကျေးဇူးပြု ပေးသောကြောင့် အဆင်းကောင်းသည် စိတ်ကောင်းကို ဖန်တီးနိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အသံကောင်း၊ အနံ့ ကောင်း၊ အရသာကောင်း၊ အတွေ့အထိ ကောင်းများသည်လည်း စိတ်ကောင်းကို ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။ ပညတ် ကောင်းကောင်းရှိသော် စိတ်ကောင်း ပေါ်လာနိုင်သောကြောင့် နာမည် ကောင်းများကို ရွေးချယ် မှည့်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ပညတ်က စိတ်ကို ကျေးဇူးပြုပေးသည်ဟု ဆိုရာ၌ ဥပမာ- ကျားနှင့် တွေ့သော် ကျားဟူသော နာမည်ပညတ်၊ ကျား၏အဆင်း၊ ကျား၏ အသံ တို့က စိတ်ကို ကျေးဇူးပြုပေးကြသောကြောင့် မေ့မြောသွားသည်။

ထို့ကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်၏ အာရုံကောင်းများက ကျေးဇူးပြုသော် စိတ်ကောင်းများဝင်လာနိုင်ပြီး၊ ပတ်ဝန်းကျင်၏ အာရုံဆိုးများက ကျေးဇူးပြု သော် စိတ်ညစ်စိတ်ဆိုးများ ပေါ်လာနိုင်သည်။

ဥပနိဿယ

= ဥပ + နိဿယ

ဥပ = အားကြီးသော

နိဿယ = မှီရာ

= အားကြီးသော မှီရာ။

အာရမ္မဏူပနိဿယ

အာရမ္မဏ + ဥပနိဿယ

= အာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ အာရုံအနေဖြင့် အားကြီးသော မှီရာ။

အနန္တရူပနိဿယ

အနန္တရ + ဥပနိဿယ

= အခြားမဲ့အားဖြင့်၊ အခြားမရှိသောအားဖြင့် အားကြီးသောမှီရာ။

ပကတိ + ဥပနိဿယ

နဂိုနေအတိုင်း အားကြီးသော မှီရာ။

အာရမ္မဏူပနိဿယ

အလေးပြုအပ်သော အာရုံသည်ပင်လျှင် အာရမ္မဏ ဥပနိဿယ ဖြစ်သည်။

၁။ လောဘမူသည်၊ ဒေါသမူမောဟ၊ ဒုက္ခကြည်ဖယ်၊ ခုနစ်ဆယ့် ခြောက်ခု၊ လောကီစုနှင့်၊ စတုဇိဋ္ဌ၊ ရုပ်နိပ္ပန်ကို၊ ကြည်ညိုသမှု၊ အလေးပြု၏။

၂။ ကုသိုလ်ကာမ၊ စိတ်အဋ္ဌလည်း၊ လောကခေါ်ဆို၊ ကုသိုလ်သတ္တရည်၊ လွန်လေးမြတ်၏။

၃။ ရှစ်မှတ်သမှတ်၊ သမ္ပယုတ်လည်း၊ လောကုတ်နဝံ၊ သသကံကို၊
ခြေငံစွဲမှိတ်။

၄။ လောကုတ်စိတ်လည်း၊ အောင်မြိတ်နိဗ္ဗူ၊ အလေးမူသည်၊ ဘုန်းလူ
ဇိန မော်ကွန်းတည်း။

၁။ လောဘမူစိတ် (၈) ပါးသည် ဒေါသမူစိတ် (၂) ပါး၊ မောဟမူစိတ်
(၂) ပါး၊ ဒုက္ခကာယဝိညာဉ်စိတ် (၁) ပါး၊ ပေါင်း (၅) ပါးကြည့်သော
(၇၆) ပါးသော လောကီစိတ်များကို လေးလေးစားစား စွဲလမ်းကြ၏။
၎င်းပြင် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးကြောင့်
ဖြစ်သော နိဗ္ဗန္ဒဆိုသည့် ရုပ်အကောင်းစားများကိုလည်း လေးလေးစားစား
စွဲလမ်း ကြသေး၏။

လောဘဝင်၍ အပျော်လိုက်ချင်နေသူသည် ဒေါသဝင်၍ စိတ်ညစ်
နေသော၊ စိတ်ဆိုးနေသော သူကို သဘောမကျပေ။ မောဟဝင်၍ ထုံ၊ အ၊
ထိုင်းမှိုင်းနေသူကိုလည်း သဘောမကျပေ။ သူကဲ့သို့ လောဘဝင်ပြီး
ပျော်ရွှင်စွာနေသူ အချင်းချင်းကိုသာ သဘောကျ မက်မောသည်။

လောဘ ထူပြောသူသည် တဘက်က အလုပ်လုပ်ကောင်းသူ
တိုးတက်သူကိုလည်း ကြိုက်နှစ်သက်၏။ ထို့ကြောင့် လောဘအားကြီး
သူသည်။

၁။ မိမိကဲ့သို့ လောဘအားကြီးသူကိုလည်း ကြိုက်နှစ်သက်၏။
(လောဘကို ကြိုက်သည်ဖြစ်၏။)

၂။ မျက်စိမြင်သူ၊ နားကြားသူကိုလည်း နှစ်သက်၏။
(အဟိတ်စိတ်ကိုကြိုက်ရာ၊ လေးစားရာရောက်သည်။)

၃။ စိတ်နေသဘောထားကောင်းသူ၊ အလုပ်ကောင်းကောင်း လုပ်သူကို
လည်း ကြိုက်နှစ်သက်၏။ (မဟာကြိယာ၊ မဟာကုသိုလ်ကို လေးစားသည်
ဖြစ်၏။)

၄။ ဈာန်တန်ခိုးရှိသူကိုလည်း ကြိုက်နှစ်သက်၏။
(မဟဂ္ဂုတ်စိတ်ကို လေးစားသည်ဖြစ်၏။)

၅။ ထို့အတူပင် လောဘမူစိတ်သည် အဆင်းလှလှ၊ အသံကောင်းကောင်း၊ အနံ့ကောင်းကောင်း၊ အရာသာကောင်းကောင်း စသည်ကို ကြိုက်နှစ်သက်၏။

(စတုဇိဋ္ဌ ရုပ်နိပ္ပန်ကို လေးစားသည်ဖြစ်၏။)

အသုံးချပုံ

(၁) မှ (၅) အထိအချက်များကို လိုက်စားမှု တိုးလာပါက ထိုသူ၏ သန္တာန်၌ လောဘသည်လည်း တိုးတတ်လာပေမည်။ လောဘတိုးတတ်လာလျှင် ဝိသမလောဘ ထူထပ်လာပြီး အလုပ်အကိုင် ပျက်ပြားလာမည်။ ပျက်စီးနစ်မွန်း သွားနိုင်ပေသည်။

ထိုအပြစ်များကို သိသောအားဖြင့် အထက်ပါအချက် (၅) ချက်ကို လိုက်စားသော လောဘအား လျော့ပေးပါက ဝိသမလောဘ ပျောက်ကွယ်၍ သမလောဘ နယ်တွင် လည်နေပြီး အလုပ်ကိစ္စ မမှားယွင်းစေရန် ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်နိုင်ပေမည်။ အလုပ်ကိစ္စ မမှားယွင်းစေရန် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်သောကြောင့် လောဘ၏ အဆင့်အတန်းများကို မြင့်သည်ထက် မြင့်အောင် ရရှိနိုင်ပေမည်။

ဝိသမလောဘသည် မညီမညွတ် နိမ့်ခွက်ချိုင့်ဝှမ်း၍ ချောက်ကြီးများ ဖြစ်နေသော လောဘဖြစ်ရာ ထိုဝိသမလောဘ ချိုင့်ခွက်ထဲသို့ ကျသွားသည့် သတ္တဝါများသည် ယခုဘဝတွင် ထောင်ကျနိုင်သည်သာ မဟုတ်၊ နောင်ဘဝများ၌လည်း အဝီစိထိအောင် ကျနိုင်ပေသည်။

၅၅၀-ဇာတ် ဧကနိပါတ်မှ သစ္စံကိရဇာတ်တွင် ပါဝင်သော ကြွက်ကြီးမှာ ရှင်မောဂ္ဂလာန် အလောင်းဖြစ်၍၊ မြွေကြီးမှာ ရှင်သာရိပုတ္တရာ အလောင်းဖြစ်သည်။ ထိုအဂ္ဂသာဝကကြီးများသည် တစ်အသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတသိန်းပတ်လုံး ပါရမီ ဖြည့်ရသည်။ နောက်ဆုံး ကမ္ဘာရောက်သော်မှ မြွေကြွက် ဖြစ်ရသည်။

ပါရမီဖြည့်နေစဉ် ကာလအတွင်း တချိန်က စီးပွားရေးခေတ်စားသော ရွာကြီးတရွာတွင် နှစ်ဦးစလုံး ဖြစ်ကြသည်။ ဉာဏ်ကြီးရှင်ကြီးများ

ဖြစ်၍ စီးပွားရေးလိုက်စားသော် အလွန်စီးပွား ဖြစ်ကြသည်။ စီးပွားရေးတွင် ထိုက်တန်သည်ထက် သုံးစား၍ မကုန်နိုင်အောင် စီးပွားရေးကို အဆမတန် မက်မောမိခဲ့ကြသည်။ တသက်ပတ်လုံးပင်လျှင် စီးပွားရှင်၊ ဓနရှင်ကြီးများ အဖြစ် နေထိုင်သွားနိုင်၏။ ထိုသို့သော ဝိသမလောဘသည် သူတို့အတွက် ချွင့်ခွက်များ ချောက်ကြီးများ ဖြစ်သွားသည်။ သို့သော် သူတို့ကိုယ်တိုင်ကား မသိကြပေ။ သူတို့သေဆုံးသောအခါ ရှင်မောဂ္ဂလာန် အလောင်းသည် ကြွက်ကြီး အဖြစ်ဖြင့်၊ ရှင်သာရိပုတ္တရာ အလောင်းသည် မြွေကြီးအဖြစ်ဖြင့်၊ ဝိသမလောဘချောက်ထဲ သို့ ကျရောက်သွားတော့သည်။

လူသာမန်တို့ကို သာမက၊ ပါရမီရှင်ကြီးများကိုပင် ချောက်ထဲ သို့ကျဆင်း နစ်မွန်းသွားစေရန် ချထားနိုင်သော ဝိသမလောဘ ဖြစ်သည်။

၂။ ကာမကုသိုလ်စိတ် (၈) ပါးသည်လည်း လောကထဲတွင် အသုံးကျ သော ကုသိုလ် (၁၇) ပါးကို လေးလေးစားစား အာရုံပြု၏။ လောဘ၊ ဒေါသ စသော အကုသိုလ်များကိုကား မလေးစားပေ။ အဆင်းလှလှ၊ အသံ ကောင်းကောင်းစသော ကာမဂုဏ် အာရုံငါးပါးကိုလည်း မလေးစားပေ။ လောကုတ္တရာ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း မလေးစားပေ။

အလုပ်ထဲတွင် စိတ်ဝင်စားနေသော သူသည် ထမင်းစားရန်ကိုပင် သတိမရပေ။ ထိုသူ၏ စိတ်တွင် ကုသိုလ်ကာမစိတ်သာ ကိန်းအောင်း နေသည်။

ကာမကုသိုလ်စိတ် (၈) ပါးသည် ကာမဂုဏ်နှင့် ရင်းနှီးရသော ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများကိုလည်း များများမလိုလား၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရရောက် ရန်လည်း များများ မလိုလားပေ။ အလိုလားဆုံးသည်ကား လောကထဲတွင် တိုးတက်ကြီးပွားမည့် လုပ်ငန်းလမ်းစဉ်ကိုသာ လိုလားသည်။

၃။ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် (၄) ပါး၊ မဟာကြိယာ ဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ် (၄) ပါး၊ ပေါင်း (၈) ပါးသော စိတ်များသည် လောကုတ္တရာ တရား (၉) ပါးကိုသာ လေးစားကြ၏။ လေးစားရာမှာလည်း ကိုယ့်မဂ် ကိုယ့်ဖိုလ်နှင့် မိမိအာရုံပြုနိုင်သော နိဗ္ဗာန်ကိုသာ လေးစားကြသည်။

ဆိုလိုသည်မှာကား သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် လောဘ၌ ပျော်ရွှင်မှု များကို မကင်းနိုင်သေး၍ လိုက်စားသော်လည်း ပါနာအားဖြင့် လေးစားသည် မဟုတ်ပေ။

လောက၏ ကြီးပွားရာကြီးပွားကြောင်းကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှု ရှိသေးသော်လည်း အဓိကထား၍ လေးစားခြင်းကား မရှိတော့ပေ။ သူ့ကိုယ် ကိုင် တွေ့ကြုံဖူးသော မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်အကြောင်းကိုသာ လေးစားစွာဖြင့် စိတ်ဝင်စား၍ နေတတ်သည်။ ထို့အတူပင် သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် လည်း ယင်းတို့၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အဓိကထား၍ လေးစားကြ၏။ လောဘကိစ္စရပ်များကို မကင်းနိုင်သေး၍ ဆောင်ရွက် ငြားသော်လည်း လေးစားခြင်း မရှိတော့ပေ။

၄။ လောကုတ္တရာစိတ် (၈) ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကို အလေးပြု၏။ လောကုတ္တရာစိတ်များသည် အချိန်တိုင်း၊ အချိန်တိုင်းတွင် နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် လေးစားသောအားဖြင့် အာရုံပြု၍ နေကြသည်။ လောကကိစ္စရပ်များကိုကား တကြိမ်တခါမျှ အာရုံပြု၍ နေကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ် ဝင်စား၍ ဖိုလ်ဇောများ ဆက်ခါဆက်ခါ ကျသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန် တခုတည်းကိုသာ သိ၍ နေ၏။ သူ၏ ပတ်ဝန်းကျင်၌ ရှိသည့် လောကီအာရုံ၊ လောက အတွေ့အကြုံများ ဖြစ်ကြ သော အဆင်းကိုလည်း မမြင်၊ အသံကိုလည်း မကြား။ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့အထိများကိုလည်း မသိတော့ပေ။

ဤအချက်များကို ထောက်ရှု၍ ဖလသမာပတ်ဝင် စားနေသူကို ခေါ်၍ ကြည့်သော် လည်းကောင်း၊ စမ်းသပ်ကိုင်တွယ်၍ ကြည့်သော် လည်းကောင်း၊ သူသိမည်လားဟု မေးလျှင် မသိနိုင်ဟုသာ ဖြေရပေမည်။

အနန္တရူပနိဿယ

အခြားမဲ့၌ ချုပ်ပျောက်ပြီးသော စိတ်၊ စေတသိက် တရားတို့သည် အနန္တရူပနိဿယ (အနန္တရ ဥပနိဿယ)ပစ္စည်းဖြစ်ကြ၏။ အနန္တရ ဥပနိဿယပစ္စည်းသည် အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၍၊ အားကြီးသော မှီရာအဖြစ်ဖြင့်

ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာကား ရှေးရှေး၌ဖြစ်၍ ချုပ်ပျောက်ပြီးသောစိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် နောက်နောက်၌ဖြစ်ပေါ်လာ မည့်စိတ်၊ စေတသိက်တို့အား ဖြစ်ခွင့်ရအောင် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ဖြစ်သည်။

လူတစ်ယောက်တစ်ယောက်၌ တချိန်တည်းတွင် စိတ်နှစ်ခု ပြိုင်၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ စိတ်တခုပြီးမှ တခုသာ ဖြစ်ခွင့်ရသည်။ ယခင်ဖြစ်နေသော စိတ်သည် ချုပ်ပျောက်ပေးမှသာ နောက်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ နောက်စိတ် နောက်စိတ်များကို ဖြစ်ခွင့်ပေးသောအားဖြင့် ချုပ်ပျောက်သွား ကြသော ရှေ့စိတ်ရှေ့စိတ်များသည် အနန္တရဥပနိဿယ စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

ပကတူပနိဿယ

ရာဂစသော သဘောတရားများသည် လည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါစသော သဘောတရားများသည် လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ အစားအစာ၊ ဥတု၊ အိပ်ရာနေရာသည် လည်းကောင်း၊ ထိုက်သင့်သည် အားလျော်စွာ ကိုယ်တွင်း၌ လည်းကောင်း၊ ပြင်ပ၌ လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ် အစရှိသော တရားများအား ပကတိ နဂိုအနေအားဖြင့် အားကြီးစွာ ကျေးဇူး ပြုပေးသည်။

ဆိုလိုသည်မှာကား ရာဂစသော သဘောတရားများသည် ကုသိုလ် အစရှိသော သဘောတရားများအား ပကတိနဂိုအနေအားဖြင့် အားကြီးစွာ ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်၏။ ထိုသို့ပင် သဒ္ဓါအစရှိသော သဘောတရားများသည် လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်သည် လည်းကောင်း၊ အစားအစာသည် လည်း ကောင်း၊ ဥတုသည် လည်းကောင်း၊ အိပ်ရာနေရာသည် လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်အစရှိသော သဘောတရားများအား ပကတိနဂိုအနေအားဖြင့် အားကြီးစွာ ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်သည်။

ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ရာဂသည် ကုသိုလ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေရန် ထူထောင်ပေးခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်သည်။ ကိစ္စရပ်များစွာတို့တွင် ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ဥပမာ- ကျောင်းပြီးသွားသော ကျောင်းသား တစ်ယောက်သည် အလုပ်လိုချင်၏။ အလုပ်ကို လိုချင်သော၊ အလုပ်ကို စွဲလမ်းသော ရာဂကြောင့် ကောင်းမွန်သော ကိုယ်အမူအရာ၊ နှုတ် အမူအရာနှင့် လူကြီး လူကောင်းများထံတွင် ပြောဆိုလုပ်ကိုင်၏။ ပြေပြစ်စွာ ဆက်ဆံ၏။ ထိုသူတွင် အလွန်ကောင်းမွန်သော ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုကုသိုလ်များသည် အလုပ်လိုချင်သော ရာဂကြောင့်ဖြစ်သည်။

ချစ်ခင်စွဲလမ်းကြသော မယ်နှင့်မောင်တို့သည် ယခုဘဝ နောင်ဘဝ တွင် အတူတကွ မကွဲမကွေ နေရပါစေဟူ၍ ဘုရားစေတီတို့တွင် လှူဒါန်း ပူဇော်၍ ဆုယူ ဆုတောင်းကြသည်မှာလည်း ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ရာဂကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ရာဂကြောင့် အကုသိုလ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အလုပ်မှားများကို လူ့လောကကြီး အတွင်းတွင် အမြောက်အမြား ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင် နေကြသည်။ အမျိုးသားက မိမိကို ပြန်မချစ်နိုင်သော အမျိုးသမီးနှင့် မိဘဆွေမျိုးများကို သတ်ဖြတ်ပစ်ခြင်းသည် ရာဂကြောင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သည် ဖြစ်၏။

ဓမ္မပဒ ဒေသနာတော်တွင် တောတောင်ထဲ၌ ကျောင်းသင်္ခမ်း ဆောက်၍ တရားအားထုတ်နေသော ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီကို ပြစ်မှားဖျက်ဆီးသည့် သူတစ်ယောက်သည် မြေမျိုခံရ၍ ဆုံးရှုံး ပျက်စီးကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုသူသည် ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီကို စွဲလမ်းသော ရာဂကြောင့် မပြုထိုက်မပြစ်မှားထိုက်သော အကုသိုလ် လုပ်ငန်းကြီးကို ပြုမိမှားသည်။ ရာဂကြောင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သော် မကောင်းကျိုးကိုသာ ရရှိရပေမည်။

အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သူ ကာယကံရှင်သည် မုချ ဆိုးကျိုးကို ရရှိ၍ အကြာကြီး ခံရပေမည်။ ထိုသူနှင့် ပတ်သက်သူ ပတ်ဝန်းကျင်က သူများသည်ကား နိသန္ဒကျိုးကို ရရှိပေမည်။

ရာဂကြောင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ အကုသိုလ် မှန်းပင် မမြင်နိုင်တော့ပေ။ အဝိဇ္ဇာက ဖုံးလွှမ်းထား၏။ မဟာတမဟူသော အမှောင်ကြီး ကျရောက်လျက် ရှိပေသည်။ မိမိ ဆောင်ရွက် လိုက်သော မကောင်းမှုက အကျိုးမပေးသေးသည့်အခါ ထိုမကောင်းမှုကိုပင် ပျားရည်ဟု ထင်မှတ်နေသည်။ မကောင်းမှုက အကျိုးပေးသောအခါမှ လူမိုက်သည် အတိဒုက္ခ ကျရောက်ရလေတော့သည်။

ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဒေါသကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်သည့်ပြင် မာနကြောင့် စသည်ဖြင့်လည်း ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်သည်။

သဒ္ဓါစသည်တို့ကြောင့်လည်း ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်ပေ သည်။

သဒ္ဓါကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

သဒ္ဓါဟူသည်မှာ ယုံကြည်ခြင်း၊ ကြည်ညိုခြင်းဖြစ်၍ ယုံကြည်ခြင်း၊ ကြည်ညိုခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင်ပုံလည်း ရှိလေသည်။

မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်က အဒိန္နပုဗ္ဗက ပုဏ္ဏား၏ သားဖြစ် သော မတ္တကုဏ္ဍလီ ပုဏ္ဏားငယ်သည် သေခါနီးအခါ၌ပင် မြတ်စွာဘုရားကို မြင်၍ ကြည်ညိုရကား သေလွန်သော် တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ရောက် သွားသည်။

ငါးလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလုပ်သော တံငါသည် တစ်ယောက်သည် ရေနစ်၍ သေခါနီးတွင် မြစ်ထဲ၌ မီးလောင်ငုတ် အနေနှင့် မျောလာသော သမန်းမြတ်ချုံကို မြင်၏။ ထိုသမန်းမြက်သည် စေတီပုံ သဏ္ဍာန်ဖြစ်နေ၏။ တံငါသည်သည် စိတ်ထဲတွင် ဘုရားစေတီနှင့် တူသည် ဟူ၍ ထင်မှတ်ကာ ကြည်ညိုစိတ်ဖွား၍ သေသွား၏။ နတ်ပြည်သို့ပင် ရောက်ရှိ သွားသည်။

မြတ်စွာဘုရားသည် ပလလဲတောတွင် တပါးတည်း သီတင်းသုံး နေခိုက် မျောက်တကောင်သည် ဘုရားကို မြင်သော် သဒ္ဓါကြည်ညို ဖြစ်မိ ၏။ ပျားဘို့ တဘို့ ကို ယူကာ မြတ်စွာဘုရားအား လှူဒါန်းသည်။ မြတ်စွာ ဘုရားက ပျားရည်ကို ဘုဉ်းပေးသဖြင့် မျောက်ငယ်သည် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ပြေးကစားရင်း သစ်ကိုင်းကျိုးကျ၍ ငုတ်စူးကာ သေလွန်သော် နတ်ပြည်သို့ ရောက်သည်။ မျောက်ငယ်သည် မြတ်စွာဘုရားကို ယုံကြည်ခြင်း၊ ကြည်ညို ခြင်း တရားရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သည်။ ကုသိုလ် အကျိုးပေးသောကြောင့် သုဂတိဘုံသို့ ရောက်ရသည်။

သဒ္ဓါကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

သဒ္ဓါကြောင့် အကုသိုလ်တရားလည်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ သဒ္ဓါ သည် ကောင်းမွန်သော သောဘဏ္ဍာ စေတသိက်တပါးပင် ဖြစ်သော်လည်း သဒ္ဓါကို မှီ၍ အကုသိုလ်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အင်္ဂုလိမာလသည် သူ၏ ဆရာကို ကြည်ညိုရကား ဆရာ၏ မိန့်မှာချက်အတိုင်း အောင်မြင်စေ ရန် အကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လေတော့သည်။

သုခကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

သုခဟူသော ချမ်းသာခြင်းတွင် စိတ်ချမ်းသာခြင်း ကိုယ်ချမ်းသာ ခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ စိတ်ချမ်းသာခြင်း၊ ကိုယ်ချမ်းသာခြင်းရှိသော ကြောင့် အလှူပေးခြင်း၊ သီလဆောက်တည်ခြင်း၊ တရားဘာဝနာ အား ထုတ်ခြင်း၊ စာပေကျက်မှတ်လေ့လာခြင်း၊ ဝေယျာဝစ္စ ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့် အပြစ်ကင်း၍ ကောင်းကျိုးပေးနိုင်သော လုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင် ရွက်လုပ်ကိုင်ခြင်းသည် သုခကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ပုံ ဖြစ်ပေသည်။

သုခကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

စိတ်၏ ချမ်းသာခြင်း၊ ကိုယ်၏ချမ်းသာခြင်းကို ရရှိစေရန်မှာ လွယ်ကူလှသည် မဟုတ်ပေ။ ချမ်းသာခြင်းကို ရစေရန် ထူထောင်ကြိုးပမ်း ရသည်မှာ ခက်ခဲ ပင်ပန်းလှပေသည်။ ပင်ပင်ပန်းပန်း ရှာဖွေ၍ ရရှိလာသော် သင့်တော်သည့် နေရာတွင် မသုံးဘဲ၊ အကုသိုလ် လုပ်ငန်းရပ်များတွင် သုံးသော် အကျိုးမဖြစ်မူ၍ အပြစ်သာ ရရှိနိုင်ပေသည်။

စိတ်ချမ်းသာ၊ ကိုယ်ချမ်းသာသောကြောင့် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများသို့ သွား၏။ အသောက်အစားလွန်ကြူး၏။ ကာမဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်မှု များပြား၏။ ဤသို့အားဖြင့် သုခကြောင့်လည်း အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

ဒုက္ခကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ဒုက္ခဟူသော ဆင်းရဲခြင်းတွင်လည်း စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ကိုယ် ဆင်းရဲခြင်း ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ဆင်းရဲခြင်းကြောင့်လည်း ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင် ၏။ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်သော် မာနကျဆင်းသွားပြီး ထိုဆင်းရဲက လွတ်ချင်သောကြောင့် ကောင်းသော အကြံအစည်များ၊ ကောင်း သော စကားများ၊ ကောင်းသော အလုပ်များကိုသာ ကြိုးစား၍ ကြံစည် ပြောဆို လုပ်ကိုင်ပေတော့မည်။ ကောင်းသော တရားလမ်းမှန်များကိုလည်း ကျင့်သုံးလာသည်။ နောက်ဆုံးတွင် “ဆင်းရဲလေလေ၊ သံဝေရရ” ဟူသကဲ့သို့ ဆင်းရဲသည်ကိုပင် အကြောင်းခံ၍ သံဝေဂဉာဏ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ကျားစားခံရရင်း ရဟန္တာဖြစ်သွားသည့် ရဟန်း တပါးကိုလည်း ထောက်ထားနိုင်ပေသည်။

ဒုက္ခကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ဒုက္ခကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းတူ အကုသိုလ် လုပ်ငန်းများကိုလည်း အများအပြား ဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်လာသောကြောင့် စိတ်ညစ်ညူးသည် နှင့် မကြံစည်သင့်သည်ကို ကြံစည်မိ၊ မပြောသင့်သည်ကို ပြောမိ၊ မဆောင် ရွက်သင့်သည်ကို ဆောင်ရွက်မိတော့သည်။ စားသောက်နေထိုင်မှု အလွန် ကြပ်တည်းလာသောအခါ လုယက်သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လာတော့ သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ဒုက္ခကြောင့်လည်း အကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေ သည်။

ပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိစကားပုဂ္ဂလမှ လာ၍ ငရဲသို့ သွားနေသူ၊ ဆင်းရဲခြင်းရှိရာသို့ သွားနေသူ၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်း၊ သို့သွားနေသူဟု အဓိပ္ပါယ် ရလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကြောင့် ကုသိုလ် ဖြစ်နိုင်သည်။

ဣန္ဒြေသိက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို မြင်ရလျှင် ကြည်ညို မိသောကြောင့် ကြည်ညိုသူ၏ စိတ်ထဲတွင် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် များ၏ ကောင်းရာ ကောင်းကြောင်းကို စပ်မိတိုင်း ပြောကြပြန်သောအခါ ပြောသူတို့၏ နှုတ်ထဲတွင် ကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်၏။ ကြည်ညိုဖွယ်ဆောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကောင်း ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ ဝေယျာဝစ္စကို ဆောင်ရွက်ကြသောအခါ ဆောင်ရွက်သူတို့၏ ကိုယ်အမှုအရာပေါ်၌ ကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်သည်။

ကောင်းမြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ပညာရှိ ပဏ္ဍိတဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းခေါ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကောင်းများနှင့် ပေါင်း ဆုံရခြင်းသည် တွေးမိတိုင်း စိတ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်ရသည်။ သူတို့၏ အကြောင်းကို ပြောမိတိုင်း နှုတ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်၍ သူတို့နှင့် ပတ်သက် သော အလုပ်များကို လုပ်မိတိုင်း ကိုယ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်ရသည်။

ဤသို့အားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် ကာယကံကုသိုလ်၊ ဝစီကံကုသိုလ်၊ မနောကံကုသိုလ်များ ဖြစ်ရသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ဣန္ဒြေသိက္ခာမရှိဘဲ ဝိသမလောဘ၊ ရာဂ ထူပြောသော လူယုတ်မာ၊ ဒေါသအားကြီးသော လူယုတ်မာ၊ မောဟအားကြီး၍ ထုံထိုင်းနုအသော လူဖျင်းလူညံ့တို့နှင့် ပေါင်းဆုံ၍ နေရလျှင် သူတို့၏ အကြောင်းကို တွေးမိ၍ စိတ်မချမ်းသာတိုင်း စိတ်ထဲမှာ အကုသိုလ်ဖြစ်၏။

သူတို့၏ အကြောင်းကို အလျဉ်းသင့်တိုင်း မကျေနပ်သောအားဖြင့် ပြောမိတိုင်း နှုတ်ထဲမှ အကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်၏။

သူတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် ယုတ်မာညစ်ညမ်းသော ကိုယ်အမှုများကို ပြုရသောအခါ ကိုယ်ထဲမှ အကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်၏။

ထို့ကြောင့် ဗာလခေါ်သော လူယုတ်မာ၊ လူမိုက်မဲတို့နှင့် ယှဉ်တွဲ နေခြင်းကြောင့် အကုသိုလ်ပွားပြီး ဒုက္ခများနိုင်သော သဘာဝလမ်းစဉ် တမျိုးရှိလေသည်။

အစားအစာကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ကောင်းမွန်သော အစားအစာများကို တွေ့ကြုံသောအခါ ရဟန်း သံဃာ ဆရာမိဘစသည်တို့ကို ကျွေးချင်သောအားဖြင့် သတိရသော် အစား အစာကြောင့် စိတ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ စားကြပါ။ သောက်ကြပါ စသည်ဖြင့် ပြောမိသောအခါ နှုတ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်သည်။

ကြည်ကြည်ဖြူဖြူနှင့် အစားအသောက် ကျွေးမွေးလှူဒါန်းရန် အတွက် ကိစ္စကြီးငယ်များကို ဆောင်ရွက်သောအခါ ကိုယ်ထဲမှာ ကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်သည်။ အထူးသဖြင့် အစားအသောက်ကို စားတိုင်းသောက်တိုင်း စားတယ်၊ စားတယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝါးတယ် ၊ ဝါးတယ်ဟူ၍ လည်း ကောင်း၊ မျိုတယ်၊ မျိုတယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သောက်တယ်၊ သောက် တယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စားနေဆဲ၊ သောက်နေဆဲတွင် ပစ္စုပ္ပန် အခိုက်အတန့် ကျကျ မှတ်၍ မှတ်၍ စားသောက်လျှင် အလွန်တန်ဖိုး ရှိသော ဝိပဿနာကုသိုလ် ဖြစ်၏။ မှတ်ခါစ အရှိန်မရသေးသူမှာ ခြောက်ကပ်ကပ် နှင့် မည်သည်မျှ အကျိုးမပြီးစီး အချည်းနှီးဟု ထင်ရသော်လည်း သဘောရင်း အမှန်မှာ အလွန်ထူးမြတ်သော ကုသိုလ်ကို ရနေသည်သာ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ- ရွှေရှိသော မြေကြီးကို ကျုံး၍ ရွှေကျင်သောသူမှာ အစ ပိုင်းတွင် မြေကြီးကို ကျုံးခါစ၌ ရွှေကို မမြင်ရငြားသော်လည်း မြေကြီးထဲမှာ ရွှေပါရှိသည်ကား အမှန်ပင် ဖြစ်လေသည်။ တစတစ ရွှေရအောင် ကျင်ထုတ် မိသောအခါ ရွှေမုံ့ရွှေခဲ များကို မြင်ရမှ ဝမ်းသာခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပင်၊ စားခိုက်၊ ဝါးခိုက် မှတ်ခါစ အချိန်မှာလည်း မြေထဲမှာ ရွှေပါသကဲ့သို့ အမှတ်ထဲမှာ အလွန်အဖိုးတန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ပါလျက်ရှိနေသည်၊ အမှတ် မသန်ရှင်းသေးသောကြောင့်သာ သိသာထင်ရှားခြင်း မဖြစ်သေ ပေ။ အမှတ်သန်ရှင်းသောအခါမှ သိသာထင်ရှားခြင်း ဖြစ်လာပေမည်။

အစားအစာကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

အစားအစာနှင့် ပတ်သက်၍ အလွန်အကောင်းကြိုက်ပြီး လောလုပ္ပတဏှာနှင့် မိမိသာ စားချင်၍ သူတပါးစားမည်ကို မနာလိုသော အရေးနှင့် တွေးမိတိုင်း တွေးမိတိုင်း စိတ်ထဲမှာ အကုသိုလ်ဖြစ်ရ၏။

ထိုစိတ်မျိုး အရင်းခံနှင့် ပြောတိုင်းပြောတိုင်း နှုတ်ထဲမှာ အကုသိုလ် ဖြစ်နေပြန်သည်။

ထိုစိတ်မျိုး အရင်းခံနှင့် ပြုမှု ဆောင်ရွက်တိုင်း၊ ဆောင်ရွက်တိုင်း ကိုယ်ထဲမှာ အကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်သည်။ အစားအစာကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း သဘာဝသည် အစာငတ်သူ၊ ရှားပါးသူများနှင့် တိရစ္ဆာန်များမှာ လွန်စွာ ဖြစ်ကြသည်။

ဥတုကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ဥတုတွင် သီတဥတု (ဧသောရာသီဥတု၊ အခိုးအငွေ့) နှင့် ဥဏှဥတု (ပူသောရာသီဥတု၊ အခိုးအငွေ့) ဟူ၍ရှိသည်။

မအေးလွန်း၊ မပူလွန်းသော၊ မျှတသော ရာသီဥတုခေါ် အခိုးအငွေ့ တေဇောဓာတ်ကြောင့် လူတို့၏ နေခင်းထိုင်ခင်းသာယာ၍ စိတ်ဓာတ် ရွှင်လန်းပြီး၊ ကောင်းရာကောင်းကြောင်း ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်ကူး မိသောအခါ (ဥပမာ- အချိန်သာယာခိုက် ဘုရားဖူးသွားရလျှင် ကောင်းပေမည် ဟူ၍) ထိုသူ၏ စိတ်ထဲတွင် ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပေါ်သည်။

နေခင်းထိုင်ခင်း သာယာသော အချိန်တွင် စိတ်ကောင်းဝင်၍ ကြည်လင်သောစကား၊ အကျိုးရှိသော စကားများကို ပြောဆိုကြလျှင် နှုတ်ထဲတွင် ကုသိုလ်ဖြစ်သည်။

သာယာသော အချိန်အခါတွင် ဘုရားဖူးသွားခြင်း၊ ဝေယျာဝစ္စ လုပ်ခြင်း၊ စာရေးခြင်းအစရှိသော ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်လျှင် ကိုယ်ထဲတွင် ကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်သည်။

အထူးသဖြင့် သာယာလှသော ညနေချမ်း အချိန်တွင် မဟာဂေါသိင်္ဂ သုတ်လာ အရှင်သာရိပုတ္တရာစသော မထေရ်ကြီးများ၏ စိတ်နေစိတ် ထားကဲ့သို့ ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ကြလျှင် အလွန်မြင့်မြတ်သော ဘာဝနာကုသိုလ်တရား ဖြစ်ပေမည်။

ဥတုကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

ရာသီဥတုသာယာ၍ ကဗျာရေးလိုခြင်း၊ အပျော်အရွှင်လိုက်စား လိုခြင်း၊ အစရှိသော စိတ်ကူးယဉ်မှုများကို ဆွေးတောသောအခါ စိတ်ထဲတွင် လောဘအကုသိုလ် ဖြစ်သည်။

ဇလွန်း၊ ပူလွန်းသော ရာသီဥတုကြမ်းနှင့် တွေ့၍ သည်းမခံနိုင်ဘဲ စိတ်ညစ်စိတ်ဆိုးသူမှာ ဒေါသအကုသိုလ် ဖြစ်ရသည်။

ရာသီဥတုအလိုက် လောဘနှင့်ပတ်သက်သော စကား၊ ဒေါသနှင့် ပတ်သက်သော စကားကို ပြောမိသောအခါ နှုတ်ထဲတွင် အကုသိုလ်ဖြစ် ရသည်။ ရာသီဥတုအလိုက် လောဘကို ဖြစ်စေ၊ ဒေါသကို ဖြစ်စေ၊ အရင်း ခံ၍ ကိုယ်ဖြင့် အလုပ်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သောအခါ ကိုယ်၌ အကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်သည်။

ရာသီဥတုဆွဲဆောင်ရာသို့ ယိမ်းယိုင်လိုက်ပါသူမှာ ဥတုကြောင့် အကုသိုလ်သာ ဖြစ်ရသည်။ ဥတုဒဏ်ကို သည်းခံနိုင်သော စိတ်ဓါတ်ရှင် ဖြစ်မှုကား ဥတုကြောင့် အကုသိုလ်မဖြစ်ဘဲ၊ ဥတုကြောင့်ပင် ကုသိုလ်ဖြစ်နိုင် ပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ခန္တီတရားသည် အရေးကြီးသည်ဟု ဆိုရပေသည်။

အိပ်ရာနေရာကြောင့် ကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

အိပ်ရာနေရာ သန့်ရှင်းမှုကြောင့် စိတ်ကြည်လင်၍ ကောင်းရာ ကောင်းကြောင်းများကို ဆွေးတော ဆင်ခြင်မိသောအခါ စိတ်ထဲမှာ ကုသိုလ် ဖြစ်၏။ စိတ်ကြည်လင်မှု အရင်းခံဖြင့် အကျိုးရှိရာ ရှိကြောင်း စကားများကို နှုတ်က ပြောသောအခါ နှုတ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်သည်။ စိတ်ကြည်လင်မှု အရင်းခံဖြင့် အကျိုးရှိရာ ရှိကြောင်း အမှုကိစ္စများကို ကိုယ်ဖြင့် ဆောင်ရွက် သောအခါ ကိုယ်ထဲမှာ ကုသိုလ်ဖြစ်ပြန်သည်။

ဤကဲ့သို့ စိတ်၌ လည်းကောင်း၊ နှုတ်၌ လည်းကောင်း၊ ကိုယ်၌ လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ အကျိုးရှိရာရှိကြောင်း အလုပ် တာဝန်များကို အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်၍ တိုးတတ်ကြီးပွားရန် အတွက် အိပ်ရာနေရာ သန့်ရှင်းမှုသည် အခြေခံအဖြစ် အလွန် အရေးကြီးလှပေသည်။

အထူးသဖြင့် အိပ်ရာနေရာ အပေါ်၌ လျောင်း၍ အိပ်လျက်သော် လည်းကောင်း၊ ထိုင်၍နေလျက်သော် လည်းကောင်း၊ အိပ်တယ်၊ အိပ်တယ်၊ ထိုင်တယ်၊ ထိုင်တယ်ဟူ၍ မှတ်သောအမှတ်များကို အသုံးပြုနိုင်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်အထိ ရောက်စေနိုင်သော ကုသိုလ် ထူးကြီးများကို ရယူနိုင်ပေသည်။

အိပ်ရာနေရာကြောင့် အကုသိုလ်ဖြစ်ပုံ

အိပ်ရာနေရာ ကောင်းသော် တပ်မက်စွဲလမ်းသော လောဘ အကု သိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။ အိပ်ရာနေရာ မကောင်းသော် စိတ်ညစ်စိတ်ဆိုးသော၊ သဘောမကျ မကျေနပ်သော ဒေါသအကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်၏။ အိပ်ရာကောင်း သည်ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ အိပ်ချင်မှူးတူးနှင့် အိပ်ရာပေါ်တွင် အိပ်သော် တွေဝေမိန်းမောသော မောဟအကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်၏။

အိပ်ရာပေါ်တွင် အိပ်မပျော်နိုင်လောက်အောင် တွေးတောနေခြင်း၊ စိတ်ကူးယဉ်ခြင်းများသည် အကုသိုလ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အိပ်ရာ နေရာနှင့် ပတ်သက်၍ စည်းစိမ်ခံရန် ပြောသောစကားများ၊ အိပ်ရာနေရာကို မကျေနပ်၍ ပြောသော စကားများကို ပြောဆိုမိသောအခါ နှုတ်၌အကုသိုလ် ဖြစ်ရသည်။

အိပ်ရာနေရာနှင့် ပတ်သက်၍ စည်းစိမ်ခံရန် ဆောင်ရွက်သော အလုပ်၊ အပြုအမူများ၊ စိတ်ညစ် စိတ်ဆိုး၍ပြုသော အပြုအမူများကို ဆောင်ရွက် ပြုမူမိသောအခါ ကိုယ်၌ အကုသိုလ် ဖြစ်ပြန်သည်။

ဤသို့အားဖြင့် အိပ်ရာနေရာကြောင့်လည်း မနောက်အကုသိုလ်၊ ဝစီကံအကုသိုလ်၊ ကာယကံအကုသိုလ် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ရာဂအစရှိသော တရား၊ သဒ္ဓါအစရှိသော တရား၊ သုခ တရား၊ ဒုက္ခ တရားတို့သည် ပရမတ် တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ဖြစ်စေနိုင်သော တရားများ ဖြစ်ကြသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အိပ်ရာနေရာသည် ပညတ်တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်ကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ဖြစ်စေနိုင်သော အရာများဖြစ်၏။

အစားအစာနှင့် ဥတုရာသီတို့မှာ အကြမ်းဖြင်းပြောလျှင် ပညတ်မျိုး၊ ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန်မျိုး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- အစားအစာတွင် ပန်းသီး၊ သရက်သီး စသဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဥတုတွင် နွေ၊ မိုး၊ ဆောင်းဟူ၍ လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ် ပညတ်ထားသည်။ အနုစိတ်ပြောလျှင် ပရမတ်မျိုး၊ ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်မျိုး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- အစားအစာတွင် အချိုအချဉ်ဟူ၍ လည်းကောင်း ရာသီ ဥတုတွင် အပူအအေးဟူ၍ လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်းတွင် ရာဂ၊ သဒ္ဓါ၊ သုခ၊ ပုဂ္ဂလ၊ ဘောဇန၊ ဥတု၊ သေနာသန၊ ကမ္မတို့ ပါဝင်ရာကံသည်လည်း ဝိပါက်၊ စိတ်၊ စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့အား ကျေးဇူးပြုပေးသည်။

ကံကြောင့် ဝိပါက်၊ စိတ်၊ စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များအကြောင်း

- ၁။ ရာဂ
- ၂။ သဒ္ဓါ
- ၃။ သုခ
- ၄။ ဒုက္ခ
- ၅။ ပုဂ္ဂလ
- ၆။ ဘောဇန
- ၇။ ဥတု
- ၈။ သေနာသန

- (၉) ကမ္မ
- ကု-ကံ၊ ကု-ဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်၊ ကမ္မဇရုပ်
- အကု-ကံ၊ အကု-ဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်၊ ကမ္မဇရုပ်

ရာဂကြောင့် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ ဖြစ်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံသည် ကမ္မဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကုသလဝိပါက်စိတ်၊ အကုသလဝိပါက်စိတ်၊ စေတသိက်၊ ကမ္မဇရုပ်များဖြစ်သည်။

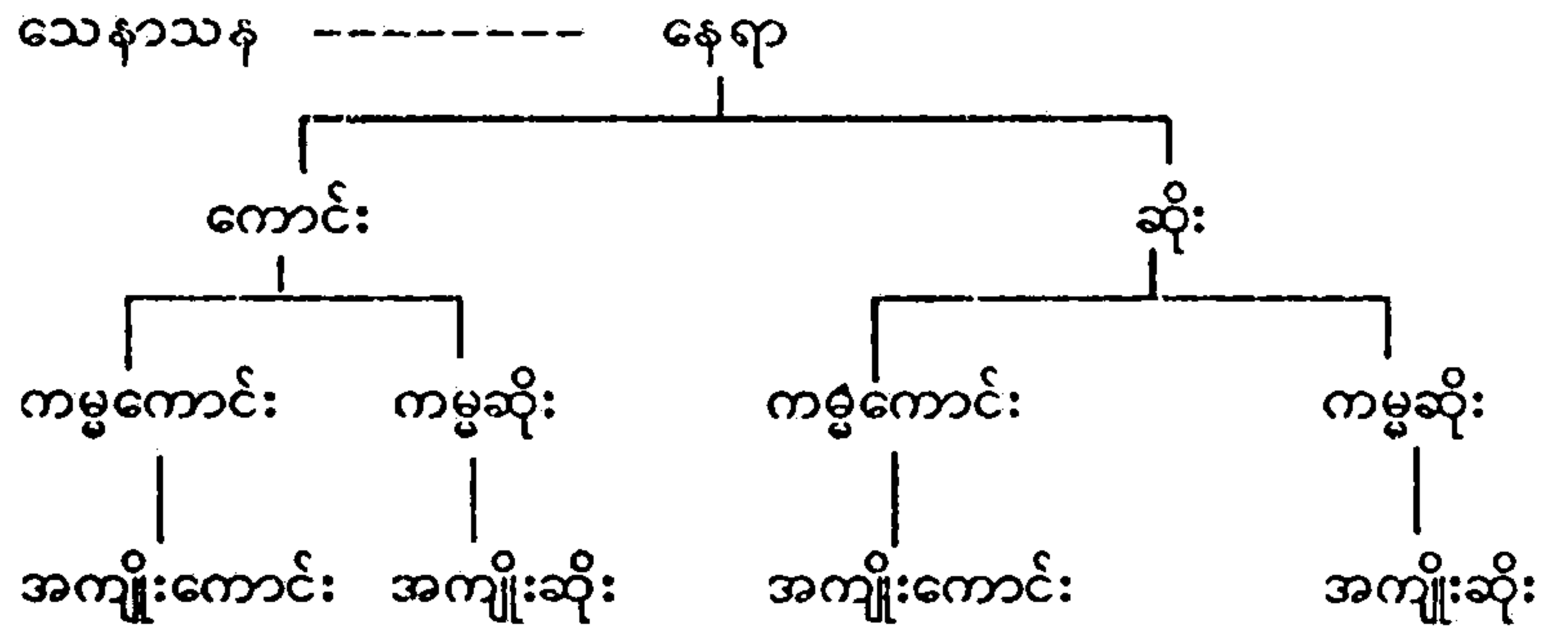
ရာဂသည် အချိန်တိုင်း အချိန်တိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်မနေပေ။ လောဘ စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲနေသော ရာဂရှိနေစဉ် ကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်၍ မရပေ။ ရာဂသည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် အခိုက်အားဖြင့် ပျောက်သွားသည်။ ထိုနောက် ရာဂအရင်းခံ ၍ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ပေါ်လာသည်။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည်လည်း ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် အခိုက်အားဖြင့် ဖြစ်တည်ပြီးနောက် ပျောက်သွားသည်။ ထိုနောက်မှ ဝိပါက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ရာဂသည်လည်း သူ့နေရာနှင့် သူရှိသည်။ နဂိုနေအတိုင်းနှင့် အားကြီးသော မှီရာ၊ အကြောင်းခံ ဖြစ်နိုင်သည့် ပကတူပနိဿယ၏ စွမ်းရည်ကြောင့် ရာဂသည် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဥပနိဿယ ပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်ကြောင့် တချိန်မှာ ဖြစ်တည်ပျောက်လျက် တချိန်မှာ အကျိုးဖြစ်သည်။

ရာဂ၊ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ၊ ဝိပါက်စိတ်များသည် တကန့်စီ၊ တချိန်စီသာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာချိန်တွင် ရာဂမရှိတော့ပေ။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံလည်း မရှိတော့ပေ။ ကောင်းသော အကျိုးကို လိုချင်လျှင်ကောင်းသော အကျိုး၏ အကြောင်းဖြစ်သော အပြုအလုပ် (ကမ္မ) ကောင်းကောင်းကိုသာ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ရမည်။ အကုသိုလ်ကံ မကောင်းသော လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျှင်မကောင်းသော၊ ဆိုးဝါးသော အကျိုးကိုသာ ရရှိပေမည်။ အကျိုး ဖြစ်ပေါ်လာချိန်၌ ကောင်းသော အလုပ်၊ မကောင်းသောအလုပ် မရှိတော့ပေ။ မကောင်းသော အလုပ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးဆိုးကိုလည်း လက်မခံလို၍ မရတော့ပေ။

ထို့ကြောင့် အကျိုးဆိုးကို မလိုလားသော် ထိုအကျိုးဆိုးကို ရှောင်၍ မရပေ။ အကျိုးဆိုး၏ အကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံကိုသာ ရှောင်ရှားရပေမည်။ ကောင်းမွန် မြင့်မြတ်သော အကျိုးကို လိုလားလျှင်လည်း အကျိုးကောင်းကို တိုက်ရိုက်ယူ၍ မရပေ။ ကောင်းမွန်သော အကျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့် ကုသိုလ်ကံကိုသာ ထူထောင်ပေးရမည်။

ဥပနိဿယပစ္စည်းတွင် ရာဂ၊ သဒ္ဓါ၊ သုခ၊ ဒုက္ခ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘောဇန၊ ဥတု၊ သေနာသနတို့ကြောင့် ကုသိုလ်တရားများ၊ အကုသိုလ်တရားများ ပေါ်စေနိုင်ရာ ကုသိုလ်တရားများသာလျှင် ဖြစ်စေသင့်ပေမည်။ ဥပမာ- အိပ်ရာနေရာကြောင့် ကောင်းသော အမှု၊ မကောင်းသော အမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အိပ်ရာနေရာတွင် ကောင်းသောနေရာ၊ မကောင်းသော နေရာဟူ၍ ရှိရာ၊ ကောင်းသော နေရာကြောင့် ကောင်းသော အလုပ်အကိုင်၊ ဆိုးသောအလုပ်အကိုင် ဖြစ်နိုင်၍၊ မကောင်းသော နေရာကြောင့်လည်း ကောင်းသော အလုပ်အကိုင်၊ ဆိုးသော အလုပ်အကိုင် ဖြစ်နိုင်သည်။ နေရာကောင်းသည် ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသည် ဖြစ်စေ ကောင်းသော အလုပ်အကိုင်၊ အပြုအမူကြောင့် ကောင်းကျိုးရရှိမည် ဖြစ်ပြီး၊ ဆိုးသော အလုပ်အကိုင် အပြုအမူကြောင့် ဆိုးကျိုးသာ ရရှိပေမည်။

နေရာဌာနသာလျှင် မဟုတ်ပေ။ ဥတု၊ ဘောဇဉ်သည်လည်း ထိုနည်းအတူဖြစ်၏။ နေရာကောင်းသည် ဆိုးသည်၊ ဥတုကောင်းသည် ဆိုးသည်၊ ဘောဇဉ်ကောင်းသည် ဆိုးသည်ပေါ်တွင် မူမတည်ပေ။ အကြံအစည်၊ အပြောအဆို၊ အပြုအလုပ်ပေါ်တွင်သာ မူတည်သည်။

ထို့ကြောင့် အကြံအစည်ကောင်း၊ အပြောအဆိုကောင်း၊ အပြုအလုပ်ကောင်း ဖြစ်စေရန် လေ့ကျင့်ပေးရမည်။ လေ့ကျင့်ခန်း အောင်မြင်သူ အတွက် ရာဂမှ သေနာသနအထိ အကြောင်းများသည် ပဓာနမဟုတ်ပေ။ ကမ္မသာလျှင် အဓိကအကြောင်း ဖြစ်လေသည်။ လေ့ကျင့်ခန်း မအောင်မြင်သူ အတွက်ကား ရာဂမှ သေနာသနအထိ အကြောင်းများသည် ပဓာနဖြစ်

နေရသည်။ ထိုအကြောင်းများ ဖန်တီးသည်အလိုက် ဖြစ်နေရ၏။ ရာဂ ဆွဲရာ လှုပ်ရှားနေရသည်။ ဥတုဆွဲရာ၊ နေရာဆွဲရာအတိုင်း ဖြစ်နေရသည်။ ရာဂမှ သေနာသနအထိ အကြောင်းများသည် လူညံ့များကို ဆွဲဆောင်နေ သည်။ လူတော်လူကောင်း တို့ကိုကား မဆွဲဆောင်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် လူတော် လူကောင်းဖြစ်စေရန် လေ့ကျင့်ထားရပေမည်။

နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသည် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးအား ကျေးဇူးပြုသော (၉) ပစ္စည်း

- ၁။ အဓိပတိပစ္စည်း
- ၂။ သဟဇာတပစ္စည်း
- ၃။ အညမညပစ္စည်း
- ၄။ နိဿယပစ္စည်း
- ၅။ အာဟာရပစ္စည်း
- ၆။ ဣန္ဒြိယပစ္စည်း
- ၇။ ဝိပွယုတ္တပစ္စည်း
- ၈။ အတ္ထိပစ္စည်း
- ၉။ အဝိဂတပစ္စည်း

၁။ အဓိပတိပစ္စည်း

အဓိပတိပစ္စည်းသည် အကြီးအနေနှင့် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ဖြစ် သည်။ နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးသည် နာမ်ရုပ်နှစ်ပါးအား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း (၉) မျိုးတွင် အဓိပတိပစ္စည်း၌-

- (က) အာရမ္မဏာဓိပတိ
- (ခ) သဟာဇာတာဓိပတိဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

(က) အာရမ္မဏာဓိပတိ

အာရမ္မဏာ ဓိပတိဆိုသည်မှာ အာရုံအနေနှင့် အကြီးအကဲပြု၍ နာမ် တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ ထို၌ အာရုံသည် အာရမ္မဏ ဥပနိဿယတွင် ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လေးမျိုးဖြစ်သည်။

၁။ လောဘမူစိတ် နာမ်တရားအား အကြီးအကဲပြု၍ အုပ်ချုပ်နိုင်သော အာရုံသည် ဒေါသမူ (၂)ပါး၊ မောဟမူ (၂)ပါး၊ ဒုက္ခကာယဝိညာဉ် (၁)ပါး၊ ပေါင်း (၅)ပါးကို ကြည့်၍ ကျန် (၇၆)ပါးသော လောကီစိတ်များနှင့် ကောင်းမွန်သော နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်သူမှာ လောကီစိတ် (၇၆)ပါးနှင့် နိပ္ပန္နရုပ် (၁၈)ပါးတို့ဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ခံရသူမှာ လောဘမူစိတ် ဖြစ်သည်။

၂။ ကာမကုသိုလ်စိတ် (၈)ပါး နာမ်တရားကို အကြီးအကဲပြု၍ အုပ်ချုပ် နိုင်သော အာရုံများမှာ လောကီကုသိုလ်စိတ် (၁၇)ပါးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်သူမှာ လောကီကုသိုလ်စိတ် (၁၇)ပါး ဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ခံရသူမှာ ကာမကုသိုလ်စိတ် (၈)ပါးဖြစ်သည်။

၃။ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် (၄)ပါး၊ မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် (၄)ပါး၊ ပေါင်း (၈)ပါးသော နာမ်တရားများကို အကြီးအကဲပြု၍ အုပ်ချုပ် သော အာရုံတို့သည် လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါးတို့ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်သူမှာ လောကုတ္တရာတရား (၉)ပါးဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ခံသူမှာ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် (၄)ပါးနှင့် မဟာကြိယာ ဉာဏ သမ္ပယုတ် (၄)ပါးတို့ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ် လေးပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်၊ သောတာပတ္တိဖိုလ် နှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသည်။

သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ် (၄)ပါးတို့ သည် သကဒါဂါမ်မဂ်၊ သကဒါဂါမ်ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရ သည်။

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကုသိုလ်စိတ် (၄)ပါးသည် အနာဂါမ်မဂ်၊ အနာဂါမ်ဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသည်။

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏသမ္ပယုတ် ကြိယာစိတ် (၄)ပါးသည် အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်နှင့် နိဗ္ဗာန်၏ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသည်။

၄။ လောကုတ္တရာစိတ် (၈)ပါး နာမ်တရားသည် နိဗ္ဗာန်အာရုံက အကြီးအကဲပြု၍ အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ခံရသည်။

အုပ်ချုပ်သူမှာ နိဗ္ဗာန်အာရုံဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ခံရသူမှာ လောကုတ္တရာစိတ် (၈)ပါးဖြစ်သည်။

(ခ) သဟဇာတာဓိပတိ

သဟဇာတာဓိပတိ ဆိုသည်မှာ အတူဖြစ်သော ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ်၊ ပညာ (၄)ပါးတို့တွင် တချိန်လျှင် သင့်လျော်ရာ တစ်ပါးက အကြီးအကဲပြု၍ အတူဖြစ်ဘက်စိတ်၊ စေတသိက်နှင့် စိတ္တဇရုပ်များကို အုပ်ချုပ်သည်။

ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်သူမှာ ဆန္ဒ၊ ဝီရိယ၊ စိတ်၊ ပညာဖြစ်၍ အုပ်ချုပ်ခံရသူမှာ စိတ်၊ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ်များဖြစ်သည်။

ဆန္ဒကအုပ်ချုပ်ပုံ

တစ်နေရာရာသို့ သွားမည်၊ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မည်ဟု ရည်ရွယ်နေခိုက် ဆန္ဒာဓိပတိဖြစ်၏။ ဆန္ဒ၏ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မှုသည် စိတ်ထဲတွင် ထင်ရှားနေသည်။ ကိုယ်အမူအရာသည်လည်း ထင်ရှားနေသည်။ တခြားကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်၍ မရတော့ပေ၊ ရည်ရွယ်ထားသော ကိစ္စကိုသာ ဆောင်ရွက်တော့သည်။ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းကိုပင် ဆန္ဒက အကြီးအကဲပြု၍ အတူဖြစ်ဘက်စိတ် စေတသိက်များနှင့် စိတ္တဇရုပ်များကို ကျေးဇူးပေးနေသည်ဟု ဆိုရသည်။

စိတ်ကူးနေခိုက် ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်သည်။ ကျန်သောစိတ်၊ စေတသိက်များသည် အားနည်းသွားသည်။ ဆန္ဒတွင် ကောင်းသည့်ဆန္ဒ၊ မကောင်းသည့် ဆန္ဒဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ဆန္ဒကောင်း - မြတ်စွာဘုရား အလောင်းတော်သည် ဘုရားဖြစ်ရန် ဆန္ဒရှိသည်။ ဘုရားအလောင်းတော် ဝေဿန္တရာသည် ကဏ္ဍာနှင့် ဇာလီ ကို လူရာတွင် ဘုရားဖြစ်ရန် ဆန္ဒပြင်းပြနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ကလေးတို့ကို သနားတတ်သော ကရုဏာစွမ်းရည်သည် အားနည်းသွားရ၏။

ဆန္ဒာဓိပတိ သာ ရှိ၍ ကရုဏာဓိပတိမရှိပေ။ ဆန္ဒာဓိပတိက အားကြီး၍ လွှမ်းမိုးသွား သည်။

အလောင်းတော်၌ ဘုရားဖြစ်ရေးသို့ ရှေးရှုသော ဆန္ဒာဓိပတိရှိ၏။ မယ်မဒွိ၌ အလောင်းတော်ကို ပြုစုလိုသော ဆန္ဒာဓိပတိရှိသည်။ ထိုဆန္ဒာ ဓိပတိသည် မယ်မဒွိ၏စိတ်နှင့် ကိုယ်ခန္ဓာကိုပါ အလောင်းတော်နားတွင် ပြုစုသည်အထိ စွမ်းရည် ထက်မြက်လာသည်။

ဆန္ဒဆို - သေဋ္ဌေးသမီးကိုရသော သူခိုးကြီးသည် သေဋ္ဌေးဖြစ်သွားသော် လည်း သေဋ္ဌေးသမီးကို သတ်၍ ပစ္စည်းကို ယူလို၏။ ငယ်စဉ်က ခိုးခြင်းကို လေ့လာခဲ့ သောကြောင့် ခိုးလိုသတ်လိုသေးသည်။ ထိုဆန္ဒာဓိပတိက အားကြီးသောကြောင့် သေဋ္ဌေးသမီးကို သတ်ရန် တောင်ပေါ်သို့ ခေါ်သွား သည်။ သေဋ္ဌေးသမီး သည် ထိုအခါတွင် ဝိမံသာဓိပတိကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် သူခိုးကြီးကို တောင်ပေါ်မှ တွန်းချနိုင်၏။ သေဋ္ဌေးသမီး၏ ဝိမံသာဓိပတိက အားကြီးစွာ လွှမ်းခြုံသွားသောကြောင့် သူခိုး၏ဆန္ဒာဓိပတိသည် မှေးမှိန် သွားရတော့ သည်။ မည်သည့်နည်းဖြင့် ဖြစ်စေ အဆိုးအဓိပတိကို အကောင်း အဓိပတိက နိုင်စမြဲ ဖြစ်ပေသည်။

ဆန္ဒကိုပြုပြင်ပေးပုံ- မကောင်းသည့် ဆန္ဒကို လေ့လာထားလျှင် မကောင်း သည့်ဘက်သို့ ရောက်နိုင်၏။ ကောင်းသည့်ဆန္ဒကို လေ့လာထားလျှင် ကောင်းသည့်ဘက်သို့ ရောက်နိုင်သည်။ မကောင်းသည့်ဆန္ဒဖြစ်လာမည် ဆိုလျှင် ဝါ ရိတ္တသီလကို ကျင့်သုံး၍ တားမြစ်ပေးမည်။ ကောင်းသည့်ဆန္ဒကို ကား စာရိတ္တသီလဖြင့် မွေးမြူပေးရမည်။ ကောင်းသည့်ဆန္ဒ ထွားကျိုင်း လာသည်နှင့်အမျှ မကောင်းသည့် ဆန္ဒများ သေးသိမ်သွားသည်။ ထိုမှ မကောင်းသည့် ဆန္ဒများ ပပျောက်သွားပြီး၊ ကောင်းသည့် ဆန္ဒများ တိုးချဲ့ လာကာ သံသရာထဲမှ ထွက်မြောက်နိုင်ပေမည်။

ဝီရိယ (ဝီရိယာဓိပတိ)၊ စိတ် (စိတ္တာဓိပတိ)၊ ပညာ (ဝိမံသာဓိပတိ) တို့ကလည်း အကြီးအကဲပြု၍ အတူဖြစ်ဘက်စိတ်၊ စေတသိက်၊ စိတ္တဇရုပ် များကို အုပ်ချုပ်နိုင်ကြောင်း အထက်ပါ နည်းအတိုင်း ဆန္ဒာဓိပတိ ကဲ့သို့ပင် ကောက်ယူနိုင်ပေသည်။

၂။ သဟဇာတပစ္စည်း

သဟ + ဇာတ

= အတူ + ဖြစ်ဖက်

= အတူဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်း။

(က) သဟဇာတပစ္စည်း၌ အတူဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် အတူဖြစ်ဖက်စိတ်၊ စေတသိက် အချင်းချင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အတူဖြစ်ဖက် စိတ္တဇရုပ်တို့အား လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

စိတ္တဇရုပ်ဟူသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ဖြစ်သည်။ အသံတခု ဖြစ်ပေါ်စေရန် စိတ်က ဖန်တီးသောကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ စကားပြောချင် သောစိတ်၊ ပြောသောစိတ် ဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။ စကားပြောရန် ရည်ရွယ်ချက် ထားနေသော စိတ်အခိုက်၌ စကားသံ မထွက်ပေါ်သေးပေ။ စကားပြောသော စိတ်အခိုက်ကို ရောက်သောအခါမှ စကားသံ ထွက်လာ၏။ ဤ၌ စကားပြောသော စိတ်သည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များနှင့် ဝစီဝိညတ် စသော စိတ္တဇရုပ်ခေါ်သည့် စကားသံများကို မိမိနှင့် ပြိုင်၍ပြိုင်၍ ဖြစ်ပေါ် အောင် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်သော စွမ်းရည်ရှိ၏။ ယင်းစွမ်းရည်ကို သဟဇာတ ပစ္စည်း ဟုခေါ်သည်။

စကားပြောသောစိတ်တွင် စိတ်နှင့် စိတ္တဇရုပ် များပါ၏။ စိတ္တဇရုပ် ဟူသည်ကား ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒသက ကလာပ်ရုပ်များသော် လည်းကောင်း၊ ဝစီဝိညတ္တိသဒ္ဒလဟုတာဒိ တေရသက ကလာပ် ရုပ်များသော် လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။

(ခ) အတူဖြစ်သော မဟာဘုတ်တို့သည် အတူဖြစ်ဖက် မဟာဘုတ် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ အတူဖြစ်ဖက် ဥပါဒါရုပ် |မဟာဘုတ်ရုပ်ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်နိုင်သော ရုပ်များ၊ ရုပ်(၂၀)ပါးတွင် မဟာဘုတ်ရုပ် (၄)ပါး၊ မှလွဲ၍ ကျန်သောရုပ် (၂၄)ပါးတို့အား လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

မဟာဘုတ်ရုပ်အချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုခြင်း

တတိုင်းမွေးပန်းသည် ပွင့်စက အနံ့နည်းသေး၏။ ထိုပန်းတွင် ရှိသော တေဇောက ပထဝီ၊ အာပေါ၊ ဝါယောကို အားပေးသောကြောင့် အပွင့်သည် ထွားကျိုင်းလာ၏။ ကြီးလာ၏။ ထို့အပြင် ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓတို့ကိုလည်း အားပေးသောကြောင့် အရောင်အဆင်း ဝါလာ၏။ အနံ့မွှေးကြိုင်လာ၏။ တေဇောဓာတ်က မဟာဘုတ်ရုပ်များကို လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်များကို လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မဟာဘုတ်ရုပ်များသည် အချင်းချင်းအား လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်များကို လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

ထို့အတူပင် ကံ့ကော်ရွက်သည် ထွက်စက နီနေ၏။ ကြာသော် စိမ်းလာ၏။ ကံ့ကော်ရွက်တွင်ပါသော တေဇောဓာတ်က ပထဝီ၊ အာပေါ၊ ဝါယောကို အားပေးသောကြောင့် အရွက်သည် ကြီးရင့်လာ၏။ ဥပါဒါရုပ် ဖြစ်သော ဝဏ္ဏကို အားပေးသောကြောင့်လည်း အရောင်အဆင်းသည် ပြောင်းလဲ လာ၏။

ထိုကဲ့သို့ပင် လူ၏ ကိုယ်ထဲတွင်ရှိသော တေဇောဓာတ်က တွဲဖက် ဖြစ်သော ပထဝီ၊ အာပေါ၊ ဝါယောကို အချင်းချင်း ပြုပြင်ပေးလိုက်သော ကြောင့် တဖြည်းဖြည်း ရင့်လာ၏။ ဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော ဝဏ္ဏစသည်ကို လည်း ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ အသားရောင် ဆံပင်ရောင်စသည် ပြောင်းလဲ လာ၏။ ဂန္ဓဟူသော အနံ့လည်း ပြောင်းလဲလာသည်။ လူအိုနဲ့ဖြစ်လာ၏။ တေဇောဓာတ်က လောက်ကျမ်းသွားစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တေဇော ဓာတ်သည် တွဲဖက် မဟာဘုတ်ရုပ်များကို ရင့်ကျက်သွားစေသည့်ပြင် ဥပါဒါ ရုပ်များကိုလည်း ပြောင်းလဲသွားစေသည်။

ရုပ်တိုင်း ရုပ်တိုင်းတွင် ထိုကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအကြောင်းကို မြင်သော် သာမညလက္ခဏာ ဖြစ်သည်။

(ဂ) ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိပါက်စိတ်တို့သည် အချင်းချင်း အတူဖြစ်ဖက်အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

(ဤ၌ အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့ရကား အကျယ်မချဲ့တော့ပြီ။)

(၃) အညမညပစ္စည်း

အညမည = အချင်းချင်း၊ အပြန်အလှန်လှန်။

အချင်းချင်း၊ အပြန်အလှန် ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း။

(က) စိတ်၊ စေတသိက်တို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

လူတိုင်းတယောက်သည် လုပ်ငန်းကိစ္စအောင်မြင်လျှင် ပျော်ရွှင်၏။ ပျော်ရွှင်ချိန်တွင် စိတ်သည် ထက်သန်နေသည်။ ပျော်ရွှင်သော ပီတိစေတသိက်သည် စိတ်ကို ထက်သန်အောင် ကူညီသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ထက်သန်သော စိတ်ကလည်း ပျော်ရွှင်သော ပီတိစေတသိက်အားကို ပျော်အားရွှင်အား ရှိအောင် ကူညီပေး၏။ ခြံ့ကြည့်လျှင် ထက်သန်သောကြောင့် ပျော်ရွှင်၏။ ပျော်ရွှင်သောကြောင့် ထက်သန်၏ဟူ၍ ဖြစ်သွားသည်။

ပီတိစေတသိက်နှင့် (သောမနဿ)ဝေဒနာစေတသိက်တို့ကျေးဇူးပြုပုံ

ပီတိစေတသိက်က (သောမနဿ) ဝေဒနာစေတသိက်ကို ဝမ်းမြောက်စေရန်ကျေးဇူးပြု၏။ ဝေဒနာစေတသိက်က ပီတိစေတသိက်ကို ပျော်ရွှင်စေရန် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ နှစ်မျိုးသည် ပြိုင်တူဖြစ်၍ အပြန်အလှန် အကူအညီ ပေးနေ၏။ ပျော်ရွှင်လိုက် ဝမ်းမြောက်လိုက် ဖြစ်နေသည်။

(ခ) မဟာဘုတ်တို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကူညီထောက်ပံ့သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

တေဇော၏ နေရာကို ပထဝီက လုပ်ပေး၏။ တေဇောသည် ပထဝီပေါ်မှာနေ၏။ လေသည် တွန်းကန်အား ရှိသည်။ အပူရှိန်ကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ အပူရှိန်၏ တွန်းကန်မှုကြောင့် တေဇောအားကောင်းလာသည်။ အပူရှိန် တွန်းကန်မှု အားနည်းလျှင် တေဇောသည်လည်း အားနည်း၏။ တေဇောက ဝါယာကို အားပေးသကဲ့သို့ ဝါယာက ပထဝီကို တွန်းကန်အားပေး၏။ ဤကဲ့သို့ အားဖြင့် မဟာဘုတ်အချင်းအချင်း ကျေးဇူးပြုနေသည်။

ဝါယောသည် တေဇောကြောင့် အားကောင်း၏။ တေဇောကလည်း ဝါယောကို အားပေး၏။ လေကမီးကို အားပေးသကဲ့သို့ မီးကလည်းလေကို အားပေးခြင်းဖြင့် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် အားပေးသည်။ တေဇောနှင့်ဝါယောသည် ပထဝီပေါ်မှာ တည်နေသည်။ အာပေါမရှိလျှင်လည်း ပထဝီပေါ်မှာ မနေနိုင်ပေ။ ပထဝီကလည်း ဝါယော၏ တွန်းကန်မှုကြောင့် တည်နေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မဟာဘုတ်လေးပါးသည် အချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုနေသည်။

(ဂ) ဟဒယဝတ္ထု ရုပ်နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှစ်မျိုးတို့သည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် အားပြုသောအားဖြင့် ဆောက်တည်နေကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘဝသစ်တစ်ခု၌ အစဆုံးဖြစ်ရသော ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အခြားအားကိုး မှီခိုရာ မည်သည်ကိုမျှ မရသေးသည့်အတွက် မိမိနှင့်အတူ ဖြစ်ဖက် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် အားကိုးအားထား ပြု၍ နေသည်။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကလည်း အခြားအားကိုးအားထားရာ မရသေးသည့်အတွက် မိမိကို လာ၍ မှီနေသော ပဋိသန္ဓေစိတ်ကိုပင် အပြန်အလှန် အားကိုးအားထားပြုပြီး တည် နေရသည်။

(၄) နိဿယပစ္စည်း

နိဿယ = အမှီခံအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း၊

အမှီခံအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်း၊

- (က) စိတ်စေတသိက်တို့ အချင်းချင်းနှင့် အတူ ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့ အား အမှီခံအဖြစ်နှင့် ကျေးဇူးပြု၏။
- (ခ) မဟာဘုတ် (၄)ပါးက အချင်းချင်းနှင့် ဥပါဒါရုပ်တို့အား ကျေးဇူးပြု၏။
- (ဂ) ဝတ္ထုရုပ် (၆)ပါးတို့က ဝိညာဏဓာတ် (၇)ပါးတို့အား ကျေးဇူးပြု၏။

စက္ခုဝတ္ထုရုပ်သည် စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၏ မှီတွယ်ခြင်းကို ခံယူသည်။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်ကို အမှီပြုရမှ ဖြစ်ပေါ်တည်နေ နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်က စက္ခုဝိညာဏဓာတ်ကို ဖြစ်ပေါ်တည်နေနိုင်အောင် အမှီခံအဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု ဆိုရသည်။

ဆိုလိုရင်းမှာ မျက်စိအကြည်ဓာတ်က မြင်သိစိတ်ကို ဖြစ်ပေါ် တည်နေနိုင်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။ မျက်စိအကြည်ရှိမှ မြင်စိတ်ပေါ်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤနည်းအတိုင်း သောတဝတ္ထုရုပ်က သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ဃာနဝတ္ထုရုပ်က ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှါဝတ္ထုရုပ်က ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်၊ ကယဝတ္ထုရုပ်က ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်က မနောဓာတ်နှင့် မနောဝိညာဏဓာတ် (၂)ပါးကို အသီးသီး စိတ်များဖြစ်ပေါ် တည်နေနိုင်အောင် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။

(၅) အာဟာရပစ္စည်း

(က) စားမျိုး၊ ဝါးမျိုးအပ်သော အာဟာရသည် ဤကိုယ်အား အာဟာရစွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

(ခ) ရုပ်မဟုတ်သော အာဟာရတို့သည် အတူဖြစ်ကြသော နာမ်ရုပ်တို့အား အာဟာရစွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

ရုပ်မဟုတ်သော နာမ်အာဟာရ (၃)ပါး (ဖဿအာဟာရ၊ မနောသဇ္ဇေတနာအာဟာရ၊ ဝိညာဏအာဟာရ)တို့သည် အတူဖြစ်ကြ သော နာမ်ရုပ်တို့အား အာဟာရစွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။

အာဟာရသည်ရုပ်မျိုး (၁)ပါး၊ နာမ်မျိုး (၃)ပါးရှိ၍ ဦးရေ (၄)ပါးရှိသည်။

ရုပ်အာဟာရသည် ကိုယ်ခန္ဓာကြီးကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်အာဟာရ (၃)ပါးသည် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်ရုပ်တို့ကို လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်အရ လူ၏ ကိုယ်ကြီးကို ရုပ်အာဟာရမျိုးကလည်း ကျေးဇူးပြုနေသည်။ နာမ်အာဟာရမျိုးကလည်း ကျေးဇူးပြုနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လူ၏ ရုပ်ကိုယ်ကြီးသည် ရုပ်အာဟာရခေါ်သော အစားအစာ၏ အကူအညီကိုလည်း ရပါမှ၊ နာမ်အာဟာရခေါ်သော စိတ်၏ အကူအညီကိုလည်း ရပါမှ၊ လန်းဆန်းစွာ တည်နေနိုင်သည်။ တစ်ခုခုက ချို့ယွင်းလျှင် လန်းဆန်းစွာ မတည်နေနိုင်တော့ပေ။

ကိုယ်နှင့်စိတ်နှစ်မျိုးတွင် ကိုယ်သည် မူလက စွမ်းရည်ညံ့သည်။ အာဟာရ (၄)ဦးကဝိုင်း၍ ထောက်ပံ့မှ လန်းဆန်းနိုင်သည်။ စိတ်သည် မူလကတည်းက စွမ်းရည်ထက်သည်။ အစားအစာ အာဟာရ၏ ထောက်ပံ့ခြင်းကို မခံယူဘဲ နာမ်အာဟာရချင်း ထောက်ပံ့ရုံမျှဖြင့် တည်နေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ထက် စိတ်က စွမ်းရည်ထက်မြက်သည်။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးကို သားတော်အဇာတသတ်က အကျဉ်းချ၍ အစာမကျွေးဘဲ ထားစဉ်က ရက်အတော်ကြာကြာ လန်းဆန်း၍ နေခြင်းသည် နာမ်အာဟာရ၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှု တစ်မျိုးတည်းကြောင့် ရုပ်ကိုယ်ကြီးတစ်ခုလုံးသည် လန်းဆန်းနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့ အာဟာရ (၄)ပါးတွင် ရုပ်အာဟာရသည် ကိုယ်ခန္ဓာ ကြီးကို လည်းကောင်း၊ နာမ်အာဟာရ (၃)ပါးသည် အတူဖြစ်ဖက် နာမ်တို့ကို လည်းကောင်း အာဟာရပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသည်။

(၆) ဣန္ဒြိယပစ္စည်း

ဣန္ဒြိယပစ္စည်း = အုပ်ချုပ်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောပစ္စည်း။

(က) ပသာဒရုပ် ငါးပါးတို့က ဝိညာဉ်ငါးမျိုးတို့အား အုပ်ချုပ်သော အားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

စက္ခုပသာဒရုပ်ဟုခေါ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်က စက္ခုဝိညာဉ်ဟု ခေါ်သော မြင်စိတ်ကို အုပ်ချုပ်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ကျေးဇူးပြုပုံမှာ- ကြည်လင်သော ပသာဒရုပ်က မိမိကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မြင်သိစိတ်ကို ကြည်လင်ပြတ်သားစွာ မြင်နိုင်စေရန် အုပ်ချုပ်ပေးသည်။ မှန်မွှားသော ပသာဒရုပ်က မိမိကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မြင်သိစိတ်ကို မထင်ရှားမှေးမှိန်စွာ မြင်စေရန် အုပ်ချုပ်ပေးသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ မြင်စိတ်သည် သူ့သဘော အတိုင်း ပေါ်နိုင်သည်။ မြင်နိုင်သည် မဟုတ်၊ မျက်စိအကြည်ဓာတ် အလိုက်သာ ပေါ်နိုင်သည်။ မြင်နိုင်သည်။

ထိုနည်းအတူ သောတပသာဒရုပ်က သောတဝိညာဉ်စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ ဃာနပသာဒရုပ်က ဃာနဝိညာဉ်စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ ဇိဝှာပသာဒရုပ်က ဇိဝှာဝိညာဉ်စိတ်ကို လည်းကောင်း၊ ကာယပသာဒရုပ်က ကာယ ဝိညာဉ်စိတ်ကို လည်းကောင်း ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ကြသည်။

ဝိညာဉ်စိတ် ငါးမျိုးကို အုပ်ချုပ်ကြသော ပသာဒရုပ်ငါးမျိုးကိုပင် တစ်ဦးတည်းက ထူထောင်ပေးရသည်။ ကံကောင်းလျှင် ပသာဒရုပ်များ ကြည်လင် ကောင်းမွန်ကြမည်။ ကံညံ့လျှင် ကြည်လင်ကောင်းမွန်ခြင်း နည်းပါးကြပေမည်။ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့ကလည်း အခိုက်အတန့်မျှ အားဖြင့် ကူညီခြင်း၊ နှောင့်ယှက်ခြင်းများကို ပြုနိုင်ကြသည်။

ယင်းတို့၏ ကူညီမှုကြောင့် ပသာဒရုပ်များ ကောင်းပုံမှာ စိတ် ပျော်ရွှင် ကြည်လင်သောအခါ မျက်စိကြည်လင်၍ စိတ်မပျော်ရွှင် ရှုပ်ထွေး ညစ်နွမ်းသောအခါ မျက်စိ ပြာဝေခြင်းများက ထင်ရှားစေသည်။

ထို့အတူ ဥတုကောင်း မကောင်း၊ အာဟာရကောင်း မကောင်း၊ ထို့ကြောင့်လည်း မျက်စိကြည်ခြင်း၊ ပြာဝေခြင်းများသည် အခိုက်အတန့် အားဖြင့် ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

(ခ) ရုပ်ဇီဝိတက ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့အား အုပ်ချုပ်သောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

သေပြီးသော အလောင်းကောင်ကို ထိုးထားသည့်ဆေးက မပုပ်မသိုး စေရန် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သကဲ့သို့၊ မသေမီ ကိုယ်ထဲတွင် ရှိနေသော ကမ္မဇရုပ်များကိုလည်း မပျက်စီးအောင် ထိန်းသိမ်းသောအားဖြင့် ဇီဝိတရုပ်က အုပ်ချုပ်ပေးနေသည်။ အကယ်၍ ဇီဝိတရုပ် အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ရပ်စဲလိုက် ပါမူ ကမ္မဇရုပ်များသည် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိမူ၍ ပျက်စီးကြတော့သည်။

ထိုအခါ ကမ္မဇရုပ်များနှင့်အတူ မနေရတော့သည့်အတွက် တကိုယ်လုံးတွင် တည်ရှိသော ဥတုဇရုပ်များသည်လည်း ပုပ်သိုးသောအခြေသို့ ရောက်ကြတော့သည်။

ထို့ကြောင့် ကံက ဇီဝိတရုပ်ကို ထိန်းသိမ်း၍ ဇီဝိတရုပ်က ကမ္မဇရုပ်ကို ထိန်းသိမ်းသည်။ ကမ္မဇရုပ်က ဥတုဇရုပ်ကို ထိန်းသိမ်းသည်။

လိုက်ရာ၌ ကွေးအောင်လုပ်သောစိတ်နှင့် ကွေးသောအမှုအရာ ရုပ်တို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုတွင် ကွေးအောင်လုပ်သော စိတ်က ကွေးသော ရုပ်ကို ကျေးဇူးပြုပေးရသည်။ မည်သည့်စွမ်းရည်နှင့် ကျေးဇူးပြုသနည်းဟု မူကား တသားတည်းကဲ့သို့ မရောသော၊ မယှဉ်သော ဝိပုယုတ္တပစ္စည်း၏ စွမ်းရည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

(ခ) နောက်မှဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်တို့သည် ရှေးကဖြစ်နှင့်သော ဤရုပ်အစု (ကိုယ်)အား နောက်မှဖြစ်၍ တသားတည်းဖြစ်အောင် မရောသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။

အရင်းဖြစ်နှင့်သော ရုပ်အစုတွင် ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်၊ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်များ ပါဝင်ကြသည်။

ဤကိုယ်ထဲ၌ ရှိနှင့်ပြီးသော လန်းဆန်းသည့် ရုပ်များကို နောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော လန်းဆန်းသည့် စိတ်များက ထိုရုပ်များကို ပို၍ လန်းဆန်းစေရန် ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြသည်။ အကယ်၍ နောက်မှဖြစ်သော စိတ်များက ညှိုးနွမ်းသော အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေရန် ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြသည်။

(ဂ) ယခင်ဖြစ်နှင့်သော ရုပ်များထဲမှ မျက်စိအကြည်၊ နားအကြည်၊ နှာအကြည်၊ လျှာအကြည်၊ ကိုယ်အကြည်နှင့် နှလုံးအကြည်ဟုဆိုသော ဝတ္ထုရုပ် (၆)မျိုးတို့သည် နောက်မှဖြစ်လာကြသော စိတ်စေတသိက်တို့ကို အမှီခံသောအားဖြင့် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

အမှီခံ ဝတ္ထုရုပ်များက ကောင်းမွန်၍ လန်းဆန်းမှုရှိလျှင် ယင်းတို့ကို မှီ၍ နောက်မှဖြစ်လာကြသော စိတ်များကို ရွှင်လန်းစေရန် ကျေးဇူးပြုနိုင်ကြသည်။ ဝတ္ထုရုပ်များက ညှိုးနွမ်းလျှင် နောက်မှဖြစ်လာသော စိတ်များကို မရွှင်လန်းစေရန် ကျေးဇူးပြုကြသည်။

ထို့ကြောင့် စိတ်အားရှိရန်အတွက် ဝတ္ထုရုပ် လန်းဆန်းရန် လိုအပ်သည်။ ဝတ္ထုရုပ် လန်းဆန်းရန်အတွက် ကျန်းမာရေးပြည့်ဝရန် လိုအပ်သည်။

(၈) အတ္ထိပစ္စည်း

အတ္ထိပစ္စည်း = ရှိနေစဉ် အကူအညီပေးသော ပစ္စည်း၊
ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်၊ ပစ္စနိက် = ပစ္စည်းဆိုသည်မှာ ကူညီထောက်ပံ့သော သဘောတရားဖြစ်သည်။ ပစ္စယုပ္ပန်ဆိုသည်မှာ ကူညီ

ထောက်ပံ့ခြင်း ခံယူသော သဘောတရား ဖြစ်သည်။
ပစ္စနိက် ဆိုသည်မှာ ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းကို မခံယူဘဲ
ဆန့်ကျင်ဖက် ပြု၍နေသော သဘောတရား ဖြစ်သည်။

(နိဗ္ဗာန်သည် အမြဲတမ်းပစ္စနိက် ဖြစ်သည်။ ပစ္စည်း (၂၄)ပါးနှင့်
ကြည့်လျှင် မည်သူ၏ အကူအညီ ကိုမျှ မခံပေ၊ တစ်ခါတရံ
ပစ္စည်းဖြစ်သော်လည်း ပစ္စ-ယုပ္ပန်ကား မဖြစ်တော့ပေ။
အမြဲတမ်း ပစ္စနိက်ဖြစ်၏။)

(က) သဟဇာတအတ္ထိ

အတူဖြစ်၍ ရှိနေဆဲ ကူညီပေးသော ပစ္စည်း၊

ဤအတ္ထိပစ္စည်းမျိုးသည် သဟဇာတပစ္စည်းနှင့် ပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန်
အားလုံး တူညီသည်။

(ခ) ပုရေဇာတအတ္ထိ

ပုရေဇာတအတ္ထိသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ ပုရေဇာတပစ္စည်း
နှင့် တူညီသည်။

(ဂ) ပစ္ဆာဇာတအတ္ထိ

ပစ္ဆာဇာတအတ္ထိသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်းနှင့်
တူညီသည်။

(ဃ) ရူပအာဟာရအတ္ထိ

ရူပအာဟာရအတ္ထိသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ ရုပ်အာဟာရ
ပစ္စည်းနှင့် တူညီသည်။

(င) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယအတ္ထိ

ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယအတ္ထိသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ
ပစ္စည်းနှင့် အားလုံးတူညီသည်။

(၉) အဝိဂတပစ္စည်း

အဝိဂတပစ္စည်း = မကင်းကွာသေးမီ အကူအညီပေးသော ပစ္စည်း၊

အဝိဂတပစ္စည်း၌ (က)၊ (ခ)၊ (ဂ)၊ (ဃ)၊ (င) ဟူ၍ (၅)ချက်စလုံး အတ္ထိပစ္စည်းနှင့်တူသည်။

နတ္ထိပစ္စည်း

နတ္ထိပစ္စည်း = မိမိမရှိသောအခါမှ ကူညီနိုင်သော ပစ္စည်း။

ဥပမာ- အသက်အာမခံထားရာ၌ ကိုယ်တိုင်ရှိနေစဉ် ငွေကြေးကို မယူနိုင်ပေ။ ကိုယ်တိုင်မရှိမှ ငွေကြေးရနိုင်သည်။

ထို့သို့ပင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစ္ဆန်းစသော စိတ် အစဉ်တွင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ် ကိုယ်တိုင် ရှိနေသေးလျှင် စက္ခုဝိညာဉ်စိတ် ကို ဖြစ်ပေါ်အောင် အကူအညီမပေးနိုင်သေးပေ။ ကိုယ်တိုင်မရှိမှ အကူအညီ ပေးနိုင်သည်။

နတ္ထိပစ္စည်းသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ နှစ်မျိုးစလုံး အနန္တရ ပစ္စည်းနှင့် တူညီသည်။

ဝိဂတပစ္စည်း

ဝိဂတပစ္စည်း = ကိုယ်တိုင်ကင်းကွာပြီးမှ ကူညီသောပစ္စည်း၊

ဝိဂတပစ္စည်းသည် ပစ္စည်းရော ပစ္စယုပ္ပန်ပါ နှစ်မျိုးစလုံး အနန္တရ ပစ္စည်းနှင့် တူညီသည်။

ပညတ်အပြား

ပညတ်တွင် ပညာပိယတ္တာ-ပညတ်၊ ပညာပနတော-ပညတ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပညာပိယတ္တာပညတ်ဟူသည်မှာ အတ္ထပညတ်ဖြစ်၍ ပညာ ပနတော ပညတ်ဟူသည်မှာ သိစေတတ်သော ပညတ်၊ သဒ္ဓပညတ်ဖြစ်သည်။

အတ္ထပညတ်

အတ္ထပညတ် ဟူသည်မှာ ထင်ရှားရှိသော သဘောတရားတို့၏ အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အာရုံအနေဖြင့် ထင်ရှားသော

ထိုထိုသို့ သော အခြင်းအရာကို အစွဲပြု၍ ထောက်ဆ၍ ခေါ်ဝေါ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြင်းအရာအားဖြင့် ကြံဆ၍ ခေါ်ဝေါ် အသိအမှတ်ပြုကာ သိစေခြင်း ဖြစ်သည်။ စင်စစ်ကား ပရမတ္ထတရား၏ အရိပ်များကို အစွဲပြု၍ ခေါ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အတ္တပညတ် သည် ထင်ရှားမရှိသော်လည်း သိစရာ တစ်ခုပင် ဖြစ်လေသည်။ ပရမတ္ထအားဖြစ် ထင်ရှားမရှိသော်လည်း ထင်ရှား ရှိသော သဘောတရားတို့၏ အရိပ်ဖြစ်ကြသည်။

အတ္တပညတ်အပြား

(က) ထင်ရှားစွာ ပြောင်းလဲသောအခြင်းအရာကို အစွဲပြု၍ ထိုထို အခြင်း အရာအားဖြင့် သိစေအပ်သော မြေ၊ တောင်၊ အစရှိသည်တို့သည် အတ္တ ပညတ်ဖြစ်၏။

လူတို့ ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ခြင်း မရှိသော အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ် သည့် မြေ၊ တောင်၊ မြစ်၊ ကန်၊ ချောင်း၊ နေ၊ လ၊ နက္ခတ်တာရာ၊ သက်တံ စသည်တို့သည် အတ္တပညတ်များ ဖြစ်သည်။ သဘာဝပညတ်ဟု ခေါ်ဆိုနိုင် ပေသည်။ အမှုအမွှားပရမတ္ထတရားများ၏ အရိပ်မျှသာ ဖြစ်သည်။

(ခ) အရာဝတ္ထုများကို စုဝေးထားသည့် အခြင်းအရာအား အစွဲပြု၍ အိမ်၊ ရထား၊ လှည်း၊ တိုက် စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်၏။ လူတို့ပြုလုပ် ဆောင်ရွက် ထားသော ထိုအဆောက်အအုံ၊ အရာဝတ္ထုတို့ကိုလည်း အတ္တပညတ်ဟု ခေါ်သည်။ ဖန်တီးပညတ်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။

(ဂ) ခန္ဓာငါးပါး ပေါင်းစုထားသည်ကို အစွဲပြု၍ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အစရှိသည်တို့သည် အတ္တပညတ် ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ပညတ် ဟုခေါ်ဆိုနိုင်လေသည်။

(ဃ) လ၏ လှည့်ပတ်သွားလာသည်ကို အစွဲပြု၍ အရပ်၊ မျက်နှာ၊ အချိန် ကာလ စသည်တို့သည်လည်း အတ္တပညတ်ဖြစ်သည်။ လ၏ ပတ်သွားခြင်း ၏ အရိပ်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ဒိသာပညတ်ဟု ခေါ်သည်။

(င) တွေထိမရသော အခြင်းအရာကို အစွဲပြု၍ တွင်း၊ ဝူ၊ ကျင်း စသည် တို့သည်လည်း အတ္တပညတ် ဖြစ်သည်။ အာကာသပညတ်ဟု ခေါ်သည်။

(စ) ထိုထိုထင်ရှားသော နိမိတ်နှင့်ပွားများခြင်း အထူးကို အစွဲပြု၍ ကသိုဏ်းနိမိတ် အစရှိသည်တို့သည်လည်း အတ္ထုပညတ်ဖြစ်သည်။ ဘာဝနာ ဝိသေသ၏ အရိပ်မျှသာဖြစ်၏။ ကသိုဏ်း ပညတ်ဟုခေါ်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အတ္ထုပညတ်များသည် ပညာပိယတ္တာ ပညတ်အမျိုးအစား ဖြစ်လေသည်။

သဒ္ဒပညတ်

နာမပညတ်

သဒ္ဒပညတ်ဟူသည် သိစေတတ်သော ပညတ်ဖြစ်သည်။ သိစေ တတ်သောပညတ် နာမပညတ်ကို အမည်၊ အမည်မှည့်ခြင်းအားဖြင့် ဖော်ပြ သည်။

သဒ္ဒပညတ် (၆)ပါး

- (၁) ထင်ရှားရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (ဝိဇ္ဇမာနပညတ်)
- (၂) ထင်ရှားမရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (အဝိဇ္ဇမာနပညတ်)
- (၃) ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှား မရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (ဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ်)
- (၄) ထင်ရှား မရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်)
- (၅) ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်)
- (၆) ထင်ရှားမရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော သဒ္ဒပညတ်နာမတစ်ခု၊ (အဝိဇ္ဇမာနေနအဝိဇ္ဇမာနပညတ်)

(၁) ဝိဇ္ဇမာနပညတ်

အကြင်အခါ၌ နဂိုသဘာဝကို မစွန့်မူ၍ မဖောက်မပြန်ဘဲ ထင်ရှား ရှိသော ရုပ် (ဖောက်ပြန်ခြင်း)၊ ဝေဒနာ (ခံစားခြင်း) အစရှိသည်ကို ရုပ်၊ ဝေဒနာ ဟူသော နာမ်မည်ဖြင့်ပင် သိစေကြသည်။

နာမအားလုံးသည် ပညတ်ဖြစ်၏။ ရုပ်၊ ဝေဒနာသည် ထင်ရှား ရှိသော ပညတ်ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားရှိသော စကားလုံးပေါ်တွင် သုံးနှုန်းထား သောကြောင့် ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ခေါ်သည်။ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိနေ သည့်ပေါ်တွင် မှည့်ခေါ်ထားသည့် အားလုံးသော ပညတ်များသည် ဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဖြစ်လေသည်။ ရုပ်သည် ထင်ရှားရှိသော ပရမတ္ထတရား ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပူသည်၊ မီးပူသည်၊ နေပူသည် စသည်ဖြင့် အပူဓာတ်သည် ထင်ရှားရှိ၏။ တကယ်စင်စစ် ရှိသော အပူဓာတ်ပေါ်တွင် မှည့်ထားသည့် တေဇော၊ အပူ၊ (Heat) စသည့် စကားလုံးများသည် ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ဖြစ်သည်။ ဝဏ္ဏ၊ အဆင်း၊ (Colour) စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ သဒ္ဒ၊ အသံ၊ (Sound) စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း နာမည်အားလုံးသည် ဝိဇ္ဇမာန- ပညတ် ဖြစ်သည်။

ပရမတ္ထတရားအကျဉ်း (၄)ပါး၊ အကျယ် (၇၂)ပါးပေါ်တွင် မှည့်ခေါ် ထားသည့် နာမည်အားလုံးသည် ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ဖြစ်သည်။

(၂) အဝိဇ္ဇမာနပညတ်

ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော မြေ၊ တောင် အစရှိသည်တို့ကို မြေ၊ တောင်ဟူသော အမည်ဖြင့် သိစေကြ၏။ မြေ၊ တောင်၊ တော၊ စားပွဲ၊ စာအုပ် စသည့် အမည်များသည် တစ်ဦးနှင့်တဦး သိစေရုံမျှသာ ခေါ်ဝေါ် ထားကြသည်။ တကယ်စင်စစ် ရှိသည်ကို ခေါ်ထားသည် မဟုတ်၊ တကယ် မရှိသည်သာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ တကယ်မရှိသည်ကိုပင် တစ်ဦးနှင့်တဦး တစ်ယောက်နှင့်တယောက် သိရှိနားလည်စေရန် ခေါ်ဝေါ်ထားသည်။

ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသည်များကို ပုံစံအလိုက် မှည့်ခေါ် ထားခြင်းသည် အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဖြစ်သည်။ အတ္တပညတ် (၆)မျိုးကို မှည့် ခေါ်ထားသည့် အားလုံးသော နာမည်စကားလုံး (၆) မျိုးသည် အဝိဇ္ဇမာန သဒ္ဒပညတ်ထဲတွင် ပါဝင်သည်။

ဥပမာ - ဖောင်တိန်ဟု ပြောရာတွင် ဖောင်တိန်၏ ပုံစံသည် အတ္တပညတ် (ဖန်တီးပညတ်) ဖြစ်သည်။ ဖောင်တိန်ဟူသော နာမည်ကား အဝိဇ္ဇမာန သဒ္ဒပညတ် ဖြစ်သည်။

ဖောင်တိန်ပုံစံ = အတ္ထပညတ် (ဖန်တီးပညတ်)

ဖောင်တိန်ဟူသောနာမည် = သဒ္ဒပညတ် (အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်)

“ကလေး” ဟုဆိုရာ၌ ကလေး၏ ပုံသဏ္ဍာန်သည် အတ္ထပညတ်တွင် ပုဂ္ဂလပညတ်ဖြစ်၍ ကလေးဟူသော ဝေါဟာရအမည်သည် အဝိဇ္ဇာမာနသဒ္ဒ ပညတ်ဖြစ်သည်။

ကလေး၏ သဏ္ဍာန် = အတ္ထပညတ် (ပုဂ္ဂလပညတ်)

ကလေးဟူသောနာမည် = အဝိဇ္ဇာမာနသဒ္ဒပညတ်

အရှေ့ဟုဆိုရာ၌ နေရာအရှေ့သည် အတ္ထပညတ်တွင် ဒိသာပညတ် ဖြစ်၍ အရှေ့ဟူသော နာမည်သည် အဝိဇ္ဇာမာန သဒ္ဒပညတ် ဖြစ်သည်။

(၃) ဝိဇ္ဇာမာနေန အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်

ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အရာကို မှည့်ခေါ်ထားသည့် နာမည်စကားလုံး ဖြစ်သည်။

ဥပမာ = အဘိညာဉ်ရှိသူ

အဘိညာဉ်သည် တကယ်ရှိသော ပရမတ်ဖြစ်၏။ အကြမ်းအားဖြင့် စိတ်ကို ဆိုလိုပြီး အနုစိတ်အားဖြင့် ပညိန္ဒြေစေတသိက် ဖြစ်သည်။ အဘိညာဉ် ရှိသူသည်ကား ထင်ရှားမရှိတော့ပေ။

မောင်ဉာဏ်ကောင်းဟု ဆိုရာ၌ ဉာဏ်သည် တကယ်ရှိသော ပညိန္ဒြေ စေတသိက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် မောင်ဉာဏ်ကောင်းဟု နာမည်ရှိသူ လူသည် ကား ထင်ရှားမရှိပေ။

(၄) အဝိဇ္ဇာမာနေနဝိဇ္ဇာမာနပညတ်

ထင်ရှားမရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှား ရှိသောအရာကို မှည့်ခေါ်ထားသည့် နာမည်စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ = မိန်းမအသံ (ဣတ္ထိသဒ္ဒ)

မိန်းမသည် တကယ်မရှိသော ပညတ်ဖြစ်သည်။ အသံသည်ကား ထင်ရှားသော ပရမတ္ထတရား ဖြစ်သည်။ တကယ်စင်စစ် မရှိခြင်းဖြင့် ရှိခြင်းကို မှည့်ခေါ်ထားသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာမာနေန ဝိဇ္ဇာမာန ပညတ်ဟု ခေါ်သည်။

ရေမွှေးနံ့ဟု ဆိုရာ၌ ရေမွှေးသည် တကယ်မရှိပေ၊ အနံ့သည် တကယ်ရှိ၏။ သစ်သီးအရသာဟု ဆိုရာ၌ သစ်သီးသည် တကယ်မရှိပေ။ အရသာသည် တကယ်စင်စစ် ရှိ၏။ စင်စစ်မရှိခြင်းဖြင့် ရှိခြင်းကို မှည့်ထား သဖြင့် အဝိဇ္ဇာမာနေန ဝိဇ္ဇာမာနပညတ်ဟု ခေါ်သည်။

(၅) ဝိဇ္ဇာမာနေန ဝိဇ္ဇာမာနပညတ်

ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားရှိသော အရာကို မှည့်ခေါ်ထားသည် နာမည်စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ = စက္ခုဝိညာဉ်၊ မျက်စိ အသိစိတ်။

စက္ခုပသာဒဟုခေါ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်သည် တကယ် စင်စစ် ထင်ရှားရှိသည်။ ဝိညာဉ်ဟုခေါ်သော အသိစိတ်သည်လည်း ထင်ရှား ရှိ၏။ စက္ခုဝိညာဉ်ဟူ၍ ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားရှိသည့် အရာကို မှည့်ခေါ် ထားသည်။

လေသံဟုဆိုရာ၌ လေဟူသော ဝါယောသည် စင်စစ်ရှိ၏။ အသံဟူ သော သဒ္ဒါသည်လည်း ထင်ရှားရှိသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ထင်ရှားရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားရှိသည့် အရာကို မှည့်ခေါ်ထားသည်။

(၆) အဝိဇ္ဇာမာနေန အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်

ထင်ရှားမရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားမရှိသည့် အရာကို မှည့်ခေါ်ထားသော နာမည်စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။

ဥပမာ = မင်းသား

မင်းသားတွင် မင်းသည်လည်း ထင်ရှားမရှိ၊ သားသည်လည်း ထင်ရှားမရှိပေ။ စာမျက်နှာ၊ ရန်ကုန်သူ၊ စားပွဲပေါ်၊ အိပ်ရာအောက်၊ ကျွန်ုပ်သမီး စသည်တို့သည် ထင်ရှားမရှိခြင်းဖြင့် ထင်ရှားမရှိသည့် အရာများ ကို မှည့်ခေါ်ထားသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာမာနေန အဝိဇ္ဇာမာနပညတ်များ ဖြစ်သည်။

ပညတ်နှစ်ပါးကိုသိပုံနှင့် နာမပညတ်ဖြစ်လာပုံ

နှုတ်မှပြောဆိုသော အသံ၏ အဓိပ္ပါယ်နောက်သို့ အစဉ်လျှောက်၍ လိုက်ခြင်းဖြင့် သောတဝိညာဉ်ပါဝင်သော စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပေါ်သည်၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်တံခါးပေါက်၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ် သည့် ပုံစံအထည်ကိုယ်များကို သိနိုင်ကြ၏။

ထိုမှ နောက်မှ အကြင်အသံသို့ အစဉ်ဈေးကွက်၍ လိုက်ခြင်းဖြင့် သဒ္ဒပညတ်ကို သိနိုင်၏။ ထို ပညတ်သည် လူများက အမှတ်အသားပြုခြင်း ဖြင့် ဖန်ဆင်း၍ ထားအပ်သော အရာဖြစ်သည်။

ပညတ်နှစ်ပါး

အရာဝတ္ထု၊ အထည်၊ ပုံစံ စသည့် အတ္ထပညတ်နှင့် နာမည်စကားလုံး ဖြစ်သည့် သဒ္ဒပညတ်ဟူ၍ ပညတ်နှစ်ပါးရှိရာ ပြောသူနှင့် နားထောင်သူ နှစ်ဦးတွင် ပြောသူသည် အတ္ထပညတ်ကို စိတ်ထဲတွင် အလျင်ရောက်အောင် ယူပြီးမှ ပြောရသည်။ နားထောင်သူသည်ကား သဒ္ဒပညတ်ကို နားမှ တဆင့် ယူပြီးမှ စဉ်းစားရသည်။

ဥပမာ- စားပွဲပေါ်၌ စာအုပ်တစ်အုပ် ရှိသည်ဟု ပြောဆိုရာ၌ စားပွဲ၊ စာအုပ်၏ပုံစံနှင့် အတ္ထပညတ်ကို စိတ်ထဲမှာ အလျင်ရအောင် ယူပြီးမှ စားပွဲဟူ၍၊ စာအုပ်ဟူ၍ နာမည် သဒ္ဒပညတ် တပ်ဆင်ကာ နှုတ်မှ ထုတ်ပြော သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပြောသူဘက်၌ အတ္ထပညတ်ကို အလျင်တွေ့၍ သဒ္ဒပညတ် ကို နောက်မှ တွေ့ရသည်။

နားထောင်သူဘက်၌ နားထောင်သူသည် စားပွဲဟူသော၊ စာအုပ် ဟူသောအသံ၊ စကားလုံး၊ နာမပညတ်ကို ပြောသူထံမှ ရယူပြီး ထိုနာမ ပညတ်၏ တည်ရာ စားပွဲဆိုသော၊ စာအုပ်ဆိုသော ပုံစံ အတ္ထပညတ်ကို နောက်မှ တွေ့ရသည်။ ဤသို့ဖြင့် နားထောင်သူဘက်၌ သဒ္ဒပညတ်ကို အလျင်ယူ၍ အတ္ထပညတ်ကို နောက်မှယူရသည်။

အထက်ပါ နည်းအားဖြင့် ပြောသူဘက်၌လည်း အတ္ထပညတ်၊ သဒ္ဒပညတ် နှစ်ပါးလုံးအား အသုံးပြုနေသည်ကို လည်းကောင်း၊ နားထောင် သူဘက်၌လည်း အတ္ထပညတ်၊ သဒ္ဒပညတ် နှစ်ပါးလုံးအား အသုံးပြုနေ သည်ကို လည်းကောင်း တွေ့ရသည်။

ပစ္စည်းပိုင်း ပြီး၏။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိစကား ကမ္မဋ္ဌာနမှ ဆင်းသက်လာ၍ အလုပ်လုပ်သော နေရာဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

ကိုယ်နှင့် သက်ဆိုင်သော အပြုအလုပ်၊ နှုတ်နှင့်သက်ဆိုင်သော အပြုအလုပ်များထက် ပြန်းထန်သော စိတ်အလုပ်ကို လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် စိတ်ကို ထားအပ်သည့် နေရာဖြစ်သည်။

အာနာပါနဟူသည့် ထွက်လေဝင်လေကို မလွတ်စေရန် ရှုမှတ်၍ အလုပ်လုပ်နေရာတွင်လည်း အာနာပါနသည် ကမ္မဋ္ဌာန်း အလုပ်လုပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အာနာပါနပညတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြုနေ၏။

ရုပ်နာမ် ဖြစ်ပျက်မှုကို ရှုမှတ်ရာတွင်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကို လုပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ရုပ်နာမ် ဖြစ်ပျက်မှုပေါ်တွင် အာရုံပြု၍ စိတ်ကို ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းတွင် သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း

သမထကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း ဆိုသည်မှာ ကိလေသာကို ငြိမ်းစေခြင်း၊ ကိလေသာများကို ငြိမ်ဝပ်နေအောင် ဖိနှိပ်၍ ထားခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ကိလေသာကို သောင်းကျန်းခွင့် မရအောင် ဖိနှိပ်ထားသော ရိုးရိုးအာရုံမျိုး ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကဲ့သို့ ရိုးရိုးပညတ်အာရုံများကို ဖောက်ထွင်းမြင်ရသော ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက် အာရုံမျိုး မဟုတ်ပေ။ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရိုးရိုးအာရုံပေါ်မှာ တည်၏။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရိုးရိုးပညတ်အာရုံများကို ဖောက်ထွင်း၍ ရုပ်နာမ် ဖြစ်ပျက်အာရုံပေါ်မှာ တည်သည်။

သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ကိလေသာများကို မသောင်းကျန်းနိုင်စေရန် အထဲမှာ ဖိထား၏။ သို့သော် မတည့်သောအာရုံနှင့် တွေ့လျှင် ထ၍ သောင်းကျန်းနိုင်သည်။ ဥပမာ- မုဒုလကွဏဇာတ်တွင် ပါသော ဟရိတစ ရသေ့ကြီးသည် မုဒုလကွဏ မိဖုရားကြီးနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါတွင် လည်းကောင်း၊ ဈာန်ရ ကိုရင်ငယ်သည် ယက်ကန်းသည်မနှင့် တွေ့ဆုံသော အခါ တွင်လည်းကောင်း၊ ရာဂ ကိလေသာ တရားသည် ပေါ်ပေါက်လာသောကြောင့် ဈာန်လျှောကျ ပျက်သုံးရသည်။

ဒေါသ ကိလေသာတရားကလည်း သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချိုးဖျက်နိုင် သည်။ ဥပမာ- ဒေဝဒတ်သည် ကိလေသာတရားများ ထကြွခြင်း မရှိနိုင်စေ ရန် ဈာန်အဘိညာဉ် ကျင့်စဉ်များ ကျင့်ကြံသောကြောင့် မြေလျှိုးမိုးပျံသည်အထိ ဈာန်အဘိညာဉ် တန်ခိုးများ ရရှိသည်။ ထို့နောက် မြတ်စွာဘုရားအပေါ်၌ ဣဿာတရား ဝင်လာပြီး မြတ်စွာဘုရားထက် သာရမည်ဟု ဒေါသ ကိလေ သာတရားက ဖုံးလွှမ်းသော် မြေလျှိုးမိုးပျံနိုင်သော ဈာန်အဘိညာဉ် တန်ခိုးများ သည် လျောကျပျက်သုံး သွားရသည်။ ထို့ကြောင့် ရာဂကိလေသာ ဒေါသ ကိလေသာ စသည့် ကိလေသာ တရားများက ဖျက်ဆီးသော် ဈာန်တရားသည် ပျက်စီးသွားနိုင်သည်။

တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ခင်မင်လေးစားကြသည်မှာ အထူး မပွားများရသော မေတ္တာဈာန် ဖြစ်သည်။ တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်ဆိုးစရာ ပေါ်လာသော် ဒေါသ ကိလေသာတရားသည် ပေါ်ပေါက်လာတော့သည်။ ထိုအချိန်တွင် မေတ္တာ ဈာန်သည် ပျက်ပြားသွားနိုင်သည်။

သမထကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ကိလေသာ တရားများကို အရင်းအမြစ် ပျောက်ပျက်သွားသည်အထိ နှိမ်နင်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ထကြွ သောင်းကျန်းခြင်း မပြုနိုင်စေရန်သာ နှိမ်နင်း ဖိနှိပ်ထားနိုင်သော စွမ်းရည်ရှိသည်။

ကိလေသာကို နှိမ်နင်း ဖိနှိပ်ထားနိုင်သော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း သည် (၄၀) ရှိသည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း (၄၀) (အကျဉ်း)

- ၁။ ကသိုဏ်း (၁၀) ပါး၊
- ၂။ အသုဘ (၁၀) ပါး၊
- ၃။ အနုဿတိ (၁၀) ပါး၊
- ၄။ အပ္ပမညာ (၄) ပါး၊
- ၅။ သညာ (၁) ပါး၊
- ၆။ ဝဝတ္ထာန် (၁) ပါး၊
- ၇။ အာရပ္ပ (၄) ပါး။

စရိုက် (၆) ပါး

စရိတ > စရိုက် = အဖြစ်များခြင်း၊
အားကြီးသော ဓာတ်ခံ။

စရိုက်သည် ပါဠိစကား စရိတမှ ဆင်းသက်လာ၍ အဖြစ်များခြင်း၊
အားကြီးသော ဓာတ်ခံဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

စရိုက် (၆) ပါးရှိသည်-

၁။ ရာဂစရိုက်

ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲသို့ လိုက်စားများခြင်း၊ ကောင်းမွန်သော အစားအစာ၊
အဝတ်အဆင်များကို စားချင်ဝတ်ချင်ခြင်း၊ အလှအပ မက်မောခြင်း စသည့်
ကာမဂုဏ် တရားများကို မက်မောသည့် ရာဂ အဖြစ်များခြင်းသည် ရာဂစရိုက်
ဖြစ်သည်။ ရာဂစရိုက်များသူသည် ဒုက္ခဆင်းရဲနှင့် တွေ့ကြုံနိုင်ပေသည်။

၂။ ဒေါသစရိုက်

စိတ်ဆိုးစိတ်ညစ် အဖြစ်များသောသူသည် ဒေါသစရိုက် ထူပြော
သော ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။

၃။ မောဟစရိုက်

ဉာဏ်ထိုင်းခြင်း၊ နိုးကြားမှု မရှိခြင်း၊ အမှတ်မဲ့ နေထိုင်မှုရှိခြင်း စသည့်
တွေဝေထိုင်းမှိုင်းမှုရှိသောသူသည် မောဟစရိုက် ထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။

၄။ သဒ္ဒါစရိုက်

ယုံကြည်မှု၊ ကြည်ညိုမှု အားကြီးခြင်း၊ ကောင်းသော ကိစ္စကို ပြောလျှင် လိုက်ပါတတ်ခြင်း၊ ပေးကမ်း လှူဒါန်းလိုစိတ် ရှိခြင်း၊ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဒါစရိုက် ထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။

၅။ ဗုဒ္ဓိစရိုက်

အသိဉာဏ်ရနိုင်သော ကိစ္စဆိုလျှင် ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်လိုခြင်း၊ အသိဉာဏ် အားကောင်းခြင်း၊ အရာရာ၌ သိနားလည်လိုခြင်း၊ ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝလိုခြင်း၊ အရည်အချင်း ပြည့်စုံလိုခြင်း စသော ထက်မြက်သည့် စိတ်ဓာတ်ရှိသူသည် ဗုဒ္ဓိစရိုက် ထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။

၆။ ဝိတက်စရိုက်

အကြောင်းအကျိုး ဟုတ်သည့်ကိစ္စရော၊ မဟုတ်သည့် ကိစ္စများကို တောင်ရောက် မြောက်ရောက် တွေးတောနေဝတ်သူသည် ဝိတက်စရိုက် အားကြီး ထူပြောသော ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။

ဘုရားအလောင်းတော်၏ ဘဝဖြစ်စဉ်များကို ကြည့်လျှင် သဒ္ဒါစရိုက်၊ ဗုဒ္ဓိစရိုက်သာ များလေသည်။ တစ်ခါတရံတွင် ရာဂစရိုက် ရှိသည်။ အနိတ္ထိဂန္ဓ မင်းသားဘဝတွင် ရာဂစရိုက် အားကြီးသည်။

ဘာဝနာ (၃) ပါး

- (၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ
- (၂) ဥပစာရဘာဝနာ
- (၃) အပ္ပနာဘာဝနာ

ဘာဝနာဟူသည်မှာ ပါဠိစကားဖြစ်၍ ပွားများခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ် ရသည်။ ပွားသည်များသည်ဟု ဆိုရာ၌ တစ်ခုမှ နှစ်ခု၊ သုံးခုဖြစ်စေရန်ပွားသည် များသည်ကို မဆိုလိုပေ။ ဘာဝနာကို ကြိုးစားပွားများလျှင်လည်း တိဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် စိတ် (၄၅)ပါး သာရှိသည်။ မည်ကဲ့သို့ ပွားများသနည်းဆိုသော် အားပွားခြင်း၊ အားတိုးခြင်း၊ အားပြည့်ခြင်း၊ အားများခြင်းကို ပွားသည်

များသည်ဟု ခေါ်သည်။ ဘာဝနာ မပွားမီက ထိုပုဂ္ဂိုလ်စိတ်သည် အာရုံတစ်ခု ပေါ်မှာ ကြာကြာနေစေရန် မထားနိုင်ပေ။ ဘာဝနာ ပွားများပြီးသော် ထိုပုဂ္ဂိုလ် စိတ်သည် အာရုံတစ်ခုပေါ်၌ ကြာကြာ ထားနိုင်သည်။ အာရုံတစ်ခု ပေါ်မှာ ကြာကြာ ထားနိုင်ခြင်းသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ထဲတွင် ဧကဂ္ဂတာဟု ခေါ်သော သမာဓိအား ပြည့်ဝ တိုးပွား လာခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် သမာဓိအား၊ ပညာအား စသည့်အားကောင်းများ သန်စွမ်း လာစေရန်၊ ပြည့်ဝလာစေရန် ပြုလုပ်ခြင်းကို ဘာဝနာပွားများသည် ဟု ခေါ်သည်။

အလေးမသူ၊ အပြေးလေ့ကျင့်သူများသည် တစ်ခုမှနှစ်ခုသို့ တိုးပွား လာသည် မဟုတ်ပေ။ သက်ဆိုင်ရာ အားများသာ ပြည့်ဝ တိုးလာလေသည်။

- (၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ ... စ၍ပွားများခြင်း၊
- (၂) ဥပစာရဘာဝနာ ... ဈာန်၏အနီး၌ ပွားများခြင်း၊
- (၃) အပ္ပနာဘာဝနာ ... ဈာန်ကို ရရှိပြီးနောက် ပွားများခြင်း။

ဈာန်ကို ရလိုသူသည် ရှေးဦးစွာ တစ်ခုခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သတ်မှတ် ၍ ပွားများရမည်။ ပွားများပုံ အချိုးကျပြီးနောက် အလွန်တည်ငြိမ်သော စိတ် အစဉ် ဖြစ်လာလိမ့်မည်။ ထိုနောက် ဈာန်စိတ်များကို ရရှိလာမည်။ ဤ၌ ရှေးဦးစွာ အခြေခံအဖြစ် ပွားများခြင်းသည် ပရိကမ္မဘာဝနာ ဖြစ်သည်။

ဈာန်သို့ ရောက်လုနီးတွင် အလွန်တည်ငြိမ်သော စိတ်ဖြင့်ပွားများခြင်း သည် ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်သည်။

ဈာန်ကို ရပြီးနောက် ဈာန်ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဝင်စားသောအားဖြင့် ပွားများခြင်းသည် အပ္ပနာဘာဝနာ ဖြစ်သည်။

နိမိတ် (၃) ပါး

- (၁) ပရိကမ္မနိမိတ်
- (၂) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်
- (၃) ပဋိဘာဂနိမိတ်

နိမိတ်ဟူသောဝေါဟာရသည် ပါဠိစကား နိမိတ္တမှ ဆင်းသက်လာ၍ သမာဓိကောင်းရန်၊ ဈာန်ရရန်အတွက် အကြောင်းခံဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

မြတ်စွာဘုရားလောင်း တောထွက်ရန်အတွက် သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ရဟန်းဟူ၍ နိမိတ်ကြီးလေးပါးကို တွေ့သည်။ ကောသလမင်းကြီးသည် နောင်ကမ္ဘာကြီး ဖြစ်မည့် အကြောင်းခံကို မြင်သည်။ ဘုရား ဖြစ်ခါနီးတွင် ဘုရားဖြစ်ရန် အကြောင်းခံ နိမိတ်များဖြစ်ပေါ်သည်။

(၁) ပရိကမ္မနိမိတ်

ပရိကမ္မနိမိတ်သည် ဘာဝနာကို စ၍ ပွားများစဉ်က အကြောင်းခံ ဖြစ်သည်။ ဈာန်ကို ရရန်အတွက် ပထဝီစသော ကသိုဏ်းများကို ဖြစ်စေ၊ သတ္တဝါများကို ဖြစ်စေ၊ စူးစိုက်စွာ အာရုံပြု၍ ပွားများစဉ်က ကသိုဏ်းဝန်း အပိုင်းစသည်များနှင့် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါများသည် ပရိကမ္မနိမိတ် ဖြစ်ကြသည်။

(၂) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်

ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သည် မျက်စိဖြင့် မကြည့်တော့ဘဲ စိတ်ထဲတွင် ရယူ ထားသော အကြောင်းခံ ဖြစ်သည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)တွင် မည်သည့် ကမ္မဋ္ဌာန်းမဆို၊ ပရိကမ္မနိမိတ်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြင့် ယူနိုင်သည်။ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မဖြစ်နိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ မရှိပေ။

(၃) ပဋိဘာဂနိမိတ်

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် တမျိုးတစ်မည် ပြောင်းလဲ၍ ထင်လာသော အကြောင်းခံ ဖြစ်သည်။

ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို မျက်စိဖြင့် မကြည့်တော့ဘဲ စိတ်ထဲတွင် ရယူပြီးနောက် ရယူခါစနှင့်မတူ အသွေးအရောင် ပြောင်းလဲ၍ အလွန် တောက်ပစွာ ထင်လာသော နိမိတ်သည် ပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်သည်။

ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုမူ ကမ္မဋ္ဌာန်း အားလုံး၌ မရနိုင်ပေ။ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး၊ အသုဘ (၁၀)ပါး၊ ကောဋ္ဌာသ (၁)ပါး၊ အနာပါန (၁) ပါး၊ တို့၌သာ ရနိုင်သည်။

ကသိုဏ်း (၁၀) ပါး

- (၁) ပထဝီကသိုဏ်း - မြေအဝိုင်း
- (၂) အာပေါကသိုဏ်း - ရေပြင်
- (၃) တေဇောကသိုဏ်း - မီးတောက်မီးလျှံ
- (၄) ဝါယောကသိုဏ်း - လေထု
- (၅) နီလကသိုဏ်း - အစိမ်းရောင်၊ အညိုရောင်
- (၆) ပီတကသိုဏ်း - အဝါရောင်
- (၇) လောဟိတကသိုဏ်း - အနီရောင်
- (၈) သြဒါတကသိုဏ်း - အဖြူရောင်
- (၉) အာကာသကသိုဏ်း - ဟင်းလင်းအပေါက်
- (၁၀) အာလောကကသိုဏ်း - အလင်းရောင်။

ကသိုဏ်းဆိုသော စကားသည် ပါဠိစကား ကသိဏမ္မ ဆင်းသက်လာ၍ ခြုံ၍ ကြည့်စရာဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ကသိုဏ်းသည် တစိတ်တဝက်ကိုသာ ကြည့်ရသော အာရုံမျိုးမဟုတ်၊ အားလုံးကို ခြုံ၍ ပြန့်နှံ့ အောင်ကြည့်ရသော အာရုံမျိုး ဖြစ်သည်။

မြေအဝိုင်း၊ ရေမျက်နှာပြင် စသည်တို့ကိုကြည့်၍ သင့်တော်ရုံမျှ စီမံထားပြီး၊ ယင်း၏ အနီးမှာ ထိုင်လျက် စူးစိုက်စွာ ကြည့်ရပေမည်။

ဝါယောကသိုဏ်း ခေါ်သော လေထုကို ကြည့်ရာ၌ အဝိုင်းပမာဏ ပြုလုပ်၍ မရပေ။ လေတိုက်သောအခါ သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်း၊ ဆံပင်လှုပ်ခြင်း၊ အသားသို့ လေတိုးထိခြင်းများကို အသိအမှတ်ပြု၍ လေထုကြီး ရှိသည်၊ လေထုကြီးရှိသည် ဟူ၍ ထပ်ကာထပ်ကာ စိတ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းရမည်။ နှလုံးသွင်း ဖန်များသောအခါ မိမိတကိုယ်လုံးသည် ရေထုထဲမှာ မြုပ်၍ နေရသကဲ့သို့၊ လေထုထဲမှာ မြုပ်၍ နေရပုံကို သိနိုင်ပေသည်။

အသုဘ (၁၀) ပါး

- (၁) ဥဒ္ဓါမာတက - ဖူးဖူးယောင်သော အကောင်ပုပ်၊
- (၂) ဝိနီလက - အညိုကွက်ပေါ်သော အကောင်ပုပ်၊

- (၃) ဝိပုဗ္ဗက - သွေးပြည်ယိုသော အကောင်ပုပ်၊
- (၄) ဝိစ္ဆိဒ္ဓက - နှစ်ပိုင်းပြတ်သော အကောင်ပုပ်၊
- (၅) ဝိက္ခာယိတက - ခွေးလင်းတများ စားထားသော အကောင်ပုပ်၊
- (၆) ဝိက္ခိတ္တက - ခွေး၊ လင်းတများကိုက်စားပြီးသော ပုံပျက်နေသည့် အကောင်ပုပ်၊
- (၇) ဟတဝိက္ခိတ္တက - ခွေး၊ လင်းတများကိုက်စားပြီး အပိုင်းအပိုင်းပြတ်သော အကောင်ပုပ်၊
- (၈) လောဟိတက - သွေးလိမ်းကျသော အကောင်ပုပ်၊
- (၉) ပုဠုဝက - ပိုးလောက်များစားထားသော အကောင်ပုပ်၊
- (၁၀) အဋ္ဌိက - အရိုးကျန်နေသော အကောင်ပုပ်၊ အရိုးစု။

အသုဘဆိုသည်မှာ တင့်တယ်ခြင်း မရှိတော့သော လူသေကောင် အလောင်းကောင်များကို ဆိုလိုသည်။

ရာဂအားကြီးသူ၊ မာနအားကြီးသူသည် ထိုရာဂ၊ မာနတို့ကို ချိုးနှိမ်ရန်အတွက် အလောင်းကောင်ကို မျက်စိဖြင့် စူးစိုက်စွာ ကြည့်၍ မိမိကိုယ်ဘက်သို့ လှည့်ပြီး အာရုံပြုကာ၊ ငါ၏ ကိုယ်သည်လည်း ထိုအကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ ဧကန်မှချ ဖြစ်ရဦးမည်ဟု နှလုံးသွင်းရမည်။ ဤသို့ နှလုံးသွင်းလျှင် ရာဂ၊ မာနတို့ လျော့နည်းပြီး စိတ်ဓာတ် ပျော့ပျောင်း၍ တည်ငြိမ်လာပေလိမ့်မည်။

အသုဘ (၁၀) ပါး

- (၁) ဗုဒ္ဓါနုဿတိ - ဘုရားကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၂) ဓမ္မာနုဿတိ - တရားကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၃) သံဃာနုဿတိ - သံဃာကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၄) သီလာနုဿတိ - သီလကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၅) စာဂါနုဿတိ - ပေးကမ်း စွန့်ကြဲခြင်းကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၆) ဒေဝတာနုဿတိ - နတ်တို့ကို သက်သေပြု၍ မိမိကောင်းမှုကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၇) ဥပသမာနုဿတိ - နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊

- (၈) မရဏာနုဿတိ - သေခြင်းကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၉) ကာယဂတာသတိ - ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းကို အောက်မေ့ခြင်း၊
- (၁၀) အာနာပါနုဿတိ - ဝင်လေ ထွက်လေကို အောက်မေ့ခြင်း။

အနုဿတိဆိုရာ၌ “အန” ဟူသော ဝေါဟာရနှင့် “သတိ” ဟူသော ဝေါဟာရကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ “အန” ဟူသည်မှာ အဖန်ဖန်၊ အထပ်ထပ်ဟု အဓိပ္ပါယ် ရ၍၊ “သတိ” ဟူသည်မှာ အောက်မေ့ခြင်း၊ အမှတ်ရခြင်း ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် အနုဿတိ ဆိုသည်မှာ မမေ့အပ်သောအရာများကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် သတိရစေရန် ပြုလုပ် နေခြင်း ဖြစ်သည်။ မမေ့အပ်သောအရာ များသည် အထက်ပါ (၁၀)မျိုး ဖြစ်လေသည်။

မမေ့အပ်သော အရာများကို သတိရနေခြင်းဖြင့် စိတ်ဓာတ်ကြည်လင် ခြင်း၊ ခိုင်ခံ့ခြင်း၊ အသိဉာဏ် တိုးပွားခြင်း အစရှိသော အကျိုးတရားများကို ရနိုင်သည်။

သိကြားမင်းသည် အသူရာမင်းအား စစ်တိုက်ခါနီး၌ သူ၏ စစ်သည် များကို ကြောက်စိတ် ပေါ်လာလျှင် သိကြားမင်း၏ အလံကို ကြည့်ရန် မှာကြားထား၏။ သိကြားမင်း၏ အလံကို မမြင်နိုင်လျှင် ပဇာပတိစစ်သူကြီး၊ ဝရဏစစ်သူကြီး ဤသာနစစ်သူကြီး၊ ဝရဏစစ်သူကြီးတို့၏ အလံကို ကြည့်ရန် မှာကြားသည်။ သိကြားမင်း၏အလံကို ကြည့်လျှင် ကြောက်စိတ် များ ပြေပျောက်သွားနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။

မြတ်စွာဘုရားက သိကြားမင်း၏ အလံကို ကြည့်သော် ကြောက်စိတ် ပျောက်သူလည်း ရှိမည်။ မပျောက်သူလည်း ရှိပေမည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် သိကြားမင်း၏ ကိုယ်ထဲ၌ပင် ဒေါသစသော ကိလေသာ တရားများရှိ နေသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရဟန်းသံဃာတို့သည် တောထဲ၌ တရား အားထုတ်သော် ကြောက်စိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လာပါက ငါဘုရားကိုသာ သတိရ လိုက်ပါ။ ကြောက်စိတ် ပြေပျောက်သွားနိုင်သည်ဟု မိန့်ကြားသည်။ မြတ်စွာ

ဘုရား၌ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ ကိလေသာတရားများ မရှိတော့သောကြောင့် မကြောက်ရွံ့တော့ပေ။ မကြောက်ရွံ့သည့် မြတ်စွာဘုရားကို သတိရနေသူသည်လည်း မကြောက်ရွံ့တော့ပေ။

အရေးကိစ္စ တစ်စုံတစ်ခုနှင့် ကြုံကြုံလှလာသော် မြတ်စွာဘုရားကို လည်းကောင်း၊ တရားကို လည်းကောင်း၊ သတိရလိုက်ရပေသည်။ ထိုအခါ တွင် စိတ်ကြည်လင် လာနိုင်ပေသည်။ ကြည်လင်သော စိတ်သည် ခိုင်ခံ့သည်၊ အသိဉာဏ်လည်း တိုးပွားလာနိုင်သည်။

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိတို့တွင် ဘုရားဂုဏ်တော် (၉) ပါး၊ တရားဂုဏ်တော် (၆)ပါး၊ သံဃာ့ဂုဏ်တော် (၉)ပါးကို သတိရအောက်မေ့ရမည် ဟူ၍ ပြောဆိုရေးသားကြခြင်း အားဖြင့် ထင်ရှားသိမြင်နေသည်။ သီလာနုဿသိ အကြောင်းကိုကား အနည်းငယ် စိစစ်လိုပေသည်။

သီလာနုဿတိ

- သီလ + အနုဿတိ
- သီလ = အလေ့အကျင့်
- အနု = အစဉ်၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်
- သတိ = ပြန်လည်၍ အောက်မေ့ခြင်း

မိမိကိုယ်တိုင်ပြုခဲ့သော အလေ့အကျင့်မှန် အကျင့်ကောင်းများကို ပြန်လည်၍ အောက်မေ့ ဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် မိမိ၏ စိတ်ဓာတ်သည် ကြည်လင်မှု ရရှိလာနိုင်သည်။ အလုပ်လုပ်ခြင်းဖြင့် စိတ်ပင်ပန်းလာပြီ ဆိုလျှင် သီလာနုဿတိကို ဆင်ခြင်ရမည်။ မိမိကောင်းစွာ ပြုလုပ် လေ့ကျင့်ခဲ့သည်ကို တွေးတော၍ စိတ်အားကို ဖြည့်တင်းရမည်။ ထို့နောက် ဆက်လက်၍ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင် ရပေမည်။

သီလဟူသည် ကောင်းသော လေ့ကျင့်ခန်းတွင် မပြုသင့်သည်ကို ရှောင်ကြည်သော အလေ့အကျင့် (ဝါရိတ္တသီလ)၊ ပြုသင့်သည့် အမှုများကို ပြုလုပ်သော အနေဖြင့် လေ့ကျင့်ခြင်း (စာရိတ္တသီလ)ဟူ၍ အကျဉ်းအားဖြင့် ကောင်းသော လေ့ကျင့်ခန်း နှစ်မျိုး ရှိသည်။

ဝါရိတ္တသီလ။ ။ မပြုသင့်သော အမှုကို ငါ့ရှောင်သည်ဟူ၍ တကြိမ်
 တခါ စိတ်ကို ဆုံးဖြတ်ရုံဖြင့် အမြဲတမ်း ရှောင်နိုင်လိမ့်မည်
 မဟုတ်သေးပေ။ မပြုသင့်သော အမှုကိစ္စနှင့် တွေ့တိုင်း
 တွေ့တိုင်း တတ်နိုင်သမျှ သတိထား၍ “ထိုအမှုများကို ငါ
 မပြုဘူး၊ ငါမပြုဘူး” ဟု ထပ်ကာထပ်ကာ ရှောင်ကြဉ်သော
 လေ့ကျင့်ခန်းကို ပြုလုပ်နေရမည်။

ဥပမာအားဖြင့် မြက်ထူသော မြေပြင်၌ မြက်များကို တကြိမ်ပြောင်
 အောင် နုတ်ပြီးသော်လည်း အမြဲတမ်း ပြောင်နေမည် မဟုတ်ဘဲ၊ မြေကြီးထဲ
 တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သော မြက်အမြစ်များ၊ မျိုးစေ့များမှ ထပ်မံပေါက်လာသော
 အခါ မြက်တောသည် ထူမြဲ ထူပြန်၏။ ထိုအခါ သန့်ရှင်းစေရန် ထပ်မံနုတ်
 ရသေးသည်။ ထိုနည်းတူစွာ မပြုသင့်သော အမှုကိစ္စများကို ပြုလိုသော
 ကိလေသာ စိတ်အမြစ်မျိုးစေ့ မကုန်သေးသမျှ မကောင်းမှုကို ပြုမိဦးမည်သာ
 ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မကောင်းမှုကို မပြုမိစေရန် ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှောင်ကြဉ်
 သော လေ့ကျင့်ခန်းလုပ်ရန် လိုပေသည်။

စာရိတ္တသီလ။ ။ စာရိတ္တသီလ ဆိုသည်မှာ ပြုသင့်သည်ကို ပြုလုပ်
 သော လေ့ကျင့်ခန်း ဖြစ်သည်။ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ အမျိုးမျိုး
 ကို ပြည့်စုံစွာ ရလိုသော သူသည် မပြုသင့်သည်ကို ရှောင်ရုံ
 မျှဖြင့် အပြည့်အဝ ရနိုင်သည် မဟုတ်ပေ။ ပြုသင့်သော
 အမှုများကို လေ့ကျင့်ခန်းပေး၍ ထပ်ကာထပ်ကာ ပြုလုပ် ပါမှ
 ပြည့်စုံသော ကောင်းကျိုးများကို ရနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

လူတို့၏ ပင်ကိုယ်စိတ်ထားသည် ကောင်းသော အလုပ်ကို မလုပ်
 လိုကြဘဲ၊ မကောင်းသော အလုပ်ကိုသာ လုပ်လိုကြသည်။ ကောင်းသော
 အလုပ်ကို လုပ်လိုသော စိတ်ဓာတ်ကို လွယ်ကူစွာ မရနိုင်ပေ။ ကြိမ်ဖန် များစွာ
 လေ့ကျင့်ယူမှ ရနိုင်သည်။ ထိုစိတ်ဓာတ်ကို ရရှိမှသာ ကောင်း သောလုပ်ငန်းကို
 လုပ်ကိုင်ဖြစ်သည်။ ကောင်းသော အလုပ်ကို ပြီးဆုံးအောင် လုပ်ပြီးသည့်
 နောက်ပိုင်းမှ ပြည့်ဝသော အကျိုးတရားများကို ခံစား နိုင်ခွင့် ရှိပေသည်။

ပြည့်ဝသော အကျိုးတရားများကို ခံစားလိုသူတိုင်းသည် မကောင်းသောအလုပ်မှ ရှောင်ကြဉ်သော လေ့ကျင့်ခန်း၊ ကောင်းသောအလုပ်ကိုလုပ်လိုသော လေ့ကျင့်ခန်းများကို အောင်မြင်စွာ လေ့ကျင့်ရပေမည်။

လွန်ခဲ့သောအချိန်က မကောင်းသောအမှုမှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်ခဲ့သည့် လေ့ကျင့်ခန်းကို ပြန်လည်၍ သတိရသောအခါ ဝမ်းသာ၏။ စိတ်ကြည်လင်ခိုင်ခံ့၏။ အသိဉာဏ်များလည်း ထွက်ပေါ်လာသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အောင်မြင်ခဲ့ဖူးသည့် ကောင်းသော လေ့ကျင့်ခန်းများကိုလည်း ပြန်လည်၍ သတိရလာသောအခါ ဝမ်းသာခြင်း၊ စိတ်ကြည်လင်ခြင်း၊ စိတ်အင်အား ခိုင်ခံ့ခြင်း၊ အသိဉာဏ် ပွင့်လင်းသော စိတ်ဓာတ်အရင်းခံနှင့် အမှုကိစ္စအဝဝတို့ကို ဆောင်ရွက်သောအခါ အောင်မြင်သည်က များ၏။ ပြည့်ဝသော အကျိုးတရားများကို ထပ်ဆင့်ခံစားရမည်သာ ဖြစ်သည်။

ဤအကြောင်းများကြောင့် ကောင်းကျိုးချမ်းသာတို့၏ အရင်းမူလဖြစ်သော လေ့ကျင့်ခန်း သီလကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အောက်မေ့ သုံးသပ်နိုင်ရန်အတွက် သီလာနုဿတိ ဆိုသော တရားကို မြတ်စွာဘုရား-ဟောကြားထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အပ္ပမညာ (၄) ပါး

- (၁) မေတ္တာ --- ချစ်ခင်ခြင်း၊ ကောင်းကျိုးလိုလားခြင်း၊
- (၂) ကရုဏာ --- သနားခြင်း၊ ဆင်းရဲမှလွတ်စေလိုခြင်း၊
- (၃) မုဒိတာ --- ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ ရရှိပြီးသော စည်းစိမ်ကို မပျက်စေ လိုခြင်း၊
- (၄) ဥပေက္ခာ --- လျစ်လျူရှုခြင်း၊ ကူညီ၊ နှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုဘဲ သူ့ကံနှင့်သူ ဖြစ်နေသည်ကို ကြည့် နေ နိုင်ခြင်း။

မေတ္တာ

မေတ္တာဆိုသည်မှာ ကောင်းကျိုး လိုလားသည့်စိတ်ကို မွေးမြူပေးရမည်။ ကောင်းကျိုး လိုလားသောစိတ် အထပ်ထပ်အခါခါ မွေးမြူ၍ ထားခြင်းကို မနောက်မေတ္တာဟု ခေါ်သည်။ ကောင်းကျိုးကို ရစေနိုင်သော နည်းပေး

လမ်းပြ ဆုံးမကူညီသည့် စကားမျိုးကိုလည်း ပြောပေးရမည်။ ဤသို့ ပြောခြင်းကို ဝစီကံ မေတ္တာဟု ခေါ်သည်။ ကိုယ်ကာယဖြင့်လည်း ကူညီသင့်သော အမှုကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သွားရမည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးကို ကာယကံ မေတ္တာဟု ခေါ်သည်။

မေတ္တာဓာတ် ရင့်သန်လေ့အကျိုးကျေးဇူး ထိရောက်နိုင်လေ ဖြစ်ပေသည်။ မေတ္တာ အတုအယောင်မျိုးဖြစ်သော ရာဂ ရင့်သန်လျှင်ကား အကျိုးကျေးဇူး ဆုတ်ယုတ် နိုင်လေသည်။ မနောကံမေတ္တာ၊ ဝစီကံမေတ္တာ၊ ကာယကံမေတ္တာ များကို ကြီးထွားသည်ထက် ကြီးထွားလာစေရန် လေ့ကျင့်ပေးရမည်။ မေတ္တာပွားများသူတို့ ရရှိမည့် အကျိုးတရားများကား (၁၁) ပါးရှိသည်။

- (၁) ချမ်းသာစွာ အိပ်ရခြင်း၊
- (၂) ချမ်းသာစွာ နိုးရခြင်း၊
- (၃) ယုတ်မာဆိုးသွမ်းသော အိပ်မက်များကို မမက်ခြင်း၊
- (၄) လူများ၏ ခင်မင်နှစ်သက်ခြင်းကို ခံရခြင်း၊
- (၅) နတ်များ၏ ခင်မင်နှစ်သက်ခြင်းကို ခံရခြင်း၊
- (၆) နတ်များ၏ အထူးသဖြင့် စောင့်ရှောက်ခြင်းကို ခံရခြင်း၊
- (၇) ထိုသူ၏ အိမ်ကို မီးမလောင်ခြင်း၊
ထိုသူ၏ ကိုယ်တွင်းသို့ အဆိပ်မဝင်ခြင်း၊
ထိုသူ၏ ကိုယ်ကာယအား လက်နက် မထိနိုင်ခြင်း၊
- (၈) ပြန်လွင့်နေသော စိတ်များတည်ငြိမ်၍ အေးချမ်းသွားနိုင်ခြင်း၊
- (၉) မျက်နှာအနေအထား ကြည်လင် သန့်ရှင်းလာနိုင်ခြင်း၊
- (၁၀) သေသောအခါ မပင်ပန်းဘဲ ချမ်းသာစွာ သေရခြင်း၊
- (၁၁) မေတ္တာရင့်ကျက်၍ ဈာန်အဆင့်သို့ ရောက်ပြီးမှ သေလျှင် ဗြဟ္မာပြည်သို့ လားနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

သညာ (၁) ပါး

အစားအစာပေါ်၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူသော အမှတ်အသားသည် ဘုရသော (သညာ) အမှတ်အသား ဖြစ်သည်။ အခြားသော သညာများ မြောက်များစွာ ရှိသော်လည်း သမထနှင့်

အထူးသဖြင့် အသုံးတည့်သောကြောင့် စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူသော အမှတ်အသားကို ထည့်သွင်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သော် အရသာအပေါ်၌ တဏှာ လျော့လာနိုင်၏။ သမာဓိအားနှင့် ပညာအားလည်း ရင့်သန် လာနိုင်သည်။

ဝဝတ္ထာန် (၁) ပါး

လေးပါးသော ဓာတ်ကို ပိုင်းခြား ဝေဖန်ခြင်းသည် တခုသော ပိုင်းခြား ဝေဖန်ခြင်း ဝဝတ္ထာန်ပင် ဖြစ်သည်။

လေးပါးသော ဓာတ်တို့မှာ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဖြစ်သည်။ ဝေဖန်ခြင်းတွင် အဘိဓမ္မာနည်း၊ သုတ္တန်နည်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

အဘိဓမ္မာနည်းအရ ပရမာဏုမြူမျှ သေးငယ်သော နောက်ဆုံး ရုပ်ကလပ်တခုပေါ်မှာ ဝေဖန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အလွန်နူးညံ့ သိမ်မွေ့နက်နဲ လှ၏။

သုတ္တန်နည်းအရ လူတယောက်၏ ကိုယ်ပေါ်မှာ ဝေဖန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နူးညံ့သိမ်မွေ့ခြင်းများစွာ မရှိလှပေ။

ပထဝီဓာတ် (၂၀) ပါး

- (၁) ကေသာ ----- ဆံပင်၊
- (၂) လောမာ ----- မွေးညင်း၊
- (၃) နခါ ----- ခြေသည်း၊ လက်သည်း၊
- (၄) ဒန္တာ ----- သွား
- (၅) တဇော ----- အရေပြား
- (၆) မံသ ----- အသား
- (၇) နှာရ ----- အကြော
- (၈) အဋ္ဌိ ----- အရိုး
- (၉) အဋ္ဌိမဉ္ဇ ----- ခြင်ဆီ
- (၁၀) ဝက္ကံ ----- ကျောက်ကပ် (အညှို့)
- (၁၁) ဟဒယံ ----- နှလုံး
- (၁၂) ယကနံ ----- အသည်း

- (၁၃) ကိလောမကံ ----- အမြှေး
- (၁၄) ပိဟကံ ----- သရက်ရွက်
- (၁၅) ပပ္ဖါသံ ----- အဆုတ်
- (၁၆) အန္တံ ----- အူမ
- (၁၇) အန္တဂုဏံ ----- အူခွေ (အူသိမ်)
- (၁၈) ဥဒရိယံ ----- အစာသစ်
- (၁၉) ကရီသံ ----- အစာဟောင်း
- (၂၀) မတ္တလုဂံ ----- ဦးနှောက်။

အာပေါဓာတ် (၁၂) ပါး

- (၁) ပိတ္တံ ----- သည်းခြေ
- (၂) သေမုံ ----- သလိပ်
- (၃) ပုဗ္ဗော ----- ပြည်
- (၄) လောဟိတံ ----- သွေး
- (၅) သေဒေါ ----- ချွေး
- (၆) မေဒေါ ----- အဆီခဲ၊ အဆီပြင်
- (၇) အဿု ----- မျက်ရည်
- (၈) ဝဿာ ----- ဆီကြည်
- (၉) ခေဋ္ဌော ----- တံတွေး
- (၁၀) သိဃံနိကာ ----- နှပ်
- (၁၁) လသိကာ ----- အစေး
- (၁၂) မုတ္တံ ----- ကျင်ငယ်။

ဝါယောဓာတ် (၆) ပါး

- (၁) ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါယော ----- အထက်သို့ ဆန်တက်သောလေ၊
- (၂) အဓောဂမဝါယော ----- အောက်သို့ စုန်ဆင်းသောလေ၊
- (၃) ကုစ္ဆိဋ္ဌဝါယော ----- ဝမ်း၏အတွင်းအူ၏ အပြင်၌ တည်သော လေ၊

- (၃) ကောဋ္ဌာသယဝါယော ----- အုတွင်း၌ တည်သော လေ၊
- (၅) အဿာသပဿာသဝါယော ----- ထွက်သက် ဝင်သက် လေ၊
- (၆) အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရီဝါယော ----- ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ် အပိုင်းများ သို့ လျှောက်သွားသောလေ။

တေဇောဓာတ် (၄) ပါး

(အပူဓာတ်၊ ထက်မြက်သောဓာတ်)

- (၁) သန္တပ္ပနတေဇော ----- ပူအေး တလှည့်စီ ဖြစ်သော ထက်မြက်မှုဓာတ်၊
- (၂) ဇီရဏတေဇော ----- ရင့်ကျက်စေသော ထက်မြက်မှုဓာတ်၊
- (၃) ဋ္ဌာဟတေဇော ----- ပြင်းစွာပူလောင်သော ထက်မြက်မှုဓာတ်၊
- (၄) ပါစကတေဇော ----- အစာကိုကြေစေသော ထက်မြက်မှုဓာတ်၊

(၁) သန္တပ္ပနတေဇော

လူ၏ ကိုယ်တွင်းအပူဓာတ် တက်ချည်တခါ ကျချည်တလှည့်ဖြစ်သော တေဇော ဖြစ်သည်။ ဖျားတစ်ရက်၊ မဖျားတစ်ရက်အားဖြင့် ရက်ခြားများကို ဖျားစေသော တေဇောဓာတ် ဖြစ်သည်။

(၂) ဇီရဏတေဇော

ဇီရဏ တေဇောကြောင့် လူ၏ ကိုယ်တွင်းရင့်ရော်မှု၊ အိုမင်းမှုများဖြစ်ရသည်။ ကိုယ်တွင်းမှ ဇီရဏတေဇော၏ လောင်မြိုက်မှုကြောင့် အရေအသားတို့သည် မသိမသာ ရင့်ရော်လာကြသည်။ မျက်စိမှုန်ခြင်း၊ နားထိုင်းခြင်း၊ ဆံဖြူခြင်း၊ အရေတွန့်ခြင်းများ ဖြစ်လာသည်။

(၃) ဋ္ဌာဟတေဇော

ဋ္ဌာဟတေဇောကြောင့် လူ၏ကိုယ်တွင်း၌ အပြင်းအထန် ပူလောင်မှု ဖြစ်လာသည်။ အပူကျသည်ဟူ၍ မရှိ၊ ဓာသမတ်တည်း ဆက်ကာဆက်ကာ ပူ၍ ဖျားတတ်၏။ ထိုအဖျားများကို အူယောင်ငန်းဖျား ဟုခေါ်သည်။

(၄) ပါစကတေဇော

ထိုဆာဇောကြောင့် လူ၏ ကိုယ်ထဲတွင် စားသောက်ထားသမျှ အစား အစာများ ကြေညက်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ ပါစကတေဇော ညံ့လျှင် အစာမကြေ သော ရောဂါ ဖြစ်တတ်သည်။ အတိတ်က ကောင်းသူများ၌ ပါစကတေဇော ပို၍ အားကောင်းသည်။ နတ်များ၏ ကိုယ်တွင်း၌ ပါစကတေဇောသည် လူတို့ထက် အဆပေါင်းများစွာ ထက်မြက်သည်ဟု ဆိုသည်။

အာရပ္ပ (၄)ပါး

အရူပဈာန် (၄)ဆင့်သို့ တက်ရောက်ရန်အတွက် အာရပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း (၄)ပါးကို ကျင့်သုံးရသည်။

- (၁) အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်၊
- (၂) အဆုံးမရှိသော ပဌမအရူပဝိညာဉ်စိတ်၊
- (၃) ပဌမအရူပဝိညာဉ် စိတ်၏မရှိခြင်း၊ နတ္ထိဘောပညတ်၊
- (၄) အလွန်ငြိမ်သက် သိမ်မွေ့သော တတိယအရူပဝိညာဉ်စိတ်၊

သပ္ပါယနာဒ

စရိုက် (၆) ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ကိုဝေဖန်ပုံ

စရိုက် (၆) ပါး

- (၁) ရာဂစရိုက်
- (၂) ဒေါသစရိုက်။
- (၃) မောဟစရိုက်။
- (၄) သဒ္ဓါစရိုက်။
- (၅) ဗုဒ္ဓိစရိုက်။
- (၆) ဝိတက်စရိုက်။

ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ပါး

- (၁) ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး။
- (၂) အသုဘ (၁၀)ပါး။
- (၃) အနုဿတိ (၁၀)ပါး။
- (၄) အပ္ပမညာ (၄)ပါး။
- (၅) သညာ (၁)ပါး။
- (၆) ဝဝတ္ထာန် (၁)ပါး။
- (၇) အာရပ္ပ (၄)ပါး။

စရိုက် (၆) ပါး ရှိရာတွင် ရာဂစရိုက်ရှိသူ၊ ရာဂအားကြီးသူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာ အသုဘ(၁၀)ပါး၊ ကာယဂတာသတိခေါ်သော ကောဋ္ဌာသဘာဝနာ (၁)ပါး၊ ပေါင်း(၁၁)ပါး ဖြစ်သည်။

၂။ ဒေါသစရိုက်ရှိသူ၊ ဒေါသအားကြီးသူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာ အပ္ပမညာ(၄)ပါး၊ နီလကသိုဏ်း အစရှိသော အရောင်ကသိုဏ်း (၄)ပါး၊ ပေါင်း (၈) ပါး ဖြစ်သည်။

၃။ မောဟ စရိုက်ကြီးသူ၊ မောဟ အားကြီးသူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း (၁)ပါးတည်းသာ ဖြစ်သည်။

၄။ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူ၊ အတွေးအခေါ် များလွန်းသူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာလည်း အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်း (၁)ပါးတည်းပင် ဖြစ်သည်။

၅။ သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူ၊ ကြည်ညိုတတ်၊ အလွန် ပေးကမ်းတတ်သူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ ဟူသောကမ္မဋ္ဌာန်း (၆)ပါး ဖြစ်သည်။

၆။ ဗုဒ္ဓိစရိုက်ရှိသူ၊ နက်နဲသော အသိဉာဏ်ရှိသူနှင့် သင့်တော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းမှာ မရဏာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိ၊ အာဟာရေပဋိကူလ သညာ၊ ဓာတုဝဝတ္ထာန် ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄)ပါးဖြစ်သည်။

ဆွေခြင်းတရားကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ ဆင်ခြင်သော (မရဏာနုဿတိ) ကမ္မဋ္ဌာန်းလုပ်ငန်းသည် နက်နဲခိုင်ခံ့သော ဉာဏ်ရှိသူများအတွက် သင့်လျော်

သည်။ နက်နဲသော ဉာဏ်ရှိသူသည် အမှန်တရားကိုသာ အလေးအနက် ပြုကြသည်။ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းကို ပဓာန မထားကြပေ။ သေခြင်းတရားသည် လူတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်နေသော အမှန်တရားပင် ဖြစ်၏။ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်းကြောင့် ရှောင်ကွင်း၍ ရမည့် တရားမဟုတ်ပေ။ သေခြင်းတရားကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့ခြင်း အားဖြင့် အမှန်သိသော ဉာဏ်သည် ပို၍ ခိုင်ခံ့ အားကောင်းလာမည် ဖြစ်သည်။

ထိုအသိဉာဏ်သည် များစွာ အားကောင်းလာလျှင် သေခြင်းတရားသည် အထူးအဆန်း မဟုတ်တော့ကြောင်း သိမြင်ပြီး၊ အကျိုးရှိ၍ ပြုအပ်သော အမှုအလုပ်ကိုသာ ပြုလုပ်တော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ် ဟူ၍ ခေါ်ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် အမှန်ကို သိသူတိုင်းသည် သေခြင်း တရားကို အထူးတလည် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်နေမည် မဟုတ်၊ ပြုလုပ်သင့် သော အလုပ်ကိုသာ အဓိကထား၍ ဆောင်ရွက်ကြပေမည်။ မရဏာနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပါများလျှင် အာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ယောက် ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

ဥပသမာနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ စီးဖြန်းရသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်။ နိဗ္ဗာန် ဆိုသည်မှာလည်း ကိလေသာနှင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာများ ငြိမ်းအေးမှုပင် ဖြစ်သည်။ ငြိမ်းအေးမှုတွင် အပြီးတိုင် ငြိမ်းအေးမှု၊ ခဏခေတ္တ ငြိမ်းအေးမှု ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုနှစ်မျိုးတွင် အပြီးတိုင် ငြိမ်းအေးမှုဖြစ်သော ဥပသမာနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များသာ ပိုင်နိုင်စွာ စီးဖြန်းနိုင် ကြပေသည်။ ပုထုဇဉ် ပုဂ္ဂိုလ်များ စီးဖြန်းလိုလျှင် ရော်ရမ်းမှန်းဆ၍ (အနုမာန) ဉာဏ်ဖြင့်သာ စီးဖြန်းနိုင်ကြပေသည်။

ခေတ္တခဏ ငြိမ်းအေးသော ဥပသမာနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုမူကား ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း စီးဖြန်းနိုင်ကြသည်။ စီးဖြန်းပုံမှာ စိတ်အလိုမကျ၍ ဒေါသဖြစ်ဖူးသူသည် ဒေါသဖြစ်စဉ်က အလွန်ကြမ်းတမ်းသော စကားများကို လည်း ပြော၏။ အလွန်ကြမ်းတမ်းသော ကိုယ်အမှုများကိုလည်း ပြုလုပ်၏။ ထိုအချိန်တွင် ကာယကံရှင်မှာ အလွန် ပင်ပန်းလျက် ရှိသည်။ အကြောင်း တခုခုကြောင့် စိတ်ဆိုးပြေသောအခါ စိတ်ဆိုးစဉ်က ပင်ပန်းမှု အမျိုးမျိုးသည် ကွယ်ပျောက်၍ ငြိမ်းအေးခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထိုငြိမ်းအေးမှုကို စိစစ်၍ ကြည့်

လျှင် စိတ်ဆိုးခြင်း ငြိမ်းမှုသည် ဒေါသကိလေသာ ငြိမ်းမှုပင် ဖြစ်၏။ ပင်ပန်း လှစွာသော ကိုယ်အမှုအရာ၊ နှုတ်အမှုအရာတို့ ငြိမ်းအေးခြင်းသည် ဒေါသ စိတ်နှင့် စိတ္တဇရုပ်ခေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုငြိမ်းအေးခြင်းကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်သုံးသပ်သောအခါ အမှန်ပင်ပန်း ခြင်းနှင့် အမှန်ငြိမ်းအေးခြင်းကို သုံးသပ်မိသည့်အတွက် အမှန်ကို နှစ်သက် သော ဗုဒ္ဓိစရိုက်သည် အားကောင်း၍ လာနိုင်ပေသည်။

ထို့အတူပင် ရာဂကြောင့် ပင်ပန်းမှုများ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ မောဟ ကြောင့် ပင်ပန်းမှုများ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ စသည်တို့ကြောင့် ပင်ပန်းမှု များ ငြိမ်းအေးခြင်းကိုလည်း ပြန်လည်သုံးသပ်၍ စီးဖြန်းနိုင်ပေသည်။

ထိုငြိမ်းအေးမှုများသည် ခေတ္တခဏမျှသာ ဖြစ်သည့်အတွက် မလေး စားဘဲ မနေသင့်ပေ။ ဥပသမာနုဿတိ အနေနှင့် အသုံးပြုခဲ့လျှင် ဗုဒ္ဓိစရိုက် ခေါ်သော အသိဉာဏ်ကို လွန်စွာ တိုးပွားစေရန် ကူညီပေးနိုင်လေသည်။

၇။ ကြွင်းကျန်သည် အားလုံးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် အားလုံးသော စရိုက်တို့အား သင့်လျော်ကြသည်။

ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ အာကာသ၊ အာလောကဟူသော ကသိုဏ်း(၆)ပါး၊ အာရပ္ပ(၄)ပါး၊ ပေါင်း(၁၀)ပါးသော ကြွင်းကျန်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားတို့သည် စရိုက်အားလုံးနှင့် သင့်လျော်ပေသည်။ စရိုက်(၆)ပါး အသီးသီးရှိသူ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ထိုကမ္မဋ္ဌာန်း(၁၀)ပါးကို ကျင့်ကြံလျှင် အကျိုး ရရှိနိုင်မည်သာ ဖြစ်သည်။

မောဟ စရိုက်ရှင်အတွက် ကသိုဏ်းဝန်းကြီးကြီးကို ပေးရသည်။ ကသိုဏ်းဝန်းအကြီး၏ အရွယ်ပမာဏမှာ တထွာထက်လက်ရှစ်သစ် အထိ ပိုနိုင်သည်။ ဝိတက်စရိုက်ရှင်အတွက် ကသိုဏ်းဝန်း အငယ်စားကို ပေးရမည်။ အရွယ်ပမာဏမှာ တထွာအောက် လက်သုံးသစ် လျော့နိုင်သည်။

ကသိုဏ်းကို ရှုမှတ်ရာ၌ အတိတ်ဘဝက ဘုရားသာသနာ၌ ပထဝီ ကသိုဏ်းကို အားထုတ်ခဲ့ဖူးလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ သာသနာပအခါ ရသေ့ ဘဝ၌ ပထဝီကသိုဏ်းကို အားထုတ်ခဲ့ဖူးလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ဤသို့ ပါရမီကံပါလာသူ အတွက်မှာ ကသိုဏ်းဝန်း ပြုလုပ်ခြင်း မရှိဘဲ၊ စိုက်ပျိုးရန်

ထွန်ထားသော မြေကွက်ကို လည်းကောင်း၊ ကောက်နယ်တလင်းပြင်ကို လည်းကောင်း၊ ကြည့်ရုံဖြင့်ပထဝီကသိုဏ်း ပြုခြင်းကိစ္စပြီး၍ ဈာန်ရနိုင်သည်။

အတိတ်က အထုံနည်းသည့်အတွက် ကောက်နယ်တလင်း စသည်ကို ကြည့်ရုံဖြင့် သမာဓိ မရနိုင်သူများမှာ စနစ်တကျ ကသိုဏ်းဝန်းကို ပြုလုပ် ရမည်။ ထိုကသိုဏ်းဝန်း၏ ပမာဏသည်တထွာနှင့် လက်လေးသစ် ရှိစေ ရမည်။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၊ ၁၂၁။)

ဘာဝနာဘေဒ

ဘာဝနာ(၃)ပါးဖြင့်ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)ကိုဝေဖန်ပုံ

ဘာဝနာ (၃) ပါး

- (၁) ပရိကမ္မဘာဝနာ
- (၂) ဥပစာရဘာဝနာ
- (၃) အပ္ပနာဘာဝနာ

ဘာဝနာ (၃) ပါးတို့တွင် ပရိကမ္မဘာဝနာ၌ အာလုံးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း တို့ကို ရနိုင်၏။ အခြေခံပွားများသော ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အားလုံးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း(၄၀)တို့၏ အပေါ်၌ ပွားများ၍ ဖြစ်နိုင်သည်။

ဈာန်ရလှနိုးသော အချိန်၌ ပွားများသည့် ဥပစာရဘာဝနာသည်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ပါးလုံး၌ပင် ပွားများ၍ ဖြစ်နိုင်သေးသည်။

ဈာန်ရသောအချိန်၌ ဈာန်ဝင်စားသောအားဖြင့် ပွားများသော အပ္ပနာ ဘာဝနာသည်ကား ဗုဒ္ဓါနုဿတိမှ ဥပသမာ နုဿတိအထိ အနုဿတိ (၈) ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလသညာ(၁)ပါး၊ ဓာတုဝဝတ္ထာန်(၁)ပါး၊ ပေါင်း(၁၀)ပါး သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ မဖြစ်နိုင်ပေ။ ကျန်ကမ္မဋ္ဌာန်း(၃၀)တို့၌သာ ဖြစ်နိုင်ပေ သည်။

ဈာန်(၅)ပါးဖြင့်ကမ္မဋ္ဌာန်း(၄၀)ကိုဝေဖန်ပုံ

ကသိုဏ်း(၁၀)ပါး၊ အာနာပါန(၁)ပါး၊ ပေါင်း(၁၁)ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပဌမဈာန်မှ ပဉ္စမဈာန်ထိ ဈာန်(၅)ပါးလုံးကို ရစေနိုင်သည်။

အသုဘ(၁၀)ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိ(၁)ပါး၊ပေါင်း(၁၁)ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပဌမဈာန်(၁)မျိုးတည်းကိုသာ ရစေနိုင်သည်။ ဒုတိယဈာန်မှစ၍ အထက်ဈာန်များကို မရစေနိုင်ပေ။

အသုဘ အာရုံသည် ကြမ်းသောအာရုံ ဖြစ်သည့်အတွက် သိမ်မွေ့သော ဈာန်များသို့ ရောက်အောင် မတက်နိုင်ပေ။ အာနာပါန အာရုံသည် သိမ်မွေ့သော အာရုံဖြစ်သည့်အတွက် ပဌမဈာန်မှ ပဉ္စမဈာန်အထိ သိမ်မွေ့သော ဈာန်များသို့ ရောက်အောင်တက်နိုင်သည်။

မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၃) ပါးတို့သည် ပဌမမှ စတုတ္ထထိ ဈာန်(၄)ပါးစီကိုသာ ရစေနိုင်ကြသည်။ ပဉ္စမဈာန်ကိုမူ မရစေနိုင်ပေ။ ဥပေက္ခာ ကမ္မဋ္ဌာန်း(၁)ပါးသည် ပဉ္စမဈာန်(၁)ပါးတည်းကိုသာ ရစေနိုင်သည်။ ပဌမဈာန်မှစတုတ္ထဈာန်အထိ ဈာန်(၄)ပါးကိုကား မရစေနိုင်ပေ။

မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ ကမ္မဋ္ဌာန်း(၃)ပါးတို့သည် သတ္တဝါများ၏ ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းကို လျစ်လျူရှု၍ ငြိမ်သက်စွာ နေနိုင်ကြသည် မဟုတ်။ ချမ်းသာသည်ကို မြင်လျှင် ဝမ်းမြောက်သော လှုပ်ရှားခြင်း၊ ဆင်းရဲသည်ကို မြင်လျှင် သနားသော လှုပ်ရှားခြင်းဖြင့် လှုပ်ရှားမိကြသည့်အတွက် အလွန် ငြိမ်သက်သော ပဉ္စမဈာန်ကို မရစေနိုင်ကြပေ။ ဥပေက္ခာ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်ကား ချမ်းသာဆင်းရဲသော သတ္တဝါများကို ကြည့်၍ လျစ်လျူရှုသော အားဖြင့် မိမိ ကိုယ်တိုင်က အလွန်ငြိမ်သက်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သောကြောင့် အလွန် ငြိမ်သက်သော ပဉ္စမဈာန်ကို ရစေနိုင်သည်။

အာရပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း(၄)ပါးတို့သည် ရူပဈာန်(၅)ပါးနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အရူပဈာန်များကိုသာ အစဉ်အတိုင်း အသီးသီးရစေနိုင်သည်။

ဂေါစရဘေဒ

နိမိတ်(၃)ပါးဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း(၄၀)ပါးကို ဝေဖန်ပုံ

- နိမိတ်(၃)ပါး
- (၁) ပရိကမ္မနိမိတ်
- (၂) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်
- (၃) ပဋဘာဂနိမိတ်

ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း(၄၀)လုံး၌ ထိုက် သည့်အားလျော်စွာ ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ကသိုဏ်း(၁၀)ပါး၊ အသုဘ(၁၀)ပါး၊ ကောဋ္ဌာသ ခေါ်သော ကာယဂတာသတိ (၁)ပါး၊ အာနာပါန(၁)ပါး၊ ပေါင်း(၂၂)ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ဖြစ်နိုင်သည်။

ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြုရမှ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ တို့သည်ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

ဘာဝနာ(၃)ပါးနှင့်နိမိတ်(၃)ပါးတွဲစပ်ပုံ
ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာ

ရှေးဦးစွာ တရားအားထုတ်သူအား မိမိအားထုတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေါ်၌ နိမိတ်ကို ယူနေစဉ် ဟွေရသောအာရုံသည် ပရိကမ္မနိမိတ်ဖြစ်သည်။ ထိုနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပွားများနေသော ဘာဝနာသည်လည်း ပရိကမ္မဘာဝနာ ပင်ဖြစ်သည်။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာ

တခုခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အာရုံပြု၍ စီးဖြန်းနေစဉ်၊ ထိုအာရုံကိုမျက်စိ ဖြင့် မကြည့်တော့ဘဲ စိတ်ထဲမှာ ထင်မြင်လာသောအခါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ပွားများလာသော ဘာဝနာသည် လည်း ပရိကမ္မဘာဝနာပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်ယခင် ပရိကမ္မဘာဝနာထက် ပို၍ အားကောင်းလာသည်။

ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ဥပစာရဘာဝနာ

စိတ်ထဲတွင် ရပြီးသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ပေါ်၌ ပွားများ အားရှိပြီးသော ပရိကမ္မဘာဝနာဖြင့်ပင် ထပ်ကာထပ်ကာ ပွားများ၍ နေသူမှာ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ် သည် ရခါစနှင့် မတူ၊ ပို၍ပို၍ သန့်ရှင်းလာသည်။ ပို၍ပို၍ ပြတ်သား လာသည်။ ပို၍ သန့်ရှင်းပြတ်သားသည့်အတွက်၊ အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ကောင်းပြီး ပယ်ဖျောက် မရနိုင်လောက်အောင် စိတ်ထဲသို့ တိုးဝင်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ တည်ရှိနေတော့သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည်လည်း အခြားအာရုံများကို သိဖို့အတွက် အခွင့်ရရန် မလွယ်တော့ဘဲ၊ ထိုနိမိတ်အာရုံ တခုတည်းကိုပင်

စိတ်ဝင်စားစွာ သိ၍ နေသောအချိန်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ ထိုသို့သော စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ကောင်းသည့် အာရုံနိမိတ်ကို ပဋိဘာဂနိမိတ် ဟုခေါ်သည်။

ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ စီးဖြန်းနေသော ဘာဝနာသည် ဈာန် တရားနှင့် အလွန်နီးကပ် နေပြီဖြစ်၍ ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်သည်။

ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် အပ္ပနာဘာဝနာ

အထက်ဖော်ပြပါ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဥပစာရဘာဝနာဖြင့် အဖန်ဖန် ပွားများ၍ နေစဉ်၊ ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် အာရုံပြုလျက်၊ အခြားအာရုံ များသို့ အနည်းငယ်မျှ လွင့်ပါးခြင်း မရှိသော၊ ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံထဲတွင် အချိုးကျကျ ထည့်ထားဘိသကဲ့သို့ တည်ငြိမ်သော အလွန် စူးစိုက်သည့် စိတ် တခု ဖြစ်ပေါ်၍ လာသည်။

ထိုစိတ်တွင် အလွန်ထင်ရှားသည့် အင်အားငါးမျိုး ပါလာသည်။ ထိုအင်အားငါးမျိုးမှာ ဝိတက်ခေါ်သည့် ထိရောက်စွာ ကြံစည်နိုင်သော အင်အား၊ ဝိစာရခေါ်သည့် ထိရောက်စွာ သုံးသပ်နိုင်သော အင်အား၊ ပီတိ ခေါ်သည့် အလွန်ကြည်လင် နှစ်သက်သော အင်အား၊ သုခခေါ်သည့် အလွန် အေးမြ ချမ်းသာသော အင်အား၊ ဧကဂ္ဂတာခေါ်သည့် အလွန်တည်ငြိမ်သော အင်အားတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုအင်အား ငါးမျိုးသည် ပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံတခု တည်းကိုသာ အာရုံပြုနေသည်။

ထိုစိတ်ကို ရူပါဝစရပဌမဈာန်စိတ် ဟုခေါ်သည်။ ထိုစိတ်တွင် ပါဝင် သော အင်အား ငါးပါးမှာလည်း ပဌမဈာန်တွင် ပါဝင်သော ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါး ဖြစ်သည်။

ပဌမဈာန်စိတ်ကို ရပြီးသူသည် မိမိ၏ပဌမဈာန်စိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ လေ့ကျင့်ရမည့် အချက်ကြီး ငါးချက်ပေါ်တွင် စွမ်းဆောင်နိုင်သမျှ လေ့ကျင့် ဆောင်ရွက်တော့သည်။ ထိုအချက်ကြီး ငါးချက်မှာ-

- (၁) အာဝဇ္ဇန အစုလိုက်ခြံ၍ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- (၂) သမာပဇ္ဇန ဝင်စားခြင်း၊
- (၃) အဓိဋ္ဌာန ... မည်သည့်အချိန်တွင် ဈာန်ဇောကျရမည် ဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊
- (၄) ဝုဋ္ဌာန ထခြင်း၊
- (၅) ပစ္စဝေက္ခဏာ အနုစိတ်ဆင်ခြင်ခြင်း၊

(၁) အာဝဇ္ဇန

အစုလိုက်ခြံ၍ ဆင်ခြင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ “ငါသည် ဈာန်ရသူ တစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ ငါ၌ ဈာန်စိတ် အထင်အရှားရှိနေသည်” ဟု မိမိရသော ဈာန်ကို အနုစိတ် မဝေဖန်ဘဲ သာမန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၂) သမာပဇ္ဇန

ဝင်စားခြင်း ဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်တွင်း၌ ရဖူးသော ဈာန်စိတ်များကို နောက်ထပ်၍ များစွာ ဖြစ်ပေါ်စေရန် ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

(၃) အဓိဋ္ဌာန

ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ရပြီးသော ဈာန်စိတ်များကို ပြန်လည်၍ ပေါ်ပေါက်စေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိပေါ်စေလိုသော အချိန်၌ တိကျစွာ ပေါ်လာနိုင်စေရန် အလေ့အကျင့် လုပ်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

(၄) ဝုဋ္ဌာန

ထခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်၌ ပေါ်ပေါက်နေဆဲ ဖြစ်သော ဈာန်စိတ်များကို ရပ်လိုသော အချိန်တွင် ရပ်စေနိုင်ရန် လေ့ကျင့်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၅) ပစ္စဝေက္ခဏာ

အနုစိတ် ဆင်ခြင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ မိမိရထားသော ဈာန်နှင့်ပတ်သက်၍ အကျိုးမည်မျှ ရှိသည်၊ အပြစ်မည်မျှ ပါဝင်သည်ဆိုသော အချက်များကို သိသာထင်ရှားစေရန် ဈာန်အင်္ဂါများကို တခုချင်း အသေးစိတ် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤလေ့လာချက် ငါးပါးကို လေ့လာပေးလျှင် ကျွမ်းကျင် နိုင်နင်းရမည်မှာ အမှန်ဖြစ်သောကြောင့် ဝသီဘော် ငါးပါးဟူ၍လည်း ခေါ်ဆို ရမည်။

အရူပဈာန်ဖြစ်ပုံ

အာကာသာနဉ္စာယတန

အ + ကာသ

အ = မထင်၊

ကာသ = ရေးခြစ်ခြင်း။

= ရေးခြစ်၍ မထင်သော နေရာဌာန၊

= ဟင်းလင်းအပြင်၊ မိုးကောင်းကင်ဟူ၍လည်း မှည့်ခေါ်သည်။

အာကာသနှစ်မျိုးရှိရာ-

(၁) ရိုးရိုးအာကာသ၊

(၂) ပဋိဘာဂခေါ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ်ကြားထဲက ပေါ်လာသည့် အာကာသ။

ရိုးရိုးအာကာသဟုခေါ်သော ဟင်းလင်းပြင် ကောင်းကင်ကို လူတိုင်း အာရုံပြုနိုင်သည်။

ကသိုဏ်းနိမိတ်ကို ခွာ၍ ပေါ်လာသော အာကာသကိုကား လူတိုင်း အာရုံ မပြုနိုင်ပေ။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ရပြီး ပြန်၍ ခွာဖူးသူမှသာ အာရုံပြုနိုင်သည်။ ထိုတွင်လည်း ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး ရှိရာတွင် အာကာသ ကသိုဏ်းသည် ပြန်၍ ခွာနေရန် မလိုသော ကသိုဏ်းဖြစ်သည်။ ကျန်ကသိုဏ်း(၉)ပါးသည် ကသိုဏ်းနိမိတ် ထင်ပြီးနောက် သူတို့ အသုံးမလိုသောအခါ ပြန်၍ခွာထုတ်ရသော ကသိုဏ်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ရိုးရိုးအာကာသတွင် ဆီးနှင်း၊ အညစ်အကြေးများ ရှိသည်။ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ခွာ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အာကာသထဲတွင်ကား တစုံတရာအညစ်အကြေး မရှိပေ။ အလွန် ကြည်လင်နေသည်။

ပဌမအရူပဈာန်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

အာကာသကသိုဏ်းမှ ကျန်သော ကသိုဏ်း (၉) ပါးတွင် မည်သည့် ကသိုဏ်းဖြစ်စေ ထိုကသိုဏ်း၏ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ခွာသောအခါ၌ ကသိုဏ်းခွာ၍ရသော အာကာသ ပေါ်လာမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအာကာသကို ကသိဏုဂ္ဂါဋိမာကာသဟု ခေါ်သည်။ ယင်းအာကာသသည် ပဌမအရူပကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်။ ထိုအာကာသကို စူးစိုက်စွာ အာရုံပြု၍ “အဆုံးမရှိ ကျယ်ဝန်း လေစွ”ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများသူသည် ပဌမအရူပဈာန်ကို ရနိုင်သည်။

ထိုပဌမအရူပဈာန်သည် အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ကြီးကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်လာရသောကြောင့် အဆုံးမရှိအောင် ကျယ်ပြန့် သော အသိစိတ်ဝိညာဉ်က ဓာတ်ကြီးကခ ဖြစ်ပေသည်။

ဒုတိယအရူပဈာန်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

ထိုပဌမအရူပဈာန် ဝိညာဏဓာတ် ကိုယ်တိုင်သည် ဒုတိယအရူပ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်လာသည်။

မိမိရထားသော ပဌမအရူပဝိညာဏဓာတ်ခေါ်သော အသိစိတ်ကြီးကို ပြန်လည်သုံးသပ်၍ ငါ၏အသိစိတ်ကြီးသည်လည်း အဆုံးမရှိအောင် ကျယ်ပြန့် နေသည့်အတွက် “အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလေစွ၊ အလွန်စိတ်ဝင်စား ဖွယ်ကောင်းလေစွ” ဟု ကြိမ်ဖန်များစွာ စီးဖြန်းသူသည် ဒုတိယအရူပကမ္မဋ္ဌာန်း ခေါ်သော မိမိကိုယ်တိုင်လည်း ရရှိထားသည့် ပဌမ အရူပဝိညာဉ်စိတ်ကိုလွန်စွာ စူးစိုက်လျက်ဖြစ်သော ဒုတိယအရူပဈာန်ကို ရရှိတော့သည်။

ဒုတိယအရူပဈာန်စိတ်ကို ရနေဆဲသူမှာ ဒုတိယအရူပဈာန်စိတ်သာ လျှင် အကြီးအကဲ ဖြစ်နေသည့်အတွက် ယခင်ရခဲ့သော ပဌမအရူပဈာန်သည် ခြွင်းချက်မရှိ ပျောက်ကွယ်၍ နေလေသည်။ ပဌမအရူပဈာန်၏ ခြွင်းချက် မရှိပျောက်ကွယ်ခြင်းကို နတ္ထိဘောပညတ်ဟူ၍ ခေါ်သည်။

ဒုတိယအရူပဈာန်ကို ရနေဆဲသူသည် လက်ရှိ ဒုတိယအရူပဈာန်ကို စိတ်ဝင်စားသည်နှင့် အလားတူ ပဌမဈာန်၏ ခြွင်းချက်မရှိ ပျောက်ကွယ်ခြင်း ကိုလည်း၊ စိတ်ဝင်စားပြန်သေးသည်။ ထိုပျောက်ကွယ်ခြင်း နတ္ထိဘောပညတ် တတိယအရူပ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်သည်။ ထိုပျောက်ကွယ်ခြင်း ပညတ်ကို စိတ်ဝင် စား၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပွားများသူသည် ထိုပညတ်ကို အာရုံပြုသော တတိယ အရူပ ဈာန်ကို ရပြန်၏။

စတုတ္ထအရူပဈာန်ဖြစ်ပေါ်ပုံ

တတိယအရူပဈာန်ကို ရနေဆဲသူသည် မိမိရထားသော တတိယ အရူပဈာန်စိတ်ကို လေးလေးစားစား အာရုံပြု၍ “ငြိမ်သက်သောဤစိတ်”၊ “မွန်မြတ်သောဤစိတ်” ဟူ၍ ထပ်ကာထပ်ကာ စီးဖြန်းသူသည် စတုတ္ထ အရူပဈာန် ကို ရရှိတော့သည်။

ဈာန်ကို ရစေရန် ဆောင်ရွက်စဉ်က ပထမဈာန် ဒုတိယ ဈာန် သည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ခဲ့ရသည်။ စတုတ္ထဈာန်အထိ ရပြီးနောက်

မိမိလိုချင်သည့် ဈာန်ကို ကောက်ကာငင်ကာ ဝင်စားနိုင်သည်။ စတုတ္ထ အရူပဈာန်သည် ဈာန်အားလုံးတွင် အကောင်းဆုံးနှင့် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။

အဘိညာဉ်၏ အခြေ

မြေလျှိုးမိုးပျံ့နိုင်သည့် အဘိညာဉ်တန်းခိုးကို၊ အသုံးပြုမည့်သူသည် ရှေးဦးစွာ ရူပဈာန် (၅) ပါး၊ အရူပဈာန် (၄) ပါးကို အပြည့်အစုံ ရရှိထားရမည်။ ရပြီးနောက် ပဌမဈာန်ကို ဝင်စားပြီး ထိုမှထရမည်။ ထိုနောက် ဒုတိယရူပဈာန် ကိုဝင်စားရမည်။ ဤကဲ့သို့ အနုလုံ အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် စတုတ္ထအရူပဈာန် တိုင်အောင် ဝင်စားခဲ့ရမည်။ ထိုနောက် စတုတ္ထအရူပဈာန်ကို ဝင်စားပြီး ထိုမှ ထကာ၊ တတိယအရူပဈာန်ကို ဝင်စားရမည်။ တဖန် တတိယအရူပဈာန်မှ ထကာ ဒုတိယအရူပဈာန်ကို ဝင်စားရမည်။ ဤသို့ ပဋိလုံအားဖြင့် ပဌမရူပ ဈာန် တိုင်အောင် နောက်ဆုတ်၍လည်း ဝင်စားနိုင်ရမည်။ ရူပဈာန် (၅)ပါးနှင့် အရူပဈာန် (၄)ပါးကို သမာပတ် (၉) ပါး ဟူ၍လည်း ဆင်္ဂါသည်။ ဤသမာပတ် (၉) ပါးကို အနုလုံပဋိလုံ အစုန်အဆန် နိုင်နင်းစွာ ဝင်စားနိုင်စေရန် လေ့ကျင့် ထား ရပေမည်။

လေ့ကျင့်ခန်း နိုင်နင်းပြီးနောက် အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ အဖြစ်ဖြင့် ရူပ ပဌမဈာန်ကို ဝင်စားရမည်။ ထိုမှထ၍ မိမိလိုရာ တန်းခိုးဖန်ဆင်းမှုကို စိတ်ဝင်စား ဆုံးဖြတ်ပြီး၊ စီးဖြန်းလိုက်သောအခါ ရူပပဌမဈာန်စိတ်သည် ပင်လျှင် အဘိညာဉ်ဆိုသော အနေဖြင့် ရည်မှန်းထားသော တန်ခိုးများကို အပြည့်အစုံ ထုတ်ဖော်လျက် တန်းခိုးရှင်၏ ကိုယ်ထဲ၌ တကြိမ်တည်းသာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

အဘိညာဉ် တန်ခိုးပေါ်စေလိုသူသည် လေ့ကျင့်ခန်း ရရှိပြီးဖြစ်လျှင် ပဌမရူပဈာန်ကို ချက်ချင်းဝင်စား၍ တန်ခိုးဖန်ဆင်းနိုင်သည်။ ဈာန်များကို အသီးသီး ပြန်လည် ဝင်စားနေရန်မလိုပေ။

အဘိညာဉ်စော တကြိမ်ဖြစ်ပေါ်သည့် အချိန်မှစ၍ သူကိုယ်တိုင် ရည်မှန်းထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်၊ အဓိဋ္ဌာန်ချက်အတိုင်း မြေလျှိုးခြင်း၊ မိုးပျံ့ခြင်း၊ မိမိတကိုယ်တည်းမှ ကိုယ်ခွဲ တစ်ရာ တစ်ထောင် ဖန်ဆင်းခြင်း၊ မြက် ကရွက်ခွေမှ ရွှေဘယက်ဖြစ်စေရန် ဖန်ဆင်းခြင်း၊ သူတပါးစိတ်ကို

သိစေရန် ဖန်ဆင်းခြင်း၊ အလွန်ဝေးကွာသော ဘဝဟောင်းများကို ပြန်ပြောင်း
၍ သိစေရန် ဖန်ဆင်းခြင်း၊ အလွန်ဝေးကွာသော အရပ်၌ သေးငယ်သော
အရာဝတ္ထု ကလေးကို အကာအကွယ် အထပ်ထပ်နှင့် ဖုံးကွယ်ထားသော်လည်း
လွယ်ကူ စွာမြင်နိုင်သော တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း၊ အစရှိသော အချက်အလက်များ
သည် တိတိကျကျ ဖြစ်ပေါ်၍ လာကြသည်။

အဘိညာဉ် (၅)ပါး

- (၁) ဣဒ္ဓိဝိဓအဘိညာဉ် တန်ခိုးအမျိုးမျိုးဖန်ဆင်းခြင်း၊
- (၂) ဒိဗ္ဗသောတအဘိညာဉ် နတ်နားကဲ့သို့ကြားနိုင်ခြင်း၊
- (၃) ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဉ် သူတပါးစိတ်ကိုသိနိုင်ခြင်း၊
- (၄) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်... ရှေးဖြစ်ဟောင်းကိုသိနိုင်ခြင်း၊
- (၅) ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ် နတ်၏မျက်စိကဲ့သို့ မြင်နိုင်ခြင်း
တို့ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းနည်း

ဝိ + ပဿနာ

ဝိ + အထူး

ပဿနာ = ကြည့်ရှုခြင်း၊

ဝိပဿနာ = အထူးသဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်း၊

နေ့စဉ် တွေ့ကြုံရသော အတွေ့အကြုံများကို နေ့စဉ် ရှုကြည့်စိတ်ဖြင့်
သိရိုးသိစဉ်အတိုင်း မဟုတ်မူ၍ ထိုအသိများထဲတွင် အမှန်တကယ် ရှိနေသော
ရုပ်ဓာတ်နာမ်ဓာတ် တို့ကို မြင်အောင် အထူးသဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်းကို ဝိပဿနာ
ဟု ခေါ်သည်။ ထိုရုပ်ဓာတ်နာမ်ဓာတ်တို့၏ မမြဲခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ အစိုးမရ
ခြင်း၊ (အနှစ်သာရမရှိခြင်း) များကို အထူးသဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်ခြင်း၊
ထို ရုပ်ဓာတ်နာမ်ဓာတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းကို အထူးသဖြင့် ပြတ်သားစွာ
မြင်အောင် ကြည့်ခြင်းများကိုလည်း ဝိပဿနာဟူ၍ပင် ခေါ်သည်။

ဝိသုဒ္ဓိ

- ဝိ + သုဒ္ဓိ
- ဝိ = အထူး
- သုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း။

ဝိသုဒ္ဓိဟူသော ပါဠိစကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ “အထူးစင်ကြယ်ခြင်း” ဖြစ်သည်။ မဲညစ်သော အဝတ်အထည်ကို ဆပ်ပြာကောင်း၊ ရေကောင်းများဖြင့် ဖွတ်လျှော်သောအခါ၊ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း ဖြစ်လာသကဲ့သို့ အာရုံအမျိုးမျိုး ကြောင့် ပူအိုက်ညစ်နွမ်း၍ နေသော စိတ်ဓာတ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ (၇)ဆင့်ဖြင့် ကျင့်သုံး ဆေးလျှော်သော အခါ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းခြင်း ဖြစ်လာသည်။ ဤစင်ကြယ် သန့်ရှင်းခြင်းမျိုးကို ဝိသုဒ္ဓိဟူ၍ ဆင်သည်။

ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဈာန်ဝင်စားနေချိန်တွင် ကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒ စသည့်၊ စိတ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော တရားများ ပျောက်ကွယ်နေသော ကြောင့် စိတ်သည် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်နေ၏။ သို့သော် အညစ်အကြေးများ သည် ပြန်၍ ရှိလာနိုင်သည်။ အနာဂါမိမဂ်ကို ရရှိသူသည်ကား ကာမရာဂနှင့် ဗျာပါဒ တရားများအပြီးတိုင် ပျောက်ကင်းသွားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတို့ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိတ်သည် အစဉ်အမြဲ သန့်ရှင်းစင်ကြယ် နေသည်။ ကာမဘုံသို့ လည်း ပြန်မလာတော့ပေ။

ဝိသုဒ္ဓိ (၇) ပါး

- (၁) သီလဝိသုဒ္ဓိ .. သီလစောင့်ထိန်းမှုကြောင့်စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။
- (၂) စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ .. သမာဓိတည်ကြည်မှုကြောင့် စိတ် စင်ကြယ်ခြင်း။
(ဤတွင်စိတ္တ ဆိုသည်မှာ သမာဓိကို ဆင်သည်)
- (၃) ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ .. အမြင်မှန် ရမှုကြောင့် စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

(၄) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ .. ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်မှုကြောင့် စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

(၅) မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ .. လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ခွဲခြားသိသော ဉာဏ်အမြင်ရမှုကြောင့် စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

(၆) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ .. ကျင့်နည်းအမှန်ကို ဉာဏ်အမြင်ရမှုကြောင့်စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

(၇) ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ .. နိဗ္ဗာန်ကို ဉာဏ်အမြင်ရမှုကြောင့် စိတ်၏စင်ကြယ်ခြင်း။

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိ (၇)ပါးသည် တဆင့်ထက်တဆင့် စင်ကြယ်သော စိတ်၏ စင်ကြယ်ခြင်း (၇) ဆင့်ပင် ဖြစ်သည်။

လက္ခဏာယာဉ် (၃) ပါး

လက္ခဏာ = အမှတ်အသား

ယာန > ယာဉ် = သွားစရာ

ရွှေ့လျားသွားစေရန် သယ်ဆောင်သွားသော အရာမှန်သမျှသည် ယာဉ် ဖြစ်၏။ လက္ခဏာသည်လည်း သယ်ဆောင်သွားမည့် အရာ၊ သွားစရာ ယာဉ် ဖြစ်သည်။

လှေယာဉ်၊ ရထားယာဉ်၊ လေယာဉ်တို့သည် သူ့အပေါ်မှာ စီးနင်းလိုက်ပါလာသူများကို နေရာတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ သယ်ဆောင်သွားသကဲ့သို့ လက္ခဏာယာဉ်များကလည်း သူတို့အပေါ်မှာ စီးနင်း လိုက်ပါလာကြသူများကို မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်အောင် သယ်ဆောင် သွားနိုင်ကြသည်။

လက္ခဏာယာဉ်ကို စီးနင်းသောသူသည် မသေခင်တွင်လည်း ချမ်းသာရ၏။ သေပြီးနောက် ဘဝများတွင်လည်း ချမ်းသာရာ ရနိုင်သည်။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သည်အထိ ချမ်းသာစီးပွားကို တိုးတက်နိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာယာဉ်သည် မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သူအား ချမ်းသာခြင်းသို့ ရောက်အောင် သယ်ဆောင်သွားနိုင်သည်။

လက္ခဏာယာဉ် (၃)ပါး ရှိရာ

- (၁)အနိစ္စလက္ခဏာ - မမြဲသော အမှတ်အသား
- (၂)ဒုက္ခလက္ခဏာ - ဆင်းရဲသော အမှတ်အသား
- (၃)အနတ္တလက္ခဏာ - အစိုးမရ၊ အနှစ်မရှိသော အမှတ်အသား
ဟူ၍ဖြစ်သည်။ (အတ္တ မဟုတ်ခြင်းသဘော တရား။)

မီးဟူသော သဘာဝ၌ ပူခြင်းသဘော လက္ခဏာနှင့် အရောင်အလင်း သဘော လက္ခဏာနှစ်မျိုးသည် တပြိုင်နက် ပေါ်နေသကဲ့သို့၊ ရုပ်သဘာဝ နှင့် နာမ်သဘာဝမှာလည်း မမြဲခြင်း သဘော လက္ခဏာ၊ ဆင်းရဲခြင်း သဘော လက္ခဏာနှင့် အစိုးမရခြင်း၊ အတ္တမဟုတ်ခြင်း သဘော လက္ခဏာတို့သည် တပြိုင်နက်ပါဝင်သည်။

အလင်းနှင့်အပူသည် အထူးရှာရန်မလိုပေ။ မီးကို တွေ့လျှင် အလင်း နှင့်အပူကို တွေ့နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် မီးကိုသာ တွေ့အောင်ရှာရန် လိုသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တများကို တွေ့အောင် ရှာရန်မလိုပေ။ ရုပ် သဘာဝ၊ နာမ်သဘာဝကိုသာ တွေ့အောင်ရှာရန် လိုသည်။ ရုပ်နာမ် သဘာဝ ကိုတွေ့လျှင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တကို တွေ့မည် ဖြစ်ပေသည်။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်။

ဝင်လေ ထွက်လေသည် ရုပ် (ဝါယောဓာတ်) ဖြစ်၏။ ဝင်လေထွက် လေ ဖြစ်ပေါ်ပုံသည် ရုပ်၍ ပျောက်သွားသည်။ ရုပ်၍ ပျောက်သွားခြင်းသည် မမြဲသော အနိစ္စဖြစ်၏။ ဝါယောဓာတ် လွန်ကဲသော် ရုပ်သဘာဝများ၏ မမြဲသော အနိစ္စ ဖြစ်သည်။ ဝင်လေ ထွက်လေကို မလွတ်အောင် မှတ်၍ နေသော မှတ်စိတ်သည်လည်း ရှိသည်။ ဝင်လေ ပျောက်သွားလျှင် ဝင်လေကို မှတ်လိုက်သော စိတ်သည် ပျောက်၏။ ထွက်လေ ပျောက်သွားလျှင်လည်း ထွက်လေကို မှတ်လိုက်နေသော စိတ်သည် ပျောက်သွားသည်။ မှတ်စိတ် ပျောက်သွားခြင်းသည် နာမ်သဘာဝ၏ မမြဲသော အနိစ္စဖြစ်သည်။ ရုပ်သဘာဝ နှင့် နာမ်သဘာဝတို့ ပျောက်နေခြင်းကို သတိဖြင့် မိအောင်ဖမ်းနိုင်လျှင် ယင်းတို့ ၏ ပျောက်ကွယ်သွားသော မမြဲခြင်း အနိစ္စကို အလိုအလျောက် မြင်ပြီးသား ဖြစ်နေသည်။

- ဥပမာ - အစာစားသည့် အခါ၌ ဝါးသည်ကို ဝါးတယ်၊ ဝါးတယ်၊ စသဖြင့် မှတ်နိုင်၏။ ဝါးမှုကို သိသောစိတ်သည် ချုပ်ပျောက်သွားကြောင်းကို လည်း သိလာနိုင်သည်။ ထိုအခါ ရသတဏှာ မရှိတော့ပေ။

ဝါးခြင်းသည် ဝါယောဓာတ် လွန်ကဲသော ရုပ်သဘာဝ၊ ဝါးတယ်ဟု မှတ်ခြင်းသည် စိတ်ဆင်သော နာမ်သဘာဝ၊ ဝါးခြင်းဖြစ်သော ရုပ်နှင့် ဝါးတယ် ဟု မှတ်ခြင်းဖြစ်သော နာမ်တို့ ကုန်ခန်းသွားခြင်းကား ထိုရုပ်နာမ် တို့၏ မမြဲသော အနိစ္စဖြစ်သည်။

ဝင်လေထွက်လေဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝါးတယ်ဝါးတယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း ရှုမှတ်ရာ၌ ရုပ်သဘာဝ၊ နာမ်သဘာဝတို့သည် မမြဲသည့်အတွက် တစ်သုတ်ပြီးတစ်သုတ် ကုန်ခန်း၍ ကုန်ခန်း၍ သွားသောကြောင့် နောက်ထပ် အသစ်အသစ် ရှုမှတ်နေရခြင်းသည်ပင် ထိုရုပ်သဘာဝနှင့် နာမ်သဘာဝတို့၏ ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခဖြစ်သည်။

တစ်သုတ်ပြီးတစ်သုတ် ကုန်ခန်း၍နေသော အနိစ္စကို မကုန်ခန်းအောင်၊ မြဲအောင် တားဆီး၍မရပေ။ ကုန်ခန်းပြီးနောက် ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုမှတ် ရသောကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲနေသော ဒုက္ခကို မဆင်းရဲအောင် ပြုပြင်၍ မရပေ။ ဤကဲ့သို့ ပြုပြင်၍ မရခြင်းကို ထိုရုပ်သဘာဝနှင့် နာမ်သဘာဝတို့ အပေါ်၌ ရှိနေသော အစိုးမရခြင်း အနတ္တဖြစ်သည်။

လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ရှုမှတ်ရာ၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တကို တိုက်ရိုက် ဖမ်း၍ မရပေ။ ရုပ်နာမ်ကိုသာ ဖမ်းယူ၍ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ထင်မြင်လာအောင် ရှုမှတ်ရမည်။

အနုပဿနာ (၃)ပါး

- အနု + ပဿနာ
- အနု = အစဉ်မပြတ်၊ ထပ်ကာထပ်ကာ၊
- ပဿနာ = ကြည့်ရှုခြင်း၊
- အနုပဿနာ = အစဉ်မပြတ်၊ ထပ်ကာထပ်ကာကြည့်ရှုခြင်း။

၁။ အနိစ္စာနုပဿနာ

ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်းကို အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ကြည့်ရှုခြင်း။

ရုပ်နာမ်တို့သည် အခိုက်အတန့်သာ တည်ရှိ၍၊ ပျက်စီးကုန်ဆုံးသွားသော မမြဲခြင်းကို အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ကြည့်ရှုသော ဝိပဿနာ လုပ်ငန်းတခု ဖြစ်သည်။

၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာ

အဟောင်းကုန်၍ အသစ်ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ်တို့သည် ဆင်းရဲ ပင်ပန်းကြသည်ဟု အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ကြည့်ရှုသော ဝိပဿနာ လုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။

၃။ အနတ္တာနုပဿနာ

မမြဲသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မြဲအောင် လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲသော ရုပ်နာမ်တို့ကို မဆင်းရဲအောင် လည်းကောင်း တားဆီး၍ မရပုံ၊ ပြုပြင်၍ မရပုံ၊ အစိုးမရပုံ၊ အနှစ်သာရ မရှိပုံကို အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ကြည့်ရှုသော ဝိပဿနာလုပ်ငန်းတခု ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာဉာဏ် (၁၀)ပါး

၁။ သမ္မသနဉာဏ်

အခိုက်အတန့်သာ ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိ ပျောက်ပျက်သွားသော ရုပ်သဘာဝ၊ နာမ်သဘာဝတို့၏ မမြဲပုံကို လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲပင်ပန်းပုံကို လည်းကောင်း၊ အစိုး မရပုံကို လည်းကောင်း၊ ဆင်ခြင်သုံးသပ် ရှုမှတ်သော ဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၂။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရပုံကို သုံးသပ်မှု ပြည့်ဝလာသော အခါ၊ ထိုနာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဒယ အစိတ်အပိုင်းကိုလည်း မြင်၍၊ ပျက်စီးသွားသော ဝယအစိတ်အပိုင်းကိုလည်း မြင်သောဉာဏ်ဖြစ်သည်။

၃။ ဘင်္ဂဉာဏ်

ရုပ်နာမ်တို့၏ အပေါ်၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ပြည့်ဝလာပြန်သောအခါ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်စ အစိတ်အပိုင်းကို အာရုံမပြုတော့ဘဲ အပျက်ကို သာ စူးစိုက်စွာ အာရုံပြုသောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၄။ ဘယဉာဏ်

ရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ မြင်လာပြီးနောက်၊ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို ကြောက်ဖွယ်အနေဖြင့် သိသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။

၅။ အာဒိနဝဉာဏ်

ကြောက်ဖွယ်ကောင်းသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အကျိုးကျေးဇူးရှိသော အနေဖြင့် မမြင်တော့ဘဲ၊ အပြစ်တင်စရာ အနေဖြင့်သာ မြင်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၆။ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်

အပြစ်တင်စရာအနေဖြင့် မြင်နေရသော ရုပ်နာမ်တို့၏ အလယ်၌ နေထိုင်ရခြင်းကို ပျော်ရွှင်ခြင်းမရှိ၊ အလွန်ပျင်းရိဖွယ် ကောင်းလှသည်ဟု မြင်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၇။ မုစ္စိတုကမ္ပတာဉာဏ်

ပျင်းရိဖွယ် ကောင်းလှသော ရုပ်နာမ်တို့နှင့် အတူနေရခြင်းမှ လွတ်မြောက်လိုသော အနေဖြင့် မြင်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၈။ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်

ရုပ်နာမ်တို့နှင့်အတူ နေရခြင်းမှ လွတ်မြောက်ရန် အလိုရှိသော်လည်း၊ မလွတ်မြောက်သေးသော အခါမှာ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် တဖန်ပြန်၍ ကြည့်ရှု နေရသေးသည်ဟု သိသောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၉။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်

သင်္ခါရခေါ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို ကြည့်ရှုနေစဉ်၊ ရံခါလွတ်မြောက် လိုသောစိတ် ပေါ်လာ၏။ ရံခါတွင် မလွတ်မြောက်သေး၍ ကြည့်ရှုနေရဦးမည်

ဟူသော စိတ်ပေါ်လာ၏။ ဤကဲ့သို့ ရံခါလွတ်လိုစိတ် ပေါ်၍၊ တဖန် မလွတ်သေးခင် ပြန်ကြည့်ဟူ၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ပြီးနောက်၊ ထိုရုပ်နာမ်တို့ အပေါ်တွင် ထူးဆန်းသည်ဟူ၍ အမှတ်မထား၊ အလယ်အလတ်အား ဖြင့်သာ ကြည့်ရှုနေသောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၁၀။ အနုလောမဉာဏ်

ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရသော အနေဖြင့် ဖြစ်ပျက်နေပုံကို ထူးဆန်းခြင်း မရှိသောအားဖြင့် အလယ်အလတ် အမျှထား၍ ကြည့်ရှုနေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကြီး ပြည့်ဝလာသောအခါ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ခြင်းကို လွန်မြောက်၍၊ မဖြစ်မပျက်တော့သော နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ မျက်နှာမူနိုင်ရန် အတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်စေရန်၊ အသင့်လျော်ဆုံးဖြစ်စေရန်၊ ပြင်ဆင်ပေးသော အားဖြင့် သိသောဉာဏ်ဖြစ်သည်။

ဝိမောက္ခ (၃) ပါး

ဝိမောက္ခ ... လွတ်မြောက်ခြင်း။

ဝိမောက္ခဟူသည် လွတ်မြောက်ခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်အာရုံများကို ရှုမြင်၍ နေရာမှ ထိုရုပ်နာမ်တို့ကို မမြင်တော့ဘဲ လွတ်မြောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤလွတ်မြောက်ခြင်းမျိုးကို သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း ဟူ၍လည်း ဆိုရ၏။ သို့သော် ဤလွတ်မြောက်ခြင်းမျိုးကို သိရန် မလွယ်ကူပေ။

ငရုပ်သီး စားဖူးသူသည် ငရုပ်သီးစပ်ကြောင်းကို ကိုယ်တွေ့ သိထား၏။ ငရုပ်သီး အစပ်ပြေသည့်နောက်၌လည်း အစပ်ပြေသွားကြောင်း သိသည်။ သို့သော် ငရုပ်သီး မစားဖူးသူသည်ကား ငရုပ်သီးစပ်ကြောင်းကို ကိုယ်တွေ့ မသိပေ။ ငရုပ်သီး အစပ်ပြေသည် မျိုးကိုလည်း မသိပေ။

ထိုကဲ့သို့ပင် ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမှတ်ဖူးသူသည် အမှတ်ရင့်ကျက်လာသော် ရုပ်နာမ်မှ လွတ်မြောက်ကြောင်းကို သိ၏။ ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ကို မရှုမှတ်ဖူးသူ၊ ရှုမှတ်သော်လည်း မရင့်ကျက်သေး သူသည်ကား ရုပ်နာမ်မှ လွတ်မြောက်ကြောင်းကို မသိပေ။

ဝိမောက္ခ (၃) ပါးရှိ၏။ ယင်းတို့မှာ-

၁။ သုညတဝိမောက္ခ

ရုပ်နာမ်တို့၏ အနှစ်သာရမရှိပုံ၊ အစိုးမရပုံတို့ကို ရှုမြင်နေရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။

၂။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ

ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲပုံ၊ ကုန်ခန်းနေပုံကို ရှုမြင်နေရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။

၃။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဆင်းရဲပုံ၊ နှစ်သက်ဖွယ် မရှိပုံကို ရှုမြင်နေရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။

ဤ၌ ဝိမောက္ခ (လွတ်မြောက်ခြင်း) ဆိုသည်မှာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ဝိမောက္ခ မုခ (၃) ပါး

ဝိမောက္ခ + မုခ

ဝိမောက္ခ ... လွတ်မြောက်ခြင်း။

မုခ ... တံခါးဝ

ဝိမောက္ခမုခသည် အဝိဇ္ဇာနှင့် ကိလေသာ၏ လှောင်ချိုင့်အတွင်းမှ လွတ်မြောက်ရန် တံခါးဝ ဖြစ်သည်။

ဝိမောက္ခ မုခ (၃) ပါးရှိသည်။

၁။ သုညတာနုပဿနာ

ရုပ်နာမ်တို့ကို အစိုးရခြင်း၊ အနှစ်အသားရှိခြင်းမှ ကင်းဆိတ်၍၊ အချည်းနှီးဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်နေသော ဉာဏ်တံခါးဝ ဖြစ်သည်။

၂။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ

ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲခြင်း၊ နိမိတ်ကင်းခြင်းကို ရှုမြင်နေသော ဉာဏ်တံခါးဝ ဖြစ်သည်။

၃။ အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာ

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဆင်းရဲခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ် သာယာဖွယ် ကင်းခြင်းကို ရှုမြင်သော ဉာဏ်တံခါးဝ ဖြစ်သည်။

ဤတံခါးဝ သုံးမျိုးတွင် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးဦးအတွက် တံခါးတခု ပွင့်ခဲ့လျှင် အဝိဇ္ဇာနှင့် ကိလေသာ လှောင်ချိုင့်အတွင်းမှ ထိုသူ၏ စိတ်သည် လွတ်ထွက်ခွင့် ရနိုင်ပေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိဘောဒ

ဝိသုဒ္ဓိ	+	ဘောဒ	
ဝိသုဒ္ဓိ	=	စင်ကြယ်ခြင်း	
ဘောဒ	=	ကွဲပြားခြင်း	
ဝိသုဒ္ဓိ ဘောဒ	=	စင်ကြယ်ခြင်း၏ ကွဲပြားချက်	
	=	စင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်း	

သီလဝိသုဒ္ဓိ

သီလ	+	ဝိသုဒ္ဓိ	
သီလ	=	အလေ့အကျင့်	
ဝိသုဒ္ဓိ	=	စင်ကြယ်ခြင်း	
သီလဝိသုဒ္ဓိ	=	အလေ့အကျင့် လုပ်ပေးခြင်းအားဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။	

စင်ကြယ်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သော အလေ့ အကျင့်(၄) မျိုးရှိ သည်။

၁။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ

မပြုသင့်သော ကိုယ်မှု နှုတ်မှုများကို မပြုမိအောင် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းသော အလေ့အကျင့်ဖြစ်သည်။

၂။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ

မျက်စိအစရှိသော ဣန္ဒြေများကို ငြိမ်သက်အောင် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းသော အလေ့အကျင့်ဖြစ်သည်။

၃။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ

မတရားသော နည်းလမ်းဖြင့် ရသောပစ္စည်းများနှင့် အသက်မမွေးမှု၍ တရားသော နည်းလမ်းများဖြင့်ရသော ပစ္စည်းများဖြင့်သာ အသက်မွေးသော အလေ့အကျင့်ဖြစ်သည်။

၄။ ပစ္စယသန္နိသီတသီလ

မသန့်ရှင်းသော ပစ္စည်းများကို မသိမ်းဆည်းမှု၍၊ သန့်ရှင်းသော ပစ္စည်းများကိုသာ သိမ်းဆည်းသော အလေ့အကျင့်ဖြစ်သည်။

အထက်ပါ လေ့ကျင့်ခန်း(၄) မျိုးကို စတုပါရိ သုဒ္ဓိသီလဟုခေါ်သည်။

စတု + ပါရိ + သုဒ္ဓိ + သီလ

စတု .. လေးပါး

ပါရိ .. အပြည့်အစုံ

သုဒ္ဓိ .. အလေ့အကျင့် (လေ့ကျင့်ခန်း)

မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရရန်အတွက် သီလခန်းတွင် အပြည့်စုံဆုံးသော လေ့ကျင့်ခန်း (၄)ပါး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ

စိတ္တ + ဝိသုဒ္ဓိ

စိတ္တ = တည်ကြည်ခြင်းသမာဓိ

ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း

စိတ္တ ဝိသုဒ္ဓိ = သမာဓိဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဤနေရာ၌ စိတ္တကို စိတ်ဟု၍ အဓိပ္ပာယ် မပြန်ဘဲ၊ သမာဓိဟူ၍သာ အဓိပ္ပာယ် ပြန်ရသည်။ ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ နှစ်မျိုး သည်လည်း စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သည်။

ဥပစာရသမာဓိနှင့် အပ္ပနာသမာဓိ နှစ်မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးကို ကိုယ်ပိုင် ရရှိထားသူ၏ စိတ်သည် အမျိုးမျိုးသော အာရုံများသို့ ပြေးသွားခြင်း မရှိတော့ ပေ။ မိမိထားလိုရာ အာရုံထဲမှာပင် ထိုသူ၏ စိတ်သည် ငြိမ်သက်စွာ တည်နေ

တော့၏။ သမထ အာရုံထဲ၌ ဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာ အာရုံထဲ၌ ဖြစ်စေငြိမ်သက်၍
 နေသော စိတ်သည် ကာမဂုဏ် အာရုံများသို့ ပြေးသွားသော စိတ်ကဲ့သို့
 ညစ်နွမ်းခြင်း မရှိနိုင်တော့ပေ။ အလွန်သန့်ရှင်းဖြူစင်သော အခြေအနေသို့
 ရောက်ရှိနေသည်။ ထိုယောဂီ၏ စိတ်ကို သန့်ရှင်းဖြူစင်စေရန် မည်သူက
 လုပ်ပေးသနည်းဆိုသော် အထက်ပါသမာဓိ နှစ်မျိုးကပင် လုပ်ပေးသည်။
 စိတ်ကို သန့်ရှင်းစေရန် လုပ်ပေးနိုင်သောကြောင့် ထိုသမာဓိနှစ်မျိုးကို
 စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ

- ဒိဋ္ဌိ + ဝိသုဒ္ဓိ
- ဒိဋ္ဌိ = အမြင်
- ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း
- ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ = အမြင်၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဤ၌အမြင်ဆိုသည်မှာ
 မျက်စိမဟုတ်ပေ။ စိတ်အမြင်ကိုသာ ဆိုလိုသည်။

စိတ်အမြင်တွင် အမှန်မြင်၊ အမှားမြင်ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ထိုအမြင်
 နှစ်မျိုး ရောယှက်နေသေးလျှင် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ မဖြစ်သေးပေ။ အမှားမြင် ပျောက်
 သွား၍၊ အမှန်မြင်သာ ကျန်ရစ်သောအခါမှာ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ဖြစ်သည်။

မြေဖြူမှုန့်ကလေးများ၏ စုပေါင်းနေမှုကို မြေဖြူတောင့်ဟု မြင်နေ
 သကဲ့သို့ အမှန်ရှိနေသော ရုပ်ဓာတ်၊ ရုပ်ကလာပ်မှုန့်အလေးများ စုပေါင်း၍
 နေခြင်းကို လူဟူ၍ မြင်ရသည်။ လူဟူ၍ မြင်သောအမြင်သည် အမှားမြင်
 ဖြစ်သည်။ ထိုအမှားမြင် ပပျောက်စေရန် ဒေသနာ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း
 ကျင့်သုံးလိုက်သောအခါ၊ ရုပ်ဓာတ်၊ ရုပ်ကလာပ်မှုန့်ကို မြင်သော အမှန်မြင်
 ပေါ်လာသည်နှင့်တပြိုင်နက် အမှားမြင်သည် ပျောက်ကွယ်စ ပြုလာလေသည်။

ထိုနောက် ရုပ်ဓာတ်၊ ရုပ်ကလာပ်အာရုံများကို သိ၍ နေသော၊ ထို
 အာရုံများဘက်သို့ ညွတ်၍နေသော စိတ်ခေါ်သည့် နာမ်တရားကိုပါ မြင်လာ
 သောအခါ၊ စောစောက လူဟု ထင်မြင်နေသော အမှားမြင်သည် ပျောက်ကွယ်
 သွားတော့သည်။

ဤသဘောတရားကြောင့် နာမရူပ ပရိဂ္ဂဟော၊ နာမ်နှင့် ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခြင်းသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏ဟု ဆိုထားသည်။ နာမ်နှင့်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းရာတွင် လက္ခဏာကို မြင်၍ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ရသကို မြင်၍ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်ကို မြင်၍ သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ပဒဋ္ဌာန်ကို မြင်၍ သိမ်းဆည်းခြင်းဟူ၍ လေးမျိုးရှိသည်။

ဤလေးမျိုးတွင် တမျိုးမျိုးဖြင့် ရုပ်နှင့် နာမ်ကို ကွဲပြားစွာ မြင်အောင် သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်း ပြီးစီးပြည့်စုံတော့သည်။

ကင်္ခါ ဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိ

ကင်္ခါ + ဝိတရဏ + ဝိသုဒ္ဓိ

ကင်္ခါ = ယုံမှားခြင်း၊ သို့လော သို့လောဖြစ်ခြင်း၊ တွေးတောခြင်း။

ဝိတရဏ = လွန်မြောက်ခြင်း၊ ကျော်လွန်ခြင်း။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ = ယုံမှားခြင်း၊ သို့လော သို့လောဖြစ်ခြင်း၊ တွေးတောခြင်းကို လွန်မြောက်သော ကျော်လွန်သော စင်ကြယ်ခြင်း။

လူတယောက်၏ ကိုယ်ခန္ဓာသည် အမှန်အားဖြင့် ရုပ်နာမ်သာ ဖြစ်သည်ဟူသော အမြင်မှန်ကို ရရှိခဲ့ပြီးနောက်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ် မြင်နေသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့သည် အကြောင်းနှင့် ဆက်စပ်၍ မြင်မှုမရှိသေးလျှင် “ယခု တွေ့မြင်နေရသော ရုပ်နာမ်များသည် ငါ၏ သန္တာန်၌ ယခုမှ ဖြစ်ပေါ်လာကြသလား၊ ရှေးရှေးကလည်း ဖြစ်ဖူးခဲ့ကြသလား၊ နောင်ကိုလည်း ဖြစ်ကြဦးမည်လား” ဟူသော ယုံမှားခြင်း၊ တွေးတောခြင်း ရှိနေသေး၏။

ဥပမာ .. မွေးကတည်းက နားပေါက်မပါ၊ နားပင်းလာသောသူသည် အသံကို ကြားနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အရွယ်ကြီးလာမှ ဆရာဝန်၏ ကုသမှုကြောင့် နားပေါက်ရပြီး နားကြားလာသောအခါ၊ ညောင်ပင်မှ ဆူညံစွာ မြည်နေသော အသံများကို ကြားရ၍၊ သူ့အတွက် အလွန်ထူးဆန်းနေ၏။ “ဤအသံများသည် ယခုမှပင် မြည်ကြလေသလား၊ ရှေးယခင်က မြည်ဖူးခဲ့ကြသေးသလား၊ နောင်အခါတွင်လည်း မြည်ကြဦးမည်လား” စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး တွေးတောကာ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေရာမှ၊ လေတိုက်ခတ်၍

ညောင်ရွက် အချင်းချင်း ရိုက်ပြီး အသံထွက်ပေါ်လာသည်ကို မြင်လိုက်သော အခါ “ ရှေးကလည်း လေတိုက်၍ ညောင်ရွက်ချင်း တိုက်ပြီး အသံမြည်ခဲ့ဖူးသည်။ ယခုလည်း လေတိုက်၍ ညောင်ရွက်ချင်း တိုက်ပြီး အသံမြည်နေသည်။ နောင်အခါတွင်လည်း လေတိုက်၍ ညောင်ရွက်ချင်းတိုက်ပြီး အသံမြည်ပေဦးမည် ” ဟုဆုံးဖြတ်ချက် ချသွားသည်။

အသံဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို မသိမြင်က တွေးတောယုံမှားခြင်း ဖြစ်၍ အသံဖြစ်ပေါ်ခြင်းအကြောင်းကို သိမြင်လာသောအခါ၊ ထိုယုံမှားခြင်းကို ကျော်လွန်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသွားသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ ရုပ်နှင့် နာမ်ကို တွေ့မြင်ထားသူသည်၊ ယင်းတို့ကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းများနှင့် ဆက်စပ်၍ သိမြင်သောအခါမှ “ ဤရုပ် ဤနာမ်မျိုးသည် ဤအကြောင်းများကြောင့် ယခင်ကလည်း ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီ၊ ယခုလည်း ဖြစ်ကြဆဲပင်၊ နောင်အခါတွင်လည်း ဖြစ်ကြဦးမည်ဟု ယုံကြည်မှုရ၍ အမြင် သန့်ရှင်းသွားတော့သည်။ ဤကဲ့သို့ အားဖြင့် တွေးတော ယုံမှားခြင်း မရှိ၊ အမြင် သန့်ရှင်းသွားခြင်းကို ယုံမှားခြင်းမှ လွန်မြောက်သော ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ

- မဂ္ဂ + အမဂ္ဂ + ဉာဏ + ဒဿန + ဝိသုဒ္ဓိ
- မဂ္ဂ = လမ်းမှန်
- အမဂ္ဂ = လမ်းမှား
- ဉာဏ = ဉာဏ်
- ဒဿန = အမြင်
- ဝိသုဒ္ဓိ = စင်ကြယ်ခြင်း။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ... လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ခွဲခြား၍ သိနိုင်သည့် ဉာဏ်အမြင်ရသော စင်ကြယ် ခြင်း။

ရှုချင်ဖွယ်ကောင်းသော ဥယျာဉ်ကြီးတခုဆီသို့ မသွားဘဲ နေသူသည် ရောက်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ သွားသူသည်လည်း လမ်းမှားသို့ လိုက်မိလျှင် ဥယျာဉ်ကြီးသို့ မရောက်နိုင်ပေ။ လမ်းမှားသို့ လိုက်မိသူသာလျှင် ရောက်နိုင်ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် ချမ်းသာသုခ အလွန်ပြည့်ဝသော မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် အဆင့်အတန်းသို့ ကိုယ်ကျင့်တရားဖြင့် မသွားဘဲ နေကြသော သူများသည်

ရောက်နိုင်ကြမည် မဟုတ်ပေ။ ကိုယ်ကျင့်တရားဖြင့် သွားပါသော်လည်း လမ်းမှန် လမ်းမှား အဆုံတွင် လမ်းမှားသို့ လိုက်မိပါက ရောက်နိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ လမ်းမှန်သို့ လိုက်မိသူမှသာလျှင် ရောက်နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် လမ်းမှန်နှင့် လမ်းမှားကို ဖော်ပြရန် အရေးကြီးပေသည်။

ဤအခန်းတွင် ဖော်ပြသောမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်နိုင်သူသည် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ဝိသုဒ္ဓိလေးပါး စင်ကြယ်ပြီးသူသာ ရောက်နိုင်သည်။ အကျင့်တရားဖြင့် ခရီးမသွားဘဲ နေသူသည် လည်းကောင်း အကျင့်မှားဖြင့် ခရီးသွားမိသူသည် လည်းကောင်း ဤမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။

အခြေခံ ဝိသုဒ္ဓိလေးပါးကို ပိုင်နိုင်ပြီးသူသည် အကြောင်းဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ရုပ် (ရူမှတ်အာရုံ) နှင့် နာမ် (မှတ်စိတ်) တို့ကို ရုပ်နာမ်ကွဲအောင် ရူမှတ်အာရုံ တခြား၊ ရူမှတ်စိတ် တခြား ကွဲပြား၍ မြင်လာအောင် ရူမှတ် ပွားများရမည်။ ပွားများသောအခါ ရူမှတ်ဆဲတွင် တွေ့မြင်ရသော ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်နာမ်များကို ပဓာနထား၍ ပွားများရသည်။ အတိတ်ရုပ်နာမ်နှင့် အနာဂတ် ရုပ်နာမ်များကိုမူကား အပဓာနအားဖြင့် ပွားများရသည်။ မိမိကိုယ်အတွင်းရှိ အဇ္ဈတ္တရုပ်များကို ပဓာနထား၍ ပွားများရသည်။ ပြင်ပရှိ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်နာမ်များကို အပဓာနအားဖြင့်ပွားများနိုင်သည်။

ပွားများသောအခါ ရူမှတ်စရာ အာရုံရုပ်များတွင် တွေ့ရှိသမျှ အားလုံးကို ပေါင်းခြုံ၍ လည်းကောင်း၊ ရူမှတ်စိတ်များကိုလည်း အားလုံး ပေါင်းခြုံ၍ လည်းကောင်း၊ ရူမှတ်သောအားဖြင့် ပွားများရမည်။ အာရုံရုပ်များတွင် တစ်ခုတည်းကိုသာ ရွေးချယ်၍ မပွားများရပေ။ ရူမှတ်စိတ် များတွင် လည်း တစ်ခုတည်းကိုသာ ရွေးချယ်၍ မပွားများရပေ။ တစ်ခုတည်း ဆိုသည်မှာ ကလာပ်စည်းတွင် ပါဝင်သော ပထဝီတစ်ခုတည်းကို၊ အာပေါ တစ်ခုတည်းကို စသည်ဖြင့် ဆိုလို၏။ အကြောင်းမူကား တွေ့ရန်ခက်ခဲ၍ ဝိပဿနာဉာဏ် သက်ဝင်ခြင်း မရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ အာရုံရုပ်များကို တွေ့တိုင်းတွေ့တိုင်း အခိုက်အတန့်ကျကျ ပွားများရမည်။ ရူမှတ်စိတ်များကိုလည်း ပေါ်တိုင်း ပေါ်တိုင်း ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်က လိုက်၍သိသော အားဖြင့် ပွားများရမည်။

ပွားများဖန် များသောအခါ အာရုံရပ်နှင့် အာရမ္မဏိက နာမ်တရား တို့၏ တသုတ်ပြီး တသုတ် ကုန်ခန်း၍ သွားသော မမြဲခြင်း အနိစ္စသဘောကို တွေ့လာလိမ့်မည်။ အနိစ္စသဘောကို တွေ့မြင်နေစဉ် ထိုရုပ်နာမ်တို့ အပေါ်၌ ပင်ပန်းဆင်းရဲမှုကို တွေ့မြင်လာလိမ့်မည်။ ကြောက်ဖွယ် အလွန်ကောင်းသော ရုပ်နှင့်နာမ်များ ပါတကား၊ ပင်ပန်းစရာ၊ သည်းမခံနိုင်စရာ ဖြစ်သော ရှုမှတ် စိတ်များပါ တကားဟူ၍ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဒုက္ခသဘောကို တွေ့မြင်လာလိမ့်မည်။

ထိုအခါ ထိုယောဂီ၏ စိတ်ထဲတွင် ကုန်ခန်းပျက်စီးနေသော ရုပ်နာမ် တို့၏ ဆင်းရဲခြင်း ပင်ပန်းခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းကိုလည်း မကျေနပ်၊ ဆင်းရဲပင်ပန်း နေသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဆင်းရဲခြင်း ပင်ပန်းခြင်းကိုလည်း မလိုလားဘဲ ရှိတော့ ၏။ ထိုအခါ ထိုယောဂီသည် ကျေနပ်စရာမရှိ၊ လိုလားဖွယ် မဟုတ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို မိမိစိတ်တိုင်းကျ ဖြစ်အောင် ပြုပြင်လိုသောဆန္ဒ ဖြစ်ပေါ် လာတတ်၏။ ကုန်ခန်းပျက်စီးသော ရှုမှတ်အာရုံနှင့် ရှုမှတ်စိတ်များကို မကုန် ခန်း မပျက်စီးအောင် ထိန်းသိမ်း၍ ထားလို၏။ နှစ်သက်ဖွယ်မဟုတ်၊ လိုလား ဖွယ် မဟုတ်၊ ပင်ပန်း၍နေသော ရှုမှတ်အာရုံ၊ ရှုမှတ်စိတ်များကို သူတတ်နိုင် သမျှ သက်သာစေရန် ပြုပြင်၍ ကြည့်တတ်၏။ မည်သို့ပင် ပြုပြင်သော်လည်း ကုန်ခန်းမြဲသာ ကုန်ခန်း၍၊ ပင်ပန်းမြဲတိုင်း ပင်ပန်း၍ နေသည်ကို တွေ့သော အခါ “ငါပြုပြင်၍ မရပါတကား” ဟူသော အစိုးမရခြင်းကိုလည်း ရုပ်နာမ် တို့၏ အပေါ်တွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်လာတော့၏။ ရုပ်နာမ်တို့၏ မခိုင်မြဲ ခြင်း၊ အနှစ်သာရ မရှိခြင်းကိုလည်း ကိုယ်တွေ့ထင်ရှား သိမြင်လာ တော့သည်။

ဤအခါမျိုးကျမှ ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရသော အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသဘောကို တိတိကျကျ သိနိုင်သော အခြေအနေသို့ ရောက်လာသည်။

မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရပုံကို မြင်ရာ၌လည်း အချိန်ရှည် (အဒ္ဓါန ဝသေန) အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အချိန်တို (သန္တတိဝသေန) အားဖြင့် လည်း ကောင်း၊ အခိုက်အတန့် (ခဏဝသေန)အားဖြင့် လည်းကောင်း မြင်တတ် သည်။

အချိန်ရှည်အားဖြင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရခြင်းကို မြင်ပုံမှာ မွေးလာ သမျှ လူအားလုံးသည် သေကြေ ပျက်စီးသောကြောင့် မမြဲပါတကား။

မွေးရသေရခြင်းသည် သက်သာသော အဖြစ်မဟုတ်သောကြောင့် ဆင်းရဲပါ
တကား၊ မပျက်စီးဘဲ၊ မဆင်းရဲဘဲ မနေနိုင်သောကြောင့် အနှစ်မရှိ၊ မပျက်စီး
အောင်၊ မဆင်းရဲအောင် အုပ်ချုပ်၍ မရသောကြောင့် အစိုးမရပါတကား ဟူ၍
အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တသဘောကို မြင်တတ်သည်။

ထိုအတူပင် ပဌမအရွယ်၌ ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့သည် ပဌမအရွယ်၌
ပင် ကုန်ခန်း၍၊ ဒုတိယအရွယ်၊ တတိယအရွယ်၌ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့သည်
လည်း ထိုဒုတိယအရွယ်၊ တတိယအရွယ် တို့၌ပင်လျှင် ကုန်ခန်းပျက်စီးကြ
ပုံကို လည်းကောင်း၊ ဤနည်းတူ လူတစ်ယောက်၏ အရွယ်ကို ဆယ်ပိုင်းပိုင်း၍
လည်းကောင်း၊ အပိုင်းနှစ်ဆယ် ပိုင်း၍ လည်းကောင်း၊ တစ်ပိုင်းပိုင်း၌ရှိသော
ရုပ်နာမ်တို့သည် နောက်အပိုင်းများသို့ မလိုက်ကြဘဲ ကုန်ခန်း ပျက်စီးသွား
ခြင်းကို ရှုမှတ်ရသည်။ ဤကဲ့သို့ အချိန်ရှည်အားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စ၊
ဒုက္ခ၊ အနတ္တကို ရှုမှတ်ရပေမည်။

အချိန်တိုအားဖြင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရခြင်းကို မြင်ပုံမှာ အခိုက်
အတန့်ကျကျ ရှုမှတ်စရာ အာရုံများကို ရှုမှတ်နေသော ယောဂီ၌ တမှတ်ပြီး
တမှတ် ပျောက်ကွယ်၍သွားသည်ကို တွေ့မြင်နေရာ၊ တမှတ်ဆိုသော အချိန်တို
၏ အတွင်း၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမှတ်ခြင်းခံရသော ရုပ်အစဉ်တစ်ခု ပျက်စီး
ခြင်းနှင့် ရှုမှတ်သော စိတ်အစဉ်တစ်ခု ပျက်စီးခြင်းကို တွေ့မြင်နေရသည်
ဖြစ်သောကြောင့် အချိန်တိုအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့၏ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရပုံကို
ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အခိုက်အတန့်အားဖြင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရခြင်းကို မြင်ပုံမှာ ရုပ်
တစ်ခု၏ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်-ခဏကို လည်းကောင်း၊ စိတ်တစ်ခု၏ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊
ဘင်-ခဏကို လည်းကောင်း ရှုမှတ်နိုင်သော အလွန်ဉာဏ်ကြီးသည် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး
များ၏ ရှုမှတ်ပုံဖြစ်သည်။ ခဏအားဖြင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရပုံကို ရှုမှတ်ခြင်း
ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို မမြဲပါတကားဟူ၍ လည်း
ကောင်း၊ ဆင်းရဲအတိ ပါတကားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အစိုးမရပါတကားဟူ၍

လည်းကောင်း မြင်သောဉာဏ်ဖြင့် စီးဖြန်းသုံးသပ်၍ နေ့စဉ် ထိုရုပ်နာမ်တို့ အပေါ်၌ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို မြင်လာတော့သည်။

ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို မြင်ပုံမှာ အကြောင်းအကျိုးဆက်၍ မြင်ခြင်း၊ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် မြင်ခြင်း ဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။

အကြောင်းအကျိုးဆက်၍ မြင်ခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိ၏ ကိုယ်အမူ အယာများကို အခိုက်အတန့် ရှုမှတ်၍နေသော ယောဂီ၏ အမြင်၌ လက်ကို ကွေးရာဆန့်ရာတွင် ကွေးချင်သော စိတ်ကြောင့် ကွေးခြင်းရုပ် အကျိုးဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ကွေးချင်သော စိတ်အကြောင်း ရုပ်စံလျှင် ကွေးခြင်း ရုပ်အကျိုး ရုပ်စံသွားသည်ဟူ၍ မြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အခိုက်အတန့်အားဖြင့် မြင်ခြင်းဆိုသည်မှာ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ပုံကို ပဓာနမထားဘဲ၊ အခိုက်အတန့်ကျကျ ရှုမှတ်နေစဉ်၊ တမှတ်ပြီး တမှတ် ဖြစ်ပေါ်ပျက်စီးနေပုံ၊ မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို စိတ်ဝင်စားစွာ ရှုမှတ်၍နေသော ယောဂီ၏ ဉာဏ်ကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဟူ၍ခေါ်သည်။

- ဥဒယဗ္ဗယ = ဥဒယ + ဝယ
- ဥဒယ = ဖြစ်ခြင်း
- ဝယ = ပျက်ခြင်း

ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊

ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ဆိုသည်မှာ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို ရှုမှတ်သော ဉာဏ်ပင်ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း(၁၀)ပါး

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်ခါစ ယောဂီ၏ စိတ်ထဲတွင် တွေ့မြင်လာ တတ်သော အန္တရာယ်များလည်း ရှိသေးသည်။

ထိုအန္တရာယ်များမှာ (၁၀) ပါးဖြစ်သည်။

- ၁။ သြဘာသ .. အလင်းရောင်
- ၂။ ပီတိ .. နှစ်သက်ခြင်း
- ၃။ ပဿဒ္ဓိ .. အေးငြိမ်းခြင်း

- ၄။ အဓိမောက္ခ .. ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အလွန်ယုံကြည်ခြင်း။
- ၅။ ပဂ္ဂဟ .. ချီးမြှောက်ခြင်း၊ အလွန်အားထုတ်ခြင်း။
- ၆။ သုခ .. ချမ်းသာခြင်း။
- ၇။ ဉာဏ .. ဝေဖန်ဉာဏ်များ၍လာခြင်း။
- ၈။ ဥပဋ္ဌာန .. အာရုံအမျိုးမျိုးစိတ်ထဲတွင် ထင်လာခြင်း။
- ၉။ ဥပေက္ခာ .. ထိရောက်စွာ အားမထုတ်ဘဲ လျစ်လျူရှု၍ နေတတ်ခြင်း။
- ၁၀။ နိကန္တိ .. နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်း။

ထိုအန္တရာယ် (၁၀)ပါးကို ဥပက္ခိလေသ (ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း (၁၀)ပါး) ဟုခေါ်သည်။ ဝိပဿနာ ညစ်ညူးခြင်း ဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ် အလင်းရောင်ကို မောဟအမှောင်ဓာတ်က ဝင်၍ ရောယှက်သဖြင့် ညစ်ညူးခြင်းကို ဆိုသည်။

ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် အမှန်ထင်ရှား ရှိနေသော ရုပ်အစစ် နာမ်အစစ် သဘာဝများကို ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းရောင်ဖြင့် ထွန်းလင်း၍ ပြနေစဉ်၊ ပညတ်အာရုံများ ဖြစ်ကြသော အန္တရာယ်(၁၀) ပါးတို့ ဝင်လာတတ်သည်။ ထိုအန္တရာယ် (၁၀) ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသော စိတ်အစဉ်၌ ပရမတ္ထသစ္စာကို မမြင်နိုင်အောင် မောဟအမှောင်ဓာတ်က ဖုံးအုပ် လာသောကြောင့် ထိုမောဟနှင့် တွဲဖက်လျက် အလွန်နှစ်သက်စွဲလမ်းသော လောဘမှောင်၊ ကြောက်လန့်ခြင်း၊ စိတ်တိုခြင်းဖြစ်သော ဒေါသအမှောင်တို့က ဖုံးလွှမ်းသော အားဖြင့် ညစ်ညူးစေသည်။

ဥပက္ခိလေသ

- ဥပ + ကိလေသ
- ဥပ = ကပ်၍
- နီးနီးစပ်စပ်စိတ်၏ အတွင်းဓာတ်မှကပ်၍။
- ကိလေသ = နှိပ်စက်တတ်သောတရား။

ဥပက္ခိလေသ- ဟူသည်မှာ နီးနီးစပ်စပ် စိတ်၏အတွင်းဓာတ်မှကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော တရားဟု အဓိပ္ပါယ်ရလေသည်။

၁။ ဩဘာသ

ဩဘာသ = အလင်းရောင် ဆိုသည်မှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အနုသို့ ရောက်နေသော ယောဂီသည် နေဝန်းသဏ္ဍာန်၊ လဝန်းသဏ္ဍာန် အလင်း ရောင် ကြီးများကို လည်းကောင်း၊ မီးရောင်၊ နေရောင်များကဲ့သို့ အလင်းရောင် များ ဝင်လာသည်ကိုလည်း တွေ့တတ်သည်။

မိမိမျက်စိက အကာအရံများကို ဖောက်ထွင်း၍ အလင်းရောင် မိုး ကောင်ကင်နှင့်ကြယ်နက္ခတ်များကိုလည်း မြင်ရတတ်၏။ ထိုသို့ အစရှိသော ဖြစ်ခြင်းမျိုးသည် ဩဘာသ အန္တရာယ်ဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

၂။ ပီတိ

ပီတိ- (နှစ်သက်ခြင်း) ဆိုသည်မှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အနုပိုင်းသို့ ရောက် ရှိသော ယောဂီသည် အချို့ အချို့သော ဝေဒနာ အကြမ်းစားများကို ကျော်လွန် ခဲ့ပြီး ဖြစ်၍ သက်သာသော အပိုင်းသို့ ရောက်ရှိကာ မိမိအားထုတ် နေရသော အခြင်းအရာကိုပင် နှစ်သက်မြတ်နိုး လာတတ်သည်။ အားထုတ်မှုကို နှစ်သက် ရာမှ ပီတိများ ဆင့်ကာဆင့်ကာ တိုးပြီး၊ တရားဆရာကို ကျေးဇူး တင်ခြင်း၊ တရားကို ထိန်းသိမ်းသယ်ဆောင်ခဲ့သော သံဃာတော်များကို ကျေးဇူး တင်ခြင်း၊ တရားကို ထုတ်ဖော်ဟောကြားသော မြတ်စွာဘုရားကို ကျေးဇူး တင်ခြင်း၊ တရား အားထုတ်ဖြစ်အောင် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သော မိတ်ဆွေ သင်္ဂဟများကို ကျေးဇူး တင်ခြင်း စသဖြင့် နှစ်သက်မှုအရင်းခံနှင့် ကျေးဇူး တင်စရာများကို တွေးတော၍ ဝိပဿနာ အလုပ်ပျက်သောကြောင့် ပီတိသည် အန္တရာယ်တစ်ပါး ဖြစ်ပေသည်။

၃။ ပဿဒ္ဓိ

ပဿဒ္ဓိ- အေးချမ်းခြင်း ဆိုသည်မှာ စိတ်အစဉ်၌ရှိသော စိတ်ပူ စိတ်အိုက်များ ပပျောက်ရုံမျှ အေးချမ်းခြင်းတွင် ရပ်တည်မနေဘဲ၊ လွန်ကဲသော အေးချမ်းခြင်းများကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သော ပဿဒ္ဓိကို ခေါ်သည်။

ပဿဒ္ဓိ ဝင်လာသောအခါ ယောဂီ၏ စိတ်ထဲတွင် အလွန်အေးသော အချက်အလက်များကို တွေ့ရသည်။ ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများသည် အအေးလွန်ကဲလာသကဲ့သို့ တွေ့ရ၏။ အအေးများလွန်းသည့်အတွက် ဖြောင့်မတ်စွာ ထိုင်၍ နေသော ကိုယ်ကာယကို အထက်မှ ဖိလိုက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ရှေ့မှ နောက်မှ တွန်းလိုက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း ထင်ရတတ်သည်။ အချို့သော ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းများကို အဓမ္မိ၍ တစုံတရာရောဂါ ဖြစ်တော့မည်ကဲ့သို့ ထင်ရတတ်၏။ အမှန်မှာ ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတွင် မည်သည့်ရောဂါမျှ ကျရောက်သည်မဟုတ်၊ ပဿဒ္ဓိခေါ်သော အေးချမ်းခြင်း လွန်ကဲလာသည့်အတွက် စိတ်တွင် ထင်ရသော အချက်အလက်မျိုးသာ ဖြစ်သည်။

ပဿဒ္ဓိသည် ယောဂီ၏ စိတ်ကို ထူးဆန်းစွာ အထင်အမြင်မှားစေနိုင်သောကြောင့် အန္တရာယ်တပါးပင် ဖြစ်လေသည်။

၄။ အဓိမောက္ခ

အဓိမောက္ခ - ဆုံးဖြတ်ချက် ကျစေရန် အလွန်ယုံကြည်ခြင်းသည် လည်း အန္တရာယ်တပါးပင် ဖြစ်နိုင်သည်။

အဓိမောက္ခ ဝင်လာသောအခါ ဝိပဿနာ၊ တရားကို အားမထုတ်မိက မတွေ့ဖူးသော ထူးဆန်းသည့် အတွေ့များကို တွေ့ရာတွင် “ယခုငါတွေ့သော အရာသည် မွန်မြတ်သော တရားသဘောဖြစ်သည်” ဟူ၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချပြီး၊ အလွန်ယုံကြည်ခြင်း၊ အလွန်ကြည်ညိုခြင်းများ ဖြစ်၍ နေတတ်သည်။

ဥပမာ- သြဘာသ အလင်းရောင် အန္တရာယ်ဝင်လာလျှင် ထိုအလင်းရောင်ကြီးကို ယခုမှ မြင်ဖူးသည့်အတွက် “တရားအားထုတ်ခြင်းကြောင့် ရရှိလာသော မဂ်တရားထူး ဆိုသည်မှာ ဤအလင်းရောင်ကြီး ဖြစ်သည်” ဟု ယုံကြည်ချက် ပြန်းထန်၍ နေတတ်၏။ ဤအလင်းရောင် ကိုပင် အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က ဖိုလ်တရားထူးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တချို့က နိဗ္ဗာန်တရားထူးဟူ၍ လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ယုံကြည်ချက် ရှိနေတတ်သည်။

ဤနည်းအတူပင် တရားအစစ်အမှန် မဟုတ်သော ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ အစရှိသည့် အန္တရာယ်များကို တရားအစစ်အမှန် ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ချက်၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချနေမိသည့်အတွက် အဓိမောက္ခသည် အန္တရာယ်ဖြစ်ရသည်။

၅။ ပဂ္ဂဟ

ပဂ္ဂဟဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်တိုင် အလွန်အားထုတ်လိုသော ဝီရိယဓာတ်များ ပြင်းထန်၍ လာခြင်းကို ဆိုလိုသည်။

ဝီရိယဓာတ် ပြင်းထန်လွန်းသောအခါ မျှတအောင် အားထုတ်မှုကို ကျော်လွန်၍ အလွန်အကျွန် အားထုတ်ခြင်းများကို ပြုလုပ်တတ်သည်။ လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား-ဟူသော ဣရိယာပုထ်လေးပါးဖြင့် ညီမျှစွာ အားထုတ်မည့် အစားထိုင်ခြင်း တခုတည်းကိုသာ ဇွဲကောင်းကောင်းဖြင့် အလွန်အကျွန် အသုံးပြုခြင်း၊ ကျန်ဣရိယာ ပုထ်သုံးပါးတို့တွင်လည်း တပါးပါးကို အလွန်အကျွန် အသုံးပြုခြင်းများကို ပြုလုပ်တတ်သည်။

ယခု အားထုတ်ဆဲတွင် ဝီရိယကို အသုံးပြုရုံဖြင့် အာမရသေးဘဲ၊ နောင်အခါ အသုံးပြုရန် အစီအစဉ်များကိုပါ ချမှတ်လျက် နေမိတတ်သည်။ နောင်ရေးကို အစီအစဉ်ချ၍ နေသည်နှင့် တပြိုင်နက် ယခုလက်ငင်း ပစ္စုပ္ပန်ကျကျ ရှုမှတ်မှု လုပ်ငန်းမှာ ပျက်ရတော့သည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် လွန်ကဲသော ဝီရိယသည် ပဂ္ဂဟခေါ်သော ဥပက္ကိလေသ အန္တရာယ်တပါး ဖြစ်ရသည်။

၆။ သုခ

သုခ ချမ်းသာခြင်းဆိုသည်မှာ ရိုးရိုးနေစဉ်ကဲ့သို့ မဟုတ်၊ မကြုံစဖူး အလွန်ထူးဆန်းသော ချမ်းသာမှုကို ခံစား၍ နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ကာယ၌ ညောင်းညာ ကိုက်ခဲခြင်းများကို ရှုမှတ်၍ နေစဉ်၊ ကိုက်ခဲနာကျင်သော ဒုက္ခကို ကျော်လွန်၍ ကိုယ်ကာယ၌လည်း ချမ်းသာမှု လွန်ကဲ၍ လာတတ်သည်။ ရှုမှတ်နေသော စိတ်ထဲ၌လည်း လွယ်ကူစွာ ရှုမှတ်နိုင်ခြင်းကို အမှီပြု၍ ချမ်းသာမှုလွန်ကဲ၍ လာတတ်သည်။

ကိုယ်၌ လည်းကောင်း၊ စိတ်၌ လည်းကောင်း လွန်ကဲ၍လာသော ချမ်းသာခြင်းကို ရှုမှတ်နေသော ယောဂီက အားရနှစ်သက်မှု ရှိလှသဖြင့် “ယခု တွေ့နေရသော ချမ်းသာမှုသည် တရားထူးတရားမြတ် ဖြစ်တော့သည်” ဟု အထင်ကြီး၍ ရှေ့သို့ ဆက်လက်ပြီး အားမထုတ်လိုတော့ဘဲ ရပ်စဲလိုက်တတ်သည်။

ဤသို့အားဖြင့် သုခသည် တရားအားထုတ်သော အလုပ်ကို ဖျက်ဆီး နိုင်သော အန္တရာယ်တပါးပင် ဖြစ်ပေသည်။

၇။ ဉာဏ

ဉာဏဆိုသည်မှာ ရှေးကနှင့်မတူ၊ အလွန်ထူးဆန်းသော ဝေဖန် နိုင်စွမ်းရှိသည့် ဉာဏ်များကို ရရှိ၍ လာခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂီသည် အခိုက်အတန့်အားဖြင့် မောဟ ရန်သူကို ဝိပဿနာဉာဏ်က ပယ်ရှားထားသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စ ရန်သူကို ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် တွဲသော ခဏိကသမာဓိက ပယ်ရှားသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ မောဟရန်သူနှင့် ဥဒ္ဓစ္စရန်သူတို့ ခေါင်းပါးနေချိန်တွင် ကွန်မြူး နိုင်သော အသိဉာဏ်လာခွင့် ရသည်။ ထိုအသိဉာဏ်က မိမိ၏ ဖြစ်ရပ် အမျိုးမျိုး ကိုလည်း ဝေဖန်၍ နေတတ်သည်။ သူတပါး၏ ဖြစ်ရပ် အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဝေဖန်၍ နေတတ်သည်။ ထိုဝေဖန်ချက်များသည် တိကျမှန်ကန်သော ဝေဖန် ချက်များသာ အများအားဖြင့် ဖြစ်နေသည်။

ဤမျှ ဝေဖန်နိုင်သည်ကို အားရကျေနပ်ပြီး ရှုမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းကို မလုပ်ဖြစ်တော့ဘဲ၊ တွေးတောဝေဖန်ခြင်း၊ ဝေဖန်နိုင်သော အချက်များကို သူတပါးအား ပြောဟောခြင်း စသော အလုပ်ပိုများကို ဆောင်ရွက်နေသဖြင့် ဝိပဿနာလုပ်ငန်း ပျက်သည့်အတွက် ဉာဏသည် ဥက္ကိလေသတပါးဖြစ်သည်။

၈။ ဥပဋ္ဌာန

အားထုတ်သော ယောဂီသည် မိမိရှုမှတ်သော ဝိပဿနာ အာရုံများကို စိတ်ထဲတွင် ထင်လာစေရန် လွယ်လွယ်ဖြင့် မဖြစ်ပေ။ အထူးမွေးမြူထားသော သတိတရားဖြင့် အလွန်ကြိုးစားမှသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ သူ၏ ကြိုးစားချက်အရ သတိအားကောင်း၍ ရှေးကတွေ့ကြုံခဲ့ဖူးသော အဖြစ်အပျက် အဟောင်းအမြင်း တို့သည် စိတ်ထဲတွင် ထင်လင်းစွာ ပေါ်လာတတ်၏။ တရားအားထုတ်နေစဉ် ပင် သုံးလေးနှစ်အရွယ် ငယ်စဉ်က အတွေ့အကြုံများကို ယခုဖြစ်နေရဘိသကဲ့ သို့ ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရပေသည်။

ထိုကဲ့သို့ ပတ်ဝန်းကျင်အာရုံများသည် စိတ်ထဲတွင် လွယ်ကူစွာ ထင်၍ ထင်၍ လာသောအခါ ထိုအာရုံများ၏ နောက်သို့ လိုက်၍ နေရသည့် အတွက်

ဝိပဿနာ ရှုမှတ်မှုလုပ်ငန်း ပျက်ကွက်သဖြင့် ဥပဋ္ဌာနသည်လည်း ဥပက္ကိလေသ တပါးပင်ဖြစ်သည်။

၉။ ဥပေက္ခာ

ဥပေက္ခာဆိုသည်မှာ လွန်စွာ အားထုတ်ခြင်းလည်း မရှိ၊ လုံးဝ အားမ ထုတ်ဘဲနေသည်လည်း မဟုတ်၊ အလယ်အလတ်အားဖြင့် အားထုတ်၍ နေ နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အလယ်အလတ် အားထုတ်နိုင်ခြင်းသည် တတြမဇ္ဈတ္တတာ ဥပေက္ခာ ဖြစ်သည်။

အားထုတ်စယောဂီမှာ ကိုယ်ကာယတွင် နာကျင်သော ခံစားမှုကို တွေ့တတ်သည်။ ဒုက္ခဒေါမဿာနံ အတ္ထင်္ဂမာယ-ဆိုသည်အတိုင်း ရှုမှတ်ချက် အားကောင်းလာသော အခါ ကိုယ်ကာယတွင် နာကျင်သော ခံစားချက်များ ပျောက်ကွယ်ရုံမက ချမ်းသာသော ခံစားမှုများကိုပါ တွေ့ရှိလာတတ်သည်။ ထိုထက်ပို၍ ရှုမှတ်ချက် အားကောင်းလာသောအခါ ချမ်းသာသော ခံစားမှု ပျောက်ကွယ်၍ အလယ်အလတ်ခံစားမှုနှင့် တွေ့ကြုံနေတတ်သည်။ အလယ် အလတ်ခံစားမှုဟူသည် ဆင်းရဲသော ခံစားမှုလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာသော ခံစားမှုလည်း မဟုတ်ပေ။ ထိုအလယ်အလတ် ခံစားမှုသည် ဝေဒနာဥပေက္ခာ ဖြစ်သည်။

ထိုဥပေက္ခာသည် အားထုတ်လျက် ရင့်သန်ရာမှ ပေါ်ပေါက်လာသည် ဖြစ်၍ ငြိမ်သက်အေးချမ်းသော သဘောရှိသည်။ ဥပေက္ခာ၏ ငြိမ်သက် အေးချမ်းမှုကို တွေ့သော ယောဂီသည် ဤကဲ့သို့ ငြိမ်သက်မှုမျိုးကို ယခုမှတွေ့ ရသောကြောင့် “ဤအရာသည် တရားထူးဖြစ်သည်”ဟု ထင်မှတ်ကာ ရှေ့သို့ ဆက်၍ အားမထုတ်တော့ဘဲ ရပ်စဲ၍ နေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပေက္ခာသည် လည်း ဥပက္ကိလေသတပါးဖြစ်သည်။

အထက်ပါ ဩဘာသမှ ဥပေက္ခာ အထိ (၉) ပါးသော အချက်အလက် များကို ယခင်က မကြုံဖူးသည့်အတွက် “ငါသည် တရားထူးကို ရလေပြီဟူ၍ လည်းကောင်း၊ တစုံတရာ အမှောင့်ပယောဂ၊ အနှောင့်အယှက်များ ဝင်လာ သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း ထင်မှတ်ပြီး လက်ရှိအားထုတ်မှု လုပ်ငန်းသည် ပျက်ကွက်နေတတ်သည်။”

၁၀။ နိကန္တိ

နိကန္တိဆိုသည်မှာ အထက်ပါ အချက်အလက်များတွင် နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းသော အချက်အလက်များကို တွေ့ရှိသောအခါ နှစ်သက်စွဲလမ်း၍ နေခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ တစ်စုံတစ်ရာကို နှစ်သက်၍ နေလျှင် အမှတ်ပျက် နိုင်သည့် အတွက်၊ ဤ နိကန္တိသည်လည်း ဝိပဿနာလမ်းစဉ်၏ အန္တရာယ်တခု ဖြစ်နိုင် သည်။

နိကန္တိနှင့် ပီတိတို့မှာ တူညီဟန် ရှိသည်။ သို့သော် ပီတိမှာ တွေ့ကြုံ သော အာရုံများပေါ်၌ နှစ်သက်ရွှင်လန်းရုံမျှ ဖြစ်သည်။ နိကန္တိမှာ ထိုအာရုံများကို နှစ်သက်ရုံမက တစ်မိမိမိမိ စွဲလမ်း၍ နေခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ တရားကိုယ်ကို ကြည့်လျှင်လည်း ပီတိမှာ ပီတိစေတသိက်ဖြစ်၍ နိကန္တိမှာ လောဘစေတသိက် ဖြစ်နေသည်။

ရုပ်နာမ်၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှု၍ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်အနုသို့ ရောက်ရှိနေ သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်မှာ အထက်ပါ ဥပက္ကိလေသတရား (၁၀) ပါးမှ တပါးသော် လည်းကောင်း၊ နှစ်ပါး၊ သုံးပါးစသည်သော် လည်းကောင်း တွေ့တတ်သည်။ ထိုယောဂီသည် ဩဘာသစသော ဥပက္ကိလေသများကို ယခုမှ အထူးအဆန်း တွေ့ရသည့်အတွက် နှစ်သက်သာယာ၍ နေမိလျှင် ဝိပဿနာလုပ်ငန်း ပျက်စီး ၍ ရိုးရိုးနဂိုစိတ်များသို့ ပြန်၍ ရောက်ရှိလာနိုင်သည်။

ဩဘာသစသော အထူးအဆန်းများကို တွေ့သော်လည်း ရှုမှတ်မြဲ လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း နဂိုရှုနေကျ မှတ်အာရုံ မှတ်စိတ်များကို အလေးပြု၍ ရှုမှတ်သွားသော ယောဂီမှာ ဩဘာသစသော ဥပက္ကိလေသများသည် ပြန်၍ ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်။ ။

ဥပက္ကိလေသများ ပျောက်ကွယ်သွားပြီးနောက် မှတ်အာရုံ၊ မှတ်စိတ် များကို တိတိကျကျ ရှုမှတ်နေသော ယောဂီမှာ မှတ်အာရုံ ရုပ်တရား များနှင့် မှတ်စိတ် နာမ်တရားတို့သည် တသုတ်ပြီးတသုတ်၊ တကြိမ်ပြီး တကြိမ်၊ တချက်ပြီးတချက်- အခိုက်အတန့်ကျကျ ပေါ်လာခြင်းနှင့် ပျောက်သွားခြင်းကို ပြတ်သားစွာ တွေ့နိုင်တော့၏။ ပေါ်လာမှုကို တွေ့ခြင်းသည် ဥဒယ - ခေါ်သည့် ဖြစ်ခြင်းကိုမြင်သော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ပျောက်သွားမှုကို တွေ့ခြင်းသည် ဝယခေါ် သည့် ပျက်ခြင်းကိုမြင်သော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။

ဥပမာ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အဆင့်တွင် ကျင့်နေသော ယောဂီသည် ရှုမှတ်စရာအာရုံဖြစ်သော ရုပ်တရားများ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းနှင့် ပျက်စီးခြင်းကို ကြည့်ရှု၍ နေသည်။ ကြည့်ရှုပုံမှာ ရှုမှတ်ဆဲခဏတွင် ဉာဏ်၌ အာရုံတခု ပေါ်လာလျှင် ပေါ်လာသည်ဟု သိလိုက်၏။ ထိုအာရုံပြန်၍ ပျောက်သွားလျှင် ပျောက်သွားသည်ဟု သိလိုက်၏။ ပေါ်လာသည်ကိုသိသော ဉာဏ်သည် ဥဒယ-ခေါ်သော ဖြစ်ခြင်းကိုသိသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ပျောက်သွားခြင်းကို သိသော ဉာဏ်သည် ဝယ-ခေါ်သော ပျက်ခြင်းကို သိသောဉာဏ် ဖြစ်သည်။ ထိုဉာဏ် နှစ်ပါးသည် အမှန်အားဖြင့် အင် အားချင်း ခြားနားလောက်အောင် ကွဲပြားမှုမရှိ သည့်အတွက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟူ၍ တပေါင်းတည်း ခေါ်ဆို ထားရသည်။

ထိုယောဂီသည် ရှုမှတ်ဆဲ အာရုံတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ပျောက်ကွယ်ခြင်း ကို အထူးဂရုစိုက်၍ ရှုမှတ်နေစဉ် ဖြစ်ပေါ်ပြီး ပျောက်ကွယ်သွားသော အာရုံ များကို ရှုမှတ်နေသော စိတ်ချက်ကလေးများကလည်း ထိုအာရုံများ၏ နောက်သို့ တပါတည်း လိုက်ပါ၍ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်ကိုထပ်၍ တွေ့ ရှိပြန်သည်။ ဤသို့ တွေ့ခြင်းသည် နာမ်တရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို တွေ့သော အချက်ပင် ဖြစ်သည်။

ရုပ်အာရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ ရှုမှတ်စိတ် နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို လည်းကောင်း ပိုင်နိုင်စွာ တွေ့ရှိနေသော ယောဂီသည် ဖြစ်ခြင်းထက် ပျက်ခြင်းကို ပို၍ စိတ်ဝင်စားလာ လိမ့်မည်။ ထိုအခါ စိတ်ဓာတ်၏ အလိုအလျောက် ဖြစ်ခြင်းကို တစတစလွှတ်၍ ပျက်ခြင်းကိုသာ စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုမှတ်လာလိမ့်မည်။ ဖြစ်ခြင်းကို အာရုံမပြုဘဲ၊ ပျက်ခြင်းကိုသာ အာရုံပြု၍ ရှုမှတ်နေသောဉာဏ်ကို ဘင်္ဂဉာဏ်ဟုခေါ်သည်။

ဤသို့အားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ အစဉ်အတိုင်း အလို အလျောက် တက်သွားစေရန် ကျင့်သုံးရမည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်နေသော ယောဂီသည် ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ ရောက်စေရန် မကျင့်သုံးဘဲ ကျော်ခုန်၍ မုစွဲတုကမျတာဉာဏ်ကို ကျင့်သုံးမိလျှင် ဝိပဿနာ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ မရောက်ဘဲ၊ အောက်သို့သာ ပြန်ကျ လာမည် ဖြစ်သည်။

ကျင့်သုံးပုံ

တရားအားထုတ်သော ယောဂီသည် သီလကို ကောင်းမွန်စွာ ဆောက်တည်ပြီး ဆိတ်ငြိမ်ရာ အရပ်မှာနေ၍ ဝိပဿနာတရားကို အားထုတ်သောအခါ ဝိသုဒ္ဓိ အဆင့်ဆင့်အားဖြင့် တိုးတက်၍ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်အဆင့်တွင် ထိုယောဂီ၏ အမြင်သည် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းကို တွေ့မြင်တော့သည်။

ဤ၌ ရုပ်ဆိုသည်မှာ ထိုယောဂီရှုမှတ်တိုင်း သူ၏ကိုယ်ကာယတွင် တွေ့မြင်နေရသော မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နှာမှု၊ စားမှု၊ တွေ့ထိမှုများသည် အခိုက်အတန့်ကျကျ ရုပ်တရားများပင် ဖြစ်သည်။ ထိုရုပ်တရားများကို အခိုက်အတန့်ကျကျ ရှုမှတ်၍ ရှုမှတ်၍ နေသော သိ၍သိ၍ နေသော စိတ်တရားများသည် နာမ်တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ရှုမှတ်စရာအာရုံ ရုပ်တရားများကလည်း မှတ်၍ ကြည့်တိုင်း ကြည့်တိုင်း တွေ့ပြီးလျှင် ပျောက်သွားသည်ကို မြင်နေရ၏။ သိ၍ သိ၍ နေသော စိတ်ကလေးများကလည်း သိပြီးပျောက်သွားသည်ကို မြင်နေရ၏။

ဤကဲ့သို့ တွေ့ပြီး ပျောက်၊ သိပြီး ပျောက် ဖြစ်နေသော သဘောတရားတို့သည် ဥဒယဗ္ဗယ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘောတရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို မြင်သောဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်၏။ ထိုယောဂီသည် “ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ငါမြင်ပြီ၊ ထိုရုပ်နာမ်တို့မှလွတ်၍ မဂ်ဖိုလ်ရအောင် အမြန်နည်းဖြင့် ဖြတ်လမ်းကကျင့်မည်” ဟု သဘောထား၍ သူတွေ့နေသော ရုပ်နာမ်ကျင့်စဉ်သည် အစဉ်ပျက်၍ ကျော်တက်သွားသည်အတွက် အောက်သို့ပြန်ကျကာ ဝိပဿနာ စိတ်မဟုတ်မှု၍ နဂိုစိတ်များသာ ပေါ်ပေါက်လာတော့သည်။

ဤသို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် မဂ်ဖိုလ်ကို လိုလားသော ယောဂီသည် ဉာဏ်စဉ်အတိုင်းသာ သူ့အလိုအလျောက် တက်သွားအောင်၊ စိတ်ရှည်ရှည် ဇွဲကောင်းကောင်းဖြင့် အားထုတ်သင့်ပေသည်။ ဤကဲ့သို့ အားထုတ်လျှင် ထိုယောဂီ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အပြည့်အဝ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်မည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပေသည်။

အပြည့်အဝ ရင့်ကျက်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ဆိုသည်မှာ သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်အရင့်ပိုင်းနှင့် အနုလောမဉာဏ် အဆင့်ကို ဆိုသည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရ တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ခြင်းနှင့် မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ အစိုးမရခြင်းကို အထူးဂရုစိုက်၍ ရှုမှတ်နေရန် မလိုတော့ဘဲ၊ မှတ်အာရုံနှင့် မှတ်စိတ် အစဉ်အဆက်ကို အလွယ်တကူဖြင့် လျစ်လျူပြုလျက် ကြည့်ရှုနိုင်သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

စာအရေးအသား လေ့ကျင့်သော လူငယ်သည်လေ့ကျင့်စဉ် အလွန်ဂရုစိုက်၍ ရေးရ၏။ သို့သော် စာလုံးမှာ မကောင်းမွန်သေးပေ။ စာအရေးအသား လေ့ကျင့်ခန်း ကောင်းမွန်လာသောအခါ အလွန်ဂရုမစိုက်ဘဲ ရေးနိုင်၏။ စာလုံးများလည်း ပို၍ ကောင်းလာသည်။ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် ကျွမ်းကျင်ပြီးသောအခါ၊ စာရေးမှုကို လျစ်လျူပြုလျက်၊ ဂရုမစိုက်မှု၍ လွယ်လွယ်ဖြင့် ရေးသားနိုင်သည်။ စာလုံးမှာ အကောင်းဆုံး ဖြစ်နေသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း သင်္ခါရတရားများကို ကြိုးစား၍ မရှုမှတ်ဘဲ လျစ်လျူပြု၍ ရှုမှတ်ခြင်းဖြင့် အလွန်ပြတ်သားစွာ တွေ့မြင်နိုင် သောဉာဏ် ဖြစ်သည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တွင် အနုပိုင်း၊ အရင့်ပိုင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ အနုပိုင်းမှာ ရင့်ကျက်ခြင်း နည်းပါးသေးသည့်အတွက် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အထွတ်အထိပ်ဟူ၍ မဆိုနိုင်သေးပေ။ အရင့်ပိုင်းမှာမူကား ရင့်ကျက်သည့်အတွက် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အထွတ်အထိပ် ဟူ၍ ဆိုနိုင်ပေသည်။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အရင့်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်နောက် သို့ပြန်၍ မဆုတ်တော့ဘဲ မဂ်ဇော ဖိုလ်ဇောထံသို့ တဖြောင့်တည်း သွားလေတော့သည်။

ထို့ကြောင့် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ် နှစ်ပါးကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဟုခေါ်ဆိုသည်။

- ဝုဋ္ဌာန -- ထ၍
- ဂါမိနီ -- သွားတော့မည်။
- ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ -- ပုထုဇဉ်၏ ဘဝထဲမှာ လဲလျောင်းနေရာမှ ထ၍၊ အရိယာ ဘဝသို့ ကူးပြောင်းသွားတော့မည်။

မဂ်ဝီထိစဉ်ထဲတွင် ပရိကံ၊ ဥပစာရ၊ အနုလောမကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဟူခေါ်သည်။ (မဂ်ဝီထိစဉ် အကျယ်အကြောင်းကို ဝီထိပိုင်းတွင် ဖော်ပြထား ပါသည်။) ပရိကံ၊ ဥပစာရ၊ အနုလောမအချိန်တွင် အရိယာ မဟုတ်သေးပေ။ ပုထုဇဉ်သာ ဖြစ်သေးသည်။ မဂ်အချိန်ကျမှ အရိယာဖြစ်သည်။ ပုထုဇဉ်ဘဝမှ ထ၍၊ အရိယာဘဝသို့သွားအံ့ဆဲဆဲ အခြေသို့ ရောက်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ် ကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်။

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ဂေါတြဘူစိတ်ဖြစ် ပေါ်လာသည်။ ထိုဂေါတြဘူစိတ်သည် ပုထုဇဉ်၏ဘဝ သံသရာကို အပြီးသတ် သော ပုထုဇဉ်အနွယ်ဖြတ်ခြင်း ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့အပြင် ဂေါတြဘူ စိတ်သည် အရိယာအနွယ်ကို တိုးပွားစေရန်လည်း ဆောင်ရွက်ပေး သည်။

မဂ်ကိစ္စ(၄)ချက်

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရကို အစွမ်းကုန် ဆင်ခြင် သည်။ ယင်းနောက် ဖြစ်ပေါ်သော ဂေါတြဘူစိတ်သည် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရကို မဆင်ခြင်တော့ဘဲ နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ လှည့်၍ ဆင်ခြင်သည်။ ထိုဂေါတြဘူစိတ်၏ အခြား မဲ့၌ မဂ်ဇော ကျလာတော့သည်။ မဂ်ဇော ကျချိန်မှစ၍ နောင်သံသရာ တလျှောက်လုံး အရိယာဘဝဖြင့် တည်တော့သည်။

မဂ်ဇောဟုခေါ်သော စိတ်သည် ကိစ္စလေးချက်ကို တပြိုင်နက်တည်း ပြီးအောင် ဆောင်ရွက်သည်။

ဆောင်ရွက်ပုံမှာ

ဒုက္ခသစ္စာကို အပြည့်အစုံသိခြင်း ကိစ္စ၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်း ကိစ္စ၊ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း ကိစ္စ၊ မဂ္ဂသစ္စာကို တိုးပွားအောင်ပြု လုပ်သောကိစ္စ၊ ထိုလေးပါးကို ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုကိစ္စလေးပါးကို ဆောင် ရွက်ရာတွင် နိဗ္ဗာန်ကို တည့်တည့်အာရုံပြု ဆောင်ရွက်သည်။ ကျန်ကိစ္စသုံးပါး ကို အာရုံအထူး မပြုဘဲ၊ အလိုအလျောက်ပြီးအောင် ဆောင်ရွက်သည်။

ထိုမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည်မှ နောက်၌ နှစ်ကြိမ်သော် လည်းကောင်း၊ သုံးကြိမ်သော် လည်းကောင်း ဖိုလ်စိတ်များ ဆက်၍ ဖြစ်လာသည်။

ဖိုလ်စိတ်နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ခြင်းနှင့် သုံးကြိမ်ဖြစ်ခြင်း၏ ခြားနားချက်

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာခေါ်သော အနုလောမဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိစဉ်က ထိုအနုလောမဉာဏ်သည် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟူ၍ သုံးကြိမ်ဖြစ်ခဲ့သူမှာ မဂ်နောင်ဖိုလ်ဇော နှစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ရတော့သည်။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာခေါ်သော အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်စဉ်က ဥပစာ၊ အနုလုံဟူ၍ အနုလောမဉာဏ်နှစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ခဲ့သူမှာ မဂ်နောင် ဖိုလ်ဇော သုံးကြိမ် ဖြစ်နိုင်သေးသည်။

မဂ်နောင်ဖိုလ်ဇော နှစ်ကြိမ်ဖြစ်စေ၊ သုံးကြိမ်ဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ပြီးနောက်၊ မူလဘဝင် စိတ်အစဉ်သို့ ပြန်၍ ကျရောက်တော့သည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြစ်ပုံ

မဂ်ဇော ကျချိန်မှစ၍ ထိုသူသည် ပုထုဇဉ် မဟုတ်တော့ပေ။ အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည် ရခါစ မဂ်ဇော ဖိုလ်ဇောတို့၏ နောက်၌ ဘဝင်ကျပြီး၍၊ တဖန် ဘဝင်အစဉ်ကို ရပ်တန့်ပြီး မိမိ၏ တရား ထူးများကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်သည်၊ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးသည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာ

- ပဋိ + ဝေက္ခဏာ
- ပဋိ = တဖန်၊ ပြန်၍၊
- ဝေက္ခဏာ = ဆင်ခြင်ခြင်း၊
- = ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်း၊
- ပစ္စဝေက္ခဏာ = တဖန်ပြန်၍ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခြင်း၊

ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်ဟူသည်မှာ ပြန်၍ကြည့်ရှုဆင်ခြင် စစ်ဆေးသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၅)ပါး

- ၁။ ရပြီးသောမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊
- ၂။ ရပြီးသော ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊
- ၃။ မျက်မှောက်ပြုဖူးသော နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊
- ၄။ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊
- ၅။ ကျန်သေးသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်၊

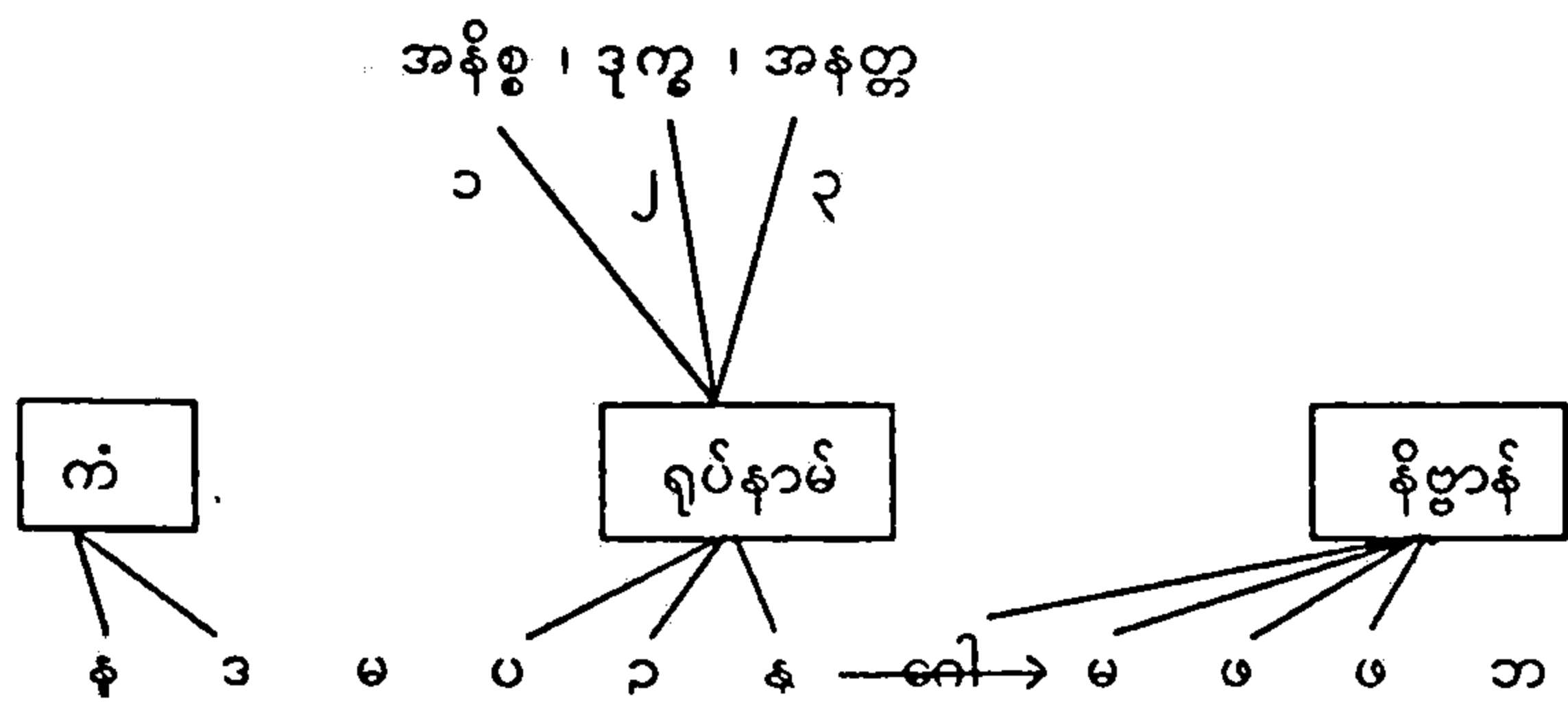
အထက်ပါ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် (၅)ပါးတို့တွင် (၁)၊ (၂)၊ (၃)၊ ဉာဏ် (၃)ပါးတို့သည် မဂ်ရဖူသုတိုင်း ဖြစ်ရမည့် ဓမ္မတာ ရှိသည်။ (၄)နှင့် (၅)၊ ဉာဏ်(၂)ပါးသည် တမဂ်နှင့် တမဂ်အချိန်မကြာဘဲ၊ ဆက်၍ တက်သွားသူများ အတွက် မဖြစ်ဘဲလည်း ရှိနိုင်သည်။ တမဂ်နှင့် တမဂ် မနီးစပ်ဘဲ၊ ရက်၊ လ၊ နှစ်၊ ဘဝအားဖြင့် ကွာခြားနေသူများမှာမူကား ကိလေသာကို ဆင်ခြင်သော (၄)နှင့် (၅)ဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ရမိ ဓမ္မတာရှိလေသည်။

သီလဝိသုဒ္ဓိမှ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိအထိ ဝိသုဒ္ဓိ(၇)ပါးကို ရေးသားဖော် ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

ဝိသုဒ္ဓိ (၇)ပါးရှိရာတွင် အခြေခံ သီလဝိသုဒ္ဓိကို အစပြု၍ အစဉ် အတိုင်း ဝိသုဒ္ဓိများကို ကျင့်သုံးရမည်။ သီလဝိသုဒ္ဓိမှ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတိုင်အောင် (၆)ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိတို့သည် လောကီတရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိသည်ကား လောကုတ္တရာတရားများ ဖြစ်သည်။ ဉာဏ ဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသည် မဂ်ဉာဏ်လေးပါးပင်ဖြစ်သည်။ လောကီဝိသုဒ္ဓိ (၆)ပါးကို အချိုးကျကျ သုံးနိုင်ခဲ့လျှင် လောကုတ္တရာဝိသုဒ္ဓိခေါ်သော မဂ်ဉာဏ်ကို ရမည် မှာ မလွဲပေ။

ဝိမောက္ခဘောဒ

- ဝိမောက္ခ + ဘောဒ
- ဝိမောက္ခ .. လွတ်မြောက်ခြင်း၊
- ဘောဒ .. အမျိုးအစား၊ ကွဲပြားခြင်း၊
- ဝိမောက္ခဘောဒ .. လွတ်မြောက်ခြင်း အမျိုးအစားကို ပြဆိုသောအခန်း၊

၁။အနိစ္စတရား	၁။ ဒုက္ခတရား	၁။ အနတ္တတရား .. ရုပ်နာမ်
၂။အနိစ္စတရားလက္ခဏာ	၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာ	၂။အနတ္တလက္ခဏာ..အခြင်းအရာ။
၃။အနိစ္စဝိပဿနာဉာဏ်	၃။ ဒုက္ခဝိပဿနာဉာဏ်	၃။ အနတ္တဝိပဿနာဉာဏ်- ဝိပ
၄။အနိမိတ္တာနုပဿနာ	၄။ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ	၄။ သုညတာနုပဿနာ- သာနာ
၅။အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခ	၅။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခ	၅။ သုညတဝိမောက္ခမုခ - ဉာဏ်
၆။အနိမိတ္တဝိမောက္ခ	၆။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ	၆။ သုညတဝိမောက္ခ .. မဂ်ဉာဏ်
၇။အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်	၇။ အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်	၇။ သုညတနိဗ္ဗာန် - ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်

၁။ အနိစ္စ၊ဒုက္ခ၊အနတ္တတရား

အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားဆိုသည်မှာ တရားကိုယ် (အထည်ကိုယ်) အားဖြင့် ရုပ်တရားနှင့်စိတ်၊ စေတသိက်ခေါ်သော နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။

တခုတခုသော ရုပ်ခါတ်မှာသော် လည်းကောင်း၊ တခုတခုသော နာမ်ခါတ်မှာသော် လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်စီးပျောက်ကွယ် သွားတတ်သော အခြင်းအရာသည် ရှိသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို အနိစ္စလက္ခဏာဟု ခေါ်သည်။

ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်စီးတတ်သော သဘောတရားများ၌ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့က နှိပ်စက်ထားသောကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲသော အခြင်းအရာသည် ရှိသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို ဒုက္ခလက္ခဏာ ဟုခေါ်သည်။

ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘောတရားကို မပျက်စီးဘဲ ရုပ်တည်နေစေရန် ထိန်းသိမ်း၍ မရ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့၏ နှိပ်စက်ခြင်းကို ခံနေရသောကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲနေသော သဘောတရားများကို မပင်ပန်း မဆင်းရဲစေရန် ထိန်းသိမ်း၍ မရသော အခြင်းအရာသည် ရှိ၏။ ထိုအခြင်းအရာကို အနတ္တလက္ခဏာ ဟု ခေါ်သည်။

ဤသို့အားဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ တို့၏ တည်ကိန်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စတရား၊ ဒုက္ခတရား၊ အနတ္တတရားဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

၂။ လက္ခဏာ (၃) ပါး

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အထူးဂရုစိုက်၍ ကြည့်ရသောအခါ ထိုရုပ်နာမ် တရားများထဲ၌ အမှန်တည်ရှိနေသော လက္ခဏာ (၃) ပါး၊ (အခြင်းအရာ ၃ - ပါး) တို့မှာ အနိစ္စလက္ခဏာ (မမြဲသော အခြင်းအရာ)၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ (ပင်ပန်းဆင်းရဲသော အခြင်းအရာ)၊ အနတ္တလက္ခဏာ (အစိုးမရ၊ ထိန်းသိမ်း၍ မရသော အခြင်းအရာ) တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုလက္ခဏာ (၃) ပါးကိုမြင်အောင် ကြည့်လိုသော သူသည် ထို လက္ခဏာတို့ ၏တည်ကိန်းရာ ရုပ်တရားနာမ်တရားကို မြင်အောင် ကြည့်ရ မည်။ ရုပ်တရား နာမ်တရားကို မြင်မှ လက္ခဏာ (၃) ပါးကို မြင်မည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လက္ခဏာ (၃) ပါးသည် ရုပ်တရားနာမ်တရား၏ အပြင်ဘက်မှာ မရှိဘဲ၊ ရုပ်တရား နာမ်တရားတွင်သာ ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

၃။ ဝိပဿနာဉာဏ် (၃) ပါး

ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နှင့် တွေ့ပြီးနောက် အထူးဂရု စိုက်၍ ရှုနေသူသည် ထိုရုပ်တရား နာမ်တရားထဲ၌ ရှိသော အနိစ္စလက္ခဏာ မမြဲသော အခြင်းအရာကို မြင်လာလိမ့်မည်။ တခါတရံ ဒုက္ခလက္ခဏာပင်ပန်း ဆင်းရဲသော အခြင်းအရာကို မြင်၍ တခါတရံ အနတ္တလက္ခဏာ အစိုးမရ ထိန်းသိမ်း၍ မရသော အခြင်းအရာကို မြင်လာလိမ့်မည်။

လက္ခဏာ (၃) ပါးရှိရာတွင် တပါးကို ပိုင်နိုင်စွာ မြင်သောအခါ ကျန်နှစ်ပါးကိုလည်း ပိုင်နိုင်စွာ မြင်နိုင်တော့သည်။ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာများကို ပိုင်နိုင်စွာ မြင်သောဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ရုပ်တရား နာမ်တရားကို အထူးဂရုစိုက်၍ ကြည့်ရှုနေရာမှ၊ မှန်ကန်၍ အမျိုးမျိုးမြင်သော ဉာဏ်ဖြစ်လာသည်။ အမျိုးမျိုးမြင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ရုပ် တရား နာမ်တရားကို ကြည့်ရှုနေစဉ် ရံခါအနိစ္စမျိုးကို မြင်၍၊ ရံခါဒုက္ခမျိုးကို မြင်ကာ၊ ရံခါအနတ္တမျိုးကို မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

၄။ အနုပဿနာဉာဏ်(၃) ပါး

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာများကို

အစဉ်တစိုက် စိတ်ဝင်စားစွာ တွေ့မြင်နေသော ဉာဏ်ကို အနုပဿနာဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်။

အနု + ပဿနာ

အနု = အစဉ်သဖြင့်

ပဿနာ = မြင်ခြင်း၊ ရှုခြင်း

အနုပဿနာ = အစဉ်သဖြင့် ရှုမြင်နေသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။

အနိစ္စလက္ခဏာကို အစဉ်တစိုက် ကြည့်ရှုနေသော ဉာဏ်သည် အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခလက္ခဏာကို ကြည့်ရှုသော ဉာဏ် သည် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်သည်။

၅။ ဝိမောက္ခမုခ (၃) ပါး

ရုပ်နာမ်တို့၏အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာတို့ကို ပြောင်းလဲကာ ကြုံကြိုက်သည့်အလိုက် ကြည့်ရှုနေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်မှာ အနုပဿနာ ဉာဏ်သည်လည်း ပြောင်းလဲကာ ကြုံကြိုက်သည့် အလိုက် ဖြစ်နေတော့ သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်နေခဲ့ရာမှ အသိဉာဏ် ရင့်ကျက်ပြီး၊ သံသရာဝဋ် ဒုက္ခအတွင်း က ထွက်ခွင့်ရစေရန် ပွင့်လင်းသော ဉာဏ်တည်းဟူသော တံခါး ဖြစ်ပေါ်လာ သည်။ ထိုဉာဏ်တံခါးကို ဝိမောက္ခမုခဟု ခေါ်သည်။

ဝိမောက္ခ	+	မုခ
ဝိမောက္ခ	=	လွတ်မြောက်ခြင်း
မုခ	=	တံခါးဝ

ဤဝိမောက္ခမုခသည် ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စကို ရှုမြင်နေစဉ် မှာလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ယင်းကို အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခ ဟူ၍ခေါ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဒုက္ခကို ရှုမြင်နေစဉ်မှာလည်း ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ယင်းကို အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ မုခဟူ၍ ခေါ်သည်။ ရုပ်နာမ်တို့၏ အနတ္တကို ရှုမြင်နေစဉ်မှာလည်း ဖြစ်လာ နိုင်သည်။ ယင်းကို သုညတဝိမောက္ခမုခဟူ၍ ခေါ်သည်။

၆။ ဝိမောက္ခ(၃)ပါး

ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ အနတ္တလက္ခဏာ တို့တွင်-စိတ်ထဲ၌ ထင်လာရာတစ်ခုခုကို စူးစိုက်စွာ ကြည့်ရှုနေစဉ် သံသရာ

ဝဋ်မှ လွတ်ထွက်နိုင်ရန်၊ ဉာဏ်တည်းဟူသော တံခါးဝ ပေါ်လာပြီးနောက် ၊
ထိုယောဂီ၏ စိတ်သည် သံသရာဝဋ်မှ လွတ်လေတော့သည်။

သံသရာဝဋ် ဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ပျက်နေခြင်း
ကို ဆိုသည်။ သံသရာဝဋ်မှ လွတ်သော စိတ်ဆိုသည်မှာ မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်
ကို ဆိုသည်။

မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်နေသော၊ ဖြစ်ခြင်း
ပျက်ခြင်း ငြိမ်းအေးသည် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ လှည့်၍ အာရုံပြုကြသည်။

ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်ကို အာရုံပြုနေရာမှ ထိုအာရုံများကို လွတ်ပြီး နိဗ္ဗာန်
ဘက်သို့ လှည့်ပြီး အာရုံပြုလိုက်ခြင်းကိုပင် သံသရာဝဋ်မှ လွတ်သည်ဟု ဆိုရ
ပေသည်။

နိဗ္ဗာန်

နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့လှည့်၍ အာရုံပြုခြင်းဆိုရာ၌၊ နိဗ္ဗာန်ဆိုသည်မှာ-
ဒေသငြိမ်းသော ထူးခြားသည့် ဓာတ်တခုဖြစ်သည်။ ထိုနိဗ္ဗာန်ဓာတ်သည်
တဏှာမှ ထွက်သောဓာတ်၊ တဏှာအကြွင်းမဲ့ ချုပ်သောဓာတ် ဖြစ်သော
ကြောင့် တဏှာရှိသေးသူတို့ တွေ့ရသော အပူအလောင်မှန်သမျှ တဏှာ
မရှိသောအခါ ဒေသွားသောဓာတ်ထူး ဖြစ်သည်။ တဏှာရှိသေးသူတို့ တွေ့ကြုံ
ခံစားနေရသော ပင်ပန်းနွမ်းနယ်မှု မှန်သမျှသည် တဏှာမရှိသောအခါ ဧငြိမ်း
သွားသည်။

သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်

တဏှာ အပြည့်အဝရှိသော ပုထုဇဉ်၌ နိဗ္ဗာန်ကို တွေ့ခြင်း မရှိသေး
ပေ။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိနှင့်တွဲသော တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်
ဖျောက်လိုက်ပြီး၊ အခြားတဏှာကိုလည်း အပါယ်သို့ ရောက်စေနိုင်သော
စွမ်းရည်ကို ပယ်ဖျောက်လိုက်ပေသည် ။ ထို့ကြောင့် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည်
ပယ်ဖျောက်ပြီးသော တဏှာနှင့် ပတ်သက်သမျှ အပူအလောင်များ၊ ပင်ပန်း
နွမ်းနယ်မှုများ ဧငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ်ကို မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့မြင် ထားလေသည်။

သို့သော် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်တွေ့သော နိဗ္ဗာန်သည် အချို့သော
တဏှာနှင့် အချို့သော ကိလေသာ ရုပ်နာမ်တို့ အကြွင်းအကျန် ရှိနေသေး
သောကြောင့် သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ပင် သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် တို့တွေ့သော နိဗ္ဗာန်သည်လည်း သဥပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ပင် ဖြစ်သည်။

အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်

ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာအသစ်ဘက်ကို ကြည်လျှင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ တွေ့သော နိဗ္ဗာန်သည် တဏှာနှင့်ကိလေသာ အကြွင်းမရှိအောင် ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ဓာတ် ဖြစ်သည်။ တဏှာကြွင်း မရှိသောကြောင့် တဏှာကြောင့် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အကြွင်းလည်း မရှိတော့ပြီ၊ ထိုကြောင့် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် တဏှာနှင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အကြွင်းမရှိအောင် ဧငြိမ်းခြင်းကို ထောက်ဆကြည်လျှင် ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မျက်မှောက်ပြုသော နိဗ္ဗာန်သည် အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

ခန္ဓာ အဟောင်းဘက်ကို ကြည်သော် ရှေးကတဏှာနှင့် ကံတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ အစဉ်အကြွင်း ရှိနေသေးသည်ကို ထောက်ဆ၍ ရဟန္တာတို့ မျက်မှောက်ပြုသော နိဗ္ဗာန်သည်လည်း သဥပါဒိသေသနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။ ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်ပြီးနောက် ဧငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်သည်သာလျှင် မည်သည်အရာမှ အကြွင်း မရှိတော့သောကြောင့် အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဟု ဆိုရပေသည်။

နိဗ္ဗာန်(၃)ပါး

- (၁) အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်
- (၂) အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်
- (၃) သုညတနိဗ္ဗာန်

အနိမိတ္တနုပဿနာ ဉာဏ်မှ ဆင်းသက်လာသော၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ မှုခမှ လွတ်ထွက်၍၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဟု အမည်ရသည့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တို့သည် ရှိကြ၏။ ထိုမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က မျက်မှောက်ပြုသော နိဗ္ဗာန် သည် အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

အပ္ပဏိဟိတာ နုပဿနာမှ ဆင်းသက်လာသော၊ အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခမှုခမှ လွတ်ထွက်၍၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဟုအမည်ရသည့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့သည် ရှိကြသည်။ ထိုမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က မျက်မှောက် ပြုသော နိဗ္ဗာန်သည် အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

သုညတာနုပဿနာမှ ဆင်းသက်လာသော သုညတဝိမောက္ခမုခမှ လွတ်ထွက်၍၊ သုညတဝိမောက္ခဟု အမည်ရသည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တို့သည် ရှိကြသည်။ ထိုမဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က မျက်မှောက်ပြုသော နိဗ္ဗာန်သည် သုညတနိဗ္ဗာန် ဖြစ်သည်။

ပုဂ္ဂလဘောဒ

သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်

သောတာပတ္တိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ် နေခိုက် မျှသာဖြစ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နေချိန်တွင် ဒိဋ္ဌကိလေသာနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်လိုက်သည်။ ကျန်ကိလေသာများကို မူကား အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ အပါယ်သို့ ရောက်စေနိုင်သော စွမ်းရည် မျှကိုသာ ပယ်လိုက်နိုင်သေးသည်။

သောတာပတ္တိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်

သောတာပတ္တိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ဖြစ်ပြီး၍၊ သကဒါဂါမိမဂ် ဖြစ်အံ့ဆဲဆဲအချိန်ထိ ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အပါယ် လေးပါး သို့ကျနိုင်ခြင်း မရှိတော့ပြီ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ် ဖြစ်စဉ်က အပါယ်သို့ ကျစေနိုင်သော စွမ်းရည်များကို ပယ်ခဲ့ပြီးသော ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဘုံ၌ အများဆုံး(၇) ဘဝ ဖြစ်နိုင် သေး၍၊ ဗြဟ္မာဘုံ၌ ဘဝပေါင်းများစွာ ဖြစ်နိုင်သေးသည်။

သကဒါဂါမိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်

သကဒါဂါမိ မဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမိ မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နေခိုက် မျှသာ ဖြစ်သည်။ သကဒါဂါမိ မဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နေချိန်တွင် သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်စဉ်က ကျန်ရစ်ခဲ့သော ကိလေသာများကို အားနည်းရုံသာ ထပ်မံ၍ ပယ်နိုင်သည်။ အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်သော ကိလေသာဟူ၍ သီးခြား မရှိပေ။

သကဒါဂါမိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်

သကဒါဂါမိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမိမဂ် စိတ်ဖြစ်ပြီး၍ အနာဂါ မိမဂ်စိတ် ဖြစ်အံ့ဆဲဆဲ အချိန်ထိ ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဘုံ၌ တကြိမ်သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၍ ဗြဟ္မာဘုံ၌ မူကား အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခွင့် ရှိသည်။

အနာဂါမိမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်

အနာဂါမိမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမိမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နေခိုက် မျှသာ ဖြစ်သည်။ အနာဂါမိမဂ်စိတ်သည် ကာမဂုဏ်ကို စွဲလမ်းသော ကာမရာဂနှင့် စိတ်ဆိုး စိတ်ညစ်သော ဒေါသမူစိတ်များကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သည်။

အနာဂါမိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်

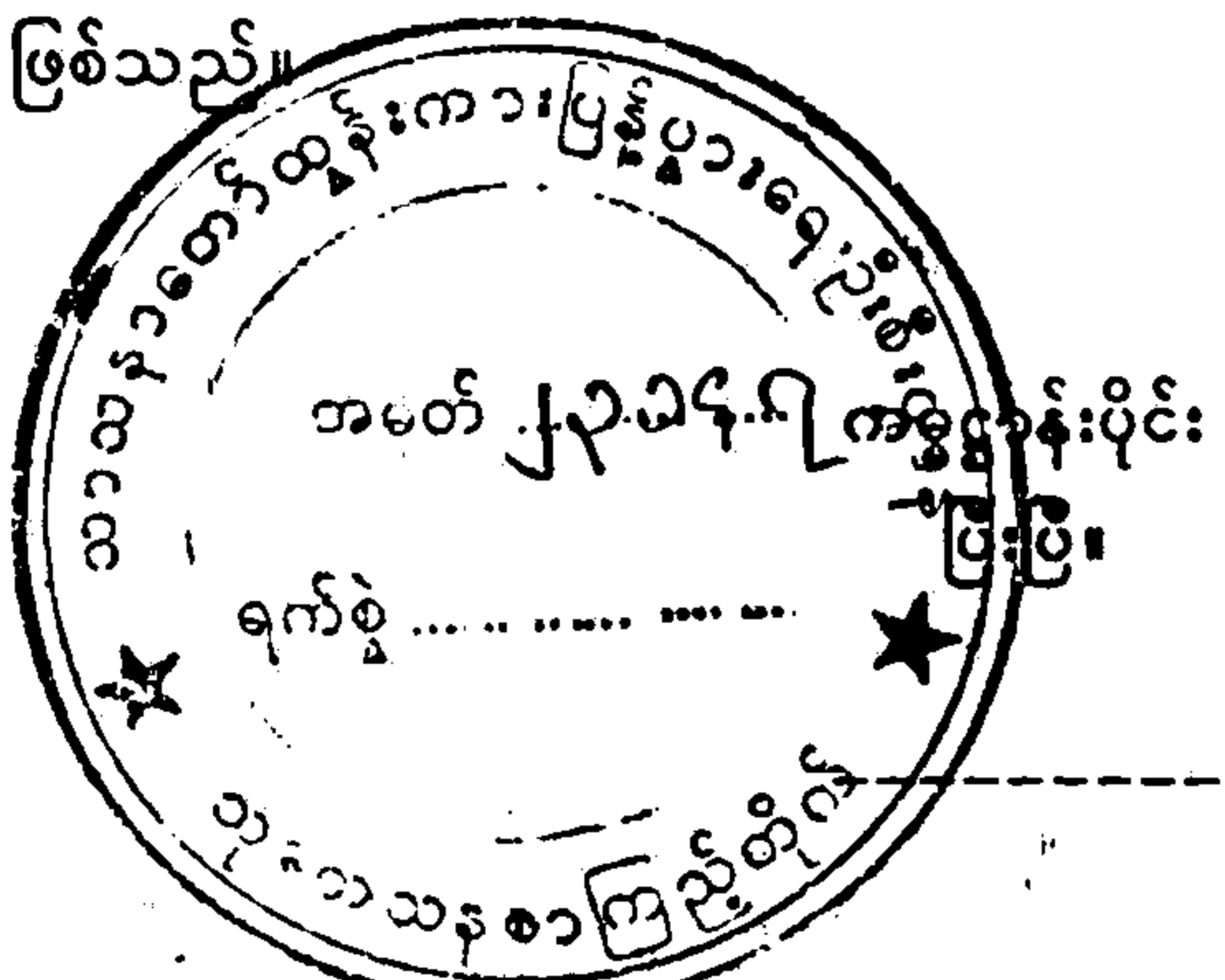
အနာဂါမိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမိမဂ်စိတ် ဖြစ်ပြီး၍ အရဟတ္တမဂ် စိတ်ဖြစ်အံ့ ဆဲဆဲအချိန်ထိ ဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာမဘုံ၌ထပ်မံ၍ ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်ခွင့် မရှိတော့ပေ။ အကြောင်းမှာ ကာမဘုံကို စွဲလမ်းသော ကာမရာဂ စိတ်များကို အနာဂါမိမဂ် စိတ်ဖြစ်စဉ်က အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အနာဂါမိဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်များသေလျှင် ဗြဟ္မာဘုံ၌ သာ ဖြစ်ရလေသည်။

အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်

အရဟတ္တမဂ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်နေခိုက်တွင် သာဖြစ်သည်။ အရဟတ္တ မဂ်စိတ်သည် အနာဂါမိမဂ်ပယ်စဉ်က ကျန်ရစ်ခဲ့သော ကိလေသာများကို အကြွင်းအကျန် မရှိအောင် ပယ်လေသည်။

အရဟတ္တဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်

အရဟတ္တဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်ဖြစ်ပြီး၍ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည် အထိဖြစ်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်တစ်ခုသော ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်ခွင့် မရှိတော့ပေ။ အကြောင်းမှာ အရဟတ္တမဂ်စိတ် ဖြစ်စဉ်က ပဋိသန္ဓေ၏ အခြေခံဖြစ်သော ကိလေသာမှန်သမျှ ကုန်စင်အောင် ပယ်ခဲ့ ပြီးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

DONATED BY

- * INTERNATIONAL BUDDHISM
CULTURE DIRECTOR ASSOCIATION
- * THE MYANMAR HONOURABLE
AMBASSADOR OF KOREA
- * KOREA MYANMAR FRIENDSHIP
INTERCHANGE FEDERATION

CHAIRMAN

MOK TAK-HYE EUN

#449-4 Seokyo-Dong, Mapo-gu, Seoul 121-210, Korea

TEL : 82-2-338-2158, 338-0567, 325-3315

FAX : 82-2-322-0170

H.P : 011-229-6061

E-mail : moktak 1 @ korea.com

